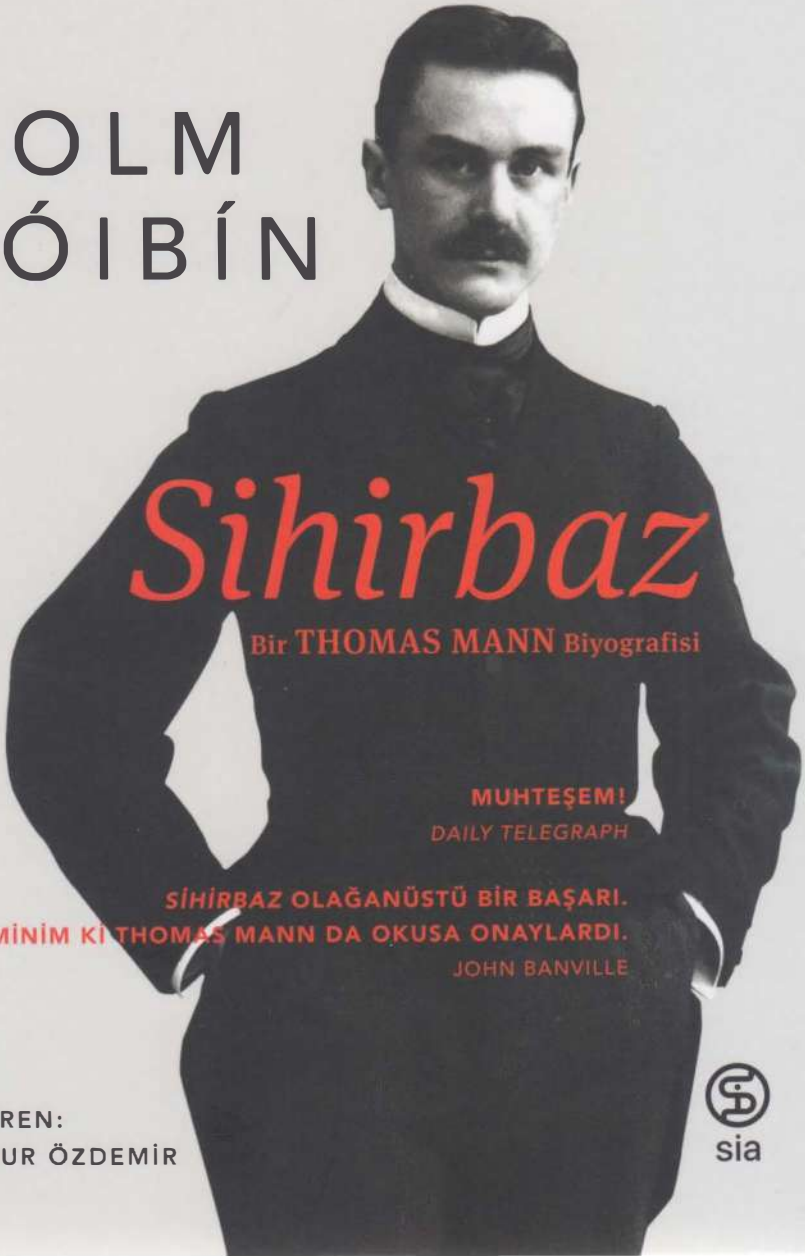
MUHTEŞEM VE ÇOK TATMİN EDİCİ!
THE TIMES, 2021'İN EN İYİ KİTAPLARINDAN BİRİ

COLM TÓIBÍN

Sihirbaz

Bir THOMAS MANN Biyografisi

MUHTEŞEM!
DAILY TELEGRAPH

SİHİRBAZ OLAĞANÜSTÜ BİR BAŞARI. EMİNİM Kİ THOMAS MANN DA OKUSA ONAYLARDI.
JOHN BANVILLE

ÇEVİREN:
İLKNUR ÖZDEMİR

sia

Colm Tóibín

İrlandalı yazar Colm Tóibín 1955 yılında Enniscorthy'de doğdu. Dublin'deki üniversite eğitiminden sonra 1975-78 arası Barcelona'da yaşadı. Orada geçirdiği yıllarının deneyimleriyle *The South* (Güney/ Can Yayınları) ve *Homage to Barcelona* adlı kitapları yazdı (1990). Dublin'e dönünce 1985'e kadar gazeteci olarak çalıştı, sonrasında Afrika ve Güney Amerika'da dolaştı. Gazeteci ve gezi yazarı olarak kitaplar yayımladı. Romanları, öykü kitapları, oyunları, araştırma kitapları ve biyografik romanlarıyla ünlendi. Kitapları otuz dile çevrildi ve pek çok ödül aldı ya da ödül listelerine girdi. *The Master* (Üstad) adlı romanı Uluslararası Dublin Edebiyat Ödülü'nü, Stonewall Kitap Ödülü'nü, Lambda Edebiyat Ödülü'nü, Los Angeles Times Yılın Romanı Ödülü'nü, Fransa'da da En İyi Yabancı Kitap Ödülü'nü kazandı. Princeton Üniversitesinde ve Manchester Üniversitesinde kadrolu profesör olarak ders veren Tóibín halen Columbia Üniversitesi'nde ve Liverpool Üniversitesi'nde ders vermektedir.

İlknur Özdemir

İstanbul'da doğdu. İstanbul Alman Lisesi'ni ve Boğaziçi Üniversitesi İşletme Bölümü'nü bitirdi. Almanca ve İngilizceden çok sayıda çevirisi, *Senin Öykün Hangisi* adlı bir öykü kitabı ve *Nereden Çıktı Bu Çocuk?* adlı çocuk kitabı vardır.

Çevirilerinden bazıları: Paul Auster: *Yalnızlığın Keşfi, Yanılsamalar Kitabı, New York Üçlemesi;* J.M. Coetzee: *Utanç, Petersburglu Usta;* Michael Cunningham: *Saatler;* Günter Grass: *Yengeç Yürüyüşü, Soğanı Soyarken;* Stefan Zweig: *Amok Koşucusu, Yakan Sır, Satranç, Korku, Mecburiyet;* Ian McEwan: *Cumartesi, Sahilde, Benim Gibi Makineler;* Ingeborg Bachmann-Paul Celan: *Kalp Zamanı;* Virginia Woolf: *Mrs. Dalloway, Kendine Ait Bir Oda, Dalgalar, Dışa Yolculuk, Orlando, Varolma Anları, Pazartesi ya da Salı, Deniz Feneri, Perde Arası;* Pascal Mercier: *Lizbon'a Gece Treni, Sahnede Ölüm, Sözlerin Ağırlığı;* Franz Kafka: *Şato, Ceza Sömürgesi, Dava, Milena'ya Mektuplar, Dönüşüm;* Max Frisch: *Stiller, Montauk.*

Sia Kitap: 165
Çağdaş Dünya Edebiyatı: 15
Roman

Özgün Adı: *The Magician*
Sihirbaz
Colm Tóibín
İngilizce aslından çeviren: *İlknur Özdemir*

© Colm Tóibín, 2021
© Sia Kitap, 2021

Bu kitabın Türkçe yayın hakkı Rogers, Coleridge and White Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Bu kitap Literature Ireland'in desteğiyle yayımlanmıştır.
LITERATURE IRELAND

1. Basım: Mart 2022
ISBN 978-625-7266-95-6
Yayıncı Sertifika No: 45101

Genel Yayın Yönetmeni: ***İlknur Özdemir***
Editör: ***Mert Tanaydın***
Kapak Tasarımı: ***Furkan Pehlivan***
Grafik Tasarımı ve Uygulama: ***Yeşim Ercan Aydın***

Baskı ve Cilt:
Optimum Basım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51/1 39295
Tel: 0(212) 463 71 25 Küçükçekmece - İstanbul
Sertifika No: 41707

Sia Kitap, Günötesi Yayıncılık İletişim Ltd. Şti.'nin tescilli bir markasıdır.

SİA KİTAP
Feneryolu Mah. Bağdat Cad. No: 115/2
C Blok D: 2 Kadıköy - İstanbul 34724
Tel: 0(216) 550 1881 Faks: 0(216) 337 81 81

www.siakitap.com.tr | bilgi@siakitap.com

Colm Tóibín

SİHİRBAZ

İngilizce aslından çeviren:
İlknur Özdemir

Nan Graham için

1. BÖLÜM
Lübeck, 1891

Hizmetkârlar konukların paltolarını, şallarını ve şapkalarını alırken annesi üst katta bekledi. Herkes salona alınana kadar Julia Mann yatak odasında kaldı. Thomas, abisi Heinrich, kız kardeşleri Lulu ve Carla ise merdivenin ilk sahanlığında durup gelenleri gözlediler. Annelerinin az sonra ortaya çıkacağını biliyorlardı. Heinrich, Carla'yı sessiz olması için uyarmak zorunda kaldı, yoksa yatmaya gönderilirlerdi ve hiçbir şey göremezlerdi. En küçük kardeşleri, henüz bebek olan Viktor üst kattaki odaların birinde uyuyordu.

Saçlarını arkada sımsıkı toplayıp renkli bir kurdeleyle bağlamış olan Julia yatak odasından çıktı. Elbisesi beyazdı, Mallorka'dan özel siparişle getirtilmiş siyah ayakkabıları dansçı ayakkabıları gibi sadeydi.

Aşağıdakilerin arasına katılırken isteksiz görünüyor, az öncesinde bu bayram havasındaki Lübeck'ten daha ilginç bir yerde kendi başınaymış izlenimi veriyordu.

Julia salona girip etrafına bakındıktan sonra konuklar arasında birini bulurdu, genellikle ne yaşlı ne de genç bir erkeği, Herr Kellinghusen gibi akla gelmedik biri olabilirdi bu, ya da şaşılığı annesinden geçmiş Franz Cadovius, ya da incecik dudaklı, kırpık bıyıklı Yargıç August Leverkühn gibi biri ve sonra bu adam onun ilgi odağı olurdu.

Julia'nın albenisi, büyük bir cazibeyle sergilediği yabancı ve narin havasından kaynaklanırdı.

Yine de konuğuna işiyle, ailesiyle, yaz için yaptığı planlarla ilgili sorular sorarken ışıl ışıl parlayan gözlerinde iyilik okunurdu, söz

yaza gelmişken Travemünde'deki çeşitli otellerin konforunu göreceli olarak öğrenmek isterdi, sonra da Trouville ya da Collioure gibi uzak yerlerdeki büyük otelleri ya da Adriyatik kıyısındaki başka bir tesisi sorardı.

Çok geçmeden de tedirgin edici bir soru gelirdi. Kendi arkadaş gruplarındaki normal, saygın bir kadın hakkında ne düşündüğünü sorardı konuştuğu kişiye. Bu kadının özel hayatının o şehirdeki saygın çevreler arasında tartışmalara ve spekülasyonlara yol açtığını ima ederdi. Genç Frau Stavenhitter ya da Frau Mackenthun ya da evlenmemiş yaşlı Fräulein Distelmann. Hatta daha da dikkat çekmeyen ve silik biri. Ve eğer şaşkına dönen konuğu o kadın hakkında ancak iyi şeyler söyleyebileceğini, aslında sıradan şeyler dışında anlatabileceği hiçbir şey olmadığını belirtince, Thomas'ın annesi söz konusu kişinin, kendi kanaatine göre harika bir insan ve çok tatlı olduğunu, sakinleri arasında böyle bir kadın bulunduğu için Lübeck'i çok şanslı saydığını söylerdi. Bütün bunları sanki bir şey ifşa eder gibi anlatırdı, şimdilik mutlaka aralarında kalması gereken ve kendi kocasına, yani senatöre bile henüz anlatılmamış bir şeymiş gibi.

Ertesi gün, annelerinin davranışı ve hakkında yorum yapmak için seçtiği kişiyle ilgili haberler yayılırdı, sonunda Heinrich ve Thomas, sanki Hamburg'dan yeni gelmiş, son derece modern bir tiyatro oyunuymuş gibi duyarlardı bu haberi okuldaki arkadaşlarından.

Akşamları, eğer senatör bir toplantıdaysa, ya da Heinrich ve Thomas keman çalışıp yemeklerini de yedikten sonra yatak kıyafetlerini giyince anneleri onlara doğduğu ülkeyi, Brezilya'yı anlatırdı, öyle büyük bir ülke ki, derdi, orada kaç kişi yaşadığını, ya da onların neye benzediklerini, hangi dilleri konuştuklarını kimse bilmezdi, Almanya'dan kat kat büyük bir ülkeydi orası, orada hiç kış olmazdı, ne don görülürdü ne de gerçek bir soğuk, oradaki bir nehir, Amazon nehri Ren'den on kat daha uzun ve on kat daha genişti, ta gerilerde, ormanın içinde doğan pek çok küçük akarsu da katılırdı o nehre, o ormandaki ağaçlar dünyadaki bütün ağaçlardan daha yüksekti, hiç kimsenin görmediği

ya da görmeyeceği insanlar yaşardı orada, çünkü onlar ormanı herkesten iyi tanırlardı ve eğer izinsiz giren biri olursa, ya da bir yabancı gelirse saklanabilirlerdi.

"Bize yıldızları anlatsana," derdi Heinrich.

"Paraty'deki evimiz suyun üzerindeydi," diye yanıtlardı onu Julia. "Neredeyse suyun bir parçasıydı, bir tekne gibi. Gece olunca yıldızları görebilirdik, pırıl pırıl parlarlardı, alçakta olurlardı. Burada, kuzeydeyse yıldızlar yüksekte ve çok uzakta. Brezilya'da, gündüzleri de güneş gibi görünür yıldızlar. Onlar da birer küçük güneştir, ışıl ışıldırlar, çok yakınımızdadırlar, özellikle de suyun kıyısında yaşayanların yakınında. Annem bazen geceleri üst kattaki odalarda kitap okunabildiğini söylerdi, çünkü yıldızların suya vuran ışığı çok berrak olurmuş. İçerisi aydınlık olmasın diye panjurları kapatmadan uyuyamazdık. Ben küçükken, kız kardeşlerinizle aynı yaştayken, bütün dünyanın da öyle olduğuna gerçekten inanırdım. Lübeck'teki ilk gecemde, yıldızları göremeyince dehşete düştüm. Bulutların arkasında kalmışlardı."

"Bize gemiyi anlat."

"Uyumalısınız artık."

"Bütün o şekerlerin hikâyesini anlatsana."

"Tommy, şekerlerin hikâyesini biliyorsun."

"Küçücük bir kısmını tekrar anlatır mısın?"

"Peki, Lübeck'te yapılan bütün badem ezmelerinin şekeri Brezilya'dan gelir. Nasıl ki Lübeck badem ezmesiyle ünlüyse Brezilya da şekeriyle ünlüdür. Böylece Lübeck'in iyi insanları ve çocukları Noel günü badem ezmesi yerken Brezilya'nın bir kısmını yediklerini pek bilmezler. Sırf onlar için deniz aşırı bir yerden gelen şekeri yemektedirler."

"Neden biz kendi şekerimizi üretmiyoruz?"

"Bunu babanıza sorun."

Yıllar sonra, Thomas babasının, yöredeki denizcilik şirketlerinin patronlarından birinin ya da köklü tüccar ve bankacı ailelerden birinin duygusuz kızıyla evlenmek yerine damarlarında Güney Amerika

yerlilerinin kanı aktığı söylenen bir anneden doğma Julia da Silva-Bruhns ile evlenme kararının Mannların çöküşünün başlangıcı ve o zamana kadar sadece nezih olana, istikrarlı getiri vaat edene iştah duyan ailenin ruhuna, fazlasıyla yabancı şeylere duyulan açlığın girdiğinin işareti olup olmadığını merak edecekti.

Lübeck'te Julia'yı, anneleri öldükten sonra kız kardeşi ve üç abisiyle birlikte oraya gelen küçük bir kız olarak hatırlıyorlardı. Bir amcaları onlarla ilgilenmişti, çocuklar şehre ilk geldiklerinde tek kelime Almanca konuşamıyorlardı. Şehirde, Reform Kilisesinin görüşlerine sımsıkı bağlı Frau Overbeck gibi kişiler kuşkulu gözlerle bakmışlardı onlara.

"O çocukların Mariankirche'nin önünden geçerken istavroz çıkardıklarını gördüm bir gün," diyordu Frau Overbeck. "Brezilya'yla ticaret yapmak gerekli olabilir, ama saygıdeğer bir Lübecklinin bir Brezilyalıyla evlendiğini hiç görmedim, hem de hiç."

Evlenirken sadece on yedi yaşında olan Julia beş çocuk doğurdu, hepsinin davranışlarında senatörün çocuklarına yakışan bir ağırbaşlılık vardı, ama aynı zamanda gururluydular, kendilerine güvenleri tamdı, ayrıca gösterişli bir havaları vardı ki Lübeck böylesini hiç görmemişti, Frau Overbeck ile çevresindekiler de bunun moda olmamasını umuyorlardı.

Eşinden on bir yaş büyük olan senatöre, aldığı bu alışılmadık evlilik kararı yüzünden sanki kendisinin ve sülalesinin o zamana kadar kontrol altında tuttukları bir zevki tatmin amacıyla İtalyan tablolarına ya da nadir bulunan İtalyan çinilerine para yatırmış gibi kesin bir hüşuyla bakılıyordu.

Pazar günü kiliseye gitmeden önce Mannların çocuklarının babaları tarafından dikkatle kontrol edilmeleri gerekiyordu, anneleriyse o sırada üst katta, giyinme odasında oyalanarak geciktirirdi onları, ya şapkalarını dener ya da ayakkabılarını değiştirirdi. Lula ile Carla sakin durmaya çalışırlarken Heinrich ile Thomas yüzlerindeki ağırbaşlı ifadeyi koruyarak onlara iyi birer örnek olmak zorundalardı.

En küçük çocukları Victor doğduğunda Julia kocasının koyduğu sınırlamalara artık fazla uymaz olmuştu. Kızlarının renkli kurdeleler takıp renkli çoraplar giymelerinden hoşlanıyordu, oğlanların da saçlarını uzatmalarına ve daha rahat davranmalarına bir itirazı yoktu.

Julia kiliseye giderken şık giyinir, çoğunlukla tek renk olurdu kıyafeti – örneğin gri ya da lacivert, çorapları ve ayakkabılarını da bu renkle uyumlu seçerdi, uyumun dışına çıkan tek görüntü, şapkasındaki kırmızı ya da sarı bir şerit olurdu. Kocasıysa Hamburg'daki terzisinin elinden çıkan mükemmel kesimli kıyafetleriyle ve kusursuz görünümüyle ünlüydü. Senatör gömleğini her gün, hatta bazen günde iki kez değiştirirdi, gardırobu çok zengindi. Bıyığı Fransız usulü kesilirdi. Titizliğiyle, kentte yüz yıldır seçkin yeri olan aile şirketini tüm güvenilirliğiyle temsil ederdi, kıyafetlerinin zenginliğiyle de Lübeck'te bir Mann olmanın, sırf para ya da ticaret anlamına gelmediğine, bu ismin sadece ağırbaşlılığa değil, üzerinde düşünülmüş bir tarz duygusuna da işaret ettiğine dair kendi kişisel görüşünü ortaya koyardı.

Mannların Beckergrube'deki evlerinden Marienkirche'ye kadar olan kısa yolculuk sırasında Julia'nın sık sık insanlara selam vermesi, neşeyle, rahat bir tavırla onlara seslenmesi senatörü dehşete düşürürdü, Lübeck'in tarihinde daha önce bir pazar günü böyle bir şey görülmüş değildi, Frau Overbeck'le evde kalmış kızı da, Frau Mann'ın, en azından içinden, hâlâ Katolik olduğuna daha da ikna oluyorlardı.

"Gösterişçinin, aptalın teki, zaten Katolikler böyledir," diyordu Frau Overbeck. "Şapkasındaki kurdele de hoppalığın daniskası."

Hemen hemen ailenin tamamının toplandığı Marienkirche'de ise Julia'nın ne kadar solgun göründüğünü, kestane rengi gür saçlarının ve alay ettiğini pek de gizlemeden vaize diktiği gizemli gözlerinin yanında bu solgunlukta nasıl da tuhaf bir cazibe olduğunu fark ederlerdi, onun bu alaycılığı kocasının ailesinin ve arkadaşlarının dini kurallara gösterdikleri ciddiyete ters düşüyordu.

* * *

Babası, karısının Brezilya'da geçen çocukluğunu dinlemekten hoşlanmıyordu, Thomas bunu anlamıştı, özellikle de kızlar yanlarındaysa. Öte yandan, Thomas ondan eski Lübeck'i ve işe Rostock'ta mütevazı ölçülerde başlayan aile şirketinin nasıl büyüdüğünü anlatmasını isterse pek hoşlanıyordu. Thomas'ın okuldan eve dönerken ofisine uğramasından, orada oturup gemiler, ambarlar, banka ortakları ve sigorta sistemleri hakkında anlattıklarını dikkatle dinlemesinden, sonra da bu anlatılanları hatırlamasından zevk aldığı belli oluyordu.

Uzak kuzenleri bile Heinrich'in annesi gibi hayalperest ve isyankâr olduğuna, sürekli kitap okuduğuna, dikkatli ve ağırbaşlı tavırlı genç Thomas'ın aile şirketini bir sonraki yüzyıla taşıyacak kişi olduğuna inandılar.

Kızlar büyüdüklerinde, eğer babaları kulübüne ya da bir toplantıya giderse bütün çocuklar annelerinin giyinme odasında toplanırlar, Julia da Brezilya'ya dair hikâyelerine devam eder, oradaki insanların giydiği elbiselerin beyazlığını, herkes, hem erkekler hem kadınlar, hem siyahlar hem beyazlar özel ve güzel görünsün diye ne kadar çok çamaşır yıkandığını anlatırdı.

"Orası Lübeck'e benzemezdi," derdi. "Hiç kimse ciddi olma ihtiyacı duymazdı. Dudak büken Frau Overbeck'ler yoktu orada. Sürekli yas tutan Esskuchen'ler gibi aileler de yoktu. Paraty'de eğer bir arada üç kişi görseydiniz biri konuşur, diğer ikisi gülerdi. Ve hepsi de beyazlar giyerlerdi."

"Bir fıkraya mı gülerlerdi?" Bunu soran Heinrich'di.

"Öylesine gülerlerdi. Yaptıkları buydu."

"Ama neye gülüyorlardı?"

"Bilmiyorum canım. Ama öyle yaparlardı. Bazen geceleri o kahkahaları hâlâ duyarım. Rüzgâr getirir onları bana."

"Brezilya'ya gidebilir miyiz?" diye sordu Lula.

"Babanızın sizin Brezilya'ya gitmenizi istediğini sanmam," dedi Julia.

"Peki daha büyüdüğümüzde?" diye sordu Heinrich.

"Yaşımız ilerlediğinde neler olacağını asla bilemeyiz," dedi Julia. "Belki de o zaman istediğiniz her yere gidebilirsiniz. Her yere!"

"Ben Lübeck'te kalmak isterim," dedi Thomas.

"Baban bunu duyarsa sevinir," oldu Julia'nın yanıtı.

Thomas, erkek kardeşi Heinrich'ten ya da annesinden ya da kız kardeşlerinden daha fazla yaşardı hayallerinin dünyasında. Babasıyla ambarlar hakkındaki konuşmaları bile, kendisini de sıklıkla bir Yunan tanrısı ya da bir çocuk tekerlemesindeki öykünün bir karakteri ya da babasının merdiven sahanlığına astığı yağlıboya tablodaki, yüzünde ateşli, arzulu, umutlu bir ifade taşıyan kadın olarak içine kattığı bir hayal dünyasının diğer yanlarıydı. Kimi zaman kendisinin aslında Heinrich'ten yaşça büyük ve daha güçlü olup olmadığına emin olamıyordu, ya da her gün babasıyla birlikte ve onun dengiymiş gibi ofisine gitmediğine ya da annesinin giyinme odasından sorumlu olan, annesinin ayakkabılarının tekle-rinin bir araya getirilmesine, parfüm şişelerinin hiç boş kalmamasına ve mahrem eşyasının, Thomas'ın meraklı gözlerinden uzakta, ait oldukları çekmecelerde kalmasını sağlayan hizmetçisi Matilde olmadığına.

İş dünyasında yıldızı parlayacak kişinin kendisi olduğunun söylendiğini duyduğunda, gelmesi beklenen konsinye malları, gemilerin ve uzaklardaki limanların adlarını bilerek ziyaretçileri etkilediğinde, eğer bu insanlar kendisinin kim olduğunu bilselerdi hakkındaki görüşlerinin değişeceğini düşünmek onu ürpertiyordu. Eğer aklından geçenleri bilebilselerdi ve geceleri, hatta gündüzleri, sahanlıkta asılı tablodaki ateşli arzularla dolu kadına ya da kılıcıyla ya da şarkı söyleyerek kırlardan geçen bir adama dönüştüğünü bilselerdi, onun kendilerini ne kadar da zekice kandırdığına, babasının takdirini nasıl kurnazca elde ettiğine, nasıl bir sahtekâr ve dolandırıcı olduğuna, ona pek güvenilemeyeceğine bakıp hayretle başlarını sallarlardı.

Onun kim olduğunu Heinrich biliyordu elbette, sadece o dünyanın kendisininkini hem kapsam hem ölçek olarak aştığını değil, onu

uyardığı üzere, Thomas kendini farklı gösterme becerisini genişlettikçe yaptığının ortaya çıkması tehlikesinin de büyüyeceğini görecek kadar farkındaydı kardeşinin hayal dünyasının. Kardeşinin aksine Heinrich ev halkından bir şey gizlemiyordu. Delikanlılık çağına girdiğinde, Heine ve Goethe'ye, Bourget ve Maupassant'a hayran olduğu ne kadar belliyse, gemilere ve ambarlara hiç ilgi duymadığı da o kadar belliydi. Bu işleri sıkıcı buluyordu, ne kadar öğüt verirlerse versinler, aile işine hiç mi hiç bulaşmak istemediğini babasına üstüne basa basa söylemesi engellenemiyordu.

"Öğle yemeğinde seni küçük bir iş adamı taklidi yaparken gördüm," demişti Thomas'a. "Benim dışımda herkesi kandırdın. Numara yaptığını onlara ne zaman söyleyeceksin?"

"Ben numara yapmıyorum."

"Söylediğinin tek kelimesi bile doğru değil."

Heinrich, ailenin işlerinden kendini tamamıyla soyutlamanın öyle bir yolunu bulmuştu ki babası onu rahat bırakmayı öğrendi, onun yerine küçük oğlunun ve iki kızının görgü ya da davranış konusundaki ufak hatalarını düzeltmeye odaklandı. Julia, Heinrich'in müziğe ilgi duymasını sağlamaya çalıştı ama oğlu artık ne piyano ne de keman çalmak istiyordu.

Heinrich kız kardeşi Carla'ya çok bağlı olmasaydı aileden tamamıyla kopardı diye düşünüyordu Thomas. O ikisinin arasında on yaş vardı, dolayısıyla Heinrich ona bir abi gibi değil daha çok baba gibi davranıyordu. Bebekliğinden beri kucağına alıp evin içinde gezdirirdi Carla'yı. Sonra, Carla büyüyünce, Heinrich ona iskambil oyunları öğretti, basitleştirdiği ve sadece ikisinin katıldığı saklambaç oynadı onunla.

Carla'ya gösterdiği sevgi sayesinde herkes Heinrich'in yumuşaklığına, düşünceliliğine hayran kalıyordu. Hayatında arkadaşları olmasına, erkeklere has aktivitelere katılmasına rağmen Heinrich Carla'nın taleplerine şefkatle vakit ayırıyordu. Lula, kız kardeşine gösterilen ilgiyi kıskanırsa Heinrich onunla da ilgileniyordu, ancak abisi ile Carla,

aralarında kendilerine ait bir iletişim yolu varmış ve birbirlerini eğlendiriyorlarmış gibi görününce Lula genellikle sıkılıyordu.

"Heinrich çok nazik," demişti kuzenlerinden biri. "Keşke daha iş bitirici de olsaydı, o zaman ailenin geleceği güvencede olurdu."

"Yine de Tommy var," dedi Elisabeth hala, Thomas'a dönerek. "Tommy şirketi yirminci yüzyıla taşıyacak. Planın bu değil mi?"

Thomas onun sesindeki hafif alaycı tonu fark etmişti, becerebildiğince gülümsedi.

Heinrich'in dikbaşlılığını annesinin ailesinden aldığına inanılsa da kendisi büyüdükçe annesinin hikâyelerine ilgi duymaz oldu, hem annesinin ince ruhluluğu, seçkin, zarif şeylere olan merakı da ona geçmemiş gibiydi. Tuhaftır, Heinrich şiirden, sanattan ve seyahat etmekten bolca söz etmesine rağmen, dürüst ve kararlı havasıyla, ister istemez hakiki ve has bir Mann olmaktaydı. Gerçekten de, Lübeck'te yürürken görüldüğünde, halası Elisabeth, onun büyükbabası Johann Siegmund Mann'a ne kadar benzediğini, eski Lübeckliler gibi ağır adımlarla yürüdüğünü ve aynı zamanda babasının soyundakiler gibi tatsız olduğunu söylemekten hoşlanırdı. Ticarete hiç heves etmemesi çok yazıktı.

Thomas zamanı geldiğinde şirketin yönetiminin abisine değil kendisine bırakılacağını, büyükannesiyle büyükbabasının evinin de sonunda kendisine kalacağını biliyordu. Evi kitaplarla doldurabileceğini düşünüyordu. Üst kattaki odalarda ne gibi değişiklikler yapacağını ve ofisleri nasıl başka bir binaya taşıyabileceğini gözünün önüne getirdi. Babasının elbise siparişi verdiği gibi o da Hamburg'a kitap siparişi verecekti ve daha uzaklara, hatta eğer Fransızca öğrenirse belki Fransa'ya ve İngilizcesi biraz daha akıcı olursa İngiltere'ye de sipariş verirdi. Lübeck'te daha önce hiç kimsenin yaşamadığı gibi yaşayacaktı, sadece öteki meraklarını finanse eder hale getirecek kadar güçlendirecekti işini. Fransız bir eşi olmasını isterdi, öyle düşünüyordu. Hayatlarına ışıltı katardı öyle biri.

Karısıyla birlikte dayayıp döşeyecekleri Mengstrasse'deki evi annesinin ziyaret edeceğini hayal ediyordu, onların yaptıklarına, satın

aldıkları yeni piyanoya, Paris'ten gelen tablolara, Fransız mobilyalara bayılacaktı annesi.

Heinrich boylandıkça, Thomas'a bir Mann gibi davranma çabalarını hâlâ yapmacık bulduğunu üzerine basa basa söylüyordu, Thomas şiir okumalarını iyice artırdıkça, kültüre duyduğu merakı gizleyemeyince ve keman çalarken ara sıra salondaki Bechstein'da kendisine eşlik etmesi için annesine izin verdikçe bu yapmacıklığın daha da çok göze çarptığına işaret etti.

Aradan zaman geçti, Thomas'ın gemilere ve ticarete ilgi duyuyormuş gibi yapma çabaları yavaş yavaş dağılıp gitti. Heinrich meydan okurcasına kendi tutkularını açık açık geliştirmişken Thomas sinirli ve kaçamaklı biri olmuştu, ama yine de ne kadar değiştiğini gizleyemiyordu.

"Artık neden babanın işyerine uğramıyorsun?" diye sordu annesi. "Kaç kez söz etti bundan."

"Yarın giderim," dedi Thomas.

Ama okuldan eve dönerken evinde kendini nasıl rahat hissedeceğini, herkesten uzak bir köşe bulacağını, kitabını okuyacağını ya da yalnızca hayal kuracağını düşündü. Babasının iş yerine hafta sonuna doğru gitmeye karar verdi.

Thomas, Lübeck'teki evde yaşanan bir günü hatırlıyordu, annesi piyanodaydı, kendisi de keman çalıyordu, o sırada Heinrich habersizce kapıda belirmiş ve orada durup onları seyretmişti. Thomas çalmaya devam etse de Heinrich'in varlığının farkındaydı. İki kardeş birkaç yıl aynı odayı paylaşmışlardı, ama artık odaları ayrıydı.

Thomas'tan dört yaş büyük olan Heinrich, daha açık tenliydi ve yakışıklı bir erkek olmuştu. Thomas'ın dikkatini de bu çekmişti.

O sırada on sekiz yaşında olan Heinrich kardeşinin kendisini incelediğinin farkındaydı tabii. O bakışta tedirgin bir arzunun da yattığını bir-iki saniye kadar görmüş olmalıydı. Thomas, çaldığı melodinin yavaş ve kolay çalınan bir parça olduğunu hatırlıyordu, Schubert'in piyano ve keman için hazırladığı ilk parçalardan biriydi ya da belki

bir şarkının uyarlamasıydı. Annesinin dikkati nota kâğıtlarındaydı, bu yüzden iki oğlunun birbirlerine nasıl baktıklarını fark etmemişti. Thomas, Heinrich'in orada bulunduğunu annesinin bildiğine bile emin değildi. Abisinin onda görmüş olduğu şeyin verdiği utançla kıpkırmızı oldu, başını çevirdi.

Kardeşi gittikten sonra, Thomas sanki hiçbir şey olmamış gibi umarsızca kemanını annesinin çalışına uydurmaya çalıştı. Ama sonunda durmak zorunda kaldılar; çok fazla hata yapıyordu, devam edemeyeceklerdi.

Böyle bir şey bir daha yaşanmadı. Heinrich, Thomas'ın ruhunu okuduğunu onun bilmesine ihtiyaç duymuştu. O kadar. Ama o günün anısı silinmedi: O salon, yüksek pencereden vuran ışık, piyanodaki annesi, annesinin hemen yanında durup kemanını çalmaya çalışırken duyduğu yalnızlık ve müzik, ikisinin çıkardıkları o yumuşak sesler. Sonra da o ani göz teması. Ve normale dönüş, ya da odaya bir yabancı girecek olsaydı normale benzetebileceği bir şeye dönüş.

Heinrich okuldan ayrılıp Dresden'deki bir kitapçıda çalışmaya başlamaktan memnun oldu. Onun yokluğunda Thomas daha da hayalperest birine dönüştü. Kendini derslerine veremiyor, öğretmenlerini iyi dinleyemiyordu. Zihninin gerilerinde, bir yetişkin gibi davranmasının zamanı geldiğinde hiç kimseye bir yararı dokunmayacağına dair bir uğursuz düşünce gümbür gümbür duyuruyordu kendini.

Çöküşün canlı örneği olacaktı. O çöküş, keman çalarken notaların çıkardığı seste, bir kitap okurken gördüğü sözcüklerde olacaktı.

İnsanların gözlerinin kendisinin üzerinde olduğunu biliyordu, sadece aile çevresinde değil, okulda da, kilisede de. Annesinin piyano çalışını dinlemekten, onun peşinden giyinme odasına gitmekten hoşlanıyordu. Ama sokakta insanların kendisini işaret etmelerinden, senatörün temiz ahlaklı oğlu diye saygı görmekten de hoşlanıyordu. Hem babasının kibrini almıştı hem de annesinin sanatçı doğasının, aklına eseni yapma huyunun izleri vardı Thomas'ta.

Lübeck'te, iki kardeşin aslında sadece kendi ailelerindeki bir çöküşün örnekleri değil, bizzat dünyanın kendisinde, özellikle bir zamanlar erkeksiliğiyle övünen kuzey Almanya'da yeni baş gösteren bir zayıflığın ilk belirtileri olduklarını düşünenler vardı.

Bu durumda, Heinrich on dokuz, Thomas da neredeyse on beş yaşındayken dünyaya gelen küçük kardeşleri Viktor'a bel bağlanıyordu.

"İki büyük oğlan şiire bu kadar merak sardıklarına göre," diyordu Elisabeth halaları, "dua edelim de küçük oğlan kasa defterlerini ve muhasebe defterlerini yeğlesin."

Aile yazın, deniz kenarında geçirecekleri dört haftalık tatil için Travemünde'ye gelince artık ne okulu ve öğretmenleri ne de dilbilgisini, katsayıları ve korktukları jimnastiği düşünüyorlardı.

İsviçre tarzı bir şale olan sahildeki otelde, eski moda mobilyalı küçük, temiz odasında kalan on beşindeki Thomas'ı, Baltık Denizi kıyısındaki bir yaz sabahında, parlak, bembeyaz gökyüzü altında çakıl taşlarını tırmıkla düzelten bahçıvanın sesi uyandırıyordu.

Annesi ve ona eşlik eden Ida Buchwald'la birlikte yemek salonunun terasında ya da dışarıdaki ulu kestane ağacının altında kahvaltı ediyordu. Oturdukları yerin ötesi çimenlikti, çimenlerin yerini sahildeki daha yüksek bitkiler alıyor, sonrasında da kumsal başlıyordu.

Otelin pek önemli olmayan kusurlarından zevk alıyor gibiydi babası. Sofra örtülerinin yıkanırken aceleye getirildiklerini, kâğıt peçetelerin adi olduğunu, tuhaf ekmeklere ve metal yumurtalıklara tahammül edilemeyeceğini düşünüyordu. Julia ise onun bu yakınmalarını dinledikten sonra sakince omuz silkerdi.

"Eve dönünce her şey mükemmel olacak."

Lula annesine, babalarının onlarla birlikte sahile neden pek az geldiğini sorunca Julia gülümserdi.

"Otelde olmaktan hoşlanıyor, sahile gelmek de istemiyor. Neden zorlayalım ki onu?"

Thomas ile kardeşleri, anneleri ve Ida'yla birlikte sahile giderler, otel görevlilerinin yerleştirdikleri şezlonglarda kıvrılıp otururlardı. İki kadının mırıl mırıl konuşmalarını ancak oraya yeni birinin gelmesi keserdi, o zaman ikisi de kimin geldiğini görmek için doğrulup otururlardı. Merakları giderilince tekrar tembel tembel fısıldaşmaya başlarlardı. Çok geçmeden, onların zorlamasıyla mayosunu giyen Thomas dalgalara yaklaşır, usul usul sokulur, önce soğuktan ürker, sonra tatlı tatlı vuran her dalgada sıçrar, sonunda kendini sulara bırakırdı.

Bitmek bilmeyen ikindilerde, orkestranın karşısında uzun saatler geçirirlerdi, ya da akşam karanlığında, geçen gemilere mendil sallamak için setin ucunda oturmaya gitmeden önce Ida ona otelin arkasındaki ağaçların altında kitap okurdu. Sonra yemek saati gelirdi, daha geç bir saatte Thomas, çevrelerinde sadece Hamburg'dan değil İngiltere'den, hatta Rusya'dan gelen ailelerin olacağı otelin camekânlı verandasındaki yemek salonuna inip kocasıyla yemek yemek için hazırlanan annesini seyretmek amacıyla sık sık onun odasına giderdi, onlar yemeğe inince Thomas da yatmaya hazırlanırdı.

Yağmur yağdığı, batıdan gelen rüzgârın denizi karaya doğru püskürttüğü günlerde Thomas lobideki piyanoda zaman geçirirdi. Sürekli vals müziği çalınması piyanoyu hırpalamıştı, Thomas kendi evindeki kuyruklu piyanoda çıkarttığı tiz ve bas sesleri bunda çıkaramıyordu, yine de kendine özgü tuhaf, boğuk, gurultulu bir sesi vardı piyanonun ve Thomas tatil bitince o sesi özleyeceğini biliyordu.

O son yaz, babası acil işleri olduğunu bahane ederek birkaç gün sonra Lübeck'e dönmüştü. Ama geri geldiğinde kahvaltıda onlara katılmamıştı, hava ne kadar güzel olursa olsun, kötürümmüş gibi battaniyeye sarınıp salonda otururak kitap okumuştu. Gezmelerinin hiçbirine katılmadığından onlar da babaları gelmemiş gibi davranmışlardı.

Thomas ancak bir akşam annesini ararken onu nihayet babasının odasında bulunca ister istemez babasına dikkat etmek zorunda kalmıştı, babası yatağında yatmış, ağzı açık durumda gözlerini tavana dikmişti.

"Zavallıcık," dedi annesi, "işinde o kadar yorulmuş ki. Bu tatil ona iyi gelecek."

Ertesi gün, annesiyle Ida normal gündelik programlarını yürütmüşler, senatörü odasında yatarken bıraktıklarından hiç söz etmemişlerdi. Thomas annesine babasının hasta olup olmadığını sorduğunda annesi ona babasının birkaç ay önce küçük bir mesane ameliyatı geçirdiğini hatırlattı.

"Hâlâ iyileşme sürecinde," dedi annesi. "Yakında denize girer."

Thomas, daha önceki yaz tatillerinde babasının denize girdiğini ya da sahilde yattığını pek hatırlayamamasını garipsedi. Bunun yerine verandada bir şezlongda oturup gazete okuduğunu hatırlıyordu, Rus malı sigaraları da yanındaki sehpada dururdu, ya da annesi odasında akşam yemeğinden önceki zamanı hayallere dalarak boşa geçirirken babası onu odasının önünde beklerdi.

Bir gün, sahilden dönerlerken annesi Thomas'tan babasının odasına gitmesini istedi, hatta babası isterse ona kitap da okumalıydı. Thomas itiraz edip orkestrayı dinlemek istediğini söyleyince de annesi ısrar etti, babasının onu beklediğini bildirdi.

Odada, babası yatakta oturuyordu, boynunda temiz, beyaz bir örtü vardı, otelin berberi de onu tıraş ediyordu. Babası başıyla selamladı Thomas'ı, pencerenin yanındaki sandalyeye oturmasını işaret etti. Thomas açılıp ters çevrilerek bırakılmış bir kitap bulunca sayfalarını karıştırmaya başladı. Heinrich'in okuyabileceği türden bir kitap bu, diye düşündü. Babasının ondan bu kitabı okumasını istemeyeceğini umdu.

Berberin babasını ağır ağır, çapraşık bir tarzda tıraş etmesine kaptırdı kendini, berber usturayı babasının yüzünde geniş çaplı gezdiriyor, arkasından bunu küçük el hareketleri izliyordu. Yüzün yarısını halledince geri çekilip yaptığı işi inceledi, sonra babasının burnunun yanındaki ve üst dudağındaki minik kılları küçük bir makasla kesmeye koyuldu. Babası gözlerini tam karşıya dikmişti.

Sonra berber yine işe koyuldu, köpüğün geri kalanını temizledi.

İşini bitirince bir kolonya şişesi çıkardı, babası yüzünü buruştururken berber ona bol bol kolonya sürdü, sonra da tatmin olarak ellerini çırptı.

"Bu iş Lübeckli berberleri bozum edecek," dedi, beyaz örtüyü alıp katlarken. "Herkes Travemünde'ye koşacak, en iyi tıraş için."

Thomas'ın babası yatağına yattı. Çizgili pijamasının ütüsü kusursuzdu. Thomas onun ayak tırnaklarının özenle kesilmiş olduğunu gördü, bir tek sol ayağının küçük parmağının tırnağı parmağın etrafına dolanmış gibi görünüyordu. Keşke bir makasım olsaydı diye düşündü Thomas, o tırnağı da düzgünce kesmeye çalışabilirdi. Sonra bunun ne kadar saçma bir fikir olduğunu anladı. Babası ayak tırnaklarını kesmesine asla izin vermezdi.

Kitabı hâlâ elinde tutuyordu. Hemen elinden bırakmazsa babası görebilir ve yüksek sesle okumasını isteyebilirdi, ya da kitapla ilgili bir şey sorabilirdi.

Az sonra babası gözlerini kapadı, uyur görünüyordu, ama hemen sonra gözlerini tekrar açtı ve karşıdaki duvara boş bakışlarla baktı. Thomas ona gemileri sormak, hangilerinin limana gireceğini, hangilerinin limandan ayrılacağını öğrenmek için uygun bir an olup olmadığını düşündü. Belki, babasının konuşkanlığı tutarsa, tahıl fiyatlarındaki dalgalanmaları da sorabilirdi. Ya da Prusya'dan söz açardı, böylece babası da Prusyalı memurların, hatta iyi ailelerden geldiklerini iddia edenlerin bile hoş olmayan tavırlarından ve yemek yeme alışkanlıklarındaki görgüsüzlükten yakınabilirdi.

Tekrar babasına bakınca uyumak üzere olduğunu gördü. Az sonra da horlamaya başladı. Thomas kitabı artık yatağın yanındaki komodine bırakabileceğini düşündü. Ayağa kalkıp yatağa yaklaştı. Tıraş sonrasında babasının yüzü hem solgun hem pürüzsüz görünüyordu.

Thomas orada ne kadar kalmasının beklendiğine emin değildi. Keşke otelden birileri taze su ya da temiz havlu getirse, dedi içinden ama bunların çoktan halledilmiş olacağını tahmin etti. Annesinin gelmesini beklemiyordu. Annesinin, otelin bahçesinde dinlenebilmek

ya da Ida ve kızlarla, ya da Viktor ve hizmetçiyle birlikte tekrar sahile gidebilmek için kendisini babasının odasına gönderdiğini biliyordu. Eğer odanın dışına adımını atarsa annesinin mutlaka bundan haberi olacağına emindi.

Odada dolaştı, yeni yıkanıp ütülenmiş çarşaflara dokundu ama babasını rahatsız edeceğinden çekinerek yatağın yanından uzaklaştı.

Babası ansızın bağırınca öyle tuhaf bir ses çıktı ki Thomas bir an odada başka birinin olduğunu sandı. Ama sonra babası birtakım sözcükler haykırdı, sözcükler anlamsız olsa da çıkan ses Thomas'ın bildiği bir sesti. Babası yatakta doğrulup oturmuştu, midesini tutuyordu. Biraz çabaladıktan sonra ayağa kalkıp yere basabildi ama gücü tükendi, tekrar yatağa devrildi.

Thomas'ın ilk tepkisi ürküp ondan uzaklaşmak oldu, ama babası gözlerini kapayıp inleyerek, ellerini midesinden çekmeden sırt üstü yatarken Thomas ona yaklaştı, gidip annesini araması gerekip gerekmediğini sordu.

"Hiçbir şey," dedi babası.

"Nasıl? Annemi çağırmayayım mı?"

"Hiçbir şey," diye yineledi babası. Gözlerini açıp Thomas'a baktı, yüzünü buruşturmuş gibi görünüyordu.

"Hiçbir şey bilmiyorsun," dedi babası.

Thomas fırlayıp çıktı odadan. Fazladan bir kat indiğini anlayınca merdivenden yukarıya, lobiye koştu, kapı görevlisini buldu, o da müdürü çağırdı. Thomas iki adama neler olduğunu anlatırken annesi ile Ida göründüler.

Hepsinin peşinden odaya gitti, ama babası yatağında huzurlu bir şekilde uyuyordu.

Annesi içini çekti, telaşa neden oldukları için usulca özür diledi. Thomas, tanık olduğu şeyi annesine açıklamaya çalışmanin bir yararı olmayacağını biliyordu.

* * *

Lübeck'e dönmelerinden sonra da babası güçten düşmeye devam etti, ama ekim ayına kadar yaşadı.

Thomas Elisabeth halasının, senatörün ölüm döşeğindeyken, papazın dini konuşmasını kısaca "Amin" diyerek kestiğinden yakındığını duydu.

"Hiçbir zaman iyi bir dinleyici değildi," diyordu halası, "ama papazın sözlerini dinleyeceğini sanırdım."

Babasının hayattaki son günlerinde Heinrich annesine nasıl destek olacağını bilir gibiydi, ancak Thomas'ın aklına annesine söyleyecek bir şey gelmiyordu. Annesi ona sarıldığında iyice kendine çekiyordu; Thomas da kendini annesinin kollarından kurtarmak için çabalamasının onu kırdığına inanıyordu.

Elisabeth halasının babasının vasiyeti hakkında bir kuzeniyle fısıldaşmasına kulak misafiri olunca umursamaz bir tavırla uzaklaştı, sonra gizlice yanlarına sokuldu ve halasının Julia'ya çok fazla sorumluluk verilemez dediğini duydu.

"Ve oğlanlar!" dedi halası. "O iki oğlan! Ailenin sonu geldi. Sanırım sokakta insanlar bana gülecekler artık, hem de her zaman önümde eğilen insanlar."

Halası konuşmaya devam ediyordu ki kuzeni Thomas'ın dinlediğini fark etti ve kadını dürttü.

"Thomas, git de bak, kız kardeşlerin doğru düzgün giyinmiş olsunlar," dedi Elisabeth halası. "Carla'nın ayaklarında hiç de uygun olmayan ayakkabılar gördüm."

Cenaze töreninde, Julia Mann başsağlığı dileyenlere cansızca gülümseyerek karşılık verdi ama konuşmayı uzatmaları için cesaretlendirmedi onları. Kendi içine kapandı, kızlarını yanında tuttu; aileyi oğulları temsil edecek ve onları teselli etmek için yanlarına gelenlerle, gerekirse onlar konuşacaktı.

"Bu insanları benden uzak tutabilir misiniz?" diye sordu Julia. "Yapabileceğimiz bir şey var mı diye sorarlarsa bana öyle üzgün gözlerle bakmamalarını rica eder misiniz?"

Thomas annesini şimdiye kadar hiç o kadar bütünüyle yabancı ve gizemli görmemişti.

Cenazeden bir gün sonra, Julia beş çocuğuyla salonda otururken görümcesi Elisabeth'in, Heinrich'in yardımıyla kanepenin ve koltuklardan birinin yerini değiştirmekte olduğunu gördü.

"Elisabeth, mobilyalara dokunma," dedi. "Heinrich, kanepeyi eski yerine koy."

"Julia, bence kanepe duvarın önünde olmalı. Bulunduğu yerde çevresinde çok fazla sehpa var. Senin mobilyaların hep çok fazladır. Annem hep derdi ki..."

"Mobilyalara dokunma!" diyerek onun sözünü kesti Julia.

Elisabeth başını dikleştirerek şöminenin yanına gitti, orada dramatik bir tavırla durdu, tıpkı bir tiyatro oyunundaki incinmiş bir kadına benziyordu.

Vasiyetnamenin okunacağı mahkemede Heinrich'in annesine eşlik etmek için hazırlandığını gören Thomas kendisini neden çağırmadıklarını merak etti. Ancak annesi o kadar kaygılıydı ki şikâyet etmekten vazgeçti.

"Burada böyle teşhir edilmekten hep nefret etmişimdir. Vasiyetin bu şekilde herkesin önünde okunması ne kadar acımasızca! Bütün Lübeck bizim işimizi öğrenecek. Sen de Heinrich, mahkemeden çıkarken Elisabeth halanın kolumu tutup beni yönlendirmesine engel olabilirsen sevinirim. Vasiyetname okunduktan sonra beni şehir meydanında yakmak isterlerse onlara saat üçte serbest olacağımı söyle."

Thomas şimdi işin başına kimin geçeceğini merak ediyordu. Aile ne yapılacağına karar verene kadar işlerle ilgilenecek birkaç çalışanı denetleyecek önemli bir-iki kişiyi babasının seçmiş olacağını tahmin ediyordu. Cenaze törenindeyken, insanların gözlerini ona diktiklerini ve şimdi sırtına sorumluluk yükü binecek ikinci evlat olarak gösterildiğini hissetmişti. Annesinin odasına gitti, boy aynasında kendisine baktı. Sert bir tavırla durursa kolayca kendini sabahları bürosuna

girerken, yanında çalışanlara talimatlar verirken görebiliyordu. Ama aşağıdan kendisine seslenen kız kardeşlerinden birinin sesini duyunca aynanın önünden çekildi ve hemen kendini ufalmış hissetti.

Annesiyle Heinrich eve döndüklerinde merdivenin üst başında durup onları dinledi.

"Bizim hakkımızda ne düşündüğünü bütün dünya öğrensin diye vasiyetini yeniletmiş," diyordu Julia. "Ve hepsi oradaydı, Lübeck'in iyi insanları. Artık cadıları yakamadıklarına göre dulları seçip alıyorlar ve onları aşağılıyorlar."

Thomas hole indi; Heinrich'in yüzünün bembeyaz olduğunu gördü. Abisiyle göz göze gelince kötü ve beklenmedik bir şey yaşanmış olduğunu anladı.

"Tommy'yi salona götürüp kapıyı kapat," dedi Julia, "ve ona başımıza gelenleri anlat. Şimdi piyano çalardım ama komşularımız dedikodumu yaparlar. Ben de odama çıkacağım. Bu vasiyetnamenin ayrıntılarının bir daha benim yanımda ağza alınmasını kesinlikle istemiyorum. Elisabeth halanız telefon etmeyi göze alırsa benim ansızın kederlere boğulduğumu söylersiniz."

Kapıyı arkalarından kapattıktan sonra Heinrich ile Thomas, Heinrich'in mahkemeden aldığı vasiyetnamenin kopyasını okumaya başladılar.

Thomas vasiyetnamenin üç ay öncesinin tarihini taşıdığını gördü. Mannların çocuklarının geleceğine yön verecek bir vasi tayin edilmesiyle başlıyordu. Onun altında yazılanlarda da senatör hiçbirine önem vermediğini açıkça ortaya koymuştu.

"Mümkün olduğunca," diye yazmıştı, "büyük oğlumun edebiyata eğilimine karşı çıkılmalıdır. Onun bu konuda gerekli eğitime ve bilgiye sahip olmadığı görüşündeyim. Onun bu merakının temelinde hayal gücü, disiplin eksikliği ve başkalarına karşı aymazlığı yatmaktadır ki bu da büyük olasılıkla düşüncesizlikten kaynaklanmaktadır."

Heinrich bunları iki kez okuduktan sonra bir kahkaha attı.

"Şunu da dinle," diyerek devam etti. "Bu senin hakkında: 'İkinci oğlum iyi huyludur ve iş hayatına uyum sağlayacaktır. Annesine destek olacağını düşünüyorum.' Demek annenin yanında sen olacaksın. Ve uyum sağlayacaksın! Senin iyi huylu olduğun kimin aklına gelirdi ki? Senin sahte kılıklarından biri bu."

Heinrich, babasının Lula'nın tutkulu mizacı hakkındaki uyarısını da okudu, Carla'nın, Thomas'la birlikte aile içinde sakinliği sağlayacak öğe olacağını tahmin ediyordu. Bebek Viktor hakkındaysa şunu yazmıştı senatör: "Çoğunlukla geç doğan çocuklar özellikle iyi gelişirler. Bu çocuğun gözleri sağlam."

"Daha da kötüleşiyor. Şunu dinle!"

Sesine tumturaklı bir hava vererek okudu:

"'Karım bütün çocuklarıma karşı katı davranmalı, hepsinin kendisine bağımlı kalmasını sağlamalıdır. Kararsızlığa düşerse *Kral Lear*'i okumalıdır.'"

"Babamın darkafalı olduğunu biliyordum," dedi Heinrich, "ama kindar olduğunu bilmiyordum."

Sonra Heinrich ciddi ve resmi bir sesle, babalarının vasiyetinin koşullarını okudu. Senatör, aile şirketinin de evlerin de gecikmeden satılması için talimat bırakmıştı. Her şey Julia'ya kalıyordu, ancak Lübeck'in toplum hayatındaki en yılışık tiplerden ikisi, ki Julia hiçbir zaman ilgilenmeye değer bulmamıştı onları, onun adına mali kararları alacaklardı. Çocukların yetiştirilmesini denetleyecek iki vasi de atamıştı babaları. Vasiyetnamede ayrıca Julia'nın pis pis gülümseyen Yargıç August Leverkühn'e yılda dört kez çocukların gelişimi hakkında bilgi vermesi koşulu da bulunuyordu.

Elisabeth'in bir sonraki ziyaretinde ona oturması için yer gösterilmedi.

"Kocamın bıraktığı vasiyetname hakkında bilgin var mıydı?" diye sordu Julia ona.

"Bana danışılmadı," diye yanıt verdi Elisabeth.

"Onu sormadım. Bilgin var mıydı?"

"Julia, çocukların önünde konuşmayalım."

"Hep söylemek istediğim bir şey vardı," dedi Julia, "şimdi artık özgür olduğuma göre söyleyebilirim. Ve bunu çocukların önünde söyleyeceğim. Senden hiçbir zaman hoşlanmadım. Ne yazık ki annen artık hayatta değil, olsaydı aynısını ona da söylerdim."

Heinrich onu susturmaya davrandı ama Julia oğlunu konuşturmadı.

"Senatör o vasiyetnameyi beni aşağılamak için hazırlamış."

"Şirketi senin yönetmen pek mümkün olmazdı," dedi Elisabeth.

"Buna ben karar verebilirdim. Oğullarım ve ben karar verebilirdik."

Julia'nın kızdırdığı ya da kocasının evindeki davetlerde hafife aldığı Lübecklilerin, örneğin Herr Kellinghusen ya da Herr Cadovius gibi erkeklerin, genç Frau Stavenhitter ya da Frau Mackenthun gibi kadınların, ya da Frau Overback ve kızı gibi onu göz hapsine alan ve gördüklerini beğenmeyen kadınların nezdinde, Julia'nın vasiyetnamenin okunmasının hemen ardından, çocuklarının en küçük üçüyle Münih'e taşınıp oraya yerleşme, Thomas'ı okuldaki son yılını Dr. Timpe'nin evinde kalarak tamamlaması için arkada bırakma ve Heinrich'i de edebiyat dünyasındaki şansını geliştirmek için seyahat etmeye yüreklendirme şeklinde açıkladığı kararı son derece sapkın bir karardı.

Eğer Senatör Mann'ın dul eşi Lüneburg ya da Hamburg'a taşınmaya karar verseydi, Lübeck'in iyi insanları bunu sadece onun güvenilmezliğinin bir belirtisi olarak görebilirlerdi, ama o yıllarda bu Hansa şehrinin seçkin sakinlerinin gözünde Münih'in güneyi temsil ettiğini biliyordu Thomas, onlar Münih'ten hiç hoşlanmaz ve ona güvenmezlerdi. Katolik bir şehirdi orası, bohemdi. Köklü erdemleri yoktu. Hiçbir Lübeckli orada gereğinden uzun kalmamıştı.

Lübeckliler gözlerini annesine çevirmişlerdi, özellikle de Elisabeth hala insanlara, aralarında kalmak üzere, Julia'nın kendisine ne kadar

kaba davrandığını ve annesinin anısına da gölge düşürdüğünü anlattıktan sonra.

Bir süre, o insanların dünyasında sadece senatörün dul eşinin hiç uysal davranmadığı, planlarının ne kadar mantıksız olduğu konuşuldu. Aile şirketinin, kendisi reşit olana kadar başkalarının denetiminde kalsa bile, kendisine bırakılmamasının Thomas'ı ne kadar incittiğini hiç kimse, Heinrich bile anlamadı.

Thomas, kurduğu hayallerin bazılarında sahip olacağına inandığı şeyin elinden alınmasının kaderinde yazılı olduğunu öğrenmenin yol açtığı sarsıntıya katlandı. Aile şirketini yönetmenin, geleceğine dair kurduğu hayallerin sadece biri olduğunu biliyordu, yine de babasının kararındaki küstahlığa öfkeleniyordu. O hayallerin çoğunlukla Thomas'a ne kadar gerçek göründüklerini fark etmeden onların iç yüzünü okumuş olması fikrinden hoşlanmıyordu. Babasına, daha cömert bir vasiyetname bırakmasına yetecek kanıt sunma fırsatını bulmuş olmayı çok isterdi.

Bunun yerine aileyle bağını koparmıştı babası. Kendisi hayatta kalamayacağı için başkalarının hayatlarını bozmayı aklına koymuştu. Mannların Lübeck'teki bütün çabalarının şimdi boşa çıkacak olmasının doğurduğu üzüntü, Thomas'ın içini kemiriyor, hiç geçmiyordu. Ailesinin dönemi sona ermişti.

Dünyanın neresine giderlerse gitsinler, Lübeckli Mannlar hiçbir zaman senatörün hayatta olduğu zaman tanındıkları gibi tanınmayacaklardı. Bu durum Heinrich'i de kız kardeşlerini de üzmüyor gibiydi, hatta annesini bile; onların başka, çok daha gerçekçi tasaları vardı. Thomas, Elisabeth halasının ailenin saygın konumunun kaçınılmaz olarak zayıflatıldığını hissettiğini biliyordu, ama bunu onunla tartışması pek mümkün değildi. Bu fikirleri kendine saklıyordu. Ailenin kökleri şimdi Lübeck'ten koparılacaktı. Thomas nereye giderse gitsin bir daha asla önemli biri olmayacaktı.

2. BÖLÜM
Lübeck, 1892

Orkestra *Lohengrin*'in prelüdünü çalıyordu. Thomas dinlerken, yaylı çalgıların olduğu bölüm kendini geride tutuyormuş gibi geldi ona, melodinin daha sonra neye evrileceğine dair işaretler veriyordu. Sonra ses doğal bir biçimde yükselip alçalmaya başladı, sonunda kemanda tek bir hüzünlü nota yükseldi ve uzadı; sonra müziğin sesi daha yüksek, daha zevkli, daha yoğun oldu.

Ses Thomas'ı neredeyse rahatlattı, ama yükselince, daha delici olunca, çelloların karanlık alt sesi devreye girince, kemanlarla viyolaları seslerini bastırmaya mecbur bırakınca, orkestranın Thomas'a hissettirdiği sadece kendisinin ne kadar küçük olduğuydu.

Ve orkestra şefi kollarını iki yana açıp harekete geçirince bütün çalgılar birden çalmaya başladılar; davullar vurulup çembalolar gümbürdedikten sonra Thomas müziğin giderek yavaşladığını, sona yaklaşıldığını fark etti.

Seyirciler alkışlarken Thomas onlara katılmadı. Oturduğu yerden sahneyi, ışıkları ve o akşamın son parçası olacak Beethoven'in senfonisine hazırlanan müzisyenleri seyretti. Konser bitince geceye çıkmak istemedi. Müziğin içine sarılıp sarmalanıp kalmak istiyordu. Kalabalığın içinde kendisiyle aynı duyguları paylaşan birileri var mıdır diye merak ettiyse de bulunacağını sanmıyordu.

Ne de olsa Lübeck'ti burası, insanlar böyle duygulara kapılmazlardı. Çevresindekilerin az önce dinledikleri müziğin anısını kolayca unutabileceklerini ya da silkip atabileceklerini düşündü.

Yerinde otururken babasının hayatının son günlerinde, yakında öleceğini bilirken bunu, dünyevi gücün ötesindeki bir gücü akla getiren, ruhun hayatta kalıp varlığını sürdürebileceği, ölümün bütün o onur kırıcılığına katlandıktan sonra huzura kavuşulabilecek başka bir alanın kapısını açan, insanı yükseklere uçuran, alıp götüren, karşı konulmaz bir ses fikrini önemsemiş olabileceğini anladı birden.

Babasının teşhir edilecek bir şeymiş gibi yatırılmış ölü bedenini düşündü, ciddi takım elbisesi içinde uyuyan bir kamu görevlisinin parodisi gibiydi, teftişe hazırdı. Senatör orada buz gibi soğuk, hareketsiz yatıyordu, sımsıkı kapalı olan dudakları aşağı kıvrılmıştı, ışık değiştikçe yüzü de değişiyordu, ellerinin rengi çekilmişti. İnsanların, eliyle yüzünü kapatarak tabutun yanından uzaklaşan annesini seyrettiklerini, tasvip etmeyerek baktıklarını hatırlıyordu.

Derslerine daha ciddiyetle sarılmasını isteyen annesi, öğretmenlerinden biri olan Dr. Timpe'nin yanında kalacak yer bulmuştu, öğretmenin evine yürüyerek gitti Thomas. Ertesi gün, Katharineum'un[1] sıkıcılığıyla bir kez daha yüz yüze gelecekti; denklemler yazacak, dilbilgisi kurallarını öğrenecek, şiir ezberleyecekti. Gün boyunca öteki öğrenciler gibi o da bütün bunlar her nasılsa doğalmış, kaderiymiş gibi davranacaktı. Kendi yatak odasını, annesiyle Lula, Carla ve Viktor'un Münih'e taşınmalarından önce kaldığı ve artık sahip olmadığı odayı düşünmektense sınıftan ne kadar yıldığını aklından geçirmek daha kolaydı. Eski odasının ne kadar sıcak ve rahat olduğunu düşündüğü takdirde çok üzüleceğinin farkındaydı. Kendisini zorlayıp başka bir şey üzerinde düşünmeye çalışması gerekecekti.

Kızları düşünecekti. Okul arkadaşlarının çalışkan görünme çabalarının çoğunlukla durmadan kızları düşündüklerini gizlemenin bir yolu olduğunu biliyordu. Şaka da yapsalar, laf da sokuştursalar hep-

1 Lübeck'te 1531 yılında kurulmuş, Latince eğitim veren bir lise. Halen eğitim vermektedir. (çn)

sinin altında genellikle utangaçlık, rahatsızlık ya da sıkılarak cesaret gösterme oluyordu. Ancak ara sıra arkadaşlarını sokakta itişip kakışırken ya da ikili-üçlü gruplar halinde kaba saba gülerek yürürken gördüğünde, onlardaki gizli enerjiyi fark ediyordu.

Derslerin sıkıcılığına rağmen öğle sonralarında saatler ilerledikçe hava baş döndürücü bir umutla doluyor, hep birlikte açık havaya çıkma fırsatı yakınlaşıyordu. Sınıf arkadaşları eve dönerken özel bir kişiye rastlamayacak bile olsalar sokakta genç bir kadınla karşılaşma ya da bir pencereden bir kızın görünmesi olasılığının onları heyecanlandırdığını anlıyordu Thomas.

Konserden çıktıktan sonra kaldığı yere yaklaşırken, evlerin üst katlarındaki odaları düşündü, şu anda, kendisi yolda yürürken bile, belki de bir kız yatmaya hazırlanıyor, üstündekilerin bir kısmını çıkarıyor, bluzunu çıkarmak için kollarını havaya kaldırıyor ya da eğilip alt taraftaki giysilerini sıyırıyordu.

Başını kaldırıp bakınca perdesiz bir pencerede titrek bir ışık gördü; o odada ne tür bir sahne yaşandığını merak etti. Bir çiftin o odaya girdiğini hayal etti, erkek kapıyı kapatıyordu; düşünceleri kızın soyunması, beyaz iç çamaşırları ve yumuşak teninin imgesi üzerinde dolaştı. Ama sıra, eğer o erkek kendisi olsaydı neler hissedeceğini düşünmeye gelince kendini tuttu, onları düşünmekten vazgeçti. Az önce onca canlı ve net görünen şeyi izlemek istemediğini fark etti.

Böyle bir sahneyi gözlerinin önüne getiren okul arkadaşlarının da, her ne olursa olsun, yalnızca en mahrem düşlerinde yaşayacakları şeyden hiç de emin olmayacaklarını tahmin etti.

Kendi düşleri üzerinde düşünmek için Dr. Timpe'nin evinin en üst katının arka tarafındaki küçük odasına gidene kadar bekleyecekti. Bazen, lambayı söndürmeden önce, bir şiire başlıyor ya da üzerinde çalıştığı bir şiire bir dörtlük ekliyordu. Aşkın karmaşık işleyişine uygun eğretilemeler ararken loş odalardaki kızları düşünmüyordu; çiftler arasındaki mahremiyeti aklına getirmiyordu.

Sınıfındaki çocuklardan biriyle arasında farklı türde bir samimiyet

vardı. Çocuğun adı Armin Martens idi. Thomas gibi o da on altı yaşındaydı, ama daha genç gösteriyordu. Bir değirmenin sahibi olan babası, Martens ailesi Mannlar kadar seçkin bir konumda olmasa da, Thomas'ın babasıyla tanışmıştı.

Armin, Thomas'ın kendisine ilgi gösterdiğini fark edince şaşırmış görünmedi. Thomas'la yürüyüşlere çıkmaya başladı, ama sınıftaki diğer arkadaşlarından hiçbirinin kendilerine katılmamasına özen gösteriyordu. Armin'in kendisiyle insan ruhu hakkında, aşkın gerçek doğası hakkında, şiirin ve müziğin ebedi önemi hakkında konuşabilmesi ve aynı kolaylıkla diğer sınıf arkadaşlarıyla da kızlardan ya da jimnastikten söz edebilmesi Thomas'ı hem huzursuz ediyor hem de etkiliyordu.

Armin'in herkesin yanında kendini rahat hissedebildiğini görüyordu Thomas, gülümsemesi sıcak ve dürüst, aurası tatlı ve masumiyetle doluydu.

Thomas, başını sevdiğinin göğsüne yaslamak ya da koyulaşan alacakaranlıkta sevdiğiyle birlikte baş başa olabilecekleri güzel bir yere doğru yürümek istediğini anlatan bir şiir yazarken, sevdiğinin ruhuyla iç içe geçmek için duyduğu arzudan söz ederken, o kişinin, arzu nesnesinin Armin Martens olduğunu hayal ediyordu.

Armin'in kendisine bir işaret verip vermeyeceğini ya da yürüyüşlerinden birinde sohbetin şiirlerden ve müzikten uzaklaşıp birbirlerine karşı duygularına odaklanmasına izin verip vermeyeceğini merak ediyordu.

Zamanla, bu yürüyüşlere Armin'den çok kendisinin önem verdiğini fark etti. Gözü böyle açılınca kendi davranışlarını da buna uygun olarak kontrol etmesi gerektiğini anladı, arkadaşının arzusu kendisiyle arasına mesafe koymaksa buna izin vermeliydi. Armin'den ne kadar az şey bekleyebileceğini üzüntüyle düşünürken reddedilme olasılığıyla damarlarında akan kan hızlanıyor, önce canını çok yakan, sonra neredeyse tatmin edici bir duyguya kapılıyordu.

Bu türden düşünceler ışığın değişimi ya da havanın aniden soğuması gibi hızla geliyordu aklına. Onları kolayca kontrol edemiyor

ya da aklında tutamıyordu. Gün olanca sıkıcılığıyla ve sıradanlığıyla geçerken o düşünceler de silinip gidiyordu. Masasında kendi şiirlerinin yanında büyük Alman ustalarının ayrı ayrı kâğıtlara kopya ettiği bazı aşk şiirlerini de tutuyordu. Dersler sırasında, öğretmen tahtadayken bu kâğıtlardan birini çıkarır ve sıralar arasındaki daracık koridorun karşı tarafında, bir sıra önde oturan Armin Martens'e sık sık göz atarak şiirlerden birini gizlice okurdu.

Neler hissettiğini bir biçimde açıklamak için bu şiirleri Armin'e gösterse acaba nasıl bir tepki verir diye merak ediyordu.

Zaman zaman hiç konuşmadan birlikte yürürlerdi, bu yakınlıkları Thomas'a zevk verirdi. Tanıdıkları birine rastlarlarsa Armin gezinirlerken yanlarına kimsenin katılmasını istemediklerini kesinlikle ama nazikçe hissettirebiliyordu.

Çoğu günler, özellikle gezintiye başlarken Thomas sohbeti Armin'in yönetmesine izin verirdi. Arkadaşının, sınıf arkadaşları ya da öğretmenleri hakkında kötü sözler söylemediğini fark etmişti. Armin dünyaya hoşgörülü ve dingince bakıyordu. Örneğin Thomas'ın son derece nefret ettiği matematik öğretmenleri Herr Immenthal'in adının geçmesi Armin'i sadece gülümsetiyordu.

Thomas şiir ve müzik hakkında konuşmak istiyor, arkadaşıysa daha dünyevi konularla ilgileniyordu, örneğin aldığı binicilik dersleri ya da katıldığı bir oyun gibi. Thomas sözü karmaşık konulara getirmeyi başarırsa Armin bu konulara da tarzını hiç bozmadan, pek önemsemeden, dikkatini vermeden yaklaşıyordu.

Thomas'ın onun özel arkadaşı olmasını istemesinin nedeni Armin'in doğallığı, dürüstlüğü, dünyayı olduğu gibi kabul edişi, sinirli olmayışı, çekingen ya da yapmacıklı davranmamasıydı.

Sonraki aylarda Thomas, Armin'in değişmekte olduğunu fark etti, boyu uzuyor, omuzları genişliyor, tıraş olmaya başlıyordu. Arkadaşının yarı çocuk-yarı erkek olduğunu düşündü. Bu da Thomas'ın ona olan duygularını daha da yumuşattı. Duygularını açma zamanının geldiğine emindi, gecenin geç bir saatinde ona yeni aşk şiirini

göstermeye karar verdi, şiirde, sözü edilen sevgilinin Armin olduğu gizlenmiyordu.

Şiirin ilk dörtlüğünde Thomas, sevdiği kişinin müzik konusunda ne kadar güzel konuştuğunu yazmıştı. Bir sonraki dörtlükte, sevdiğinin şiirden nasıl söz ettiğini betimlemişti. Son dörtlükte, sevgisini yönelttiği kişinin müzikle şiirin güzelliğini sesinde ve gözlerinde birleştirdiğini söylüyordu.

Bir kış günü, çıplak ağaçlarda takırdayan, inleyen sert, nemli rüzgâra karşı kasketlerini tutarak, başlarını öne eğerek yürüyorlardı. Thomas yeni yazdığı şiiri ceketinin cebine koymuş olsa da önceki kararlılığına rağmen onu arkadaşına okumasının imkânsız olduğunu anladı. Armin, evine döndüğünde, merdivenin tırabzanından kaymanın nasıl da zevkli olacağını anlatıyordu. Çocuk gibiydi konuşurken. Şiiri yakmasının daha iyi olabileceğini düşündü Thomas.

Diğer günlerde, özellikle Lübeck'te bir konser verilmişse ya da Thomas onun dikkatini Goethe'nin aşk şiirlerinden birine çekmişse Armin'in yanıtı daha ciddi ve daha düşünceli olabiliyordu. *Lohengrin*'in prelüdü çalarken neler hissettiğini tarif etmeye çalıştığında Armin onu merakla inceliyor, başını sallıyor, Thomas'ın anlattığı duyguları paylaştığını ona hissettiriyordu. Yürümeye devam ederlerken Thomas ikisinin de müziğin gücü üzerinde düşünmelerinden memnun oluyordu. Hayallerindeki arkadaşla birlikteydi.

Sessizce birlikte yürüyen seven ve sevilen hakkında bir şiir yazdı, ikisinin de düşünceleri aynıydı, onları sadece rüzgârın sesi ayırıyordu, sadece ağaçların çıplaklığı hiçbir şeyin, aşkları dışında hiçbir şeyin ebedi olmadığını hatırlatıyordu. Son dörtlükte şair sonsuza kadar kendisiyle birlikte yaşamasını istiyordu sevdiğinden, böylece zamana karşı koyacaklar, birlikte sonsuzluğa yürüyeceklerdi.

Thomas, bu arkadaşlıkları yüzünden sınıftaki çocukların Armin'le sık sık alay ettiklerinin farkındaydı. Kendisine tam anlamıyla erkeksi

niteliklere sahip olmayan biri diye bakıyorlardı, kendini beğenmiş olduğunu, şiirle aşırı ilgilendiğini, ailesinin daha önce Lübeck'te önemli bir konuma sahip olmasıyla gururlandığını düşünüyorlardı. Armin'in bunlara gülüp geçtiğini, Thomas'la yakın arkadaşlığını sürdürmemesi için bir neden olmadığını düşündüğünü biliyordu. Armin'in kendisine gerçek bir sevgi beslediği besbelliydi. Öyleyse Thomas'ın ona şiirlerini göstermesi ya da duygularını bir başka yolla öğrenmesini sağlaması Armin'i şaşırtmazdı.

Bir gün okulda, öğretmenin arkası dönükken, Armin çevresine bakındı ve Thomas'a gülümsedi. Saçlarını yeni yıkamıştı, teni duru ve parlaktı; gözleri ışıl ışıldı. Thomas onun ne kadar güzelleştiğini görebiliyordu. Aklına kendisi Armin'e karşı ne kadar uyanıksa onun da kendisine karşı aynı ölçüde dikkatli olduğu geldi. Armin başka hiç kimseye aynı şekilde gülümsemiyordu.

Ertesi gün birlikte yürüyüş yapmayı planlamışlardı. Rıhtıma doğru yürürlerken tatlı bir rüzgâr esiyor, güneş bir görünüp bir kayboluyordu. Armin'in keyfi yerindeydi, babasıyla birlikte Hamburg'a yapacakları geziden heyecanla söz ediyordu.

Atlardan, at arabalarından ve odunları yükleyen adamlardan sakınarak yürüdüler, sonra durup küçük bir yük arabasından yuvarlanan kütükleri seyrettiler, sürücü mecburen durmuş, arabayı yeniden yüklemek için çevredekilerden yardım istemişti. Adam rıhtımda çalışan diğer işçilere yalvardıkça onlar ona bir o kadar dalga geçerek kötü davranıyorlardı, kullandıkları dil Thomas'ı da Armin'i de eğlendirdi.

"Onlar gibi konuşabilmeyi isterdim," dedi Armin.

Adamlardan biri sürücüye yardıma başlayınca arabadan başka kütükler de yuvarlandı yere. Armin kendini bu sahneye iyice kaptırmıştı. Gülüyor, kolunu Thomas'ın omzuna atıyor, sonra beline sarılıyordu. Adamlar kütükleri yerleştirmeye girişip üstüne üstlük birkaç kütüğü daha düşürdüler, yuhalanıp alaya alınırlarken Armin Thomas'a sarıldı.

"İşte Lübeck'in bu yanını seviyorum," dedi. "Hamburg'da her şey daha düzenli ve modern, hem de kurallara tabi. Lübeck'ten ayrılmayı hiç istemem."

İki adamın kütükleri daha sağlam bir şekilde üst üste yığmalarını izlerlerken Thomas Armin'in kendisine sarılmalarına bir biçimde karşılık vermesi gerektiğini düşündü. Acaba dönüp onu kucaklasa mıydı, ancak bunu doğalmış gibi yapabileceğini sanmıyordu.

Bir küme eski antreponun olduğu yere doğru yürüdüler, arabaların geçmediği, hayat belirtisi olmayan bir yan yola saptılar. Armin'in dediğine göre bu yoldan deniz kenarına gidebilirler ve limana hangi gemilerin geldiğini görebilirlerdi.

"Sana bir şey göstereceğim," dedi Thomas.

Ceketinin cebindeki iki şiiri çıkardı ve Armin'e verdi, o da bazı sözcükleri ya da dizeleri anlamakta zorlanıyormuş gibi bütün dikkatini vererek okumaya başladı.

"Kim yazmış bunları?" diye sordu, sevileni müzikle ve şiirle karşılaştıran şiiri okumayı bitirince.

"Ben yazdım," dedi Thomas.

Armin ikinci şiiri okumaya başladı, başını kaldırıp Thomas'a bakmadı.

"Bunu da mı sen yazdın?" diye sordu.

Thomas başıyla doğruladı.

"Başka bilen var mı?"

"Yok. Sadece senin görmen için yazdım onları."

Armin yanıt vermedi.

"Onları *sana* yazdım," dedi Thomas, neredeyse fısıltıyla. Elini uzatıp Armin'in koluna ya da omzuna dokunmayı düşündüyse de kendini tuttu.

Armin'in yüzü kızardı. Yere bakıyordu. Thomas bir an, Armin niyetinin ahlaka aykırı olduğuna, örneğin hemen birlikte boş bir antrepoya girelim diyeceğine inanabilir diye kaygılandı. Aklında kesinlikle böyle bir şey olmadığını Armin bilmeliydi. Armin'den beklediği şey

hızla gerçekleşmemeliydi, tatlı sözlerle ya da bir bakışla ya da bir el hareketiyle gelmeliydi. Başka bir arzusu yoktu.

Ağlamak üzere olduğunu anladı, gözleri hâlâ Armin'in üzerindeydi. Armin, daha başka bir şey yazılmış mı diye her iki kâğıdın arka yüzlerine baktı. İki şiiri de tekrar inceledi.

"Müziğe ya da şiire benzediğimi sanmıyorum," dedi. "Ben kendime benzerim. Kimileri de babama benzediğimi söylerler. Sonsuza kadar bir şairle yaşamaya gelince, bilmiyorum. Kendi oturacağım evi satın alacağım vakit gelene kadar babamın evinde kalacağımı düşünüyorum. Gel aşağıya inip gemilere bakalım."

Şiirleri Thomas'a verirken dalga geçercesine göğsüne hafifçe vurdu.

"Dikkat et de bu şiirler kimsenin eline geçmesin. Arkadaşlarım senin hakkındaki kararlarını zaten verdiler ama benim adım zarar görür."

"Bu şiirlerin senin için hiç mi anlamı yok?"

"Ben gemileri şiirlere yeğlerim, kızları da gemilere, sen de öyle yapmalısın."

Armin önden yürüdü. Arkasına bakıp Thomas'ın hâlâ kâğıtları elinde tuttuğunu görünce güldü.

"Kaldır şunları, yoksa biri bulur ve ikimizi de suya atar."

Katharineum'daki son yılında Thomas gibi Armin Martens de değişti. Bütün sevimliliğini ve çocuksuluğunu yitirdi. Ciddileşti. Yakında babasının değirmeninde çalışmaya başlayacaktı. Kendi bürosu olacaktı. Daha şimdiden, gelecekte sahip olacağı saygınlığın havası seziliyordu üzerinde. Ne kadar sıkıcı bir yazgısı olduğundan habersiz Armin'in, Lübeck'in iş hayatına doğallıkla dahil olacağını görüyordu Thomas.

Dr. Timpe'nin evinin en üst katında, Thomas'tan bir yaş büyük olan oğlu Willri ön taraftaki odada kalıyordu. Birbirlerini okuldan tanımalarına rağmen Thomas taşınır taşınmaz Willri onunla arkadaş olmak istemediğini açıkça belli etmişti. Willri'nin kitaplara da öğren-

meye de ilgi duymamasının Dr. Timpe'yi neredeyse gururlandırdığını görmek Thomas'ı şaşırtmıştı.

"Açık havadan ve makinelerden hoşlanıyor o," diyordu Dr. Timpe, "ve onun tercihlerini biz de paylaşsaydık belki dünya daha iyi bir yer olurdu. Belki de kitapların zamanı geçmiştir artık."

Yemek sona ermeden Willri'nin masadan kalkıp gitmesine kimse itiraz etmiyordu. Boyu da kilosu da babasını geçmişti. Bu durum Dr. Timpe'yi eğlendiriyor gibiydi.

"Yakında bana emir yağdırmaya başlar. Öyleyse benim ona şunu yap bunu yap dememin ne anlamı var? Her konuda kendi kararını veriyor zaten. Tam bir yetişkin o."

Thomas'a baktı, belki yemeklerini sindire sindire yiyen çocuğun kendi oğlundan ders alabileceğini ima ediyordu.

Geceleri, aradaki duvar ince olduğundan, yan odadaki Willri'nin varlığını fark ediyordu Thomas. Onun yatmaya hazırlandığını, yorganının altında sıcacık yattığını hayal ediyordu. Willri için şiirler yazmayacağını düşünmek gülümsetti onu; hiç kimse yazmazdı. Ama belki de artık yeterince şiir yazmıştı şimdilik. Bununla birlikte Willri'nin yan odada olduğu düşüncesi aklından çıkmadı ve sık sık da onu heyecanlandırdı.

Bir gece, Willri Thomas'ın kapısını çaldı, Latince çeviri yaparken yardım etmesi için odasına çağırdı. Thomas yatağın kenarına oturup metni incelerken Willri'nin soyunmaya başladığını görünce şaşırdı. Utandı, Latinceye sabah bakmalarını önerecekti ki sırtı kendisine dönük olan Willri'nin nerdeyse çıplak kalmak üzere olduğunu gördü. Willri'nin Latinceyle hiç ilgilenmediğini bir anda anlayamadı. Willri onu odasına başka amaçlarla davet etmişti.

Çok geçmeden evin ön tarafındaki odadaki buluşmalar günlük yaşamlarının bir parçası oldu. Gıcırdayan tahta döşemede ayak parmaklarının ucuna basarak yürüyen Thomas Willri'nin odasının kapısını vurmadan açıyordu. Odadaki lamba hâlâ yanar, Willri de tek kişilik yatağında elbiselerini çıkarmadan yatardı.

Bir akşam, Elisabeth halasını ziyaret ettikten sonra eve dönünce Thomas her zamanki gibi ses çıkarmadan, basamaklara usulca tek tek basarak merdivenleri tırmandı. En üst katın sahanlığına gelince Willri'nin lambasının hâlâ yandığını gördü. Kendi odasına gitti, paltosunu çıkardı, yatağının kenarına oturdu. Bazen Willri'nin gelip kendisini aramasını beklemek daha heyecan verici oluyordu.

Kulak verdi. Ortalığa hâkim olan sessizlikte, üst kattaki en küçük gürültünün Timpe ailesinin geri kalanının uyuduğu alt kattan duyulacağını biliyordu.

Thomas'ın odasına giren Willri umursamaz görünmeye çalışarak pencereye gitti, perdeyi biraz araladı. Sanki o odada bulunmasının tek amacı gecenin boşluğuna bakmakmış gibi davranıyordu. Arkasına döndüğünde yüzünde dingin bir rahatlık ve hoşnutluk okunuyordu. Elini Thomas'a uzattı ve bir saniye dokundu onun yüzüne. Sonra gülümsedi, Thomas'a bakarak durdu orada, Thomas da gözlerini ona dikti.

Ayakkabılarını çıkarmış olan Thomas, Willri'nin işareti üzerine onun peşinden öndeki odaya gitti. Willri kapıyı arkalarından kapattı, parmağını dudaklarına götürüp diğer eliyle yatağı işaret etti. Thomas odanın karşı tarafına geçti, yatağa yattı, ellerini başının arkasına koydu. Willri ona arkasını dönerek soyunmaya başladı.

Ötekilerin uykuda olduğu gecelerde o ikisinin izlediği ritüel böyleydi. Willri önce ceketini çıkarıyor, odadaki tek iskemlenin arkalığına asıyordu. Yalnızmış gibi davranıyordu. Pantolonunun düğmelerini çözüyor, çıkarıp iskemlenin üzerine koyuyordu. Thomas yatakta yattığı yerden onun güçlü, tüysüz bacaklarını seyrediyordu. Willri'nin sonra eğilip çoraplarını çıkaracağını biliyordu. Daha sonra odasına döndüğünde hatırlamaya çalışacağı sahne buydu. Daha iyi görebilmek için dirseklerine dayanıp doğruluyordu. Willri çoraplarını ayakkabılarının içine soktuktan sonra tekrar doğruluyor ve gömleğinin düğmelerini çözüyordu.

Çok geçmeden çıplak kalıyordu. Kollarını kaldırıp ellerini başının arkasına götürüyor, Thomas'ın yataktaki pozisyonunu taklit ediyordu.

Bir süre ne duruşunu değiştiriyor ne de konuşuyordu. Thomas onun bedenini dikkatle inceliyordu, ancak yataktan kalkmaması ya da Willri'ye sarılmaya kalkışmaması gerektiğini biliyordu.

Bir gece, Willri karşısında durup ereksiyonunu gösterdiğinde Thomas da giysilerini gevşetip ona yaklaştı. İlk kez dokundu Willri'ye, o da biraz daha yaklaşması için yüreklendirdi Thomas'ı. Hiç fark etmeden boşalıp üst üste kesik kesik çığlık atmaya başlayınca Thomas da Willri kadar şaşırdı. Willri hemen gitmesi gerektiğini fısıldadı ona, odasına gitmeli, lambasını da söndürmeliydi. Hiç vakit kaybetmeden yatağına girmeliydi.

Koridora süzülen Thomas alt katta bir kapının açıldığını, Willri'nin babasının, "Siz ikiniz hâlâ yatmadınız mı? Neler oluyor yukarıda?" diye bağırdığını duydu. Sonra da merdivende ayak sesleri duyuldu.

Dr. Timpe odasına gelip lambaya dokunursa ampulün sıcaklığından onun az önce söndürüldüğünü anlayacağını biliyordu Thomas. Yorganı çekip açarsa da Thomas'ın elbiseleriyle yattığını görecekti. Ve eğer iyice yakına gelirse Thomas ile oğlunun neler yaptığını kokudan anlayacaktı.

Dr. Timpe'nin Willri'nin kapısını açtığını, gürültünün sebebini oğluna sorduğunu duydu. Willri'nin yanıtını duymadı. Dr. Timpe'nin az sonra kendi odasına geleceğini biliyordu. Yüzünü duvara döndürdü, hiç kımıldamadı, derin uykudaki birinin soluk alıp verişlerine öykünmeye çalıştı.

Dr. Timpe'nin kapıyı açtığını duyunca düzenli ve sakin soluk alıp vermeye çalıştı, aslında uyumadığını belli edecek herhangi bir işaret var mı diye dikkatle gözleneceğini tahmin ediyordu. Dr. Timpe, kendisini uyandıranın Thomas'ın sesi olduğunu, denetim dışı seslerin ona ait olduğunu biliyordu mutlaka.

Kapısının kapatıldığını duyduğunda bile hiç kımıldamadı, Dr. Timpe kapıyı sırf onu kandırıp kımıldamasını sağlamak amacıyla kapatmıştır diye korkuyordu. Dr. Timpe hâlâ odanın içinde olabilirdi.

Yataktan çıkmadan önce en ufak sese kulak vererek bir süre bekledi, sonra karanlıkta yavaş yavaş soyundu, gece kıyafetini giydi.

Sabah, Willri'nin babasının dün gece duyduğu çığlıklar hakkında ne söyleyeceğini merak ediyordu. Ama kahvaltıda Dr. Timpe dalgın ve sessiz göründü, gazetede okuduğu bir şeyle meşguldü. Thomas kahvaltı sofrasında aileye katıldığında başını kaldırıp bakmadı bile.

Artık babası öldüğü, şirket mevcut olmadığı, kendisi de bir tür pansiyonda kaldığı için okulda hiç kimse ona önem vermiyor gibiydi.

Doğal bir miras gibi devraldığı güç ve saygınlık yok olmuştu. Babası ölene kadar Thomas adeta prens gibiydi, ailesinin evindeki rahat ortamdan keyif alıyor, annesinin renkli kişiliğinin tadını çıkarıyordu.

Babası ölmeden önce Thomas'ın okuldaki tembelliğini, dikkatsizliğini öğretmenler seslerini fazla yükseltmeden tartışırlardı, yıl sonunda karneler verilirken de haysiyet kırıcı bir durum ortaya çıkardı. Bazı öğretmenler onu bu tembelliğinden kurtarmak için ellerinden geleni yaparlardı; kimileriyse bir kenara çekip azarlarlardı. Bunların hepsi her bir günün gerginliğini iyice artırırdı.

Şimdiki gerginlik ise farklıydı. Nedeni, umutsuz vaka olması, uğraşmaya değer biri sayılmamasıydı. Öğretmenleri artık bir formülü anlasa da ya da arkadaşının not defterine bakacak kadar alçalsa da umursamıyorlardı. Kendi başına Eichendorff, Goethe ve Herder'in eserlerinden zevk almaya başlamış olsa da ondan ezbere şiir okumasını isteyen yoktu.

Willri Timpe'yle arasında geçenler herhangi bir duygusal bağın parçası değildi. Çok sonra, üst kattaki o odada yaptıklarının Willri'nin pek umurunda olmayacağını biliyordu Thomas. Ara sıra yaşadıkları o yakınlık gizli ve ağza alınmaz olmakla kalmıyor gündüz saatlerinde birbirlerine gösterdikleri ilgisiz tavırla üstü örtülüyordu. Evdeki yemeklerden sonra ya da boş zaman buldukları pazar günlerinde Willri ile Thomas hâlâ bir araya gelmek için çaba harcamıyorlardı.

Öğretmenleriyle açık açık alay etmeden duramıyordu, hatta daha önce hoşgörüyle bakmış olduklarıyla bile. Matematik öğretmeni Herr Immerthal'e küstahlık etmekten, onunla dalga geçmekten gurur duyuyordu. Sınıftakiler Thomas'ın akıllıca sözlerinden zevk alıyor, öğretmenin aşağılanmasını seyretmekten hoşlanıyorlardı. Herr Immerthal okul müdürüne şikâyet edince müdür Thomas'ın annesine mektup yazıyor, o da Thomas'a mektup yazıp eğer babası hayatta olsaydı oğlunun söz dinlemeyi ve derslerine ağırlık vermeyi reddetmesini hiç doğru bulmayacağını söylüyordu. Babası Thomas'ın gelişmesini denetleyecek iki vasi atadığı için –Herr Krafft Tesdorpf ve Konsül Hermann Wilhelm Fehling– eğer tekrar şikâyet gelirse annesi onlara başvurmak zorunda kalacağını bildiriyordu.

Thomas, sınıfındaki öğrencilerden bazılarının şiirle ilgilenmeye başladıklarını keşfetti. Bunların çoğu eski yıllarda öyle sessiz ve çekingendiler ki Thomas neredeyse farkında bile olmamıştı onların. Hiçbiri Lübeck'in seçkin ailelerinden gelmiyordu.

Okul döneminin sonuna yaklaşırken bu çocuklar büyük bir hevesle denemeler, öyküler ve şiirler okuyorlardı. Onların Wagner'den çok Schubert ve Brahms'ı sevmeleri Thomas'ı pek üzmüyordu; böylece Wagner'i kendine alıkoyabiliyordu. Çocukların hepsi yayınlayabilecekleri bir edebiyat dergisine katkıda bulunmayı, şiirlerini basılmış görmeyi arzuluyordu. Hiç çaba harcamadan, Thomas editör gibi neredeyse akıl hocası oldu onların. Çoğuyla akran olmasına rağmen çocuklar ona saygı gösteriyordu. Sınıfta göstereceği performanstan çok Alman şairlerinin eserlerine dair bilgisi önemliydi o çocukların gözünde. Thomas aralarından bazılarını yakışıklı bulsa da onlara ithaf edeceği şiirler yazmaması gerektiğini biliyordu.

Okul arkadaşlarının pek çoğu Lübeck'in dışına çıkma konusunda istek duymasa da Thomas mezun olur olmaz oradan ayrılacağını biliyordu. Şirket satıldığına göre Lübeck'te bir yeri yoktu. Sık sık şehirde dolaşıyor,

rıhtımlara iniyor ya da Café Niederegger'e uğrayıp Brezilya şekeriyle yapılmış badem ezmesi alıyordu, bunları yaparken bu sokakları ve kafeleri kaçınılmaz olarak terk edeceğinin, onların yalnızca belleğinde yaşayacaklarının farkındaydı. Baltık Denizi'nden esen sert rüzgârı hissedince onun da çok yakında geçmişe gömüleceğini biliyordu.

Annesiyle kız kardeşleri ona mektup yazsalar da Thomas o mektupların içine konmayanların konanlardan daha önemli olduğunu hissediyordu. Mektupların havası pek resmiydi. Bu da Thomas'a mektupların hepsini aynı havada yanıtlama imkânı veriyordu, evdekilere önemli bir şey anlatmıyordu, özellikle de okulda ne kadar kötü durumda olduğunu. Annesine raporlar gönderildiğini biliyordu; ancak annesinin bunlardan söz etmekten vazgeçtiğinin farkındaydı.

Annesiyle vasilerinin onun hakkında neler tasarladıklarının ilk işaretini halası Elisabeth verdi. Thomas'ın ziyaretlerinde ailenin bir zamanlar ne kadar görkemli olduğundan fazlasıyla söz ediyor, sonra yakın zamanda dükkâncılar, şapkacılar, kumaşçılar ve hayatı boyunca toplumda kendisinden daha alt düzeyde olmuş adamların eşleri tarafından uğradığı saygısızlıkları anlatıyordu.

"Şimdi de bu," dedi halası, başını üzgün üzgün sallayarak. "Şimdi de bu."

"Ne?" diye sordu Thomas.

"Sana bir büroda memuriyet işi bulmaya çalışıyorlar. Büro memuru! Abimin oğullarından biri!"

"Bunun doğru olduğunu sanmıyorum."

"Eh, okulda başarısızsın. Senden umutlarını kesmişler. Beni durdurup bunu anlatmak hoşuna gidiyor insanların. Okula devam etmenin bir yararı yokmuş. Öyleyse büro memuru olmalıymışsın. Senin daha iyi bir fikrin var mı?"

"Bana bundan söz eden olmadı."

"Sanırım her şey ayarlanana kadar bekliyorlar."

Thomas, Heinrich'e şiirlerini gönderince abisi birkaç tanesini çok beğendiğini yazdı. Thomas, dizeler ya da imgeler hakkında daha

ayrıntılı yorumlar yapmış olsaydı keşke diye düşündü. Ama abisinin mektubunun sonundaki bir paragraf onun oturduğu yerde doğrulmasına neden oldu: "Yakında Lübeck'ten ayrılacağını duyuyorum, okuldaki masanın yerini bir bürodaki masa alacakmış. Dünyada toprak, su ve hava olduğu sürece ateş de olacaktır. Bu da senin için ancak iyi haber sayılır."

Thomas ona yazarak ne demek istediğini sordu, ama abisi yanıt vermedi.

Bir gün, okul dönüşünde, vasilerinden biri olan Konsül Fehling'i, Dr. Timpe'nin evindeki küçük oturma odasında yüzünde ciddi bir ifadeyle kendisini bekler buldu. Konsül ne selam verdi Thomas'a ne de elini sıktı, Thomas da geceleri evin üst katında yaptıklarını Konsül bir biçimde öğrendi mi diye düşünüp dehşete kapıldı.

"Annen temas kurdu ve her şey ayarlandı. Sanırım baban duysa memnun olurdu. Duyduğuma göre bazı öğretmenlerin seni özlemeyecekmiş."

"Ayarlanan nedir?"

"Birkaç haftaya kadar Münih'te Spinell Yangın Sigortası şirketinde işe başlıyorsun. Pek çok genç adamın gıpta edeceği bir pozisyondur bu."

"Bana neden kimse söylemedi?"

"Şimdi söylüyorum işte. Okula dönmene de gerek yok. Öte yandan, buradaki odanı boşaltırken dikkat et de Dr. Timpe'nin şikâyet edeceği bir şey çıkmasın. Münih'e gitmeden önce halanı da ziyaret etmelisin."

Münih'e gidişini Konsül ayarladı. Thomas, yangın sigortası şirketindeki memurluk işiyle ilgili olarak annesinden hiç haber almadığından böyle bir işin kendisine uygun olmadığına onu ikna edebileceğine emindi. Ailesinden aldığı mektuplar arasında Lula'dan gelen bir tanesi ilgisini çekmişti. Çoğu yavan sayılan haberleri sıralarken Heinrich'in annesinden her ay düzgün bir harçlık aldığından da söz etmişti.

Thomas, babasının ölümünden sonra şirket satılınca yüklü bir para elde edildiğini biliyordu ama bu paranın yatırımlarda tutulduğunu ve

annesinin sadece faizini kullanabildiğini düşünmüştü. O paranın bir kısmının Heinrich'e, kendisine ya da kız kardeşlerine verileceği hiç aklına gelmemişti.

Heinrich şimdi hayatını Münih ile İtalya'daki çeşitli yerler arasında geçiriyordu. İlk kitabı yayımlanmıştı, Lula'nın dediğine göre masraflarını da annesi karşılamıştı; Heinrich'in dergilerde de öyküleri yayımlanıyordu. Yine Lula'nın dediğine göre, anneleri onu maddi açıdan desteklemeyi kabul ettiğinden Heinrich bütün zamanını edebiyattaki kariyerine ayırıyordu ve İtalya'da zaman geçirdiğinden beri pek uyuşuk bir havadaydı.

Thomas annesiyle olan yazışmalarında keşke okul dergisi ve yayımlattığım şiirler hakkında daha çok şey yazmış olsaydım diye düşündü. Kendisini edebiyat kariyerine ne kadar adadığını ve çalışmalarının arkadaşları tarafından ne kadar ciddiye alındığını ısrarla belirtmiş olmalıydı. Öyle yapsaydı, Heinrich gibi yaşayabilmek için annesinden aylık cep harçlığı almanın yolunu döşemiş olurdu.

Yazdığı her şeyi ve yayımlattığı birkaç parçayı düzgünce bir araya getirdi. Münih'e gider gitmez bunları annesine verecekti. Heinrich yalnızca öykü yazıyordu, Thomas annesine kendisinin Goethe ve Heine geleneğinde gerçek bir şair olduğunu gösterecekti. Onu etkileyebilmeyi umuyordu.

Münih'e geldiğinde, evdekiler yattıktan sonra annesinden yangın sigortasındaki işin ne olduğu ve neden okuldan alındığı hakkında bir açıklama bekledi. Ancak o ilk gece annesi neden Münih'e getirildiği dışında her şeyden söz etti.

Annesinin görünümü Thomas'ı şaşırtmıştı. Hâlâ siyahlar giyiyordu ama giysilerinin tarzı çok daha genç bir kadına uygundu. Alnındaki perçemiyle, karmaşık bir şekilde taraklar ve tokalar takılmış saçlarının biçimi de genç işiydi. Makyaj yapıyor, Paris'ten getirtildiğini gururlanarak belirttiği bir rujla dudaklarını boyuyordu. Thomas annesinin

yatak odasına girdiğinde bir masanın üzerinin tamamıyla kozmetiklerle dolu olduğunu gördü. Çok güzel bir genç kadın olmuş Lula ile akranmış gibi modadan konuşuyordu annesi, akşam kendisi ya da kızı için evlerine uğrayabilecek olası taliplerden söz etmesi Thomas'ı çok şaşırttı.

İkinci gece, Thomas annesiyle ciddi bir görüşme yapmayı umarken Lula ile annesi gitmedikleri ve elbise boyuyla ilgili yeni bir modanın sunulduğu bir davetin sözünü açtılar.

"Bence tutmaz bu," dedi annesi.

"Ama tuttu bile," dedi Lula. "Biz geride kaldık."

"Düzeltiriz."

"Ama nasıl?"

"Modayı izleyerek. Bunu daha önce hiç yapmadım ama yapmam gerektiği fikrindeysen şimdi yaparım. Lübeck'te modayı ben yaratırdım."

Thomas yürüyüşe çıkmaya karar verdi. Münih'te ilkbahar akşamları ılık oluyordu. Heinrich'in hâlâ İtalya'da olmasına seviniyordu, böylece şehirde kendi başına dolaşabilecekti. Sokaklar gezintiye çıkanlarla doluydu; hatta kafelerin önlerinde oturanlar bile vardı. Oturacağı bir yer buldu, önünden geçenleri seyrederek zihnini dağıtmaya çalıştı.

Günler geçtikçe Lübeck'i hiç özlemediğini fark etti Thomas. Yazın en sıcak günlerinde bile oradaki rüzgâr üşütürdü. İnsanlara baktığınızda gözlerini kaçırırlardı. Orada akşam saat altıda evde olmak, hangi mevsim olursa olsun evden çıkmamak âdeti vardı. İnsanlar sanki hep kış yaklaşıyormuş gibi yaşarlardı. En çok, Buxtehude'nin[1] org için hazırladığı müziğin yükselip alçalan, bitmek bilmeyen sesiyle daha da usandırıcı olan kilisedeki uzun, sıkıcı bir ayine giderken mutlu görünürlerdi. Kuzeyin soğuk Protestanlığını, Lübeck'te ticarete bağnazca ilgi gösterilmesini hor görürdü Thomas. Münih'in sokaklarında polisler kadar papazlar da görülürdü, belli bir yere gitmiyorlarmış gibi

1 Dietrich Buxtehude (1637-1707) Alman besteci ve org sanatçısı. (çn)

dolaşırlardı. Münih'in huzur veren, eğlenceli bir yer olduğunu düşündü Thomas ve annesiyle konuştuktan sonra bu şehre kendi koşullarıyla yerleşmeyi planladı.

Daha önce de annesinin evinde kalmış olsa da Lübeck'ten gelen eşyayı, hatta büyükannesinin evinden gelen parçaları bile orada, o yeni ve çok daha dar olan yerde görmek şaşırtıyordu onu. Annesinin kuyruklu piyanosu salonun neredeyse yarısını kaplıyordu. Lübeck'teyken aşina olduğu sehpaların ve koltukların, tabloların ve avizelerin varlığını hem rahatsız edici hem de biraz gülünç buluyordu, çünkü hiçbiri dekorun geri kalanıyla uyumlu görünmüyordu gözüne.

Annesi hâlâ kendisinin yabancı olduğunu, başkalarına benzemediğini vurgulasa da, bu yeni eve mahvolduğu herkesçe bilinen bir varisin sığınağıymış gibi davransa da, yenilgiye uğramıştı. Çocuklarına da sık sık söylediği gibi Münih'in sosyal yaşamında kavuşmayı arzuladığı başarıyı elinden kaçırdığına inanıyordu. Her gece, davetler ve yemekler veriliyor, ama o davet edilmiyordu.

Onun ışıltısının silindiğini düşündü Thomas, onun yerini hüzün almıştı, her an incinmeye hazırdı annesi. Lübeck'teki eski günlerinde çevresindeki topluluğu hem biraz eğlenceli hem ilginç bulurdu, şimdiyse her an sinirlenmeye hazırdı. Postacı gecikirse, bir kurye bir paketi sabah değil de öğleden sonra getirirse, arkadaşlarından biri operaya gidecek gruba onu dahil etmeyi uygun bulmazsa ya da –Thomas açısından kaygı vericiydi bu– çocuklarından biri onun istediği gibi davranmazsa öfkeleniyordu.

Thomas annesinin evinin bulunduğu Schwabing'de dolaşırken daha önce hiç farkına varmadığı bir dünya keşfetti. Sanatçıya ya da yazara benzeyen genç erkekler sokaklarda özgüvenli tavırlarla yürüyorlar, yüksek sesle konuşuyorlardı. Bunun yeni bir şey mi olduğunu ya da neden daha önceki gelişlerinde görmediğini merak etti. Yakın zamanda açılmış kafelerde, gruplar halinde koyu sohbetlere dalmış insanlar vardı. O gördükleri kendisinden ancak birkaç yaş büyük olsalar bile bambaşka bir dünyayı akla getiriyorlardı. Şöyle

tuhaf bir düzen de vardı: Özensiz giyinmişlerse saç tıraşları da eski moda olabiliyordu. Selamlaşırken ya da biri yanlarından ayrılırken eski günlere özgü bir kibarlık okunuyordu hallerinde. Öte yandan tütünden sapsarı olmuş dişlerini göstere göstere, içlerinden gelerek kahkaha da atıyorlardı. Kâh keyifli görünüyorlar, kâh ciddileşiyorlardı. Çoğunlukla yayılıp oturuyorlar, sonra öne eğiliyor, bir noktayı vurgulamak için bir parmaklarını sigara dumanına boğulmuş havaya uzatıyorlardı.

Onların konuşmalarını dinlemeye çalıştı. Bazılarının gazeteci olduğunu öğrendi, diğerleri ya eleştirmendi ya da üniversitede çalışıyorlardı. Sokaklarda ellerinde resim çantalarıyla ikili-üçlü gruplar da görüyordu. Bunlar derse ya da bir stüdyoya ya da galeriye giden sanatçılar olmalı diye düşünüyordu. Sanki yalnız o şehir değil gelecek de çok yakında tamamıyla kendilerinin olacakmış gibi davranıyor ve konuşuyorlardı.

O ilk hafta, akşam yemeğinden sonra yorulana kadar yürüdü, dönüşünde, ötekileri uyandırmamayı umarak eve sessizce girdi. Her gece, eve dönmeye karar verdiğinde büyük bir keder hissediyordu. Kafelerde tek başına otururken, çok çekici bulduğu dünyanın dışında kalıyordu. Acaba Heinrich bu insanları tanıyor mu diye geçirdi aklından. Şiirlerini görecek olsalar kendisini aralarına almayacaklarını düşündü. Öyle alaycı ve kozmopolit görünüyorlar ve konuşuyorlardı ki basit aşk şiirlerini olsa olsa alay edilmeye değer bulacaklarına emindi. Onların sohbetlerine katacak bir şeyi olmazdı Thomas'ın. Çok toy, çok saf görünürdü, sadece bir öğrenciydi. Buna rağmen, onların arasına karışmayı umarsızca arzuluyordu.

Annesinin evindeki yemeklerde sohbet giysiler ve erkekler üzerinde yoğunlaşıyordu. Babası hayatta olsaydı masada konuşulanlar daha aydınlatıcı olurdu, buna emindi Thomas, kız kardeşlerinin sözleri de dikkatle gözlenir ve denetlenirdi.

Bir akşam, evlerine gelecek yeni ziyaretçiler hakkındaki konuşmalar iyice derinleşir gibi olunca Thomas daha fazla dayanamadı.

"Bu beylerden hiçbirini görmek zorunda kalmayacağımı umuyorum. Banka memurlarına benziyorlar."

Onun bu görüşü kız kardeşlerinin hoşuna gitmedi. Annesiyse gözlerini karşıya dikti.

Bir gece, odasına çıktığında, yatağının üzerinde Spinell'den gelen, antetli kâğıda yazılmış bir mektup buldu, pazartesi sabahı kendisini Münih'teki ofise bekledikleri bildiriliyordu, görevleri kendisine o zaman anahatlarıyla açıklanacaktı. Mektubu odasına annesi bırakmış olmalıydı. Söz konusu tarihe beş gün olduğundan annesiyle konuşmaya karar verdi, daha fazla zaman kaybedemezdi.

Ertesi gün öğleden sonra, kız kardeşleri alışverişe gitmiş, hizmetkârlardan biri de Viktor'u parka götürmüştü, Thomas annesinin Chopin çaldığını duydu. Şiirlerinin ve birkaç düzyazısının bulunduğu bir tomar kâğıdı topladı, annesinin olduğu salona gitti, sessizce oturup onu dinledi.

Annesi parçayı bitirince bezgin bir halde ayağa kalktı.

"Keşke daha büyük bir dairede ya da güzel bir evde otursaydık," dedi. "Burası tıkış tıkış."

"Münih'i seviyorum ben," dedi Thomas.

Annesi onu duymamış gibi tekrar piyanosuna döndü. Nota kâğıtlarına bakarken Thomas elinde şiirleriyle ona yaklaştı.

"Bunları yazdım," dedi, "birkaçı da yayımlandı. Ben hayatımı yazarlığa adamak istiyorum."

Annesi kâğıtları eline alıp karıştırdı.

"Bunların çoğunu gördüm ben," dedi.

"Gördüğünü sanmıyorum."

"Heinrich gönderdi bana."

"Heinrich mi? Bunu bana hiç söylemedi."

"Belki de iyi olmuş söylemediği."

"Ne demek istiyorsun?"

"Bunları pek beğenmemiş."

"Bazılarına bayıldığını yazmıştı bana."

"Kibarlık etmiş. Ama bana bambaşka bir mektup yazdı. Bir yerlerde duruyor."

"Beni çok yüreklendirdi."

"Öyle mi?"

"Ne yazdığını görebilir miyim?"

"Bunu pek tavsiye etmem, ama senin yeni bir işin var şimdi. Pazartesi günü de başlıyorsun."

"Ben bir yazarım ve bir büroda çalışmak istemiyorum."

"Eğer ayaklarının yere basmasını sağlayacaksa sana Heinrich'in görüşlerinin bir kısmını okuyabilirim."

Piyanonun yanından ayrıldı, odadan çıktı. Geri geldiğinde elinde bir tomar mektup vardı. Aradıklarını bulmaya çalışırken kanepeye oturdu.

"İşte! İki mektup da burada. Şu mektupta senin 'sevgi dolu biri ve boş duygularla yolundan sapmış bir ergen' olduğunu söylüyor. Şu ikinci mektupta, senin yazdıklarını 'kadınsı, duygusal şiirler' olarak niteliyor. Ben şiirlerden bazılarını beğendim, dolayısıyla bu dediği biraz sert sayılabilir. O da bazılarından hoşlanmıştır. Heinrich'in yazdıklarını okuyunca senin geleceğinle ilgili bir karar alınması gerektiğini gördüm."

"Heinrich'in görüşleri beni hiç ilgilendirmiyor," dedi Thomas. "Şiir eleştirmeni değil o."

"Evet, ama onun görüşleri bize gideceğimiz yönü gösteriyor."

Thomas gözlerini halıya dikti.

"Böylece Herr Spinell'le görüştük," diye devam etti annesi, "Lübeck'te çok başarılı bir yangın sigortası şirketini yönetirken babanla iyi arkadaştı. Şimdi buna benzer çok saygın bir şirketi Münih'te yönetiyor. Büyük bir şirket bu ve çalışkan birinin yükselmesi için her türlü fırsat var orada. Herr Spinell'e senin okuldaki durumundan söz etmedik. Seni güvenilir biri olarak, babanın oğlu olarak görüyor."

"Heinrich harçlık alıyor," dedi Thomas. "İlk kitabı yayımlanırken giderlerini sen ödemişsin."

"Heinrich kendini yazmaya adadı. Çok da beğenildi."

"Ben de kendimi yazmaya adayacağım."

"Seni bu yazma ısrarından vazgeçirmek istiyorum. Okuldan gelen raporlardan biliyorum, senin kendini hiçbir şeye adayacak yeteneğin yok. Belki de abinin şiirlerinle ilgili görüşünü seninle paylaşmamalıydım, ama aklını başına getirmek istiyorum. Yangın sigortasındaki bu iş seni adam eder. Şimdi fark ediyorum ki uygun birkaç kıyafet için terziye gidip ölçü aldırmalıyız, Herr Spinell'i etkilemeli bu elbiseler. Aslında sen gelir gelmez yapmalıydık bu işi."

"Ben yangın sigortasında çalışmak istemiyorum."

"Ne yazık ki senin vasin olan kişiler, ki kontrol hâlâ onlarda, kesin karar verdiler. Hepsi benim suçum. Görüyorsun işte, çok gevşek davranmışım. Karnelerini görünce ne yapacağımı bilemedim, bu yüzden de hiçbir şey yapmadım. Ama sonra vasilerin gördüler o karneleri ve kontrolü benim elimden aldılar. O şiirleri görmeseydim onlara itiraz ederdim."

Annesi salonun öbür ucuna gidip tekrar piyanonun başına oturdu. Thomas onun zarif boynuna, dar omuzlarına, incecik beline baktı. Sadece kırk üç yaşındaydı annesi. Daha önce Thomas'a karşı hep yumuşak olmuştu, onunla fazla ilgilenemeyecek ya da ona kızamayacak kadar doluydu kafası. Şimdiyse müdahale ediyordu, başkalarında eleştirdiği tarzda davranıyordu. Thomas'ın vasilerine ya da babasına öykünmeye çalışıyordu. Annesini normal haline döndürmek fazla zor olmazdı, ama Thomas o anda bunu nasıl yapabileceğini bilemiyordu. Öte yandan, şair olma tutkusunu anlattığı Heinrich'in kendisine ihanet ettiğine, şiirleri hakkında öyle acımasız ve alaycı sözler kullandığına inanamıyordu.

Annesi yine Chopin'in müziğine dönünce ve gitgide daha da enerjik bir tempoda çalınca Thomas onun yüzünü göremediğine sevindi. Annesinin de kendi yüzünü göremediğine daha da çok sevindi, çünkü ona ve abisine karşı cesaretini toplamaya başlıyordu.

3. BÖLÜM
Münih, 1893

Spinell'de işe başladıktan sonra her günden korkar oldu. Ona verilen iş canını çıkarıyordu. Bir klasördeki bütün hesapların bir başka klasöre geçirilmesini istediler, bu ikinci kopya şirket merkezinde tutulabilecekti.

Kalemi için yeni uçları, mürekkebi ve kurutma kâğıdını nerede bulabileceğini gösterdikten sonra onu yalnız bıraktılar ve işini yapacağına güvendiler. Yüksek masasında çalışırken ofiste eskiden beri çalışanlardan bazıları yanından geçerken ona selam verdiler. İyi bir aileden gelen genç bir erkeğin yangın sigortasında iş öğrendiğini görmek hoşlarına gitmiş gibiydi. Onların içinde Thomas'a en yakınlık gösteren Herr Huhnemann oldu.

"Çok geçmeden terfi edersin," dedi, "bunu görebiliyorum. Çok yetenekli bir genç adama benziyorsun. Burada olduğun için şanslıyız."

Nasıl bir gelişme gösterdiğini kontrol eden yoktu. İki klasörü de açık tutuyordu, işine yoğunlaşmış gibi görünmeye de dikkat ediyordu. Kayıtları öbür klasöre geçiriyordu ama her geçen gün daha da azaltıyordu işini. Şiir yazsaydı, kaşlarını fazla çattığı ya da ağzının içinden ritim tuttuğu için dikkati kendine çekebilirdi, o da bir öykü yazdı. Gayet sakin çalıştı, toparlamaya çalıştığı hayal dünyası zevk verdi ona, çok geçmeden de keyfini yerine getirdi ve bu hali akşam boyunca sürdü, öyle ki annesi ofis hayatının disiplininden yararlandığına, oğlunun yangın sigortacılığında sağlam bir geleceği olabileceğine inandı.

Kurallara uymamaktan, hem işverenlerine hem de vasilerine karşı

koymaktan zevk alıyordu. Artık işe gitmekten ürkmüyordu. Ama akşamları sofrada oturmaya dayanamadığı zamanlar oluyordu, evlerini bunaltıcı, kendisini bekleyen saatleri tahammül edilmez buluyordu.

Münih sokaklarında dolaşmasını ve kendi başına kafelere girip çıkmasını annesinin onaylamadığını biliyordu. Eğer fazla içki içseydi ya da zamanını uygunsuz kişilerle geçirseydi bu dolaşmalarının anlamı daha büyük olabilirdi.

"Peki kiminle karşılaşıyorsun bu yürüyüşlerinde?" diye sordu annesi.

"Hiç kimseyle. Herkesle."

"Heinrich buradayken yanımızdan hiç ayrılmaz."

"Mükemmel evlat o."

"Neden saatlerce dışarda kalıyorsun?"

Thomas gülümsedi.

"Nedeni yok."

Thomas kendini ürkek ve çekingen hissediyordu, Heinrich gibi kendine güvenerek ve şevkle çıkamıyordu annesinin karşısına. Geceleri, klasörün öbür klasöre kopyalanması işini hızla tamamlamazsa, neler yaptığının yakında Spinell'de anlaşılacağı geliyordu aklına. Ama yazmaya devam etti, bolca kâğıdının ve diğer malzemesinin olduğunu düşünmek keyiflendiriyordu onu, eğer ihtiyacı olursa bir sahneyi yeniden yazması için bütün bir gün oluyordu önünde. Öyküsü bir dergiye kabul edilince hiç kimseye söylememek hoşuna gidiyordu. Öyküsü basılınca kimsenin farkına varmamasını umuyordu.

Herr Huhnemann'ın ona dikkatle bakma ve sonra bir kurala karşı gelmiş gibi gözlerini kaçırma huyu vardı. Çelik grisi saçları fırça gibi dimdikti. Yüzü uzun ve inceydi, gözleri koyu maviydi. Thomas onu tedirgin edici buluyordu, öte yandan o bakarken gözlerini kaçırmamak sonra da Herr Huhnemann'ı gözlerini yere eğmeye zorlamak tuhaf bir güçlülük duygusu da yaratıyordu onda. Zaman geçtikçe bu küçük karşılaşmaların, gözlerin böyle buluşmasının Herr Huhnemann'ın gününün önemli bir kısmını oluşturduğunu anladı.

Bir sabah, mesai başladıktan hemen sonra Herr Huhnemann Thomas'ın masasına geldi.

"Senin şu önemli işinin nasıl gittiğini herkes merak edecek," dedi alçak sesle, mahrem bir şey söylercesine. "Genel Müdürlük yakında soruşturmaya başlar, bu yüzden ben de bir bakayım dedim. Ve sen, seni küçük haylaz, tembellik etmişsin. Tembellikten de beter. Ana klasörün altında senin el yazınla birçok sayfa buldum. Onlar her ne iseler, şirketin senden beklediği şeyler değildi. Sadece yavaş çalışmış olsaydın bunu anlardık."

Ellerini ovuşturdu, Thomas'a iyice yaklaştı.

"Belki hata yapmışsındır," dedi, "belki kayıtları masanın üzerinde durmayan bir klasöre kopyalamışsındır. Böyle yapmış olabilir misin? Genç Herr Mann bu konuda ne der acaba?"

"Amacınız ne?" diye sordu Thomas.

Herr Huhnemann gülümsedi.

Thomas bir an, adamın kendisine yardımcı olmanın bir yolunu bulmaya, ikisinin de keyifle paylaşacakları bir tembelliğe suç ortağı olarak katılmaya çalıştığını sandı. Sonra iş arkadaşının yüzünün kardığını, çenesinin sertleştiğini gördü.

"Amacım seni ihbar etmek, oğlum," diye fısıldadı Herr Huhnemann, "buna ne diyeceksin bakalım?"

Thomas ellerini başının arkasında kavuşturup gülümsedi.

"Neden şimdi gidip ihbar etmiyorsunuz?"

Eve geldiğinde holde Heinrich'in bavulunu gördü, abisi annesiyle birlikte salondaydı.

"Beni işyerinden eve gönderdiler," dedi, annesi neden Spinell'de olmadığını sorunca.

"Hasta mısın?"

"Hayır, ifşa oldum. İşimi yapmak yerine öykü yazıyordum. Bu, *Simplicissimus* dergisinin editörü Albert Langen'den aldığım bir mektup, en son yazdığım öyküyü kabul etmiş. Onun görüşü benim için yangın sigortasının tüm geleceğinden daha önemli."

Heinrich mektubu görmek istediğini işaret etti.

"Albert Langen çok saygın biridir," dedi mektubu okuduktan sonra. "Genç yazarların çoğu ve yaşça daha ileri olan pek çok yazar böyle bir mektup almak için neler vermez. Ama bu sana işini bırakma hakkı sağlamaz."

"Sen de mi vasim oldun?" diye sordu Thomas.

"Vasiye ihtiyacın olduğu belli," dedi annesi. "İşten çıkıp gelmek için kimden izin aldın?"

"Oraya dönmeyeceğim," dedi Thomas. "Başka öyküler ve bir roman yazmayı kafama koydum. Heinrich İtalya'ya gidecekse ben de onunla birlikte gitmek istiyorum."

"Vasilerin ne diyecekler buna?"

"Vasilerimin kontrolünde olduğum dönem yakında bitiyor."

"Nasıl para kazanacaksın?"

Herr Huhnemann'ın karşısında yaptığı gibi Thomas yine ellerini başının arkasında kavuşturdu, annesine gülümsedi.

"Sana başvuracağım."

Heinrich'i kendi tarafına çekebilmesi için bir hafta boyunca surat asması, tatlı sözlerle onu kandırmaya çalışması ve ısrarcı olması gerekti.

"Bunu vasilerine nasıl açıklayacağım?" diyordu annesi. "Spinell'den biri onlara söylemiş bile olabilir."

"Verem olduğumu söyle onlara," dedi Thomas.

"Vasilere yanıt verme," diye ekledi Heinrich.

"İkiniz de anlamıyorsunuz galiba, onlara rapor vermezsem aldığım parayı kesebilirler."

"Öyleyse hastalık," dedi Heinrich. "Hastalık. İtalya'nın havası gerekli."

Annesi başını iki yana salladı.

"Hastalığı hafife almam," dedi. "Bence geri dönmeli, özür dilemeli ve işini yapmayı öğrenmelisin."

"Geri dönmem," dedi Thomas.

Annesinin aslında onun Spinell'e geri dönmeyeceği sonucuna vardığını biliyordu. Heinrich'le birlikte, harçlık vermesi için annesini en iyi nasıl ikna edebileceğini bulmaya çalışıyordu. Sonunda, annesine yalvarmalarından sonuç alamayınca iki kız kardeşine başvurdu.

"Benim böyle bayağı bir işte çalışmam aile adına kötü sayılır."

"Onun yerine ne yapmak istersin?" diye sordu Lula.

"Kitap yazacağım, Heinrich gibi."

"Tanıdığım hiç kimse kitap okumuyor," dedi Lula.

"Sen bana yardım edersen, ben de senin annemle bir sorunun olduğunda yardım ederim."

"Bana da yardım eder misin?" diye sordu Carla.

"İkinize de yardım ederim."

Annelerine, kitap yazan iki abiye sahip olmanın kendilerine Münih'teki sosyal yaşamda yararı olacağını söylediler. Daha çok yere davet edilirlerdi ve daha fazla dikkat çekerlerdi.

Sonunda Julia oğluna en iyisinin İtalya'ya gitmesi olduğunu söyledi. Vasilere resmi bir mektup yazarak bu gidişin sağlık nedeniyle olduğunu, bu konuda sağlam tavsiye aldıklarını söyledi. Mektubun tonu ciddi ve kontrollüydü.

"Tek kaygım, bana söylendiğine göre İtalya'nın insanların geceleri sokaklarda dolaştığı bir yer olması. Bunu yeterince gördük. Ben hâlâ senin sokaklarda ne yaptığını hayal bile edemiyorum. Heinrich'ten senin erkenden yatacağına dair bana söz vermesini isteyeceğim."

Güneye gitmek üzere yolculuk planları yaparlarken Heinrich Thomas'a onun meselesi için annesine ne kadar çok yalvarmış olduğunu anlattı. Thomas'ın şiirlerine hayranım demişti ona. Thomas abisine teşekkür etmekle yetindi.

Tamamıyla güvenmediği biriyle yolculuk etme fikrinden hoşlanmıştı Thomas. Sırlarını paylaşmamak yönünde her zamankinden de

kararlı olacaktı. Edebiyattan, hatta siyasetten, belki müzikten konuşabilirlerdi, ancak, annesiyle Heinrich'in kendisinin üzerinde ne kadar güçleri olduğunu bilerek tetikte olan Thomas gelecekte kendisine karşı kullanabileceği herhangi bir şeyi abisinin öğrenmemesi için dikkat edecekti. Yangın sigortası işine dönmek istemiyordu.

Önce Napoli'ye gittiler, gördükleri Almanlardan uzak durdular, sonra da posta treniyle Roma'nın doğusundaki Sabina'da bulunan, bir vadinin yukarısında yer alan Palestrina'ya geçtiler, oradaki yolların iki yanında dutluklar, zeytinlikler ve üzüm bağları vardı, sürülmüş tarlalar taş duvarlarla ayrılan küçük araziler halindeydi. Heinrich'in daha önce de kaldığı Casa Bernadini'ye yerleştiler. Eğimli bir ara sokakta, sağlam, sade bir yapıydı bu.

Yatak odaları ayrıydı, arada perdeli, taş zeminli, hasır koltuklu ve at kılından kanepeli bir oturma odası vardı, oraya çalışabilmeleri için iki masa konulmuştu, tıpkı iki keşiş ya da iki gayretli memur gibi sırtları birbirlerine dönük oturacaklardı.

Herkesin Nella diye çağırdığı pansiyoncu kadın üstlerindeki kata yerleşmişti, kocaman mutfak da onun karargâhıydı. İki kardeşe, kendilerinden önce odalarında bir Rus soylusunun kaldığını, odasına hortlakların geldiğini anlattı.

"Giderken hortlakları da götürdüğüne memnunum," dedi. "Palestrina'nın kendi hortlakları var, ziyaretçi hortlaklar olmasa da olur."

Napoli'delerken Thomas hemen hemen hiç uyumamıştı. Odası çok sıcaktı, ama gündüzleri şehirde dolaşırken de duygulanımları çok güçlüydü. Bir sabah genç bir adam abisiyle onun peşinden gelince Thomas kıyafetlerinin aşırı gösterişli ve resmi olduğunu, ne kadar göze çarptıklarını anladı. Genç adam önce ıslık çalıp İngilizce konuştu onlarla, ama sonra, yanlarına yaklaşınca Almancaya döndü. Kız teklif etti. İki kardeş ona aldırmayınca ve yanından uzaklaşmaya çalışınca, adam iyice yaklaştı onlara, Thomas'ın kolunu tutup elinde kızlar olduğunu söyledi, hem sadece kızlar yoktu. Mahrem ve üstü kapalı konu-

şuyordu. "Hem sadece kızlar da değil" cümlesini belli ki daha önce de kullanmıştı.

Kalabalık sokakta bir yolunu bulup o adamdan uzaklaştıklarında Heinrich Thomas'ı dürttü.

"Karanlık basınca daha iyi olur, tek başına olmak da daha iyi. Bu adam bizimle eğleniyor. Gündüzleri hiçbir şey olmuyor."

Heinrich rahat ve pişkin görünüyordu, ancak Thomas abisinin gösteriş yapıp yapmadığına karar veremedi. Daracık sokaklardaki köhne yapılara baktı ve acaba oralarda, birtakım işlerin görülebileceğini düşündüğü o binaların bazılarında loş odalar, korunaklı yerler var mı diye düşündü. Thomas genç erkekler de dahil insanların yüzlerini incelerken, ki çoğu taze ve güzelliğin pırıl pırıl parlattığı yüzlerdi, acaba bunlar, ya da bunlar gibi genç erkekler gece olunca kendilerini sunuyorlar mı diye merak etti.

Heinrich'in odasının önünden sessizce geçerek tek başına sokağa çıktığını getirdi gözünün önüne. O sokakların gece nasıl olacağını hayal etti, çöpleri, pis kokuları, sokak köpeklerini, pencerelerden ve kapı eşiklerinden duyulan konuşmaları, belki köşebaşlarında durup etrafı kollayan insanları. O adamlardan birine istediği şeyi nasıl usulca söyleyeceğini hayal etti.

"Aklından bir şey geçiren birine benziyorsun," dedi Heinrich, bir kenarında bir kilise bulunan geniş bir meydana girerlerken.

"Bütün bu kokular benim için yeni," diye yanıtladı onu Thomas. "Onları betimlerken kullanabileceğim sözcükleri düşünüyordum."

Napoli'de buldukları atmosfer Thomas'ın uyanık olduğu saatleri dolduruyor ve rüyalarına giriyordu. Palestrina'da yeni öyküler üzerinde çalışırken bile, öbür masada yazan Heinrich'in kaleminin kâğıt üzerinde cızırdadığını duyarken bile, Napoli'deki gecelerin birinde yaşamış olabileceği şey ona enerji veriyordu. Bir odaya götürüldüğünü hayal ediyordu, bir lambadan vuran sarımtırak bir ışık, kırık dökük eşyalar, yerde solmuş bir kilim. Sonra takım elbiseli, kravatlı, ciddi görünümlü bir genç adam kapıyı açıyor ve arkasından sessizce

kapatıyordu, siyah saçları parlaktı, gözleri siyah, yüzünün ifadesi anlamlıydı. Hiç konuşmadan, Thomas'a dikkat bile etmeden giysilerini çıkarmaya başlıyordu.

Bu düşünceleri aklından çıkarmaya çalıştı, yazdığı öykünün bir epizodunu bitirince tekrar o odadaki o âna döneceğine dair kendisiyle bir anlaşma yaparak yeniden yazmaya koyuldu, hissettiği coşkulu canlılığın yaratmakta olduğu sahnenin içine aktığını fark ediyordu. Heinrich'in kaleminin sesi kesilince odada tam bir sessizlik oluşmaması için kendisinin yazmaya devam etmesi gerektiğini düşündü. Yazdığı sahneyi bitirince sandalyesinden sessizce kalktı ve odanın karşı tarafına yürürken Heinrich'in birkaç kâğıdı gizlice bir defterin altına soktuğunu gördü.

Daha sonra, Heinrich yürüyüşe çıktığında Thomas defteri kaldırdı, altında iri göğüslü çıplak kadınlar çizilmiş dört beş sayfa buldu. Bazı çizimlere kollar ve bacaklar, hatta eller ve ayaklar da eklenmişti. Birkaçında kadının elinde bir sigara ya da içki vardı. Ama hepsinde göğüsler iri ve çıplaktı, dikkatle çizilmiş meme başlarıyla birlikte eksiksizdi.

Ne kadar tuhaf, diye düşündü, her gün yazdıkları kurmaca üzerinde çalışırken ikisinin de akıllarında başka bir şey olması, etki derecesi imgelemlerinin gücüne bağlı olan bir şey. Acaba, dedi Thomas içinden, babası anlaşmalar yaparken, bankaya gittiğinde ve yatırımları için ortak ararken, aslında hep soluklarını sıklaştıran daha özel meseleler mi vardı aklında.

Çoğunlukla, Heinrich yürüyüşe çıkarken, Thomas'ın içinden ona eşlik etmek geliyordu, ama abisinin yalnız kalma ihtiyacının kendisininkinden daha büyük olduğunu ya da birlikte yürüyüşe çıkmış iki genç, bekâr erkek kardeşin ne kadar tuhaf görüneceklerine dair duygunun abisinde daha da gelişmiş olacağını biliyordu.

Pansiyoncu kadının da iki erkek kardeşi vardı, birlikte yaşayan kardeşlerin ikisi de zayıf bünyeliydiler. Bazı akşamlar gelip mutfakta oturuyorlardı, ya da pazar günleri ayinden sonra uğruyorlardı. Thomas onların ne kadar acayip göründüklerinin farkındaydı, hatta yabancısı

olmadıkları ortamlarda bile. Ne evliydiler ne de bekâr. Birbirlerinden pek hoşlandıkları söylenemezdi. Biri eskiden avukattı, bu meslekten emekli olmasının gerisinde bir gizem vardı. Erkek kardeşi sık sık buna değinse de kız kardeşleri olan pansiyoncu hemen susturuyordu onu. Kardeşlerden biri kör inançlıydı ama öteki, yani avukat olan, buna karşıydı. Kör inançlı olan gizlice Thomas ile Heinrich'e, bir erkek bir papaz görürse hemen sağ elini hayalarına götürmeli deyince avukat olan böyle bir zorunluluk yok diye ısrar etti.

"Aslında," dedi, "böyle bir şey yapmama zorunluluğu var. Tıpkı mantıklı davranma zorunluluğu bulunduğu gibi. Bu yüzden aklımız vardır."

Thomas, Heinrich ile kendisinin de bu ikilinin daha silik bir versiyonu olup olmadıklarını merak etti. Orta yaşa geldiklerinde benzerliklerin daha da belirginleşeceğini düşündü. Şimdi birlikte kalmalarının nedeninin, eğer ikisi birden talep ederse ve taleplerini yolculuklarına dair hikâyeciklerle ve çalışmalarından ciddi bir şekilde söz etmeleriyle birleştirirlerse annelerinden daha kolay para isteyebilmeleri olduğunu varsayıyordu.

İtalya'da kalışları süresince Mann kardeşler sadece bir tek kez tartıştılar. Tartışma, Heinrich'in Thomas'ın daha önce hiç duymadığı bir fikri ileri sürmesiyle başladı: Heinrich, Almanya'nın birleşmesinin bir hata olduğunda, bunun sadece Prusya'nın egemenliğine hizmet ettiğinde ısrarcıydı.

"Kontrolü ele geçirdiler," diyordu, "ve ilerleme adına yaptılar bunu."

Heinrich'in doğduğu yıl, kendisinin doğumundansa dört yıl önce gerçekleşen Alman Birliği Thomas'ın gözünde en başından ayarlanmıştı. Değerini kimse tartışamazdı. Bir proje olarak yavaş yavaş oluşmuş, sonra da zaten apaçık olan bir şey resmiyete dökülmüştü. Almanya tek bir ulustu. Almanlar tek bir dil konuşuyorlardı.

"Sence Bavyera ile Lübeck aynı ulusun parçaları mı?" diye sordu Heinrich.

"Evet, bence öyle."

"Almanya kendi içinde, eğer bu sözcüğü kullanabileceksem, birbiriyle tamamıyla zıt iki öğe barındırıyordu. Biri tamamıyla dile dair, halka, halk masallarına, ormanlara, kadim geçmişe dair duygulara dayalıydı. Çok tuhaftı. Ötekisiyse paraya dairdi, kontrole ve güce dair. Açgözlülüğü ve bariz hırsı maskelemek için rüyaların dilini kullanıyordu. Prusya'nın açgözlülüğünü. Prusya'nın bariz hırsını. Sonu kötü olacak."

"İtalya'nın birleşmesi de kötü mü sonlanacak?"

"Hayır, sadece Almanya öyle olacak. Prusya savaşları kazanarak egemenliğini elde etti. Ordunun kontrolünde şimdi. İtalyan ordusu şaka gibi. Prusya ordusu hakkında şaka yap da gör bakalım."

"Almanya büyük, modern bir ulus."

"Saçmalıyorsun. Çoğunlukla saçmalarsın sen. Duyduğuna inanıyorsun. Kayıp aşkın özlemini çeken genç bir şairsin. Ama derdi genişlemek, üstünlük kurmak olan bir ülkeden geliyorsun. Düşünmeyi öğrenmelisin. Düşünmeyi öğrenmezsen asla romancı olamazsın. Tolstoy düşünebiliyordu. Balzac da öyle. Senin düşünememen büyük şanssızlık."

Thomas ayağa kalktı, odadan çıktı. Sonraki günleri Heinrich'in yanlış düşündüğünü kanıtlayacak bir argüman hazırlamaya çalışmakla geçirdi. Aklına Heinrich'in belki de bir argümanı denemiş olduğu geldi, söylediği aklındaki değildi belki. Belki itiraz etmiş olmak için itiraz etmişti. Heinrich'in daha önce böyle bir şey söylediğini hiç duymamıştı Thomas.

Şehre bakan Palazzo Barberini geniş bir kışlaydı. Thomas, Heinrich'e haber vermeden usulca dışarı çıktı, şehir rehberinde sözü edilen, İ.Ö. ikinci yüzyıldan kalma Nil mozaiğini görmeye gitti. Kapıda duran kadın Thomas'ı görünce şaşkınlığını gizleyemedi; hüzünlü bir tavırla ona binanın kapanış saatini söyledi, sonra onu alıp mozaiğin yanına götürdü, lakayt görünümlü, eski püskü üniformalı bir genç adam mozaiğin bekçiliğini yapıyordu.

Thomas'ı büyüleyen, mozaiğin zamanla solmuş olması gereken renginin tamamıyla donuk oluşuydu, şimdi grinin ve açık mavinin kendini ne kadar gösterdiğiydi, arduazın ve kilin renginin egemen oluşuydu.

Nil'in üzerindeki soluk ışık ona Lübeck'teki rıhtımları hatırlattı, aklına rüzgârın dağıttığı bulutlar, babasının eğer istersen bir iskele babasından ötekine koşabilirsin, ama halatlara takılma, suyun kıyısına da fazla yaklaşma demesi geldi.

Babası memurlarından birinin yanındaydı; gemiler, navlun ve hareket programı hakkında konuşuyorlardı. Yağmur başlayınca iki adam gökyüzünü incelediler, gerçekten sağanak mı geliyor diye görmek üzere ellerini uzattılar.

O anda Thomas'ın aklına bir şey geldi. Üzerinde düşündüğü romanı bir bütün olarak gördü. Bu kitapta kendini tek çocuk olarak yeniden yaratacak, annesini de müziksever, narin bir Alman varis yapacaktı. Elisabeth halası kurnaz bir karakter olacaktı. Romanın kahramanı bir insan değil, aile şirketi olacaktı. Lübeck'in ticaret hayatındaki güven havası arka planı oluşturacaktı, ama şirket de, ailenin tek oğlu da kaderine terk edilecekti.

Mozaiği yapan sanatçı nasıl ki bulutlarla ve sudan gelen ışıkla yıkanacak akışkan bir dünya hayal ettiyse o da Lübeck'i yeniden yaratacaktı. Babasının ruhuna, annesinin, büyükannesinin, halasının ruhlarına girecekti. Hepsini görecek ve onların bahtlarının çöküşünü planlayacaktı.

Münih'e dönünce *Buddenbrooklar* romanının ana hatlarını oluşturmaya başladı. Heinrich'i düzenli olarak görse de ona projesinden pek söz etmedi, bunun yerine üzerinde çalıştığı ve çok yakında bir kitap olarak yayımlanacak öyküleri gösterdi. Ancak elindeki roman üzerinde yoğunlaşmaya çalışınca Münih'in dikkatini çok dağıttığını anladı. Çok fazla yürüyüş yapıyor, çok fazla gazete ve edebiyat dergisi okuyor,

geç saatlere kadar yatmıyordu. Bütün yaşamını romanına adayabileceği, bu erken evrede baştan çıkarılıp romanın içeriğini biriyle paylaşmayacağı bir yerde olmaya ihtiyacı vardı.

Roma'ya gitti ve orada ciddi biçimde yazmaya koyuldu romanını. Şehirde kimseyi tanımaması onu özgür kılıyordu. Genç edebiyatçıların toplandığı bir yer vardı orada mutlaka ama o yeri bulmaya çalışmadı. Küçük odasındaki masayı pencerenin önüne çekti. Yarım saat yazarsa, daracık yatağında on dakika uzanıp yatabileceği şeklinde bir kural koydu. Her sabah uyanır uyanmaz çalışmaya başlıyordu.

Lübeck'i benzeşmeyen, neredeyse kopuk kopuk imgelerle hatırlıyordu. Sanki parçalanmış bir şeydi o ve belleğinde yalnızca kopan parçalar kalmıştı. Her bir sahneye başladığında bağlantılı, eksiksiz bir dünya yaratıyordu. Sona ermiş bir şeyi böylece kurtarabileceğini hissediyordu. Mannların Lübeck'teki yaşamları yakında unutulacaktı, ama eğer bu kitabı başarılı olursa, ki planladığından daha da uzuyordu kitap, Buddenbrook ailesindekilerin yaşamlarının gelecekte de bir önemi olacaktı.

Münih'e döndüğünde kitabın ilk bölümlerini tamamlamıştı.

Heinrich'in de Thomas'ın da yayımlanmış kitapları vardı, böylece eğer isterlerse Münih'teki edebiyat kafelerinin herhangi birinde meslektaşlarına katılabilirlerdi. Kafeden kafeye gittikçe tanındılar ve aranır oldular. Thomas giderek kendini sadece bir yıl önce uzaktan seyredebildiği insanlarla bir arada otururken buldu.

Çok geçmeden bir dergide yarım günlük iş de buldu ve böylece kendine ait küçük bir daire kiralayabildi. Mümkün olduğunca gece geç saatlere kadar kitabı üzerinde çalışıyordu. Böyle akşamların birinde, o sırada neredeyse yirmi üçüne gelmişti, romanını da hemen hemen yarılamıştı, tanımadığı iki genç adamın da bulunduğu bir masadaki gruba katıldı. O iki kişiyle ilgilenmesinin nedeni kardeş olmalarına rağmen beraberken birbirlerinin varlığından rahatsızmış gibi görünmemeleriydi. Sanki arkadaş ya da meslektaşlarmış gibi samimi bir havada konuşuyorlardı birbirleriyle. Bunlar Paul Ehrenberg ve kardeşi

Carl'dı, ikisi de müzisyendi, Carl Köln'de okula gidiyordu, resim eğitimi de alan Paul ise Münih'te.

İkisinin de büyük bir doğallıkla, teklifsiz denebilecek bir tarzda konuşmaları eğlendirdi Thomas'ı. Akıllarına eseni yapıyorlardı. Dresden'de büyümüşlerdi, birbirleriyle o şehrin köklü saygın kişilerini taklit ederek konuşuyorlardı ya da çevre köylerden domuzlarını ve pazarda satacağı araba dolusu ürünü alıp şehre gelen bir çiftçi gibi. Heinrich'le kendisinin Lübecklileri taklit ettiğini hayal etti, ancak böyle bir şeyin Heinrich'in hoşuna gideceğini sanmıyordu.

Paul'ü tanıyınca bir hata yapıp onu ailesiyle tanıştırdı, ama gördü ki Paul'ün aklında, kız kardeşi Lula'ya karşı aşkla ilgili düşünceler var ve annesi de Paul'ün evlerine sürekli gelmesini istiyor.

Thomas'la Paul bazen birbirleriyle gayet açıkyüreklilikle sohbet edebiliyorlardı, ikisi de erkek cinselliğinin karmaşık olduğunda, değişik yönlere sapabileceğinde hemfikirdiler. Açıkça söylemeseler de bazı duyguları paylaştıklarını kabul ediyorlardı. Oynak kadınlardan ya da sokak kadınlarından kaçınmaktan söz edip onların yerine kaliteli hanımefendilerle ilgilendiklerini açıkladıklarında, kaliteli kadınlar pek kolay elde edilemediğinden, Thomas bu sözleri başka bir şeyin şifresi olarak yorumladı.

Edebiyat ve sanatla ilgilenen arkadaşlarının pek uğramadığı kafelerde baş başa buluşmaya başladılar, cama yakın bir yere oturmaktansa kafenin dibindeki bir masaya oturmayı yeğliyorlardı. Konuşmak zorunda hissetmiyorlardı kendilerini. İkisi de ifade edilmeyen düşüncelerle dolup taşarak uzaklara bakabiliyor, sonra göz göze geliyor ve uzun uzun bakışıyorlardı.

Thomas romanından bir tek Paul'e söz etmişti. Kaç sayfa yazdığını, nerede biteceğini de bilmediğini şaka olsun diye söylemişti ona.

"Hiç kimse okumayacak onu," dedi. "Hiç kimse yayımlamayacak."
"Peki, neden kısaltmıyorsun?" diye sordu Paul.

"Her sahne gerekli. Bir çöküşün öyküsü. O çöküşün önemini orta-

ya koymak için aileyi kendilerinden en emin oldukları günlerde göstermeliyim."

Kitabı çok ciddiye aldığını belli etmemeye çalıştı, çatı katında yaşayan, çılgın bir tutku ve tam bir ihtiyatsızlık karışımıyla kitap yazan rahatına düşkün yazar rolü oynamaktan memnundu. Ciddi olduğunu Paul'ün bildiğini anlıyordu, ama üzerinde çalıştığı romana dair konuşmaya çabalayınca Paul sıkılıyordu.

Bir akşam, Thomas kesin olarak anladı ki romanıyla ilgili açıklamalarına Paul nasıl tepki vereceğini bilmiyordu.

"Bugün kendimi romanda öldürdüm," dedi Thomas. "Dün gece başladım buna. Tekrar okuyup bazı değişiklikler yapacağım, ama işim tamam. Ayrıntıları bir tıp kitabında buldum."

"Herkes bilecek mi onun sen olduğunu?"

"Evet. Ben Hanno'yum, tifodan ölüyor o."

"Neden öldürdün onu?"

"Ailenin soyu tükeniyor. Ailenin son üyesi o."

"Kimse kalmıyor mu geriye?"

"Sadece annesi."

Paul suskunlaştı, rahatsız olmuş görünüyordu. Thomas onun az sonra bu konudan bıkacağını anladı.

"Onu sevmiştim," diye devam etti, "duyarlı oluşunu, müzik çalışını, yalnızlığını, acılarını. Onun bütün niteliklerini biliyordum, çünkü onlar benim de niteliklerimdi. Onun üzerinde tuhaf bir kontrolüm olduğunu hissediyordum, yaşamasını istemiyordum, sanki kendi ölümümü kontrol etmenin bir yolunu bulmuşum, ölümümü cümle cümle yönetiyormuşum gibiydi, o ölümü sanki şehvetli bir şeymiş gibi yaşadım."

"Şehvetli mi?"

"Bunu yazarken öyle hissettim."

Paul bu buluşmaların, romanını bitirmek üzere olan Thomas için büyük önem taşıdığını bildiğinden son dakikada haber verip plan-

larını değiştirerek ya da Thomas'ın dairesine bir pusula gönderip randevularını iptal ederek onu kızdırmaya başladı. İpler Paul'ün elindeydi. Bazen Thomas'ı yanına çekiyor, sonra, hiç uyarmadan ipi gevşetiyordu.

Thomas romanın iki cilt halinde yayımlanacağını haber aldığı gün Paul'ü bulup bunu ona anlatma ihtiyacı duydu. Önce evine uğrayıp oraya bir pusula bıraktı, sonra stüdyosuna gitti. Çeşitli kafelere de uğradı ama vakit çok erkendi. Sonunda, akşam yemeğinden sonra buldu onu. Sanatçı arkadaşlarıyla birlikteydi. Yanlarına oturan Thomas onunla konuşmaya çalıştı ama Paul ona yanıt vermedi, ışık ve gölge üzerine ders veren bir profesörü alaya alanların attığı kahkahalara katıldı.

"Gölge için griyle kahverengini karıştırıp biraz da mavi eklemelisiniz," dedi Paul, yaşlı adamı taklit ederek. "Ama karışım doğru olmalı. Yanlış karışım yanlış gölgeyi verir."

Konuşmalar sürerken Thomas kendisinden iki sandalye ötede oturan Paul'e döndü.

"Romanım kabul edildi," dedi.

Paul yarım yamalak gülümsedi, sonra öbür yanında oturan genç adama döndü. Bir saat boyunca Thomas onun dikkatini kendine çekmeye çalıştı, ancak Paul ya yine insanların taklidini yapıyor ya da meslektaşlarını alaya alıyordu. Hatta tarlasını bir başka çiftçiye satan bir çiftçinin taklidini bile yaptı. Thomas ile göz göze gelmedi. Thomas sonunda oradan ayrılmaya karar verince Paul'ün de peşinden geleceğini hayal etti. Ama sokakta yalnız kaldı ve evine tek başına gitti.

Romanı yayımlandığında onun nasıl bir şey başardığını anlayanlar oldu. Ancak Lübeck'ten gelen haberler o romanın şehre hakaret sayıldığı yönündeydi. Elisabeth halası kitaptan hoşlanmadığını Thomas'ın annesine gönderdiği kısa bir notta belirtti.

"Sokakta beni tanıyorlar ama kendim olarak değil, kitaptaki o korkunç kadın olarak. Hem bütün bunlar kimseden izin alınmadan yapıl-

dı. Annem hayatta olsaydı bu roman onu öldürürdü. Senin şu oğlun züppenin teki."

Berlin'de yaşayan Heinrich'ten ses çıkmıyordu, hatta Thomas acaba onun gönderdiği bir mektup kaybolmuş olabilir mi diye düşündü. Annesi *Buddenbrooklar*'ı bütün konuklarına gösteriyor, oğlunun çizdiği kendi portresini sevdiğini söylüyordu.

"Kitapta müzikle öyle ilgiliyim ki. Evet, müzikle *ilgiliyim* elbette, ama kitapta, gerçekte olduğumdan daha yetenekliyim, kendimi müziğe daha çok adıyorum. Gerda kadar iyi olabilmek için gamları çalışmalıyım. Ama ondan daha zeki olduğumu düşünüyorum, ya da bana denilen bu."

Kafelerde, bazı yazarlar ve ressamlar, Münih'in ihtiyacı olan en son şeyin, bir ailenin çöküşü hakkında iki ciltlik bir roman daha olduğunu öne sürüyorlardı. Thomas, romanı çok beğendiğini söyleyen Paul'e yakınırken, ruhunun karanlık yanları hakkında karmaşık şiirlerle dolu küçük bir kitap yazmış olsaydı çok daha fazla övüleceğini söylüyordu ısrarla.

Kız kardeşleri neden romanda yer almadıklarını öğrenmek istiyorlardı.

"İnsanlar bizim var olmadığımızı düşünecekler," diyordu Carla.

"Umarım hiç kimse o berbat küçük Hanno'yla aramızda bir bağ kurmaz," diye ekledi Lula. "Annem diyor ki, senin o yaştaki halinin tıpkısıymış Hanno."

Kitap Lübeck'teki Mannlar üzerine kurulmuş olsa da, o romanın kaynağının kendisi dışında, kendi kontrolünün dışında bulunduğunu anlıyordu Thomas. Sihirli bir şey gibiydi, bir daha o kadar kolay gelmezdi. Aldığı övgüler bu kitabın başarısının diğer alanlardaki başarısızlığını ne kadar maskelediğini anlamasını da sağladı.

Sır küpü olarak kaldı Thomas. Aslında Paul'e kendisinden ne beklediğini asla itiraf etmemişti. Ama Münih'te kalmaya devam ederken ikisinin arasında olanların değişeceğine gitgide daha da emin oldu. Paul onu o kış akşamlarının birinde ziyaret etseydi, sadece bir, belki iki saat içinde her şey değişebilirdi.

Bir akşam, bir anda sabırsızlığa kapılıp onu genellikle esirgeyen temkinliliği bir yana bıraktı, Paul'e kendisine evet diyecek birine ihtiyacı olduğunu yazdı. Mektubu gönderince çok mutlu olduysa da bu pek uzun sürmedi. Bir sonraki buluşmalarında Paul mektuba hiç değinmedi. Bunun yerine Thomas'a gülümsedi, eline dokundu, ona resimden ve müzikten söz etti. Akşam sona ererken, ona sarıldı, kendine çekti, sanki sevgili olmuşlar gibi sevgi sözcükleri söyledi ona. Thomas kendisiyle alay edilmediğine emin olamadı.

Sabah olduğunda, Paul'den ne istediğini sorabildi kendine. Kendilerini birbirlerine verebilecekleri bir aşk gecesi miydi istediği? Bir erkekle daha yattığını, onun kollarında uyandığını, bacaklarının birbirine değdiğini düşününce irkildi.

Paul'ü çalışma odasında lamba ışığında görmek istiyordu. Onun ellerine, dudaklarına dokunmak istiyordu; üstünü çıkarmasına yardım etmek istiyordu.

En çok da bundan önceki istekli anları, ne olacağını açıkça bilerek dolu dolu yaşamak istiyordu.

Thomas, Heinrich'in Münih'e gelmesini bekledi. İlk başta kitabı hakkında abisinin ne düşündüğünü annesine sormamaya kararlıydı. Ama kararından dönüp sorunca da hemen pişman oldu.

"Heinrich'ten birkaç tane mektup aldım," dedi annesi, "çok meşgul görünüyor. Kitaptan hiç söz etmedi. Yakında buraya gelecek, o zaman ne düşündüğünü öğreniriz."

Thomas, Heinrich'in geldikten sonra bütün ailenin birlikte akşam yemeği yiyeceğini, herkes yatmaya gidince de onun kendisiyle roman hakkında konuşacağını tahmin ediyordu. Daha sonra, Carla ile Heinrich salonda konuşurlarken Thomas'ın içinden bu konuyu açmak geldi, ama o ikisinin büyük bir yakınlık içinde konuştuklarını görünce araya giremedi. Sonunda ayrıldı yanlarından, sokağa çıkmak, ailesinden uzaklaşmak rahatlatmıştı onu.

Heinrich'in *Buddenbrooklar* hakkında hiçbir yorum yapmayacağı düşüncesini kabullendi. Bir pazar sabahı, eve uğradığında Heinrich'ten başka kimseyi bulamadı, ötekiler kiliseye gitmişlerdi. Bir süre birtakım dergi editörlerinin alışkanlıklarını tartıştıktan sonra sustular. Heinrich bir derginin sayfalarını çevirmeye başladı.

"Kitabımın eline geçmemiş olması dikkatimi çekti," dedi Thomas.

"Okudum onu, tekrar okuyacağım. Belki de ben ikinci kez okuduktan sonra konuşuruz hakkında?"

"Ya da konuşmayız?"

"Aileyle ilgili her şeyi değiştiriyor, insanların annemle babamı nasıl göreceklerini de. Seni nasıl göreceklerini. Nereye gidersek gidelim insanlar bizi tanıdıklarını hissedecekler."

"Senin kitaplarından birinin aynı şeyi sağlamasını ister misin?"

"Bence romanlar özel hayatla bu kadar saplantılı bir şekilde uğraşmamalılar."

"*Madame Bovary*?"

"Ben onu gelenekleri değiştiren bir kitap olarak görüyorum, değişen bir toplum olarak."

"Ya benim kitabım?"

"Aynı konuda olabilir. Evet, olabilir. Ama okurlar asıl bir pencereden evin içini gözetlediklerini hissedecekler."

"Bu da romanın eksiksiz bir tarifi olabilir."

"Eğer öyleyse sen bir başyapıt yazmışsın demektir. Senin şimdiden bu kadar ünlü olmana şaşırmamalıyım."

Roman ikinci baskıyı yaptı, böylece Thomas'ın harcayacak daha fazla parası oldu. Carla oyunculuğa iyice merak salmıştı, Thomas sık sık tiyatroya ve operaya bilet aldı. Bir akşam, operadaki bir locanın öndeki koltuklarında otururlarken Carla onun dikkatini o sırada karşı taraftaki bir locaya epeyce telaşa ve hareketliliğe yol açarak giren bir aileye çekti.

"O tablodaki çocuklar bunlar," dedi Carla. "Baksana şunlara!"

Thomas onun ne demek istediğini anlamadı.

"Pierrot[1] kılığındaydılar," dedi Carla, "o dergide, sen o resmi dergiden kesip Lübeck'teki yatak odanın duvarına tutturmuştun. Pringsheimlar onlar. Kimse onların evine davet edilemez. Davet edilmen için Gustav Mahler olman gerek."

Annesinin eve getirdiği dergilerden birindeki, birkaç çocuğun olduğu resmi hatırladı Thomas, aralarında bir tane de kız vardı. Çocukların siyah saçlarını, kızın iri, anlamlı gözlerini, erkek kardeşlerinin sakin güzelliğini hatırlıyordu. En çok da o çocukların nasıl göz alıcı olduklarını hatırlıyordu ve resimden gençliğe özgü bir kibir ve kaygısızlıkla bakmalarını. Annesi dışında Lübeck'te böyle bakan kimse yoktu.

Babaları hayattayken annesi sık sık Münih'e gitme ve oradaki rahat bohem geleneklerin tadını çıkarma arzusunu sık sık dile getirdiğinden Thomas annesiyle dayanışma içinde olduğunu bir biçimde göstermek için o resmi duvara tutturmuştu. Yaşı ilerleyince kendisi de bu tür insanlarla bir araya gelmek istiyordu; ama daha da ötesi vardı, kendisi de onlar gibi olmak istiyordu.

Localarına yerleşen Pringsheim ailesini inceledi. Kızla erkek kardeşi önde oturdular, anneleriyle babaları da arkada. Bu bile başlı başına alışılmadık bir şeydi. Kız, ağırbaşlı, içine kapanık, neredeyse üzgün bir izlenim bırakıyordu. Kardeşi kulağına bir şey fısıldadığında yanıt vermiyordu. Saçları dikkat çekecek derecede kısa kesilmişti. Tablonun yapıldığı zamana kıyasla boyu uzamıştı, yine de çocuksu bir tarafı vardı. Kardeşi tekrar, ama bu kez gülerek ona bir şey fısıldayınca, onu hiç de komik bulmadığını belli etmek istercesine başını iki yana salladı. Dönüp annesiyle babasına bakarken düşüncelerini kendine saklarmış gibi dalgın göründü. Işıklar sönerken Thomas ilk aranın çabuk gelmesini diledi, o zaman kızı yine gözleyebilecekti.

---

1 Pierrot: Kökleri on yedinci yüzyıl sonlarında, Paris'te gösteri yapan İtalyan Comedie Italienne kumpanyasında olan pantomim ve *commedia dell'arte* türündeki sahne gösterilerindeki standart tipleme, bir tür palyaço. (çn)

"Acayip zenginler," dedi Carla. "Babaları profesör, ama başka paraları da var."

"Yahudiler mi?" diye sordu Thomas.

"Bilmiyorum," dedi Carla. "Ama öyle olmalılar. Evleri müze gibi. Gerçi ben oraya hiç davet edilmedim."

Sonraki aylarda, ne zaman Wagner'in müziği çalınsa Pringsheimlar da izleyiciler arasında oldu; ayrıca modern ya da deneysel müzik konserlerine de gidiyorlardı. Thomas kıza gözlerini dikip bakmaktan çekinmiyordu, onunla aslında hiç tanışmayacağını düşündüğünden kızın göstereceği tepkiyi umursamıyordu.

Kitabını okuyan insanların sayısı arttıkça konserlerde ve tiyatroda, kafelerde ve sokakta herkesin gözlerinin kendisinin üzerinde olduğu geldi aklına. Pringsheimların kızı da, bir konserdeyken, Thomas'ın kendisini gözlediğini bildiğini ona hissettiriyordu. Thomas'ın bakışlarına karşılık veren bakışları açık ve korkusuzdu. Kızın erkek kardeşinin de kendisini fark etmiş olduğunu görüyordu Thomas.

Bir akşam, bir kafede, pencerenin hemen önündeki masada edebiyat camiasından birkaç genç adamla birlikte otururken pek iyi tanımadığı bir şairle konuşurken buldu kendini. Genç adam kırılgan ve utangaç görünüyordu. Konuşmadan önce duraksıyor, kafenin mönüsünü gözlerini kısarak okuyabiliyordu.

"Sürekli senden söz eden arkadaşlarım var," dedi.

"Kitabımı mı okumuşlar?" diye sordu Thomas.

"Konserlerde onları seyretmenden hoşlanıyorlar. Sana Hanno diyorlar, senin romanındaki ölen çocuğun adını kullanıp."

Thomas, şairin o kızdan, Pringsheimların kızından ve erkek kardeşinden söz ettiğini anladı.

"Kızın adı ne?"

"Katia."

"Kardeşininki?"

"Klaus. İkiz onlar. Üç de abileri var."

"Oğlan neyle meşgul?"

"Müzikle. Büyük bir yetenek. Mahler'le çalışmış. Katia da çok yetenekli."

"Müzik konusunda mı?"

"Bilim eğitimi alıyor. Babası matematikçi. Wagner'in de fanatiği. Kız çok kültürlü."

"Onlarla tanışabilir miyim?"

"Kız da kardeşi de kitabına bayılmışlar. Ve senin çok yalnız olduğunu düşünüyorlar."

"Neden öyle düşünüyorlar?"

"Çünkü sen onları ne kadar gözlüyorsan onlar da seni o kadar gözlüyorlar. Belki daha fazla. İlgilendikleri konulardan birisin sen."

"Gurur mu duymalıyım?"

"Ben olsam duyardım."

"Sen de mi onların ilgilendiği konulardan birisin?"

"Hayır. Ben yalnızca bir şairim. Teyzem gider onların Arcisstrasse'deki evlerine. Muhteşem bir ev. Bu sayede tanıdım onları. Ressam olan teyzem sayesinde. Onun resimlerini topluyorlar."

"Sence onlarla tanışabilir miyim?"

"Belki seni evlerinde verdikleri akşam davetlerinin birine çağırırlar. Kafelere gitmez onlar."

"Ne zaman?"

"Yakında. Yakında bir akşam davetleri olacak."

Thomas annesinin evine uğradığında çoğu zaman daha önce olsa o küçük salonda oturmaya uygun görülmeyecek erkekler buluyordu orada. Heinrich kız kardeşlerinin adlarının olumsuz etkileneceği konusundaki kaygılarını dile getirmişti, Thomas da paylaşıyordu onun bu tedirginliğini. Böylece annelerinin evindeki standartların bozulması tartıştıkları bir konu oldu, bu konu her ikisini de görünüşe önem veren, görmüş geçirmiş kişiler olarak ortaya koymalarına imkân verdi, sanki babalarının hayaleti ikisinin arasına girerek onları

saygınlık tanrılarına bağlılıklarını göstermeleri için teşvik ediyordu.

Annesinin evine gelenler arasında Josef Löhr adında bir banker de vardı. Thomas onunla tanıştırıldığında gitgide anlaşılmaz olan, dünyevilikten uzaklaşmış görünen annesine kur yapmaya geldiğini varsaydı. Annesinin birkaç dişinin sallandığını gördü. Eğer Frau Löhr olmak istiyorsa elini çabuk tutmalıydı.

Löhr'ün eve annesiyle değil kendisinden yirmi yaş küçük olan Lula'yla evlenme amacıyla girip çıktığını öğrenmek Thomas'ı çok şaşırttı. Lula'nın bu bayağı ve utanmaz bir burjuva olan bankerle ortak hiçbir yanı yoktu. Paul Ehrenburg'un dediğine göre Löhr, gökten para yağsa etrafındakilere o parayı harcamadan önce iyi düşünün diye öğüt veren türden biriydi. Lula ise para harcamaktan hoşlanırdı; gezmeyi, eğlenmeyi severdi. Evliliğin uzun geceleri boyunca Lula ile Löhr ne konuşurlar acaba diye merak etti Thomas.

Nişan ilan edilince Paul bunu hiç onaylamadı çünkü ailedeki herkesin, hatta annelerinin bile kendisine tabi olmasını istiyordu. Onlarla oynamaktan zevk alıyordu. Ancak Berlin'e dönmüş olan Heinrich, Paul'den bile daha fazla karşıydı bu nişana. Annesine mektup yazıp bu evliliği menetmeye zorladı onu ve evine de hiçbir erkeği almamasında ısrar etti, çünkü Julia'nın kızlarına özenle göz kulak olacağına güvenilemezdi. Bu bankerin konumunun iyi olması Heinrich'in umurunda değildi, öyle yazmıştı. Lula'ya uygun biri değildi o. Lula'yı ya talepleriyle bunaltır ya da can sıkıntısından öldürürdü. Kız kardeşinin Josef Löhr'ün evini yönetmesi düşüncesinin kendisini hasta ettiğini yazmıştı.

Annesi mektubu Thomas'a verdi.

"Uygun erkeklerin ağaçtan toplandığını sanıyor bu," dedi.

"Sanırım kız kardeşlerini seviyor."

"Öyle olabilir, ne yazık ki onlardan biriyle evlenemez – hatta ikisiyle birden."

Thomas mektubu annesine iade ederken onun ne kadar tükenmiş göründüğünü fark etti. Bunun nedeni yalnızca ağır makyajı, saçlarının

renginin doğal olmaması değildi. Sesinde ve gözlerinde hissediliyordu tükenmişliği. Eski ışıltısını yitirmişti, kızının nişan haberi tamamıyla silmişti o ışıltıyı.

Thomas, Pringsheimların evinde katıldığı ilk akşam yemeğinde yüzden fazla kişi bulunduğunu tahmin etti, masalar birkaç salona dağıtılmıştı. Bu salonların çoğunda oymalı tavanlar, iç boyama tablolar ve duvar resimleri vardı. Süslenmemiş bir tek yüzey yoktu. Thomas oraya sinirli genç şair ve şairin boynuna ve saçlarına ışıltılı takılar takmış ressam teyzesiyle birlikte gitti.

"Pringsheimların oğulları, özellikle Klaus ve Peter, Münih'in gençleri için birer örnektir," dedi teyze. "Kültürlü ve uygardırlar. Şimdiye kadar o kadar çok şey başardılar ki."

Thomas, tam olarak neyi başardılar diye sormak istedi ama paltolarını bırakır bırakmaz teyze, iki genç adamı kuytu bir yerde, olup biteni seyrederken bırakıp yanlarından ayrıldı.

Thomas birkaç kez Katia Pringsheim ile göz göze geldi, Thomas'ın gelişi Katia'yı eğlendirmişe benzese de onu tanıdığını hemen belli etmedi. Yemek bitince Thomas arkadaşından kendisini Katia ve Klaus ile tanıştırmasını istedi, iki kardeş antrede durmuş, koyu bir sohbete dalmışlardı. Katia'nın kardeşinin sözünü keserken gülümsediğini, konuşmasın diye parmağını onun dudaklarına koyduğunu gördü. Thomas ile şairin kendilerine yaklaştığının farkında olmaları gerekirdi, buna rağmen dönüp bakmadılar. Şair elini uzatıp Klaus'un omzuna dokundu.

Klaus kendisine bakınca Thomas onun ne kadar güzel olduğunu gördü. Onun kafelere neden gelmediğini de anlar gibi oldu. Dikkati çekerdi, herkes gözünü ona dikerdi. Kibarlığı, alçak sesli konuşması, giysilerinin zarifliği o sırada moda olan rahatsız edici ve pejmürde şeyler arasında hemen göze çarpardı.

Klaus'u incelerken Katia'nın gözlerinin üzerinde olduğunu fark

eden Thomas bütün dikkatini ona verdi. Onun gözleri de erkek kardeşininkiler gibi koyu renkliydi, teni daha da yumuşaktı; çekinmeden bakıyordu.

"Evimizde kitabınız çok beğeniliyor," dedi Klaus. "Aslında içimizden biri ikinci cildi sakladığı için kavga çıktı."

Katia tembel tembel gerindi. Thomas onun bedeninin bir erkek çocuğunki gibi güçlü olduğunu gördü.

"Suçlunun kim olduğunu söylemeyeceğim," dedi Klaus.

"Kardeşim can sıkıcı," dedi Katia.

"Biz sana Hanno diyoruz," dedi Klaus.

"Bazılarımız öyle diyor," dedi Katia.

"Hepimiz diyoruz, henüz kitabı bitirmeyen annem bile."

"Annem bitirdi."

"Bugün öğleden sonra saat ikide bitirmemişti."

"Ben ona sonunu söyledim," dedi Katia.

"Kız kardeşim her şeyin tadını kaçırır. Bana da *Valküreler*'in[1] sonunu söylemişti."

"Babam bize daha önce anlatmıştı, senin dinlememiş olduğunu anlar diye korkuyordum."

"Abimiz Heinz da bize İncil'in sonunu anlattı," dedi Klaus. "Ve her şeyi berbat etti."

"Aslında anlatan Peter'di," dedi Katia. "Korkunç biridir o. Babam onun toplantılara katılmasını men etti."

"Kız kardeşim hayatını babamı dinlemekle geçirir," dedi Klaus. "Gerçekten de onunla çalışır."

Thomas gözlerini birinden ötekine çevirdi. Onların konuşmalarının kendisiyle gizli gizli alay etmelerinin bir yolu olduğunu sezdi ya da hiç değilse onu ve yanındaki arkadaşını dışlıyorlardı. Eve döndüğünde onların ağızlarından çıkan sözcüklerin hepsini hatırlayacağını biliyordu. Genç Pringsheimların fotoğraflarını o dergiden kestiğinde hayal

1 *Valküreler*: Richard Wagner'in librettosunu yazdığı ve bestelediği *Nibelung Yüzüğü* epik dörtlüsünün ikinci kısmı. (çn)

ettiği şuydu: Kibar insanlarla, zengin döşeli evlerle dolu, hem zekice hem de nedense incir çekirdeğini doldurmayan konuşmaların sürüp gittiği bir dünya. Dekorun belki de aşırı zengin olmasını umursamıyordu, insanların bazılarının fazla coşkulu olmasını da. Bu iki genç insan kendilerini dinlemesine ve seyretmesine izin verdikleri sürece hiçbir şey umurunda değildi.

"Ah, hayır!" dedi Katia. "Kocası viyola çalan şu kadın annemi mengene gibi yakalamış."

"O neden davet edildi?" diye sordu Klaus.

"Çünkü sen ya da babam ya da Mahler ya da başka biri onun kocasının viyola çalmasına hayran da ondan."

"Babam viyoladan anlamaz."

"Büyükannem evlenen her kadına bir yasak konması gerektiğini söylüyor," dedi Katia. "Düşünsenize, insanlar onu dinleselerdi bu salonlar ne kadar farklı olurdu."

"Büyükannem Hedwig Dohm'dur," dedi Klaus, Thomas'a, sanki ona bir sırrını açar gibi. "Çok moderndir."

Evden ayrılırlarken genç şair Thomas'a, Pringsheimların Yahudi olup olmadıklarını teyzesine sorduğunu söyledi.

"Ne dedi teyzen?"

"Eskiden öylelermiş. Ailenin iki kanadı da. Ama artık değillermiş. Şimdi Protestanlarmış, ama pek Yahudi görünüyorlar. Azametli Yahudiler."

"Din mi değiştirmişler?"

"Teyzem onların asimile olduklarını söylüyor."

Bir akşam, Paul ve onun kardeşiyle geç saate kadar bir kafede oturan Thomas, oturduğu binanın kapısına geldiğinde, anahtarını kilide sokmaya çalışırken arkasından biri geldi. Dönüp baktığında uzun boylu, zayıf, orta yaşlı, gözlüklü bir adam gördü. Spinell firmasındaki Herr Huhnemann'ı bir an sonra tanıyabildi.

"Seninle konuşmam gerek," dedi Herr Huhnemann, kısık, boğuk bir sesle.

Thomas adamın başının dertte olduğunu düşündü, saldırıya uğramış ya da soyulmuş olabilirdi. Nerede oturduğunu bu adam nereden bilmişti? Sokak ıssızdı. Herr Huhnemann'ı eve davet etmekten başka yapacak bir şey olmadığını hissediyordu. Dairesinin kapısına geldiklerinde tereddüde kapıldı.

"Bu gece gerçekten beni görmeniz gerekiyor mu?" diye sordu.

"Evet," dedi Herr Huhnemann.

İçeriye girince, Thomas konuğuna paltosunu çıkarmasını söyledi. Adamın yarası beresi olmadığı belli olunca, diye düşündü Thomas, Herr Huhnemann çıkıp gidebilirdi. Taksiye ödemek için paraya ihtiyacı olabilirdi.

"Adresinizi bulmam kolay olmadı," dedi Herr Huhnemann, küçük oturma odasında karşı karşıya oturduklarında. "Ama bir kafede bir arkadaşınıza rastladım ve ona acil bir durum olduğunu söyledim."

Thomas şaşkınlıkla baktı ona. Adamın saçları hâlâ griydi ve hâlâ fırça gibiydi. Ama şimdi onda, Thomas'ın daha önce hiç görmediği bir şey göze çarpıyordu, sustuğunda daha da belirginleşen bir hassasiyet okunuyordu yüz hatlarında.

"Senden beni bağışlamanı istiyorum," dedi Herr Huhnemann.

Thomas Spinell'de foyası meydana çıktığı için minnettar olduğunu söyleyecekti ki Huhnemann onu susturdu.

"Bende binanın anahtarı olduğu için kimse yokken ofise girebiliyordum. İtiraf etmeliyim ki geceleri oraya salt senin oturduğun yere dokunmak için giriyordum. Hatta daha fazlasını yapıyordum. Yüzümü oturduğun yere yaslıyordum. Gün boyunca istediğim tek şey de senden karşılık görmekti."

Thomas'ın aklına, adama adresini verenin Paul Ehrenberg olabileceği geldi.

"Ne yaparsam yapayım, yanından kaç kez geçersem geçeyim, seninle kaç kez konuşursam konuşayım sen beni ofiste çalışanlardan biri

olarak görüyordun. Sonra, klasörün kopyasını çıkarmadığını görünce senden öcümü aldım. Beni bağışlamanı istiyorum. Beni bağışlamazsan gözümü uyku tutmaz."

"Sizi bağışlıyorum," dedi Thomas.

"Bu kadar mı?"

Huhnemann ayağa kalktığında Thomas onun gitmeye hazırlandığını tahmin etti. O da ayağa kalktı. Huhnemann ağır ağır ona yaklaştı ve onu öptü. İlk başta dudakları sadece sürtündü Thomas'ın dudaklarına, ama sonra dilini de kullandı, elini onun gömleğinin altına sokup aşağı kaydırdı. Soluğu tatlıydı. Thomas'ın vereceği karşılığı bekledi.

Aralarında yaşanan doğal görünüyordu, sanki başka bir şey mümkün değildi. Belli ki Herr Huhnemann'ın deneyimi Thomas'tan fazlaydı. Onu yönlendirebiliyor, teşvik edebiliyordu. Nazik ve hassas, neredeyse yumuşak davranıyordu. Gündüzleri ne kadar ciddi olduğu düşünülürse bu hali tuhaftı. Boşalırken, ansızın şeytanın hükmü altına girmiş bir adam gibi soluk soluğa kalmıştı.

Ancak Huhnemann gittikten sonra Thomas bu olanları aslında istemediğine inanmaya başladı. Huhnemann kandırmıştı onu. Yavaş yavaş ve ustalıkla yapmıştı bunu. Giyinip oturduğunda, Huhnemann amacını belli ettikten sonra hissetmiş olması gereken derin tiksintiyi hissetti.

Paltosunu aldı. Sokak hâlâ ıssızdı. Huhnemann gecenin içine karışmıştı. Gelecekte ne olursa olsun bu adamın bir daha asla evine giremeyeceğine karar verdi Thomas. Bir daha kapısına gelirse Thomas aralarında geçenlerin bir daha asla tekrarlanmayacağını söyleyecekti ona.

Geç saate kadar açık kalan sakin bir kafe bulup girdi, arka taraftaki bir masaya oturdu. Kahve ısmarladı. Onu en çok rahatsız eden kendi tepkisiydi. Öpülmek, dokunulmak istemişti, Huhnemann tarafından bile olsa; oysa eskiden onu telaşlı, orta yaşlı bir adam olarak görürdü, gösterdiği ilgiye sinirlenirdi, işyerinde foyasının ortaya çıkmasına neden olan işgüzarın biriydi.

Nasıl olmuştu da bu adama minicik de olsa arzu duymuştu? Yaşı ilerleyince geceleri Huhnemann ya da onun gibi birinin, oturma odasında ışık görme umuduyla oturduğu binaya yaklaşmasını mı bekleyecekti? Konuğunun, kendisiyle göz göze gelmek bile istemeden alelacele giyinmesini mi seyredecekti?

Ya da Paul'ün farklı versiyonlarıyla mı tanışacaktı, bunlar kendisini kışkırtıp rüyalarına mı gireceklerdi? Geceleri gizli saklı kapısı çalınabilecek bir adam olarak mı bilinecekti Münih'te ya da hangi şehre giderse orada?

Hesabı ödemek için kalktı, ne yapacağını biliyordu. Evine dönerken kararının kesinliği sürdü, sabah uyandığında daha da kesinleşmişti. Katia Pringsheim'a evlenme teklif edecekti. Reddederse tekrar teklif edecekti. Katia'yla evlenme hayali aklına düşünce bambaşka bir memnuniyet duydu.

Bir süre, muharebe hattını Katia'nın evlenme teklifini kabul edip etmeyeceği meselesi üzerinde dikkatle kurdu. Katia'nın büyükannesi bu fikre şiddetle karşı çıktı, annesiyse evlenmelerini tamamıyla onayladı. Babasıysa, eğer Katia evlenecekse, o kişinin yazar değil de profesör olması gerektiğini söylüyordu.

Thomas'ın annesi Katia'nın zengin ailesinin onu şımartmış olduğunu düşünüyordu. Thomas'ın daha tatlı, gösterişe daha az meraklı biriyle birleşmesini arzuluyordu. Artık İtalya'da olan Heinrich Thomas'a çoğunlukla edebi konularda mektup yazıyordu, kız kardeşleriyse Katia'nın yengeleri olacağına sevindiler.

Thomas Katia ve ikizi Klaus'la birlikteyken onlarla kendisi arasındaki uçurumun farkındaydı. Onlar kayıp nedir bilmemişlerdi. Köklerinden koparılmamışlardı. Çocukluklarından beri yetenekli oldukları varsayılmıştı; yetenekleri onları nereye götürürse o yolu izlemeleri için yüreklendirilmişlerdi. Aileden biri palyaço olmak isterse gururla takma bir burun verilirdi ona ve sirke gönderilirdi. Ama onlar palyaço

olmak istemiyorlardı. Onlar müzisyen ve bilim insanıydılar. Her biri bir alanda sivrilmişti. Ve her biri miras olarak bir servete konacaktı. Katia'nın babası dalgın bir profesör gibi davranabiliyordu ama babasından kalan büyük miktarda parayı, değerli mülkleri ve hisse senetlerini yönetiyordu. Thomas'a tek kızının, kendi gözünde çocuklarının en zekisi olduğunu birkaç kez açıkça söylemişti. Eğer özverilerde bulunmaya hazırsa seçkin bir bilim insanı olabilirdi.

Pringsheimlar edebiyat, müzik ve resim alanında bilgili olmayı doğal sayıyorlardı. Birkaç kez, Thomas bir yazar ya da bir kitap hakkında uzun uzadıya konuştuğunda Katia ile Klaus'un gizlice bakıştıklarına tanık olmuştu. Sanki bildiklerini sergilemeye çalışıyormuş gibi göründüğünü düşünmüştü. Pringsheimlar asla böyle bir şey yapmazlardı. Böyle ciddi davranacak zamanları yoktu onların.

Katia'ya mektup yazarak ilk kez evlenme teklif ettiğinde Katia halinden gayet memnun olduğu yanıtını vermişti. Derslerini seviyordu, öyle yazmıştı, ailesiyle birlikte olmayı, bisiklete binmeyi ve tenis oynamayı da. Henüz yirmi bir yaşında olduğunun altını çizmişti, Thomas'tan sekiz yaş küçüktü. Ne bir kocaya ihtiyacı vardı ne de bir evin yöneticisi rolünü oynamaya.

Thomas Katia'yı her görüşünde kendini korunmasız hissediyordu. Genellikle az konuşuyordu kız, sohbeti kardeşiyle Thomas'a bırakıyordu. Klaus ciddilikten çok uzaktı. Aynı zamanda ta başından beri Thomas'ı nasıl etkileyebildiğini, Thomas'ın gözlerini kız kardeşinden kendisine nasıl çekebildiğini anlamıştı. Klaus'un Thomas'la oynadığı oyun görünüşe bakılırsa Katia'yı eğlendiriyordu.

Katia'nın el yazısı neredeyse çocuksuydu, mektup yazma tarzı kısa ve özdü, basitti. Thomas onun dikkatini çekmenin tek yolunun ona Heinrich'e yazabileceği türden uzun ve karmaşık mektuplar yazmak olduğunu anladı. Katia'nın erkek kardeşleri gibi kültürlü ya da hiç zorlanmadan havalı olmaya çalışırsa başaramayacağını bildiğinden buna hiç kalkışmadı. Bunun yerine, daha önce hiç kimsenin yapmadığı şekilde Katia'yı ciddiye alacak, ona epeyce ağırbaşlı mektuplar yaza-

caktı. Mektuplarını Katia'nın can sıkıcı bulma tehlikesi de vardı tabii. Diğer olasılıksa, bütün şakacılıklarına ve alaycılıklarına rağmen sanatçılara saygıyla bakan bir aileden gelen Katia'nın Thomas'ı, Lübeckli bir tüccarın sinirli, aşırı hevesli oğlu olarak değil de kendi düşüncelerine hükmedebilen bir romancı olarak görmesiydi.

Bir akşam, bir kafede otururken, Paul Ehrenberg'in içeri girdiğini gördü. Bir süredir hiç görüşmemişlerdi.

"Duyduğuma göre bir prenses bulmuşsun ve onu uyandırmaya çalışıyormuşsun," dedi Paul.

Thomas gülümsedi.

"Evlilik sana göre değil," dedi Paul. "Bunu biliyorsundur."

Thomas ona sesini alçaltmasını işaret etti.

"Bu masadaki herkes evliliğin sana göre olmadığını biliyor. Senin bakışlarını takip eden herkes onların nereye yöneldiğini görebilir."

"Çalışmaların nasıl?" diye sordu Thomas.

Paul omuzlarını silkti, Thomas'ın sorusunu umursamamıştı.

"Şu senin prensesin genç. Hem de zengin."

Thomas yanıt vermedi.

Bir hafta sonra Paul önceden haber vermeden Thomas'ın evine geldi. Yağmur yağıyordu, giysileri ıslanmıştı. Thomas saçlarını kurulaması için bir havlu verdi ona, pardösüsünü asması için de bir askı. Paul'ün, belki de Münih'ten ayrılıp Bavyera'nın kırsalında yaşamak istediğini bildiren Julia hakkında konuşmaya geldiğini düşünmüştü.

"Umarım ona böyle bir yer değişikliğini aklından çıkarmasını öğütlersin," dedi Thomas.

"Bavyera'nın kırsalında ne yapabileceğini bilemediğimi çoktan söyledim ona. Çoğu kişi orada yaşamamak için ne mümkünse yapar."

"Erkek kardeşimin kırsaldaki bir okulda daha başarılı olacağını düşünüyor."

Thomas bu şekilde konuşmayı ne kadar sürdürebileceklerini merak ediyordu. Pencereye gidip storları indirdi.

"Ne diyecektin sen?" diye sordu Paul.

"Hiçbir şey."

"Bence evlenmemelisin."

"O zaman seni şaşırtacağım," diye yanıt verdi Thomas.

4. BÖLÜM
Münih, 1905

Nişanları ilan edildikten sonra Pringsheimlar Julia Mann, kızı Lula ve damadı Josef Löhr için bir akşam yemeği verdiler. Thomas'ın onların evinde katıldığı ilk resmi yemekti bu. Büyük salona girince Löhr, "Bana kalırsa bütün bunlar epey paraya mal olmuştur," dedi. Katia dönüp Thomas'a gülümsedi, kayınbiraderinin bayağılığının çaresi yok demek ister gibiydi. Keşke Carla tiyatro ekibiyle turnede olmasaydı diye düşündü Thomas, onun oyunculuk yeteneği bu toplulukta işe yarayabilirdi.

Katia'nın annesiyle babası onları samimi ve sıcak bir tavırla karşıladılar. Annesi, içkilerin sunulmasını büyük bir resmiyetle denetledi, Katia'nın babası günün haberleri hakkındaki görüşlerini Löhr'le paylaştı, o da ona uygun yanıtlar verdi. Yemek salonuna çağrıldıklarında Thomas'ın annesi en uzaktaki kabul salonlarından birindeydi, Thomas onu orada koltukların döşemesinin kumaşını incelerken buldu. Peşinden yemek salonuna gelmesini istedi annesinden. Yemekler servis edilirken annesi sessiz kalınca Thomas onun vakur, kibar bir dul rolü oynamaya çalıştığını düşündü.

Masada herkesin servisinin yanında içinde bir orkide olan cam bir vazo duruyordu. Bardakların ve sofra takımlarının eski olduğunu düşündü Thomas, ama ne kadar eski olduklarını bilemedi. Kollu büyük şamdanlar modern görünümlüydü. Çepeçevre duvarlarda modern resimler asılıydı. Burası Lübeck olsaydı, dedi içinden Thomas, annesi bu eve alışık olurdu, düzenli davet edilirdi. Katia'nın babasıyla rahatça

komşuları ve iş arkadaşları hakkında konuşurdu. Kışkırtıcı bir teklifsizlikle onun dekorasyon becerileri ve sanat zevki hakkında sohbet ederdi. Onun karısıyla ortak arkadaşları olduğu ortaya çıkardı.

Ama Pringsheimların evi Julia Mann'ın bilgi düzeyinin dışındaydı. Alfred Pringsheim tüccar değildi. Ne mağazaları vardı ne de antrepoları, ihracat da yapmıyordu. Kömüre ve demiryollarına yatırım yapmış babasından kendisine para kalmış bir matematik profesörüydü. Parasını kullanmayı bilse de paranın nasıl kazanıldığını bilmediğini söylemekten zevk alırdı. Hatta nasıl harcanacağını bile bildiğine emin olmadığını eklerdi. Başını sokacak bir yere ihtiyacı olduğu için inşa ettirmişti o evi, tabloları da karısıyla kendisi çok beğendiği için satın almıştı.

"Bankacılık işlerinizi nerede yaptırdığınızı sorabilir miyim," dedi Löhr.

"Ah, aileme kendimin baktığını hep söylerim," dedi Alfred, "Bethmannlar da bana bakarlar."

"Mantıklı," dedi Löhr. "Bethmannlar. İyi ve eski bir şirket. Yahudi."

"Bunun konuyla ilgisi yok," dedi Alfred. "Paradan anladıklarını bilseydim Bavyeralı Katoliklere de yönettirirdim paramı."

"Eh, bankanızı değiştirmek isterseniz en iyi kişilerle tanıştırabilirim sizi. Kulaklarını dört açan ve rüzgârın nereden estiğini bilen yatırım bankacıları demek istiyorum."

Katia Thomas'a baktı, bakışları alaycıydı.

"Parayı çok fazla düşünen biri yoksul demektir," dedi Alfred. "Benim düsturum budur."

Şarabını tattı, başını salladı ve tekrar bir yudum aldı.

"Bankaların olmayacağı bir zaman gelecek mi acaba, hatta paranın bile olmayacağı," dedi.

Löhr dikkatle baktı ona.

"O arada," diye ekledi Pringsheim, "her sabah, uyanıp da yatak örtümün ipekli olduğunu görünce biraz heyecanlanıyorum. Paraya aldırmayan biri için tuhaf bu!"

Thomas annesinin gözlerini salonda gezdirdiğini fark etti, resimleri, heykelleri inceliyor, sonra dikkatini oymalı tavana çeviriyordu, kirişlerin arasındaki incelikle işlenmiş motifleri görmek için boynunu uzatıyordu.

Katia'nın annesi Hedwig Pringsheim herkesin yeterince yiyip içmesini sağladı, bir yandan da birkaç kez kocasına başkalarının konuşmasına da fırsat vermesini işaret etti ama kendisi konuşmalara katılmadı. Sessizliği, otoritesini kabul ettirmenin ustalıklı bir yolu gibi görünüyordu.

Klaus Pringsheim Viyana'da olduğu için o akşam daha rahat geçiyordu. Katia'nın, aldığı keyfi paylaşabileceği biri yoktu orada. Fizik tahsil eden ve son derece düzgün biri olan abisi Heinz, yazgısı orduda kariyer yapmak olan bir genç adam gibi oturuyordu masada. Yüzü dinginken Klaus'tan da yakışıklı görünüyordu Thomas'ın gözüne, teni daha pürüzsüz, saçları daha parlak, dudakları daha dolgundu.

Thomas, Katia'nın kız kardeşiyle sohbet etmeye çalıştığını, ailenin Wagner'in müziğini, son yıllarda da Mahler'i çok sevdiğini anlattığını duyunca kendi ailesiyle evlenince gireceği aile arasındaki farkı daha da derinden hissetti.

"Bu ikisinin arasında kalanları pek sevmiyoruz," dedi Katia. "Annem bu konuda neredeyse babamdan daha seçicidir."

"O da sever mi Mahler'i?" diye sordu Lula.

"Gustav Mahler annemin eski bir arkadaşıdır," dedi Katia ve masumca gülümsedi. "Viyana'nın ancak annem gidip orada yaşarsa mükemmel bir yer olacağını söyler hep. Anneme çok hayrandır. Ama annem Viyana'da yaşayamaz, çünkü babamın işi burada."

"Peki baban Mahler'in böyle söylemesine aldırmıyor mu?"

"Bereket babam kimsenin söylediğini dinlemez. Müziği dinler o. Belki de ona yetiyordur bu. Dolayısıyla Mahler'in ne söylediğini bilmez. Genellikle hep matematik vardır aklında. Bazı kuramlara babamın adı verilmiştir."

Lula'nın kuramın ne olduğunu bilmediğini görebiliyordu Thomas.

"Bu güzel evde yaşamak harika bir şey olmalı," dedi Lula.

"Tommy ailenizin de Lübeck'te çok güzel bir evi olduğunu söylüyor," diyerek yanıtladı onu Katia.

"Ama bunun gibi değil!"

"Münih'te bundan daha iyi evler olduğunu sanıyorum," dedi Katia. "Ama bizim elimizde burası var, ne yapabiliriz ki?"

"Bence keyfini çıkarmalısınız," dedi Lula.

"Eh, abinle evleneceğime göre pek uzun çıkaramayacağım keyfini."

Evlenmelerinden önceki haftalarda Thomas birkaç kez Katia'yı öpmeyi başarabildi, ama ikiz kardeşi sürekli ortalıkta olduğu için kendini rahat hissetmiyordu, Katia da onun ihtiyatlı davranması gerektiğini ima etmenin bir yolunu buluyor, aynı zamanda kendisi üzerindeki sınırlamaları neredeyse ciddiye almadığını açıkça gösteriyordu.

Klaus, onları bir süre baş başa bıraktıktan sonra salona dönerse bıyık altından gülümsüyordu. Çoğunlukla doğruca kız kardeşinin yanına gidiyor, onu gıdıklıyor, kıvranıp kıkır kıkır gülmesine neden oluyordu. Thomas Klaus'un müziğe daha çok zaman ayırmasını ve belki de yerini abisi Peter'e bırakıp aileyi onun daha uygun bir biçimde temsil etmesine fırsat vermesini diliyordu.

Katia, gezmeye gitmeden önce hazırlanmak için odasında epey zaman harcadığından Klaus Thomas'ın yanında oturuyor, tembel ve rahat bir havayla sanat ve müzikten söz açıyor, ya da Thomas'a hayatıyla ilgili sorular soruyordu.

"Ben hiç Lübeck'e gitmedim," dedi bir gün, Katia üst kattayken. "Tanıdığım hiç kimse Hamburg'a bile gitmemiş, nerede kaldı Lübeck. Münih sana yabancı geliyor olmalı. Ben burada kendimi özgür hissediyorum. Berlin'de, Frankfurt'ta, hatta Viyana'da olduğumdan daha özgür. Münih'te örneğin, bir oğlanı öpmek istesen kimsenin umurunda olmaz. Böyle bir şeyin Lübeck'te ortalığı nasıl velveleye vereceğini düşünebiliyor musun?"

Thomas belli belirsiz gülümsedi, Klaus'un sözünü pek anlamamış gibi yaptı. Eğer Klaus ısrar ederse, diye düşünüyordu, konuyu değiştirecek ve bir daha bu konuya dönmemelerini sağlayacaktı.

"Elbette önemli olan o oğlanın öpülmeyi gerçekten isteyip istemediği," dedi Klaus. "Bence oğlanların çoğu ister."

"Mahler çok para kazanıyor mu?" diye sordu Thomas.

Mahler konusunun Klaus'u cezbedeceğini biliyordu.

"Rahat bir yaşam sürüyor," dedi Klaus. "Ama her şeyi kendine dert ediyor. Yapısı böyle. Muazzam bir senfoninin ortasında orkestranın arka tarafında gizlenen zavallı, küçük bir pikolocu için yazmış olduğu üç-beş notayı kendine dert eder."

"Ya Mahler'in karısı?"

"Mahler'in aklını başından aldı. Onun şöhretini seviyordu. Dünyadaki tek erkek Mahlermiş gibi davranıyor. Çok güzel bir kadın. Beni büyülüyor."

"Kim büyülüyor seni?" dedi Katia, salona girerken.

"Sen büyülüyorsun, ikizim, aynım, sevincim. Sadece sen."

Katia onu tırmalamak ister gibi ellerini pençe şekline soktu. Hayvan sesi çıkardı.

"İkizlerin birbirleriyle evlenemeyecekleri kuralını kim koymuş?" diye sordu Klaus. Sesine ciddi bir ton vermişti bunu sorarken.

İkisinden biriyle evleneceği ikizleri inceleyen Thomas onların yarattığı küçük dünyaya asla bütünüyle dahil edilmeyeceğini anladı.

Alfred Pringsheim, onlara danışmadan oturacakları evi döşemeye başlayınca ne Katia ne de Thomas şikâyetçi oldu. Franz-Joseph-Strasse'deki bir binanın üçüncü katındaki dairenin yedi odası, iki tuvaleti vardı, Prens Leopold Palace parkına bakıyordu. Alfred bir telefon koydurttu oraya, bir de küçük bir kuyruklu piyano.

Kendi çalışma odasının döşenişine de Alfred'in karışacağı Thomas'ın hiç aklına gelmemişti. Orasının kendine ait bir alan olduğunu

düşündüğünden çalışma masasını başkasının seçmesi, bizzat Alfred'in tasarladığı kitaplıklar yaptırılması şaşırttı onu. Kayınpederine bol bol teşekkür etti, Pringsheim ailesine bir daha asla bağımlı olmamak, hem de gerekmedikçe onların sofrasına oturmamak yolundaki kararlılığını Alfred sezmediği için seviniyordu.

Kilisede evlenmeyecek olmaları annesini dehşete düşürmüştü.

"Ne bunlar?" diye soruyordu. "Eğer Yahudilerse neden ortaya çıkıp açıkça söylemiyorlar bunu?"

"Katia'nın annesinin ailesi Protestanlığı seçmiş."

"Ya babası?"

"O dinsiz."

"Sanırım evliliğe de pek saygı duymuyor. Enişten diyor ki, metresini, ki bir oyuncuymuş, kendi evinin salonunda ağırlamış. Umarım o kadın düğünde bulunmaz."

Thomas, resmi nikâh törenini izleyen yemeği öyle gelişigüzel buldu ki, bir aktris gelseydi çok daha iyi olurdu diye düşündü. Katia'nın ailesi kızlarından ayrılmanın verdiği üzüntüyü gizleyemiyorlardı. Klaus'un Julia'ya aşırı ilgi gösterdiğini düşündü Thomas, böylece annesine öfkesini boşaltma, Lübeck'te yaşadığı önemli etkinliklerle ilgili anılarını anlatma fırsatı veriyordu, Klaus bir yandan da sürekli Katia'ya göz atıyor, kardeşinin yeni kayınvalidesinin kendisini ne kadar eğlendirdiğini ona belli ediyordu. O günün tadını bir tek Thomas'ın küçük kardeşi, artık on dört yaşındaki Viktor çıkarıyor gibiydi.

Katia ile Thomas trenle Zürih'e gittiler. Pringsheimlar onlar için Hotel Baur au Lac'ın en güzel odalarını ayırtmışlardı. Akşam yemeği için giyinip yemek salonuna indiklerinde Thomas nasıl bir görüntü verdiklerinin farkındaydı, henüz otuzundaki ünlü yazar ve zengin bir aileden gelen, Münih'te üniversiteye giden birkaç kadından biri olan, özgüvenli ve küçümseyici tavırlı, abartısız ve pahalı kıyafeti içindeki genç eşi.

Yemek boyunca Katia'yı çıplak olarak getirdi gözlerinin önüne, beyaz teni, dolgun dudakları, küçük göğüsleri, güçlü bacaklarıyla.

Katia alçak sesle konuşurken rahatlıkla oğlan sanılabilir, diye düşündü Thomas.

O gece, Katia yanına yaklaşır yaklaşmaz heyecanlandı Thomas. Ona dokunmasına izin verilmiş olmasına, elini onun bedeninin neresine isterse koyabileceğine inanamıyordu. Katia ağzını iyice açarak, dilini kullanarak öptü onu. Hiç korkmuyordu. Ama Thomas onun soluklarının hızlandığını duyunca onun kendisinden ne beklediğini anladı, tereddüde düştü, neredeyse korktu. Ancak Katia'yı keşfetmeye devam etti, yan dönsün ve yüz yüze yatabilsinler diye hafifçe dürttü onu, Katia'nın meme başları göğsüne değiyordu, Thomas'ın elleri karısının kalçalarındaydı, dili de onun ağzının içinde.

Katia'nın konuşma tarzı, okuduğu kitaplarla, dinlediği müziklerle, gezdikleri galerilerle ilgili düşünceleri Thomas'ı şaşırtıyordu. Konuşurlarken, bir argümanın odak noktasını bulabiliyor, ta başından saptadığı mantıklı bir yolu izliyordu. Kimsenin fikrine aldırmıyordu. Onu asıl ilgilendiren bir tartışmanın biçimi ve sonuçlara neye dayanarak varıldığıydı.

Katia aklını küçük meselelere takıyordu, örneğin evlerinin büyük salonundaki sehpanın üzerinde sanat kitaplarının durup durmayacağına ya da, lehinde ve aleyhindeki nedenleri de sıralayarak, fazladan bir lamba gerekip gerekmediğine. Aynı hevesle Thomas'ın sözleşmelerini ve banka hesaplarını kontrol ediyor, mali durumunu öğreniyordu. Görünüşe bakılırsa hiç zorlanmadan Thomas'ı ilgilendiren konuları yönetmeye başlamıştı.

Thomas'ın kız kardeşlerine de annesine de hiçbir açıdan benzemiyordu. Thomas Heinrich'in İtalya'dan dönmesini ve Katia'yı tanımasını arzuluyordu, çünkü Katia'nın Yahudiliği olduğunu düşündüğü şeye olan hayranlığını paylaşabileceği tek kişi Heinrich'di. Birkaç kez, Katia'yı kökleri hakkında konuşturmaya çalışmış ama Katia bu konuyu açmak istemediğini açıkça belirtmişti.

"Aile içindeki en şiddetli tartışmalarda bile bu konuda asla konuşmadık," dedi. "Görüyorsun işte, hiç ilgilenmiyoruz. Ailem müzik sever, kitap, resim sever ve zeki, neşeli insanları da sever, erkek kardeşlerim de, ben de öyleyizdir. Bütün bunların kökünde, koşullarını bile yerine getirmediğimiz bir din olduğunu düşünmek pek doğru değil. Saçma bir düşünce bu."

Birkaç aylık evliyken Katia'nın teyzesi Else Rosenberg ve eşinin yanında kalmak üzere Berlin'e gittiler. Thomas onların Tiergarten'deki evinin ihtişamını sevdi, Rosenberglerin *Buddenbrooklar*'ı çok iyi bilmeleri de gururunu okşadı. Onu şaşırtan, onların Yahudilikleri konusunda ne kadar soğukkanlı ve umursamaz bir tavırla konuşmaları ve bu konu ima edildiğinde Katia'nın ne kadar rahat davranması oldu. Rosenberglerin sinagoga gitmediklerini öğrendi, hatta kutsal günleri bile benimsemiyorlardı, ama genellikle şaka niyetine ve kendilerini aşağılarcasına, biz Yahudiyiz diyorlardı. Anlaşılan onları eğlendiriyordu bu.

Pringsheimlar gibi Rosenbergler de Wagner'i seviyorlardı. Bir akşam, yemekten sonra büyük salonda otururlarken Katia'nın eniştesi *Valküreler'in* bir kısmının piyano için olan nota kâğıtlarını buldu. Else ondan Brünnhilde ve Siegmund ve Sieglinde arasındaki sahneyi bulmasını rica ettiğinde eniştesi arayıp buldu onu, bir süre inceledi, ama çalmasının zor olduğunu söyledi. Çalmak yerine Brünnhilde'nin dizelerini hafif bir tenor sesiyle söylemeye başladı, sonra sesini kalınlaştırdı, Siegmund'un Brünnhilde'ye, kendi ikizi olan kız kardeşinin –sevdiği kadındı o– onlarla birlikte Valhalla'ya gelip gelemeyeceğini sorduğu dizeleri seslendirdi.

Birkaç kez bocaladı ama sözleri ezbere biliyordu.

Sonunda durdu, nota kâğıtlarını elinden bıraktı.

"Bundan daha güzel bir şey var mı?" diye sordu. "Hakkını hiç veremiyorum."

"Çok büyük bir aşk onlarınki," dedi eşi. "Her dinleyişte gözlerim yaşarır."

Thomas bir an annesiyle babasını düşündü, onların o ikizlerin, birbirlerine umarsızca âşık olduklarını anlayan erkek ve kız kardeşin hikâyesini dinlediğini düşündü. Julia ile senatörün bu operaları dinlemeye gittiklerini bildiğinden babasının birbirine âşık bir erkek ve kız kardeş fikrine nasıl bir tepki vermiş olduğunu merak etti.

Rosenberglerle Katia, Wagner'in operasındaki rolleri oynamış değişik şarkıcıları konuşuyorlardı. Thomas onları dinlerken kendini Almanya'nın taşrasındaki bir yerden gelip kozmopolit bir aileyi ziyaret eden biri gibi hissetti. Onların sözünü ettiği şarkıcılardan hiçbirini tanımıyordu.

Gözü duvar halılarına, onların soluk renklerine gitti. İlk başta motifleri seçemedi ama az sonra sulara bakan ve kendi yansımasından zevk alan Narkissos'un siluetini tanıdı. Etrafındakiler sohbetlerini sürdürürken Thomas da ikisinden biri evleneceği için ayrılmaları gereken ikizlere dair bir hikâyede ne yapılabileceğini hayal etti. Narkissos'un kendi yansımasından ayrılması gibi bir şeydi bu.

O ikisine Siegmund ve Sieglinde adlarını verebilir ama o günün dünyasında yaşadıklarını düşünebilirdi. Katia ile Münih'e dönünce Thomas hikâyeyi daha net görmeye başladı ve içerdiği tehlikeleri hemen anladı. Hikâyenin Rosenberglerin evinde geçmesini istiyordu, ya da Berlin'de onlarınki gibi varlıklı bir evde, ama masanın çevresindekiler Katia'nın ailesi olacaktı. Sieglinde ile evlenmek üzere gelen davetsiz misafir kendisinin bir versiyonu olacaktı. O karakter yazar değil, devlet memuru olacaktı, Sieglinde'nin görkemli ailesine hiç uymayan yavan bir adam.

Hikâyesinin adını *Wälsungenblut*[1] koydu. Hikâyenin büyük kısmını Katia yan odadayken yazmak heyecanlandırıyordu onu. Bazen, dikkatini toplaması gerektiğinde çalışma odasının kapısını kapatıyorsa da çoğu kez açık bırakıyordu. Katia'nın hayali bir versiyonunu, ikiz kardeşiyle hep el ele dolaşan bir kız karakterini yaratırken Katia'nın evin

1 Wälsunglar'ın Kanı.(çn)

içinde dolaştığını duymak hoşuna gidiyordu. Birbirlerine çok benziyorlar, diye yazıyordu, hafifçe aşağı bakan burunları, dolgun dudakları, çıkık elmacık kemikleri ve parlak siyah gözleri birbirinin aynısıydı.

Kendisinin benzerinin adıysa Beckerath olacaktı. Kısa boylu, sivri sakallı, solgun benizli biriydi. Aşırı titizdi. Her cümleye başlamadan önce ağzından hızla soluk alıyordu, Thomas bu ayrıntıyı Josef Löhr'den kopyalamıştı.

İkizlerin annesi Frau Aarenhold'un ufak tefek, vaktinden önce yaşlanmış bir kadın olduğunu yazıyordu. Şiveli konuşuyordu. Kocası kömür işinden zengin olmuştu. Hikâyede, kızlarıyla evlenmek isteyen Beckerath'ın Protestan, Aarenholdların ise Yahudi olduğu açıkça belliydi.

Hikâyesinin merkezinde yer alan öğle yemeği, Beckerath'ın ailenin içinde kendini gitgide daha da rahatsız hissettiğini gösteriyordu. Evin oğlu Siegmund gece elbisesiyle smokin arasındaki farkı bilmeyen bir tanıdıklarıyla alay edince Beckerath kendisinin de bu farkı bilmediğini anlayıp utandı.

Az sonra sanattan söz açılınca Beckerath'ın özgüveni daha da sarsıldı.

Ananas dilimlerine şeker serperken Siegmund kendisiyle kız kardeşinin o akşam *Valküreler*'in bir gösterimine gitmek için Beckerath'ın iznini istediklerini söyledi. Beckerath kabul etti, kendisinin de onlara katılabileceğini söyledi, ama olmaz dediler, ikizler düğünden önce son bir kez baş başa kalmak istiyorlardı.

Hikâyede, operadan dönünce evin boş olduğunu bilen Siegmund odasına gitti, kardeşinin de peşinden geleceğine emindi. Sieglinde onun yatak odasına girdiğinde Siegmund ona, tıpatıp kendisine benzediği için evleneceği adamla yaşayacağı deneyimlerin kendisinin de deneyimleri sayılacağını söyledi. Sieglinde onun kapalı gözkapaklarını öptü, o da onu boğazından öptü. Birbirlerinin ellerini öptüler. Birbirlerini okşayarak kendilerinden geçtiler, bir tutku karmaşasına gömüldüler.

Thomas hikâyenin son sayfalarını hızla tamamladı, durup düşünürse Katia ve ailesi için endişeleneceğini biliyordu. Ne yazdığını Katia'ya anlatmamıştı, son cümleyi de yazınca hikâyeyi bir kenara bıraktı ve birkaç gün hiç bakmadı ona. Pringsheimların kategorize edilmekten hoşlanmadıklarının farkındaydı, ailenin açıkça Yahudi diye anlatılmayı onaylamayacağını da biliyordu.

Sonunda, birkaç düzeltinin ardından yazdıklarını Katia'ya gösterdi, onun soğukkanlı yanıtı şaşırttı Thomas'ı.

"Hoşuma gitti. Müzik hakkında yazış tarzını seviyorum."

"Ama tema?"

"Wagner'in işine yaradı. Sen de kullanırsan kime ne?"

Katia gülümsedi. Thomas onun Aarenhold ailesiyle kendi ailesi arasındaki bağlantıyı mutlaka fark etmiş olması gerektiğini düşündü. Ama Katia bu hikâyede bir tuhaflık görmüyor gibiydi.

Birkaç gün sonra Katia, onun yeni bir hikâye yazdığını annesiyle Klaus'a haber verdiğini söyledi, onlar da gelip akşam yemeğinden sonra kendilerine okumasını istemişlerdi.

Bunun Katia'nın kendisini uyarma şekli olup olmadığını merak etti Thomas, ya da annesiyle kardeşine okuması söz konusu olunca hikâyeyi bir kenara kaldıracağını mı umuyordu. Ancak Thomas hikâyeyi bir dergiye göndermeyi planladığından önce aileye okuması daha iyi olacaktı.

Arcisstrasse'deki evin salonunda sayfaları gözden geçirirken salonda olmayan Klaus ile Katia içeri girdiler, birbirine iyice yakın koltuklara oturdular, anneleriyse ayrı bir yere oturmuştu.

Thomas boğazını temizledi, bir yudum su içti ve başladı. Oğlanları öpmekten filan söz etse de, Klaus'un saf olduğunu hissediyordu. Hikâyeyi okumam bitince o kadar saf kalmayacak, diye düşündü Thomas, içten içe keyiflenerek. Ancak Katia'nın annesinin tiksintiyle bağırarak fırlayıp salondan çıkacağını, kocasını ya da oda hizmetçisini ya da annesini çağıracağını tahmin edebiliyordu.

Hikâyeyi dinleyen üç kişi de *Valküreler*'i bildiğinden ikizlerin adı

geçince hoşlandıklarını belirten sesler çıkardılar, ikizlerin o operaya gidecekleri ortaya çıkınca da mırıldanarak beğendiklerini ifade ettiler.

Şöminedeki ateş çıtırdıyor, hizmetkârlar salona girip çıkıyor, Thomas da kendisini fazla suçlu duruma düşürmeyebilecek yerleri nasıl okuyacağını ayarlıyordu. Ancak ilk baştaki kararlılığına rağmen karşısındakileri en çok rahatsız edecek kısımlara gelince cesareti kırıldı. Birkaç paragrafı atladı, sonunda ikizlerin mutluluk içinde birleştikleri sahneyi hızla okudu, şurada burada birkaç cümleyi okumadan geçti. Bitirince, dinleyenlerin hikâyenin özünü anlamadıklarına inandı.

"Harika ve çok güzel anlatılmış," dedi Katia'nın annesi.

"Ona operayı anlattın mı?" diye sordu Klaus da, kız kardeşine.

Thomas *Wälsunglar'ın Kanı*'nı *Neue Rundschau* dergisine yolladı, onlar da hikâyeyi hemen Ocak ayı sayılarına koymayı kabul ettiler. Katia'nın ilk çocuklarını doğuracağı gün yaklaşırken hikâye Thomas'ın aklından çıktı.

Katia'nın çocuk doğururken yaşayacağı ıstıraplı, uzun geceye kimse hazırlamamıştı Thomas'ı. Çocuk doğunca rahatladı, ama Katia'nın bir biçimde damgalandığını biliyordu. Katia'nın edindiği bu yeni bilginin onda hep kalacağını düşündü.

Bebek kızdı, adını Erika koydular. Thomas erkek çocuk istemişti ama Heinrich'e yazdığı mektupta, bir kız çocuğun büyümesini izlemenin belki kendisini "karşı cins"e yaklaştırabileceğini söyledi, kendisi bir koca olmasına rağmen, karşı cinsi pek tanımadığını itiraf ediyordu.

Kızının yaşamının ilk aylarında Thomas karısının annesiyle babasını sık sık gördü, bebeğin üzerine titriyorlardı, bu da ikizlerle ilgili hikâyeyi, dergide dizilmiş olmasına rağmen, geri çekme kararını almasına yetti, basılı halde görünce konunun kendi aileleri olduğunu anlayıp öfkelenirler diye düşünmüştü. Ancak hikâyeyi okumuş olan genç editörlerden birine rastlayınca ve hikâyeyi başkalarının da okuduğunu ondan öğrenince kaygıları devam etti.

"Kendiniz bir ikizle evlenmiş olmanıza rağmen ikizler hakkında bir hikâye yazmanızın büyük cesaret istediğini düşündük!" dedi editör. "Bir arkadaşım acaba hayal gücünüz mü çok geniş, yoksa Münih'in en acayip ailesinin damadı mı oldunuz diye merak etti."

Bir akşamüzeri, Katia bebeğiyle ailesinin evinden döndüğünde babasının çok öfkeli olduğunu anlattı. Thomas'ı hemen görmek istiyordu.

Thomas daha önce kayınpederinin çalışma odasına hiç girmemişti. Bir duvarı kaplayan kitaplığı yerden tavana kadar sanat kitapları doldurmuştu; karşıdaki duvarda deri ciltli kitaplar duruyordu. İki kitaplığın önünde de portatif merdiven vardı. Çalışma masasının arkasındaki duvar İtalyan çinisinden örneklerle kaplıydı. Thomas çinileri incelerken kayınpederi ona o hikâyeyi yazarken aklında ne olduğunu sordu.

"Hikâyenin içeriğiyle ilgili söylentiler dolaşıyor ortalıkta. Sanırım iğrenç bir şey."

"Geri çektim onu," dedi Thomas.

"Önemli olan o değil. Görenler var. Senin böyle fikirlerin olduğunu bilseydik bu eve adım atamazdın."

"Hangi fikirler?"

"Yahudi aleyhtarı fikirler."

"Yahudi aleyhtarı fikirlere sahip değilim."

"Aslında öyle fikirlerinin olup olmaması umurumuzda değil. Ama kendine damadımız süsü veren birinin mahremiyetimize tecavüz etmesi umurumuzda."

"Ben öyle davranmıyorum."

"Sen rezil birisin. Klaus seni görür görmez yumruğunu indirecek."

Thomas neredeyse Alfred'e metresini soracaktı.

"Bu rencide edici hikâyenin bir daha hiçbir paçavrada yayımlanmayacağına dair söz verebilir misin bana?" diye sordu Alfred Pringsheim.

Thomas ona bakıp omuzlarını silikti.

Alfred, Thomas ile birlikte salona gidince Katia'nın bebeği evde hizmetçilerden birine bırakıp tekrar oraya dönmüş olduğunu gördüler.

İkiz kardeşiyle birlikte ayakta duruyordu, anneleri de yanlarındaki koltukta oturuyordu. Katia'nın gözleri parlıyordu. Thomas'a gülümsedi.

"Hikâyenin yayımlanmayacak olmasına Klaus pek üzüldü. Ona ün sağlardı. Daha önce ünlenmediğini söylüyor. Doğru değil mi küçük ikizim? Herkes sana tuhaf tuhaf bakmaya başlardı."

Klaus onu gıdıklamaya başladı.

"Bana yumruk atacağını sanıyordum," dedi Thomas, Klaus'a.

"Babamın gönlü olsun diye öyle demiştim."

"Zavallı babanız," dedi Frau Pringsheim. "Sen hikâyeni bize okuduktan sonra onun ne kadar korkunç olduğunu ona anlatmadım diye suçluyor beni. Ben sadece ritmini dinledim, dedim ona. Şiir gibiydi. Konusunu anlamadım bile. Aslında çok tatlı olduğunu düşündüm."

"Ben her sözcüğünü dinledim," dedi Klaus. "Ve çok hoştu. Ne kadar geniş bir hayalgücün var! Ya da belki iyi bir dinleyicisindir."

Ne yapacağını bilemeden kapının girişinde duran Alfred konuştuğunda sesi ciddiydi.

"Benim sana tavsiyem," dedi, parmağını Thomas'a uzatarak, "tarihi temalardan ayrılmaman, ya da Lübeck'teki ticaret hayatına dair yaz."

"Lübeck'teki ticaret hayatı" sözünü en uzak bir bölgedeki en basit bir faaliyetten söz eder gibi söylemişti.

Evlerine en sık gelen konuk Klaus Pringsheim'dı; Erika'nın öğleden sonraları gerçekten uykuya ihtiyacı olup olmadığını merak ediyordu.

"Bir kız bebeğin tek amacı zavallı dayısını eğlendirmek olmalı," diyordu, "dayısı onu görmeye geldiğinde."

"Bırak uyusun," diyordu Katia da.

"Kocan bizim hakkımızda başka hikâyeler yazacak mı?" diye sordu Klaus, Thomas'ın az önce salona girdiğini görmemiş gibi.

Katia'nın bir an tereddüt ettiğini gördü Thomas. Erika'nın doğumundan beri neredeyse ağırbaşlı bir kadın olmuştu. Klaus onu kendi delişmen havasına sokmaya çalıştı.

"Belki bütün bir kitap yazarsın?" diye devam etti Klaus. "Böylece hepimiz daha da ünleniriz."

"Kocamın yapacak daha yararlı işleri var," dedi Katia.

Klaus arkasına yaslandı, kollarını kavuşturup kardeşini inceledi.

"Benim prensesim üzgün mü?" diye sordu. "Evlilik ve annelik onu böyle mi yaptı?"

Thomas araya girip konuyu değiştirmenin bir yolu var mıdır diye düşünüyordu.

"Ben buraya aslında bebekle oynamaya geldim," dedi Klaus.

"Erika'nın seni sevdiğinden bile emin değilim," dedi Katia, Klaus'a.

"Neden sevmesin?"

"Erkeklerinin bu kadar aklı havada olmalarını istemez o. Sanırım ağırbaşlılardan hoşlanıyor."

"Babasını seviyor mu?" diye sordu Klaus. "O bayağı ağırbaşlı."

"Evet, babasını seviyor," dedi Thomas.

"Kızı babasının gözbebeği mi?" diye sordu Klaus.

Thomas çalışma odasına dönme vaktinin geldiğini düşündü.

Thomas'ın annesi Münih'ten ayrıldı, güneybatıda, Polling isimli bir köye yerleşti. Josef Löhr'ün evliliğinden önce tanıdığı Schweighardtların köyün dışında bir çiftlikleri vardı, eski bir Benedikt manastırının binalarından birinde oturuyorlardı. Max ve Katharina Schweighardt yaz aylarında odalarını kiraya veriyorlardı. Julia ile Viktor onları ziyaret ettiğinde Katharina onlardan hoşlanmış, manastırın arazisindeki evlerden birini yıllık olarak kiraya vermeyi kabul etmişti, ayrıca Polling'in havasının ve oradaki sosyal yaşamın sakinliğinin onun ve oğlunun mizacına Münih'ten daha uygun olduğunu söyleyerek Julia'yı yöredeki seçkin kişilerle tanıştırmaya da söz vermişti.

Sakin bir köydü orası, güneye giden trenlerin çoğu istasyonda durmuyordu bile. Thomas'ın ilk ziyaretinde Katharina onu bir kenara çekti.

"Ne yaptığınızı anladığıma emin değilim," dedi. "Herr Löhr ile

Lula'yı tanıyorum. Carla'yı da bir kez gördüm, bir oyuncu o. Ama siz ve abiniz konusunda emin değilim. İkiniz de yazar mısınız? Geçiminizi böyle mi sağlıyorsunuz ikiniz de?"

"Doğru."

Katharina memnunlukla gülümsedi.

"İki kardeşin de yazar olması düşüncesi benim için yeni. Yazın sık sık ressamlar kalır burada, ama onlar hayattaki ciddi şeylerle meşguller mi bilemiyorum."

Bir an sustu.

"Kastım para ya da geçimin nasıl sağlandığı değil. Hayatın karanlık yanını söylemek istiyorum, zorluklarını ve dertlerini. Yazarlar anlar bunu sanırım, ve anlamak da belki hayattaki en önemli şeydir. İki yazar çıkardığına göre olağanüstü bir aile olmalı sizinki."

Hayatın karanlık yanından sanki böyle bir şeyin varlığı mevsimler ya da günün saatleri kadar normalmiş gibi söz etmişti.

Annesi köydeki mütevazı evine Münih'ten en iyi mobilyalarını ve halılarını getirmişti, Lübeck'ten de birkaç parça vardı aralarında. Thomas o eşyaları yeni ortamlarında görünce bakakaldı; hayalet gibiydiler, eski dünyanın onları unutmadığının işaretleriydiler.

Annesi Polling'e kısa sürede iyice alıştı. Yemeğini kendisi pişiriyordu, ama akşamları Katharina'nın ya da kızının kendisine hizmet etmesinden memnun oluyordu, Viktor da çayırlarda Max Schweighardt ve oğluyla zaman geçirmekten hoşnuttu.

Çok geçmeden Julia evinde davetler vermeye başladı. Lübeck'teki eski günlerde olduğu gibi davranıyordu, en alelade kişilerle bile sanki onlar egzotik bir dünyanın insanlarıymış gibi konuşuyordu. Bisikletle gelen olursa bisikleti incelemek için izin istiyor, ne kadar yararlı olduğuna hayret ediyordu. Polling'de Frau Senatör diye tanınan Julia'nın köyde yıldızı parlamaya başlamıştı.

* * *

Thomas'ın ikinci çocuğu Klaus'un doğumundan üç yıl sonra Golo da geldi. En büyük iki çocuğu gitgide daha gürültücü olduklarından, talepleri bitmediğinden, Golo da avazı çıktığı kadar bağırmayı alışkanlık edindiğinden, Thomas annesini görmek için Polling'e gidince huzur buluyor, rahat ediyordu.

Ama onun ilgisini en çok çeken, binanın kendisi, barakalar ve ambarlar, meyve ağaçları, ağıllar, arı kovanları, bozulmamış bir çiftçilik kavramıydı, bütün bunlar onun içinde ileride bir gün köylerinden birinde geçen bir roman yazmak için Bavyera'yı daha iyi tanıma arzusu doğuruyordu.

Arazide dolaşmaktan, sonra da eski manastırın üst katlarındaki boş koridorlarda gezinmekten hoşlanıyordu. Gündelik programının bir parçası olmuştu bu. Üst kattaki odalardan birinin eskiden gerçekten de bir keşişin hücresi olduğunu düşünüyordu. Dalları sallandıkça kireç boyalı duvarları gölgelenen karaağaca bakan küçük bir penceresi vardı. Thomas bu odanın kapısını kapatıp sessizliğin ve değişen ışığın tadını çıkarmaktan hoşlanıyor, o odanın bir zamanlar bir dua ve düşünme, çile mekânı, bir tek kişi için dünyadan uzaklaşıp sığındığı bir yer olduğu fikrinden zevk alıyordu. Alt katta büyük bir oda vardı, Başrahibin Salonu diye bilinen o odada oturup kitap okumayı seviyordu.

Annesiyle öğle yemeği yiyor, günlük olayları konuşuyordu, tiyatroda aldığı roller gitgide azalan ya da hevesini tatmin edecek hatırı sayılır oyunlar bulamayan Carla'yla ilgili kaygılarını da paylaşıyordu onunla.

"Oyuncu değil ki o," diyordu Julia, "hiçbir zaman olmadı, olmayacak da. Ama gel de bunu ona anlat bakalım! Lula açık açık ona rol yapamadığını söyleyince Carla kız kardeşine darılıp konuşmadı. Heinrich onu teşvik ediyor tabii, ama Carla onun desteğine fazlasıyla bağımlı. Bence evlenip normal bir ev hayatı sürmeli, ne var ki erkek oyunculardan başka kimseyle görüşmüyor, oyuncu da hiç uygun biri değil."

Thomas Carla'yı Düsseldorf'taki küçük bir tiyatroda ufak bir rolde seyrettiğini hatırladı. Sahnede trajik bir kadın kahramandı, hatta

sözlerinin güldürmesi gereken kısımlarda bile. Oyundan sonra yenilen akşam yemeğinde Thomas kız kardeşinin huzursuz olduğunu görmüştü. Thomas'a durmadan oyununu nasıl bulduğunu sormuştu. Birkaç kadeh içkiden sonra Thomas onu annesine benzetmişti.

Carla Thomas'a karısıyla çocuklarını pek sormuyordu. Thomas onların sözünü açınca Carla hemen konuyu değiştiriyordu. Sonradan, evlilik konusu açılınca, Lula'nın sevimli kızlarına rağmen mutsuz bir evliliği olduğunu söyledi. Josef Löhr'le evli olmayı, her gece onunla yatmayı düşünsene, diyordu. Thomas da yapamam bunu demek zorunda kaldı. Gülüştüler.

Heinrich mektup göndererek Carla'nın nişanlandığını yazdı. Adamın adı Arthur Gibo'ydu. Mülhausenli bir sanayiciydi. Tiyatroyla bir ilgisi yoktu, Carla'nın kariyerinden vazgeçmesini ve çocuk doğurup kendini ailesine adamasını istiyordu. Carla ise Mülhausen'de Fransızca konuşulmasından hoşlanıyordu, Fransızca konuşacak çocuklar yetiştirmeyi dört gözle beklediğini söylemişti annesine.

"Onun ünlü bohem havasına ne oldu?" diye sordu Thomas.

"Gelecek yıl otuzuna basacak," dedi annesi.

"Arthur onu sahnede görmüş mü?"

"Verdiği bu haber içimi öyle rahatlattı ki ona başka bir şey sormadım," dedi annesi, "Lula'ya da sormamasını söyledim. Ancak Gibo ailesinin Arthur'un sahneye çıkmamış biriyle evlenmesini tercih edeceklerini tahmin ediyorum."

Thomas Carla'yı Polling'de görünce onu yaşlanmış buldu. Durmadan Heinrich'i, onun ne zaman kendisini görmeye geleceğini sorması Thomas'ı sinirlendirdi. Carla kadar onun da haberi yoktu Heinrich'in planlarından. Katia'nın dördüncü çocuklarına hamile olduğunu Carla'ya söyleyince kız kardeşi ona ters ters baktı.

"Yeter ama artık," dedi.

Thomas omuzlarını silkti.

"Eminim ki Katia mutludur," dedi Carla. "Şanslı o. İçimizde en durmuş oturmuş olan sensin."

Thomas ne demek istediğini sordu ona.

"Biliyorum," diye devam etti Carla, "Heinrich'in senden daha güvenilir olduğunu sanıyorsun, ama öyle değil. Ya da Lula'nın senden daha dengeli olduğunu sanıyorsun, o da öyle değil. Ya ben? Ben iki şey istiyorum, ikisi birbirinin tam karşıtı. Sahnede ünlenmek istiyorum, bütün o yolculukları ve heyecanı da. Bir aile de istiyorum ve ailenin bütün sakinliğini. İkisine birden sahip olamam. Sense elinde ne varsa onu istiyorsun sadece. Bu açıdan içimizde teksin."

Carla'nın böyle konuştuğunu hiç duymamış, kendine özgü boşvermişliğinin yerini bu ciddiyetin ve ağırbaşlılığın aldığını görmemişti. Buna, evli bir kadın olarak yeni keşfettiği yazgısının neden olup olmadığını merak etti.

Yemekte annesi Carla'nın düğünüyle ilgili planlardan hevesle söz etti.

"Polling'in modaya uygun bir yer olmadığını biliyorum, Gibolar için de uzun bir yol sayılır buraya gelmek, ama onlara gelinin annesinin nikâh töreninin burada, köydeki sevimli kilisede yapılmasını istediği söylenmeli, davet de Başrahibin Salonu'nda verilir. Düğün için bundan daha hoş bir yer düşünemiyorum. Lula'nın çocukları ve küçük Erika da nedime olabilirler, ya da çiçekleri taşıyabilirler."

Thomas Carla'nın ezilip büzüldüğünü gördü.

"Heinrich gelmezse onu hiç affetmeyeceğim. Senatör öldüğünde sana neredeyse babalık yaptı, Carlacığım. Bütün küçük dertlerini ve sırlarını onunla paylaştın. Senin ne düşündüğünü ben hiç bilmezdim. Senin şifonyerinin üzerinde bir kafatası dururdu, hatırlıyor musun? Bir kız böyle bir şey tutar mı? Bir tek Heinrich anlıyordu seni. Hepimiz Heinrich'e mektup yazıp o gün onun burada bulunmasını beklediğimizi söylemeliyiz."

* * *

O yaz, Monika doğduktan sonra, Thomas, Katia ve çocuklar, yaz aylarını geçirmek üzere, Isar kıyısındaki Bad Tölz'de yaptırdıkları eve geçtiler. Burası Münihlilerin yazın rağbet ettikleri bir yerdi. Hızla değişen gökyüzünden evin içine farklı farklı ışıklar vurması Thomas'ın hoşuna gidiyordu; çocuklar da bir dadının dikkatli gözetimi altında koşup oynayacakları arkadaşlar bulmaktan memnundular.

Yaz ortasında bir gün Thomas ile Katia'nın öğle yemeğinde konukları vardı, birkaç saatliğine bahçeyi çocuk sesleri doldurdu. Yetişkinler yemeği terasta yemişler, Thomas'ın böyle günler için sakladığı beyaz şarabı içmişlerdi. Konuklar gidince hizmetçi üç büyük çocuğu alıp su kenarına indirdi, Katia da iki aylık bile olmayan Monika'ya bakmaya gitti.

Thomas biraz yatıp uyumaya niyetleniyordu ki telefon çaldı. Polling'deki papazdı arayan.

"Size kötü haberler vermek zorundayım."

"Anneme mi bir şey oldu?"

"Hayır."

"Öyleyse ne?"

"Evde, yanınızda birisi var mı?"

"Şu haberin ne olduğunu söyleyebilir misiniz?"

"Kız kardeşiniz öldü."

"Hangi kız kardeşim?"

"Oyuncu olan."

"Nerede öldü?"

"Burada, Polling'de. Şimdi. Bu öğleden sonra."

"Nasıl öldü?"

"Bunu size söyleyemem."

"Kaza mı geçirdi?"

"Hayır."

"Annem orada mı?"

"Konuşacak durumda değil."

"Ona mümkün olduğu kadar çabuk geleceğimi söyleyebilir misiniz?"

Thomas telefonu kapatıp mutfağa gitti. Şişelerden birindeki şarabın yarıya kadar içilmiş olduğunu, mantarının yeniden şişeye takılması gerektiğini hatırladı. Mantarı dikkatle yerine soktu. Sonra su içti, sanki içlerinden biri ona nasıl hissetmesi gerektiğine dair bir ipucu verebilecekmiş gibi mutfaktaki nesnelere dikti gözlerini.

Acaba Katia'ya bir not bırakıp annesini görmek için Polling'e gittiğini söylemekle yetinse miydi? Ancak bu yeterli olmazdı. Kız kardeşinin öldüğünü de yazması gerekirdi, ama bu sözcükleri bırakacağı nota yazması çok zordu. Sonra Katia'nın üst katta olduğu geldi aklına.

Katia onu Polling'e arabayla gitmek için sabahı beklemeye ikna etti.

Oraya vardığında öğlen olmuştu. Annesini Schweighardtların yüksek tavanlı oturma odasında buldu. Katharina onu teselli ediyordu.

"Cenazeyi götürdüler," dedi annesi. "Tabutunu kapatmadan önce onu tekrar görmek isteyip istemediğimizi sordular ama ben istemiyoruz, dedim. Yüzünün her tarafında lekeler var."

"Neden leke var?" diye sordu Thomas.

"Siyanür," diye yanıtladı onu annesi. "Siyanür almış. Yanında varmış."

Sonraki saatlerde Thomas neler olduğunu keşfetti. Kız kardeşinin bir doktorla ilişkisi vardı, adam onun sahneye çıktığı yere gidip aynı otelde kalıyordu. Doktor evliydi, karısına başka bir şehre taşınan hastalarını görmeye gittiğini söylüyordu. Carla annesine adamın derin ve mantıksız bir kıskançlık duyduğunu anlatmıştı. Carla'nın nişanlandığını öğrenen doktor onun kendisiyle ilişkisini sürdürmesini istemişti. Bu isteğini reddederse Arthur Gibo'ya ve ailesine mektup yazarak Carla'nın saygıdeğer bir erkekle evlenmeye layık bir kadın olmadığını bildirecekti. Carla onun isteğini kabul etmişti, ama adam ondan yararlandıktan sonra nişanlısına ve onun ailesine yine de mektup yazmıştı.

Carla İtalya'daki Heinrich'e mektup yazarak bu işe müdahale etmesini, doktorun yazdıklarının tamamının yalan olduğunu Gibo ailesine bildirmesini istemişti.

Ancak Heinrich'in bir şey yapmasına fırsat kalmadan Arthur, Polling'e kaçmış olan Carla'nın peşinden oraya gelmişti. Bahçelerin birinde karşısına çıkan Arthur'a Carla gerçeği anlatmıştı. Arthur onun önünde diz çökmüş, doktoru bir daha görmesin diye yalvarmıştı ona, ya da günler sonra Carla'nın annesine böyle söyledi. Carla tamam demişti ona. Arthur oradan ayrılır ayrılmaz Carla annesinin yanından geçip odasına çıkmıştı. Birkaç saniye sonra annesi onun haykırdığını duymuştu, sonra da Carla gırtlağındaki acıyı dindirmek için gargara yaparken çıkan sesi. Annesi onun kapısını açmaya çalışmıştı ama kapı kilitliydi.

Julia, Schweighardtları bulmak için evden dışarı fırlamıştı. Max hemen gelmişti, kilitli kapıyı açamayınca kırmıştı. Carla'yı bir şezlongda yatar durumda bulmuştu, elleriyle yüzünde koyu renkli lekeler vardı. Ölmüştü.

Thomas Heinrich'e mektup yazdı, Carla'nın öldüğünü annesinin ona bildirdiğini biliyordu.

"Annemin yanındayken sakinliğimi koruyabiliyorum," diye yazdı, "ama yalnızken kendimi zor tutabiliyorum. Keşke Carla bize gelseydi, ona yardım edebilirdik. Lula ile konuşmaya çalıştım ama teselli kabul etmiyor."

Carla'nın toprağa verilmesinden birkaç gün sonra Thomas annesiyle Viktor'u alıp Bad Tölz'e getirdi.

Heinrich cenaze törenine gelmedi. Thomas ile Münih'te buluştu, birlikte Polling'e gittiler. Heinrich, Carla'nın öldüğü odada zaman geçirmek istedi.

Carla'nın odasına gittiler, onun ölümünün hemen ardından odadaki bazı şeyler çıkarılmıştı. Gargara yapmak için suyla doldurduğu bardak yoktu. Ne bir giysisi vardı ne de takıları. Yatak düzeltilmişti. Yatağın yanındaki komodinin üzerinde Shakespeare'in *Aşkın Emeği Boşuna* kitabı duruyordu. Thomas, Carla'nın o oyunun sahnelenmesinde rollerden birini almayı planladığını düşündü. Onun bavulunun odanın bir köşesinde durduğunu fark etti. Heinrich gardırobu açtığında Carla'nın elbiselerinin orada asılı durduğunu gördüler.

Sanki Carla her an odaya girecek gibiydi, sanki iki abisine ne yaptıklarını soracaktı.

"Bu şezlong Lübeck'teydi," dedi Heinrich, elini solmuş kumaşın üzerinde gezdirerek.

Thomas hatırlayamadı.

"Buraya uzanıp yatmış," dedi Heinrich, kendi kendine konuşur gibi.

Thomas'a, Carla ölmeden önce bağırdığını duydun mu diye sorduğunda Thomas o sırada Polling'de olmadığını söyledi, Bad Tölz'deydi. Heinrich'in bunu bildiğini sanıyordu. Hatta daha o sabah bunu ona söylediğine emindi.

"Biliyorum. Ama sen Carla'nın bağırdığını duydun mu?"

"Nasıl duyabilirdim ki bağırdığını?"

"Ben duydum. Tam siyanürü aldığı anda. Yürüyüşe çıkmıştım. Durdum ve çevreme baktım. Gayet net duyuluyordu ve onun sesiydi. Büyük acılar içindeydi Carla. Sürekli bana sesleniyordu. Bekledim, dinledim, sonunda sustu. O zaman onun öldüğünü anladım. Haber gelmesini bekledim. Daha önce başıma hiç böyle bir şey gelmemişti. Ruhlardan ya da ölülerden söz etmekten hiç hoşlanmadığımı bilirsin. Ama böyle bir şey oldu. Hiç kuşkun olmasın, böyle oldu."

Gidip kapıyı kapattı.

"Aynen böyle olduğundan hiç kuşkun olmasın," dedi yine ve kardeşine boş gözlerle baktı, Thomas onun yanından ayrılıp aşağıya inene kadar orada öylece durdu.

5. BÖLÜM
Venedik, 1911

Gustav Mahler bütün salonda tam bir sessizlik sağlayarak, bu sessizliğin sürmesini ve kontrol edilmesini istediğini gösterircesine iki elini de havaya kaldırarak orkestra üyelerine sakin bir bölümü çaldırırken Thomas salonun ortasındaki koridor kenarı bir koltukta tek başına oturuyordu. Daha sonra Mahler, provayı seyretmesi için davet ettiği Thomas'a, ilk notadan önceki bu sessizliği sağlayabilirse her şeyi yapmasının mümkün olacağını anlatacaktı. Ama nadiren sağlanırdı bu sessizlik. Ya rastgele bir gürültü duyulur ya da müzisyenler soluklarını Mahler'in istediği kadar tutamazlardı. Salt sessizlik istemediğini söylüyordu Mahler, hiçbir şey bulunmayan anlar istiyordu, tam bir boşluk olmalıydı.

Sahnede kontrol tamamıyla kendi elinde olunca neredeyse nazikleşiyordu besteci. Hareketlerinden anlaşılacağı üzere, onun aradığı şey ellerini kollarını sallayarak sağlanabilecek bir şey değildi. Onun aradığı, müziği yoktan var etmekti, müzisyenlerin, kendileri çalmaya başlamadan önce orada bulunan şeye karşı uyanık olmalarını sağlamaktı. Thomas seyrederken Mahler müziğin yoğunluğunu azaltmaya çalışır gibi görünüyordu, bazı müzisyenlere işaret veriyor, daha sakin çalmalarını ima ediyordu. Sonra müziği kendisine çekmek ister gibi iki kolunu öne uzatıyordu. Müzisyenlere, çalgılarının izin verdiği ölçüde yumuşak çalmaları gerektiğini anlatıyordu.

Müziğin ilk ölçülerini tekrar tekrar çaldırdı, hepsinin birden başlayacağı doğru ânı göstermek için değneğini kaldırdı. Tek, keskin bir ses istiyordu.

Kitapta bir bölüme başlamak, sonra bazı cümleleri silmek, tekrar başlamak, sözcükler ve deyimler eklemek, bazılarını çıkarmak, yavaş yavaş mükemmelleştirmek gibi, diye düşündü Thomas, öyle ki gece de olsa gündüz de olsa, yorgun da olsa enerji yüklü de olsa, geriye yapılacak başka hiçbir şey kalmamacasına.

Mahler'in ne kadar kör inançlı olduğu, ölümden korktuğu söylenmişti Thomas'a; bunun *Sekizinci Senfoni*'si olduğunun ve onu *Dokuzuncu Senfoni*'nin izleyeceğinin hatırlatılmasını istemiyordu.

Thomas bu senfonide, görkemli olanla incelikli olanın birbiriyle çarpıştığını anladı. Bu boyutta ve bu kapsamda bir orkestrayı ve koroyu bir araya getirmesi Mahler'in ününün ve gücünün bir işaretiydi. O müzikte gizemli ve çözümlenmemiş bir şey vardı, etki yaratılmaya çalışılıyordu, sonra melodiden ara sıra hüzünlü ve gelip geçici olan, ince, yalnız bir hassasiyet yayılıyor, incelikli, huzurlu bir yeteneği ortaya koyuyordu.

Gösteriden sonra verilen yemekte Mahler yorgun görünmedi. Sağlığının bozulduğuna dair söylentiler abartılı gibiydi. Koltuğunda yayılarak oturuyor, tedirgin gözlerle çevresine bakınıyordu. Sonra da doğruluyor, oradakilerin arasına yeni katılmış gibi dimdik oturuyordu. Yüzüne çok güzel bir canlılık geliyordu. Herkes dönüp ona bakıyordu. Thomas onda erotik bir enerji, ruhsal olmaktan çok bedensel bir kuvvet görebiliyordu. Alma nihayet onlara katıldığında –onun gecikmesi yemeğe başlanmasını da geciktirmişti– Thomas bestecinin karısına hayran olduğunu gördü. Alma'nın kocasını görmezden gelmesi, Mahler'in çevresindeki önemsiz kişilere sarılıp öpmesi, o ikisinin oynadıkları oyunun bir parçası olmalı diye düşündü Thomas, büyük besteci karısı için yanındaki koltuğu boş tutuyor ve onu bekliyordu, sanki o akşamın tamamı, hatta o uzun, çetrefil senfoninin yazılışı sadece karısının onun yanında oturması için bir hazırlıktı.

O akşamın üzerinden fazla bir zaman geçmeden, Katia, Mahler'in pek uzun süre hayatta kalamayacağını Klaus'tan öğrendi. Kalbi tekliyordu. Birkaç kez şansı rast gitmişti, ama hep süremezdi bu. Mahler

Dokuzuncu Senfoni'si üzerinde var gücüyle çalışıyordu, ama onu tamamlamaya ömrü yetmeyebilirdi.

Mahler'in hâlâ hayatta olması, hâlâ yazması, notalardan çıkacak sesleri hayal etmesi, kendini müziğe içtenlikle adamasının kısa zaman sonra yok olacağını bilerek çalışması, Thomas'ı büyülüyordu. Çok yakında hayatının son notasını yazacağı an gelecekti. Bu ânı ruhu değil, kalbinin atışı belirleyecekti.

Heinrich onları görmeye geldiğinde, Carla'nın ölümünü aklından çıkaramadığını anlattı. Kız kardeşinin başına gelen şey uyanır uyanmaz aklına geliyor, gece yatana kadar çıkmıyordu. Carla'nın ruhunda öyle özgür bir şey vardı ki ölmüş olsa bile durulmuyordu. Heinrich, annelerini ziyaret etmişti, o da kızının varlığını Polling'deki evin kuytu köşelerinde hissediyordu.

Heinrich duyduğu kederi böyle açığa vurunca Thomas kız kardeşlerinin ölümünden sonra kendini yazmaya verdiğini anladı. Carla'nın intihar etmediğine inanmayı başardığı anlar bile vardı. Heinrich'in Carla'dan böyle hevesle söz etmesine neredeyse imrendi Thomas.

Gündemdeki olaylardan değil de aileden söz ettiği zaman daha rahat konuşulabiliyordu Heinrich'le. Belirgin şekilde sol görüşe yakınlaşmıştı, fikirlerinde enternasyonalistti. Gazetelerde Almanya, Rusya, Fransa ve İngiltere arasındaki gerginliğin arttığına dair haberler yer alıyordu. Thomas, öteki ülkelerin, alçakça nedenlerle, Almanya'yı askeri harcamalarını artırması için zorladıklarına inanırken, Heinrich bunu Prusya'nın yayılmacı politikasının bir örneği olarak görüyordu. Görünüşe bakılırsa birtakım ilkeleri izleyip onları günlük haberlere uyguluyordu. Thomas kardeşiyle yaptığı siyasi tartışmaları çok sıkıcı buluyordu.

Heinrich'in Carla'nın intiharından söz ederken olduğu kadar acı çektiğini daha önce hiç görmemişti. Abisi sözcüklerin arasında uzun uzun duruyor, başladığı cümleyi çoğu zaman yarım bırakıyordu.

Katia, Heinrich Roma'ya dönerken ona katılmaktan mutlu olacaklarını belirtti, Thomas da aynı görüşteydi, İtalya'da onunla birlikte birkaç hafta geçirmeleri iyi olabilir, yanında birilerinin olmasının onu avutup avutamayacağını görebilirlerdi. Çocukları Münih'te dadılarının ve hizmetkârların gözetiminde bırakabilirlerdi, Katia'nın annesi de onları görmeye gidebilirdi. Thomas, Roma ya da Napoli yerine Adriyatik kıyısına gitmekten yanaydı. Adriyatik sözcüğü bile gözlerinin önüne tatlı güneş ışığını ve ılık deniz havasını getiriyordu, özellikle buz gibi bir havada Köln'de, Frankfurt'ta ve civardaki şehirlerde her yıl yaptığı konferans turu sırasında bunları düşünürken.

Mayıs ayında Istria açıklarında bulunan Brioni adasındaki bir otelde yer ayırttılar, Münih'ten Trieste'ye giden gece trenine, sonra da banliyö trenine bindiler. Otel çalışanlarının ağırbaşlı tavırlarından, ağır, eski moda mobilyalardan, küçük, taşlık sahilde bile geleneklerin ve törensel havanın hissedilmesinden hoşlandı Thomas. Yemekler Avusturya usulü pişiriliyordu, garsonlar da oldukça akıcı bir Almanca konuşuyorlardı.

Ancak hizmetlileriyle birlikte otelde kalan bir arşidüşesten üçü de hiç hoşlanmadı. Arşidüşes yemek salonuna geldiğinde oradaki diğer müşterilerin ayağa kalkmaları ve o yerine yerleşmeden oturmamaları bekleniyordu. Üstelik o yemek salonundan çıkmadan kimsenin çıkmaması da gerekiyordu. Arşidüşes çıkarken yine herkes ayağa kalkmalıydı.

"Biz ondan daha önemliyiz," dedi Katia, gülerek.

"Ben yerimden kalkmayacağım," diye diretti Heinrich.

Kadının varlığı, üçünün de kendilerini birbirlerinin yanında rahat hissetmelerini sağladı. Heinrich Prusyalıların kendilerini mantıksız kaygılarından kurtarmaları gerektiğine dair yeni bir fikir geliştirdiğinde, arşidüşes hakkında, restoran müdürünün onun masasına nasıl yaltaklanarak yaklaşıp siparişini aldığı, sonra yakışık alır bir özenle geri geri yürüyerek kadının siparişini mutfağa bizzat götürdüğü hakkında konuşuyorlardı.

"Onu denizde görmek isterim," dedi Katia. "Deniz bu kudretli insanların üzerine onlara pek de acımadan sıçrar."

"İmparatorlukların sonu böyledir," dedi Heinrich, "kaçık, yaşlı yarasanın birine taşradaki bir otelde yaltaklanılır. Bütün bunlar süpürülüp atılacak."

Sonunda onlara Dalmaçya sahilinden ayrılma kararı verdiren hem adanın sıkıcılığı hem de arşidüşesin kibirli tavırları oldu. Pola'dan kalkan buharlı bir gemiyle Venedik'e gidebileceklerini öğrendiler, Thomas orada, Lido'daki Grand Hotel des Bains'de oda ayırttı.

Yola çıkmalarından bir gün önce Mahler'in öldüğünü haber aldılar. Bütün gazetelerin manşetlerindeydi haber.

"Kardeşim Klaus ona âşıktı," dedi Katia, "arkadaşlarının pek çoğu da öyleydi."

"Yani sen demek istiyorsun ki..?" dedi Heinrich.

"Evet, öyle. Ama bir şey olmadığına eminim. Alma hep tetikteydi."

"Alma'yla bir kez karşılaştım," dedi Heinrich. "O kadınla evli olsaydım ben de ölürdüm."

"Mahler'i nasıl umursamadığını hatırlıyorum, bu da Mahler'e zevk veriyor gibiydi," dedi Thomas.

"O genç erkekler Mahler'i seviyorlardı," diye devam etti Katia. "Klaus ve arkadaşları onu ilk önce kim öpebilecek diye bahse girerlerdi."

"Mahler'i öpmek mi?" diye sordu Thomas.

"Sanırım babam Bruckner'i tercih ediyor," dedi Katia. "Ama Mahler'in şarkılarını sever. Senfonilerinden birini de. Hangisi olduğunu bilemiyorum."

"Benim dinlediğim senfoni değildir," dedi Heinrich, "çünkü o kadar uzundu ki, nisanda başlayıp yeni yıla kadar sürdü. Onu dinlerken sakalım upuzun oldu."

"Bizim evde Mahler çok sevilirdi," dedi Katia. "Mahler'in adını anmak bile kardeşimi tuhaf bir şekilde memnun ederdi. Bunun dışında normal biridir kardeşim."

"Kardeşin Klaus mu? Normal mi?" diye sordu Thomas.

* * *

Thomas daha önce Venedik'e deniz yoluyla hiç gelmemişti. Şehrin siluetini gördüğü anda bu kez o şehir hakkında yazacağını bildi. Aynı anda, Mahler'e bir hikâyede can verebilirse, nasıl teselli olacağı geldi aklına. Şehri daha iyi görebilmek için bulunduğu yeri değiştirirken Mahler'i orada, tam o noktada hayal etti.

Thomas, Mahler'i nasıl betimleyeceğini biliyordu: ortadan biraz kısa boyuyla, narin sayılacak bedenine kıyasla epeyce iri görünen başıyla. Saçlarını tarayıp arkaya yatırırdı. Alnı yüksek, kaba, pürüzlüydü, bakışları sanki her an içe dönebilecek gibiydi.

Thomas şimdi hikâyesinin kahramanını besteci değil de yazar olarak görüyordu, Thomas'ın yazmayı düşünmüş olduğu, aralarında II. Friedrich üzerine olan da dahil birkaç kitabın yazarıydı kahramanı. Kendi ülkesinde ünlüydü, şimdi de hem çalışmalarından hem de aslında ününden biraz uzak kalmak istiyordu.

"Bir şey mi düşünüyorsun?" diye sordu Katia.

"Evet ama ne düşündüğümden pek emin değilim."

Motorlar durunca, geminin yanlarına gondollar yanaştı, iskeleler indirildi, gümrük memurları gemiye geldiler, insanlar kıyıya çıkmaya başladılar. Üçü gondolda otururlarken Thomas gondolun kasvetli, resmi görünümüne dikkat etti, sanki Venedik kanallarında canlı insanları değil de tabutları taşımak üzere tasarlanmıştı.

Otelin lobisinde dururlarken Thomas arşidüşeslerin bulunmadığı bir yer ne kadar da iyi oluyor dedi. Odaları sahile bakıyordu, kabaran sular uzun, alçak dalgaları tempolu vuruşlarla kıyıya gönderiyordu.

Akşam yemeğinde kendilerini kozmopolit bir dünyada buldular. En yakınlarındaki masada kibar ve sakin Amerikalılardan oluşan bir grup oturuyordu, onların öbür tarafında da birkaç İngiliz hanımefendi, bir Rus aile, birkaç da Alman ve Polonyalı.

Kızlarıyla birlikte oturan Polonyalı annenin garsonu gönderdiğini gördü, çünkü onlara bir kişi daha katılacaktı. Sonra çift kanatlı kapılardan o anda içeri giren bir oğlana hemen yerine oturmasını işaret ettiler. Geç kalmıştı.

Oğlan sessizce, özgüvenli adımlarla salondan geçti. Sarışındı, bukleli saçları neredeyse omuzlarına kadar iniyordu. Üzerinde İngiliz denizci kıyafeti vardı. Ailesinin oturduğu masaya doğru kendinden emin adımlarla yürüdü, annesiyle kız kardeşlerine neredeyse resmi bir tarzda selam verdi, Thomas'ın onu açıkça göreceği bir yere oturdu.

Oğlanı Katia da görmüştü, ama Heinrich'in görmediğini düşündü Thomas.

"San Marco Meydanı'nı görmek isterim," dedi Heinrich, "kim istemez ki? Frari bazilikasını, belki San Rocco'yu da, Tintorettolar için, sonra bir de tuhaf küçük oda var, küçük bir dükkân gibi, Carpacciolar[1] gösteriliyor orada. Bütün görmek istediklerim bunlar. Geri kalan zamanda yüzmek istiyorum, hiçbir şey düşünmek istemiyorum, sadece denize ve gökyüzüne bakayım yeter."

Thomas oğlanın teninin beyazlığına, gözlerinin maviliğine, sakinliğine baktı. Annesi onunla konuştuğu zaman oğlan kibarca başını sallıyordu. Garsonla ağırbaşlı ve nazik bir tavırla konuşuyordu. Thomas'ı etkileyen yalnızca oğlanın güzelliği değildi, kendini kontrol edişi, surat asmadan sakin kalışı, hem ailesinin yanında oturup hem onlardan uzak oluşuydu. Thomas onun soğukkanlılığını, özgüvenini inceledi. Oğlanla göz göze gelince Thomas gözlerini indirdi, ertesi günün planlarıyla meşgul olmaya ve o oğlanı artık düşünmemeye karar vermişti.

Sabah gökyüzü pırıl pırıldı, otelin deniz kenarında sunduğu bütün olanaklardan yararlanmaya karar verdiler. Thomas giderken yanına defterini ve okuyabileceğini düşündüğü bir romanı, Katia da bir kitap aldı. Otel personeli onları rahat edecekleri bir güneş şemsiyesinin altına yerleştirdi, Thomas'ın yazı yazabilmesi için de bir masayla sandalye getirdi.

Thomas o oğlanı kahvaltıda tekrar görmüştü; yine ailesinin diğer üyelerinden sonra gelmişti, sanki bu, kendine tanınmasını istediği

1 Vittore Carpaccio (1465-1520) Venedik Rönesansına bağlı bir ressam. (çn)

bir ayrıcalıktı. Bir gece önceki gibi zarafetle yürümüş, salondan hafif adımlarla geçmişti. Onunla konuşma fırsatı bulamayacağını bildiğinden oğlan Thomas'ı daha da çok büyülüyordu. Tek yapabileceği onu seyretmekti.

İlk bir saatte, Thomas yazarken ne oğlan vardı ortalarda ne de ailesi. Oğlan sonunda göründüğünde belden yukarısı çıplaktı, bir kum tepeciğinin üzerinde oyun oynayanlara seslenerek geldiğini duyurdu, onlar da onun adını seslendiler, iki heceli bir isimdi ama Thomas ne olduğunu çıkaramadı.

Gençler eski bir kalasın yardımıyla iki kum yığını arasında bağlantı kuruyorlardı. Thomas oğlanın kalası taşımasını, kendisinden yaşça büyük ve daha güçlü bir çocuğun yardımıyla yerine oturtmasını seyretti. İki genç iyi bir iş çıkardıklarına emin olduktan sonra birbirlerine sarılıp gittiler.

Çilek satan bir seyyar satıcı geldi ama Katia onu geri gönderdi.

"Yıkanmamışlar bile," dedi.

Thomas yazmaktan vazgeçmiş, okumak için romanını eline almıştı. O oğlanla arkadaşının bir haylazlık yapmak için gittiklerini, oğlanın ancak öğle yemeğinde ortaya çıkacağını tahmin ediyordu.

Denizden vuran beyazımsı ışıkta uyukladı, uyanıp kitabını okudu, tekrar uyukladı, sonunda Katia'nın, "Geri geldi," dediğini duydu.

Katia'nın, Heinrich'in duymayacağı kadar alçak sesle konuştuğunu düşündü. Doğrulup oturdu, Katia'ya baktı ama o kitabına gömülmüştü, Thomas'a bakmıyordu bile. Ama haklıydı. Oğlan dizlerine kadar suyun içindeydi, sonra açığa doğru yürüdü. Yüzmeye başladı, sonunda annesi ve dadı olması gereken bir kadın kıyıya dönmesi için ısrar ettiler. Thomas onun saçlarından sular süzülerek sudan çıktığını gördü. Çocuğu uzun uzun ve bütün dikkatini vererek seyrettikçe Katia da kitabına o kadar gömüldü. Daha sonra baş başa kaldıklarında bu konuyu açmayacaklardı, buna emindi Thomas, çünkü söylenecek bir şey yoktu. O sahneye duyduğu ilgiyi gizlemesi gerekmediğini bildiğinden kendini daha da rahat hissediyordu, oğlan annesinin ve dadının

dikkatli gözetimi altında kurulanırken onu görebilmek için sandalyesini yana kaydırdı.

Hava, deniz kenarında kalmalarına yetecek kadar yumuşak olsa da Heinrich ertesi sabah kiliseleri ve resim galerilerini birlikte gezmeleri için ikna etti onları. Tekne küçük iskeleden hareket eder etmez Thomas bu gezintiye katılma kararı verdiğine pişman oldu. Bir gün önce çok yoğun olan sahildeki hayatı geride bırakıyordu.

Meydana yaklaşırlarken Venedik'in görüntüsü harikaydı. Ilık sam yelini teninde hissediyordu; arkasına yaslanıp gözlerini kapadı. Sabahı resimlere bakarak geçireceklerdi, sonra belki öğle yemeği yiyecek ve öğleden sonra, güneşin etkisinin azaldığı saatlerde Lido'ya döneceklerdi.

Frari bazilikasında, Titian'ın cennete çıkan bakire tablosunun karşısında kendinden geçen Heinrich'e gülümseyerek baktılar. Hiçbir romancı bu tablodan hoşlanmamalı, diye düşündü Thomas. Ortadaki imge, şatafatlı renklerine rağmen, çok ürpertici, çok alışılmadıktı. Resmi bir süre inceledikten sonra dikkatini resmin alt tarafındaki, sıradan yaşamlar süren ve bu sahneyi tıpkı kendisi gibi seyretmek zorunda kalmış, ürkmüş insanların yüzlerine çevirdi.

Grand Canal'a doğru yürürlerken Heinrich'in heyecanla Avrupa ya da tarih ya da din konusunda koca koca laflar edeceğini biliyordu. Bunları dinleyecek havada değildi, ancak bu sabah abisiyle arasında oluşan ve hoşuna giden samimi ilişkiyi bozmak da istemiyordu.

"Çarmıha gerilme döneminde hayatta olmayı gözünün önüne getirebiliyor musun?" diye sordu Heinrich.

Thomas, o anda bu soru üzerinde düşünüyormuş gibi ciddiyetle baktı abisine.

"Dünyada bir daha hiçbir şey olmayacakmış gibi geliyor bana," diye devam etti Heinrich, dar sokaklardaki sabah gürültüsünü bastırmak için sesini yükselterek. "Demek istiyorum ki, çatışmalar olacak, savaş tehlikesi olacak, sonra da antlaşmalar ve anlaşmalar olacak. Ve ticaret yapılacak. Gemiler daha büyük, daha hızlı olacak. Yollar daha

düzgün olacak. Dağlarda daha fazla tünel açılacak, daha iyi köprüler inşa edilecek. Ancak felaketler olmayacak, tanrıların ziyaretlerini görmeyeceğiz. Sonsuza kadar burjuva olunacak."

Thomas gülümsedi, başını salladı, Katia da, rehber kitapta o ikisinin birbirinden hoşlanmadığı yazsa da hem Titian'dan hem Tintoretto'dan hoşlandığını söyledi.

Carpacciolara bakmak için karanlık bölmeye girdiler, Thomas kendisini kimsenin görmeyecek, bu resimler karşısındaki tepkisini öğrenmeyecek olmasına sevindi. Katia ile Heinrich'in yanından uzaklaştı. Mahler'in aklına aniden ve kesin bir biçimde girmiş olması şaşırtmıştı onu. Bir an, bu loş galeride kendisinin Mahler olabileceği geldi aklına. Tuhaf ve gerçek dışı bir fikirdi bu: Mahler'in orada bulunması, resimden resme geçmesi, sahnelerin tadını çıkarması.

Pola'dan gemiyle gelirken içinde Mahler'in olacağı bir hikâye tasarlamıştı, hikâyenin kahramanı bir koca ve bir baba değil de yalnız bir adamdı. Kahramanın sahip olduğu ve hakkında yazdığı bütün büyük fikirleri bir tek fikre ya da bir deneyime ya da bir tek hayal kırıklığına indirgeme olasılığını geçirmişti aklından. Sanki az önce Heinrich'in sokakta açıkladığı şeyi alıp onu ısrarcı, karanlık bir duyguyla sınayabilecekmiş gibi hissetti. Ancak bu fikirle kendisinin sahilde ve otelin yemek salonunda yaşadığı şey arasında şimdiye kadar bağlantı kurmamıştı.

Hikâyesinin kahramanı, ki Mahler de olabilirdi bu, Heinrich de ya da kendisi de, Venedik'e gelmiş, güzelliklerle karşılaşmış ve arzu duyup canlanmıştı. Thomas arzu nesnesini genç bir kız yapmayı düşünmüştü, ama öyle olursa hemen, özellikle de kızın yaşını daha büyütürse, doğal ve yavan bir alanda çalışacağı gelmişti aklına. Hayır, demişti sonra, bir oğlan olmalı. Hikâye, arzunun cinsel olacağını, ama aynı zamanda uzaktan ve imkânsız olacağını da sezdirmeliydi. Başka hiçbir şey yaşanamayacağı için yaşlı adamın bakışları daha da ateşli olacaktı. O karşılaşma gelip geçici olacağı ve sonuçsuz kalacağı için hikâyenin kahramanının hayatını daha da fazla değiştirecekti. Asla topluma

dahil olamayacak, aile hayatına dönüşemeyecek ya da insanlara kabul ettirilemeyecekti. Bir zamanlar kendisini fethedilmez sanan bir ruhun kapılarını kırıp geçecekti.

Heinrich para bozdurmak için bankaya gittiğinde, veznedar onu güneye gitmemesi konusunda uyardı –aslında böyle bir planı vardı Heinrich'in– çünkü Napoli'de kolera salgını olduğuna dair söylentiler dolaşıyordu ortalıkta. Thomas bunu duyar duymaz bu konuyu hikâyesine katacağını anladı. O da Venedik'te ve Lido'da kolera olduğuna dair söylentiler olduğunu, otelin müşterilerinin azaldığını yazacaktı. Yaşlı adamın arzusuna bir huzursuzluk, çöküş duygusu katacaktı.

Sabah kahvaltıda Polonyalıların masası bir gece önceki gibi boştu yine. Thomas sakin bir ânı kollayıp resepsiyondaki gençlerden birine Polonyalı ailenin otelden ayrılıp ayrılmadığını sordu. Onların hâlâ otelde kaldıklarını öğrendi.

Öğle yemeği saatinde anne ile kızları yemek salonuna geldiler. Katia ile Heinrich, Heinrich'in o sabah gazetede okuduğu bir şeyi tartışıyorlardı. Thomas ise gözlerini kapıya dikmişti. Kapı birkaç kez açıldı ama giren sadece garsonlardı. Ve sonra oğlan da göründü, üzerinde denizci kıyafeti vardı, hiçbir pişmanlık belirtisi göstermeden salondan geçti, yerine oturmadan önce durdu, bir an, kısaca gülümseyerek Thomas'ı tanıdığını belli etti, sonra da bütün dikkatini yemeğini sipariş etmeye verdi.

Öğleden sonra sahilde, yazmayı planladığı hikâyenin üzerinden geçti Thomas. Heinrich'in bavulları bir ara kaybolmuştu, bunu da hikâyeye katacak ve onu kahramanının bulunduğu yerden gecikerek ayrılışının nedeni olarak kullanacaktı, asıl neden ise oğlanla aynı ortamda daha fazla vakit geçirebilmesiydi. Çilek satan adamı da düşündü; o olayı da hikâyeye katabilirdi.

Oğlanın bu mükemmel dış görünüşü karşısında kahramanın duyduğu heyecan günler geçtikçe daha da artacaktı. Kahramanı, adı Aschenbach'tı, oğlanı sürekli görüyordu, lagünü geçerken San Marco

Meydanında bile. Polonyalı ailenin, sahilde daha fazla vakit geçirebilmek için kahvaltıya daha erken inmeye başladıklarını fark edince Thomas da kahvaltısını erken etmeye ve onlardan önce deniz kenarına inmeye gayret etti.

Hikâyedeki Aschenbach yalnızdı, bir kere evlenmişti ve genç yaşta dul kalmıştı; bir kızı vardı ama birbirlerine yakın değillerdi. Thomas'ın Aschenbach'ı bir yazardan bekleneceği şekilde mizahtan yoksun bir adamdı. O alaycılığını felsefe ve tarihle geçireceği anlara saklıyordu; kendi içine yönelmesine izin vermiyordu. Her sabah Adriyatik'in parlak ışığı altında mavi-beyaz bir mayoyla karşısında beliren o çarpıcı güzelliğin görüntüsü karşısında savunmasızdı. Oğlanın fondaki ufkun önündeki silueti bile büyülüyordu onu. Oğlanın konuştuğu ve Aschenbach'ın tek kelimesini anlamadığı yabancı dil onu heyecanlandırıyordu. En çok sakin anları bekliyordu, örneğin oğlan ailesinin yanından ayrılıp deniz kenarında, tek başına, ellerini ensesinde kenetleyerek dimdik durup mavi boşluğa bakarak hayal kurduğunda.

Venedik'te kolera tehlikesi olduğu söylenince Katia, Heinrich ve Thomas oradan ayrılmaya hazırlandılar, o zamana kadar Thomas artık hikâyeyi ana hatlarıyla hazırlamıştı. Bundan Katia'ya söz edecek olsaydı, karısının ona meraklı gözlerle bakıp aklındaki hikâyeyi gerçek düşüncesini örtmek için kullandığını ileri süreceğini biliyordu.

Thomas lobide Katia'yı beklerken onun kendisi hakkında ne çok şey bildiğini ne zaman anladığını hatırlamaya çalıştı. Bunun, Katia'nın ailesinin evinde onunla ilk karşılaştığında, Katia ve kardeşi Klaus kendisiyle ilk konuştuklarında olduğunu hissetti. Katia sanki Klaus'u bir tuzak, bir yem olarak kullanmıştı. Kocası olacak erkeğin gözlerinin kardeşinin üzerinde olduğunu görmüştü.

Thomas Katia'dan da ayırmamıştı gözlerini, ama bunda alışılmadık bir şey yoktu. O davette Katia'nın ve kardeşinin alaycı bakışları altında gardını kısa bir süre düşürmüş olduğunu düşündü, belki başka zamanlarda da yapmıştı bunu. Tuhaf olan, diye düşündü, bu durum Katia'yı pek rahatsız eder görünmüyor.

Evlendikten sonra, Katia'nın dikkatli gözetimi altında, bir düzen kurmuşlardı. Bu da kendiliğinden, kolayca başlamıştı, Katia Domaine Weinbach'tan gelme özel bir Riesling şarabının Thomas'ı neşelendirdiğini, onu konuşkanlaştırdığını, özenli davranmaya yönelttiğini keşfettiğinde. Şaraptan sonra bir, belki iki kadeh de konyak içmekten hoşlanıyordu Thomas. Katia, ona iyi geceler diledikten sonra yukarı çıkıyor, Thomas'ın da az sonra odasının kapısında belireceğini biliyordu.

Açıkça konuşmamış olsalar da aralarında bir anlaşma yapmışlardı, Thomas evdeki mutluluklarını tehlikeye atacak bir şeye kalkışmayacak, Katia da onun beslediği arzuların içyüzünü hiç yakınmadan kabul edecek, onun gözlerinin hevesle yöneldiği kişiler konusunda hoşgörülü ve güleryüzlü davranacak, uygun durumlarda, Thomas hangi kılığa girerse girsin, onu anlayışla karşılayacaktı.

Hikâyeyi yazınca okusun diye Katia'ya verdi. Birkaç gün onun yanıtını bekledi, sonunda okuyup okumadığını sormak zorunda kaldı.

"Eh, her şeyi yansıtmışsın. Sanki oradaydım, tek farkı senin kafanın içinde olmamam."

"Bu hikâyeye karşı çıkanlar olur mu sence?"

"Sen görüp görülecek en saygıdeğer adamsın. Ama hikâye bazı şeyleri değiştirir. İnsanların Venedik'e bakışını değiştirir. Ve sanırım herkesin sana bakışını da değiştirir."

"Sence yayımlamayayım mı?"

"Senin onu yayımlanmasın diye yazdığını sanmıyorum."

Hikâye önce bir derginin peş peşe iki sayısında, sonra da kitap olarak yayımlanınca Thomas düşmanlarının kendisine saldırmaları için fırsat olacağını düşündü. Yazarın, hikâyesinin konusu hakkında epeyce bilgili olduğunun ima edileceği yazılar çıkacağından endişe ediyordu, belki yarardan çok zararı dokunacaktı bunların, özellikle dört çocuk babası birine.

Oysa eleştirmenler, sanatçıyla oğlan arasındaki ilişkinin, ölümün

çekiciliğinin ve zamandan bağımsız güzelliğin baştan çıkarıcı büyüsünün yabancılaşma çağında büründüğü görünümü temsil ettiği şeklinde yorumladılar. Tek şiddetli itiraz, Katia'nın eniştelerinin birinden geldi, hikâyeyi okuyunca öfkeden köpürmüştü, içinde hiçbir metafor görmemiş, Katia'nın babasına, "Ne biçim bir hikâye! Hem de evli barklı bir adam!" diye yazmıştı.

Öte yandan, artık seksenlerinin başında olan Katia'nın büyükannesi Berlin'de çıkan bir gazetede hikâyeyi övmüş ve Katia'ya mektup yazarak kocasına ilk başta karşı çıkmış olsa da artık bundan vazgeçtiğini söylemişti. Artık Thomas Mann'ın soğuk ve sevimsiz biri olmadığını, onun kendisinin hayatı boyunca umut ettiği yeni Almanya'yı temsil ettiğini düşünüyordu.

Kitap yayımlanmadan önce Katia ile Thomas'ın düşünmeleri gereken çok daha kaygı verici bir mesele vardı. Katia'nın ciğerlerinin birinde eskiden bulunan bir yumru yeniden ortaya çıkmıştı. Tedavi için İsviçre'nin Davos kentine gitmesine karar verildi.

Thomas, biri altı biri beş yaşında olan Erika ile Klaus'un, anneleri sanatoryuma gidince onu çok özlemelerini garipsedi. Çocukların bakımıyla ilgilenen hizmetçileri Elise katı biriydi, görevini büyük bir dikkatle yerine getiriyordu, çoğunlukla da ihtiyaçları daha acil olan iki küçükle daha fazla ilgilenmesi gerekiyordu. Çok geçmeden Erika ile Klaus kendilerine rahat kurallar koydular, bunların içinde her akşam yatmadan önce oynadıkları bir tiyatro oyunu vardı, ikisi de saçma sapan kıyafetler giyiyorlar, zemin kattaki odaların birinde şöminenin karşısında kitap okuyan babalarını gürültüleriyle rahatsız ediyorlardı.

Katia'nın yokluğunda Thomas yaz aylarında annesini Bad Tölz'e getirdi. Julia yaramaz çocuklarla baş etme konusunda deneyimli değildi. Kendi çocukları erken gelişmişlerdi, ama hep itaatkârdılar, kolay kontrol edilmişlerdi. Büyükannelerinin eksantrikliği, Erika ile

Klaus'un canlarının istediğini yapmaları için bir fırsat daha yarattı. Evlerinin bahçesinde Golo ve Monika ile bir arada tutulamayacak kadar büyük olduklarında ısrarcıydılar. Kendi arkadaşları, kendi alışkanlıkları vardı onların. Annelerinin, arkadaşlarının dadısının gözetiminde olmak koşuluyla kendi akranlarıyla nehir kıyısına gitmelerine hep izin verdiğini söylediler.

Annesi şikâyet edince Thomas, Erika ve Klaus'u azarladı, ne var ki sonradan Erika yanına gelerek daha önce kendilerine hiç böyle sınırlama konmadığını söyledi, babalarının büyükanneleriyle konuşmasını, özgür olmaları konusunda kendilerine destek olmasını istiyordu.

Golo sessizce kendine ait bir dünyaya kaydı. Abisinin ve ablasının peşinden gitmeye çalışmadı, zaten onlar da onu istemezlerdi. Ne büyükannesine alıştı ne de annesinin yokluğunda ona vekalet edecek kişilere. Babasına bakmıyordu bile. Bir odadayken bir köşeye sinip tek başına orada kalıyordu. Bahçede bir ağacın gölgesine oturuyordu. Onun kendine böyle hâkim olması Thomas'ı şaşırtıyordu.

Monika hâlâ bebekti. Zor bir çocuk olmuştu hep, geceleri ağlıyor, hemen huysuzlanıyordu. Thomas üç büyük çocuğuyla yemek yerken Erika ile Klaus'un tam zamanında sofraya gelmelerinde ısrarcı oluyor, dik oturmaları, teşekkür ederim ve lütfen demeleri, yemek sona ermeden masadan kalkmamaları konusunda onları uyarıyordu, ama Monika'yla ne yapacağını hiç bilemiyordu. Bad Tölz'de onu tamamıyla annesinin gözetimine bıraktı. Ne zaman Monika'nın olduğu odanın önünden geçse onun ağladığını duyuyordu.

Katia, özellikle ilk zamanlarda Davos'tan her gün mektup yazdı. Mektupları keyifliydi, diğer hastalar ve sanatoryumdaki düzen hakkında komik şeyler anlatıyordu. Thomas da ona yanıt yazarken çocuklar hakkında eğlenceli hikâyeler bulmaya çalışıyordu. Çocuklarından en büyük ikisinin yaptıklarını çok ilginç göstermesi kolaydı, onların ne kadar akıllı ve yaratıcı olduklarına dair örnekler verebiliyordu, hatta Golo'nun alışkanlıklarını bile şakaya vurarak anlatabiliyordu. Monika hakkında ne söyleyeceğini ise kolayca bilemiyordu.

Birbirlerine yazdıkları mektuplar ne kadar uzun ve ayrıntılı olursa olsun Katia'nın evden ayrılmasından kısa bir süre sonra Thomas onu özlediğini anladı. Katia gidene kadar birbirlerine ne kadar yakın olduklarını fark etmemişti. Aslında birbirleriyle çok fazla konuştuklarını da sanmıyordu. Yemekleri birlikte yiyorlar, öğleden sonra yürüyüşe çıkıyorlardı. Ama Thomas çalışırken karısı onun çalışma odasına girmiyordu. Son yıllarda, Thomas'ın uykusu hafifleyince yatak odalarını ayırmışlardı. Şimdiyse günün olaylarının, en sıradan şeylerin bile bunları Katia'yla konuşamayacağı için ne derinlikleri vardı ne de önemleri.

Ders yılının başında Bad Tölz'den Münih'e döndüklerinde Katia'nın sanatoryumda kalışının kolaylıkla uzayabileceğinin farkındaydı Thomas. Birkaç mektubunda, onun eve dönmesini beklediklerini vurgulamıştı. Katia'nın annesiyle anneannesinin, onun kısa aralıklarla çocuk doğurduğuna, ev işleri ve kocasının mali işleri konusunda çok fazla sorumluluk üstlendiğine inandıklarını biliyordu. Katia'nın hastalığı için kendisini suçladıklarına dair ilk imalardan sonra Thomas da o hastalığa neyin yol açtığını konuşmaktan özenle kaçındı. Katia'nın annesi ve anneannesi, kendi annesinin aksine çocuklar konusunda yardımcı olmayı önermediklerinden Thomas da onları ağırlamak zorunda olmadığını düşündü.

Katia, Thomas'ın ziyarete gelmesini dört gözle beklediğini yazıyordu. Thomas ona anlatmak istediği şeylerin listesini yaptı, ama listeye çocuklarla ilgili anekdotlar, söyledikleri ya da yaptıkları ve Katia'nın hoşuna gidebilecek küçük şeyler eklerken bile onun yokluğunun ilk birkaç ayında dört çocuğun da değiştirilmesi zor olabilecek yönlerde geliştiklerini fark etti. İki büyük çocuk hakkında hem okullarından hem de arkadaşlarının ailelerinden sürekli şikâyet geliyordu. Golo'yla kim konuşursa onun tuhaf, içe dönük dengesini bozuyordu. Monika da ne kadar avutmaya çalışırlarsa çalışsınlar huysuzluğunu sürdürüyordu.

Mektupta yazılınca bütün bunların ne kadar sert ve korkutucu görünebileceğini biliyordu Thomas. Uzun bir sohbetin arasına ka-

rıştırılırlarsa daha yumuşak olabilirlerdi. Sonunda çocukları bırakıp Davos'a giderse ferahlayacağını düşündü. Thomas çocuklara kurallar koyan, onları disipline sokmaya çalışan biri haline gelmişti. Son birkaç haftadır üç büyük çocuğun kendisinden nefret ettiklerini düşünüyordu. Ellerinden geldiğince ondan uzak duruyorlar, onları konuşmaya ne kadar hevesle teşvik etse de genellikle sofrada ağızlarından tek kelime çıkmıyordu.

Annesini, üç haftalığına gideceğini çocuklara bildirmesi için görevlendirdi. Gideceği gün, evden şafak sökmeden ayrıldı, erken saatte Rorschach'a giden bir trene bindi, sonra da Alpler'deki Landquart'a giden küçük bir banliyö trenine aktarma yaptı. Orada, dekovili bekledi, onun yolu dikti, sertti ve sanki hiç bitmeyecek gibiydi. Raylar duvar gibi yükselen kayaların arasına sıkışmıştı. Daha tren istasyona varmadan önce bile Thomas çocuklarla yaşadığı sorunlardan uzaklaştığını hissetti.

Münih'le arasına sadece büyük bir mesafe girmemişti, yola çıktığı, istasyonlarda beklediği, tekrar yola devam ettiği o gün Münih'in kendisi uzaklara çekilmişti. Thomas bu dağ dünyasına gömülmüştü ve o dünyayı Katia yönetecekti. O dünyaya hastalık egemen olacaktı.

Katia onu istasyonda karşıladı.

"Yine konuşabileceğim biriyle olmak çok güzel," dedi, sanatoryuma giderlerken. Thomas Katia'nın uzağında, ayrı odada kalacaktı, yemeklerini sanatoryumun yemek salonunda Katia ve diğer hastalarla birlikte yiyecekti.

Katia, orada kalanların birçoğu hakkında yazmıştı ona. Thomas, Davos'taki ilk yarım saatinde "Tous les deux" diyerek dolaşıp duran İspanyol kadınla tanıştı, kastettiği iki oğluydu, her ikisi de veremdi. Ayrıca çikolata düşkünü olan ve sürekli kendini vuracağını söyleyip tehditler savuran adamla da karşılaştı.

İlk günlerde Katia ile Thomas durmaksızın konuştular. Katia'nın orada kaldığı sürede birkaç hastanın öldüğünü öğrendi Thomas, ama Katia mektuplarında bundan hiç söz etmemişti. Katia'nın ölülerden rahatça söz etmesi şaşırttı onu. Sonra bir baktı ki Katia'ya çocuklarını

anlatıyor, hatta ona asla anlatmamak için kendine söz verdiği ayrıntıları bile ekleyerek.

"Yani hiç değişiklik olmadı mı demek istiyorsun?" dedi Katia.

"Değişiklik mi?"

"Çocukların dördü de ben evden ayrılmadan önce de böyleydiler, iki büyük çocuğumuz abartılı ve zapt edilmesi güç, Golo yalnız, sessiz ve içe kapanık, Monika da bebek. Hiçbirinin başına bir şey gelmedi mi?"

"Hayır."

"O zaman sen bunları fark etmeye başlamışsın, hepsi bu."

Thomas'ın odası keyifli ve huzur vericiydi, kullanışlı beyaz mobilyaları vardı. Döşemesi pırıl pırıldı. Balkon kapısı vadide görülen ışıklara açılıyordu.

Akşam yemeğinde doktorlardan biri yanlarına geldi, Thomas'ın ısrarla sapasağlam olduğunu, oraya yalnızca karısını ziyarete geldiğini söylemesi adamı eğlendirdi.

"Düşünsenize!" dedi doktor. "Daha önce hiç sapasağlam biriyle karşılaşmamıştım."

Katia yemek salonuna her gireni resim çizercesine, usulca anlattı Thomas'a. Rusların oturduğu iki masayı işaret etti.

"Masaların biri iyi Rusların masası. O milletin üst dereceden üyeleri için. Öteki masa iyi masada istenmeyenler için. Sanırım o da kötü Rusların masası."

Katia Thomas'ı yanındaki odada kalan evli çiftin kötü Rusların masasındakilerden olduğu konusunda uyarmış olsa da, Thomas onları da, düşük konumda olduklarını da aklından çıkardı, ta ki gece vakti boğuk kahkahalar onu uyandırana kadar. Odaları ayıran duvarların ince olduğu besbelliydi. Neler olduğunu anlaması için Rusça bilmesine gerek yoktu. Çiftin çıkardığı sesler iyice şehvetli bir hal alınca o insanlarla önündeki günlerde karşılaşacağını gözünün önüne getirdi. Elbette, o çiftle tanıştırıldığında, attıkları aşk çığlıklarını Thomas'ın duyduğu, bu mahrem bilgiye sahip olduğu belli olacaktı. Ancak tam o anda onların buna aldırmaları pek olası görünmüyordu.

Katia, onu kahvaltıya götürmek için geldiğinde gece vakti duyduklarından ona söz etmemeye karar verdi. Yine de kararından caydı ve sanki çok önemli bir bilgiymiş gibi olanları Katia'ya anlatırken buldu kendini.

Thomas, sanatoryumun Katia'yı nasıl kuşattığını görüyordu. Dış dünyayla ilgileniyordu Katia, çocuklarının yaptıklarıyla, Thomas'ın annesi ve kayınvalidesi hakkında anlattıklarıyla, ama Davos gündeme gelince daha neşeleniyordu. Sohbetleri eskiden olmadığı kadar derindi gerçi, Thomas'ın çekileceği bir çalışma odası da yoktu orada, yine de Katia'nın uzak olduğunu hissediyordu. Birkaç kez, onun Münih'e dönme olasılığından söz açtı ama Katia dalgınlaşır gibi oldu, ciğerlerinde hâlâ biraz sorun olduğunu söyledi. Bu yüzden o sırada Davos'tan ayrılması söz konusu değildi.

Katia'daki büyük değişikliğin bu olduğunu düşündü Thomas. Sanatoryumun hastası olmuştu o. Bir-iki gün sonra Thomas kendisinin de gündelik rutine kapıldığını fark etti. Katia gibi onun da acil yükümlülükleri yoktu. Orada kalanları gözlemlemek, onlar hakkında bir şeyler öğrenmek Thomas'ı saplantı derecesinde ilgilendirmeye başladı. Yanında kitaplar getirmiş olmasına rağmen geceleri onları okuyamayacak kadar yorgun olduğunu hissediyordu. Gündüzleri dinlenme saatlerinde de kitap en istemediği şeydi. Dinlenmek, uzanıp sessizce yatmak, o dakikaya kadar sanatoryum hakkında öğrendikleri üzerinde düşünmek istiyordu.

Çok geçmeden Katia'yı göreceğini ve son konuştuklarından o âna kadar geçen kısa zaman içinde neler hissettiklerini paylaşmaya başlayabileceklerini bildiği için öğle sonralarındaki dinlenme saatlerini seviyordu.

İnsanın yabancısı olduğu bir yerde zamanın hep yavaş geçtiğini her zaman bilmiş olduğunu söyledi Katia'ya.

"Ama şimdi durup geriye bakınca burada çok uzun zamandır bulunuyormuşum gibi geliyor bana ve sanki ilk geldiğim günden bu yana ebediyet kadar uzun bir süre geçmiş."

Nöbetçi doktor koridorda Thomas ile Katia'yı ne zaman görse duruyordu. Thomas'ın kitaplarını okumuş olsa da ilgisinin odağının Katia olduğunu onlara belli ediyordu. Ama bir gün, Katia'ya onun vakası üzerinde düşündüğünü söyledikten sonra Thomas'a döndü, onu tutup aydınlık bir yere götürdü, gözlerinin beyazına dikkatle baktı.

"Doktorlardan birine muayene oldunuz mu?" diye sordu.

"Burada hasta olarak bulunmuyorum," dedi Thomas.

"Buradaki zamanınızdan yararlanmanız akıllıca olur," dedi doktor ve onu kuşkuyla süzdükten sonra yanından ayrıldı.

Doktor, Thomas için klinikte randevu alırken ona haber vermedi, sadece sabah dinlenme saatinde odasına iki hademe yolladı. Hademeler onu kliniğe götürmek için talimat aldıklarını söylediler. Nereye gittiğini karısına haber vermesi gerektiğini üstü kapalı olarak söylediyse de adamlar karısının dinlenme saatinde rahatsız edilemeyeceğini söylediler.

Klinikte doktor Thomas'tan ceketini, yeleğini ve gömleğini çıkarmasını isteyince Thomas kendini korunmasız ve olduğundan yaşlı hissetti. Bir süre bekledi, sonra doktor odaya döndü, tek kelime etmeden Thomas'ın sırtını yokladı, hafif hafif yumruğunu indirdi, çıkan sesi dinledi, diğer elini usulca sırtının ortasına koydu. Belli noktalara sürekli, tekrar tekrar döndü, biri sol köprücükkemiğinin yakınında, diğeri onun biraz aşağısındaydı.

Sonra bir meslektaşını çağırdı, Thomas'a derin derin soluk almasını sonra da öksürmesini söylediler. Sırtında bir stetoskop gezdirdiler, bedeninin içindeki sıkıntıları dinlediler. Doktorların muayeneyi ağır ağır ve bütün dikkatlerini toplayarak yapmalarından işlerini bitirince söyleyecekleri çok şey olduğunu anlamıştı Thomas.

"Tam düşündüğüm gibi," dedi biri.

Thomas, peşlerinden gidemeyecek kadar meşgul olduğumu söyleyip iki hademeyi ikna etseydim keşke, diye düşündü, o anda kendini odasında bulmayı öyle istiyordu ki.

"Korkarım ki burada sadece ziyaretçi sayılmıyorsunuz," dedi öteki doktor. "Siz gelir gelmez tahmin etmiştim bunu. Belki de buraya geldiğiniz için şanslısınızdır."

Thomas gömleğini aldı. Örtünmek istiyordu.

"Ciğerlerinizin birinde bir sorun var. Şimdi tedavi edilmezse emin olun ki birkaç aya kalmadan dönersiniz buraya."

"Nasıl bir tedavi?"

"Buradaki öbür hastaların gördüğü türden. Uzun sürer."

"Ne kadar?"

"Ah, herkes aynı şeyi sorar, ama sonra sormaktan bıkarlar ve yanıtının ne kadar zor olduğunu anlarlar."

"Teşhisinizin doğru olduğuna emin misiniz? Başka bir yerde değil de burada bu teşhisin konması sizce büyük tesadüf değil mi?"

"Bu yüksek yerin havası," dedi kıdemli doktor, "hastalıkla savaşta iyi geliyor. Aynı zamanda hastalığın ortaya çıkmasına da yardımcı oluyor. Var olduğu halde görünmeyen hastalığı ortaya çıkarıyor. Artık gidip yatmalısınız. Daha sonra röntgeninizi çekeceğiz."

Davos'un kendisini soktuğu rüyadan uyanmasını sağlayan röntgen oldu. Bir sabah, öğleden sonra bodrum katındaki laboratuvara götürüleceğini söylediler. Katia'ya bunu sorduğunda önemli bir şey değil yanıtını aldı, doktorlar bunu insanın göğsünü ve ciğerlerini daha net görebilmek için yaptırıyorlardı.

Küçük bir odada beklerken uzun boylu bir İsveçli geldi yanına. O daracık odada, İsveçliyle oraya geldiğinden beri kimseyle ilgilenmediği kadar ilgilendi. Röntgenin adamın teninin altına nüfuz ettiğini, orada hiç kimsenin hiçbir zaman dokunamayacağı ya da göremeyeceği yerleri bulduğunu düşündü. Teknisyenlerden biri gelip ikisine de belden yukarısını soyunmalarını söylediğinde Thomas utandı, az kalsın daha sonra, İsveçli röntgen bölmesine geçtikten sonra soyunmasının mümkün olup olmadığını soracaktı. Ama sormadı, kendisinden isteneni duraksayarak da olsa yerine getirdi.

Thomas gömleğini çıkardığında, sırtı ona dönük olan İsveçli atletini

çoktan çıkarmıştı bile. Loş ışıkta adamın cildi pürüzsüz ve parlaktı; sırt kasları çok gelişmişti. O birkaç saniye içinde Thomas'ın aklından, bulundukları yer daracık olduğundan, yanındaki adama sürtünmenin, kolunun onun sırtına rastgeleymiş gibi değmesinin doğal sayılacağı geçti. Bu fikri aklından çıkarmasına zaman kalmadan İsveçli döndü ve izin almaksızın, başparmağıyla işaretparmağını, kendi gücünü ölçmek istercesine Thomas'ın sağ kolunun pazısına bastırdı. Çocuk gibi gülümsedi, omuzlarını silkti, kendi dirseklerinin yukarısındaki kasları gösterdi, sonra da fazla kilo aldığını göstermek için midesine hafifçe vurdu.

İçerideki odada doktor bir dolabın önünde duruyordu. Thomas'ın gözleri karanlık odadaki ışığa alışınca tekerlekli bir tezgâhtaki kameraya benzeyen kutuyu gördü, duvarlar boyunca sıralanmış cam fotoğrafik plakalar da vardı. Ayrıca başka cam eşyalar, buat kutuları ve dikey duran uzun ölçme aletleri de gördü. Burası bir fotoğrafçının stüdyosu, onun karanlık odası da olabilir diye düşündü, bir mucidin atölyesi ya da bir büyücünün laboratuvarı da.

Az sonra daha kıdemli bir doktor geldi.

"İkiniz de can acısıyla atacağınız çığlıkları olabildiğince az tutabilir misiniz?" diye sorunca herkes kahkahayı patlattı.

"El işlerimizin bir kısmını görmek ister misiniz?" diye sordu doktor.

Bir elektrik düğmesine basarak üzerlerinde insan bedeninin ürkütücü görünümdeki parçalarını gösteren bir dizi plakayı aydınlattı – eller, ayaklar, dizler, kalçalar, kollar, leğen kemikleri, hepsi de hayalet gibi ve bulanıktılar. Röntgen cihazı eti ve kasları sıyırmış, alttaki yumuşak dokudan geçerek esas nüveye, insanın eti çürümeye başladıktan sonra geride kalacak yere odaklanmıştı. Thomas soluğunu tuttu, koridorda hep karşılaştığı kişilerden birinin iç organlarında gözlerini gezdirirken birden İsveçli'ye yaslandığının farkına vardı, omzu adamın kolunun üst kısmına değiyordu.

Doktor önce İsveçli'nin röntgeninin çekileceğini söyledi. Adam kameranın karşısında oturtuldu, göğsü metal bir plakaya değiyordu, bacaklarını iki yana açmıştı. Asistan adamın omuzlarını öne itti, sırtını

yoğururcasına ovuşturdu. Sonra derin bir nefes alıp tutmasını söyledi. Uygun düğme çevrildi. Thomas, İsveçli'nin gözlerini kapalı tuttuğunu gördü. Göstergelerin mavi ışıkları cızırdadı, duvar boyunca kıvılcımlar çıtır çıtır uzadı. Kırmızı bir ışık yanıp söndü. Sonra hepsi sustu.

Sıra Thomas'taydı.

"Plakaya sarılın," dedi doktor. "Onun bir insan olduğunu, hoşlandığınız biri olduğunu hayal edin. Göğsünüzü o kişiye dayayın ve derin bir nefes alın."

Çekim bitince doktor Thomas'a ve İsveçli'ye beklemelerini söyledi. Kameranın yakaladıklarını az sonra görebileceklerdi. Önce İsveçli'nin röntgenlerine bakacaklardı.

İsveçli'nin röntgen filmi ışığa karşı tutulunca Thomas onun göğüs kemiğinin, koyu renkli, ürkütücü bir sütuna benzeyen omurgasıyla birbirine kaynaştığını gördü. Sonra gözü göğüs kemiğinin yanındaki, torbaya benzeyen bir şeye gitti.

"Kalbini görüyor musunuz?" diye sordu doktor.

Sıra Thomas'ın röntgen filmine gelince kutsal bir mekânın içindeki özel bir odaya girmiş gibi oldu. Ekranın ışığı yanınca bir an babasının bedenini düşündü, şimdi Lübeck'teki mezarlıkta iskelete dönüşmüş olmalıydı. Sonra kendi bedenini mezardaki haliyle gördü. O fotoğrafik plakaların arasında Katia'nınkiler de var mı acaba diye geçti aklından, Katia'nın ahirette neye benzeyeceğini gördükten sonra o imgeler sayesinde karısı Thomas'ın gözünde daha değerli olabilirdi.

Birden, bunun bir kitapta neler yapabileceğini gördü, ne kadar dramatik olacağını; ilk kez bir romancı röntgen çekimini betimliyordu, bütün o tuhaf ışıklar ve tekinsiz seslerle, sonuç o güne kadar hiç kimseyle paylaşılmamış bir imge olurdu. Davos'a sanki kandırılarak, büyü yapılarak getirilmişti, öyle görüyordu. Oranın atmosferinden kurtulur kurtulmaz biliyordu ki tekrar çalışmaya başlayacaktı. Artık çalışma odasına dönmeyi, çocuklardan biri gürültü ederse şikâyete hazır olmayı arzu ediyordu. Röntgen filminin zaten kendilerinin kuş-

kulandığı şeyi doğruladığını anlatan doktoru saygıyla dinledi. Tüberkülozu vardı ve tedavi edilmesi gerekiyordu. Kibarca ve uysalca başını salladı, kendini doktorun ellerine bırakmaya hazır olduğunu belirtti. Ama zihninde, Alpler'in içinden geçen daracık rayların üzerinde aşağıya inen trene binmişti bile.

Münih'te aile doktoruyla yaptığı görüşme Davos'ta rüyalarını ve uyanık saatlerini sıkı kontrolüne almış büyüden kurtardı onu.

"Benim önerim," dedi doktor, "sizin düz arazide kalmanız. Öksürürken kan gelmeye başlarsa hemen beni görün. Bununla birlikte tekrar buluşmamıza epey zaman var gibi geliyor bana. Eğer sözünüzü dinlerse karınıza da söyleyin, ailesinden uzak kalmak onun hastalığını daha da artıracaktır."

Thomas iki büyük çocuğunun yemeklerde sırtlarını dik tutarak oturmalarını ve tabaklarındaki yemek bitmeden sofradan kalkmamalarını sağlama çabalarına yeniden döndü. Bazen, Erika'nın ricaları üzerine, onlarla oyun oynuyor, Katia evden ayrıldığından beri yapmadığı sihirbazlık numaralarını gösteriyordu çocuklara. Numaraların birinde koltukta oturan Erika'yı göremiyormuş gibi yapıyor, onun kendisinin rahat etmesi için oraya konulmuş bir yastık olduğunu söylüyordu. Erika ile Klaus çığlık çığlığa gülerken Golo elleriyle yüzünü kapatıyordu. İki büyük çocuğu aynı oyunu defalarca yinelemesini isterlerken Thomas keşke Katia burada olsaydı da bu oyunu ne zaman sonlandırmam gerektiğine karar verseydi diye geçiriyordu içinden.

Büyülü Dağ romanını kurgulamaya başladı. Romanın kahramanı kendisinden on beş yaş genç bir Hamburglu olacaktı, bir bilim adamının aklı ve safiyeti bulunacaktı onda. Davos'a, orada tedavi gören kuzenini ziyaret için gidecekti, yetkililerin koyduğu rutine girince zamanın anlamını yitirdiğini fark edecekti. Bu yeni durumlar önce onu rahatsız edecek, sonunda hepsine alışacaktı.

Bu hayalî Davos'taki düzenli günler, düz arazideki biçimsiz günlerin yerini aldı. Hastaların ağır ağır kötüye gitmesi, düz arazideki hayatın içine sızan bir tür ahlaki hastalığın yansımasıydı. Ama bu çok basit olurdu. Kitabına hayatın bir kuramını değil hayatın kendisini egemen oldurmalıydı. Yaratacağı sahneler tesadüflerle ve acayipliklerle dolmalıydı. Sinsice süregiden erotizmi araştıracaktı.

Kitabını hayal ederken Münih'te yeni bir şey meydana geldiğinin farkına vardı. Gazeteciler evine geldiğinde kitapları konusunda değil de politika konusunda sorular soruyorlardı. Balkanlar'dan, Büyük Güçler'den söz ediyor, Thomas'ın Almanya'nın Avrupa'daki rolü hakkında, Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasının ne anlama geleceği hakkında görüşünü belirteceğini varsayıyorlardı. Bazen, bu siyasi meseleler üzerinde cidden kafa yormuş gibi görünmek için gösterdiği çabalara Katia ile Heinrich'in tanık olmalarını arzuluyordu. Öte yandan değişen dünyayı dikkatle izleyen bir romancı rolünden de hoşlandığını anlıyordu. Yavaş yavaş Alman ordusunun büyümesi ve ülkesinin çevresindeki bütün ülkelerde düşmanları olan Kayzer'in gözünü iyice açması gerektiği hakkında haberler yapan gazetelere daha fazla ilgi göstermeye başladı.

Thomas Katia'ya yazdığı mektupta romanından söz etti, ama Katia hiç tepki göstermedi. Bunun yerine Rusların kötü masasından birinin öldüğünü ve gece yarısı ölünün sanatoryumdan gizlice çıkarıldığını anlattı.

Thomas Katia'ya Davos'ta daha ne kadar kalmayı düşündüğünü birkaç kez sorduysa da bir yanıt alamadı. Thomas onun hâlâ oradaki hayatın büyüsü altında olduğunu görüyordu. Kendisinin ziyareti ve Katia'yı gerçeğe döndürmek yerine oradaki rutin hayata katılması, karısındaki yanılsamayı pekiştirmişti.

O büyüyü bozmak için ona mektup yazarak Münih'te bir ev inşa ettirmeleri gerekeceğini söyledi. Arsa aramaya başladığını yazdı, evin projesini de düşünüyordu. Bad Tölz'deki ev yapılırken Katia'nın en küçük bir ayrıntıyla bile nasıl ilgilendiğini hatırlıyordu. Hatta inşaatçı,

mimar diye takılmıştı Katia'ya. Geceleri sık sık uyanır, projede bir değişiklik yapardı.

Thomas ona yazdığı mektuplarda nasıl bir ev düşündüğünü anlattı, çalışma odasının nerede yer alacağını, bodrum katında mutfağın ne şekilde olacağını bir plan üzerinde gösterdi, bunların Katia'yı uykusundan uyandıracağını umuyordu. Bununla birlikte, evin projesi konusunda daha pek çok ayrıntının eklenmesiyle, onun ilgisini çekmenin zaman alacağını tahmin ediyordu. Katia'dan çok sayıda yavan mektup aldıktan sonra, doktorları dağda kalmasından daha fazla yarar sağlanamayacağını söyledikleri için yakında yanlarında olacağını bildiren kısa bir mektup gelmesi Thomas için sürpriz oldu.

Çocuklara hemen haber mi vermeliydi, yoksa annelerinin eve gelişi onlar için sürpriz mi olmalıydı, bilemedi. Karısını beklerken, Katia'nın, sanki evden hiç uzaklaşmamış gibi hayatlarını doldurmasının uzun sürmeyeceğini anladı. Kendisiyse, imgeleminde, tam da Katia'nın ayrıldığı yerdeki hayatın içinde yaşayacaktı.

6. BÖLÜM
Münih, 1914

Klaus Pringsheim piyanoya oturmuştu, dokuz yaşındaki Erika ve ondan bir yaş küçük Klaus Mann da iki yanındalardı. Kanepede oturan Katia'nın üzerinde siyah brokar bir elbise vardı. Monika bir kaşık bulmuştu, herkesin yalvarmasına aldırmadan mutfakta bulduğu bir tencereye vurup duruyordu onu. Golo bu sahneyi pek hoşlanmayarak seyrediyordu.

"Klaus," dedi dayısı, "Erika ritim tutarken onun peşinden gitme, melodiye bağlı kal. Gerekirse şarkıyı yüksek sesle söyle."

Şarkı, müzikhollerde söylenen parçalardan biriydi.

Katia, kardeşinin yanındayken hâlâ bir anda değişebiliyordu. Davos'tan döndüğünden beri büyük bir hevesle hem çocukların ihtiyaçlarıyla ilgileniyor hem de nehrin yakınında, Poschingerstrasse'de satın aldıkları bir arsadaki inşaatı kontrol ediyordu. Akşamları, ev sessizleşince Thomas onu yemek odasındaki masaya oturmuş, planların üzerinden geçerken buluyordu. Ama ikizi evlerine gelince Katia yeniden anne-babasının evindeki partide Thomas'ın aklını çelen kız oluyordu. O ve Klaus eskisi gibi yine küçümseyici havalara giriyorlardı. Thomas'a kendisiyle alay ettiklerini hissettiriyorlardı.

"Bizim arzumuz," dedi Klaus, Thomas'a dönerek, "Prusyalılara karşı Fransa'nın yanında yer alacak bağımsız bir Münih. O zaman kazanılır bu savaş!"

"Sen o savaşta savaşır mıydın, canikom?" diye sordu Katia.

"Gündüzleri, en korkusuz asker ben olurdum," dedi Klaus. "Ak-

şamları da birlikleri coşturan müzikler çalmam için herkes peşime düşerdi."

Fransa ulusal marşının başlangıcını çaldı.

"Komşularımız var," dedi Thomas, "hem hassas zamanlardayız."

"Bazı komşularımız savaş çıkmasını istiyorlar," dedi Katia.

Erika ve kardeşi Klaus şarkı söylemeye başladılar.

Osuruğu pis kokan Johnny Rusya'dan nefret ederiz.
Sinsi oldukları için Fransızlardan nefret ederiz.
Yürekleri buz gibi olduğu için İngilizlerden.
Hepsi ölene kadar onlarla savaşacak Hunlar.
Ölene, ölene, ölene. Hepsi ölene kadar.

Salonun içinde asker adımlarıyla dolaştılar, kaşığını tencereye vuran Monika da peşlerindeydi. Golo da az sonra takıldı arkalarına, o da asker adımlarıyla yürüdü.

"Nereden öğrenmişler bunu?" diye sordu Thomas.

"Bunun gibi binlerce şarkı var," dedi kayınbiraderi. "Daha fazla dışarı çıkmalısın."

"Tommy bütün dünyanın ona gelmesini ister," dedi Katia.

"Marienplatz'ın adı değiştirilip Place de Marie olana kadar bekle," dedi Klaus. "O zaman şarkılar söylenir. Ya da Rus adı takılınca."

Thomas birkaç hizmetkârın merdivenin sahanlığında toplanmış olduğunu gördü. Katia'yla birlikte büyük oğullarına Klaus yerine başka bir isim vermiş olsalardı keşke, diye düşündü. Bir tane Klaus yetiyor da artıyordu. Klaus Mann'ın model olarak kendisine dayısından başkasını seçmesini umdu.

Ocak ayında yeni evlerine taşındılar. Bir süre, sırf kör inanç yüzünden Thomas o arsanın önünden geçmekten kaçınmıştı. Katia ayrıntılar konusunda onun fikrini almaya çalışınca da Thomas ona tek isteğinin

huzur içinde çalışacağı bir çalışma odası olduğunu söylemişti, iki tane olmasa bile bir tane de balkonu olmalıydı, orada durup dünyayı düşünebilirdi.

"Kendi banyom olsun isterim ama olmasa da bunu mesele yapmam."

"İşler bitene kadar babamı evden uzak tutmalıyız. En küçük mobilya için bile patırtı çıkarır."

"Lübeck'teki kitaplıklarımı isterim, senin babanın tasarladıklarını değil, çalışma odamdan bahçeye açılan bir kapı da iyi olur, ki oradan çıkıp kaybolabileyim."

"Sana gösterdim ya onu. Projede var."

Thomas gülümsedi, çaresizlik gösteren bir hareketle ellerini iki yana kaldırdı.

"Projeyi bana gösterdiğinde tek gördüğüm şey, bu işe harcanacak paraydı."

"Babam..." diye başladı Katia.

"Bankadan borç almayı yeğlerim," dedi Thomas.

Ev çok gösterişliydi. Varlıklı bir adamın evine benziyor, diye düşündü Thomas, Hollanda'ya, İngiltere'ye gitmiş ve oranın tarzlarını özümsemiş, varlığının bu kadar açıkça ortaya konulmasından çekinmeyen bir adamın evine. Bu eve sahip olduğu için hem gurur duyduğunu hem de başkaları, örneğin Heinrich neler hisseder diye kaygılandığını fark etti. Bu evin, çocukları birbirinden uzaklaştıracağı endişesini de taşıyordu. Civarda arkadaş bulabilirlerdi ancak bunlar yine de serveti doğal kabul eden ebeveynlerin çocukları olacaklardı. Çocuklarının ayrıcalıklara karşı bu tavır içinde olmalarını istemiyordu. Ama şimdi bu konuda yapabileceği pek bir şey yoktu. Evi ailesine göstermeye bayılan Katia'ya şikâyette bulunmamaya dikkat ediyordu.

"Bizim küçük yazarımız seni ne kadar büyük yapmış," dedi Klaus Katia'ya, işbirliği yaparcasına Thomas'a göz kırparak. "Sisli Lübeck'ten pırıl pırıl konfora. İpoteğin ne kadar olduğunu sakın söyleme! Hiçbir yazarın o kadar nakit parası yoktur."

* * *

Bad Tölz'e gittiklerinde hiç kimsenin savaş ihtimalinden söz etmemesini gönülden diledi Thomas. Şehrin dışına çıkınca yurtseverlikle ilgili şakalar yapılmayacağına emindi. Evlendiğinden bu yana Münih'te kafelere gitmemişti, siyasi dedikodulardan da uzaktı. Ancak savaş çıkmayacağını düşünüyordu. Kanaatine göre İngiltere daha güçsüz, özgüveni daha az bir Almanya istiyordu, yine de hâlâ sömürgelerden kazanç uman İngiltere'nin en kârlı çıkacağı bir savaşa Fransa ile Rusya'nın nasıl katılacaklarını anlayamıyordu.

Bad Tölz'e giderken bir şeyler yiyip içmek için birkaç kez mola verdiler, ama kulaklarına herhangi bir haber çalınmadı. Oraya akşam üzeri vardılar, evi düzene sokmak için uğraştıklarından yürüyüşe çıkamadılar. Bununla birlikte yanlarına bir hizmetçi katarak büyük çocuklarının arkadaşlarının yanına gitmesine izin verdiler, saat yediye kadar eve dönmelerini de sıkı sıkı tembihlediler.

Erika ile Klaus koşarak içeri girdiklerinde Thomas çalışma odasında kitaplarını düzenliyordu.

"Bir arşidükü vurmuşlar! Bir arşidükü vurmuşlar!"

İlk başta Thomas bu sözün bir şarkının başlangıcı olduğunu düşündü. Bu tatilin başından itibaren en büyük iki çocuğu üzerlerine fazla dikkat çekmemeliydiler, buna kararlıydı.

Klaus'u kolundan yakalayıp Erika'ya da tehdit edercesine parmağını sallarken içinden iyi ki Katia üst katta diyordu.

"Daha başka şarkı istemiyorum! Artık şarkı filan yok!"

"Klaus dayım dedi ki, istediğimiz şarkıyı söyleyebilirmişiz," dedi Erika.

"O sizin babanız değil!"

"Zaten şarkı değil bu," dedi Erika. "Gerçeği söylüyoruz."

"Bir arşidükü vurmuşlar," dedi Klaus. "En son sen öğreniyorsun."

"Hangi arşidük?" diye sordu Thomas.

"Arşidükten kim söz ediyor?" diye sordu, odaya giren Katia.

"Vurmuşlar onu," diye tekrarladı Erika.

"Hemen ölmüş," diye ekledi Klaus. "*Ölene, ölene, ölene. Hepsi ölene kadar.*"

Ertesi sabah gazete bulamadılar. Thomas kasabanın gazetecisi Hans Gähler'e sipariş verdi, önlerindeki iki ay boyunca her gün kendisine günlük Alman gazetelerinden birkaçını ayırmasını istedi. Gähler, Mann ailesi yaz tatiline gelir gelmez Thomas'ın kitaplarını vitrinine koyduğu için gururlanıyordu.

Sokağa kadar Thomas'a eşlik etti, sanki orada her an bir düşman ordusu beliriverecekmiş gibi kuşkulu gözlerle sağa sola baktı.

"Arşidük Franz Ferdinand'ı vuran adam basit bir Sırp değilmiş," dedi Gähler, ağır ağır, sağduyulu bir tavırla, "bir Sırp milliyetperveriymiş, yani Ruslardan para almış. Ve eğer bu iş Rusların talimatıyla yapıldıysa o zaman İngilizlerin de parmağı vardır. Böyle bir şeyi durduramadıkları için Fransızlar ya çok güçsüz ya da çok budala."

Thomas acaba bu Gähler'in gazetede okuduğu bir şey mi yoksa müşterilerinden birinden mi duydu diye merak etti.

Thomas her sabah gazetelerini almaya gittiğinde Gähler'in saatler önce okuduğu görüşleri kendi önyargılarıyla birleştirdiğini görüyordu.

"Tek çözüm kısa, kesin bir savaştır. Gece hırsızlığa çıkan biri gibi gitmeliyiz Fransızların peşinden. İngilizleri ele geçirmenin tek yolu da gemileridir. Yeni bir torpido üzerinde sıkı çalıştığımızı biliyorum. Bu torpido düşmanlarımızı titretecek."

Erika ile Klaus'un şarkı söyleyip Gähler'in korkunç tahminlerine eşlik ettiklerini düşünmek gülümsetti Thomas'ı.

Gazeteleri inceledikçe İngiltere, Fransa ve Rusya'nın savaş istediklerini daha iyi anladı. Almanya'nın askeri üretimini artırmış olması gurur verdi ona. Düşmanlara verilecek en iyi mesajın bu olduğuna inanıyordu.

"Almanya'nın savaşa hevesli olduğunu düşünmüyorum," dedi Gähler'e bir sabah. "Ama bana kalırsa İngilizler ve Ruslar, eğer şimdi bizi ezmek için var güçleriyle çabalamazlarsa bir daha asla bizimle denk düzeye gelmeyeceklerine inanıyorlar."

"Buralarda savaşa hevesli çok kişi var," dedi Gähler. "Erkeklerin hepsi hazır."

Thomas, Gähler'le konuştuklarından Katia'ya söz etmedi. Katia'nın evde savaş konusunun açılmasından hoşlanmadığını biliyordu.

Kendileri Münih'te yokken evlerine yeni bir banyo ekleneceği için Thomas'ın inşaatçıya para ödemek üzere şehre gitmesi gerekiyordu. Ruslar seferberlik ilan ettiğinde Poschingerstrasse'deki evde yalnızdı.

İnşaatçı parasını almak için geldiğinde banyoda çalışan adamları işaret etti.

"Bugün buradaki son günleri," dedi. "Bu gece bitirebilmek için sıkı çalışıyoruz. Gelecek hafta dünya değişmiş olacak."

"Emin misiniz?" diye sordu Thomas.

"Gelecek hafta üniforma giyeceğiz, hepimiz. Bir gün banyo inşaatında olacağız, ertesi gün Fransızlara dersini vereceğiz. Fransızlara acıyorum, üzgün bir ırk onlar, ama bir Rus suratını Münih'te gösterirse emin olun ona unutamayacağı bir ders veririm. Ruslar buradan uzak durmaları gerektiğini bilsinler."

O akşam, Thomas yemeğini erken yedi, sonra çalışma odasına geçti. Kitaplığın raflarında duran her kitabın içindeki her sözcüğün Almanca olduğunu fark etti. Heinrich'in aksine o ne Fransızca öğrenmişti ne de İtalyanca. Basit İngilizceyi okuyabiliyordu, ama konuşmasını geliştirmemişti. Lübeck'ten beri sahip olduğu şiir kitaplarını aldı raflardan, Goethe, Heine, Hölderlin, Platen ve Novalis'in şiirleriydi. O ince kitapları yerde, koltuğunun yanında üst üste koydu, belki de bir daha böyle konforlu bir akşam geçiremeyeceğinin farkındaydı. Basit yapılı, melankolik şiirleri, aşk ve manzara ve yalnızlıkla ilgili şiirleri aradı. Şiirlerdeki çınlamalı Almanca sözcüklerden, eksiksizliğin, mükemmelliğin verdiği güzel duygudan hoşlanıyordu.

Bütün bunların mahvedilmesi zor olmazdı. Askeri gücüne rağmen Almanya'nın kırılgan olduğunu düşünüyordu Thomas. Ortak dili sayesinde, bu şiirlerle paylaştığı dil sayesinde var olmuştu. Müziğinde ve şiirinde ruhun değerli öğeleri vardı. Hayatın zor olan, acı veren yanlarını araştırmaya hazır olmuştu hep o dil. Şimdiyse soyutlanmış ve savunmasız bir durumda, kendisiyle hiçbir ortak yanı bulunmayan ülkeler tarafından çembere alınmıştı.

Salona gitti ve plakları gözden geçirdi. Ancak canlı dinlemiş olduğu müziklerin plaklarını çalabiliyorsa tatmin ediyordu gramofon onu. Evliliğinin ilk yıllarında Pringsheimların onu *Lohengrin*'de Leo Slezak'ı izlemeye götürdüklerini hatırladı. O operadan Slezak'ın söylediği bir aryayı, "Uzak Ülkede" aryasını buldu. Münih'teki operada Slezak o aryayı söylediğinde kayınpederinin abartarak alkışladığını hatırladı, çevredekiler gözlerini ona dikmişlerdi.

Şimdi çok kolayca kaybedilebilecek şeyleri düşünmesine yol açan o sesteki özlem oldu. Bir de Wagner'in yazdığı şeyde ışığa ya da bilgiye ulaşma çabasına dair bir duygu da, geçici ve belirsiz, ama aynı zamanda ruhun içine uzanan, odaklanmış bir şeydi.

Başını öne eğdi. Her an patlayacak olan savaşın bir yanlış anlama yüzünden çıkmadığını düşündü. Tarafların temsilcileri bir araya gelip yavaş yavaş ortak bir zemin bulamazlardı. Öbür ülkeler Almanya'dan nefret ediyorlar, yenilmesini istiyorlardı. Savaşın nedeni bu olacak, diye düşündü. Almanya'nın yalnızca askeri gücü ve sanayisi büyümemişti, aynı zamanda kendi ruhunu daha derinden algılamış, kendini çok daha ciddi ve yoğun biçimde sorgulamıştı da. Thomas aryayı sonuna kadar dinledi, Almanya dışında hiç kimsenin şimdi bu salonda bulunmanın ne anlama geldiğini, o müziğin, büyüsüne kapılanlara nasıl bir güç ve avuntu verdiğini asla anlayamayacağını düşündü.

Ertesi sabah, şehir merkezine gittiğinde, kitaplarını okumuş olan insanlar, sanki Thomas onların liderlerinden biriymiş gibi elini sıkmak için yanına geldiler. Üniformalı erkekler sokaklarda yürümeye başlamışlardı bile. Bir kafeye birkaç asker girdiğinde onların ne kadar

genç ve diri olduklarını fark etti, personele de çok nazik davranıyorlardı. Tavırları ağırbaşlı ve edepliydi, gazetesini okuyan Thomas'ı rahatsız etmemeye özen gösteriyorlardı.

Savaşın Almanya için ne anlama gelebileceğine dair bir şeyler yazmaya çalıştı, ama öğle sonrasının ilerleyen saatlerinde Bad Tölz'e dönmesi gerektiğini anladı. Savaş beklentisinin Katia'yı karamsarlığa soktuğu besbelliydi. Yemektelerken Katia inşaatçıları ve banyoyu sordu. Thomas ona şiir ve müzikle geçirdiği akşam hakkında bilgi vermedi, savaş hakkında bir makale yazmaya başladığını da anlatmadı.

Sabah, Gähler'i dükkânının kapısında, savaş atmosferine girmiş halde buldu.

"Bütün gazeteleriniz hazır. Almanya bugün savaş ilan edecek. Bunu biliyoruz. Ulusumuzun gurur duyacağı bir an bu."

Öyle kesin konuşuyordu ki Thomas irkildi.

"Gergin olmakta haklıyız," diye devam etti Gähler, "savaş hafife alınamaz, ancak böyle düşündüğü görünenler var."

Suçlarcasına baktı Thomas'a. Thomas da kitaplarının birinde gazete bayiini rencide etmiş bir şey olabilir mi diye düşündü.

"Heinrich Mann diye birinin kardeşi olduğunuzu düşünüyorum, doğru mu?"

Thomas başıyla doğruladı, Gähler dükkâna girip elinde iki gün öncesinin solcu bir gazetesiyle geldi, Berlin'de yayımlanan bir gazeteydi.

"Böyle şeylerin sansürlenmesi gerekecek," dedi.

Heinrich makalesine, ısrarla bir savaşta galip gelen yoktur diye başlamıştı. Sadece zarar görenler vardır diyordu, sadece ölüler ve yaralılar. Almanya'da askeri harcamaların artmasından ve insanların hayatını iyileştirecek şeylere para harcanmamasından yakınıyordu. Makalesini eğer Kayzer savaştan çekilemezse Alman halkının önceliklerini açıkça ortaya koymaları gerektiğini söyleyerek bitiriyordu.

"İsyana teşvik," dedi Gähler. "Sırtımızdan hançerliyor. Tutuklanmalı."

"Abim enternasyonalisttir," dedi Thomas.

"Halk düşmanı o."

"Evet, savaş kazanılana kadar çenesini tutması daha iyi olacak."

Thomas'ın şaka yapmadığına emin olmak için ona dikkatle baktı Gähler.

"Bir erkek kardeşim vardı ve bütün bunlar onun olacaktı," dedi.

Şehir dışındaki bir mülkmüş gibi işaret etti küçücük dükkânını.

"Ben de bir domuz çiftliğinde çalışacaktım. Ama sonra Amerika'ya gitmeye karar verdi. Nedenini bilemedik. Bir tek kart geldi ondan. Başka da bir şey gelmedi. İşte bu yüzden burada duruyorum ben. Hepimizin erkek kardeşleri var."

Thomas'ın orduya katılmaya uygun bulunmaması neredeyse doğal göründü, aynı şekilde Heinrich ve Gähler de çağrılmadılar. Ama yirmi dört yaşındaki erkek kardeşi Viktor ve Katia'nın erkek kardeşi Heinz askere alındı.

Thomas Bad Tölz'de, Gähler'in savaşı destekleyen konuşmalarına devam etmiş olduğunu öğrendi. Bir gün Katia'yla ana caddede yürürlerken yanlarından geçen orta yaşlı birkaç erkek ona selam verdi. Bir tanesi yanına gelerek böyle bir kriz döneminde Almanya'nın onun gibi yazarlara ihtiyacı olduğunu söyledi. Bunu duyan ötekiler, arkadaşlarını alkışladılar.

"Ne demek istedi?" diye sordu Katia.

"Benim Heinrich olmadığıma sevindiğini ima ediyordu sanırım."

Thomas ile Katia, cepheye gitmeden önce evlenmek isteyen Viktor'un düğününe katılmak üzere Bad Tölz'den Münih'e geldiklerinde, Thomas havada bir hafiflik, bir tür neşe hissetti. Tıklım tıklım dolu trende, oturmakta olan askerler bir sivilin geldiğini görür görmez ayağa fırlıyorlardı. Thomas da dahil pek çok sivil, bunu kabul etmeyerek askerler oturmalı dediler. Bir bankın üzerine çıkan bir asker vagondakilere hitaben konuştu.

"Bizler Almanya'nın hizmetindeyiz. Üniformamızın anlamı budur.

Hizmet etmekte kararlı olduğumuzu göstermek üzere oturmak değil ayakta durmak istiyoruz."

Diğer askerler coşkuyla bağırdılar, siviller de alkışladılar. Thomas gözlerinin yaşardığını hissetti.

Dar çerçevede tutulan düğün töreninde, annesi Heinrich'in bir Çek oyuncuyla tanıştığını ve onunla evlenmeyi planladığını söyledi Thomas'a.

"Adı Mimi, bence çok hoş bir isim."

Thomas yanıt vermedi.

"Onun yazdığı makaleyi okumadım," diye devam etti annesi, "ama komşularım okumuşlar. Şimdi hepimizin birlik olma zamanı. Viktor'la öyle gurur duyuyorum ki!"

Lula ile kocası içkiyi fazla kaçırdılar, Löhr Katia'ya savaş tahvillerine yatırım yapması için babasına tavsiyede bulunmasını söyledi.

"Savaşı desteklemeyebileceğine dair kuşkular varsa bunları ortadan kaldırmanın iyi bir yolu olabilir bu."

"Savaşı neden desteklemesin ki?" diye sordu Katia.

"Yahudi değil mi o? Ya da babası Yahudi değil miydi?"

Katia, karaborsa konusunda uzmanlaştı. Tedarikçiler ağı kurdu, neleri sağlayabileceğini öğrendi. Savaşın nasıl ilerlediğini yumurta fiyatına bakarak anladığını söylüyordu, ama sonra yumurta bulunamaz olunca bu teorisi işlemedi, fahiş fiyata bile bulunamıyordu.

Erika ile Klaus, hiçbir şarkı söylememeleri ve evin içinde bile savaşla ilgili yorum yapmamaları konusunda uyarıldılar.

"Söz dinlemeyen küçük oğlanları cepheye gönderiyorlar," dedi Thomas.

"Gerçekten de öyle," dedi Katia.

Thomas savaşın ilk birkaç ayında çalışma odasıyla evin oturulan bölümü arasındaki mesafenin gitgide uzadığını düşündü. Çocukların koridora kadar gelmelerini bile yasaklamıştı. Klaus Pringsheim da

daha özgürce gelip gitmeye başladı. Piyano çalıyor, çocukları eğlendiriyor, ciddi olmayan konularda sohbet ediyordu, ama seferberlikle ya da ordudaki bir yöneticinin yaptığı konuşmayla ilgili iğneleyici laflar sokuşturmaktan da geri kalmıyordu. Thomas onunla tartışmaya girmemeye özen gösteriyordu. Çok geçmeden de, kayınbiraderi geldiğinde evdekilerin yanına hiç katılmamaya başladı.

Çalışma odasında sevdiği kitaplarla baş başa kalabiliyordu Thomas. Ancak savaşın yarattığı karmaşada sanatoryumla ilgili romanı üzerinde çalışamıyordu artık. Onun yerine savaşın Almanya ve kültürü için ne anlama geldiği konusunda yazdığı makaleyle boğuşuyordu. Bazen, keşke daha çok şey bilseydim diyordu, siyaset felsefesi okumamıştı, Alman felsefesi hakkında da üstünkörü bilgi sahibiydi.

Evlendiğinden beri aile çemberi içinde kalmıştı, başka yazarlardan ve edebiyat toplantılarından uzak durmuştu. Katia, Thomas'ın dostluğunu kazanmaya çalışan herkese karşı tetikteydi; onlara kuşkuyla bakıyordu. Thomas'ın keyfini, kariyeri için ne yapılabileceğini tartışmak isteyen bir yazardan daha fazla kaçıran kimse olmazdı.

Savaştan önceki yıl birkaç kez Ernst Bertram yanına geldiğinde Thomas onun *Venedik'te Ölüm* yüzünden geldiğini sanmıştı. Eşcinsel olan Bertram belki de Thomas'ın kafa dengi olduğunu düşünmüştü. Sonra da onun kendini geliştirmek istediğini düşündü. Ancak Bertram'ın Almanya'ya ve felsefeye ilgi duyduğu anlaşıldı. Çok okumuştu ve pek çok güçlü fikre sahipti. Thomas'tan ilgi görmekten başka bir isteği yoktu.

Güncel olayları konuşurken Bertram pek afili kaynaklara getiriyordu sözü. Nietzsche'den alıntı yapmadan önemli bir noktaya değinmiyordu; Platon ve Machiavelli'den ne kadar bahsederse Bismarck ve Metternich'ten de o kadar bahsediyordu. Bir kaynağın adını anarken kesin konuşuyordu; belli bir satırın bir kitabın kaçıncı sayfasında bulunduğunu neredeyse bulup çıkarıyordu.

Katia Bertram'a bir türlü yakınlık duyamadı.

"Sana çok ilgi duyuyor," diyordu kocasına. "Gereğinden fazla. Ba-

zen dilini sarkıtıp aferin bekleyen iri bir köpeğe benziyor. Bazen de seninle kaçıp gitmek için plan yaptığını düşünüyorum."

"Nereye?"

"Valhalla'ya," dedi Katia.

"Çok bilgili."

"Evet, nasıl kibar olunacağını da biliyor, sonra da gözlerini kaçırıyor. Ama sadece benden kaçırıyor. Sanırım erkeklerin arkadaşlığına ilgi duyuyor. Fazla Germanik!"

"Yanlış bir şey mi bu?"

"Bence öyle!"

Yavaş yavaş Bertram evlerine devamlı girip çıkan biri oldu, çocukları ve hizmetkârları tanıdı. Sabahları uğrarsa Thomas'ın çalışma odasına girmesine izin verilen tek kişi oydu.

Bertram Almanya'nın yazgısından, kültürün Alman topraklarındaki derin köklerinden, Alman müziğinin Almanların ruhunu nasıl ifade edip moralini yükselttiğinden söz ediyordu. Giderek Nietzsche'nin eserlerini –Bertram Nietzsche hakkında bir tez yazıyordu– tartışmak yerine Almanya'nın eşsiz bir ülke olduğunu, kültür gücü yüzünden komşularının onu yalnız bıraktığını tartışmaya başladılar. Bertram bu durumun tek çözümünün savaş olduğuna inanıyordu. Savaş kazanılırsa Almanya bütün Avrupa'yı etkisi altına alabilirdi.

Thomas, Wagner'in operalarının ya da Nietzsche'nin yazdıklarının, taşıdıkları bütün o heyecan ve özlem duygusuyla Alman ruhunu ortaya koydukları konusunda onunla hemfikirdi, bu ruh, kararsız, akıl dışı ve iç mücadelelerle dolu olduğu için daha da somut, daha da etkiliydi. Bertram ısrarla Almanların maneviyata olan inançlarının asla basit demokrasiyle tatmin olmayacağını söyleyince Thomas kendisinin de bu sözü doğruladığını fark etti.

Bertram bir erkekle birlikte olduğunu saklamıyordu; hatta aynı yatağı paylaştıklarını ima etmeyi bile başarmıştı. Bazen, konuşurlarken, Thomas bu çirkin adamın çıplakken nasıl göründüğünü merak ederdi. Sabahları öbür adamın yanında uyanıyordu herhalde. Thomas onların

sıska, tüylü bacaklarının birbirine dolandığını, dudaklarının buluştuğunu hayal etti. Bu imge onu büyüledi ama aynı zamanda tiksindirdi de. Ernst Bertram'la yatmaktan pek zevk alacağını sanmıyordu.

Thomas Almanya ve savaş hakkında küçük bir kitap yazabileceğini düşünüyordu. Tasarladığı kitap gitgide uzadı, daha iddialı bir havaya girdi. Şimdiye kadar romanlarını ve öykülerini Katia'yla paylaşmış, tamamlanınca ona içlerinden bölümleri yüksek sesle okumuş olsa da bu siyasi kitap üzerinde onunla pek kolay konuşamayacaktı, hatta içinden bölümler de okuyamayacaktı.

"Düşünebiliyor musun, ya Klaus ile Golo savaşa katılacak yaşta olsalardı ve biz burada her gün onlardan haber almayı bekleseydik?" diye sordu Katia. "Ve bunların hepsi bir fikir yüzünden."

Beşinci çocukları Elisabeth doğduğunda, doğal olarak Ernst Bertram'dan vaftiz babası olması istenecekti. Artık Thomas'ın tek arkadaşı oydu.

Savaşın gidişini izledikçe ve Almanların mücadelesini destekleyen birkaç makalesi yayımlanınca, hem işçilerin hem iş adamlarının, hem de Almanya'nın her yerinden insanların içinde bulunduğu bir hareketin parçası olmak Thomas'ı rahatlattı. Önemsediği bütün değerler, yarı uygar bir polis devleti olan Rusya'nın da, hatta hâlâ on sekizinci yüzyıldaki devriminin zehirli hayallerinden beslenen Fransa'nın da aralarında bulunduğu ülkelerin tehdidi altındayken ısrarla roman yazmayı nasıl düşünebilmişti.

Savaş Avrupa'yı yozlaşmaktan kurtaracak, diye yazmıştı. Almanya savaşı ahlaki yönden istiyordu, kibirden ya da şan şöhret uğruna ya da emperyalizm yanlısı olduğu için değil. Almanya savaştan şimdikinden daha özgür ve daha iyi durumda çıkacaktı. Ama Almanya yenilirse, diye uyarıyordu, Avrupa'da asla barış ya da huzur olmazdı. Avrupa'daki barışı sadece Almanya'nın zaferi sağlayabilir, diye yazmıştı.

Bu makale yayınlanınca cephedeki askerlerden mektuplar almak çok hoşuna gitti, sözlerinin morallerini nasıl yükselttiğini yazıyorlardı. Sonra, Bertram'ın da teşvikiyle, tasarladığı kitabı bitirmek için sıkı çalıştı. Kitabın adı *Apolitik Bir Adamın Gözlemleri*[1] olacaktı.

Savaştan önce Thomas, Heinrich'in enternasyonalizm yanlısı oluşunu İtalya ve Fransa'da çok uzun süre kalmasına bağlamıştı. Şimdi, Almanların kayıplarının sayısı artınca, Thomas kardeşinin Almanya'ya yöneltilen tehditler konusunda o kadar umursamaz davranmayacağını ve kozmopolit havalarından vazgeçeceğini varsayıyordu.

Thomas Polling'e annesini ziyarete gidince onun Heinrich'e mektup yazarak anavatanı aleyhinde konuşmamasını istediğini öğrendi. Savaşın annesini yeniden canlandırdığını görüyordu. Köyde dolaşıyor, gördüğü herkesi durdurup Almanya'nın ilerlemesini anlatıyordu. Vatansever sloganlar atıyordu.

"Herkes beni durdurup oğlumun nasıl olduğunu soruyor. Viktor'u soruyorlar, zavallı küçük Viktor'u. Eskiden hep Heinrich'i ve Thomas'ı sorarlardı. Ama şimdi sordukları kişi, ailedeki asker. Günde iki kez yürüyüşe çıkıyorum, ya da üç kez, bazen daha fazla. Herkes bana güçlü olmamı söylüyor. Ben de güçlü oluyorum."

1915 sonlarında Heinrich bir makale yayımladı, bu yazıda Zola'yı, Dreyfus davasında yurttaşlarını bir hata yapıldığı konusunda uyarmaya çalışan bir romancı olarak anıyordu. Belli ki kendini o Fransız romancıya benzetiyordu.

Thomas'ı kızdıran, o makalede ileri sürülen fikir değildi. İkinci cümleydi: "Bir yaratıcı, olgunluğa ancak hayatının ileri bir döneminde ulaşır – yirmili yaşlarının başlarında doğal ve görmüş geçirmiş görünenlerse çok geçmeden kururlar."

Makaleyi Katia'ya gösterdi.

---

1 *Betrachtungen Eines Unpolitischen* (1918 yılında yayımlanmıştır.) (çn)

"Bu benim şahsıma yapılan bir saldırı. Ben yirmili yaşlarımda ünlendim. Beni kastediyor."

"Ama sen kurumadın ki."

Thomas, *Venedik'te Ölüm*'ün bile ilk kitabının başarısını yakalayamamasıyla ilgili tartışmaya girmekten korkuyordu, Heinrich de bu yüzden alay ediyordu onunla.

Bertram geldiğinde, Thomas kardeşine daha rahat sövüp saydı.

"O kitapla üne kavuşmamı asla bağışlamadı, ya da zengin bir kadınla evlenmemi, ya da kendisi birtakım sonu gelmeyen ilişkilere girerken, şu ana kadar evlenmezken, benim aile kurmamı bağışlamadı."

"O da bütün sözde sosyalistler gibi," dedi Bertram. "İçi öfke dolu."

Bir gün ikindide Thomas Polling'e annesini görmeye gitti, hava kararmaya başlamıştı. Thomas oturma odasına girdiğinde annesini yarı karanlıkta otururken buldu.

"Kim geldi?" diye seslendi annesi.

"Tommy," dedi Thomas.

Thomas kapıyı arkasından kapatırken annesi ayağa fırlamıştı bile.

"Ah, Tommy mi? Bak, seninle aynı fikirdeyim, sanki savaşı yöneten küçük bir general o. Yakında elinde borazanla Belçika'ya dalacak! Nasıl bu kadar savaşkan oldu? Karısı olacak o kadına dedim ki, biraz sakinleşmeli. Kadın suratıma bakmakla yetindi! Bilirsin, Katia Pringsheim'a hiç ısınamadım. Senin Mimi'ni ona yeğlerim."

"Anne, *benim*, Tommy."

Annesi dönüp baktı ona.

"A, demek öyle!" dedi.

Münih'te, olanları anlattığında Lula güldü.

"Annen ikinizi de seviyor. Heinrich'in yanındayken Rosa Luxemburg oluyor. Senin yanındayken Hindenburg oluyor. Benimleyken iğne yastıklarından ve şintz örtülerden söz ediyor."

* * *

Katia, Heinrich'in yeni eşi Mimi'yle biraz yakınlaşmayı başardıysa da, aralarında haberler ve hediyeler gidip gelse de, iki kardeş birbirlerinden koptular. Zola konusundaki makalenin Heinrich'e taraftar kazandırdığını, onu kamuda güya yürekli biri, savaş hakkında konuşacak kadar cesaret gösteren birkaç kişiden biri yaptığını nefretle gördü Thomas.

Heinrich'in ilk yazdığı kitapların çoğunun baskısı tükenmişti. Hiçbiri de zaten yüksek adetlere ulaşmamıştı. Şimdiyse, Heinrich Mann'ın yapıtları on cilt halinde kitabevlerinde sergileniyordu, ayrıca her bir kitabın ciltsiz, ucuz versiyonu da satışa sunuluyordu. Heinrich'in savaşa karşı çıkması onu görünmezlikten çıkarmış, edebiyat alanında üne kavuşturmuştu.

Mimi bir kız çocuk doğurduğu zaman bile Thomas kardeşini aramadı. Duyduğuna göre Heinrich'in Leopoldstrasse'deki evi barışseverler ve yeni siyasi fikirlerle ilgilenenler için bir liman olmuştu. Isar Nehri'nin karşı tarafındaysa, Thomas'ın toplum hayatı Ernst Bertram'ın ziyaretleriyle sınırlıydı. Hâlâ roman yazamıyordu. Savaşa dair yazdığı kitap giderek daha da zahmetli oluyor, Thomas birçok düzelti yapıyor, yeniden düzenliyordu.

Yavaş yavaş, artık açıkça siyasileştikleri için, iki kardeş arasındaki fikir ayrılıklarının iyice derinleştiği duyuldu. Genç, sol görüşlü aktivistler Heinrich'in peşinden giderken Thomas en sadık okurlarının bile kendisine gelişigüzel itiraz ettiklerini fark etti. Pek çok fikir sansürlendiği için savaş hakkında açık açık bir şey yazmak çok zordu. Bunun yerine, Mann kardeşlerin göreli meziyetleri hakkındaki fikirlerin basında yer alması, savaşa dair tavırlarını ifade etmek isteyen yazarlar ve gazeteciler için dolaylı ama etkili bir yol oldu.

Baş başayken Thomas ve Katia savaştan söz açmıyorlardı, ancak Katia'nın ebeveynlerinin ve erkek kardeşlerinin yanındayken Katia Almanya'nın savaşı kaybedeceğine inandığını ve ne olursa olsun

Almanya'nın amacına bağlılık duymadığını laf arasında Thomas'a belli ediyordu. İnanarak konuşuyordu, ama aynı zamanda sesinde öyle bir rahatlık ve aldırmazlık vardı ki Thomas onunla tartışamıyordu.

"Almanya'yı sevmek görevimizdir, ama Goethe'nin *Faust*'unu okumak da görevimizdir, birinci ve ikinci kısımlarını," diyordu Katia. "Bütün bu görevler bana fazla geliyor. Kocamı ve çocuklarımı seviyorum. Ailemi seviyorum. Bu da bütün enerjimi alıyor. Sanırım beni çok kötü biri yapıyor, insanlar benden uzak durmalı."

Thomas sadece Pringsheimların evinde değil kendi evinde, kendi sofrasında da konuşmaz oldu. Çocuklar, özellikle de Klaus gürültü yapıyor, rahatsız ediyorlardı. Savaştan önceki yıllarda Thomas sofraya sabahki çalışmasının verdiği tatmin duygusuyla oturur, yaptığı işten emin olur, şakalaşır, çocuklarla ilgilenirdi, şimdiyse, artık on yaşına gelen Klaus'a yaşına uygun davranması için ısrar etmemek ya da Golo'yu annesi bir şey söylediğinde yanıt vermezse bir hafta boyunca tatlı yemeyeceği konusunda uyarmamak için yemek boyunca kendini zor tutuyordu.

Ancak sert davranma çabaları çoğunlukla bir işe yaramıyordu. Hâlâ masada birtakım numaralar yapıyordu, Erika ve Klaus'la katıldığı bir partiye de sihirbaz kıyafetiyle gitmişti. Birkaç gün sonra Klaus'un odasına girdiğinde çocuk, kendi kafasını kolunun altında taşıyan bir adamla ilgili karabasan görüyordu. Thomas, Klaus'a adama bakmamasını, ona kesin bir dille babasının ünlü bir sihirbaz olduğunu anlatmasını söylemişti, bir çocuğun odası öyle bir adama göre bir yer değildir ve o adam kendisinden utanmalıdır diye de eklemişti. Klaus'a bu sözleri birkaç kez tekrarlattı.

Ertesi sabah kahvaltıda, Klaus annesine babasının sihirli güçleri olduğunu ve bir hayaleti kaçırtacak doğru sözleri bildiğini anlattı.

"Babam bir sihirbaz," dedi.

"Sihirbaz'dır o!" diye tekrarladı Erika da.

Şaka niyetine ya da masayı neşelendirmek için söylenen bu sözcük babalarının yeni lakabı oldu. Erika eve gelen herkesten, babasının bu yeni lakabını kullanmalarını istiyordu.

* * *

Savaş başladıktan sonra Thomas Heinrich'in makalelerini izlemeyi sürdürdü. Kardeşinin anlaşmazlık hakkında her zaman açıktan açığa yazmadığını görüyordu. Bunun yerine İkinci Fransız İmparatorluğu hakkındaki fikirlerini paylaşıyordu, okurların o zamanki Fransa ile şimdiki Almanya arasındaki bağlantıları anlamaları için yeterince yer bırakıyordu. Ama savaş karşıtı hareket büyüdükçe Thomas kardeşinin cesaretinin arttığını gözlemledi. Örneğin Heinrich savaş karşıtı sosyalistlerin Münih'teki toplantısına katılmayı kabul ediyor, savaşın coşkuyla karşılanacak bir şey olmadığında ısrar ediyor, uygarlaştırmadığını, arındırmadığını, hiçbir şeyi doğru ve adil hale getirmediğini, insanlar arasındaki kardeşliği artırmadığını söylüyordu.

Thomas gazetedeki haberin her cümlesini inceliyordu, "kardeşlik" sözcüğünün de özellikle kendisine yönelik söylendiğine inanıyordu. Heinrich'in yazdıklarını okuyan birinin bu sözün ikisinin arasındaki düşmanlığın bir parçası olduğunu anlayacağını biliyordu.

Savaş sona erdiğinde sofradaki sohbet Katia'nın yiyecek bulmak için yaptığı arayışlar ve annesiyle babasına dair kaygıları çevresinde dönmeye başladı.

"Her nedense," diyordu Katia, "bol yumurta var, ama un bulamıyorum. Bulabildiğim tek taze sebze ise ıspanak."

"Biz ıspanaktan nefret ediyoruz," dedi Erika.

"Ben de un ve yumurtadan," diye ekledi Klaus.

Klaus Pringsheim Poschingerstrasse'ye geldiğinde, savaştan dönen askerlerden oluşan bir orkestra kurmaya çalıştığını anlattı.

"Bazılarıyla çalışmıştım. Yetenekli müzisyenlerdi. Şimdi birçoğunun elleri titriyor, ciğerleri mahvolmuş. Nasıl yaşayacaklar, bilmiyorum. Hayatta kaldıkları için şanslı olduklarını düşünürdüm, ama artık fikrim değişti."

Thomas'la Katia'yı sokaklarda ihtiyatlı olmaları konusunda uyardı.

"İki gün önce bizim sokağın köşesinde bir grup genç adam toplanmıştı. Köylü gibi giyinmişlerdi, yanlarında da elma yüklü bir el arabası vardı. Üniversiteden eve dönen babamı gördüklerinde içlerinden biri ona bir elma fırlatmış, elma babamın başının yan tarafına rastlamış."

Erika gülmeye başladı.

"Elmayı yemiş mi baban?" diye sordu.

"Hayır, annem elmayı çöpe attı, sonra da polise telefon etti. Ben o sırada sokağa çıkmıştım, elmayı atanların köylü değil sosyalistler olduğunu anladım, istediklerini yapabileceklerini bu şekilde gösteriyorlar."

"Sana da elma fırlattılar mı?" diye sordu Thomas.

"Benim kim olduğumu bilmiyorlar, ama sen gözünü açık tut," dedi Klaus Pringsheim. "Polisten yardım alamazsın, anneme, güvenliğiniz için bu kadar kaygılanıyorsanız kendinize özel koruma tutun demişler. Birlikte müzik yaptığım adamlardan biri dedi ki, bu elma fırlatanlar yakında silahlanacaklar ve artık elma atmalarına gerek kalmayacak."

"Silahlanırlarsa icabına bakılır," dedi Thomas.

"Onların icabına bakacak kimse yok," dedi Klaus. "Bir anda şehri ele geçirebilirler. Savaşı kaybetmek bu anlama geliyor. Polis yararsız."

"Biz savaşı tümden arkamızda bırakmak istiyoruz," dedi Katia. "Şu Ernst Bertram birkaç gün önce uğradı. Yüzünde kana susamış gibi bir ifade vardı. Kapıdan geri çevirdim onu."

Küstahça göz gezdirdi masanın çevresine. Thomas, Bertram'ın neden hiç aramadığını ne zamandır merak ediyor, onunla ya telefonla temas kurması ya da mektup yazması gerektiğini düşünüyordu.

Yemek bitince Katia'ya sitem etmeyi planlamıştı ama Katia erkenden yattı; Thomas da kendini çalışma odasında tek başına, rahatlatabilecek bir kitap arayarak kitaplığa göz gezdirirken buldu.

Savaş kaybedilmişti. Thomas da kitabını bitirmişti ve kitap yakında değişmiş bir Almanya'da yayımlanacaktı. Daha altı ay önce yurtsever-

lik duygusu hatta ulusal coşku varken şimdi sadece yaralılar ve ölüler konuşuluyordu. Gazeteler yiyecek karnelerinin ve eldeki erzakın haberlerini veriyorlardı. Kayzer gitmişti, ancak onun yerine neyin geçeceğini kimse bilmiyordu. Almanya artık cumhuriyet olmuştu, ama Thomas bunun bir şaka olduğu fikrindeydi.

Şiir okunacak bir gece değildi. Meşgul olduğu felsefe kitaplarından birine bakmak da istemiyordu canı. Hangi Alman olursa olsun sözlerinin bir yararı olmayacaktı. Bertram gelirse ona neden bu savaşa girildiğini soracaktı, çünkü çok kolay kaybedilmişti. Almanya'nın şimdi neyle gurur duyacağını da öğrenmek istiyordu.

Öte yandan, eğer Heinrich gelirse ona artık Almanya galip gelen güçlerin kontrolü altında yaşayan diğer yerler gibi mi olacak diye soracaktı. Şimdi Almanca yazmanın nasıl bir anlamı olacaktı, duvarları önemli Almanca kitaplarla dolu bir çalışma odasında çalışmanın, akşamları oturup gramofonda Alman müziğini dinlemenin?

Varlıklı kentlilere elma fırlatan, köylü kılığına girmiş genç adamları düşündü. Durum bu noktaya mı gelmişti? Gülünç bir taklit, yararsızlık, budalalık? Almanya denen büyük projenin anlamı sonunda bu mu olacaktı?

Erika ile Klaus her gün neler olup bittiğiyle ilgilenmeye devam ediyorlardı. Savaştan sonraki ilk seçimlerde kadınların ilk kez oy verecek olması düşüncesi keyiflendirdi onları, bu durumu yemek saatlerinde büyüklerine karşı genel anlamda fazla saygılı davranmamak için yeni bir fırsat olarak gördüler. Julia, Polling'den geldiğinde Erika ona bütün evli kadınların tıpkı kocaları gibi oy vereceklerini söyledi.

"Öyle olacağını vaat edebilirler, yavrum," dedi Katia, "ama oylar gizlidir. Bir tek büyükannem dışında, çünkü o nasıl oy vereceğini ortalıkta söyledi."

"Sen nasıl oy vereceksin?" diye sordu Klaus, kendi büyükannesine.

"Akıllıca oy vereceğim," dedi Julia.

"Peki ya Sihirbaz?"

Aylardır ilk kez güldü Thomas.

"Ben de anneniz gibi oy vereceğim, o da akıllıca oy verecek."

"Sonuç ne olacak?" diye sordu Klaus, babasına.

Thomas'ın yanıt vermesine zaman kalmadan, Katia atıldı.

"Almanya bir demokrasi olacak," dedi.

"Ama ya sosyalistler?" diye sordu Klaus.

"Onlar da demokrasiye katılacaklar," diye kestirip attı Katia.

"Herr Bertram sosyalist mi?" diye sordu Klaus.

"Hayır, değil," dedi Katia.

"Ben sosyalistim," dedi Klaus. "Erika da öyle."

"O zaman ikiniz de barikatlara, haydi bakalım," oldu Thomas'ın yanıtı. "Orada bol yer var."

"Daha çok gençler, barikat sözü uygun değil onlara," dedi Julia.

"Golo anarşist," dedi Klaus.

"Değilim!" diye bağırdı Golo.

"Klaus, dik otur," dedi Thomas, "ya da masadan kalk."

"Biliyor musun, o Kayzer'den hiçbir zaman hoşlanmadım," dedi Julia. "Yeni gelenleri daha çok seveceğim, buna eminim, tabii bana bütün insanların eşit olduğunu söylemedikleri sürece. Hayatım boyunca öğrendiklerim fazla değil, ama kendilerini yükseklerde gören insanlar da dahil pek çok şeyin aşağılık olduğuna dair görüşlerime güvenebilirsiniz."

"İşçi sınıfı yönetimi ele geçirecek," dedi Klaus.

"Kim söyledi bunu?" diye sordu Julia.

"Klaus dayımız."

"Onun tuhaf bir biçimde yanlış bilgilendirildiğine eminim," oldu Julia'nın yanıtı.

"Sihirbaz seninle aynı fikirde," dedi Erika.

"Erika, sen sus!" dedi Katia.

"Sen hangi amacı destekliyorsun?" diye sordu Julia, Thomas'a. "Bunu bilmek öyle zor ki. Bana soranlar oluyor."

"Ben Almanya'dan yanayım," dedi Thomas. "Bütün Almanya'dan."

Başını kaldırıp baktığında Katia'nın başını olumsuz anlamda salladığını gördü.

Thomas, *Apolitik Bir Adamın Düşünceleri*'ni bir tartışmada araya girecek bir şey olarak planlamıştı.[1] Kitap yayımlandığında ise o tartışma ilerlemişti. Eleştirilerin bir kısmı hoş değildi, ancak bu kitaptan neden hoşlanmadığını ayrıntılarıyla söyleyenlerin sayısı azdı. Oysa Heinrich'in yeni romanı övgüyle karşılanmıştı.

Erika ile Klaus'un, anneleriyle babalarının siyasi gelişmeler konusunda aynı fikirde olmadıklarını keşfetmelerinden beri ailenin yemek masası bir savaş alanına dönmüştü. Erika, haberleri vermek için Klaus Pringsheim'a telefon etmeyi, siparişler getirildiğinde Münih sokaklarında gerçekten neler olduğunu sormak için mutfağa inmeyi âdet edinmişti.

"Lübeck'te, ben büyürken," dedi Thomas, "kendileriyle konuşulana kadar on üç yaşındaki bir kız ve onun on iki yaşındaki kardeşi susarlardı."

"Yirminci yüzyıldayız artık," dedi Klaus.

"Ve Münih'te bir devrim olacak," diye ekledi Erika.

Bir akşam, Thomas çalışma odasında otururken Katia geldi ve Kurt Eisner adındaki genç bir yazarı hatırlayıp hatırlamadığını sordu.

"Heinrich'in arkadaşlarından biri," dedi Thomas. "Kötü basılmış, isyana teşvik eden broşürler dağıttığı için tutuklananlardan biri."

"Mutfakta," dedi Katia, "onun bir devrim başlattığını söylüyorlar."

"Bir şey mi yazmış?"

"Şehri kontrolü altına almış."

---

1 Thomas Mann'ın temel ideolojisini gösteren çalışması. Savaşa giren Almanya'yı ve kendisinin bir sanatçı olarak tavrını açıklamıştır. Neden savaş taraftarı olduğunu, demokratların doğmatik tavrını, Fransa'nın radikalizmini eleştirmiştir. Siyaset, kültür ve din hakkındaki görüşlerini ortaya koyan kitap, anti-demokratik görüşleri, savaşı ve monarşiyi övmesi yüzünden de eleştirilmişti ve savaş karşıtı abisi Heinrich'le aralarının açılmasına neden olmuştu. (çn)

Birkaç güne kalmadan hizmetkârlar gelmez oldular, Katia da artık karaborsada hiçbir gıda maddesi bulamıyordu. Erika ile Klaus'un telefona yaklaşmaları bile yasaklandı, yine de dedikoduları ve spekülasyonları duymayı başarıyorlardı.

"Sovyet tarzı," dedi Erika.

"Bunun ne anlama geldiğini biliyor musun?" diye sordu Thomas.

"Zenginleri vururlar," dedi Klaus.

"Evlerinden sürükleyerek çıkaracaklar," diye ekledi Golo.

"Nereden duydunuz bütün bunları?"

"Herkes biliyor," dedi Erika.

Kurt Eisner aşırı sağcı biri tarafından vurulunca Thomas çok şaşırdı. Eisner'in cenazesinde konuşma yapan Heinrich'in kendisini tehlikeye attığını düşündü.

Katia genellikle en doğru bilgilere şoförleri Hans'ın sahip olduğunu keşfetmişti. Bir sabah Thomas'ın çalışma odasına girdi, elindeki kâğıtta iki isim yazılıydı.

"Bu ikisi başa geçmiş," dedi. "Artık her şeyi onlar yönetiyormuş. Ama gıda maddelerini değil, çünkü un bulamıyorum, süt de yok. Her zaman süt aldığım kadını uyarmışlar."

"Göster bana şu isimleri," dedi Thomas.

Katia'nın, kâğıda Ernst Toller ile Erich Mühsam'ın isimlerini yazmış olduğunu görünce güldü Thomas.

"Bunlar şair," dedi. "Kafelerde oturur onlar."

"Onlar Merkez Komitesinde," dedi Katia. "Bir şey istediğinde onlara gidiyorsun."

O gün, daha geç bir saatte Klaus Pringsheim uğradı.

"Dolaşarak gelmek zorunda kaldım," dedi, "çünkü sokakları ablukaya alan şairler var ve öyle gaddarlar ki korkutuyorlar."

"Evde kalmalıydın," dedi Katia.

"Ev dayanılmaz. Babam tehdit edildi. Nihayetinde evini ve tablolarını teslim etmesi gerekeceğini bildirdiler ona, ama şimdilik sadece İsviçre bankalarındaki hesaplarının numaralarını istiyorlar."

"Umarım reddetmiştir," dedi Thomas.

"Şokta o. Annem çocuklardan birini tanıdı ve ona öyle bir bağırdı ki. O çocuk entelektüel bir ailenin çocuğu, diyor annem. Evden çıkıp gitmezse sonuçlarına katlanması gerekeceğini söyledi ona."

"Çocuk ne yaptı?"

"Anneme silahını doğrulttu ve saçmalamayı kesmesini söyledi. Ben o sırada dışarı süzüldüm. Evdeki hizmetkârlardan biriymişim gibi görünmeye çalıştım. Romanovlar gibi hepimizi *en masse*[1] vurup öldüreceklerini düşündüm. O zaman *cause célèbre*[2] olurduk."

Münih'teki devrimin haberlerini almaya başladıklarından beri Thomas evden çıkmayı göze alamamıştı. Ancak Katia'nın annesiyle babasının onların evine gelirken şehirden rahatça geçtiklerini öğrenince acaba gerçek bir devrim mi bu diye düşündü. Kayınpederinin kendi fikirlerine duyduğu sevginin ayaklanmayla birlikte daha da arttığını görüyordu.

"İnsanların eşit olduğunu söylüyorlar, bunun anlamı kendileri gibi olmayan kim varsa ondan nefret ettikleridir," dedi Alfred. "Onlar hepimizin bir tek odada yaşamamızı ve zamanımızı hizmetkârlarımıza hizmet ederek geçirmemizi istiyorlar. Eh, biz bunu istemiyoruz, hizmetkârlarımız da istemiyor."

"Aslında çoğu istemiyor," diye araya girdi Klaus Pringsheim.

"Bence hepimiz sesimizi alçaltmalıyız," dedi Katia.

"Yakında o da olacak," diye devam etti babası. "Ama ben susturulmadan önce dikkatinizi Bavyera'nın şu yeni cesur, yasadışı hükümetindeki sözüm ona maliye bakanına çekebilir miyim? Paraya inanmadığını duyurdu. Bütün paraların ortadan kaldırılmasını istiyor. Dış işlerini yöneten Dr. Lipp de tescilli deli. Bana kalırsa bu insanların Münih'i yönettiklerini düşünmek ödümüzü koparmalı. Bu baş bela-

1 (Fr) Hep birden, toplu halde. (çn)
2 (Fr.) Ünlü kişi. (çn)

larının tutuklanıp kilit altına alınmamaları beni çok öfkelendiriyor. Tanrıya şükür ki İsviçre var, bunu derim ben. Beni oraya götürsenize!"

"Belki de öfkemizi yedekte bekletmeliyiz," dedi Katia.

"Haklısın," dedi Thomas. "Yakında ihtiyacımız olabilir."

Erika salona girince büyükannesiyle büyükbabası ona sarılmak için ayağa kalktılar ama o olduğu yerde kaldı.

"Sokağa çıkma yasağı olduğunu söylediler bana, buradan hemen çıkmazsanız tutuklanırsınız."

Erika'nın ciddiyeti Pringsheimları şaşırttı. Erika onlara, sanki onların yazgısı kendi ellerindeymiş gibi bakıyordu. Thomas, Klaus Pringsheim'in bile sessizleştiğini gördü.

Thomas'ın Münih'te yeni bir hükümetin işlev gördüğünü, bu hükümetin şairler, hayalperestler ve Heinrich'in arkadaşlarından oluştuğunu kabullenmesi zaman aldı. Öbür Alman şehirlerinde buna benzer, başarılı sonuçlanan isyanlar olmaması içini rahatlatıyordu. Bu da ordunun, bu başkaldırının bastırılmasını kendi lekelenmiş onurunu temizlemenin bir yolu olarak görebileceği anlamına geliyordu.

Bazen, yapmaları gereken tek şeyin beklemek olduğuna inanıyordu. Bavyera hem Katolikti hem de tutucu. Bir grup inatçı ateistin her şeyin kontrolünü eline geçirmesini sessizce kabullenmezdi. Thomas ayrıca Almanya'nın, savaşı kaybetmiş olsa da iktidarı eline kim geçirirse geçirsin, savaşın arkasından gelen bu tuhaf, şaşkın ara dönemde ona düzenli ve stratejik bir biçimde saldırma yeteneğini kaybetmediğine inanıyordu. Ancak öte yandan, belki de yenilmek onların moralini adamakıllı bozmuştu.

Thomas şairlerle arkadaşlarının, yakında idam edileceklerinin ya da ömür boyu hapse atılacaklarının farkına varmalarına fırsat bırakmadan eyaletin harekete geçmesini diliyordu. Kayınpederi gibi kişiler devrimin bu liderlerine hâlâ acayip insanlar diye bakıyorlardı, eğer devrimciler ansızın ciddiye alınmaya ihtiyaç duyarlarsa, böyle alay konusu edilmelerinin onları daha da tehlikeli yapacağını düşünüyordu Thomas.

Sonunda eyalet birliklerinin gerçekten saldırması tehlikesi baş gösterince asiler üst orta sınıfın seçkin ailelerinden insanları rehin aldılar. Thomas Bad Tölz'deki yazlık evi sattığından Poschingerstrasse'de kalmaktan başka çaresi yoktu, ancak öğle sonraları çıktığı yürüyüşlerden vazgeçti ve herhangi bir şekilde dikkati kendi üzerine çekmedi.

Katia'nın Erika ve Klaus'la konuştuğunu, hizmetkârlarla arkadaşlık etmemeleri ya da Klaus dayılarını telefonla aramamaları ya da herhangi bir şekilde dedikodu yaymamaları hususunda onları uyardığını biliyordu. Okullar kapatılmıştı, eğitimlerine annelerinin sıkı gözetimi altında devam edeceklerdi.

Ancak babaları gibi adamların tutuklandığını ve kendilerininki gibi evlerin yağmalandığını bir şekilde öğrendiler. Onlar açıkça itaatsizlik etmeye korkuyorlardı, ancak Katia'nın uyarmayı aklına getirmemiş olduğu Golo'nun evin içinde "Hepimizi vuracaklar!" diye bağırarak dolaştığı duyuluyordu.

Devrimin liderleri arasında, kardeşiyle kendisi arasındaki düşmanlığı bilenler vardır diye düşünüyordu Thomas. Kitabını hemen hemen hiç kimse okumadığı için şanslıydı, silahlı adamlar şehirde dolaşıyor, iktidardaki sınıfı, sözle ya da eylemle bile isteye destekleyenleri arıyorlardı.

Sonunda birlikler devrime son vermek için şehre girmeye hazırlandıkları sırada, Hans'tan, asilerin rehinelerden bazılarını vurduğuna dair söylentiler olduğunu öğrendiler. Mann ailesi ve hizmetkârları pencerelerden uzak durdular. Thomas da mümkün oldukça bütün zamanını çalışma odasında geçirdi. Eğer devrim sürerse kayınpederinin öngörüleri gerçekleşirdi ve aile toparlayabildiklerini alıp İsviçre sınırına koşmak zorunda kalırdı. Şansları varsa kaçabilirlerdi.

Neredeyse öfkeden yumruğunu masaya indirecekti ki, bir muhalefet, devrim ve kargaşa merkezi haline gelirse Almanya'yı hemen hemen hiç umursamayacağı geldi aklına. Kendisini ve malını-mülkünü daha çok umursuyordu. Bu isyan Thomas'ı burjuva konumuna indirmişti; o zamana kadar debdebe içinde yaşamıştı.

Hiçbir komşuları evlerine gelmiyordu, Thomas da yakında oturanları ziyaret etmiyordu. Ülkesiz bir adamdı. Almanya, bir romandaki, üzerine fazla öfke çeken, bu yüzden de vazgeçilmesi gereken bir karaktere benzemeye başlamıştı. Thomas evinden silahlı, miyop, tüberkülozlu şairler tarafından sürüklenerek çıkarıldığını hayal ediyordu, bunlar güzelliğe ilgi duydukları için daha da kararlı ve vahşiydiler. O günler geldiğinde hapishane hücrelerinin dolup taşacağına, tutuklulaların heyecanlı, ateşli genç adamların eline bırakılacağına emindi. Çok geçmeden de hapse attıklarının bazılarını dışarı çıkarıp vuracaklardı. Tutsak olduğunu, şafak vakti idam edileceklerin isimleri okunurken uyanacağını düşününce ürperdi.

Son birkaç yıldır aklına gelmiş olan her düşünce, kendisini beklediğini hissettiği korkunç sonun ışığında anlamsız kalıyordu. Savaşın sonunu yaratıcı enerji ve sosyal istikrarın temsil edeceğini hayal etmişti, ama artık uyuyamıyordu, kendisini ve ailesini nelerin beklediğini düşünüp çok kaygılanıyordu.

Ayaklanmanın sonu yavaş yavaş geldi, silah sesleri Golo dışında hepsini korkuttu, Golo ise o sese bayılıyor, neşeyle el çırpıyordu. Hans Katia'ya, Thomas'ın gidip tavanarasında bir yere saklanmasını söyledi, çünkü yenilgiye uğramak üzere olan devrimcilerden her şey beklenirdi. Thomas ise çalışma odasında kaldı, yemeklerini de oraya getirtti ve Katia'dan mümkün olduğunca yanında kalmasını istedi.

Münih Devrimi sonrasında Thomas'ı avutan tek şey artık emeklemeye başlayan Elisabeth bebek oldu. Her sabah kahvaltı biter bitmez onu alıp çalışma odasına götürüyordu. Bebek odanın her tarafına bakarken Thomas da gözleriyle onu takip ediyordu, bebeğin bakışları sakin ve zekâ doluydu, kitapların ve ağır mobilyanın arasında kendisini eğlendirecek bir şey bulunmadığına emin olunca kapalı kapıya doğru emeklemeye başlıyordu. Ancak o zaman, babasının da odada olduğunu bildiğini belli eden bir harekette bulunuyordu. Başını çevirip ona

bakarak kapıyı açması gerektiğini, kardeşlerinin ortalığı ayağa kaldırdıklarını düşündüğü yere yönelmek istediğini ima ediyordu.

Devrimin bastırılmasının hemen arkasından solgun benizli genç bir şair Thomas'ı ziyaret etti, kendisini Heinrich'in gönderdiğini söyledi. Hizmetkârlardan biri tarafından hole çağrılan Thomas, ziyaretçiyi ne oturma odasına ne de çalışma odasına davet etti.

"Heinrich kendi gelemiyor muydu?" diye sordu.

Genç adam sabırsızlık belirten bir el hareketi yaptı.

"Yardıma ihtiyacımız var. Ben Ernst Toller'in bir arkadaşıyım. Kendisi size de yazdıklarınıza da hayran. İdam edilme tehlikesi var. İdam cezasının değiştirilmesini talep ederek onun lehine bir dilekçe yazmanızı istemek üzerek gönderildim buraya."

"Kim tarafından gönderildiniz?"

"Abiniz sizi görmeye gelmemi söyledi. Ama Ernst Toller de imza atabilir misiniz diye sordu."

Katia merdivenden inerken Thomas ona döndü.

"Bu genç adam Heinrich'in bir arkadaşıymış," dedi.

"O zaman onu içeri davet etmeliyiz," diye yanıt verdi Katia.

Genç adam oturmak istemedi.

"Kişiliğiniz sayesinde," dedi, "nüfuz sahibisiniz."

"Ben devrimi desteklemedim."

Adam gülümsedi.

"Sanırım bunun farkındayız biz."

Sesinin tonu neredeyse alaycıydı, bir an aralarında gerginlik doğdu. Thomas, ziyaretçinin çıkıp gitmek üzere olduğunu ama sonra vazgeçtiğini hissetti.

"Siz tutuklanacaklar listesindeydiniz," dedi genç adam. "O liste okunurken ben de oradaydım. Liderlerden ikisi adınızın listeden çıkarılması için ısrar etti. Biri Erich Mühsam'dı, diğeri de Ernst Toller. Toller sizin meziyetleriniz hakkında çok güzel sözler söyledi."

"Meziyetler" sözünü duyunca neredeyse gülümsüyordu Thomas, içinden hangi meziyetler diye sormak gelmişti.

"Çok nazikmiş."

"Çok cesurcaydı. Aynı fikirde olmayanlar vardı odada. Onlara göğüs gerdi. Bu konuda sizi temin edebilirim. Şuna da emin olun ki abinizin adı da gündeme geldi."

"Ne bakımdan?"

"Sizi kurtarması bakımından."

Mektubu yazmayı kabul etti, o genç adamın iletişim kurallarını, mektubun nasıl yazılacağını, kime hitaben yazılacağını ne kadar iyi bildiğini görmek şaşırttı Thomas'ı. Mektubun bir kopyasının çıkarılmasını da söyledi ama merhamet gösterilmesi için talepte bulunulduğunun şimdilik açıkça duyurulmamasını tavsiye etti konuğu. Ernst Toller'in daha fazla yardıma ihtiyacı olursa tekrar gelecekti.

Bir gün öğleden sonra, yürüyüşe çıkmaya hazırlanan Thomas Katia'yı evin içinde de bahçede de göremedi. Sonunda, üst kattan bağrışmalar duyunca Erika ile Klaus'u buldu.

"Anneniz nerede?"

"Mimi'yi görmeye gitti," dedi Klaus.

"Hangi Mimi?"

"Bir tek Mimi var," dedi Erika. "Telefonu ben açmıştım. Annem almacı yerine koyar koymaz şapkasıyla mantosunu kaptı ve Mimi'yi görmeye gitti."

Mimi adını, sanki kendisini eğlendirmek için icat edilmiş bir ad gibi telaffuz ediyordu.

Katia eve dönünce Thomas'ın çalışma odasının kapısını açtı. Mantosuyla şapkasını hâlâ çıkarmamıştı.

"Bir pusula yazmanı istiyorum," dedi. "Ne yazacağını ben de söyleyebilirim, kendin de hazırlayabilirsin. Senin tarafından hastanedeki abine gönderilecek çiçeklere iliştirilecek. Durumu tehlikeli değil, ama karın zarı iltihabı varmış, yaşayabileceğini sanmamışlar. Mimi hâlâ perişan halde. Çiçeklerle pusula büyük sürpriz olacak."

Thomas'a bir kalem uzattı.

"Kalemim var," dedi Thomas. "Pusula yazarım, ama özür dilemem."

Heinrich çiçekleri ve pusulayı alınca o bitkin haline rağmen memnuniyetini belli etti.

Heinrich hastaneden eve çıkınca, Katia'ya bir pusula yazan Mimi eşinin, kardeşinin ziyaretinden memnun olacağını duyurdu.

Thomas Leopoldstrasse'ye gitti, giderken de Mimi'ye çiçek, Heinrich'e de Rilke'nin bir şiir kitabını götürdü. Kapıyı açan Mimi kendini tanıttı.

"Sizin hayranınızım," dedi, "tanışma zamanı gelmişti."

Saçlarına modaya uygun bir biçim verilmişti. Şivesi de Çek'ten çok Fransız'a yakındı. Cilveli bir tonu vardı sesinin ama rahat ve zarifti de. Thomas'ı oturma odasına, abisinin yanına götürürken varlığını baştan ayağa hissettiriyordu, tepeden tırnağa cazibeydi.

"Eski bir dostunu getirdim," dedi.

Daire, küçüklüğü vurgulanacak biçimde döşenmişti. Yere Türk halıları serilmişti. Duvar kâğıdı kırmızıydı. Her yerde resimler vardı, hatta kimilerini kitaplıklara dayamışlardı, birçok küçük yazı masasının ve büfelerin üzerinde küçücük heykeller ve tuhaf biçimli vazolar görülüyordu. Lacivert perdeler kaba ipektendi.

Bütün bu desenlerin ve renklerin ortasında, Arap tarzına benzeyen kılıflar içindeki bir öbek yastığın üzerinde tertemiz ütülü bir beyaz gömlek giymiş, kravatlı, takım elbiseli Heinrich oturuyordu. Ayakkabılarının İtalyan malı olduğunu düşündü Thomas. Bir iş adamı ya da muhafazakâr bir siyasetçi sanılabilirdi.

Biraz sonra Mimi kahve getirdi. Fincanlar çok zarifti. Kahve kabı moderndi. Mimi iki kardeş arasındaki durumu anladı, çalışma odasından tavandan sarkan cam boncuklarla ayrılan odadan çıkarken dudaklarında hem her şeyi anladığını hem de tatmin olduğunu gösteren bir gülümseme vardı.

Katia ile Thomas, Heinrich kışkırtsa bile Thomas'ın siyaset konuşmaması konusunda görüş birliğine varmışlardı. Ama Thomas Heinrich'in üzerine sarsılmaz, soylu bir sevimlilik geldiğini görüyordu.

Keşke yıllar önce evlenseydim, aile hayatı gibisi yokmuş diyordu abisi. Konuşurken gözlerinin içi gülüyordu.

Annelerinin bozulan sağlığını, enflasyon yüzünden gelirinin azaldığını konuştular. Daha ne kadar dayanabilir dediler. Üzerinde fazla durmadan da Viktor'un savaşı yara almadan atlatmasına hayret ettiler, onun ne kadar sıradan, ne kadar sıkıcı biri olduğunu, hiç kitap okumadığını konuştular.

"Keşke hepimiz Viktor gibi olabilseydik!" dedi Heinrich. "Zihnini kitaplarla karartmadı o."

Kahve içip gevezelik ederlerken odaya küçük bir kız girdi. Tanımadığı adamı görünce utandı, tedirgin oldu, sessizce babasının yanına gidip yüzünü onun kucağına gömdü. Sonunda başını kaldırıp bakınca Thomas yıllardır evinde yaptığı o numarayı yaptı elleriyle, başparmağını yok olmuş gibi gösterdi. Küçük kız yine başını babasının kucağına gömdü.

"Bu Goschi," dedi Heinrich.

Kızın annesi yanlarına geldi, Goschi'ye amcasına merhaba demesini söyledi. Küçük kız doğrulup kendisine bakarken Thomas onun kapkara gözlerinde ve köşeli çenesinde babasının ailesinin iki kuşağını görür gibi oldu. Halası, büyükannesi, babası, o küçücük suratta buluşmuşlardı.

Heinrich'e döndü.

"Biliyorum," dedi Heinrich.

"Bir Hansa prensesi o," dedi Mimi.[1] "Öyle değil mi, canım benim?"

Goschi başını iki yana salladı.

"Başparmağın eline nasıl geri geldi?" diye sordu Thomas'a.

"Sihirle," dedi Thomas. "Ben sihirbazım."

"Tekrar yapabilir misin?" diye sordu Goschi.

---

1 Hansa: 13. yüzyıldan 15. yüzyıla değin Avrupa'nın kuzeyinde önemli bir ekonomik ve siyasal güç olmuştur. Ortaçağ Almancasında lonca ya da birlik anlamına gelen Hanse sözcüğü, Got dilinde "takım" ya da "bölük" anlamındaki bir sözcükten türemiştir. Hansa Birliği de Almanya'nın kuzeyindeki kentlerin ve yabancı ülkelerde yaşayan Alman gruplarının, karşılıklı çıkarlarını korumak amacıyla kurdukları ticari örgütlenmedir. (çn)

* * *

Katia'ya Ernst Bertram'ı görmek istediğini, aradan çok fazla zaman geçtiğini söyledi Thomas.

"Onu Elisabeth'in vaftiz babası yapmamız hataydı," dedi Katia. "Eğer Elisabeth'i sorarsa büyükannesiyle büyükbabasının yanında dersin."

Çalışma odasında oturur oturmaz Thomas, Bertram'a abisiyle görüştüğünü söyledi ve onunla arasındaki ilişki yeniden canlanacak olursa bunun ne kadar hassas ve zor olacağı konusunda hiçbir hayale kapılmadığını da ekledi. Kendi görüşlerinin değişmediğine dair güvence verdi Bertram'a, ama hümanizma fikrine ve bu fikrin gerçek dünyada, yani yenilmiş bir Almanya'da ne anlama gelebileceğini çözümlemeye gitgide daha da inanıyordu.

Bertram'ın yanıtının buz gibi bir sessizlik olması öfkelendirdi Thomas'ı.

"Yenilmiş bir Almanya'da yaşıyoruz," dedi Thomas. "Eski fikirlerin geçerliliği yok."

"Yenilgi değil, sadece öyle gibi görünüyor," dedi Bertram. "Aslında zafere doğru atılan ilk adım."

"Yenilgi bu," dedi Thomas. "Tren istasyonuna git de sığınacak yer arayan yaralı adamlara bak. Bacağı olmayanlar, körler, aklını kaçıranlar. Sor bakalım onlara, zafer miymiş, yenilgi mi!"

"Tıpkı abin gibi konuşuyorsun," dedi Bertram.

Katia bir önceki yıl yine gebe kalınca annesi çocuğu aldırmasını tavsiye etmiş ve bunu ayarlamaya girişmişti. Pringsheimlardaki genel kanı, bir evi yönetmenin, yaramaz çocuklarla ilgilenmenin ve bir yandan kendini Almanya'yla ilgili bir hayale kaptırmışken bir yandan da okumaya değmeyecek bir kitap yazan bir kocayı idare etmenin Katia'yı bitkin düşürdüğüydü.

Thomas, kürtajı konuşmak için Katia'yla birlikte doktora gitti. Yapılacak işlemle ilgili ayrıntılı sorular sorarken Katia'nın ne kadar sakin göründüğünü fark etti. Randevuyu alıp binadan çıktıkları sırada Katia gayet sakin bir sesle, "Bu bebeği doğuracağım," dedi. Başka tek bir söz söylemeden kol kola girip arabalarına yürüdüler.

Doğum zor oldu. Michael doğduktan sonra Katia'nın birkaç hafta yatakta kalması istendi. O günlerde çocuklarla ilgilenen Thomas, Erika'nın da Klaus'un da annelerinin yokluğunda değişik bir tarzda giyinmeye başladıklarını ve yetişkinler gibi davrandıklarını fark etti. Erika'nın memeleri belirmeye başlamıştı, Klaus'un da sesi kalınlaşmıştı. Katia'ya bunları fark edip etmediğini sorduğunda karısı güldü, bunların birkaç ay önce olduğunu söyledi.

Hem aile hem hizmetkârlar bir yaşındaki Elisabeth'i babasıyla birlikte gidip annesini ve yeni erkek kardeşini görmeye ikna etmek için ellerinden geleni yaptılar. Elisabeth bebeği yatakta annesinin yanında görünce geri çekildi ve odadan çıkmak istedi. Thomas daha sonra onu kucağına alıp tekrar Katia'nın odasına götürmeye çalıştığında merdivenin üst başındayken kızı başını iki yana salladı ve buyurgan bir tavırla alt katı işaret etti.

Erika ve Klaus yeniyetmelerken birlikte olmak onları mutlu ederdi. Golo da, okumayı öğrendikten sonra Monika'yı bulur, evin sessiz bir köşesine götürür ve ona kitap okurdu. Elisabeth ise Michael'i yok saymaya karar verdi. Michael ağladığında Elisabeth sanki kendi günü mahvolmuş gibi huysuzluk ediyordu. Parmağında en kolay oynatabileceği kişi olan Golo'yu buluyor, kendisinin yanında kalmasını ve bebek Michael'den kurtarmasını istiyordu. Michael'in yaşamının ilk birkaç yılında, Thomas'ın anlayabildiği kadarıyla, elinde olsa çocuğa bir kez bile bakmayacaktı Elisabeth. Katia ile annesi, hatta Erika bile bu davranışın kötü bir kişiliğin ilk işaretleri olduğunu düşündülerse de, Thomas Elisabeth'in bir bebekle eş olmamak için gösterdiği inadı etkileyici ve ilginç buluyordu.

Elisabeth yürümeye başlayınca sabahları babasının çalışma odasına

kendi başına gelmeye başladı. Kapıyı açar açmaz, parmağını dudaklarına götürüyor ve babası gibi kendisinin de tam bir sessizlik istediğini belli ediyordu. Konuşmaya başladıktan sonra evdekiler Thomas'a haber göndermek için Elisabeth'i kullandılar.

Erika ve Klaus savaş ve devrim döneminde reşit olmuşlardı, neredeyse sadece politika konuşuyorlardı. Babalarından önce gazeteleri ellerine geçiriyorlardı. İkisi de anneleriyle babalarının Almanya'nın geleceğine dair fikir ayrılıklarını kızıştırmaya bayılıyorlardı.

"Demokrasinin nesi yanlış?" diye sordu Klaus bir gün.

"Hiçbir tarafı," dedi Katia.

"Dışarıdan bize birtakım sistemlerin kabul ettirilmesini istemiyoruz," dedi Thomas. "Almanların ne istediğine Almanlar karar versin."

"Demek sen demokrasiye karşısın?" diye sordu Erika.

"Ben insanlığa inanıyorum," diye yanıt verdi Thomas.

"Hepimiz ona inanıyoruz," dedi Klaus. "Ama demokrasiye de inanıyoruz. Ben inanıyorum, Erika da, arkadaşlarımız da, annem de, Klaus dayım da, Heinrich amcam da."

"Heinrich amcanın inandığını nereden biliyorsun?"

"Herkes biliyor bunu," diye araya girdi Golo.

"Demokrasi gelecek," dedi Thomas. "Almanların insanlığa olan inancının bunu sağlamasını umuyorum. Abimin de aynı şekilde düşündüğüne eminim."

Katia ona bakarak başını doğru anlamında salladı.

Birkaç ay sonra, yürüyüş yaparlarken, Katia Thomas'a demokrasi hakkındaki sözlerini hatırlattı.

"Okurların bir Alman Cumhuriyeti hakkındaki fikirlerini öğrenmek isterler," dedi.

"Sesimi duymak için romanımı bitirmemi beklemek zorundalar. Onlarla iletişim kurmak için giriştiğim son çaba herkes tarafından kabul görmedi."

"Bence sen bir deneme ya da bir makale yazmalısın ya da konferans vermelisin. Fikrini değiştirdiğini söylemene gerek yok, sadece bir Alman Cumhuriyetine vereceğin desteğin, modern zamanlara geçerken düşüncelerinin dolaysız devamı şeklinde olduğunu söylersin. Hiç kimsenin görüşleri sabit değildir dersin, özellikle de şimdi değildir, senin görüşlerin her zaman dinamik olmuştur, bunu da eklersin."

"Dinamik mi?"

"Eh, kullanabileceğin bir sözcük olabilir bu. Ayrıca Alman hümanizmasından söz edebilir, düşüncelerinin temelinde her zaman buna olan inancının yattığını söylersin."

Thomas başını salladı, Katia'nın önerdiklerini yapmanın bir yolunu bulabileceğini düşündü. Sözlerinin etkili olduğuna inanan Katia'nın bu konuda artık başka bir şey söylemeyeceğini anlayınca bıyık altından gülümsedi. Döndüler ve ağır ağır evlerine doğru yürüdüler, Münih'in yine eski sakinliğine kavuşması içlerini rahatlatmıştı.

7. BÖLÜM
Münih, 1922

"Yeni bir kural koymak istiyorum!"

Erika annesiyle babasına kafa tutarcasına baktı.

"Kendinin de uyabileceği bir kural mı bu?" diye sordu Katia.

"Sofraya gelmeden önce herkesin, özellikle de çoğunlukla elleri kirli olan Monika'nın, ellerini yıkaması kuralına uyacağım," dedi Erika.

"Benim ellerim kirli değil," dedi Monika.

"Yemeğe vaktinde gelmemiz gerektiğine de uyacağım, özellikle okumaktan yemeğe gelmeye vakit bulamayan Golo'ya bu sözüm."

Golo omuz silkti.

"Yeni bir kural da istiyorum, masada herkes herkesin sözünü kesebilir, hiç kimsenin başladığı sözü bitirme hakkı yoktur. Ben seninle aynı görüşte değilsem senin sözünü kesmek isterim. Ve senin söylediklerin sıkıcıysa konuşmanı bölmek isterim."

"Bizim de senin sözünü kesme hakkımız var mı?" diye sordu Katia. "Yoksa her zamanki gibi istisna mı olmak istiyorsun?"

"Benim yeni kuralım herkes için geçerlidir."

"Sihirbaz için bile mi?" diye sordu Monika.

"Özellikle Sihirbaz için," dedi Klaus.

Bazen, iki büyük çocuğu Thomas'ı şaşırtıyordu. Ailenin en küçük iki üyesinden daha umursamaz davranabiliyorlardı. Bazen de kitaplar ve politika konusunda ciddi ciddi ve konunun içyüzünü anlayarak konuşuyorlardı. Görünüşe bakılırsa bol bol Alman, Fransız ve İngiliz edebiyatı okumuşlardı. Son çıkan romanlara gömülmüşlerdi, Klaus

sürekli André Gide'in kitaplarını, E.M. Forster'ın romanlarını savuruyordu sağa sola. Ancak Thomas, onların bayıldıklarını söyledikleri bunca kitabı ne zaman oturup okuduklarını merak ediyordu, çünkü görebildiği kadarıyla bütün boş zamanlarını arkadaş gruplarıyla buluşmaya, dışarı çıkmadan önce süslenmeye ve yakında oturan yakışıklı ve pırıl pırıl bir zekâya sahip Ricki Hallgarten adlı delikanlının ve popüler bir oyun yazarının kızı olan Pamela Wedekind'in de aralarında olduğu arkadaşlarıyla gösterişli etkinlikler planlamaya ayırıyorlardı.

İki çocuğunun ve arkadaşlarının çığlıkları, girip çıkarken gürültü etmeleri Thomas'ı sık sık öfkelendirse de onlardan etkileniyordu da. Hallgarten, Alman edebiyatında pek az şeyin kendisinin kılı kırk yaran standartlarına uyduğunu ileri sürüyordu. Koca koca yapıtları elinin tersiyle bir kenara öyle bir itiyordu ki Klaus o ne derse dinliyordu. Örneğin Shakespeare'in komedilerinin trajedilerinden daha iyi olduğunda ısrarcıydı. Onun blöf yaptığını düşünen Thomas aklında hangi komediler var diye sorduğunda hepsini sıralıyordu.

"*On İkinci Gece* ve *Bir Yaz Gecesi Rüyası*. Onların biçimlerini seviyorum, oluşturdukları modeli," diyordu. "Ama bütün oyunları içinde, komedi olmamasına rağmen en çok *Bir Kış Masalı*'nı seviyorum, yine de bana kalsa bütün o çobanların bulunduğu orta kısmını kesip atardım."

Thomas o oyunu okuyup okumadığına emin olamadı. Ancak Ricki Hallgarten durumun farkına varmadı, Yunan oyunları içinde sevdikleriyle hayran olsa da pek sevmediklerini birbirinden ayırmakla meşguldü o sırada. Konuşurken Thomas'a Katia'nın kardeşi Klaus Pringsheim'ın o yaştaki, kültür hakkında fikirlerle dolup taşan halini hatırlatıyordu. O da Klaus gibi esmer ve yakışıklıydı.

Erika ile Klaus sıradan okulların disiplinine uyamadıkları, sürekli haklarında şikâyet geldiği için, Katia Thomas'ı onları daha liberal bir eğitim kurumuna gönderme konusunda ikna etti. Okula yerleştikten sonra Erika ve Klaus tadını çıkardıkları özgürlükleri açık açık anlattılar,

sonunda bu serbest yaşamlarının ayrıntılarını masada, küçüklerin önünde ya da Lula teyzeleri ya da büyükanne ve büyükbabalarının yanında anlatmamaları konusunda talimat aldılar.

Kısa bir ziyaret için evlerine gelen Klaus Pringsheim'ın Erika'yı sırlarını kendisine açması için ikna ettiğini ve okulda Erika'nın kızlarla, kardeşi Klaus'un da oğlanlarla olan gönül ilişkilerini öğrendiğini anlayınca kızdı Thomas.

"Yeğenlerim Lübeck'teki atalarından bu yana epeyce yol kat etmişler," dedi Klaus Pringsheim Thomas'a, Lübeck'in adını bir ucubeymiş gibi telaffuz ederek. "Yasak filan tanımıyorlar, annelerinden de güzelliklerini almışlar, bu durumda büyüdüklerinde çok popüler olacaklarına eminim."

"Umarım çok çabuk büyümezler," dedi Thomas. "Ben her zaman onların bu hoş görünümlerini hem annelerinden hem babalarından aldıkları düşüncesindeyim."

"Onların sana mı benzediklerini söylüyorsun?"

"Sürpriz mi olurdu bu?"

"Duyduklarım doğruysa daha pek çok sürpriz var onlarda," dedi Klaus Pringsheim.

Thomas, Katia'ya erkek kardeşinin, bütün o özentili halleriyle Erika ile Klaus'a kötü örnek olacağını düşündüğünü söylemekten zevk alıyordu.

"Ben de bunun tam tersinin olacağına inanmaya başlamıştım," dedi Katia.

Epeyce itiraza rağmen Erika *Abitur*'unu[1] aldı, ancak Klaus eğitimine daha fazla devam etmek istemedi. Bir yeterliliği olmadan nasıl yaşayacağını soran annesinin suratına güldü Klaus.

"Ben sanatçıyım," dedi.

Thomas da Katia'ya bu yaratıkların kendilerininki gibi ağırbaşlı bir aileden nasıl çıktıklarını sordu.

---

1 Abitur: Almanya'da lise bitirme sınavı. (çn)

"Benim büyükannem Berlin'deki en açık sözlü kadındı," dedi Katia. "Senin annenin de pek ketum olduğu söylenemez. Ama Erika doğduğu günden beri böyle. Klaus'u da yanına çekti. Onu tıpkı kendine benzetti. Bunu durdurmaya çalışmadık biz. Bütün yaptığımız bu. Ya da biz ağırbaşlıymışız gibi davranmış olabiliriz."

Lula, Josef Löhr'ün ölmekte olduğunu onlara söylemedi. Sanki olağandışı bir şey yokmuş gibi geldi evlerine. On bir yaşındaki Monika'yla arkadaşlık kurmuştu, sırlarını ona açıyordu.

"Çocukların arasında bir tek onunla konuşabiliyorum," diyordu. "Ötekilerin hepsi pek havalı, pek iddialı. Başka kimseye anlatamayacağım şeyleri anlatıyorum Monika'ya, o da bana sırlarını açıyor."

"Umarım ona çok fazla şey anlatmıyorsundur," dedi Thomas.

"Sana anlatacağımdan daha fazlasını!" oldu Lula'nın yanıtı.

Heinrich geldiğinde, Löhr'ün yakında öleceğini söyledi.

"O garip kadınlar dolmuşlar eve. Mimi onların morfinman olduğunu söylüyor. Çok tuhaf davrandıkları kesin."

Cenaze töreni sırasında Lula, Julia senatörün ölümünden sonra nasıl davrandıysa öyle davrandı. Thomas onun uhrevi bir auraya büründüğünü, belli belirsiz gülümsediğini, usul usul konuştuğunu, sürdüğü pudranın yüzünü solgun gösterdiğini görüyordu. Tabutun arkasından giderken siyah bir peçe takmıştı, üç kızını da yanından ayırmıyordu, ama onlarla konuşmuyordu. Bir ressama ya da fotoğrafçıya poz verir gibiydi.

Mezarın yanında Thomas, Katia, Heinrich ve Mimi ona yaklaştıklarında sanki kim olduklarından pek emin değilmiş gibi bir havada başıyla selamladı onları.

Daha sonra, Katia ile Mimi Lula'nın kızlarının yanına gittiklerinde Thomas ile Heinrich arkada kaldılar.

"Löhr'ün," dedi Heinrich, "neredeyse hiç para bırakmadığını söyledi Lula."

* * *

Thomas artık üç ayrı Almanya'da yaşadığına inanıyordu. İlki, iki büyük çocuğunun yer aldığı yeni Almanya'ydı. Başıboş ve saygısız bir yerdi, barışı bozmaya ayarlanmıştı. Orada sanki dünya yeniden icat edilecekmiş, yasalar iptal edilip yenileri yapılacakmış gibi yaşanıyordu.

İkinci Almanya da yeniydi. İçinde kış gecelerini roman ve şiir okuyarak geçiren çok sayıda orta yaşlı insan vardı; Thomas'ın konuşma yapmasını ya da yapıtlarından okumasını dinlemek üzere salonlara ve amfilere doluyorlardı.

Savaşın hemen arkasından, pek çok aydın Alman'ın gözünde bir tür toplumdışı kişi olduğu izlenimi edinmişti Thomas. Savaşın başlarında, yazıları, makaleleri halkın görüşleriyle uyumluydu ama savaşın ortasına gelindiğinde tehlikeli olmuştular, modaları geçmişti. Savaş bitince de hiç kimse onun gibileri dinlemek istemedi.

Bununla birlikte, yavaş yavaş, Almanya ve savaş hakkında yazdıkları halkın belleğinden silindi, yerini romanları ve öyküleri aldı, çok sayıda Alman onları okumaya başlamıştı. Yapıtlarının özgürlüğü temsil ettiği düşünülüyordu; değişikliği kurguda sunuyordu. *Venedik'te Ölüm*, karmaşık bir cinselliğe dair çağdaş bir kitap olarak görülüyordu. *Buddenbrooklar*, köklü bir tüccar ailesinin çöküşünü anlatıyordu. O kitaptaki kadınları sunuş tarzı, Almanya'daki kadın okurlar arasında popülerliğini artırdı.

Bir yere davet edilmekten, o davetiyeleri Katia'ya göstermekten, ajandasına bakıp her şeyi ayarlamaktan hoşlanıyordu Thomas. Trenle gittiği yerlerde karşılanmak ya da onu almak için araba gönderilmesi onu keyiflendiriyordu. Yapacağı etkinlikten önce belediye başkanıyla ya da kamudaki yöneticilerle ya da edebiyat dünyasındaki yayın yönetmenleriyle ya da yayıncılarla akşam yemeği yemek tatmin ediyordu onu. Saygı görmekten zevk alıyordu. Ayrıca aldığı paradan da memnundu.

Dinleyicilerin kolay kolay yorulmadığını öğrendi. Bir saat süren okuma yapıyor, dinleyiciler yine de doymak bilmiyorlardı. Katia'nın önerisi üzerine uzun giriş konuşmaları yapmaya başladı, okumasına başlar başlamaz salona çöken sessizliğin tadını çıkarıyordu. Eğer sesi iyi duyulmazsa Katia ona bir işaret yapıyordu, o zaman Thomas sesini yükseltiyordu. Bazen dinsel bir ayindeymiş gibi hissediyordu, kendisi rahip oluyordu, okuduğu bölüm ya da öykü de kutsal bir metin.

Dinleyicilerin içinde her zaman genç erkekler de oluyordu, Thomas'ın gözünden kaçmıyorlardı. Kimileri edebiyatla ilgili ebeveynleriyle geliyordu, kimileri de, çoğunlukla yaşça daha büyük olanlar, *Venedik'te Ölüm*'den etkilenmiş gençlerdi. Thomas kürsüye çıkar çıkmaz ilk sıradaki koltuklara bakıyordu ve orada her zaman o gençlerden birini görüyordu. Onu seçiyor, gözünü ona dikiyor, sonra başka yöne çeviriyor ve tekrar, daha da dikkatle bakıyordu ona, sonunda o genç adam kendisine özel ilgi gösterildiğine emin oluyordu. Okuma bitince Thomas gözlerini dikmiş olduğu genci arıyor, ama ilgisinin odağında olan o genç çoğunlukla gecenin içine karışmış oluyordu. Bazen de o gençlerden biri elinde kitapla, çekinerek, kibarca yanına geliyordu, Thomas da kendisini bekleyen kalabalıkla ilgilenmesi istenene kadar o gençle kısaca konuşuyordu.

Üçüncü Almanya, annesinin yaşadığı Polling köyüydü. Orada hiçbir şey değişmemişti. Genç erkekler savaşa katılmış olsalar da, çoğu ölmüş ya da yaralanmış olsa da, savaş bitince, sanki önemli hiçbir şey olmamış gibi hayat kaldığı yerden başlıyordu. Hasat zamanı aynı makineler tarlalarda çalıştırılıyordu. Tahıl ve saman için aynı ambarlar kullanılıyordu. Aynı yiyecekler yeniyordu. Kiliselerde aynı dualar ediliyordu. Münih her zamanki gibi çok uzak görünüyordu. Tren saatleri de değişmiyordu.

Annesinin oturduğu evi kiraladığı Max ve Katharina Schweighardt yaşlanmışlardı ama tavırlarında hiçbir değişiklik yoktu. Katharina, Julia'nın sağlığı hakkındaki kaygılarını Thomas'a nazik ve incelikli sözcüklerle iletmişti. Schweighardtların çocukları bile köyün şivesiyle

konuşuyorlardı, anne ve babalarının zekâsını ve aklını almışlardı.

Erika ve Klaus'un yanından ayrılıp Polling köyüne gelmek, hiçbir düzen bulunmayan kaos ortamından çıkıp zaman dışı, güvenli olduğu duygusunu veren bir Almanya'ya gelmek demekti.

Ne var ki hiçbir şey zaman dışı ya da güvenli değildi. Lula ve annesi, gelirlerinin yavaş yavaş değerini yitirdiğinden yakınırken Thomas enflasyonun suçunun, Alman ihracat mallarına bir dizi yıkıcı vergi koymuş olan savaşın galiplerine yüklendiğini görüyordu. Bütün Almanlar gibi Thomas buna çok üzülüyor, kindarlık sayıyordu. Enflasyonun yalnızca perişanlığa neden olmadığını, kolay kolay dindirilemeyecek öfkeler de doğurduğunu anlaması zaman aldı.

Doların değeri yükselirken Thomas'ın kitaplarının yurt dışı satışlarından gelen gelir arttığı için hizmetkârlarının ücretlerini ödemekte zorlanmadılar, Erika ile Klaus'a mali destek verdiler, Thomas'ın annesiyle kız kardeşine de yardımcı oldular. İki arabaları ve bir şoförleri vardı.

Zenginleştikleri hemen fark edildi. Bir gün eve üst üste ziyaretçiler gelince Thomas Katia'ya onların kim olduğunu sordu.

"Bir şeyler satan insanlar, paramız olduğunu öğrenenler. Tablo satıyorlar, müzik aletleri ve kürk mantolar. Son gelen kadın değerli olduğunu sandığı bir heykel getirmişti. Ona ne diyeceğimi bilemedim."

Birkaç kez, Polling'den ya da bir etkinlikten dönerken Thomas sokaklarda göstericiler gördü, gazetelerde bu kez antikomünist grupların kargaşa yarattığını okudu. Kendisiyse her gün savaştan önce yarım bıraktığı romanı üzerinde çalışıyordu, Münih'teki istikrar, durumun yatıştığını hissetmek onu mutlu ediyordu. Gösterilerle hiç ilgilenmedi.

Annesi Poschingerstrasse'ye kalmaya geldi, her gün Lula'yı gördü, sonunda kız ondan bıktı.

"Durmadan aynı şeyleri söylüyor, sonra benim Carla olduğumu sanıyor ya da bunu beni kızdırmak için söylemiş gibi yapıyor. Bence Polling'deki evine dönmesi onun yararına olur."

Annesi yaptığı masraflarını karşılasın diye Thomas'a birkaç banknot verince Thomas, bu kâğıtların hiçbir değeri olmadığını annesinin bilmesi gerektiğini düşündü.

"Neyin değerinin ne kadar olduğunu bilemeyecek kadar yaşlandım. Sanırım toplama, çıkarma yapma becerimi de yitirdim. Bereket sen ve Katia varsınız da bütün bunları benim yerime yapıyorsunuz. Lula'nın hiçbir yararı yok, banknotları Heinrich'e gösterdim ama o da bana konferans çekti. Bazen babana benziyor."

Polling'de, Thomas annesinin kirasını ödedi, evin ısıtılmasını ve yeterince yiyecek bulunmasını sağlayacak bir de yardımcı tuttu. Ama annesine giyecek satın almanın bir yolunu bulamadı. Ayakları acıdığı için terlik giydiğini söylüyordu Julia, ama Thomas aslında onun ayakkabıya ödeyecek parası olmadığını biliyordu. Katia alışverişe çıkmayı önerince Julia yorgunluğunu bahane etti.

Bazen annesinin gerçekten yorgun olduğunu görüyordu Thomas. Öğle yemeğinden sonra genellikle oturma odasında bir köşeye oturup orada uyuyakalıyordu. Lula gibi o da en çok Monika'ya ısındı, onun eski Lübeck'ten saydığı tek torunu olduğunu söylüyordu.

"Ben neden eski Lübeck'tenim?" diye sordu Monika.

"Senin terbiyeli bir kız olduğunu kastediyor," dedi Thomas.

"Erika gibi değil miyim?"

"Evet," dedi Katia. "Erika gibi değilsin."

Julia Polling'e döndükten kısa bir süre sonra yatağa düştüğü haberi geldi.

Thomas Polling'e vardığında Katharina Schweighardt onu bekliyordu.

"Bir sorunu olduğunu sanmıyorum," dedi, "ama buradaki bütün köylerde buna benzer vakalar var, özellikle de geçimlerini birikimlerinden sağlayan kadınlar arasında. Geçen yıl başladı. Yatağa giriyorlar, yemek yemiyorlar, ölmeyi bekliyorlar. Annen de aynen böyle yapıyor."

"Ama ona iyi bakılıyor," dedi Thomas.

"Parasız olmaya alışamıyor. Biz hepimiz seviyoruz onu. Herkes ona yardıma hazır. Ama parası tükendi. Paraya alışmış olan hiç kimse bu durumda yaşayamaz. Dünya böyle işte."

"Doktor gördü mü onu?"

"Gördü, ama yapabileceği bir şey yok. Doktora da o eski banknotlardan vermiş."

Julia kışın büyük bir kısmını geçirebildi, çorba ve kuru ekmek yiyordu. Bazı günler Carla'yı ya da Lula'yı istiyor, kimi günler de oğullarını çağırıyordu. Thomas'ın annesinin başucunda, onun sabaha sağ çıkmayacağını düşünerek geçirdiği bir akşam, Julia onun Brezilyalı biri olduğunu sandı.

"Ben senin baban mıyım?" diye sordu Thomas annesine.

Julia başını iki yana salladı.

"Hatırladığın biri miyim?"

Julia gözlerini ona dikti, Thomas'ın Portekizce olduğunu sandığı birtakım sözcükler fısıldadı.

"Brezilya'yı seviyor muydun?"

"Sevdiğim oydu," dedi annesi.

Bir hafta geçti, Julia hâlâ hayattaydı. Zayıflamış görünüyordu. Thomas'ı görünce kendisini doğrultup oturtmalarını istedi. Heinrich ile Viktor alt kattaydılar, Thomas onları da görmek isteyip istemediğini sorunca annesi başını hayır anlamında salladı. Şaşırmış gibiydi, Thomas'la göz göze gelmeye çalıştı. Thomas ona kim olduğunu söyledi.

"Kim olduğunu biliyorum," diye fısıldadı annesi.

Thomas onun elini tuttu, ama annesi yavaşça çekti elini. Birkaç kez konuşmaya çabaladı ama bir şey söyleyemedi. Esnedi, gözlerini kapadı. Katharina geldi, annesine ne kadar iyi göründüğünü, yakında yine eskisi gibi olacağını, köyde yürüyüşe çıkacağını söyledi. Julia'nın dudaklarında soluk bir gülümseme belirdi.

Dışarıda, Katharina Thomas'a Julia'nın sabaha sağ çıkmayacağını söyledi.

"Nereden biliyorsunuz?"

"Annemle büyükanneme ben baktım. Geceleyin sönüp gidecek. Usul usul olacak."

Thomas, Heinrich, Lula ve Viktor, annelerinin yanında oturdular. Julia sık sık su istedi. Katharina ile kızı geldiler, Julia biraz daha rahat etsin diye çarşafları değiştirdiler. Gece yarısından sonra Julia gözlerini kapadı. Solukları derinleşti, sonra sığlaştı, sonra yine normale döndü.

"Bizi duyabilir mi?" diye sordu Thomas, Katharina'ya.

"Son ana kadar duyabilir. Kim bilebilir ki bunu?"

Mum ışığında Julia'nın yüzü capcanlıydı. Dudaklarını kıpırdatıyor, gözlerini açıp kapıyordu. Oradakilerden biri elini tutmayı deneyince bunu istemediğini açıkça belirtiyordu. Bir saat geçti, sonra bir saat daha.

"Çoğunlukla en zor şey budur," dedi Katharina.

"Ne?"

"Ölmek."

Julia son nefesini verdiğinde Thomas onun başucunda oturuyordu. Bu ani değişikliğe daha önce hiç tanık olmamıştı. Bir an hayattaydı annesi, bir an sonra yok olmuştu. Bu kadar hızlı ve kesin olabileceğini hiç bilmezdi.

Thomas'ın çocuklarından yalnızca Erika geldi büyükannesinin cenazesine.

"Seni daha önce ağlarken görmemiştim hiç," dedi Erika, Thomas'a.

"Biraz sonra susarım," dedi Thomas.

Heinrich de ağlıyordu, Viktor da, ama yüzü her zamankinden de solgun olan Lula gözlerini ileriye dikmişti, kendine hâkimdi. Ancak kilisede dururlarken Thomas onun ne kadar bitkin ve güçsüz olduğunu gördü. Tabutun arkasından yürürken kızlarının ona yardımcı olmaları gerekti.

* * *

Annesinin ölümünden sonra Thomas yazmak dışında bir şey yapamadı. Katia İtalya'ya gitmelerini önerince, *Büyülü Dağ* bitince nereye olursa olsun gideceğini söyledi.

O arada yakındaki şehirlerde okumalar yapıyor, konferanslar veriyordu. Halkın karşısına çıkmak enerji veriyordu ona. Okumadan önceki ve sonraki saatleri verimli buluyordu, o saatlerde romanı hareketlendirecek yeni fikirler, yeni sahneler geliyordu aklına.

Kitaptan Erika'ya söz etti, ama Katia'ya fazla bir şey söylememeye özen gösterdi. Katia romanın konusunun Davos'taki bir sanatoryumda geçtiğini biliyordu, daha ötesini değil. Bazı bölümleri sadece Katia'yı düşünerek yazıyordu Thomas. Onun romanın tek okuru olacağını hayal ediyordu, kendi mahremlerine ilişkin pek çok şeyi romana kattığının farkındaydı, buna Katia'nın mektuplarından aldığı sahneler ve tipler de dahildi. Bazen, üzerinde çalıştığı sayfaları tekrar okuyunca, ne yaptığını Katia dışında kimsenin takdir etmeyeceğinden kaygılanıyordu. Ayrıca ayrıntıların miktarı, çok sayıda kişi oluşu, felsefe ve insanlığın geleceği hakkındaki tartışmaların uzunluğu da aklına takılıyordu.

Ama en çok da, zamanın kendisi romanın kahramanlarından biriymiş gibi, zamanın geçişini ya da yavaşlamasını dramatize etme planının kitabı okuyanlar için bir şey ifade edip etmeyeceğini bilemiyordu. Bu kitabın en özel tutkulardan doğduğunu ve özel alanda daha başarılı olacağını düşününce bıyık altından gülümsedi.

Büyülü Dağ daktiloya çekilip hazırlanınca Thomas Katia'ya kendisine bir paket olduğunu söyledi. Katia şaşırınca Thomas içinde kitabın sayfalarının bulunduğu bir kutuyu çıkarıp verdi ona.

Sofraya her oturduklarında Thomas Katia'nın yüzünü inceliyordu, ama Katia ona gizemli bir tavırla gülümsemekle yetiniyordu; masadan kalkarken tekrar gülümsüyor, çok meşgul olduğunu, işinin başına dönmesi gerektiğini söylüyordu.

Golo hem annesiyle babasına hem de kendinden büyük kardeşlerine doymak bilmez bir ilgi duymaya başlamıştı. Erika ile Klaus'un nerede olduklarını kimse bilmezken, Golo'nun hep haberi oluyordu.

Thomas onu sık sık çalışma odasının önünde dolaşırken buluyordu. Bir gün, Thomas'ın yolunu kesti ve annesinin ne okuduğunu bilip bilmediğini sordu.

"Neden soruyorsun bunu?"

"Durmadan gülüyor. Senin yeni kitabını okuduğunu anladım ama senin kitapların hiç komik olmaz ki."

"Komik bulanlar var."

"Hayır, tam bu noktada yanlış bilgilendirilmişsin," dedi Golo, bir profesör gibi alnını kırıştırarak.

Öğleden sonra Katia'yla yürüyüşe çıktıklarında Thomas onun kitap hakkındaki düşüncesini söylemesini çok istedi, ancak karısı Lula'nın mali durumu ve Erika ile Klaus'un tuhaf davranışları gibi kendilerini kaygılandıran genel meselelerden söz etti.

Katia bir sabah çalışma odasının kapısında elinde kahve ve kurabiye bulunan bir tepsiyle belirince Thomas onun kitabı okumayı bitirdiğini anladı.

"Söyleyeceğim çok şey var," diye başladı Katia. "Beni kitapta erkek kimliğinde göstermeni sevdim, hem de çok hoş bir erkek. Ama bu küçük bir şey. Daha önemlisi, bizim için her şeyi değiştirmiş olman."

"Kitapla mı?"

"Şimdi senin ciddiliğin öne çıkmış. Kitap baştan aşağı ciddi. Kitap seven her Alman okuyacak onu ve bütün dünyada da okunacak."

"Bizim özel kitabımız değil mi o?"

"Aynı zamanda öyle de. Ama işin bu tarafı benden başka kimseyi ilgilendirmiyor. Senin bunu yapabilmen yıllarını aldı. Şimdi de herkesin okuyacağı en doğru an geldi. Demlenmiş bir kitap olmuş."

Sonraki haftalarda kitabın üzerinden geçtiler. Katia birtakım değişiklikler ve bazı yerlerin çıkarılmasını önerdi, ama zamanının çoğunu

çok beğendiği paragrafları seçerek, bazı yerleri okuyarak ve ayrıntılara hayran olarak geçiriyordu.

"Zamanı nasıl da ele alıyorsun ve sonra da kitap nasıl yavaşlıyor! Gramofonda 'Valentin'in Duası' çalındığında ve beni simgeleyen tip ölenlerin arasından odaya döndüğünde! Ve sonra iyi Rusların masası ve kötü Rusların masası!"

"Annemle sen ne yapıyorsunuz?" diye sordu Golo.

"Romanımı okuyoruz."

"Komik romanını mı?"

Kitabın uzunluğu yayıncıları ürküttü ama sonra bundan yararlanmaya karar verdiler. Yabancı yayıncılar kitabın haklarını hemen aldılar. Kitap yayımlandıktan sonra birkaç ay içinde Thomas ile Katia ne zaman operaya ya da tiyatroya gitseler insanlar yanlarına gelip kitabı övüyorlardı. Almanya'nın her tarafından Thomas'ı okuma yapmaya davet ediyorlardı. Bir dergi, okurlarından en sevdikleri bölümleri seçip bildirmelerini istedi.

İsveç'ten *Büyülü Dağ*'ın Akademi'de Nobel Edebiyat Ödülü'nü kimin alacağına karar veren grup tarafından çok önemsendiğine dair bir haber geldi.

Erika on sekiz, Klaus da on yedi yaşına geldiklerinde birlikte Berlin'e taşındılar, orada Erika oyunculuk yapmaya, Klaus da denemeler ve öyküler yazmaya başladı. Çok geçmeden basında ikisi hakkında da çok sayıda haber çıktı, gösterişli halleriyle ünlendiler. Yeni bir kuşağın sesleri deniyordu onlara, ama aynı zamanda Thomas Mann'ın çocukları olarak da tanınıyorlardı. Babalarının adından yararlanıyorlardı ama röportaj yapanlara onun dünyasıyla kendilerininki arasında bir mesafe yaratmayı arzu ettiklerini söylüyorlardı; kendi başarılarıyla tanınmak istiyorlardı.

"Ne yazık ki kendi başarıları karşılığında bir ödeme almıyorlar," dedi Katia. "Erika'yla yapılmış bir röportaj daha okursam, bizden utanmazca para isteyen mektuplarını basına vereceğim."

* * *

Mannların iki büyük çocuğunun özgüvenleri ve toylukları hep alay konusu oluyordu. Bir karikatürde, genç Klaus babasına, "Bana dediler ki baba, bir dâhinin oğlu asla dâhi olamazmış. Dolayısıyla sen bir dâhi değilsindir!" derken resmedilmişti. Thomas'tan hoşlanmayan Bertolt Brecht de, "Bütün dünya, Thomas Mann'ın oğlu Klaus Mann'ı tanıyor. Hem kim bu Thomas Mann?" diye yazmıştı.

Thomas ve Katia bazen iki büyük çocuklarının yarattığı bu karmaşaya bir anlam vermekte zorlanıyorlardı. Klaus'un Pamela Wedekind ile nişanlandığı söylendiğinde Katia, Erika'nın da Pamela'ya tutkun olduğunu öğrendi.

"Belki de ikisi onu paylaşıyorlardır," dedi Thomas.

"Ben Erika'nın bir şeyi paylaştığını hiç görmedim," oldu Katia'nın yanıtı.

Klaus, kahramanı eşcinsel olan bir roman yazmıştı, daha sonra dört genci konu alan bir tiyatro oyunu yazdı, kural tanımayan iki erkek ve iki kızdı oyundaki kişiler. Akşam yemeğinden sonra kitap okumak bir aile geleneğiydi, o sırada ziyarete gelmiş olan Klaus'un bu yeni çalışmasını, orada bulunan Lula halası da dahil olmak üzere ailesiyle paylaşabileceğine karar verildi.

Klaus oyununu okumayı bitirince, Lula oyundaki iki kız arasındaki cinsel yakınlaşmaya itiraz ettiğini açıkça söyledi.

"Hiç sağlıklı bir şey değil," dedi, "ve umarım bu oyun kimsenin dikkatini çekmez. Thomas ve Heinrich ne kadar güzel kitaplar yazdılar, şimdi de, aslında öğrenci olması gereken bu çocuklar canları ne isterse onu yazıyorlar. Kızlarımın bunları görmemesini sağlamaya çalışacağım."

"Savaş sona erdi, Lula," dedi Thomas.

"Eh, ben barıştan hoşlanmıyorum."

Hamburg Oda Tiyatrosu'nun yıldızı, tanınmış oyuncu Gustaf Gründgens Lula'nın görüşlerini paylaşmıyordu: Klaus'un oyunundaki rollerden birini üstlenmek istedi, öteki erkek rolünü de bizzat

Klaus'un oynamasını önerdi, iki genç kadını da Erika ve Pamela Wedekind oynamalılardı.

Gründgens Mannların evinde keşmekeşe neden oldu. Gründgens'in sevgisinin farklı versiyonları Golo'yu bile eğlendirmeye başlamıştı. Bir gün, cinsel eğilimlerini gizlemeye gerek görmeyen Klaus'un yazdığı bir mektuptan, Gründgens'le birbirlerini sevdikleri öğrenildi. Onun arkasından Erika, Gründgens'le evleneceğini bildiren bir mektup yazdı. Bu olayın hemen arkasından Mannların evine gelen Klaus, kız kardeşinin, Gründgens'le nişanlanmasına rağmen aslında hâlâ Pamela Wedekind'i sevdiğini, kendisi de Gründgens'i sevmesine rağmen hâlâ Pamela'yla nişanlı olduğunu anlatınca hem annesiyle babası hem de Golo dehşet duydular.

"Herkes evlenmeden önce böyle mi yapıyor?" diye sordu Golo.

"Hayır, yapmıyor," dedi annesi. "Sadece Erika ve Klaus."

Klaus'un yazdığı oyun Almanya'da turnedeyken dört oyuncunun arasındaki karmaşık ilişkilerle ilgili haberler gazetecilerin arasında yayıldı, onlar da bu tiyatro oyununun kaynağının oyuncuların kendi hayatları olduğunu ima eden yazılar yazdılar.

"Münih'te gala yapmayı planlıyoruz," dedi Erika. "Hepinizin gelmesini istiyoruz. Başarımız buna bağlı."

"Sürükleseler bile gitmem oraya," dedi Thomas. "Gazeteler sizin yaptıklarınızı hummalı bir şekilde yayınlayabilirler, ama ben çalışma odamdan çıkmayacağım ve o akşam erkenden yatağa gideceğim."

Thomas ve Katia, Erika ve Klaus'un âşık olmalarını, nişanlanmalarını ve sahneye çıkmalarını engellemek için ellerinden bir şey gelemeyeceğini anladılar. İki çocuklarının hallerini çoğunlukla sevimli buluyorlardı, ancak Gustaf Gründgens'ten hiç hoşlanmadılar, onu onaylamadıklarını söyleyip Erika'yı uyarabilmeyi istediler.

Erika onu ailesinin evine götürdüğünde Gründgens onlar hakkında ne kadar çok şey bildiğini gizleyemedi; Thomas ile Heinrich'in arasının savaş sırasında açıldığını ayrıntılarıyla biliyordu, Mannların dolar cinsinden gelirlerine değinmeden de geçmedi. Erika ile Klaus'un

yarattıkları altın çemberi delmeyi deneyen ilk yabancıydı Gründgens. Thomas ve Katia, Pamela Wedekind'i çocukluğundan beri tanıyorlardı, Ricki Hallgarten'in ailesinin de komşusuydular, ama Gustaf Gründgens'in kim olduğunu bilmiyorlardı.

"Bir keresinde Münih'ten Berlin'e gelirken trende ona benzeyen bir adam görmüştüm," dedi Katia. "Sırıtıp duruyordu, öyle sevimliydi ki, ama kondüktör geldiğinde adamın biletinin olmadığı anlaşıldı."

Lula ziyarete geldi, pek telaşlı ve heyecanlıydı, sonra birden öfkelendi, Erika ile Klaus'un ölçüyü aşan davranışlarını anlattı.

"Erika'yla yapılmış bir röportajı okudum. Anlaşılan otoriteye hiç saygısı yok. Röportajda öyle demiş."

Bir öğle sonrasında, Klaus Pringsheim bezgin bir halde oturmuş, Thomas ve Katia'yla kahve içiyordu, o sırada Lula göründü. Thomas kayınbiraderinin Lula'yı süzdüğünü görünce o ikisi birbirlerinden uzak tutulmalı diye düşündü.

"Hayatta olmak büyük keyif," dedi Klaus. "Bir yıl Kayzeriniz varken ertesi yıl tam bir kargaşa oluyor. Buna da tarih deniyor."

"Tarih ona denmez," dedi Lula. "İyi ailelerden gelen insanların Almanya'da palyaço gibi dolaşmaları edepsizliktir."

"Erika ile Klaus mu?" diye sordu Klaus Pringsheim. "İyi ailelerden mi?"

"Eh, en azından bizim ailemiz son derece saygındır," dedi Lula.

"Çok şükür bizimki öyle değil," dedi Klaus, "bu durumda belki de sorunun temelinde yatan uyumsuzluktur."

"Bence Klaus şaka yapıyor," dedi Katia.

Lula'nın yanakları kıpkırmızı olmuştu.

"Hayatını tam olarak ne şekilde kazanıyorsun?" diye sordu Klaus'a.

"Müzik çalışırım. Bazen orkestra yönetirim. Hayatımı kazanmak için hiçbir şey yapmam."

"Kendinden utanmalısın!"

"Utanmanın dönemi geçti," dedi Klaus. "Geceleri Münih'te ve Berlin'de dışarı çıkarsınız ve utanma diye bir şey göremezsiniz. Kay-

zerle birlikte o da tahtından indi. O günden beri utanmazlık bayramı var."

"Almanya'nın sonu olur bu," dedi Lula, öfkesi daha da artıyordu.

"İyi bir şey olmaz mı bu?" diye sordu Klaus.

Lula gitmesi gerektiğini söyledi. Ansızın yorgun, neredeyse bitkin görünmüştü. Bir süre oturduğu yerde gözlerini karşıya dikip kaldı. Bir an uyuyakalacakmış gibi göründü. Kapıya Thomas'ın yardımıyla gitti.

Thomas salona dönünce Klaus ona Lula'yla ilgilenen biri var mı diye sordu.

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu Thomas.

"Kız kardeşin gözüme morfin meraklısı bir kadın gibi göründü de."

"Saçmalama," dedi Katia.

Çok geçmeden Erika takım elbise giyip kravat takmaya başladı. Thomas, onunla erkek kardeşinin birbirlerine benzediğini düşünüyordu. Çoğunlukla aynı anda konuşuyorlar, ikisi de aynı şeyi söylemeye çalışıyor, eğer Gründgens yanlarındaysa ona kendilerinin dünyasında bir yabancı olduğunu, onların kavranması zor sözlerini, anlaşılmaz şakalarını ya da her türlü ahlak kuralına direnmelerini asla anlayamayacağını açıkça belli ediyorlardı. Thomas onların konuşma tarzının, yeni gelen birini kasıtlı olarak dışladığını düşünüyordu. Bununla birlikte Erika'nın neden bu adamla evlenmek istediğini ne Thomas anlayabiliyordu ne de Katia.

"En iyisi Erika'nın hiç kimseyle evlenmemesi," diyordu Katia.

Thomas'ın içinden, ne yazık ki Erika kendi kardeşi Klaus'la evlenemiyor, demek geldi. Klaus'u kontrol altında tutmanın bir yolu da bu olabilirdi. İlk başta Thomas Erika'nın Gründgens'le gerçekten evleneceğine inanmamıştı, hatta Erika bunun tamamlaması gereken ve fazla külfetli denemeyecek bir görev olduğunu söylediğinde bile; halk istediği için fazladan yapılan bir gösteri gibi olacaktı, öyle diyordu. Ama sonra üzerinde kesinleştirilmiş tarihiyle bir davetiye geldi.

Thomas ile Katia düğüne katıldıklarında yapmaları gereken hareketlerin üzerinden geçtiler. Çevrelerindeki gençler, erkeklere kadın isimleri kadınlara erkek isimleri takarak, hatta edepsizlik sınırına varan şakalar yaparak neşelenip budalalık yaptıkça Thomas elinde olmadan daha ciddi, daha resmi oldu. Katia dürtünce Klaus'un gözlerini kapadığını gördü, süslü-püslü giyinmiş genç bir kadın gelip onu dansa kaldırmasaydı az daha uyuyakalacaktı. Aynı genç kadın daha sonra Thomas ile Katia'nın yanına gelip Pamela Wedekind'in kıskançlık çektiği için düğüne katılmadığını bildirdi.

"Balayını Constance Gölü kıyısındaki bir otelde geçirecekler," diye anlattı aynı genç kadın, "Erika ve Pamela geçenlerde orada muhteşem bir hafta sonu geçirmişlerdi. Gründgens Erika'yı öyle kıskanmıştı ki onun düğünde giyeceği kıyafeti yırtıp attı. Ama Erika buna aldırmadı. Güldü, çünkü o elbiseyi sevmemişti zaten, bu da durumu daha kötüleştirdi. Balayı geçirecekleri otelde Pamela erkek kılığına girmişti, adının Herr Wedekind olduğunu söylemişti, şimdi hepimiz Erika'nın oteldeki deftere adını Herr Mann olarak yazacağını düşünüyoruz, tabii eğer Gründgens buna izin verirse. Çoğunlukla çok can sıkıcı olabiliyor o adam."

Erika yeni kocasıyla hayatına başladı; Klaus da Münih'te ailesinin yanında kaldı. Gün içinde yorgun oluyordu, ama sonra, her akşam yemeğe oturunca havayı fikirlerle ve planlarla dolduruyor, bazen de görünmeyen bir Erika'yla konuşuyordu, Thomas bunun farkındaydı. Tiyatroda Gründgens'le çalışmak, diğer üçümüzü karamsarlığa sürüklemişti, diyordu Klaus. Gerçek hayatta Gründgens çok yavan biriydi; çok az kitap okumuştu. Ne bir ilginçliği vardı ne de bir pırıltısı. Ancak sahneye çıktığında yapamayacağı şey yoktu. Klaus, Erika ve Pamela gösteri bitse de birlikte yemek yesek derken Gründgens ışıklar söner sönmez sanki silinip gidiyordu. Yemek sırasında alelade biri oluyordu. Gece geç saatlere kadar dışarıda kaldıklarında gerçekten de çok can

sıkıcı olabiliyordu. Ama sahnede olağanüstüydü. Tekinsiz bir şey bu, diyordu Klaus, neredeyse korkutucuydu.

Klaus konuşurken, Thomas şunu fark etti: Başka şeyler yaparken duyduğu heyecana kıyasla yazmak Klaus için sıkıcı bir süreçti. Klaus gezmelerden, partilerden, yeni insanlardan, fırsat bulup seyahat etmekten zevk alıyordu. Simyaya benzeyen bir işlemde, ışığın bir özneyi cezbettiği zahmetli ve gizli yere doğal bir biçimde çekilmiyordu. Hızla yaptığı bir işti yazmak. Bu yeteneğine rağmen Klaus'un bir sanatçı olmadığına hükmediyordu Thomas. Oğlunun yaşı büyüdükçe nasıl yaşayacağını, ne yapacağını merak ediyordu.

Klaus, Erika'nın Gründgens'le evliliğinin en başından bir felaket olduğunu söyleyip uyardı onları. Gründgens'in, Berlin'de onlarla akşam yemeği yerken, kapağında Klaus, Erika ve Pamela Wedekind'in bulunduğu bir dergiyi çıkarıp gösterdiğini söyledi. Gründgens onlara, o fotoğraf çekilirken kendisinin de masada bulunduğunu hatırlatmıştı, ama tanınmış biri olmadığını düşünen bir editör onu fotoğraftan kesip çıkarmıştı. Belli ki pek önemli biri değilmişim, demişti Gründgens, diğer üçü büyük oyunculardı, kendisiyse değildi. Ya da onlar edebiyat alanında ünlü babaların şımarık çocukları diye iddia etmişti, kendisiyse değildi.

Klaus, akşam boyunca Gründgens'in yakınmalarını dinlemek zorunda kaldıklarını anlattı. Erika artık bıkmıştı ondan. Gründgens, Erika'nın babasıyla konuşup kendisini çeşitli tiyatroların yönetimlerine tavsiye etmesini sağlamasını istiyordu. Klaus, Gründgens'in artık yalnızca oyunculukla yetinmek istemediğini, kendi tiyatrosunu yönetmek istediğini söyledi.

"Erika eve geldiğinde, bu adamla evlenmekle kendisini budala durumuna düşürdüğünü hissedecektir," dedi. "Hepimizin onunla ilgilenmesi gerekecek."

* * *

Thomas, Adolf Hitler'le ilgili haberleri pek fazla ilgi göstermeden izliyordu. Münih'te her zaman kaçıklar, fanatikler görülmüştü. Sağ ya da sol görüşten olmalarının önemi yoktu. İnsanlar Hitler hakkında o hapisteyken konuştular, serbest bırakılacağı, sonra da Avusturya'ya gönderileceği söyleniyordu. Aralık 1924 seçimlerinde partisi oyların sadece yüzde üçünü almıştı.

Thomas, Almanya'nın savaşı kaybetmesini bir şeyin sonu olarak görüyordu. Alman ruhunun özel olduğunu kendisi de düşünmüştü, şimdi de bu türden cümleleri dağarcığından ve zihninden çıkarmanın bir görev olduğunu hissediyordu. Roman üzerinde çalıştıkça kendi geçmişi hakkında alaycı ve spekülatif olması gerektiğine daha da emin oluyordu.

Heinrich ve Mimi akşam yemeğine geldiklerinde Thomas abisinin Hitler'i ufukta beliren bir tehlike diye adlandıracağını biliyordu. Onu bir kalabalığa nutuk çekerken gösteren fotoğrafı pek çok gazetede sık sık yer almaya başlamıştı.

"Onun suratında saldırgan bir ifade var," dedi Thomas.

"Her tarafı öyle," dedi Mimi.

"Para artık para değil," dedi Heinrich. "Ve çoğu kişi hayal bile edemez bunu. Tiz bir sesle birilerini suçlayabilen herkesi dinlerler."

"Ama kimse Hitler'i dinlemiyor ki," dedi Thomas. "Sözüm ona darbesi bir felaketti. Başarısız bir demagog o."

"Sen ne düşünüyorsun onun hakkında, Katia?" diye sordu Mimi.

"Bu Hitler'in bizi rahat bırakmasını istiyorum," dedi Katia. "O olmadan da Bavyera yeterince kötü. O olursa Bavyera'nın neye benzeyeceğini hayal bile edemiyorum."

Mimi, Lula'nın morfin kullandığına artık emin olduğunu söyledi.

"Hâlâ o kadınların arasında ve onları birbirine bağlayan şey de uyuşturucu. Birbirlerini kolluyorlar, malsız kalmamaya dikkat ediyorlar. Bir arkadaşımın kız kardeşi o gruptaydı."

Lula tekrar geldiğinde donuk gözlerle oturup başını aşağı yukarı sallayıp durdu. Bir süre dili peltekleşti, ama sonra birden irkildi, nerede olduğunun farkındaymış gibi göründü, konuşması canlandı.

Kızları yanındayken onların da toplum içinde kendisi gibi erdemli davranmalarına dikkat ederdi. Eğer kızlardan birinin kendisinin pek ciddi bulmadığı bir şekilde oturduğunu görürse hemen azarlardı onu. Bir yere gelindiğinde ya da oradan ayrılırken nasıl davranılacağı konusunda çok katıydı, ötekilerin de selamlaşırken âdet olan sözleri söylemelerini, birbirlerini öperken abartmamalarını isterdi.

Öğle yemeğine davet edildiği bir gün, Golo'nun çatalıyla bıçağını gevşek tuttuğunu görünce onu düzeltti, sanki saygıdeğer bir anneydi. Yapılanlarda en ufak bir usul hatası gördüğünde üzülerek başını iki yana sallar ya da sesini yükseltir, standartların her yerde düştüğünden yakınırdı.

"Suçu savaşa yükleyebilirsiniz," derdi, "ya da enflasyona, ama ben bizzat insanları suçluyorum. Asıl insanlarda terbiye eksikliği var. Bazen anne babalar çocuklarından daha kötü."

"Benim annemle babamı mı kastediyorsun?" diye sordu Golo.

"Ben size yeni ortaya çıkan kabalıklardan bir örnek veriyorum."

Erika ile Klaus'un evde bulunmaları olasılığı varsa, Lula kuzenlerinin toplum içindeki gayri ciddi davranışlarından etkilenmesinler diye kızlarının Poschingerstrasse'ye gelmelerine izin vermediğini söylerdi.

"Erika'da hiçbir kadınsı özellik yok," diyordu Lula. "Nasıl yaşayacak böyle? Erkeğe benziyor."

"Kendisi böyle görünmek istiyor," dedi Katia.

"Kız kardeşlerine, kuzinlerine ve genellikle genç kadınlara çok kötü bir örnek oluyor."

Heinrich Münih sosyetesinin pek çok tabakasına girip çıktığı için Löhr'ün ölümünden önce bile Lula'nın evli erkeklerle ilişkisi olduğunu öğrenmişti. Herkesçe bilinen bir apartmanın giriş kapısında olay çıkartırken görülmüştü. Thomas ilk başta iki ünlü yazarın dul kız kardeşleri hakkında böyle dedikodular çıkarıldığını düşünmüştü.

İnsanların Lula hakkında hiç konuşmamakla, hiçbir şey öğrenmemekle yetinemediklerine inanıyordu. Münih'in edebiyat çevrelerinin ve bu çevredeki saygın meslektaşların buluştuğu yerlerde Lula fikirleri yüzünden değil, göze çarpacak kadar parasız kaldığı için dikkat çekiyordu.

Heinrich Lula'nın bir âşığı olduğuna, adamın da ona ihanet ettiğine emin olduğunu söyledi. Adam evliydi ancak ortalıkta karısı ve Lula dışında pek çok kadınla görülüyordu.

"Karısı uzun zamandır aldırmıyor artık," dedi Heinrich, "ama Lula açıkça aşağılanıyor."

Kısa bir süre sonra da, Lula'nın sokakta bu adamı takip ederken görüldüğünü anlattı, ya da kafelere ve restoranlara girip adamın içerdeki masalardan birinde oturup oturmadığını kontrol ediyor, sonra da tek başına oralarda oturup moral bozukluğu içinde adamın adını veriyor, ısrarla onun gelmesini bekleyeceğini söylüyordu.

Sonra Lula'nın intihar ettiği haberi geldi. Heinrich, Thomas ile Katia'ya bu haberi vermek için evlerine gelince Katia ve Golo hemen Lula'nın kızlarını avutmaya koştular, Thomas ile Heinrich ise evde kalıp Thomas'ın çalışma odasına kapandılar.

Heinrich kardeşine annelerinin Brezilya'daki çocukluğunu anlattığı geceleri hatırlattı.

"O gecelerin birinde odaya birinin girip iki kız kardeşimize nasıl öleceklerini söylediğini gözünün önüne getirebilir misin?" diye sordu Thomas.

"Carla öldüğünde," dedi Heinrich, "benim bir parçam da onunla birlikte gitti. Şimdi de Lula. Yakında hepimiz gideceğiz."

1927'de ve 1928'de, Nobel Edebiyat Ödülü'nün açıklanacağı günlerde Thomas'ın evinin önünde muhabirler vardı. İlk yıl Katia onlar için hizmetkârlara çay hazırlatmış, kurabiye ikram etmişti, ama ikinci yıl

panjurları kapattırmış ve herkesin eve arka kapıdan girip çıkmasını istemişti.

"Geçen yıl senin kazanmadığın açıklanınca keyiflendiklerini hissetmiştim."

1929 geldiğinde Thomas ve Katia ödül Thomas'a verilebilir diye korktular. İşsizlerin sayısı iki milyonu aştığı, Hitler'in adının herkesin ağzında olduğu, onun Münih'teki toplantılarına binlerce kişi katıldığı için Mannlar ne büyük miktarda bir parayı halkın gözü önünde almak ne de dikkati üzerlerine çekmek istiyorlardı, zaten Erika ve Klaus yüzünden yeterince dikkat çekmişlerdi, çünkü Hitler'in popülaritesi arttıkça oğlu ile kızının Hitler ve arkadaşlarına yaptıkları hakaretler de çoğalmıştı.

Thomas, Hitler konusunda tehlike uyarısı yapan ve onun yandaşlarına duydukları nefreti açık açık söyleyen Erika ile Klaus'a da, abisi Heinrich'e de tam anlamıyla güvenmiyordu. Abisinin ve kendi iki büyük çocuğunun Almanya'da sövüp sayacakları bir düşmana ihtiyaç duyduklarını hissediyordu. Sabah gazeteyi okurken Hitler'e dair haberlere sık sık sadece göz atıp geçtiğinin farkına varıyordu, Hitler'in partisi eyalette ve oyların sadece pek azını kazandığı bölgedeki seçimlerde zafer kazandığını ilan ediyordu.

Golo ise Hitler ve SA hakkında gazetelerde çıkan haberleri kesip dosyalamaya başlamıştı. 1929'da Nürnberg'deki seçim konuşmalarından sonra bütün gazeteleri satın aldı, bazıları katılanların sayısını kırk bin olarak veriyordu, yüz bin diyenler de vardı. Golo gazete kesiklerini yemek masasının üzerine yaydı ve bakması için babasını çağırdı.

"Büyüyor bu iş," dedi, "ve disiplinliler. Seçimlerde mücadele ediyorlar, aynı zamanda yarı-resmi bir orduyu da yönetiyorlar."

"Destekleri yok," dedi Thomas.

"Doğru değil bu. Desteklerinin ne olduğunu sana her gün gösterebilirim. Gizli kapaklı değil."

Thomas ile Katia Nobel Ödülü'nden söz etmeme konusunda anlaştılar, bu konuyu açan herkesi de susturacaklardı. Ama duyurudan

önceki gece Thomas uyuyamadı ve bu ödülü ne kadar çok arzuladığını, almamasının kendi karakterindeki bir kusurdan kaynaklandığını düşündü. Onu arzu etmemeliyim, diyordu içinden; belki kendisine okur kazandıracaktı ama aynı zamanda başına dert de açacaktı.

Sabah telefonun çaldığını duydu ve Katia'nın ya da Golo'nun yanına gelmesini bekledi. İkisi de gelmeyince, ödülün kendisine verildiğinden bu kadar emin olduğunu düşünmesi gülümsetti onu. Katia kapıda ikisi için hazırladığı kahveyi taşıdığı tepsiyle görününce Thomas onun kendisini avutmaya hazırlandığını düşündü. Kapıyı kapatıp oturana kadar konuşmadı Katia.

"İki dakikaya kadar telefon çalmaya başlar, gazeteciler de kapıya dayanır. O zamana kadar biraz sakin vakit geçirelim istedim. Bir süre böyle bir fırsatımız olmayacak."

Thomas'ın zaten Ren bölgesinde okuma programları vardı, böylece buna başka etkinlikler de eklendi, bunlara Münih'te bir kutlama yemeği ve Bonn Üniversitesi'ndeki bir tören de dahildi. Salonu dolduran kalabalıklar savaştan bu yana onun okumalarına gelmiş kişilerdi, ama şimdi salonlardaki atmosfer umut doluydu, sanki Thomas dinleyicileri kendilerini kuşatan bütün o korkudan ve başarısızlıktan kurtarabilecekti.

Konuşmalarında siyasete değinmedi, ama olayların dışında kalan ve bütün dünyanın hayranlığını kazanan kitaplar yazan bir Alman olarak mevcudiyeti, bu etkinlikleri muhaliflerin gizli toplantısı gibi hissettiriyordu, Almanya'nın lekesiz ruhu orada soluk alabilecekti.

Golo'nun dediğine göre liberal gazetelerde bu ödül sadece Thomas'ın yapıtlarının değil, kendi ülkesinin fikir hayatını temsil ettiğine dair düşüncenin aklanması olarak da görülüyordu. Kutlamaların, onun anavatanını tehdit eden karanlık güçlere verilen bir ders olduğunu yazıyordu gazetelerden biri.

Golo ona Hitler'in kontrolündeki *Illustrierter Beobachter*'i gösterdiğinde zaten bildiği bir şeyin daha kışkırtıcı bir versiyonunu okudu. Ödül Thomas'ın Nazilerin dikkatini daha da çekmesine yaradı. Savaş-

tan beri temsil ettiği kültürün kendisi –burjuva, kozmopolit, dengeli, sakin– Nazilerin yıkmayı kafalarına koydukları türde kültürdü. Düzyazılarında kullandığı tarz –ağır, resmi, uygar– onların kullandığı tarzın tam tersiydi.

Naziler kültür hegemonyası için de mücadele ediyorlardı. Bir Yahudinin ya da sol görüşlü bir şairin yazdığı bir şiir, bir Yahudi işletmesinin gelişmesi kadar rahatsız ediyordu onları. Ünlü bir yazarı tıpkı düşman bir ülke ya da Yahudi bir banker gibi görebiliyorlardı. Sadece sokakları ve hükümet binalarını değil, bankaları ve işletmeleri de kontrol etmek istiyorlardı, geleceğin Almanya'sını yeniden yaratmayı arzuluyorlardı. Lirik şiiri ya da romanı cezalandırmazlarsa Alman kültürünün geleceği kolayca ellerinden kayıp gidebilirdi ve o gelecek onları tıpkı içinde bulundukları zaman kadar ilgilendiriyordu.

Akşamları Münih'teki çalışma odasında tek başına oturduğunda bu fikirler Thomas'ın aklını hep meşgul ediyordu. Nazilerin iktidara geleceğini bir an bile düşünmüyordu. Bazı günler sadece can sıkıntısı oluyorlardı, hayatın her yanına nüfuz eden bir bayağılığın temsilcisiydiler. Restoranlardaki garsonlar eskisi kadar kibar davranmıyorlardı. Sevdiği kitabevlerindeki personel eskisi kadar uysal değildi. Katia da evde çalışacak uygun personel bulamamaktan yakınıyordu. Posta hizmetlerinin de yavaşladığına emindi Thomas.

Ancak bu rahatsızlıklar önemli sayılmazdı. Sokaklarda pek az zaman geçirdiği için oralardaki üniformalı haydutları fazla aklına takmıyordu. Nazilerin gelecekte herhangi bir devlet kuruluşunda bulunmaları konusu, konuşmaya bile değmezdi. Bir kökenleri olmadığı için çok geçmeden silinip giderler diye düşünüyordu Thomas. O, asıl mücadelenin sosyalizmle sosyal demokrasi arasında olacağına inanıyordu.

Birkaç yıl önce, Golo siyasal felsefeye ilgi duymaya başladığında, bu ikisi arasındaki uçurumun nasıl giderilebileceğini onunla tartışmaktan hoşlanırdı. Şimdiyse Golo'yla bütün konuşmaları Nazilerle İtalyan faşistleri arasındaki farklılıklar ve Nasyonal Sosyalistlerin,

hiçbir seçim kazanmadan ya da aldıkları desteği artırmak için seslerini hiç yumuşatmadan halkın hayal dünyasının göbeğine nasıl yavaş yavaş ve sinsice yerleştikleri hakkındaydı. Golo'nun ilgisini sosyalizme ve sosyal demokrasiye çekmeye çalışınca oğlu omuzlarını silkmiş ve "Salt Heinrich, Erika ve Klaus'un Hitler'in hepimizi tehdit edeceğini düşünmeleri bunun doğru olmamasını gerektirmez," demişti.

"Doğru olmadığını hiç söylemedim ki."

"Bunu duyduğuma sevindim."

Düşmanlarının adiliği ve kötülüğünün Erika ile Klaus'a güç verdiklerini görüyordu. Amerika'ya gitmişler, orada kendileriyle röportaj yapmak isteyen meraklı bir gazeteci kalabalığıyla karşılaşmışlardı. New York'ta oturan arkadaşları Ricki Hallgarten onlara evini açmış, şehrin zevkli yanlarını tanıtmıştı – bunlardan bazılarını, diye yazıyordu Erika mektubunda, sevgili anne babasına bile açıklayamazdı. Amerika'da trenle yolculuk etmişler, sonra yolculuklarını dünya turuna çevirerek Japonya, Kore ve Rusya'ya gitmişler, görüp yaşadıklarını birlikte yazdıkları bir kitapta toplamışlardı, kitap evlerine sıkıntıyla dönmeleriyle bitiyordu, sabahın ilk ışıklarıyla Prusya topraklarına dönüyorlardı, orada polis gözlerini onlara dikince kahkaha atmaktan vazgeçip hayatı ciddiye almaya başlıyorlardı.

Thomas, geldiklerinde onları aslında polisin değil, anne babalarının ve kardeşlerinin karşıladığını hatırlıyordu. Berlin'e değil, Münih'e dönmüşlerdi. Dönüşlerinin ilk günlerinde neredeyse yeniden çocuk olmuşlardı. Ailece yemek yerken sözlerine dikkat etmeleri konusunda genellikle Thomas ya da anneleri onları uyarsa da bu sefer dünyanın her yerindeki yolculuklarına dair hikâyelerin hepsi masum serüvenlerle doluydu, sanki bir masaldan çıkma iki kardeştiler, dünyaya salıverilmişlerdi ve iyi yürekli yabancılar onlara göz kulak olmuştu, şansları da rast gittiği için her türlü felaketten esirgenmişlerdi.

Çok geçmeden bu hallerinden sıyrılıp yeniden birer yetişkin oldu-

lar. Ricki Hallgarten Amerika'dan dönünce Erika bir çocuk kitabı yazdı, Ricki de onu resimledi, sonra da Katia Thomas'a Ricki ile Klaus'un sevgili olduklarını haber verdi. Klaus artık her yıl bir, iki roman yayımlıyordu. Erika da yeni bir kadın olmanın ne anlama geldiği konusunda yazdığı kısa makalelerle bütün Almanya'da ünlendi. Araba kullanırken, kısa saçları parıldarken, cinsellik ve siyaset hakkındaki saldırgan ve tartışmaya açık fikirlerini duyururken fotoğrafının çekilmesinden hoşlanıyordu. Ricki'yle birlikte on günlük bir ralliye katılıp kazandılar, mola yerlerinde Erika makaleler yazıyordu.

Thomas ve Katia sakin bir geç orta yaş dönemine uyum sağlarlarken Erika ile Klaus hayatı daha heyecan verici buluyorlardı. Ricki'yi ve Erika'nın arkadaşı Annemarie Schwarzenbach'ı da alarak iki arabayla Almanya'dan İran'a bir seyahat yapmayı planlıyorlardı.

Thomas, kendini beğenmişlik içindeyken birden yumruk yemiş gibi oldu. Nobel Ödülü'nü almasını izleyen yıl Naziler altı buçuk milyon oy aldılar, oysa daha iki yıl önce bu miktar sekiz yüz bindi. Ama Thomas onlara verilen desteğin nasıl arttıysa aynı şekilde kolayca yok olabileceğine inanıyordu. Kanısınca, Nasyonal Sosyalistlerin vaatlerinin ne kadar boş olduğunu halk kuşkusuz anlayacaktı. Keşke Golo ona ne olduğu bilinmeyen yayınlardaki korkutucu ve uğursuz makaleleri göstermekten vazgeçseydi, o zaman huzur içinde çalışmalarına devam edebilirdi.

Bununla birlikte birkaç ay sonra Thomas romanını yazmakla meşgulken ve konuşma ya da okuma yapmak üzere seyahatlerdeyken, Almanya'da gerçekleşen dönüşüm unutulmaz bir görüntü olarak çıktı karşısına. Berlin'deki Beethoven Salonu'nda "Mantığa Davet" başlıklı bir konuşma yapmayı kabul etmişti. Başka bir zaman olsa bu başlık kışkırtıcı sayılmayabilirdi ama şimdi öyleydi. Konuşmasını dikkatle hazırladı, yazdıkça öfkesi çoğaldı, bu sözlerin söylenmesi gerektiğine iyice inandı.

Kendi saptadığı üç Almanya'dan ortadakine hitap ettiğine hâlâ inanmaktaydı. Beethoven Salonu'nu kış akşamlarını kitap okuyarak geçiren düşünceli insanların doldurmasını bekliyordu. Kendisi gibi onların da uygar bir toplumun temeli olan özgürlük, eşitlik, eğitim, iyimserlik ve ilerlemeye inanış olarak adlandırdığı ilkelere sırt çevrilmesini esefle karşılayacaklarını tahmin ediyordu. Kendisinin "acayip barbarlığın ve ilkel, popülist panayır yeri çılgınlığının devasa dalgası" dediği şeyden dinleyicilerinin nefret ettiğine ve Nasyonal Sosyalizmin "grotesk siyaset yaptığı" görüşüyle hemfikir olduklarına inanıyordu, bu siyaset "yansımalı kitlesel krizlerle, lunapark çanlarıyla, şükürler olsun çığlıklarıyla, herkesin ağzı köpürene kadar mantra gibi yinelediği tekdüze sloganlarla doluydu." Sosyal Demokratların Alman siyasetindeki en akılcı ve ilerici parti olduğunu söyleyerek dinleyicilerinden onları desteklemelerini istedi.

Salon doluydu, konuşmasına başlarken de olumlu tepkiler aldı. Erika ile Klaus'un da dinleyiciler arasında olmalarına seviniyordu. Almanya'da "dünya için tehdit oluşturabilecek bir duygu" olduğunu anlatırken ve Nazizm'in "hamuru bozuk" olduğunu eklerken dinleyicilerin arasından bir adam ayağa kalkıp söz istedi.

Daha önce Thomas'ın sözünü kesen olmamıştı hiç. Ne yapacağını bilemedi. Önce kararsız kaldıysa da adama konuşması için işaret etti.

Adam, sesini bütün salona duyuracak kadar yükselterek Thomas'ın yalancı ve halk düşmanı olduğunu söyledi. Dinleyiciler arasından onu onaylamadıkları belirten mırıltılar duyuldu. Thomas elinde konuşma metni bulunduğuna memnun oldu. Bocalamamaya kararlıydı. Yapıtlarına hayran olan dinleyicilerin onaylayacağı fikirlere sıra geleceğini biliyordu, bu ise sözünü kesen adamı daha da öfkelendirecekti.

Salonun her tarafında karşıt görüşlü kişiler olduğunu gördü, her fırsatta hakaret etmeye, yuhalamaya hazırdılar. Örgütlenmiş oldukları belliydi, buraya onun konuşmasını engellemeye gelmişlerdi. Thomas'ı susturmak için bağırmaya başlamışlardı bile. Birkaçı oturdukları yerden kalkıp sahneye doğru yürüdü ama dinleyicilerin çoğunluğu sessizce

oturuyordu. Thomas'ın konuşmasını bölmeyi planlayanlar stratejik konumda yerleşmişlerdi salona. Hepsi de genç erkeklerdi. Ne zaman sözlerine ara vererek başını kaldırıp baksa onların salondaki saldırgan varlıklarını fark ediyordu.

Konuşmasına devam ederken Thomas'a bir pusula verildi, konuşmasını kısa kesmesi, gerginlik artmadan bitirmesi konusunda uyarılıyordu. Bunu yapamayacağına karar verdi Thomas. Sadece böyle geri adım atmasını herkesin kendisini küçük düşürücü bir teslim olma şeklinde anlaması değildi mesele, protestocular onu korkuttuklarını hissederlerse Katia ile kendisinin de, diğerlerinin de oradan nasıl çıkıp gideceklerini bilememesiydi.

Salondakilerin konuşmasını bölme çabaları daha da genişleyerek, daha da ateşli bir şekilde sürerken Thomas Nazi ideolojisini daha da şiddetle eleştirmeyi sürdürdü. Artık birer birer kalkıp kötü sözler bağırmıyorlardı, gruplar halinde şarkı söylüyor, hakaretler savuruyorlardı. Thomas konuşmasının sonuna geldiğinde sözleri neredeyse duyulmaz olmuştu.

Konuşması bitince salondan dışarıya salimen çıkamayacakları belli oldu. Katia'nın yan tarafa gitmesi için kendisine işaret ettiğini gördü. Orada yönetici Bruno Walter'i ve eşini buldu, Walter binanın merdivenlerinin ve koridorlarının karmaşık sistemini iyi biliyordu, Thomas ile Katia'yı yan binaya geçirdi, arabasını o binanın yakınında bırakmıştı.

Thomas, Nazilerin üstünlüğü sürdüğü sürece bundan böyle Almanya'da aynı şeyin tekrarlanacağından korkmadan bir daha konuşamayacağını anlamıştı. Onu dinlemek isteyen hiç kimse etkinliklerinden birine katılmayı güvenli bulmayacaktı. Konuşmasının metninin basılmasını kabul etti, üç baskı yapmasından da memnun kaldı, ama bunun önemi olmadığını biliyordu. Damgalanmıştı. Golo ona, Nasyonal Sosyalist gazetede konuşmasıyla ilgili yer alan haberleri göstermeyi önerince görmek istemedi. Kendisi hakkında neler söyleyeceklerini biliyordu zaten.

Yazmaya devam etti, ancak Münih'te sokağa çıkmayı göze aldığı anda bile hemen dikkatleri üzerine çekeceğinin farkındaydı. Katia'yla nehir kıyısında yürüyüşe çıktıklarında çok temkinli davranıyorlardı. Thomas Nazilere karşı çıkma görevini değerli buluyordu, onların yenileceğine inanıyordu. Enflasyonun ülkede huzursuzluk yarattığını görüyordu, istikrar sağlanana kadar bir fraksiyondan ötekine, bir ideolojiden ötekine savrulmalar da olacaktı. Ancak Berlin'de yaşanan o gece, edebiyat alanında eriştiği ününün onu saldırılamaz bir konuma getirmiş olmadığı gerçeğine dair başka hiçbir şeyin yapamadığı kadar uyarmıştı onu. Aklındakileri canı istediğinde söyleyemeyecekti. Onun Almanya'sı, yani okumalar yaptığı Almanya, merkezdeki yerini yitirmişti.

Çevrelerini kuşatan tehlike karşısında Erika ile Klaus, daha da coşkulu ve etkili konuşmalar yapmaya başladılar. Berlin'de konuşmasının bağırmalarla susturulmasından sonra babaları başka etkinliklere katılmaya istekli olmasa da onlar Nazi tehdidi arttıkça daha da gözüpekleştiler.

Klaus dört oyuncu için ikinci oyununu yazdı, iki erkek iki kadın içindi, ama bu sefer oyunun atmosferi daha karanlıktı, daha tekinsizdi; zevk oyunu olarak aşktan daha fazlası söz konusuydu şimdi. Oyundaki genç karakterler hayatta kalmak için savaşım veriyorlardı. Uyuşturucu onları kurtarmıyor, korkunç sonu akla getiriyordu. Aşk, karşısındakine sahip olma yolunda karmaşık bir çabaydı, ölümse bir tür özgürlük.

Klaus, Erika ve Ricki Hallgarten İran'a yapacakları yolculuğun hazırlıklarına devam ettiler. Thomas ile Katia, Ricki'yi artık çok beğeniyorlardı, Ricki onların çocuklarıyla nasıl konuşuyorsa onlarla da aynı şekilde güler yüzle, rahatça konuşuyordu. Ricki'nin yanında Klaus daha düşünceli biri olmuştu, babasını öfkelendirecek sivri fikirlerini pek fazla açıklamıyordu.

Bununla birlikte o aylarda hepsi de Nasyonal Sosyalistler hakkında sivri fikirler besliyorlardı. Yemeklerde hararetle sövüp saymalarını

dinliyordu Thomas. Yine de Hitler'i suçlayan Ricki'nin sesinin tonu şaşırtıyordu onu.

"Her şey yitirildi! Lanetlendik! Hepimiz! Her şeyi mahvedecekler. Kitapları, resimleri, her şeyi. Hiç kimse güvende olmayacak."

Sonra da Hitler'in bitmek bilmeyen bağırıp çağırmalarından birinin abartılı bir taklidini yaptı.

"Neler olduğunu görmüyor musunuz?" diye sordu, sesi titreyerek.

Planlanan yolculuktan bir gün önce Ricki, Erika, Klaus ve Annemaria Schwarzenbach seyahatleriyle ilgili film yaptırmak için Bavyera'da aktüalite filmi çeken şirketlerden birine gittiler. Klaus ve Erika kameraların karşısında bir arabaya oturdular; öteki ikisi de hayali bir hasarı tamir eder gibi poz verdiler. Ricki, Klaus'un patlak bir lastiği onarırken filme alınmasını önerince öyle güldüler ki film çekimi durduruldu.

Aileleriyle son bir gece geçirip ertesi gün öğleden sonra üçte yola çıkmayı kararlaştırdılar. Ancak öğle saatinde Ricki'nin kalbine kurşun sıkarak kendini vurduğu haberi geldi, Ammersee üzerindeki Utting'e gitmişti, orada küçük bir dairesi vardı. Bulunduğu yerdeki karakola hitaben bıraktığı pusulaya Katia'nın adını ve telefon numarasını yazmıştı, polisin Frau Mann'la temasa geçmesini öneriyordu, ailesine haberi o vermeliydi.

O gece, masada Erika ile Klaus'un ağzını bıçak açmadı. Bir süredir keyifleri çok yerindeydi. Klaus bu yolculuğun kendisiyle Ricki arasındaki hassas ilişkiye baskı yapmasından kaygılanmıştı, ancak Ricki Klaus'u ikisini de heyecanlandıran farklı bir tarzda sevip okşayarak –Erika öyle anlatıyordu Katia'ya– onu sakinleştirmişti. Klaus dünyada en çok sevdiği iki kişiyle çıkacaktı bu yolculuğa. Yolculuk öncesi günlerde yerinde duramamıştı. Thomas Erika'yı ne zaman görse kızının önünde yolculuklarının rotasını gösteren harita oluyordu, ayrıca bir yığın rehber kitap ve sözlük de. Boş bir odada sağa sola talimatlar yağdırıyordu. Yayınlayacağı makalelerin başlıklarını bile bulmuştu, dördünün birlikte yazacağı bir kitap için de planlar yapmıştı.

Ricki'nin öldüğü daireye gittiklerinde yatağının arkasındaki duvarda kan izleri gördüler. Onun cesedini ve kanları gören Erika acı acı haykırmaya başladı. Klaus onu alıp eve götürürken hâlâ feryat ediyordu.

Katia Thomas'ı çalışma odasında buldu.

"Ricki'nin polise neden benim adımı verdiğini bilmiyorum. Kapıyı çaldığımda açılırsa Hallgartenlerin hayatlarını mahvedeceğimi biliyordum. Hem Erika da haykırıp durmasın artık. Çalışma odandan çık da susmasını söyle ona."

Sonraki günlerde Thomas, Erika ve Klaus ile kendi kız kardeşlerinin ölümlerine dair konuşmaya çalıştı, o iki intiharın da ne kadar korkunç ve anlaşılmaz olduğunu anlattı, ama çocukları bunu kavrayacak durumda görünmüyorlardı. Ricki'nin ölümünü başka hiçbir ölümle ilişkilendiremiyorlardı. Thomas, Carla ve Lula öldüğünde kendisinin nerede olduğu, neler hissettiği gibi ayrıntılara girdiğinde bile ne oğlu ne kızı dikkat ettiler söylediklerine. Sanki onların hayatlarında başka hiçbir hayatın erişemeyeceği ölçüde bir parıltı, bir zenginlik, bir canlılık olmuştu. Ricki, kimsenin adını bile duymadığı halalarıyla kıyaslanamazdı ki.

"Anlamıyorsun," dedi Erika ona, tekrar tekrar, "anlamıyorsun."

8. BÖLÜM
Lugano, 1933

Şubat 1933'te Reichstag[1] yangını çıktığında Thomas ile Katia, İsviçre'de, Arosa'da tatildeydiler. Her gün toplu tutuklamalar ve sokaklarda insanlara saldırıldığı hakkında yeni yeni haberler duyuyorlardı. Bir hafta sonra parlamento seçimleri yapıldığında Thomas'ın içinden ilk gelen, olabildiğince çabuk Münih'e dönmek ve evlerinin yağmalanmamasını sağlamak oldu. Eğer gerekirse, diye düşünüyordu, evi kiraya vermeyi düşünebilirlerdi, hatta satabilirlerdi, sonra da malvarlıklarını İsviçre'ye götürebilirlerdi.

Katia'nın otelde kalanlardan birine Münih'e dönemeyiz, dediğini duyunca çok şaşırdı.

Thomas, Erika'yla konuşmadan ne yapacaklarına karar vermemelerini önerince Katia eve telefon etmelerinin tehlikeli olabileceğini söyledi. Nerede bulunduklarını bile söylememeliydiler. Katia eve telefon ederken Thomas onun yanında oturdu. Erika'nın telefonu açtığını duydu. Katia kızıyla şifreli konuşarak ilkbahar temizliği için uygun bir zaman mı diye sordu.

"Hayır, hayır," dedi Erika, "hem hava berbat. Biraz daha kalın orada, hiçbir şey kaçırmış sayılmazsınız."

---

1 Reichstag Yangını: Alman parlamentosunun toplandığı Reichstag binasında 27 Şubat 1933 akşamı çıkan yangın. Yangını Marinus van der Lubbe çıkardığını itiraf etmiş ve komünistler yangının sorumlusu sayılmışlardır, ancak parlamento binasını Nasyonal Sosyalistlerin, yani Hitler'in kundakladığı iddiası da vardır. Yangından sonra Hitler cumhurbaşkanına imzalattığı bir yasayla kişi hak ve özgürlüklerini ortadan kaldırtmış, tüm partileri kapattırmış ve Almanya Komünist Partisi'nin milletvekilleri tutuklanmıştır. (çn)

Erika ile Klaus ilk fırsatta ayrıldılar Münih'ten. Evde sadece Golo kalmıştı. Onun mektuplarının havasının her şey normalmiş gibi olması Thomas ile Katia'yı meraklandırdı, sanki yeni rejimin yükselişi artık haber değeri taşımıyordu. Golo onlara Erika'nın tutuklandığı ve Dachau yakınındaki toplama kampında bulunduğuna dair bir söylenti duyduğunu yazmıştı, ama sonra bunun doğru olmadığını öğrenmişti. Golo ayrıca Viktor amcasıyla buluştuğunu da yazıyordu, amcası çalıştığı bankada terfi etmesinin kendisini ne kadar sevindirdiğini anlatmıştı. Golo ise amcası işyerindeki bir Yahudi arkadaşının işini mi aldı diye merak ediyordu.

Katia Lugano'da kiralık bir ev buldu, Monika ile Elisabeth de yanlarına geldiler. Michael İsviçre'de bir yatılı okuldaydı. Çok geçmeden Erika da geldi, her zamankinden de çok sigara kullanıyor, geceleri de çokça içki içiyordu, sabahları gazeteleri almak için en erken o kalkıyordu. Sesi bütün evi dolduruyordu; kendileri gibi mülteci haline gelen evin en büyük kızı değil de sanki onları azarlamak üzere gönderilmiş bir akraba gibiydi. Erika Almanya'daki en önemsiz bölge valisinin ismini bile bildiğinden acımasızca uygulanan değişikliklere alışmalarına yardımcı oluyordu. Sabahın geri kalan saatlerini arkadaşlarına ve dünyanın geri kalan yerlerindeki müttefiklerine mektup yazarak geçiriyordu. Pek çok telefon görüşmesi yapıyordu. Dachau'da hapsedildiğine dair söylentileri nedense zevk alarak herkese anlatıyordu. Babasının yazdığı kitapların elyazmalarını kurtarmak için Münih'e geri dönerek yetkililere karşı geleceğine dair tehditler savuruyordu, ama annesi ısrar edince böyle tehlikeli bir işe kalkışmamaya razı oldu. Daha sonra onun bu yolculuğu sanki gerçekten yapmış gibi anlatmasını, Nazilerin sınır devriyelerini atlattığını ve arabasının sürücü koltuğunun altında bir öbek değerli kâğıtla geri döndüğünü hikâyesine katmasını eğlenerek dinledi Thomas.

Erika'nın, ailenin Münih'teki evlerine bir daha asla geri dönemeyeceği, Alman bankalarındaki paralarının tamamı gibi evi de kaybedecekleri fikrine alışması gerekeceğini iddia etmeye başlaması Thomas'ın hiç hoşuna gitmedi. Erika bütün bunları ezberlemiş gibi söylüyordu,

babasını ve annesini yok saydıkları bir gerçeklikle ilgilenmeye zorlamanın bir yolu olarak anlatıyor gibiydi.

Erika babasının Almanya'yla bağlantısını tamamıyla koparacak bir duyuru yapmasını istiyordu. Wagner hakkında verdiği bir konferans Bavyera'nın müzik ve kültür dünyasında, aralarında arkadaşları Richard Strauss ve Hans Pfitzner'in de olduğu çok sayıda saygın isim tarafından kınanınca Thomas yanıt vermemenin akıllılık olacağını hissetti. Yeni rejimin onları baskı altına aldığını tahmin ediyordu. Öte yandan Erika babasının bu fırsattan yararlanarak yeni hükümete olan nefretini açıkça söylemesi gerektiğine inanıyordu. Hitler'e her açıdan karşı çıkmaları için yurttaşları göreve davet etmesi gerektiğini söylüyordu. Sonunda Thomas İsviçre basınında yayımlanan bir duyuru yaptı ama Erika'nın o duyuruyu yayımlanmadan önce görmemesini sağladı. Katia, kızlarının bu duyurunun havasını yaltakçı ve omurgasız bulduğunu söyleyince Thomas hiç şaşırmadı.

Büyük Savaş başladığı sırada Thomas kendi Alman okur kitlesi hakkında net bir fikre sahipti. O günlerde Berlin'de konuşma yaparken karşısında kendisinin özgürlük ve demokrasi hakkındaki fikirlerini paylaşan ve Alman olmanın ne anlama geldiğini bilen insanlar bulunduğuna inanmıştı. Bu insanlar şimdi seslerini çıkarmıyorlardı. Onlara hitap edebileceği bir toplantı yoktu. Güvenlik içinde bulunduğu İsviçre'den Hitler'i kınarsa misilleme yapılır ve o da suçlanırdı. Kitapları kitabevlerinden ve kütüphanelerden kaldırılırdı. Konuşma yapmasına bir daha izin verilmezdi.

Naziler hakkındaki görüşleri biliniyordu. Golo ve Katia'nın ailesi hâlâ Almanya'dayken, kendisinin de Münih'te bir evi ve Alman bankalarında parası varken bu görüşlerini yinelemekte yarar görmüyordu. Ayrıca, henüz bir marjinal hareket, bir tür baş ağrısı olan Nasyonal Sosyalistlere saldırmak bütün dünyada meşruluk arayan Alman hükümetine saldırmaktan farklıydı.

Golo'dan mektup geldikçe onun güvenliğinden endişe ediyorlardı. Ama o korkmuş görünmüyordu; tam tersine sanki Münih'in tamamı,

hakkındaki haberleri vermesi gereken bir tür tiyatroymuş ya da gösteriymiş gibi yazıyordu. Verdiği haberlerin bazıları üzücü oluyordu, özellikle büyükanne ve büyükbabasına yaptığı ziyaretlere dair olanlar, onlar hâlâ güzel evlerinde oturuyorlardı ama geleceğe dair kaygıları sürekli artıyordu. Büyükbabasının hep "Yaşayıp bunu da mı görecektik!" dediğini yazıyordu Golo. Yetkililerin gözünde Pringsheimlar Yahudiydi. Katia'nın erkek kardeşi Peter, Berlin'in Humboldt Üniversitesindeki görevinden atılmıştı, diğer erkek kardeşleri gibi o da Almanya'dan ayrılmayı planlıyordu.

Babası Katia'ya mektup yazmış ve mektubu elden göndermişti, Katia'nın ne yazmasını ne de telefon etmesini istiyordu. Katia Thomas'a aşağıdaki paragrafı gösterdi:

> Yavrum, senin, benim kızımın, Erika ile Klaus'un annesi ve Thomas Mann'ın karısı olduğunu herkesin bildiğine asla emin olamıyorum. Bir zamanlar Münih'te gurur vesilesi olabilirdi bu. Artık sürgünde olduğunuza göre çocuklarınla kocanın yeni düzenin aleyhinde konuşmaları gerekeceğini biliyorum, bunu anlıyorum da. Ama bu bizim hayatlarımızı daha da riske atacaktır. Biz hep sadık Almanlar olmaya gayret ettik. Wagner'in müziğini sevdim, onu desteklemek için elimden geleni yaptım, buna Bayreuth'un oluşturulmasındaki yardımım da dahil.[1] Bütün bu karanlık içinde tek umut ışığı Winifred Wagner'den geldi, ve bu da pek mümkün değil, çünkü o, adını ağzıma almak istemediğim adamın ateşli bir taraftarı. Bize yardım edeceğini söyledi ama bunun ne anlama geldiğini bilemiyoruz.

1 Ünlü besteci Richard Wagner besteci, güfteci, dramaturg ve yönetici olarak bütün yapıtlarını istediği gibi sahneye koyabileceği bir mekân arzuluyordu. Büyük şehirlerin dışında bir yer aradı ve Bayreuth'da karar kıldı. İlk festival Ağustos 1876'da başladı. *Nibelung Yüzüğü*'nün tamamı ilk kez sahnelendi. Konuklar arasında Franz Liszt, Anton Bruckner, Peter Çaykovski, Lev Tolstoy, Friedrich Nietzsche de vardı. Bu festival Bayreuth Festivali adıyla anıldı ve Wagner'in 1883'teki ani ölümünden sonra eşi tarafından sürdürüldü. (çn)

* * *

Thomas, Elisabeth mektubu okumuşken ötekilere gösterilmediğini fark etti. Yemeklerde Katia konuşmayı Erika'ya bırakıyordu. Her akşam, ilk fırsatta odasına çekiliyordu, nihayet Erika Fransa'daki Klaus'un yanına gitmek üzere evden ayrılınca Katia rahatlamış göründü.

On dört yaşındaki Michael Lugano'ya, yanlarına geldi. Thomas onun Münih'teki keman derslerine nasıl gönülsüz katıldığını, piyano öğretmeninin de, yönlendirmelerine surat asarak karşılık verdiği için ona artık ders vermek istemediğini hatırlıyordu. Oysa Michael yatılı okulunda viyola ve keman dersi veren bir İtalyan öğretmen bulmuştu ve ona soğuk davranmamıştı.

"Ama onun öteki öğretmenlerinden ne farkı var?" diye sordu Katia.

"İtalyan o, öteki öğretmenler onunla alay ettiler," dedi Michael.

"Bu yüzden mi sevdin onu?"

"Babasıyla erkek kardeşi hapiste. İtalya'ya dönerse o da tutuklanır. Hem kimsenin keman öğretmenine ihtiyacı yok. Üzgün görünüyordu."

Michael günün birkaç saatini çalışarak geçiriyordu, özellikle viyola çalışıyordu, öğretmeninin haftada iki gün ders vermek için Lugano'ya gelmesini de ayarladı.

Thomas Michael'e çaldığı müziğin kulağa çok hoş geldiğini söyleyince oğlu kaşlarını çattı.

"Öğretmenim bana yeteneğim olduğunu söyledi, hepsi bu."

"Daha ne istiyorsun ki?" diye sordu Katia.

"Deha," dedi Michael.

Thomas'a viyola öğretmeninden İngilizce dersi almasını öneren de Michael oldu.

"İngilizcesi mükemmel, hem paraya ihtiyacı var."

"İtalyan o. Bir İtalyan gibi İngilizce konuşmak istemiyorum."

"Bir Alman gibi mi İngilizce konuşmak istiyorsun?" diye sordu Michael.

Thomas ders almaya razı oldu, İngilizce basit bir kitap da okuyacaktı.

Golo, mektuplarının birinde Münih'te Ernst Bertram'la yediği öğle yemeğini anlatıyordu, Bertram özgürlük yanlısı olmasına rağmen bunun sadece iyi Almanlara tanınması gerektiği görüşündeydi. Golo ona, babasının belki de Almanya'ya hiç dönmeyebileceğini söylediğinde Bertram, "Neden olmasın? Ne de olsa Alman o ve biz hür bir ülkede yaşıyoruz," diye yanıt vermişti. Bertram'ın ayrıca Lugano'ya gittiğinde Thomas'ı ziyaret etmemek için bahaneler bulmaya çalıştığını da eklemişti Golo. O sırada yalnız olmadığını söylemişti, Golo'nun babasıyla arkadaşlığını sürdürmemesi için kendisine baskı yapıldığını da ima etmişti.

Golo ayrıca, babasının şarap mahzenindeki en iyi şaraplar tüketilsin diye evde bir yemekli davet verdiğini de yazmıştı. Yavaş yavaş kitapları topluyor, kâğıtları ayıklıyordu.

Bu türden haberleri, eski evini bir daha hiç görmeyeceğine işaret eden haberleri ne zaman duysa, neredeyse şaşırıp kalıyordu Thomas. Hitler'in gücünün azalacağını ya da suikasta uğrayacağını ya da ordu içinde Nazi liderlere karşı bir ayaklanma olacağını duymak umuduyla takip ediyordu hâlâ günlük haberleri.

İlk başta, Nazileri rahatsız eden kitaplar Berlin'de yakıldığında kendi kitaplarının onların arasında olmadığını görünce içi rahatladı. Ama Erika geri geldiğinde Heinrich, Klaus, Brecht ve Hermann Hesse dahil olmak üzere bütün önemli Alman yazarların kendi kitaplarını ateşe attıklarını anlattı. Bu olayın dışında kalman onurlu bir davranış sayılmaz diye ısrar ediyordu babasına. Thomas Katia'nın sessizce, onaylarcasına başını salladığını gördü. Golo'dan gelen mektupta, Ernst Bertram'ın kitapların yakılmasını tamamıyla desteklemesine rağmen Thomas'ın kitaplarının onların arasında bulunmamasına özen gösterdiği yazılıydı. Katia önce kendisi okudu bu mektubu, sonra da Thomas'a uzatıp odadan çıktı.

Golo'nun, satıyormuş numarası yaparak Münih'teki evden mobil-

yaları, tabloları ve kitapları çıkartarak İsviçre'ye göndermesi zor olmadı. Golo ayrıca babasının banka hesabından yüklü miktarda para çekmeyi başardı. Thomas, Almanya'dan çıkarılmasını istediği elyazmaları ve Katia'nın Davos'tan gönderdikleri de dahil olmak üzere mektuplar varsa da, en önemli belgelerin günlükleri olduğunu biliyordu. Bunlar Poschingerstrasse'deki çalışma odasındaki bir kasadaydılar. Onları hiç kimse görmemişti. Katia'nın o günlüklerin varlığından haberdar olduğunu tahmin ediyordu, her zaman kilit altında oldukları için de özel konular içerdiklerini anlamıştı mutlaka. Bununla birlikte hava durumu ve konferans verdiği yerler gibi sıradan şeylerin yazılı olduğu sayfaların arasına Thomas'ın en mahrem hayallerine ve erotik hayatına dair notların serpiştirilmiş olduğunu asla aklına getiremezdi.

O günlükleri Münih'ten çıkarttırmalıydı. Kasayı açtırtmanın bir yolunu bulmalıydı, günlükler de okunmadan kendisine gönderilmeliydi.

Cinsellikle ilgili hayalleri öykülerine ve romanlarına sızmıştı, ama bunlar kurmacada rahatlıkla edebiyat oyunları olarak yorumlanabilirdi. Altı çocuk babası olduğundan şimdiye kadar hiç kimse onu gizli saklı sapkınlıkla açıkça suçlamamıştı. Eğer o günlükler yayımlanırsa kim olduğu, neler hayal ettiği açığa çıkardı. O günlükler, onun mesafeli, kitabî havasının, katı tavrının, saygı ve ilgi bekleyen halinin, onun içindeki cinsel arzuları gizleyen maskeler olduğunu gösterirlerdi. Ernst Bertram ve şair Stefan George da dahil olmak üzere başka yazarlar eşcinsel olduklarını gizlememiş olsalar da Thomas cinsel tercihlerini bir günlüğün içine gizlemiş ve o günlüğü bir kasaya koyup kilit altına almıştı. Şimdi ifşa olursa böyle ikiyüzlülük ettiği için daha da fazla aşağılanacağına inanıyordu.

Katia'nın evin kaybını ve uzun bir süre sürgünde kalma olasılığını tevekkülle karşıladığını ama kocasının gözden düşmesini kabullenemediğini düşünüyordu.

"Şimdi Yahudi olmamız ne kadar tuhaf," diyordu Katia. "Ailem bir sinagogun önünden bile geçmemiştir. Çocukların da tamamen Mann

olduklarını düşünürdüm, şimdiyse anneleri Yahudi olduğu için onlar da Yahudi."

Golo'nun Münih'te çok uzun kalması kaygılandırıyordu onu. Yirmili yaşlarının sonuna yaklaşan Erika ve Klaus'un, artık Almanya onlara kapandığı için, geçimlerini nasıl sağlayacakları konusu da üzüyordu Katia'yı. Bir başka tehlikenin daha bulunduğunun farkında değil Katia, diye düşünüyordu Thomas. Günlüklerinin içeriğini açığa çıkarmadan Katia'yla paylaşamayacağı bir şeydi bu. Thomas'ın aptallık edip böyle bir şeyi şansa bıraktığını duysa dehşete düşerdi.

Bütün çocukları içinde en iyi sır tutanın Golo olduğunu düşünürdü Thomas, çocukken bile öyleydi. Sofradayken dikkatle etrafı gözler ve hiçbir şey belli etmezdi. Thomas, ona kasasının anahtarını gönderse, bez ciltli not defterlerini çıkarıp okumadan bir bavula koymasını ve kargoyla Lugano'ya göndermesini söylese, Golo'nun kendisinden isteneni aynen yapacağına emindi.

Golo bu görevi yerine getirdiğini haber verince Thomas'ın içi rahatladı. Şimdi tek yapacağı o defterlerin gelmesini beklemekti.

Yavaş yavaş Golo için Münih'te hayat zorlaşmaya başlamıştı. Bankalar artık daha fazla para çekmesine izin vermiyorlardı. Gözetlendiğine ve her an tutuklanabileceğine inanıyordu. Yetkililerin ailenin iki arabasına da el koymalarını engelleyemedi, bu iş olurken, arabalardan birini alıp İsviçre'ye gitmeyi planladığını Nazilere haber verenin ailenin şoförü olduğunu anladı.

Nazilere ihbar etmekle suçlanınca Hans küstahlaştı, evin içinde kasılarak dolaşmaya, aşçıyla hizmetçileri tutuklatmakla tehdit etmeye başladı. Golo bu konuşmaları duyacak kadar yakında olduğundan, şoförün onun da tutuklanabileceğini bilmesi gerektiğini ima ettiği belliydi.

Lugano'ya gelen Golo annesiyle babasına bu olayı anlattı ve laf arasında, "Hans'a güvenip o bavulu ona emanet etmiştim, benim yerime postaneye götürme sözü vermişti," dedi. "O bavulu ne yaptığını Tanrı bilir. Belki de Nazilere teslim etmiştir."

Katia yanlarından ayrılınca Thomas Golo'ya, Hans'a güvenip verdiği bavulun, içinde günlükler bulunan bavul olup olmadığını sordu.

"Götürmeyi teklif etti. Ben de onun daha az dikkat çekeceğini düşündüm. Gözetlendiğimi tahmin ediyordum. En iyi çözüm buymuş gibi geldi bana. Bekleyip yanımda getirebilirdim ama senin onları hemen istediğini düşündüm."

"Sana bir makbuz ya da kargoya verdiğini gösteren bir kâğıt verdi mi?"

"Hayır."

Bir an, Golo ona tedirginlik içinde bakarken, Thomas onun günlüklerde neler yazdığını tahmin ettiğini anladı. Acaba sayfalara göz attı mı ya da bazı paragrafları okudu mu diye düşündü. Eğer öyle yaptıysa o günlüklerin neden kasada tutulduğunu ve neden başka kâğıtların değil de onların Lugano'ya gönderilmesine ihtiyaç duyulduğunu hemen çıkarsamış olmalıydı.

Thomas oğluna şimdi, iki koltukta karşı karşıya otururlarken olduğu kadar yakınlaşmamıştı hiç. En iyisi hiçbir şey söylememekti ve bu, Golo'yu rahatlatır gibi görünüyordu. Ablası ve abisinin aksine Golo kendisi dışında birinin fikirleriyle de ilgilenebiliyordu. Şimdi de, babasının kafasını meşgul eden şeyin ne olduğunu kavradığını tahmin etti Thomas. Ne de olsa onca yıldır aynı evdeydi, sessizce gözlem yapmıştı.

Eğer biri o günlükleri okuma fırsatı bulursa, bu ailenin Almanların sıradan yaşamından bu kadar uzak olmasını çok tuhaf karşılayacaktır, diye düşündü Thomas. Diğer Almanların ellerinde hiçbir değeri olmayan banknotlar varken, kendisi dolar kazanıyordu. Bütün o zamanı doğal kabul ettiği bir refahın içinde geçirmişti. Siyasette daha liberal, daha enternasyonalist olmuştu, ama yaşama biçimi onu herkesten soyutlamıştı.

Başlangıçta, 1920'lerde, Nazilerden hiç hoşlanmamıştı, çünkü onlarda bayağı bir taraf buluyordu; olsa olsa mücadele içindeki bir Almanya'nın bir yanında baş belası olarak kalırlar diyordu. Şimdiyse

bir grup Nazinin günlüklerini okuduğunu getiriyordu gözünün önüne, onun benmerkezciliğine öfkeleniyorlardı, sıra bazı paragraflara gelince oturdukları yerde birden doğruluyorlardı. Thomas'ın aylaklıkla geçirdiği günleri boş veriyor, gözlerini dört açıp bazı sahneler ve cümleler buluyor, onları işaretliyor, not alıyorlardı.

İki büyük çocuğunun kendisi kadar zarar görmeyeceklerini tahmin ediyordu. Onların dünyadaki duruşları, basit cinsel kategorileri açıkça reddetmelerine dayanıyordu. Onların saygınlıklarına zarar vermek için çaba gösterenler olsa bile onlar da, arkadaşları da gamsız kahkahalar atıp akıllarından çıkarırlardı bunları. Ama Thomas'ın günlüğünün bazı bölümlerinin yayınlanması kimseyi eğlendirmezdi.

Her sabah uyandığında, bavulunun o gün geleceğini hayal ediyordu. Onu postanenin kamyonetinin mi yoksa başka bir resmi aracın mı getireceğini bilemiyordu. Giyinir giyinmez üst kattaki pencereden dışarıyı gözlemeye başlıyordu. Alt katta, iğreti çalışma odası evin ön tarafına baktığından geleni-gideni görebiliyordu. Postacı göründüğünde hemen fark ediyordu onu ama mektuplar ve küçük paketlerden başka bir şey gelmiyordu.

Ev sessiz olduğundan, Thomas bavulu getirecek kamyonetin sesini duyabileceğine inanıyordu. Kulağı dışarıdan gelecek motor sesindeydi. Naziler hakkında öğrendikleri çoğaldıkça onların tanıtım konusundaki yeteneklerini daha iyi anlıyordu. Eğer günlükler Goebbels'e verilseydi elinin altında nasıl bir hazine olduğunu bilirdi o. En zarar verici ayrıntıları seçer, bunları bütün dünyaya duyururdu. Thomas Mann'ın büyük bir Alman yazarı olarak sahip olduğu saygınlığı skandal simgesi olan bir isme dönüştürürdü.

Zürih'te bir kitabevi bulan Thomas, geçici küçük kitaplığına koymak için alacağı kitapların listesine Oscar Wilde'ın hayatıyla ilgili bütün kitapları da ekletti. Wilde'ın başına geldiği gibi, açıklanan herhangi bir şey için hapse atılmayı beklemiyordu, Wilde'ın sefih bir hayat sürdüğünü biliyordu, kendisininki öyle değildi, Thomas'ı kaygılandıran, ünlü bir yazarken halkın gözünden düşmüş biri haline gelmekti.

Bu durum ne kadar da kolayca ve hızla gelmişti Wilde'ın başına ve halk da ne kadar hazırdı onu suçlamaya!

Günlüklerde yazılı olanları aklından defalarca geçirdi. Kişisel bölümlerin bazıları zararsızdı. Elisabeth'i nasıl da şefkatle sevdiğini yazdığını hatırlıyordu, her baba öyle hissederdi. Hiç kimse, en kötü kalpli Nazi bile Elisabeth hakkında yazarken kullandığı tarza itiraz edemezdi. Asıl Klaus hakkında yazdıklarını hatırlayınca ürküyordu. Büyük oğlu gençken, gerçekten çok güzel bulurdu onu. Bir keresinde, Klaus'un Golo'yla paylaştığı yatak odasına girdiğinde Klaus'u çıplak görmüştü. O imge gözünün önünden gitmemiş, günlüğüne oğlunu garip bir şekilde çekici bulduğunu not etmesine yetmişti.

O deftere Klaus'un bedeninin baştan çıkarıcılığını birkaç kez daha yazmış olabileceğini düşündü, ya da Klaus'u mayoyla gördüğünde ne kadar etkilendiğini.

Böyle duygular besleyen pek fazla baba olmadığını tahmin ediyordu. Mutlaka böyle birilerinin olduğuna emindi, ancak sayısı az olan bu babalardan birinin, oğlunu cinsel açıdan çekici bulsa da duygularını başkalarıyla paylaşacak kadar aptal olmadığının da farkındaydı. Elbette ki Thomas hiç kimseye bundan söz etmemişti, kafasından geçenler hakkında Klaus'un da ailesinin diğer üyelerinin de en ufak bir fikirleri olmadığına emindi.

Birine anlatmak yerine duygularını günlüğüne yazmıştı. Şimdi, Almanya'nın bir yerinde, kendisinin saygınlığını mahvetmeyi arzulamak için her türlü nedeni olan insanlar belki de o sayfaları inceliyorlardı.

Evdeki telefonun her çalışında Thomas arayanın günlüğünün bazı bölümlerinin gazetelerden birinde yayınlandığını haber verecek biri olmasından korkuyordu. Bavulunu getirmesi olası bir kamyonetin motor sesini duymayı umut ederek evin önündeki sokakta volta atıyordu. Nazilerin ellerine geçtiyse onların kendisine ait olduğunu inkâr edip edemeyeceğini düşünüyordu, zekice yapılmış bir taklit diyebilir miydi acaba? Ama çok ayrıntılıydılar, bunu biliyordu, hiç kimsenin uyduramayacağı ölçüde günlük bilgilerle doluydular.

Çok değer verdiği ama kimseyle paylaşamayacağı anların anlatıldığı yerler de vardı içlerinde. Konferanslarına gelen ya da bir konserde karşılaştığı genç erkeklere atılan kaçamak bakışlar. Bazen karşılık bulan ve sonra yoğunlaşıp yanlış anlaşılması imkânsızlaşan bakışlar. Halkın takdiri ve konuşmalarına çektiği büyük dinleyici kitleleri hoşuna gitse de onun aklında kalan yalnızca bu sessiz ve kaçamak, tesadüfi karşılaşmalar oluyordu. Bir bakıştaki gizli enerjiyle gönderilen mesajı günlüğüne not etmemesi düşünülemezdi bile. Hızla gelip geçenin kalıcı olmasını istiyordu Thomas. Bunu gerçekleştirmenin tek yolunun da günlüğüne yazmak olduğunu biliyordu. Bunun, hayatının hikâyesinin geçip gitmesine, tamamıyla silinmesine izin mi verseydi?

Günlüklerde onu en çok kaygılandıran bölüm, Klaus Heuser adındaki çocuğu karşı duygularını anlattığı yerdi, onunla altı yıl önce, 1927 yazında Katia'yla birlikte çocuklarından en küçük üçünü alıp Kuzey Denizi'ndeki Sylt adasına, Kampen'e gittiklerinde tanışmıştı.

İlk gün, hava rüzgârlıydı, kimse sahile inemiyordu, Thomas da balkona oturmuş gökte hızla geçen bulutları seyrediyordu. Okumaya çalıştı, ama havada öyle bir ağırlık vardı ki uykusu geldi. Yağmurluk satın alan Katia bisiklet kiralayıp çocuklarla birlikte dolaşmaya çıkmıştı.

Otelin lobisine inen Thomas, gün ışığının çok zayıfladığını fark etti, oysa henüz öğle sonrasıydı. Sicilya'ya ya da hatta Venedik'e gitmiş olsaydık ne kadar farklı olurdu şimdi diye düşündü. Ya da Travemünde'ye gitselerdi duyguları nasıl da harekete geçerdi.

Otelin önündeki verandada yaşlı bir kadının rüzgâra karşı direnmeye çalıştığını gördü. Bir elinde ağır bir alışveriş çantası, öteki elinde bir baston tutuyordu. Rüzgâr birden sert esince başındaki şapkası uçtu. Thomas şapkayı almak için tam dışarı çıkacaktı ki kadının arkasında yürüyen ince uzun, sarışın bir oğlanın hızla dönüp şapkayı yakalamak için koştuğunu gördü.

Çocuğun kadına ne söylediğini duyamadı, ama neşeli bir şey ol-

malıydı ki kadını güldürdü, bağırarak teşekkür etmesini sağladı. Çocuk onun çantasını taşımayı önerdiyse de kadın kabul etmedi. Çocuğun kıyafeti ve özgüvenli tavırları adalı olmadığını akla getiriyordu. Thomas'ın yanından geçip lobiye giderken ona gülümsedi.

İlk akşam yemekleri biterken masalarına gelen bir adam, Lübeckli bir sanat profesörü olduğunu söyledi; *Buddenbrooklar*'ı çok beğendiğini, o romanın şehrini taşralılıktan kurtardığını anlattı. Adı Hallen'di. Her akşam arkadaşı Profesör Heuser ile, ki o da Düsseldorflu bir sanatçıydı, birer kadeh içtiklerini söyleyip Thomas'ın da o akşam ya da başka bir akşam kendilerine katılıp katılamayacağını sordu. Eliyle işaret ettiği masada oturan adam elini kaldırıp selam verdi. Onun yanında, bütün bu olanları ilgiyle izleyen kişi, Thomas'ın daha önce gördüğü çocuktu, profesörün oğlu olmalıydı. Thomas profesörü başıyla selamladı, sonra dikkatini oğlana verdi, oğlan da gözlerini Thomas'a dikmişti. Herkes ayağa kalktığında oğlanın on yedi-on sekiz yaşlarında olması gerektiğini düşündü. Oğlan uzun boylu, ince kemikli bir kadın olan annesini alıp salondan çıkmadan önce babasıyla kısaca konuştu.

O akşam otelin lobisinde oturmuş içki içerlerken Thomas o iki sanat profesörünün kendisine kitaplarını sormamaya kararlı olduklarını anladı. Bunun yerine tanıdıkları ve beğendikleri sanatçılar hakkında konuştular, sözü edilen kişileri hiç duymamıştı Thomas. Gece kulüplerinden ve ressamlar için birer değerli konu haline gelen Almanya'nın ara sokaklarında gördüklerinden beğeniyle söz ettiler.

"Enflasyon döneminde bir milyonerin yüzü," dedi Profesör Heuser. "Müthiş bir portre olur."

"Ya da kitabını yazmaya başlamamış bir felsefeci," dedi Lübeckli profesör.

"Belki de 'Varım,' diye yazmıştır ve nasıl ilerleyeceğini bilemiyordur."

Thomas'ın arkası kapıya dönük olduğundan Heuser'in oğlunun içeri girdiğini görmedi. İlk gözüne çarpan, baba Heuser'in yüzündeki sevgi dolu ifade oldu. Heuser oğlu Klaus'u Thomas ile tanıştırdı.

"Oğlum *Buddenbrooklar*'ı, *Büyülü Dağ*'ı ve *Venedik'te Ölüm*'ü okudu. En sevdiği yazarı bizimle aynı otelde bulunca neler hissettiğini tahmin edebilir misiniz?"

"Yazarın benim duygularımı tahmin etmekten başka işleri olduğuna eminim," dedi Klaus. Eğlendiğini belli edercesine dudaklarını büktü, sonra gülümsemesi yüzüne yayıldı.

"Sana tablolardan söz ediyorlar mı?" diye sordu Thomas.

"Geceleri genellikle bunu yaparız," dedi babası. "Acayip sıkıcıyızdır."

Ertesi gün öğle yemeği saatinde Elisabeth, Klaus Heuser'le arkadaş olmuştu bile.

"Klaus söyledi," diye fısıldadı, "adada bir adam varmış, havanın ne zaman değişeceğini hep biliyormuş. Bu adam yakında havanın bunaltıcı olacağını söylemiş."

"Klaus nereden tanıyormuş bu adamı?" diye sordu Katia.

"Bisikletle giderken rastlamış o adama," dedi Elisabeth.

"Peki sen Klaus'la nerede tanıştın?" diye sordu Thomas da.

"Bisikletimin zinciri yerinden çıkmıştı, gelip yardım etti bana."

"Belli ki pek yardımsever biri," dedi Thomas.

"Hem hepimizin ismini biliyor," diye ekledi Monika.

"Nasıl?" diye sordu Katia.

"Resepsiyondaki adamla arkadaş olmuş, kayıt defterinde isimlerimize bakmış," dedi Monika.

Öğleden sonra, ötekiler yine bisikletle dolaşmayı göze aldıklarında ve hava da bozunca Thomas odasının balkonunda durup sahilde çatlayan iri dalgalara, kabaran beyaz köpüklere baktı. Kapısı tıklatılınca otel personelinden birinin geldiğini düşünerek "Girin" diye seslendi, ama kimse girmedi. Kapı tekrar tıklatılınca Thomas gidip açınca karşısında Klaus Heuser'i buldu.

"Rahatsız ediyorsam özür dilerim. Kızınız bana sizin yalnız sabahları çalıştığınızı söyledi, ben de şu anda çalışmadığınızı ümit ettim."

Çekingen davranmadan kibar görünmeyi beceriyordu. Sesinde alaycı bir tını vardı, bu da Thomas'a, oğlu Klaus'un annesine çoğunlukla nasıl davrandığını hatırlattı. Thomas çocuğu içeriye davet etti, Klaus hemen pencereye gidince de Thomas odanın kapısını açık mı kapalı mı bırakacağına bilemedi. Klaus arkasına dönmeden manzarayı övmeye başlayınca Thomas kapıyı sessizce kapattı.

"Babam dün gece birden coşup size *Büyülü Dağ*'ı okuduğumu söyledi. Çok utandım, çünkü sadece baş tarafını okudum. Ama *Buddenbrooklar*'ı okudum, *Venedik'te Ölüm*'ü de, ikisine de hayran oldum."

Kendinden emin görünüyordu ama cümlesini tamamlarken yanakları kızardı.

"*Büyülü Dağ* çok uzundur," dedi Thomas. "Acaba kimse okudu mu onu diye merak ederim sık sık."

"Başlangıcını seviyorum, Hans'ın kuzeniyle buluştuğu kısmı."

Rüzgâr pencerelerin çerçevelerini takırdatınca Thomas Klaus'un yanına gidip dışarıya baktı.

"Hava değişecek," dedi Klaus. "Bir adamla tanıştım, bu adanın uzmanı sayılıyormuş. Romatizması var, çektiği ağrıya göre havanın ne yönde değişeceğini anlayabiliyormuş."

"Sen sanat mı okuyorsun?" diye sordu Thomas.

"Hayır, ticaret okuyorum. Sanat konusunda yeteneğim yok."

Çocuk odanın içine göz gezdirdi.

"Burada mı yazıyorsunuz?"

"Sabahları, senin dediğin gibi."

"Ya öğleden sonraları?"

"Okurum, hava düzelirse sahile inerim."

"Artık gideyim. Sizi rahatsız etmeyeyim. Yarın ilk güneşli gün olacak. Belki sahilde görüşürüz."

Klaus Heuser'in romatizmalı haber kaynağı çok geçmeden haklı çıktı. Hava ısındı, rüzgâr da kesildi. Sabahları, denizin üstündeki beyaz bulutların arasında grilikler oluyordu, ama öğle saatlerinde gökyüzü

masmavi kesiliyordu. Thomas sahile iner inmez hemen bir şemsiyenin gölgesine giriyordu. O kitap okurken ya da denizi seyrederken Katia Michael'in kumdan şatolar yapmasına yardım etmek ya da onunla birlikte denize girmek zorunda kalıyordu. Klaus Heuser, Monika ile Elisabeth'e kıyının biraz aşağısında bir kumsal göstermişti.

"Dikkatli olacağımıza söz veriyoruz," dedi Klaus, geldiğinde.

Elisabeth, Klaus'un öğle yemeğini onlarla birlikte yemesini istiyordu. Klaus ona annesinin kendisini özleyeceğini söylediğinde Elisabeth kendi ailesinin yemeği öteki müşterilerden daha geç saatte yemesini ayarlamaya çalıştı, böylece Klaus önce anne ve babasıyla birlikte yemek yiyebilecek sonra Mannlara katılacaktı.

Klaus Heuser öğlenleri, Thomas sabah çalışmasını bitirdikten sonra onu görmeye geliyordu.

"Babam ve Profesör Hallen sizin kitaplarınız hakkında konuşuyorlardı. Bir profesörle ailesine dair bir hikâye yazmış olduğunuzu söylediler."

Klaus'un sesindeki ciddiyet Thomas'ı eğlendirdi.

"Başlığı *Kargaşa ve Erken Keder*", dedi. "Ve evet, baba bir profesör."

"Benim babam gibi. Ama babamı bir hikâyeye sokmak zor olabilir."

"Neden?"

"Çünkü o kendini açıkça bir hikâyedeki kişi olarak görür. Hikâyeye sokulursa o olduğu anlaşılır. Babam bir sanatçı hakkındaki hikâyedeki bir sanatçı gibi. Bu yüzden oto portrelerini yapıyor."

"Senin resmini yaptı mı hiç?"

"Ben bebekken resimlerimi çizmiş. Ama şimdi bunu yapmasını istemiyorum. Her neyse, kendi resmini yapmadığı zamanlarda sirkte gösteri yapanları ve geç saatlere kadar sokaklarda kalan insanların resimlerini yapmayı yeğliyor."

Klaus her gün geldiğinde Thomas'ın fazla vaktini almak istemediğini ısrarla söylüyor, çoğunlukla pencereye gidip sahile inen

patikaya bakıyordu. Masanın üzerinde duran defterde Thomas'ın el yazısını incelemekten hoşlanıyordu, bir paragrafı ya da uzun bir cümleyi yüksek sesle okuyordu. Öğle yemeğinde Mannlara katılırsa ya da yemek sonrası masalarına gelirse Thomas'la aralarında geçen konuşmalara asla değinmiyordu, hatta Thomas'ın odasına gittiğinin sözünü de hiç etmiyordu. Bunun yerine, sadece Monika ve Elisabeth'le ilgileniyordu.

"Görüyorum ki Klaus birini fethetmiş," dedi Thomas.

"O çocuk epeyce kişiyi fethetti," dedi Katia. "Yemek salonunda kim varsa gönlünü fethetti, hatta belki da adanın büyük kısmını, bir tek onu hiç umursamayan zavallı Michael dışında, belki bir de ben."

"Ondan hoşlanmıyor musun?"

"Monika'yı mutlu edecek herkesten hoşlanırım."

Bir akşam, Profesör Hallen erkenden yatmaya gidince Thomas Profesör Heuser'le geç saatte içki içti.

"Anlaşılan oğlumu fethetmişsiniz," dedi Profesör.

Thomas kendisinin o gün kullandığı cümlenin aynısını duyunca şaşırdı.

"Çok zeki ve yaşına göre oldukça olgun," dedi Thomas, "hem kızlarımızla çok güzel oynuyor."

"Herkes her zaman hoşlanır Klaus'tan," dedi Profesör, "ve oyunlarına katmak isterler."

Gülümseyerek baktı Thomas'a. Thomas onun bakışlarında alaycılık ya da kınama görmedi. Profesör akşamın tadını çıkaran biri gibi rahat görünüyordu.

"Tuhaf değil mi," diye sordu, "insanların yüzünün resmini ne kadar iyi yapsak da elleri yapmakta zorlanıyoruz. Eğer şu anda buraya Şeytan gelse ve kendi saltanatında ebediyen yaşamak karşılığında ne istediğimi sorsa ellerin resmini yapmama izin vermesini isterdim, kimsenin farkına bile varmayacağı ellerin, mükemmel ellerin. Romancıların da bizim ellerle ilgili sorunumuz gibi sorunları var mıdır?"

"Bazen aşk hakkında yazmak zor gelir," dedi Thomas.

"A, evet, işte ben de bu yüzden karımın ya da oğlumun resmini yapamıyorum. Siz olsanız hangi renkleri kullanırdınız?"

Bir öğle sonrasında, sahilde, Michael bir şemsiyenin altında uyuyakaldığında, Katia roman okuyan Thomas'ı durdurdu.

"Elisabeth, Klaus Heuser'i Münih'e davet etmemiz için ısrar ediyor. Bu sabah, kahvaltıdan sonra gidip onun annesiyle konuşmuş. Monika da peşindeydi. Bu konuda senin fikrini aldı mı?"

"Hayır, hiç sormadı."

"Bana da sormadı. Kafasının dikine gidiyor. Önce bize sormadıkları için Monika'nın kaygılandığını görebiliyordum. Ama senin sevgili Elisabeth'in öyle değildi. Hiç mi hiç umursamıyor."

"Oğlan kabul etmiş mi?"

"Her zamanki gibi, sakin sakin yanında duruyordu."

O akşam, yemekten sonra Klaus Heuser'in annesi yanlarına geldi.

"İki kızınız da çok tatlı," dedi.

"Sizin oğlunuz da pek hoş bir arkadaş," diye yanıt verdi Katia.

"Üçü birden bana gelip Klaus'un Münih'te sizi ziyaret etmesi için izin istediler, ama ben Klaus'a tatilde yaşananların kışın devam etmeyeceğini söyledim."

Kızlarının vefasız olabileceğinin ima edilmesi karşısında Katia'nın yüzündeki ifadenin karardığını gördü Thomas.

"Oğlunuzun Münih'e gelmesine çok memnun oluruz," dedi karısı.

"Bu konuyu kocamla konuşsam iyi olacak," dedi Klaus'un annesi. "Klaus'un boş zamanı var ama size yük olduğunu hissetmek beni rahatsız eder."

"Hiç yük olmaz," dedi Katia.

Monika ile Elisabeth, Klaus Heuser kalmaya gelirse onunla ilgileneceklerine söz verdiler.

"Evimizde bol yer var," dedi Elisabeth.

"Her şey çok güzel olacak," dedi Monika da. "Gelsin lütfen!"

"Ama bir oğlan çocuğun iki kızla kalması alışıldık bir şey değil ki," dedi Katia.

"Ben on yedi yaşındayım," dedi Monika. "Erika ve Klaus benim yaşımdayken onların Berlin'e gitmesine izin vermiştiniz. Bizim bütün isteğimiz, hoş birinin bizde kalması."

Çok geçmeden Klaus Heuser'in sonbaharda gelmesi kararlaştırıldı. Thomas, Klaus'un onların evinde ne kadar kalmayı planladığını duymak için konuşulanları dikkatle dinlediyse de bu hususta söz edilmediğini fark etti.

Bir gün öğle yemeği bittiğinde Monika ile Elisabeth'in alçak sesle annelerinden bir şey istediklerini duydu, Monika ısrar edince Katia başını olmaz anlamında iki yana salladı.

"Niye fısıldaşıyorsunuz?" diye sordu Thomas.

"Klaus'un annesiyle babası iki gün sonra gidince Klaus'un kalmasını istiyorlar."

"Buna ailesinin karar vermesi gerekmez mi? Ya da Klaus'un kendisinin?"

"Klaus kalmak istiyor. Annesiyle babası razı oldular. Ama çocuk bizim sorumluluğumuzda olacağından bizim de kabul etmemiz gerektiğini söylüyorlar."

"Ben razıyım," dedi Monika, "Elisabeth de razı."

"Öyleyse karar verilmiş olmuyor mu?" dedi Thomas.

"Madem hepiniz istiyorsunuz," dedi Katia.

Thomas yapılan programın kendisine de yararı olacağını gördü. Her sabah, çalışması istediği gibi ilerliyordu. Yemeklerde Klaus'la konuşan kızlarını seyretmekten zevk alıyordu, öğle sonralarında sahildeyken, artık sekiz yaşına gelmiş olan Michael annesiyle babasının yanında her zamankinden daha sakin ve daha uysal davranıyordu. Suya alışmıştı, annesiyle babasının iki yanında, onun ellerini tutup sahile vuran dalgaların üstünden aşırmalarını istiyordu. Thomas

Klaus'u ve Golo'yu hep sırtına alırdı ama onlarla Michael'le oynadığı gibi oynamamıştı hiç; Michael her gün öğle yemeğinden sonra babasının deniz kenarına geldiğini görünce keyifle çığlık atıyordu.

Annesiyle babasının oradan ayrılacağı gün Klaus onlarla birlikte feribota kadar gitti, sonra otele döndü ve Thomas'ın kapısını çaldı. On yedi yaşındayken annesiyle babası tarafından bir otelde bırakılmak tuhaf olsa gerek, diye düşündü Thomas. Profesörle karısı gittiklerine göre onların yerini Thomas ile Katia tutacaktı. Kendi oğlu Klaus'un on yedi yaşındayken kimsenin gözetimi altında olmadan yaşadığını hatırladı, annesiyle babasının gözetimi altında olmamanın avantajından yararlandığını da hiç gizlememişti. Ama bu çocuk, bu öteki Klaus, Klaus Mann gibi fikirlerle ya da güncel meselelerle ilgilenmiyordu. Ne roman yazmak istiyordu ne de sahneye çıkmak. Thomas'la sanki onun dengiymiş gibi konuşabiliyordu ve ona sorular sorabiliyordu. Thomas onun Monika ve Elisabeth'e de aynı şekilde davrandığını tahmin ediyordu. Sadece konuşma tarzını değiştiriyordu.

"Annemle babam gittiler ama ben durumumda fark olduğunu hissetmiyorum," dedi Klaus. "Onlar buradayken de yine böyle özgürdüm. Babam savaşa katıldığı için emirlerden nefret eder. Bu yüzden asla emir vermez. Annemle babam hayatım boyunca bana asla ne yapmam gerektiğini söylemediler."

"Ben çocuklarıma ne yapmaları gerektiğini anlatmaya çalışıyorum ama onlar beni dinlemiyorlar, özellikle de iki büyük çocuğum," dedi Thomas.

"Klaus ve Erika," dedi Klaus.

"İsimlerini nereden biliyorsun?"

"Annemler onları Düsseldorf'ta sahnede görmüşler, şu dört genç hakkındaki oyunda, bana anlattılar. Ama onların kim olduğunu herkes biliyor zaten."

Klaus, Thomas'ın yazmakta olduğu bir paragrafa baktı. Parmaklarını el yazısıyla doldurulmuş satırlarda gezdirirken Thomas onun yanında ayakta duruyordu. Oğlana üzerini çizdiği bir sözcüğü gösterirken

Klaus elini onun elinin üzerine koydu ve çizilen sözcüğün ne olduğunu kendi gözleriyle görebilmek için Thomas'ın elini o satırdan çekti.

Thomas bir anda Klaus'un elinin sıcaklığını parmaklarında hissetti. Kıpırdamadan durdu, konuşmadı, Klaus'un elinin kendi elinin üzerinde gereğinden birkaç saniye daha uzun kalmasına ses çıkarmadı.

İkisi de konuşmuyordu. Thomas isterse Klaus'a doğru dönüp ona sarılmayı deneyebileceğini gördü. Ama aynı zamanda ona böyle yaklaşmasının hiç de hoş karşılanmayabileceğini de anladı. Klaus'un onun odasına masumane bir niyetle geldiğini tahmin ediyordu. Yetişkinlerin yanında bulunmaya ve onlardan eşit muamele görmeye alışkındı o çocuk. Ancak az önce Monika ve Elisabeth'le sahilde oynamış, hoplayıp zıplamış olan Klaus o kızların, kendisinin üç katı yaşta olan babalarının sarılmasını bekliyor olamazdı.

Thomas odadaki gerginliği azaltacak bir şey bulup söylemeye çalıştı, bu gerginliği Klaus da hissediyordur diye düşünüyordu. Klaus ona baktı, sonra gözlerini yere çevirdi. Yanakları kızarıyordu, yaşından daha küçük gösteriyordu şimdi. Thomas o anda çocuğun odadan çıkması için neler vermezdi. Birazdan Katia'nın ya da çocukların geleceğine ya da otelden birinin ansızın kapıyı vuracağına emindi. Klaus şimdi odadan çıksa bile onun mutlaka koridorda Katia'yla karşılaşacağını düşündü.

"Münih'e gelmem sizin için sorun olur mu?" diye sordu Klaus.

"Hayır, geleceğin için kızlarım çok heyecanlı."

"Umarım sizin programınızı bozmam. Monika diyor ki, sizin çalışma odanızın yakınında hiç kimse sesini bile çıkaramazmış."

"Abartıyor," dedi Thomas.

"Bütün kitaplarınızı okumayı umuyorum," dedi Klaus. "Şimdi sizi rahat bırakayım."

Gizli kapaklı bir işe katılmış olduğunu ima edercesine bir parmağını dudaklarına götürdü. Sonra yürüyüp usulca çıktı odadan, kapıyı arkasından sessizce kapattı.

* * *

Klaus Heuser sonbaharda Münih'e geldiğinde ayak altında olmamayı becerdi. Kimse yanına gelmezse salonlardan birinde tek başına oturup kitap okuyordu. Monika'nın işi yoksa Klaus onunla zaman geçiriyordu. Elisabeth'le de. Çok geçmeden Golo ilgilenmeye başladı Klaus'la; ikisinin sık sık derin konuşmalara daldığı görülüyordu.

Klaus Mann gelince genç Klaus'a hayran kaldığını hiç gizlemedi, açıkça flört etti onunla, ikisinin pek çok ortak ilgi alanı olduğuna inandığını söylüyordu. Thomas ise Klaus Heuser'in Klaus Mann'la arasına mesafe koyduğunu görüyordu.

Thomas Katia'yla çıktığı öğle sonrası yürüyüşünden dönüp biraz kestirdikten sonra genellikle Klaus Heuser çalışma odasına geliyordu. Thomas ona o sabah yazdıklarını anlatırken dikkatle dinliyordu. Klaus her zaman el yazılarını görmek istiyor, silinen yerlere büyülenmişçesine bakıyordu. Thomas ne zaman ona bir sözcüğü işaret etse Klaus otel odasında yaptığı hareketi tekrarlıyor, elini Thomas'ın elinin üzerine koyarak bir süre öylece orada tutuyor sonra, silinen sözcüğü kendi gözleriyle görebilmek için Thomas'ın elini kenara itiyordu.

Erika geldi, tekrar evde olmanın onu çok memnun ettiğini üstüne basa basa söyledi, öyle ki Monika'yla her gün yürüyüşe çıkmaktan, kız kardeşinin bütün dertlerini dinlemekten yakınmayacaktı.

"Monika'nın hiçbir derdi yok," dedi kardeşi Klaus. "Bu evde kimsenin derdi yok. Golo bile gülümsüyor. Sihirbaz da parlak renkli kravatlar takmaya başladı. Bütün bunların nedeni, Kuzey Denizi'ndeki o adada Düsseldorflu küçük bir melek bulmaları, onu paketletip kapımıza göndertmişler. Çatı katında yaşıyor. Annem de seviyor onu. Sadece Michael o göründüğünde kaşlarını çatıyor."

"Ben de eminim ki senin bu çocuk hakkındaki duygularının tarifi mümkün değil, doğru mu?"

"Evet, duygularımı çok güzel özetledin," dedi Klaus.

Yemek sırasında Erika, Klaus Heuser'i görmezden geldi, gördüğü çeşitli sahne oyunları hakkında konuştu, kalabalıkları çekecek, Nazi karşıtı bir kabareye ihtiyaç duyulduğunu anlattı.

"Ben yapmalıydım bunu, ama önce dünya turuna çıkmak istiyorum. Uygarlık parçalanıp dağılmadan her yeri görmek istiyorum."

"Erika," dedi annesi, "gençler için öyle iyi bir örneksin ki bence portreni yaptırıp salona asalım."

"Klaus Heuser'in babası yapabilir bunu," dedi Monika.

Klaus utanarak gülümsedi.

"Ah, altın çocuksun sen," dedi Erika, Klaus'a dönerek. "Seni fark etmemişim! Bakın hele şu altın çocuğa!"

"Evet, ben öyleyim," dedi Klaus, başını kaldırdı, kışkırtmaya devam ederse onunla yarışıp alt edecekmiş gibi baktı Erika'ya. Klaus Thomas'ın gözüne hiç bu kadar güzel görünmemişti.

Öğleden sonraki gelişlerinin birinde Klaus Heuser Thomas'a eski yıllarını sordu. Klaus onu dikkatle dinlerken Thomas birden babasının ölümünü anlattığının farkına vardı. Sonra ona Heinrich'le birbirlerinden nefret ederek geçirdikleri yılları anlattı. Klaus ona annesini sorunca Thomas duygusallaştı, yanıt veremedi. Ayağa kalkıp kitaplıkların olduğu yere gitti, orada sırtını Klaus'a dönüp durdu. Orada öyle beklerken Klaus'un ona yaklaşıp yaklaşmamaya karar vermesi gerekeceğini biliyordu. Thomas arkasına dönmemeye, konuşmamaya karar verdi. Soluğunu tuttu ki Klaus yaklaşırsa geldiğini duyabilsin.

Onun hareket ettiğini sezdi, ama sonra durmuş olmalıydı. Klaus'un ne yapmalıyım diye düşündüğünü hayal etti. Öksürsem bile, diye düşündü, ya da fısıldasam, ayak değiştirsem, Klaus'u kendini riske atmaktan kurtarırım.

Daha sonra, bir zamanlar Paul Ehrenberg'in de yaptığı gibi kullanılıyor muyum acaba diye düşündü, ama Klaus Heuser'in onunla eğlenmediğine emindi. Aslında çocuğun ona derin bir saygı duyduğunu, bu yaşlı yazarın bütün gün, bütün gece kendisini düşündüğünden hiç haberi olmadığını tahmin ediyordu. Klaus'un, tatlı bir bakışının ya da elinin Thomas'ın eline değmesinin, hatta sesinin Thomas'ı bir

daha asla yaşayamayacağını düşündüğü tarzda heyecanlandırdığının farkında bile olmadığına inanıyordu.

Erika, dayıları Klaus Pringsheim'ı akşam yemeğine davet etmelerini önerdi, böylece üç Klaus'un bir araya gelmesini kutlarlardı. Monika ile Elisabeth bu konuyu ele alana kadar herkes bu öneriyi şaka saydı, ama iki kız birkaç gün sonrasına bir buluşma ayarladılar.

Klaus Pringsheim geldiğinde Katia onun masada kendi yanına oturmasını istedi. Erika kardeşi Klaus'un kendisinin yanına oturması için diretti. Monika ile Elisabeth de Klaus Heuser'i aralarına almak istediler. Thomas ise kendisi, Golo ve Michael herhangi bir tercihte bulunmazken hiç kimsenin onlardan birinin yanına oturmak için özel bir istekte bulunmadığını görünce gülümsedi.

Yemek servis edildiğinde ve konuşmalar hararetlendiğinde Thomas sohbetlerin dışında kaldı. Erika ile Klaus Mann'ın Klaus Heuser'e gösterdikleri ilgiden, ona sorular sormalarından, fıkra anlatmalarından, onu kızdırmalarından Monika ile Elisabeth'in rahatsız olduklarını görebiliyordu. Yemek boyunca Katia ile kardeşi Klaus alçak sesle konuştular. Birbirlerini eğlendiriyorlardı, Klaus bir şey söylüyor, Katia şaşırıp başını iki yana sallıyordu. Sonra konuşmaları ciddileşiyor, Klaus Pringsheim Katia'nın anlattıklarını büyük bir dikkatle dinliyordu.

Onları gözleyen Thomas romanlarının hayata geçtiğini görüyordu. Klaus ile Katia, *Wälsung'ların Kanı*'nda onlar için hayal ettiği ortama dönmüşlerdi; birbirlerinin kölesi olan ikizlerdi. Kendisi, herkesin işine burnunu sokan can sıkıcı kişiydi, sihirbaza dönüşmüş, bu dağınık ailesine tözünü vermişti.

Klaus Heuser ile göz göze gelince değişim sırasının kendisine geldiğini anladı, *Venedik'te Ölüm*'deki Gustav Aschenbach olmuştu, Klaus da sahilde gözlerini ayıramadığı çocuktu.

Thomas'ın elinden herkesi seyretmekten başka bir şey gelmiyordu. Masadan kalkıp gitseydi bunu Klaus Heuser'den başka fark eden

olmazdı. Golo ile Michael bile hararetli hararetli konuşuyorlardı. Gözlerini masadakilerin yüzlerinde gezdirirken Klaus Heuser'in, Monika'yı dinler gibi yapsa da aslında gözlerinin kendisinde olduğunu fark etti. Herkes birbiriyle meşgul olduğundan bu fırsattan yararlanıp hiç sakınmadan o da Klaus'a dikti gözlerini. Klaus Monika ve sonra da Elisabeth'le ilgilenirken ve Klaus Mann'ın söylediği bir şeyi yanıtlarken bazen bakışlarını Thomas'a çeviriyor ve dikkatinin onda olduğunu, masada olup biten diğer şeylerin bilincinde pek yer etmediğini sessizce belirtiyordu.

Sabahları rahatsız edilmemesi gerektiğini bütün ev halkı biliyordu, ancak bu kural öğle sonralarında geçersizdi. Öyle de olsa, Klaus Heuser Thomas'ın yanındayken hiç kimse çalışma odasına yaklaşmıyordu.

Sohbetleri sırasında Thomas bir ara kalkıp kitaplığa gidiyordu. Raftan bir kitap almıyor, duruşunu da değiştirmiyordu. Bunları yapmak yerine Klaus'un yanına yaklaşırken çıkaracağı sesi bekliyordu.

Mannların evine gelişinin ikinci haftasında Klaus, Katia'yla bir konuşma yaptığını söyledi Thomas'a.

"Çok tuhaftı," dedi. "Bana, bu evde istediğim kadar kalabileceğimi söyleyerek başladı konuşmaya. Ne yanıt vereceğimi bilemedim, teşekkür etmekle yetindim. Hemen evime dönmek için şu anda bir ihtiyaç hissetmediğimi söyleyecektim ki kalırsam ne kadar memnun olacağını yineledi. Bence çok zeki biri o."

"Ne demek istiyorsun?"

"Şunu demek istiyorum, konuşmamızın sonunda, nasıl olduğunu bilemesem de hafta sonunda buradan ayrılmama karar verildi."

Thomas güçlükle yutkundu. Bir süre sessiz kaldılar, sonra Thomas konuştu.

"Düsseldorf'a seni görmeye gelmemi ister misin?"

"Evet."

Thomas ayağa kalkıp kitaplığa gitti. Kendini toparlamasına ve

Klaus'un soluklarını dinlemesine vakit kalmadan Klaus hızla yanına gelmiş, bir an Thomas'ın ellerini tutmuş, sonra onu kendine döndürmüştü, karşı karşıya durdular, sonra öpüşmeye başladılar.

Erika ile Klaus gidecekleri için bütün aile Klaus Heuser'le son bir akşam yemeği yedi. Klaus Mann masada Klaus Heuser'in yanında oturdu. O ikisi, Klaus Mann Düsseldorf'a gittiğinde orada buluşmak için plan yaparken Thomas onları seyretti. Az sonra Erika'nın da oraya gelmesine karar verdiler, üçü birlikte Berlin'e gidebilirlerdi. Monika ile Elisabeth'in bu programların dışında bırakıldıklarını hissettikleri belli olunca Klaus Heuser, Klaus ile Erika'ya arkasını dönüp akşam boyunca iki genç kızla konuştu.

Thomas günlüklerine Klaus Heuser'le ilgili şeyler yazdı, birlikte geçirdikleri anların doruğunu ayrıntılarıyla tarif etti. Bunu yapmakta bir tehlike görmedi. Tehlike bunları not etmemesinde, unutulup gitmesine göz yummasındaydı.

Klaus Heuser'in evden ayrılmasından sonraki hafta, bir gün Thomas ile Katia nehir kenarında, sonbahar yapraklarının arasında yürüyüş yaparken Katia konuk ettikleri çocuktan söz açtı.

"Sanırım çok korunaklı bir hayatımız var," dedi. "Altı çocuğum olması hoşuma gidiyordu çünkü birbirleriyle arkadaşlık edeceklerini düşünüyordum. Ama bunun bizim daha da kapanmamız, dış dünyaya daha az açılmamız anlamına gelip gelmediğini sık sık merak ediyorum. Genç Klaus hepimizin hayatını aydınlattı, benimki dahil. Golo dışında bütün çocuklarımız sadece kendilerini düşünüyorlar, belki biz de öyleyiz, ama Klaus herkesle ilgili görünüyordu. Dikkat çekici bir yetenek bu."

Thomas, karısının sözlerinde bir ironi var mı diye dikkatle dinledi onu, ama böyle bir şey yoktu.

"Kardeşin ne düşündü onun hakkında?" diye sordu.

"Üçüncü Klaus mu? Kardeşimin gözleri benden başkasını görmez."

"Monika sevdi Klaus Heuser'i."

"Hepimiz sevdik. İyi ki Sylt'i tercih etmişiz, gitmek için. Yoksa onunla hiç tanışmazdık."

Günlüklerine sadece kendisiyle Klaus Heuser arasında geçenleri kaydetmediğini hatırladı. Her gün kurduğu hayalleri, o çocuğun çalışma odasında bulunmasının kendisi için ne anlama geldiğini, sabahları uyanır uyanmaz, Klaus'un yukarıdaki odalardan birinde yattığını bilerek neler düşündüğünü de yazmıştı. Bir ofiste, birtakım üniformalı adamların birbirlerini dürterek ve kıs kıs gülerek, Thomas'ın kendi iki büyük oğlundan yaşça küçük biriyle olan ilişkisini okuduklarını getiriyordu aklına. O adamların, günlüğün bu sayfalarını amirlerine uzattıkları ânı getiriyordu gözlerinin önüne. Ve o amirler arasında bu günlükleri ne şekilde kullanacağını bilecek biri olacaktı. Kendini, her zamanki gibi düzgün bir kıyafetle Lugano sokaklarında Katia'yla yürürken hayal ediyordu, o sırada insanlar dükkânların kapılarına çıkıyor, o geçerken gözlüyorlardı.

Katia ve Golo'yla birlikte Münih'ten İsviçre'ye gelmiş olan avukatları Heins'la toplantı yaptıklarında öncelikli kaygıları Nazilerin Poschingerstrasse'deki eve el koymaları olasılığıydı. Heins'ın bunu önlemek için elinden geleni yapmasına karar verildi, mektuplar ve romanlarının elyazmaları dahil çalışma odasındaki bütün kâğıtları alıp kendi bürosunda saklamalıydı.

Nihayet bavul konusunu açtı Thomas. Şoförün bu işteki rolünü Golo'ya sıkı sıkı sorduktan sonra araştırma yapacağını söyledi Heins.

Bir hafta sonra bir sabah telefonun çaldığını duydu Thomas. Heins'tı.

"Bavulu aldım. Burada. Ne yapayım onu?"

"Nasıl eline geçirdin?"

"Zor olmadı. Münih'te bazı şeyler aynı eskiden olduğu gibi yürüyor. Memurlar hâlâ memur. Postaneye gidip gecikme yüzünden

şikâyette bulundum. Bavulu bulunca çok pişman olduklarını söylediler ama neden gönderilmediğini açıklayamadılar."

"Şimdi gönderebilir misiniz?"

"İçiniz rahat etsin, gönderebilirim size, ama belki içindekileri öteki kâğıtlarla birlikte benim büromda tutmamı istersiniz."

"Yo, istemem. Üzerinde çalıştığım bir romanımın notları var bavulda."

Bavulun gelmesini beklerken Klaus Heuser hakkında yazdıklarını tekrar okuyacağı zamanı iple çekiyordu.

Sonra da, bu kiralık evde yalnız kalacağı bir gece, o sayfaları ve belki başkalarını da ateşe atacaktı. Günlükleri kendisine gönderilecekti, bu bakımdan çok şanslı olduğunu biliyordu. Şimdi, sürgün hayatının bu ilk yılında, bir daha böyle bir şansa yine ihtiyacı olup olmayacağını düşünüyordu.

9. BÖLÜM
Küsnacht, 1934

Hiçbir şey onu kendi ülkesinden kaçmaya hazırlamamıştı. Belirtileri yorumlamayı becerememişti. Almanya'yı, ruhuna kazınmış olması gereken o yeri yanlış anlamıştı. Münih'e adımını atarsa hemen evinden sürüklenerek alınıp bir daha asla çıkamayacağı bir yere götürülmesi sanki rüyada görülebilecek bir olaydı.

Her sabah, kahvaltıda gazeteleri okurlarken, masadakilerden biri bir haberi, Nazilerin yeni bir zorbalığını, bir tutuklamayı ya da bir mülke el konulduğunu, Avrupa'nın huzurunu tehdit eden bir durumu, Yahudi halka ya da yazarlara ve sanatçılara ya da komünistlere yöneltilmiş garip bir taleple ilgili haberleri diğerleriyle paylaşınca herkes ya içini çekiyor ya da suskunlaşıyordu. Bazı günler, bir haber yüksek sesle okunurken Katia, şimdiye dek bu kadar kötüsü olmamıştı diyordu ama Erika hemen düzeltiyordu onun sözünü, çünkü kendisi daha da acayip bir şeyle karşılaşmış oluyordu.

İlk başta, İtalyan İngilizce öğretmeninin yoksulluğu ve muhtaçlığı Thomas'ın öyle gözüne çarpıyordu ki dikkatini derslere veremiyordu. Dilbilgisi öğrenmek ve sürekli yinelemeler yapılması da bıktırıyordu onu. Sinirlendiği belli olan gözlüklü öğretmen, Dante'nin *Cehennem*'inin İngilizce çevirisini önüne koydu ve Thomas'la birlikte o şiiri dize dize okumayı önerdi, Thomas yeni sözcüklerin hepsini not edecek ve bir sonraki derse kadar anlamlarını ezberleyecekti. Thomas yemekte Dante'yi özgün İngilizcesinden çalıştığını söyleyince Erika da Michael de hemen düzelttiler onun hatasını.

"Ben Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanmış biriyim," dedi Thomas da, "Dante'nin hangi dilde yazdığını biliyorum!"

Katia da derslere katılmaya karar verdi; Thomas ise onun öğrenciden çok öğretmene benzediğini düşünüyordu. Katia zaten bir İngilizce dilbilgisi kitabını çalışmıştı, şimdiki zamanla başlayarak kuralların üzerinden ağır ağır ve sistemli bir şekilde geçilmesini istiyordu. Her sabah Thomas'a İngilizce yirmi sözcük içeren bir liste veriyordu, bu sözcüklerin yanında Almanca karşılıkları da yazılıydı, Thomas'ın akşama kadar bunları ezberlemesini istiyordu. Derste Katia öğretmenden daha iyi olmaya çabalıyordu, sıklıkla da sinirlenip İtalyan'ın bilmediği bir dil olan Almancaya dönüyordu.

Birkaç ay sonra Katia yakınlarda oturan bir İngiliz şair buldu, onu dilbilgisi çalışılmayan sohbet derslerine davet etti, geçmiş zaman kipini daha rahat kullandığını ve tarih konusunda konuşmak istediğini söylüyordu.

"Tarihte hep geçmiş zaman kullanılır," dedi, "böylece bize yardımı olacaktır. Erkek *idi*. O *id*i. Kız *idi*. Onlar*dı*. Oraday*dı*. Oraday*dılar*."

Thomas ülke dışında güvendeyken, gün gelip artık Almanya'da olanların aleyhinde tavır almasının gerekeceğini biliyordu. Ama şimdilik, üzerindeki baskıya rağmen, hem Katia'nın ailesini daha fazla tehlikeye atmak hem de kendi kitaplarının ortadan kaldırılmasını istemiyordu. Ayrıca yayıncısı Gottfried Bermann da Almanya'da kalmıştı. Thomas'ın kitapları orada dağıtılamazsa Bermann işi bırakmak zorunda kalırdı ve Thomas'ın yapıtlarını bastırmak için gösterdiği bütün çaba ancak kendi durumunu daha da riskli hale getirirdi. Katia ile Erika tam tersini iddia etseler de Thomas Hitler'i generallerinin devireceğine ya da ona karşı büyük çaplı bir başkaldırı olacağına hâlâ inanıyordu. Her sabah gazeteleri Nazilerin gücünün zayıflamakta olduğuna dair bir haber bulma umuduyla açıyordu.

Katia'nın ve kendisinin pasaportlarının süresinin yakında bitece-

ğini görünce onları yeniletmeye çalıştı, ancak Alman yetkililer onun girişimlerini önce tersledi sonra da görmezden geldiler. İsviçre'nin devreye girip kendisine ve ailesine vatandaşlık vereceğine inanmakla aptallık ettiğini anlıyordu. Kendisini kabul eden ülkenin sığınak olduğu kadar bir kale de olduğunu görüyordu. Sonunda İsviçre orada kalmaları için geçici bir izin verdi, verdikleri geçici belgelerle de seyahat edebilecekti.

O arada İsviçre gazetelerinde Hitler en ufak bir ironi olmadan Führer diye anılmaya başlamıştı. Thomas, Almanya'daki rejimin çökeceğine dair umutlarını gitgide yitiriyordu. Nazilerin Münih Devrimi'ndeki şairlere benzemediğini anlıyordu. Sokak savaşçılarıydı onlar, sokaklardaki nüfuzlarını koruyarak iktidara gelmişlerdi. Hem hükümet hem muhalefet olmayı başarıyorlardı. Düşman fikrinden besleniyorlardı, buna içerideki düşmanlar da dahildi. Kötü tanıtımdan korkmuyorlardı – tam tersine, en kötü eylemlerinin bile herkes tarafından öğrenilmesini istiyorlardı, herkesi, kendilerine sadık olanları bile ne kadar korkutsalar o kadar iyiydi.

İlk başlarda, Münih'te inşa ettirdiği, sağlam ve kalıcı görünen o görkemli evden koparılmak öyle şaşırtmıştı ki Thomas'ı, sadece güvenli bir yer bulmaya ihtiyacı olduğuna ve orada kalacağına inanmıştı. Ama İsviçre belgeleri gelince huzursuzluk hissetti, sanki Lugano bir ilk duraktı, geçici bir sığınaktı. Evinden uzakta olmak çok korkutuyordu onu. Kimi günler aklına bir kitap geliyor, onun çalışma odasının neresinde bulunabileceğini görebiliyordu. O kitabı raftan alıp açamamak üzüyordu onu, hatta bazen de paniğe kapılıyordu. Öte yandan, İsviçre'de yaşamak, yerel halkın kullandığı eğlenceli şiveyi dinlemek, yerel gazeteleri okumak ona bir hafiflik, bir serüvene atıldığı duygusu veriyordu.

Böylece, Fransa'nın güneyine taşınma kararı, sanki gelip geçici bir heves ânında alınmış gibi göründü. Ancak karar verildikten sonra ne Thomas ne de Katia gerekçeleri sıralayarak bu değişikliği haklı çıkarmaya çalıştı. Bir gerekçe yoktu ortada. Bir şey yapmak ihtiyacı

duydukları için böyle yapmaya karar verdiklerini düşününce gülümsedi Thomas. Kendisine soran herkese güney Fransa'da kendini daha rahat hissedebileceğine inandığını söyledi, orada Almanya'dan sürgün edilmiş pek çok kişi vardı. Mann ailesi önce Bandol'e geçti, sonra öteki yazarları izleyerek Sanary-sur-Mer'e gittiler ve orada büyük bir ev kiraladılar.

Lugano ve Arosa'dayken Thomas Alman gazetelerine ulaşabiliyordu. Sanary'de ise sadece dedikodular vardı, ayrıca pek çok hizip ve düşmanlık da. Sürgündeki Almanların çoğu her sabah kafelere gidiyordu. Yahudilerin Almanya'da kalmış Yahudilerin kaderiyle ilgilendiğini görüyordu, gün geçtikçe de onların içinde bulundukları tehlike yoğunlaşıyordu. Sosyal demokratlar komünistlerden nefret etmekle meşguldüler, komünistlerse sosyal demokratlardan nefret ediyorlardı. Thomas, Bertolt Brecht'in tam bir bozguncu olduğunu görüyordu, kafeden kafeye gidiyor, aykırı fikirleri yayıyordu. Ernst Toller'in de Sanary'ye gelmesi şaşırtmıştı Thomas'ı, sanki görüşlerinin bir önemi varmış gibi herkes de dinliyordu onu. Gelip giden başkaları da vardı, esas olarak Nice'e yerleşen Heinrich de bunların arasındaydı, yerel gazetelerden birinde Fransızca yazdığı sürekli bir köşesi vardı, orada Hitler'i ve rejimini şiddetle eleştiriyordu.

Her zamanki sabah programını uygulamak kolaydı Thomas için, ama öğleden sonraları kasabanın merkezine yürümek de cazip geliyordu, hangi yabancı gazetelerin geldiğini görmek için gazete bayiine uğruyor, kafelerden birinde geç saatte kahve içiyordu. Yahudilerin ya da sosyal demokratların masasında oturmaktan mutlu oluyordu ama komünistlerin masasından uzak durmayı yeğliyordu.

Bir gün öğleden sonra, tek başına otururken, yakındaki masada oturan ve Almanca konuşan bir grup genç adamın kendisini göz hapsine aldıklarını fark etti. İçlerinden biri gelip onu yanlarına davet edince Thomas gülümseyerek ayağa kalktı, genç adamlara tek tek selam verdi. Gelişinin o gruptaki bazı zayıf suratlı kişiler arasında kuşku uyandırdığını görüyordu. Her ne konuşuyorlarsa onun gelişi sohbet-

lerine son verdirmişti. Kendisini o masaya davet etmiş olan gencin tam bir şey söyleyecekken kendisini tuttuğunu fark etti.

"Şair misiniz?" diye sordu ona.

"Hayır. Bazen bir-iki dize yazarım ama hemen üzerini çizerim. O kâğıtları saklamam bile."

"Öyleyse ne yaparsınız?"

Sorusunun kulağa eleştiri gibi geldiğini fark etti.

"Kendime acırım," dedi genç adam.

Ötekilerden biri gülmeye başladı.

"Almanya'yı sevmiyor," dedi, "ama Fransa'ya nefreti daha fazla."

"Münih'teki büyük eviniz hâlâ duruyor mu?" diye sordu zayıf suratlı gençlerden biri.

"Sanırım el koyacaklar," dedi Thomas.

"Münih Devrimi sırasında sizi gözlemekle görevlendirilmiştim."

Thomas şaşırdı.

"Bu kadar şaşırmayın. O zaman on altı yaşındaydım, çok da masum görünürdüm. Bütün geliş gidişlerinizi görüyor ve raporluyordum."

"Neden?"

"Bütün o kitapları yazabilmek için," dedi bir başkası ve kıs kıs güldü.

"Vurulabilirdiniz," diye sözlerine devam etti genç adam.

"Ünüme ün katardı," dedi Thomas.

"Toller durdurdu o işi."

"Biliyorum," dedi Thomas.

"O şimdi burada ve beş parasız, ama siz ve aileniz kocaman bir evdesiniz. Bir gün bütün bunlar değişecek."

"Hitler'in yönetimi altında mı?" diye sordu Thomas.

"Ne demek istediğimi biliyorsunuz," oldu genç adamın yanıtı.

Thomas bir daha kafelere hiç gitmemeye yemin etti ama öteki mültecilerden gelen her daveti geri çeviremiyordu. En tuhafı, diye düşünüyordu, aralarında en siyasi olanların bile kendi sorunlarından, örneğin

mülklerini kaybetmekten ya da vize sorunları yaşamalarından söz ederken birden canlanmaları. Bu kişileri incelediğinde onların zaten yenilgiye uğramış bir grup olduklarına inandı, gerçek ya da hayali hastalıklar çekiyorlardı, ya haber ya para bekliyorlardı, giysileri eskiyordu.

Onlardan kaçınmak istemesinin bir nedeni de kendisinin yavaş yavaş dönüştüğü hali onlarda görmesiydi. Onlar gibi Thomas da her gün haber bekliyordu, gazetelerdeki bir manşetin ya da iç sayfadaki bir hikâyenin, geceleri uykusunun ne kadar rahat olacağını, ne kadar karanlık düşler göreceğini tayin edeceğini biliyordu.

Ötekilerin hepsi, şu ya da bu şekilde rejime muhalefet etmişti. Bunu yapmayan tek kişi kendisiydi. Aralarında en tanınmışı olan Brecht'in liderliğinde bu insanların kendisini gözlediklerini biliyordu. Katia'yla akşamları gezinti yolunda yürüyüşe çıkarlarken yeni ya da pahalı görünümlü kıyafetler giymemeye dikkat etmek zorundaydılar.

Bir akşam, Katia rahatsız olduğundan, mültecilerin bir yemeğine tek başına katılmıştı, yemeğin bitiminde Ernst Toller'i karşısında buldu.

Bu olgunlaşmamış genç adamın nasıl olup da bir devrimin lideri olduğunu asla anlamamıştı, altı günlüğüne de olsa Bavyera Sovyet Cumhuriyeti'nin sözüm ona başkanı olmuştu. Münih'i altüst etmeye Ernst Toller'i neyin yönelttiği hakkında hiçbir fikri yoktu.

Toller, Thomas'ın elini gerginlik içinde, heyecanla sıkarken ve bir kahve ya da içki için zamanı olup olmadığını sorarken Thomas şairin paraya ihtiyacı olduğunu hatırladı. Yanında biraz nakit para vardı, oturur oturmaz onu Toller'e verebileceğini düşündü, hatta eğer kaldığı otele borcu varsa hesabı da ödeyebileceğini söyleyebilirdi.

Ancak Toller paradan söz etmedi, Almanya dışında Hitler'e karşı muhalefeti harekete geçirmeye çalışan Klaus'un çalışmaları hakkında ne düşündüğünü sordu Thomas'a.

"Hepimizi utanılacak duruma düşürüyor o," dedi Toller.

Thomas bir süredir oğluyla hiç görüşmediğini söyledi.

"Çok zeki biri," dedi Toller. "Yorulmaksızın çalışıyor. Belki onun değeri ancak gelecekte bilinecek."

Thomas Heinrich hakkında bu türden sözler duymaya alışkındı, ama Klaus hakkında böyle konuşulduğunu ilk kez duyuyordu. "Sizinle yalnız konuşmak istememin bir nedeni var," dedi Toller.

Az öncesine göre daha da gergindi. Thomas acaba büyük miktarda para mı isteyecek diye düşündü.

"Erich Mühsam Nazilerin elinde. Reichstag yangınından sonra tutukladılar onu. İşkence gördüğünü biliyorum. O bizim gibi değil. Bildiğiniz gibi oyun yazarı ve şairdir, ama aynı zamanda eski bir anarşisttir. Hapiste kendisine ayrıcalık tanınmasını istemez."

Thomas, Mühsam'ın da Münih Devrimi'nin alışılmadık liderlerinden biri olduğunu hatırladı.

"Sözünü yine sakınmaz mı demek istiyorsunuz?"

"Evet."

İçkileri gelince sustular.

"Sizden hep sevgiyle söz ederdi," dedi Toller sonunda. "Ona yardım edebilir misiniz diye sorabilir miyim?"

"Hangi açıdan?"

"Siz yaşayan en önemli Almanlardan birisiniz."

"Artık değilim."

"Ama mutlaka arkadaşlarınız ve dostlarınız vardır."

"Nazilerin arasında mı?"

"Nüfuzlu kişiler arasında."

"Öyle olsaydı burada işim neydi?"

"Çaresiz durumda olduğum için istiyorum bunu sizden. Onu düşünürken uykum kaçıyor. Sizin temasa geçebileceğiniz biri olmalı."

"Nazilerin arasında arkadaşım yok."

Toller üzgünce başını salladı.

"Öyleyse kaderine terkedilecek. Aklıma başka bir şey gelmiyor."

Yürüyerek eve dönerken, mülteciler, bir adamın hapisten salıverilmesini sağlayacak kadar nüfuzu olduğuna gerçekten de inanıyorlar mı diye geçirdi içinden. Toller'in talebinin öyle gelişigüzel yapılmadığını düşündü. Üzerinde epeyce düşünmüş olmalıydı. Thomas'ın tanıdığı

tek Nazi Ernst Bertram'dı, Münih Devrimi'ne bulaşmış bir anarşistin hapisten çıkarılması için nüfuzunu kullanmasını isterse Bertram'ın yüzünün alacağı şekli hayal edebiliyordu.

Elinden hiçbir şey gelmeyecek olsa da, bu güçsüzlüğü huzursuz ediyordu onu. Çalışma odasında tek başına otururken dünyanın geri kalanında, hatta belki Amerika'da bile Mühsam'ın durumuna ilgi çekebileceği geldi aklına, ancak bu, kendisini kötü bir duruma düşürebilirdi. Belki de en iyisi hiçbir şey yapmamaktı. Yatmaya giderken bunu biliyordu artık. Ama masum nedenlerle hareket edip etmediğini bilmiyordu, acaba kendi başını derde sokmamak için mi böyle davranıyordu yoksa bambaşka nedenler mi vardı?

Almanya'dan ayrılan Alman yazarlarla sanatçıların ve ailelerinin sayısı gitgide artıyordu, Heinrich'in yeni kız arkadaşı Nelly Kröger de onların arasındaydı. Heinrich ile Mimi birkaç yıl önce ayrılmışlardı. Mimi ile Goschi artık Prag'da yaşıyorlardı. Heinrich sık sık Thomas'a, onları bıraktığı için suçluluk duyduğunu, başları derde girebilir diye kaygılandığını yazıyordu. Onları Nice'e davet edemiyordu, çünkü kendisi kıt kanaat geçinebiliyordu. Nelly geldiğinde durumu daha da zorlaşacaktı.

Heinrich Thomas'a Fransa'daki gazetelerden kesikler de gönderiyor, bazı paragrafların altını çiziyordu. Thomas ile Katia ona karşılık vermek istiyor, sonra da unutuyorlardı. Thomas, verilecek bir haber bulunmasa bile abisine her cumartesi yazmaya karar verdi. Heinrich'in daha çok siyasi gelişmelerle ilgilendiğini bilse de ona okuduğu romanları ve şiirleri bildirebilirdi.

Heinrich yanlarında kalmak için Nice'ten geldiğinde Sanary'deki sürgünlerin sayısı onu şaşırttı. Genellikle erken uyanıyor, gazeteleri almak ve kafelerde kimlerin oturduğunu görmek için şehir merkezine gidiyordu. Thomas ile Katia'nın kahvaltıya indikleri saatte Heinrich bütün taze haberleri öğrenmiş oluyordu. Thomas, Sanary'deki Alman-

ların çoğunun, ki Brecht, Walter Benjamin ve Stefan Zweig dahildi onlara, sırf kafa dengi kişilerle birlikte dırdır etmek için toplandıklarını düşünse de Heinrich onlarla sanat ve siyaset konuştuğunu anlatıyordu.

"Almanya'da iktidarda kim olursa olsun," diyordu Thomas, "bu adamlar kendilerini dışlanmış hissedeceklerdir."

"Onlarla daha fazla zaman geçirmelisin," dedi Heinrich. "Onlar savaşın ötesini görüyorlar, hatta barışın ötesini. Fikir tartışması yapmak üzere buluşuyorlar. Buradan önemli kitaplar çıkacaktır."

"Yeni bir dünya yaratmak istiyorlar," diye yanıt verdi Thomas. "Bense eskisinden hoşlanıyordum. Bu yüzden onlara pek yararım dokunmaz."

Heinrich biraz daha kahve alıp koltuğuna iyice yerleşti.

Akşamları Heinrich'i kafelerden birine bırakmadan önce gezinti yolunda yürüyüş yapıyorlardı, eve onsuz dönmek Thomas'ı da Katia'yı da rahatlatıyordu.

Heinrich'le birlikteyken onu dinliyor, gülümsüyor, bir restorana gittiklerinde faturayı kendisi ödüyordu Thomas. Mimi'nin ve Goschi'nin, Nelly Kröger'in nasıl olduklarını soruyordu.

Nelly Nice'e geldiğinde Heinrich'le birlikte Sanary'ye gelmesine ve ikisinin küçük otellerden birinde kalmalarına karar verildi. Nelly gelince, Thomas ile Katia, Heinrich ile ona bir kutlama yemeği vereceklerdi.

Onları almak için otele gittiklerinde Thomas lobide abisinin yanında genç, sarışın bir kadının oturduğunu gördü. Bir an onun otelde ya da barda çalışanlardan biri olduğunu sandı. Nelly ayağa kalkıp ellerini çırpınca ve etraftakilerin gözlerini kendisine dikmelerine neden olacak şekilde çığlık atınca Katia'nın ne kadar ciddileştiğini gördü.

"Ah, büyük, güzel bir akşam yemeği, baloncuklarla, sonra şarap ve çorba, sonra da ıstakoz, yoksa ördek mi yiyeceğiz? Sence ördek mi olacak, küçük ördeğim?"

Heinrich'in kulaklarından birini okşadı.

"Senin için her şey olur," dedi Heinrich.

Restorana doğru yürürlerken Nelly Katia'ya çevirdi gözlerini.

"Hava sıcakken ben üşürüm, hava soğuksa da sıcaklarım. Bu beni nasıl tanıtır, bilmem! Bu uzun yolculuğun ardından umarım buz gibi değilimdir. Ama trenin tıkırtılarının insanı müthiş ısıttığını söylüyorlar."

Katia soğuk bakışlarını uzağa çevirdi.

Masada, Heinrich Thomas'a akşam gazetelerinden birinde okuduğu bir şey hakkında bilgi vermek isterken Nelly araya girdi.

"Siyaset yok, kitaplardan söz etmek de yok."

"Ne hakkında konuşmak isterdiniz?" diye sordu Thomas. "Konuk sizsiniz."

"A, yiyecekler ve aşk! Başka ne var ki? Belki para, belki biz hanımların kış bastırmadan kürk manto edinmeleri. Ve kürk şapkalar ve ipek çoraplar."

Restoranda uzun bir masada bir grup ağırbaşlı, orta yaşlı Fransız oturuyordu. Sakin sakin sohbet ediyorlardı, yemeğin sonunda Nelly konyak ısmarlayıp Fransa'ya ve bütün Fransızların şerefine kadeh kaldırmadıkça akşamın sona ermeyeceğini söyleyince Fransızların şaşırdığı görüldü.

Nelly bu sözleri Almanca söylediği için Thomas o uzun masadakilerin ona sempatiyle bakmadıklarını görebiliyordu.

Heinrich yerine oturmasını söylediğinde bile, endişelenen garsonlar tepesine dikildiğinde bile ısrarını sürdürdü Nelly.

"Fransa'ya," dedi. "Fransa'nın şerefine içiyorum. Siz Fransa'ya içmek istemiyor musunuz?"

Sonunda yerine oturdu ve Heinrich'le ilgilenmeye başladı.

"Sevgilim, bu geceyi şehirde geçirmek istiyorum. Lüks bir barda başlayalım ve limanda suya dalarak bitirelim. Ne dersin?"

"İşte bu yüzden seni çok özledim," dedi Heinrich.

"Katia," dedi Nelly, "gerçekten güzel bir gece geçirebileceğimiz en iyi yerler neresidir, biliyor musunuz?"

"Ben hayatımda hiç gerçekten güzel bir gece geçirmek için dışarı çıkmadım," dedi Katia.

"A, o zaman bizimle gelmelisiniz. Bismarck'ı evde bırakabilirsiniz. Eminim ki yazacak başka bir kitabı vardır."

Sanary'ye mülteciler geldikçe yerel halkın öfkesi daha da artıyordu. Thomas sokaklarda yürürken Alman diye gösterilmekten hoşlanmıyordu, Katia da girdiği bir dükkânda hangi milletten olduğu anlaşılınca herkesin ona dik dik bakmasından rahatsız oluyordu. On beş ve on altı yaşlarında olan ve hâlâ okula giden Elisabeth ve Michael ise konuştukları dil yüzünden dışlanmayacakları bir yerde yaşamak istiyorlardı.

Thomas İsviçre'ye dönmelerine karar verdi, yeni okul dönemi başladığında Elisabeth ile Michael orada Almanca eğitim veren okullara gidebilirlerdi. Sanary'de iyice keyfi kaçan Monika'nın da İsviçre'de yapacak yararlı bir şeyler bulmasını umuyorlardı.

İsviçre'ye döner dönmez Katia, daha önce İtalyan'la yaptıkları çalışmayı tamamlatmak için bir başka İngilizce öğretmeni aramaya koyuldu.

"Evet, Dante'yi biliyorum," dedi Thomas'a, "yolculuğun ortasını ve karanlık ormanı filan, ama bunun bana manavda havuç alırken ya da sızdıran bir boruyu tesisatçıya anlatırken yardımı olmaz. Biz doğru düzgün Amerikan İngilizcesi öğrenmeliyiz."

Klaus'un yayına hazırlattığı *Die Sammlung* edebiyat dergisinin ilk sayısı Amsterdam'dan gelince Thomas adını sonraki sayılarda katkısı olacakların arasında gördü. Adının yazılması için özellikle izin vermemiş olsa da bir noktada dergiye yazı yazmaya razı olmuşumdur diye düşündü. Ama hiç kimse, hele Klaus, ona derginin böyle rahatsız edici bir siyasi çizgi izleyeceğini söylememişti. Heinrich bir makalede, Klaus da başyazıda Nazi rejimine saldırmışlardı, Klaus, özellikle siyasi

bir dergi sayılmasa da o derginin kesin bir siyasi misyonu olduğunu yazıyordu.

1930'da Berlin'de yaptığı konuşmadan beri Thomas hâlâ yetkilileri öfkelendirecek bir şey yapmamıştı. Fransa'da ve İsviçre'de, sürgünlüğün bu ilk yıllarında röportaj vermemeye özen göstermişti. Bu suskunluğunun Berlin'de bilindiğini yayıncısı Bermann'dan öğrenmişti. Naziler mülklerine el koymak, onun ve ailesinin pasaportlarını yenilememek isteyebilirlerdi ama kitaplarının satışına hâlâ izin veriyorlardı.

Yakın bir gelecekte kitaplarının Almanya'da satıştan çekilmesi fikri aklına gelince dehşete kapılıyordu Thomas. *Buddenbrooklar*'ı ve *Büyülü Dağ*'ı düşünüyordu, onu en çok ünlendiren bu kitapları yazarken onları hiçbir Alman'ın okumasına izin verilmeyeceğini bilseydi kitapların daha silik, daha özgüvensiz, daha az yoğun olacağını anlıyordu. O kitapları yazdığı sırada, onların kendi ülkesindeki endişe verici toplum yaşamına hayali müdahaleler olduğunu düşünmek zorunda değildi. Böyle abartılı düşüncelerin gereği yoktu. Kendi söyledikleriyle Alman okur arasındaki bağ sakin ve doğal olmuştu. O bağın kopacağı bir zamanın geleceğini biliyordu, ama o zamanı elinden geldiğince ötelemek istiyordu.

Şimdi de Klaus, Thomas'ın adını sonraki sayılarda katkıda bulunacaklar arasında göstererek onu hükümet aleyhtarı mültecilerin ağına katmıştı ve böylece her şeyi riske atmıştı.

"Evet," dedi Katia, "yanlış hüküm verilmiş, sana katılıyorum. Hitler'e saldıran bir yazı koyacağına Heinrich'in üzerinde çalıştığı romandan bir bölüm koymalıydı belki. Ve haklısın, kimsenin itiraz edeceğini düşünmesem de başyazı fazla sert. Gelecek sayılarda katkıda bulunacakların isimlerini vermese de daha iyi olurdu."

"Klaus beni kasten muhaliflerin tapınağının içine katmak istemiş."

"Klaus fevri ve münasebetsizdir," dedi Katia, "ama hilekâr ve sinsi değildir. Ona nazik bir mektup yazmanı öneririm, ama bunun bir daha yapılmaması gerektiğinin altını çizmelisin."

Eğer Almanya'daki bir ticaret dergisinde, Alman Yazınını Geliştirme Ofisi'nin Klaus'un dergisini bulundurmamaları için kitabevlerine yaptığı uyarı yayınlanmasaydı bu iş böylece kalabilirdi, diye düşündü Thomas. Durumu öğrenince paniğe kapılan Bermann, Thomas'ı arayıp sorun yaratan bu dergiyle bağı yüzünden kitaplarının toplatılmasının da gündeme gelebileceğini söyleyince Thomas Katia'ya hiç danışmadan ticaret dergisine bir telgraf çekti, *Die Sammlung*'un ilk sayısının niteliğinin ilk baştaki amaçlarına uymadığını doğruladı.

Buna karşılık bu telgraf Prag ve Viyana'da Almanca yayınlanan gazetelerde saldırıya uğradı. Bunu biliyordu, çünkü Golo, Klaus'un ne kadar üzgün olduğunu, gece annesini ödemeli arayıp yaptığı işe babası saygı duymadığı için hayatının mahvolduğunu söylediğini anlatmıştı. Babasının kendisine bu şekilde ihanet ettiğine Klaus'un inanamadığını da eklemişti.

"İşine gelince benim adımı kullanıyor," dedi Thomas. "Aynı zamanda beni riske atmakta da sorun görmüyor."

"Hitler'in aleyhinde olmak seni riske atmak sayılmaz pek," dedi Golo.

"Hitler'in aleyhinde olacaksam bu kararı kendim alırım, başkası değil."

Golo ayağa kalkıp odadan çıktı.

Az sonra Katia göründü.

"Bundan sonra bana danışmadan telgraf çekmek yok," dedi, ciddiydi. "Ama göndermenin bayağı yararı olmuş."

"Sanmıyorum ki..."

"A, olmuş, Klaus'a babasının da kendisi kadar fevri biri olduğunu söylememe yaradı, bu da onun hoşuna gitti sanırım."

Thomas, Erika'dan bir eleştiri yağmuru bekliyordu ve bunların pek çoğunu kendisine saklamasını istemeye de hazırdı. O sırada Katia ile Thomas Zürih yakınında, göl kenarındaki Küsnacht'ta üç katlı bir villaya taşınmaktaydılar. Erika kalmaya geldi ve annesiyle birlikte yeni mobilyalar almaya gitti, Münih'ten kurtarmayı başardıkları

kitapların ve tabloların gelişinde onlara göz kulak oldu. O sırada kafasını Amsterdam'da kalan kardeşinin kötü durumundan çok bu işler meşgul eder gibiydi.

Erika İsviçreli yetkililerden, Almanya'dan ayrılmadan önce orada sahneye koyduğu Nazi karşıtı *Karabiber Değirmeni* kabaresini yeniden sahnelemek için izin alınca güncel olaylarla ilişkilendirmek üzere şarkıları yeniden yazmaya başladı. Telefonu bütün gün meşgul ediyor, rezervasyonlar yapıyor, yeni oyuncular tutuyordu.

"Benden nefret etmelerini istiyorum," dedi, açılış günü yaklaşırken.

"Eh, pek zor olmayacak bu," dedi Monika.

"İsviçrelilerin benden nefret etmelerini istiyorum, yine de gösterinin sonuna kadar kalsınlar. Benim hâlâ aktif olduğumu Nazilerin bilmesini istiyorum. Eğer benim yaptığımı herkes yapsaydı çok geçmeden Hitler üç kuruşa koridorlarımızı boyardı."

"Eğer Hitler olmasaydı ne yapardın?" diye sordu Golo.

"Ben 'eğer'lerle düşünmem," dedi Erika.

"Ama az önce 'eğer herkes benim yaptığımı yapsaydı' dedin ya," diye atıldı Golo.

"Golo böyle tutarlı davranamayacak kadar meşgulüm. Yapacak çok işim var."

Karabiber Değirmeni dolu salonlara oynandı. Katia'nın kabarenin turneye çıktığını, Erika ile bir hanım arkadaşı birinci mevkide yolculuk edip en iyi otellerde kalırken kadronun geri kalanının ikinci mevkide gidip daha ucuz otellerde kaldığını anlatması Thomas'ı eğlendirdi.

"Erika asla sosyalist değildi," dedi Thomas. "Bebekken bile serbest piyasaya inanırdı."

Erika Amsterdam'da Goebbels tarafından resmen vatansız ilan edilmiş olan Klaus'la buluştu, Klaus'un durumu Thomas'ın kendi yarı vatansız durumunun pek uzun sürmeyeceğini anlamasını sağladı. Heinrich'in yaptığı gibi Çek vatandaşlığı için başvurmayı aklından geçirdi. Thomas bir konferansta Çek Dışişleri Bakanı Edvard Beneš ile

tanışmıştı, başvurusunun memnuniyetle karşılanacağını öğrenmişti ondan. Erika'nın Alman pasaportunun süresi yakında dolacağından eve döndüğünde ailesine kendi yolunu çizeceğini ve yabancı biriyle evlenmeye çalışacağını söyledi.

"Christopher Isherwood adındaki adamı görür görmez," dedi, "bana çok uygun olduğunu anladım. Ufak tefek, İngiliz, bir yazar ve eşcinsel. Amsterdam'da Klaus'un sevdiği bir barda onu kandırıp bir köşeye çektim ve hemen sadede geldim. Ve bu teklifimi hemen kabul edeceğini varsaydım. Isherwood olmaz deyince dehşete düştüm, erkek arkadaşının ya da annesinin ya da her ikisinin evlenmesine engel olduğunu öne sürdü. Sonra da arkadaşıyla bağlantı kurmayı önerdi, o arkadaşı kendisinden daha ünlü, daha İngiliz ve daha eşcinseldi. Adı Auden'di. Bu Auden benimle memnuniyetle evleneceğini söyledi. Ben de en iyi kıyafetimi giyip İngiltere'ye uçtum, anlaması biraz zor olsa da çok tatlı biriydi Auden. Evlenmekle kalmadım, İngiliz oldum, bu yüzden herkes daha da fazla ilgi göstermeli bana."

"Kocanı görecek miyiz?" diye sordu Katia.

"İngiltere'den başka topraklarda boy vereceğine emin değilim," diye yanıtladı onu Erika.

Erika ailesine Christopher Isherwood'un kendisine verdiği hizmet için "pezevenk" diye anılmaktan zevk aldığını söyleyince Monika'yı da uyardılar, o da yakında vatansız olacağından onun da İngiliz vatandaşı olan bir koca bulması gerekecekti.

"Yıkanmıyor onlar," dedi Elisabeth. "Sabun kelimesinin İngilizcede karşılığı yok."

"Isherwood seni isterse," dedi Michael, "onunla evleneceksin. Erika'yı istememiş."

"Beni istedi," dedi Erika. "Ama koşullar uygun değildi."

"Sihirbaz hepimizi Çek yapacak," dedi Monika.

"Sanırım ben Danimarkalı olmayı yeğlerim," dedi Elisabeth.

"Ya da Brezilyalı, anneannem gibi."

"Heinrich amcama kalırsa hepimiz Rus oluruz," dedi Michael de.

"Neden İsviçreli olamıyoruz?" diye sordu Monika.

"Çünkü İsviçreliler önlerine gelene vatandaşlık vermiyorlar," dedi Thomas. "Aslında kimseye vermiyorlar, hele Hitler'den kaçan Almanlara hiç."

"Biz öyle miyiz?" diye sordu Michael.

"Uyan oğlum," dedi Erika. "Biz şimdi burada konuşurken Hitler senin dosyana bakıyor. Edepsiz, sivilceli, huysuz bir genç görüyor."

Abartılı bir şekilde suratını buruşturdu ve saldıracakmış gibi kollarını Michael'e uzattı. Sonra da masanın çevresinde kovaladı onu.

Küsnacht'ta göle bakan kiralık evi kendilerininmiş gibi benimsemeye çalıştılar. Sadece yemek masasının üstüne astıkları avizenin Thomas'ın Lübeck'teki büyükannesinin evinden gelmesi ya da Goethe'nin yapıtlarının Weimar'daki 143 ciltlik Sophien baskılarının Thomas'ın kitaplığında bulunması sağlamıyordu bu havayı. Daha önemlisi, Katia'nın sıcacık, rahat köşeler, sonra da daha büyük, daha etkileyici alanlar yaratmayı bilmesiydi. Nereye gitseler yapmıştı bunu, hem Sanary'de hem Münih'te.

Oturmuş oldukları öbür evleri rüyasında görmeye başladı Thomas. Her rüyasında kendisiydi, şimdideydi. Gizemli bir ayarlamayla kısa bir süre için geriye dönmesine izin verilmişti, boş odalarda dolaşıyordu. Lübeck'te piyanonun eskiden durduğu yeri gördü, annesinin tuvalet masasının durduğu yeri, merdiven sahanlığındaki kadının yağlıboya tablosunun kaldırılmış olduğunu gördü. Duvar kâğıdının üzerinde kaba bir iz kalmıştı.

Mengstrasse'de büyükannesinin evinde gezindi, günün birinde o evin kendisinin olacağına emindi.

Ama sık sık gördüğü bir başka rüyada, öteki evde, Münih'teki Poschingerstrasse'deki evin odalarında kimse yoktu, hem de ne mobilya vardı ne kitap ne de tablo. Geride bırakılmış bir şey var mı diye bakmaya gelmişti. Ne kaldıysa mutlaka kurtarılmalıydı. Geceydi, yolunu

el yordamıyla bulabiliyordu. Neyi alması gerektiğini hatırlayamadığı için sıkıntısı daha da artıyordu. Kendisini bu evde bulabileceklerini düşünüp kaygılanmaya başladığında merdivenlerde sert ayak sesleri ve bağırtılar duydu, tutuklandı, çaresiz bir durumda evden çıkarıldı, bir askeri araca bindirildi, araç büyük bir hızla Münih caddelerinden geçti.

1935 ilkbaharında, Harvard'dan Einstein'a ve Thomas'a fahri doktorluk önerildiğinde, Katia'nın Münih'teki ailesinin başına gelebilecekler yüzünden çok endişelendiği için o kadar uzaklara yolculuk etmeyeceğini düşündü. Katia'nın babası toplayabildiklerini toplayıp oradan ayrılmaya kararlı olduğu sırada annesi tereddüde kapılıyordu. Ve annesi ne zaman Katia'ya telefon etse, bu sefer kocasının kararını değiştirdiğini söylüyordu. Bir Yahudi işletmesi değildi onlarınki, işyerini kapatma talimatı almamışlardı. Kimseyle bağlantıları yoktu ve Winifred Wagner de korunacaklarını söyleyip içlerini rahatlatıyordu. Hem İsviçre'yi hiçbir zaman sevmemişlerdi, öyle diyordu annesi. İnsan neden İsviçre'ye gitmek isterdi ki?

Annesiyle babası için endişelenmesine rağmen Katia yine de fahri doktorluğu kabul etsin diye ısrar etti Thomas'a.

"Böyle bir zamanda müttefiklere ihtiyacımız var," diyordu. "Harvard'ın bizim yanımızda olduğunu bilirsem daha rahat uyurum."

Gemi Thomas'ın tahmininden daha konforlu, yolculuk da sakindi. Küçük sinema salonunda Amerikan filmleri izleyerek vakit geçiriyor, öteki yolcuların arasına karışmıyordu.

Gemi limana girince Amerikalı yayıncısı Alfred Knopf ortalığı ayağa kaldırdı, o ünlü adamla röportaj yapabilmeleri için gemiye gazetecilerin alınmasını ve Thomas ile Katia'ya yetkililer tarafından özel muamele edilmesini istemesi öteki yolcuları şaşırttı.

Harvard'daki etkinliğe altı bin kişi katıldı. Yazarın aldığı alkışların bilim adamının aldığından daha fazla olduğunu gören Einstein keyiflendi.

"Zaten böyle olması doğrudur," dedi. "Öteki türlü olsaydı karmaşa doğardı."

Thomas onun ne demek istediğini anlayamadı, ancak kitaplarını imzalatmak isteyen hayranları dikkatini dağıttığından bu söz üzerinde fazla duramadı. Öğle yemeği sırasında ve daha sonra akşam yemeği öncesi içki içerlerken Einstein'ın Katia'yı güldürmeye çalıştığını gördü.

"Charlie Chaplin'den daha komik bir adam o," dedi Katia. "Ben öyle endişeliydim ki bilimden söz açtı. Babamın onun kuramı hakkında bir kuramı var, ama korkarım ki unuttum ne olduğunu. Beni asla bağışlamayacak."

"Kim?"

"Babam. Derdi ki, Einstein beni bir dinlese her şey çok farklı olacak."

Thomas tam Pringsheimlara özgü bir hal diyecekti ki sohbetin tadını kaçırmak istemedi.

Boston'la New York arasındaki pek çok önemli aileden kalmaları için davetler aldılar, ama Beyaz Saray'da akşam yemeğine davet edilince bütün planları değişti. Roosevelt'le tanışacağı için onunla Almanya hakkında hangi görüşü paylaşacağına karar vermesi gerekiyordu. Belki de diye düşündü, Başkan'ı en çok Almanya'da Yahudilerin neyle karşı karşıya olduklarını ve ne kadar çok Yahudi'nin başka yerlere sığınmaktan başka seçenekleri kalmadığını söyleyerek etkileyebilirdi. Amerika Yahudiler için hâlâ güvenli bir liman olabilir mi diye merak ediyordu. Ama belli bir grubu temsil ettiğini hissettirmemek için dikkat etmeliydi ya da lobi yapmak ya da Başkan'ın gözünü korkutmak için orada bulunmadığını.

New York'ta oldukları bir gün Katia odasındaki telefonu açınca karşısında *The Washington Post* gazetesinden birini buldu, Thomas'ı istiyordu. Thomas Alman Büyükelçiliği'nin kendisini gözetim altında tuttuğunu biliyordu. Verdiği birkaç röportajda olabildiğinde az şey söylemiş, sadece edebiyata dair konuşmak istediğini ısrarla belirtmişti.

Gafil avlanmak istemiyordu, Katia almacı kendisine uzattığında bu yüzden başını olmaz anlamında salladı.

"Ne yazık ki röportaj vermiyor," dedi Katia, düzgün bir İngilizceyle konuşmaya çalışarak.

Thomas karısının kaşlarını çattığını gördü, sonra da karşı taraftaki her kimse ona Almanca yanıt verdiğini duydu. Durmadan özür diliyordu.

"Karşımdaki *The Washington Post*'un sahibi olan kadın," dedi Katia, eliyle telefonu kapatarak. "Sana ulaşmaya çalıştığını söylüyor. Adı Agnes Meyer. Almanca konuşuyor."

Thomas Harvard'dayken bu isimde birinden bir pusula aldığını hatırladı, ama kimseye bu konuda bir yanıt vermemişti.

"Ne yapayım?" diye sordu Katia.

"Ne istiyormuş?"

Thomas'ın dur demesine fırsat kalmadan Katia telefondaki kadına ne istediğini sordu. Thomas oturduğu yerden bu Agnes'in kükrediğini duyabiliyordu.

"Ya telefonu kapatacağım ya da onunla konuş," dedi Katia, eliyle almacın üzerini tekrar kapatırken.

Thomas telefonu eline aldığı sırada kadın Thomas'ın sekreteri sandığı Katia'ya bağırıp çağırıyordu.

"Eşimle konuşuyordunuz," dedi Thomas.

Bir suskunluk oldu, sonra Agnes ona Amerika'ya hoş geldiniz dedi ve hemen onların Beyaz Saray'a davet edilmesinin kendi fikri olduğunu ileri sürdü.

"Roosevelt ikisinin ortasını görmek istiyor," dedi kadın. "Şimdiye kadar Nazileri gördü, ki onlardan hoşlanmıyor, ve muhalifleri gördü, hele onlardan hiç hoşlanmıyor. Ben sizin bu meselenin tamamına taze bir bakış açısı getireceğinizi söyledim. Washington'da hepimiz çok hakarete uğruyoruz."

"Hepimiz?"

"Almanlar."

"Haklı olabilirler," dedi Thomas.

"Başkanın duymak isteyeceği bir şey değil bu söylediğiniz."

Kadının sesinin tonundan hoşlanmamıştı Thomas.

"Siz kimsiniz?" diye sordu.

"Agnes Meyer'im, *The Washington Post*'un sahibi Eugene Meyer'in karısı."

"Beni arama amacınız nedir?"

"Benimle böyle konuşmayın," dedi kadın.

"Sorumu yanıtlayabilir misiniz?"

"Benim şu anda bulunduğum Washington'da buluşalım demek için aradım. Yemeğe ben katılmayacağım, kapalı bir buluşma o. İki şeyi bilmeniz gerekiyor, bunun için arıyorum sizi. Birincisi, Roosevelt uzun bir süre iktidarda kalacak. İkincisi, size çok yardımım dokunacaktır."

"Teşekkür ederim."

"Programınızı gördükten sonra bizim Crescent Place'teki evimizde bir buluşma eklerim ona. Baş başa bir görüşme olacak. Şimdi kapatmalıyım. Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim, karınıza saygılarımı iletin lütfen."

Beyaz Saray Thomas'ın hayal ettiğinden daha küçüktü. Onların yönlendirildiği yan kapı da hiç gösterişli değildi. Thomas'ın duvar kâğıdını fazla renkli, perdeleri tiyatro perdesi gibi bulduğu salonlardan birinde Mrs. Roosevelt ve birkaç konukla buluştular, hepsi de yolculuklarını ve Avrupa'ya dönüş planlarını sordular.

İngilizce konuşmayı denedi ama çevirmen devreye girince daha rahat etti.

Yemek salonunda, bir erkek yardımcının tekerlekli koltuğunda getirdiği Başkan da katıldı onlara. Kadife bir smokin giymişti, Mann'ları görmekten hoşlanmış görünüyordu.

"Avrupalılar beni garip bulurlar," dedi. "Hem Başkanım hem de Başbakan. Ama niyetim kötü değil."

Epeyce sıradan sayılan yemek boyunca Başkan hiç soru sormadı ama pek çok iğneleyici şey söyledi. Agnes Meyer'in Mannlara telefon ettiğini duyunca hem o hem karısı çok eğlendiler.

"Dehşetli biridir o," dedi Başkan. "Ama telefonda konuşurken opera sanatçısına benzer."

"Geçenlerde bir operaya gitmiştik," dedi Mrs. Roosevelt, "bu yüzden Başkan hâlâ onun verdiği dehşeti yaşıyor."

Yemekten sonra film izlemeye götürüldüler, film bitince Başkan özür dileyerek acil konularla ilgilenmek üzere salondan çıkarılırken eşi Mannlara onun çalışma odasını gösterdi.

Thomas bir ara Başkan'la baş başa konuşabileceğini düşünmüştü, Almanya hakkında konuşabilirlerdi, ama görünüşe bakılırsa Başkan böyle bir şey istememişti.

Ertesi gün, Agnes Meyer, Roosevelt'in dostluk gösterme tarzının bu şekilde olduğunu söyledi onlara.

"Pek az kişiye böyle davranırlar," dedi. "Ne kadar az konuşurlarsa ve yemek ne kadar basitse sizden o kadar hoşlanıyorlar demektir. Önemli birilerini davet etmemiş olmaları da size güvendiklerini gösterir. Gördünüz mü, size güvenebileceklerini onlara söylemiştim. First Lady artınızla eksinizle sizi tanımak istiyordu, sizin ağırbaşlılığınızdan gerçekten hoşlandığını düşünüyorum. Harvard'da sizi kibirli bulmuşlardı, ama Rooseveltlerin sezgileri daha kuvvetlidir. Bakın, eşinizi ikisi de beğendi, bu da onlar için çok önemli. Her şeyden önce aileye önem veren kişilerdir."

Thomas ne yanıt vereceğini bilemedi.

"Ne zaman isterseniz bana bir haber verin," dedi Agnes Meyer, "Amerika'da size bütün kapıları açarım. Knopflar New York'u pek tanımazlar. Onların işi kitap. Dişe gelir bir nüfuzları yok. Eğer siz bana bir işaret vermezseniz ben doğru zamanı kollayıp size bir işaret vereceğim."

"Neyin işareti bu?"

"Amerika'ya yerleşmeniz gerektiğinin işareti. Bu arada acilen İngilizcenizi düzeltmelisiniz."

* * *

Thomas Amerika'dan döndüğünde hâlâ rejim aleyhinde bir açıklamada bulunmamıştı. Erika onun Hitler'i kınayarak Alman yayıncısı Bermann'ın hayatını aşırı zorlaştırmamak yönündeki kararlılığını sürdürdüğünü görünce Thomas'a bir mektup yazdı, artık hangi tarafı tuttuğunu ortaya koymasını önerdi, Bermann'ın da hiç umurunda olmadığını vurguladı.

"Senin annenle babanın nasıl riskli bir durumda olduklarını anlamıyor," dedi Thomas, Katia'ya.

"Zaten Klaus, Erika ve Heinrich kaçıp gidince, görecekleri zararı gördüler," dedi Katia. "Senin konuşmanın artık onlar açısından bir önemi yok. Ancak ne olursa olsun, artık Almanya'dan ayrılmalılar."

"Benim konuşmamın Erika için önemi var anlaşılan."

"Hepimiz için önemi var."

Thomas, hâlâ Almanya'da yayıncılık yapmayı sürdürdüğü için mülteciler tarafından topa tutulan Bermann'ı desteklediğini gösteren bir açıklama yapınca Erika ona öfkesini kontrol ederek yazdığı bir mektup gönderdi:

> Büyük olasılıkla bu mektup yüzünden bana çok kızacaksın. Buna hazırlıklıyım ve ne yaptığımı biliyorum. Bu dostluk yanlısı zaman, ister istemez insanları birbirinden ayıracaktır. Senin Dr. Bermann'la ve yayıneviyle ilişkin çok sağlam – onlar için her şeyi feda etmeye hazır görünüyorsun. Bu durumda, beni yavaş yavaş ama kesin bir biçimde yitirmen de bir fedakârlık olacaksa– sen buna boşver. Benim içinse üzücü ve korkunç bir şey bu.

Mektubu Katia'ya gösterdiğinde, Erika'nın doğduğu günden beri onların hayatını kaç yoldan denetim altına almaya kalkıştığına dair bir şeyler söyleyeceğini tahmin etti. Ama Katia hiçbir şey söylemedi.

Erika'nın kendisinden uzak duracağı yolundaki tehdidini büyük olasılıkla herkesin duyacağının farkındaydı Thomas. Alfred Knopf da Thomas'a Amerikalı okurların onu yaşayan en önemli Alman yazar olarak görmeye başladığını ve Hitler'e karşı çıktığı için sürgünde yaşadığını düşündüklerini söylemişti. Böyle sessiz kalışını onlara açıklamak da kolay olmayacaktı.

Şimdiye kadar Thomas kendisini bir istisna olarak görmüştü, bu yüzden muhaliflere katılmak istememişti. Ama öncelikle de çok korkuyordu. Katia bunu anlamıştı, ancak ne Erika ne de Klaus ve Heinrich anlıyorlardı. Çekinmek ne demek, anlamıyorlardı. Onlar için varsa yoksa belginlikti. Ama Thomas şimdi belgin davranma zamanının sadece üç-beş gözüpek kişi için geçerli olduğuna inanıyordu; geri kalanlar için karmaşa zamanıydı. O da bu geri kalanların arasındaydı, ama bu durumdan dolayı şimdi kendiyle gurur duymuyordu. Kendini herkese ilkeli bir adam olarak tanıtıyordu, oysa aslında zayıf biri olduğunu düşünüyordu.

Klaus'tan Erika'nın yaktığı ateşi körükleyen bir telgraf gelince Thomas tek başına göl kıyısında yürüyüşe çıktı. Erika mektubunu gönderene kadar beklemek tam Klaus'a göre bir davranıştı. Thomas'ın içinden ikisine de mektup yazarak, madem bu kadar akıllısınız sürgünde geçirdiğiniz sürede size verdiğim parayı birleştirin demek geliyordu.

En çok da Erika ile Klaus'un haklı olduklarını bilmek sinirlendiriyordu Thomas'ı.

Her gün Eski Ahit'teki Yusuf'un hikâyesi üzerine oturttuğu uzun yapıtının bir sonraki cildi üzerinde çalışıyordu; Almanya'da savaş çığırtkanlarının sesleri gitgide tizleşse de böyle bir kitabın okurları olacağını hâlâ hissediyordu. Bununla beraber rejimin aleyhinde konuşursa Alman okurlarını kaybederdi. Yazdığı sözler sayfaların üzerinde ölüp kalırdı. Çevirmenlere bağlı olurlardı. Kendisi de sonsuza kadar Nazilerin kara listesinde kalırdı. Katia'nın annesiyle babasının peşinden de ayrılmazlardı. Ancak dönüp evine doğru yürürken bunların başka yazarların da, başka insanların da başına geldiğini söyledi kendine.

Yayıncısına sadakat göstermişti; Almanya'daki okurlarını kaybetmek istememişti. Kaçamaklı konuşmuş, ertelemişti. Ne yapması gerektiği hakkında düşünmemeye çalışmıştı. Almanya'yı zaten kaybettiği gerçeğiyle karşı karşı kalma korkusuyla yaşıyordu. Eğer ağzını açıp konuşursa seçeneği kalmayacaktı.

Elbette muhalefet edecekti Hitler'e! Ancak bunu kızının ısrarıyla, bütün ailenin gözleri üzerindeyken yapması kendini güçsüz hissetmesine neden oluyordu. Keşke sussaydı Erika, o zaman harekete geçerdi Thomas.

Katia, Erika'ya bir mektup yazarak üslubunun kendisini üzdüğünü söyledi; Erika'nın babasına bu şekilde mektup yazmasının ikisini de ne kadar incittiğinin altını çizerken kendisini Thomas'tan farklıymış gibi göstermemeye dikkat etti. Birkaç gün sonra Thomas da Erika'ya nazik, yatıştırıcı bir mektup yazdı, kendisinin de düşüncelerini açıklayacağı günün gelebileceğini söyledi.

Bu iki mektup Erika'yı çileden çıkarmaktan başka işe yaramadı.

Birkaç gün sonra bir sabah bahçe yolunda duran Katia postacıdan mektupları alırken Thomas onu çalışma odasının penceresinden seyrediyordu. Mektuplardan birini açtığını, kaşlarını çatarak okuduğunu görünce mektubun Erika'dan geldiğini anladı. Katia'nın mektubu göstermek için hemen çalışma odasına gelmemesi şaşırttı Thomas'ı. Öğle yemeğinde günün olayları üzerinde konuştular ama Erika'nın adı hiç geçmedi. Ancak birkaç saat sonra, öğle sonrası yürüyüşünde ona eşlik edip etmeyeceğini sormak için Katia'nın yanına gittiğinde Katia ona o acımasızca kaleme alınmış mektubu göstermekle yetinmedi, Thomas'ın Nazileri kınaması için kendisinin eski moda el yazısıyla taslağını hazırladığı ve Thomas'ın duyurmasını istediği bir bildiriyi de gösterdi.

"Hepiniz bana cephe mi aldınız?" diye sordu Thomas.

"Acelesi yok," dedi Katia. "Hem benim hazırladığım sadece bir müsvedde. Kendin daha iyisini yaparsın, buna eminim. Burada senin düşünmediğin hiçbir şey yok."

"Benim adıma Erika mı karar alıyor?"

"Hayır, ben alıyorum," dedi Katia.

"Onun mektubunda yazdıklarına katılıyor musun?"

"Onun mektubuyla hiç ilgilenmiyorum. Bu sabah hızla okudum. Ne yazdığı aklımdan çıktı bile."

Birkaç gün sonra *Neue Zürcher Zeitung*'da yayınlanan açıklaması, açıkça rejimin aleyhinde olmasına rağmen gerçek anlamda sert değildi. Onu yazarken Katia tepesinde dikilmişti.

İlk başta, bildirisini görmezden geldiler. Heinrich tutumu dolayısıyla onu kutlayan samimi bir pusula gönderdi ama onun dışında Thomas'la bağlantı kuran olmadı, yönetim tarafından da bir tehdit almadı. Nazilerin daha önemli işleri olduğunu varsaydı Thomas. Mektubunun tek gerçek sonucu Bonn Üniversitesi'nin vermiş olduğu fahri doktorluğu iptal etmesi oldu.

Bu haber üzerinde düşündükçe daha uzun, daha hırslı bir mektup yazma düşüncesine daha çok kapılıyordu, bütün dünyadaki gazetelerde yayınlanacak bir mektup olmalıydı bu. Erika öfkeliyse eğer, Thomas ona gerçek öfkenin nasıl olduğunu gösterecekti. Erika güzel konuşmayı biliyorsa, Thomas ondan daha üstün olacaktı bu konuda. Ne hazırlamakta olduğunu Katia'ya söylemedi. Kendi başına yapacaktı.

Okurları çoğunlukla cümlelerinin uzunluğundan, üslubunun gösterişli olmasından yakınırlardı. Bu sefer tarzını daha da bilemeye karar verdi. Elinin altındaki her türlü yöntemi kullanarak konuşacaktı Nazilere; onlara Almanya'nın üstün bir konumundan, Nazilerin daha adı bile duyulmamışken yazarların kullandığı bir üslupla konuşacaktı. O Nazilerin, özgürlüğe ve gelişmeye inanan herkesin korkuyla ve buz gibi bir tiksintiyle baktığı kişilerin üzerine kısalı-uzunlu cümleleri sel gibi akıtacaktı. Sanki yanıt istemeye hakkı varmış gibi, bu sözüm ona liderlerin dört yıldan daha kısa bir sürede Almanya'yı getirdikleri bu sefil durumun tam olarak nasıl tanımlanabileceğini soracaktı. Sanki hangi yanıt verilirse verilsin yeterli olamayacakmış gibi, dünyaya karşı sorumluluk hissetmeye alışkın herhangi bir yazarın bütün kıtayı

tehdit eden o can sıkıcı rejimin sunduğu korkunç tehlike karşısında nasıl sessiz kalabileceğini soracaktı.

Mektubunun Paris'te, Londra'da ve Washington'da okunacağını bildiği için en ufak muhalif kıpırtının bile bastırılıp ortadan kaldırılmasının tek nedeninin Alman halkını savaşa hazırlamak amacını taşıdığının altını çizecekti.

Çalışırken, bu konudaki girişiminin çok geç kaldığının ve tepeden bakan, özgüvenli üslubunun Hitler'in aleyhine pek çok yazı yazmış bir kalemden çıkmış göründüğünün gayet iyi farkındaydı. Thomas, susmaktan konuşmaya çok hızlı geçtiğini de biliyordu ama o cümleleri yazmak ona güven veriyor, yazdıklarını okumak da içini rahatlatıyordu. Bu yazıyı, Hitler iktidara geldiği günün gecesinde yazmış olmalıydı.

Thomas'ın ilk mektubuna Heinrich'in karşılığı hem kibar hem yumuşak olmuştu. Bu kez, apaçık bir coşkuyla yanıt yazdı, kardeşinin söylenecek ne varsa bir çırpıda ve çok etkili bir biçimde söylemesinden çok memnundu. Uzun süren sessizliği yüzünden dünyanın bir şey yitirmediğine emin olmasını söylüyordu; çünkü şimdi söylediği nihai sözdü.

Erika da ne kadar memnun olduğunu yazdı annesine. Şimdi Sihirbaz doğrusunu yaptı, diyordu. Klaus da yazdı ve babasının gururlu davranıp Nazileri öfkelendirmesini övdü.

"Klaus'a yazmanın yararı olabilir," dedi Katia.

"Ne diyeceğim?"

"Ne diyeceğini bildiğine eminim. Belki yeni kitabını okumayı sabırsızlıkla beklediğini yazabilirsin. Erika onun Faust'un modern bir uyarlamasını yazdığını söylüyor."

Amerika'ya yaptıkları ziyaret, akıcı İngilizce konuşabilmeleri için daha ne kadar çok çalışmaları gerektiğini anlamalarını sağladı. Katia, ezberlediği cümleleri ve ifadeleri Almancadan İngilizceye çevirmesine

yardımcı olacak bir kadın buldu. Artık bütün zaman kiplerini, bütün kuralları biliyordu, beş yüz sözcük öğrenmişti, ama konuşurken hâlâ kendine güvenemiyordu. İngiliz şair her gün onlarla bir saat sohbet ediyordu, yaptıkları hataları not edip bir saat de dilbilgisi çalıştırıyordu.

"Fiilin bu '*did*' zamanı," diyordu Thomas, "beni bitirecek. Gerçekten de '*he did do*' diyebiliyorsun, tam tersi de '*he didn't do*' oluyor. İngilizlerin bu kadar savaşkan olmasına şaşırmamalı."

"Peki ya '*does*'?" diye sordu Katia.

"O '*do*' olmamalı mı?" dedi Thomas.

"İkisi de. Sonra bir de deyimsel fiiller var," dedi Katia. "Onları açıklayan bir kitap ısmarladım."

Thomas göl kıyısında gezintiye çıkanların sayısının azaldığını gözlemliyordu. Eğer Naziler gerçekten kendisini ülkesine geri göndermek istiyorlarsa, diye düşünüyordu, onu bu ormanlık ve kırlık ortamdan alıp götürmeleri zor olmazdı. Bu fikir aklına düşer düşmez çıkmak bilmedi. İsviçre ile Almanya arasındaki sınır delik deşikti. Onu bir arabaya sürüklemeleri, dertop edip bagaja sokmaları ve iğne yapıp uyutmaları çok kolay olurdu. Bu kaygılarını Katia'yla paylaşmayı düşünürken aklına onun da bunları çoktan düşünmüş olabileceği geldi. Amerika'dan gelen davetleri biraz daha ciddiye almaya başlasalar iyi olurdu.

Bir ikindi vakti eve yaklaşırlarken bahçelerindeki araba yolunu neredeyse kapatmış bir arabanın yanında duran bir adam gördüler. Thomas Katia'ya geri dönmelerini işaret etti.

"Bu adam kötü bir şey hissettiriyor bana," dedi.

"Ne zaman biri bir şey teslim etmeye gelse ben de aynı duyguya kapılıyorum, hatta postacı geldiğinde bile," dedi Katia.

Eve dolambaçlı bir yoldan döndüler. Evi açıkça görecek bir noktaya geldiklerinde adamın gitmiş olduğunu gördüler.

Ertesi sabah Katia Thomas'ın çalışma odasına geldi.

"Yine evimizin önünde o adam," dedi.

Thomas üst kattaki pencerelerden birine gidip aşağıya baktı. Otuzlu yaşlarında bir adamdı. Tam bahçe yolunun önünde, elleri ceplerinde, rahat rahat duruyordu.

"Polis çağırırsak," dedi Katia, "ne söyleyeceğimizi bilemeyebiliriz. Üstelik dikkatleri üzerimize çekeriz."

Erika burada olsaydı, diye düşündü Thomas, bu yabancı her kimse buradan püskürtürdü.

Öğle yemeğinden sonra dışarı çıkıp adamın kim olduğunu sormaya karar verdi, Katia da pencereden bakacak, gerekirse polise telefon edecekti.

Thomas adamın karşısına dikilince adam ellerini ceplerinden çıkarıp gülümsedi.

"Sizi rahatsız etmemek için talimat aldım, bu yüzden eve girmenizi ya da evden çıkmanızı beklememin iyi olacağını düşündüm."

"Kimsiniz?"

"Ernst Toller'in bir arkadaşıyım. Bir seferinde sizinle Sanary'de bir kafede karşılaşmıştık. Sizin evinizi gözlediğini söyleyen kişinin iş arkadaşıyım. Ama beni gönderen Toller'dir."

"Ne istiyor?"

Thomas'ın sesinin tonu adamı şaşırtmış gibiydi. Gerginliği azaltmak için gülümsemeye çalıştı Thomas.

"Size bir haber iletmemi istedi."

"İçeri girmek ister misiniz?"

Eve girince kendini Katia'ya tanıttı adam, geçen yıl onu Sanary'de sokakta görmüş olduğunu söyledi.

"Mültecilerden biri misiniz?" diye sordu Katia.

"Evet," dedi adam. "Böyle de tanımlayabilirsiniz beri. Eskiden komünisttim, hatta anarşisttim, ama artık bir mülteciyim."

"Bu kadar şey yaşamış olmak için biraz genç görünüyorsunuz," dedi Katia.

"Münih Devrimi sırasında Ernst Toller'e bağlı çalıştım, ama hapse mahkûm olmadım. O hapisteyken ben onun için çalıştım."

"Devrim sırasında herhalde çocuktunuz," dedi Katia.

"Öyleydim."

Çalışma odasında, kahve servisi yapıldıktan sonra, adamın yüzünün ifadesinde daha önce belli olmayan bir sertlik gördü Thomas. İlk baştaki nazik tutumuna rağmen bu adamın bir zamanlar devrimci olduğu fikri eğlendirdi onu. Belki Lenin de bir zamanlar böyle görünüyordu, diye düşündü.

"Erich Mühsam'ın nasıl öldüğünü size anlatmalıyım," diye birden söze girdi adam. "Ernst Toller'in benden istediği budur. Erich'in ölümünden sonra onun dul karısına para göndermişsiniz. Olup bitenin bütün ayrıntılarını şimdi bir araya getirdik."

"Lübeckliydi o," dedi Thomas. "Güttüğü siyaseti beğenmezdim ama öldüğünü duyunca çok sarsıldım."

"Nasıl öldüğünü bilmeniz gerek, olanları da, çünkü onun başına gelenler şimdi başkalarının da başına geliyor, anarşistlerin ve komünistlerin, ama Yahudilerin de. Naziler kimi gözlerine kestirirlerse onun. İnsanları kamplara koyuyorlar. Mühsam üç değişik kampa götürüldü. Sürekli işkence gördü. Bunun apaçık kanıtları var. Münih devrimine karıştığı için Hitler'in ondan nefret ettiği söyleniyordu. Onu suçlayabilirlerdi. Hatta idam edebilirlerdi. Ama bunların ikisini de yapmadılar. Toller bu yeni tip gaddarlığın yayıldığını size haber vermemi istedi. Bu kamplarda nöbetçiler sınır tanımıyor, ancak Mühsam'ın vakasında bir plan var gibiydi. Onun dişlerini kırdılar, bir anda karar verip yapmış olabilirler bunu. Kafa derisini de dağladılar bir gamalı haç işareti yaparak, bu planlı bir hareket olmalı. Kendi mezarını kazdırttılar ona ve idam eder gibi yapıp dalga geçtiler. Sonunda kendini helada asmasını istediler, itiraz edince onu öldürdüler, ölüsünü tören alanında sürüklediler, kafatası parçalandı, sonra da götürüp helada astılar. Bunu gören tanıklarımız var. Erich hapisteyken onun her gün dövüldüğüne dair kanıtlarımız var. Bütün bunlar neredeyse on sekiz aylık bir sürede yaşandı."

"Neden gelip bana bunları anlatıyorsunuz?"

"Toller sizin neler olduğunu anlamadığınızı düşünüyor. Daha önce de Erich'den söz etmiş size. Ama hiç kimse kurtaramadı onu. Şimdi de başkaları var."

"Ben ne yapabilirim?"

"Çok dikkatli olun. Bu, daha önce gördüğümüz hiçbir şeye benzemiyor. Eskiden Münih olayına karışan hepimizin adı bir listede."

"Ben Münih Devrimi'ni desteklememiştim."

"Biliyorum. Mühsam ve Toller sizi tutuklamamızı, evinize el koymamızı engelledikleriniz ben de yanlarındaydım. Mühsam, bizim kurmaya hazır olduğumuz yeni dünyada size ihtiyaç olacağını söyledi. Ama kamplarda oluşturulan dünya dışında yeni bir dünya olmayacak."

Adam ayağa kalkarken Thomas onun halinde neredeyse asker havası sezdi.

"Şimdi nereye gideceksiniz?" diye sordu.

"Toller Amerika'ya gitmeyi planlıyor, ben de mümkün olursa peşinden gideceğim. Orada güvenlikte olabileceğimize inanıyor, ya da ara sıra öyle düşünüyor. Çaresizlik içindeyiz. Ne olursa olsun hepimizin gitmesi gerekecek, hiçbirimiz için güvenli bir yer yok. Sizin için de öyle."

Thomas kapıya kadar eşlik etti ona, adam bahçe yolunda uzaklaşırken arkasından baktı.

"Kimmiş?" diye sordu Katia.

"Ernst Toller göndermiş benimle konuşsun diye," dedi Thomas. "Eski günlerden biri, ya da belki de gelecek günlerden. Bilmiyorum."

10. BÖLÜM
New Jersey, 1938

New York'tan ayrılırlarken arabanın arka koltuğundaki Katia sessizdi, Thomas'tan uzaklaşmış görünüyordu. Şoför trafik ışığında durunca Thomas Katia'nın belli etmeden iç geçirdiğini duydu. Şimdi eve dönmekte olsalar da, gidecekleri yerin Princeton'daki kiralık bir ev olduğu benim gibi onun da aklından çıkmıyor herhalde, diye düşündü Thomas.

Kitapları ve Münih'teki evden getirdiği eski çalışma masası, ayrıca eski hayatının birkaç andacı orada olmasına rağmen bu evdeki çalışma odası, asıl çalışma odasının silik bir kopyasıydı. Sabahları çalışırken kendisinin rolünü oynuyor, Almanya'dan hiç ayrılmamış gibi yazıyordu. Dilini ve düşünce tarzını bırakmadığından teorik olarak her yerde çalışabilirdi. Ancak çalışma odasının dışı yabancı bir ülkeydi. Amerika ne ona ne de Katia'ya aitti; böyle bir değişim yaşayamayacak kadar ileriydi yaşları. Yeniliklere uyum sağlamak yerine ya da bu yeni ülkenin erdemlerini takdir etmeyi öğrenmek yerine bir kayıp zamanda yaşıyorlardı.

En azından güvenlikteydiler, öyle düşünüyordu Thomas, bunun için şükran duymalıydı. Bununla birlikte hem bütün çocukları, hem de Heinrich ve Katia'nın annesiyle babası tehlikeden uzaklaşırlarsa daha rahat nefes alacaktı.

Bir an Katia'ya yaklaştı. Katia da güven verircesine elini sıktı, ama hemen çekti ve üşüyormuş gibi kollarını kendi bedenine doladı.

Koyu karanlık bir geceydi, sokaklarda pek trafik yoktu. İlk başta

karşıdan gelen birkaç arabanın rasgele vuran ışıklarından başka bir şey göremedi. Bir önceki akşam katıldıkları yemek çok yormuştu onu. Kendini gösteren felakete dair İngilizce yaptığı konuşmayı saygıyla dinlemişlerdi, ama sesinin zaman zaman titrediğini hissetmişti. Sadece akıcı konuşamadığından değil, sunumu tereddütlerini aşırı bir ciddiyetle maskelediği için de.

Her öğle sonrasında, Princeton'ın Almanca Bölümünde okuyan bir öğrencinin genç karısı gelip Katia ile ona iki saat İngilizce dersi veriyordu. Akşamları, o gün öğrendiklerinin üzerinden geçiyor, İngilizce sözcük dağarcıklarına her gün yirmi yeni sözcük eklemeye gayret ediyorlardı. İngilizce çocuk hikâyeleri okuyorlardı, Katia onları Dante'nin *Cehennem*'inden daha eğitici buluyordu.

Gözlerini kapattı, uyuyabileceğini düşündü.

Uyandığında bir tepedeki evlerin ışıklarını gördü. Bir köy ya da kasaba olabilirdi orası. O evlerin içini gözlerinin önüne getirmeyi denedi, o duvarların arasında sahnelenen Amerikan yaşamını, hangi sözcüklerin kullanıldığını, hangi düşüncelerin düşünüldüğünü. İnsanlar yerine iyice temizlenmiş bir boşluk gördü orada, sessizliği sadece elektrikli aletlerin vızıltısı bölüyordu. Burada insanların nasıl yaşadığını bilmiyordu, ya da neler düşündüklerini, geceleri neler yaptıklarını.

Burası Almanya olsaydı bir kilise ve bir meydan olurdu orada, daracık sokaklar ve genişletilmiş sokaklar da. Tavan arasında pencereleri olan evler. Mutfaklarda eski sobalar olurdu, oturma odalarında da çini sobalar. Evlerin bazılarında kitaplar olurdu ve bu kitapların bir fark yarattığı duygusu, tıpkı efsanelerin ve şarkıların yaptığı gibi, ve şiirlerin ve tiyatro oyunlarının. Hatta belki romanların da.

Geçmişi, sokak adları çağrıştırırdı ya da aile adları, sürekliliği de, yüzyıllardır yaptıkları gibi, her çeyrek saatin geçişini tatlı sesleriyle duyuran çanlar.

Arabanın dönüp sessizce o meydanlardan birine, Gutenberg'in çalışmalarının ya da Luther'in yazdıklarının ya da Dürer'in resimle-

rinin zenginlik kattığı bir yere girmesi için neler vermezdi. Bin yıllık ticaretle refaha kavuşmuş, zaman zaman salgın hastalıklarla ya da savaşlarla, süvari atlarının nal sesleriyle ve top gümbürtüleriyle kesintiye uğramış istikrarın ve sonunda yapılan antlaşmalarla barışın geri geldiği bir yer.

Bu yolculuk gece boyunca sürseydi, Katia'yla birlikte sessizlik içinde Amerika'dan geçirilebilselerdi ve evlerinin görünürdeki zenginliğine rağmen yapıldığı kadar kolayca yerle bir edilebileceğine inandığı Princeton'a vardıklarında yabancılıkla ve hassaslıkla karşılaşmak zorunda kalacak olmasalardı neredeyse tatmin duyacaktı.

Alman köylerindeki hava ne kadar zehirlenmişse şimdi yaşadıkları bu yeni ve yabancı yerin bir o kadar saf olduğu aklına gelince ürperdi. Kendilerini bekleyenleri düşününce korktu; sonra da Princeton'a olan yolculuğun bitmesini diledi, bitince yeni evinin aydınlık odalarında gezinebilecek, çalışma odasına gidebilecek, orada rahat edecekti, sarılıp sarmalandığını, güvende olduğunu hissedecekti, sonra çıkıp onları bekleyen Elisabeth ve Katia'yla sakin bir akşam yemeği yiyecekti.

Bir zamanlar içinde bulunduğu düzenli yaşamda ruh halinin böyle ansızın değişmesi alışıldık değildi. Ama şimdi, gündüz saatlerinde bile, zihni böyle işliyordu, geceleriyse sıklaşıyordu bu hali.

İleride, arazinin yüksekçe bir yerinde başka evlerin ışıklarını gördü ve onların ne olduğunu sormak istedi.

"Affedersiniz," dedi arabada öne eğilerek, "burasının adı ne, neredeyiz şimdi?"

"Burasının adı New Jersey, efendim," dedi şoför, sesi alaycıydı. "New Jersey. Evet, adı bu."

Bir an sustu sonra yeniden konuştu.

"NEW. JERSEY." Önemli bir duyuru yapıyormuş gibi sözcükleri monoton bir sesle söylemişti.

Thomas, Katia'nın hafifçe iç geçirdiğini duydu. Dönüp bakınca onun kahkahasını bastırmaya çalıştığını gördü. Kendisinin sorusu ve şoförün yanıtı Katia'nın Elisabeth'e anlatacağı bir hikâye olacaktı,

Elisabeth babasını o soruyu tekrar sorması için sıkıştıracak, annesinden de şoförün sözlerini mümkünse tıpı tıpına tekrarlamasını isteyecekti. Sonra Elisabeth ya da Katia büyük olasılıkla Erika'ya mektup yazacaklar, o da Klaus'u alarak yakında New York'a gelecekti. Erika bu hikâyeyle başkalarını eğlendirecek, dinlemek isteyen herkese babasının, sürekli çabalasa da Amerika'da nasıl davranacağını bilemeyen o şaşkın Sihirbazın bu tipik halini anlatacaktı.

New Jersey. Evet, oradaydılar.

Thomas tek tesellinin Monika'nın orada bulunmaması olduğunu düşündü; İtalya'daydı, bir Macar sanat tarihçisiyle evlenmeyi planlıyordu. Monika ne zaman babasını gülünç durumda gösteren bir anekdot duysa onu *ad nauseam*[1] tekrarlardı. Sonunda Katia kızar, onunla konuşmak zorunda kalırdı. Ama Monika'ya gerçekten sözünü geçiren kişi, kendinden küçük kız kardeşi Elisabeth idi, Thomas'ın sakin, sabırlı, uyanık kızı, zekâsı her şeyi kuşatan kızı, dünyayı kendi ölçütleri çerçevesinde ele almaya hazır olan kızı.

Elisabeth Thomas'a eski dünyayı hatırlatıyordu. Kendisinden önceki üç kuşaktan akıp gelmiş bir aurası vardı onun. Arabaları Princeton'a yaklaşırken Thomas onu görmek için sabırsızlandı.

Çok yakında Erika ile Klaus'un Princeton'a onları görmeye geleceğini hatırladı. Klaus politikayla çevresindeki herkesten daha fazla ilgilendiğini ima ederdi, o kişilere babası da dahildi. Heyecana kapılır, çoğunlukla da yasadışı bir maddenin yardımıyla herhangi bir haber hakkında, Almanya ya da İtalya'da yaşanan yeni bir gaddarlık hakkında kendini tutmadan konuşur, sonra da romancıların böyle bir zamanda nasıl olup da hikâyeler yazabildiklerini sorardı. Onları kuşatan trajedinin farkında değiller miydi? Romanın ne önemi olabilirdi şimdi? Klaus bütün bunları konukların, Princeton'daki saygın isimlerin önünde bile ileri sürüyor, onlar da tabii duyduklarını başkalarına tekrarlıyorlardı.

---

1 (Lat.) Bıktırıncaya kadar. (çn)

Princeton'ın ana caddesine girerken Klaus ziyarete geldiğinde akşam yemeğine konuk davet etmemeye karar verdi Thomas. Klaus güncel meseleler ve romanın önemli sayılmayan niteliği hakkındaki görüşlerini aile içinde anlatmak durumunda kalacaktı.

Bundan Katia'ya söz etmeliydi, ama doğru ânı seçmeliydi ki Thomas'ın büyük oğlunu can sıkıcı ve sinir bozucu bulması Katia'yı incitmesin, ne de olsa Klaus annesinin gözbebeğiydi.

Elisabeth oturma odasının bir köşesinde küçük bir sofra hazırlamıştı. Aşçıya erkenden izin verdiğini, kendi eliyle onlara peynir, füme et, salata, salatalık turşusu ve soğanla soğuk yiyecekler hazırladığını söyledi.

"Umarım bol çeşitli bir yemek beklemiyordunuz. Eğer öyleyse yanlış yapmışım demektir."

"Canım, bizim ne istediğimizi her zaman bilirsin sen," dedi Thomas, kızını öpüp paltosuyla atkısını onun yardımıyla çıkarırken.

"En azından sıcak burası," dedi Katia, holde sızlanarak. "Kendime gelmem zaman alacak."

"Ellerimi yıkayayım da, annen hazırlanırken belki sen benimle bir kadeh şarap içersin?" diye fısıldadı Thomas kızına.

"İkinizi de duyuyorum," dedi Katia ve güldü. "Yaşlandıkça fısıltıları bağırmalardan daha iyi duyduğuma gerçekten inanıyorum. Haydi bakalım için ikiniz, ben de hazırlanır hazırlanmaz katılırım size."

Thomas kızıyla birlikte kanepeye oturdu, Elisabeth de babasına New York yolculuklarının ayrıntılarını sordu. En ufak şeyde eğlenecek bir yan bulmaya hazırdı.

Yemek bittiğinde Katia Thomas'ın kadehine tekrar şarap koyarken Thomas karısının Elisabeth'e bir şeyler bilir gibi baktığını fark etti ve ikisinin arasında bir gerginlik ya da huzursuzluk olduğunu hissetti. Bir an aklına Golo ya da Monika ya da Michael, hatta Klaus ve Erika'yla ilgili bir haber olabileceği geldi.

Başını kaldırıp bakınca Katia'nın Elisabeth'e başıyla işaret verdiğini gördü. Görünüşe bakılırsa ikisinin arasında gizli tuttukları bir iletişim vardı.

Thomas şarabından bir yudum alıp iskemlesini geriye itti.

"Beni de aranıza alabilir misiniz?" diye sordu.

"Planımız senin çalışma odana gitmen, biz de sana haberi ne zaman vereceksek benim seni çağırmamdı," dedi Elisabeth. "Ama annem böyle anlaştığımızı unutmuşa benziyor."

"Korkarım ki baban bu akşam çalışma odasına gitmeyecek," dedi Katia. "Doğruca yatağına gidecektir."

"Bir haber mi var?" diye sordu Thomas.

"Elisabeth'te bir haber var."

Haber salt Elisabeth'i ilgilendiriyorsa, diye düşündü Thomas, o zaman endişelenecek bir durum yok sayılır.

"En sevdiğim çocuğumla mı ilgili bu haber?" diye sordu.

Elisabeth gözlerini kaldırıp bakınca ve bakışı sinsice annesini de içine alınca, Thomas'a kısacık bir an, masada oturan öleli çok olmuş kız kardeşi Carla'ymış gibi geldi.

"Sen anlatmayacaksan belki annen söyleyebilir bana," dedi sahte bir ciddiyetle.

"Elisabeth evleniyor," dedi Katia.

"Princeton Üniversitesi'nin rektörüyle," oldu Thomas'ın yanıtı. "Ya da Başkan Roosevelt'le."

"Bildiğim kadarıyla ikisinin de eşi var," dedi Elisabeth.

Ansızın ağırbaşlı, hatta üzgün çıkmıştı sesi. Elini ağzına götürdü, gözlerini boşluğa dikti. Yirmi yaşındaydı ama daha fazla gösteriyordu şimdi.

Thomas evlerine girip çıkan bir genç var mı diye hatırlamaya çalıştı, ama hatırlayabildiği tek şey, bir meslektaşının evinde Elisabeth'in Princeton'dan birkaç öğrenciyle karşılaşmış olduğuydu, ne onlar Elisabeth'in çekingenliğini takdir etmişlerdi ne de Elisabeth onların ayrıcalıklarını. Gençlerden biri Elisabeth'e ailesiyle birlikte yazın

Almanya'ya doğa yürüyüşü için gitmelerinin güvenli olup olmayacağını sormuştu. Elisabeth ona eğer aileniz Yahudi değilse kesinlikle güvenlidir deyince genç adam, "Yok artık, Yahudi değiliz!" diye yanıt vermişti. Bunu duyan Elisabeth'in genç adama kendisinin ve ailesinin komünist olup olmadıklarını sormasının ortama pek yararı olmamıştı. Genç adam bu soruyu hemen şiddetle hayır diye yanıtlayınca Elisabeth, genç adamın ve ailesinin Almanya'da insanların evlerinden sürüklenerek çıkarıldıkları ve sokaklarda üniformalı haydutlar tarafından dövüldükleri yerlere yaklaşmazlarsa çok güzel vakit geçirebileceklerini söylemişti.

Elisabeth bütün bunları sakince söylediğinde ısrarcıydı, ancak o akşamın erken sona ermesinin nedeninin o genç adamla sohbeti olduğunu kabul etmek zorunda kalmıştı. Böylece Princeton'daki öğrencilerle vakit geçirmesi için bir daha onu davet eden olmadı.

Ne Katia ne de Elisabeth konuşuyordu, ikisi de masada ciddiyetlerini koruyarak oturunca Thomas kızına fikrini mi değiştirdiğini, ailesiyle birlikte Almanya'ya gitmek isteyen, "Yok artık" diyen o delikanlıdan hoşlanmaya mı başladığını sordu.

"Elisabeth, Borgese'yle evlenecek," dedi Katia.

Thomas Katia'yla göz göze gelince onun şaka yapmadığını hemen anladı. Chicago'da Latin dilleri profesörü olan Giuseppe Borgese, önde gelen anti-faşistlerdendi ve bir süre evvel evlerine gelip siyaset konuşmuştu, Mannlar Princeton'a ilk geldiklerinde de onları ziyaret etmişti.

"Borgese mi? Nerede tanışmış onunla?"

"Burada. Hepimiz tanışırken."

"Buraya sadece iki kez geldi o."

"Elisabeth de sadece iki kez görüştü onunla."

"Kusura bakmayın ama Elisabeth de masada oturuyor," dedi Elisabeth.

"Pek hızlı olmuş bu," dedi Thomas kızına.

"Hem de gayet edepli bir şekilde," diye yanıt verdi Elisabeth.

"Kimin fikriydi bu?"

"Bence bu özel bir mesele."

"Borgese bu yüzden mi tekrar geldi buraya? Seni görmek için mi?"

"Eminim ki gelme nedenlerinden biri buydu."

Elisabeth cilveli cilveli, kendisiyle dalga geçer gibi gülümsedi.

"Beni görmek için geldiğini sanmıştım!"

"İkimizi de görmeyi becerdi," dedi Elisabeth.

Thomas, Giuseppe Borgese'nin kendisinden ancak birkaç yaş küçük olmasına rağmen çok daha yaşlı göründüğünü söyleyecekti ki kendini tuttu, "Ben onun kendisini tamamen edebiyata ve anti-faşist davaya adadığını sanırdım," dedi.

"Öyle zaten."

"Kafasında tek bir amacı olduğunu düşünmemizi istemiştir belki ama öyle değil."

"Ben onunla nişanlandım. Mesele tek amaçlılıksa, o niteliğe sahip olan kişi aslında benim."

Elisabeth'in genellikle dışa vurmadığı iğneleyici tarzı şimdi birden parlamıştı.

"Ona mektup yazıyor muydun?" diye sordu Thomas.

"Düzenli mektuplaşıyoruz."

"Demek Erika Auden'le evlendi, sen de Borgese'yle evleniyorsun."

"Evet," dedi Elisabeth, "Monika da Macar'ıyla evlenecek, Michael de, ki o benden de küçük, Gret'le evlenecek. İnsanlar genellikle böyle yaparlar, büyürler ve evlenirler."

"Sen yirmi yaşındasın, ya o… kaç?"

"Elli altı," diyerek araya girdi Katia.

"Senin yaşlı babacığından yedi yaş küçük," diye devam etti Thomas.

"Eğer sen zavallı, üzgün, yaşlı baba rolü oynamazsan," dedi Elisabeth, "herkes mutlu olacaktır."

"Öyle bir şey düşünmüyordum," diye yanıtladı onu Thomas. Bir an ağlayacak gibi oldu.

"Öyleyse ne?"

"Seni kaybederim diye kaygılanıyordum. Tamamıyla kendimi ve anneni düşünüyordum. Artık konuşacak kimsemiz kalmayacak."

"Beş çocuğun daha var."

"Ben de bunu söylüyorum. Bir tek sen..."

Aklıselim sahibi ve iyi huylu olanın, her şeyle arasına küçümser bir mesafe koyanın Elisabeth olduğunu, bu yüzden onun asla kendine uygun eş bulmayacağını, hayatları boyunca onların yanında kalacağını hayal ettiğini söylemek istiyordu Thomas.

"Nişanlım buraya geldiğinde senin kusursuz davranmana karar verdik annemle ben," dedi Elisabeth.

Neredeyse gülecekti Thomas.

"İkinizin bu kararı alması uzun sürdü mü?"

"Witherspoon Street'e kadar yürüdük, sonra geri döndük, sen o sırada yazmakla meşguldün."

"Gerçekten onunla evlenmek mi amacın?"

"Evet, burada, Princeton'da, üniversitenin kilisesinde, hem de çok yakında."

"Keşke annem hayatta olsaydı," dedi Thomas.

"Annen mi?"

"Düğünleri çok severdi. Hep sevdi. Babamla evliyken bence zevk aldığı tek şey buydu."

Thomas'ın sözlerine aldırmadı Elisabeth.

"Şimdi bizi ziyaret edeceği için gergin misin diye sordum Borgese'ye," dedi. "O da bana, tuhaf ama hiç gergin değilim, dedi."

"O zaman sorun yok. Her şey tamam demektir."

"Tarihi henüz belirlemedik."

"Başka kim biliyor?"

"Michael biliyor," dedi Katia. "Ona yazdık, geldiklerinde Klaus ile Erika'ya da söyleyeceğiz, sonra da Golo ile Monika'ya yazacağız."

"Söylesene," dedi Thomas. "Borgese daha önce hiç evlenmiş mi? Yoksa kutsal evlilik bağı için ilk girişimi mi bu?"

"Sesinin tonunda," dedi Elisabeth, kaşlarını kaldırarak, "alaycı bir

hava sezmiyorum. Ama daha basit biri sezerdi. Bu da hoşuma gidiyor. Giuseppe bana, bu iyi haberi duyduğunda beni kutlayıp kutlamadığını soracaktır. Ben de kutladığını söyleyeceğim. Ona şimdiye kadar doğru olmayan hiçbir şey söylemediğimden..."

"En içten duygularımla seni kutluyorum sevgili çocuğum."

"Ben de öyle," dedi Katia.

"Bütün bunları siz ikiniz planlamışsınız," dedi Thomas. "Bana da bugüne kadar söylemediniz."

"Elbette öyle yaptık," dedi Katia. "Senin New York'ta yeterince düşünecek şeyin vardı."

"Şimdi de," dedi Elisabeth, "genellikle senin masadan dalgın bir tavırla kalkıp çalışma odana gittiğin andır."

"Evet, çocuğum," diye yanıtladı onu Thomas.

"Ben de sofrayı toplayayım, bu konuyu yarın daha ayrıntılı konuşuruz."

"Nişanlandıktan sonra nasıl da bambaşka bir evlat oldun sen," dedi Thomas, gülümseyerek. "Ben Erika'nın otoriter olduğunu sanırdım."

"Hepimizin kendini gösterdiği anlar vardır, Monika'yı gördüğümüzde aynı şey onda da olacaktır, buna eminim."

"Senin beni onların hepsinden koruyacağını umuyordum," dedi Thomas ve içini çekti.

Elisabeth ayağa kalktı, alaycı bir tavırla eğilip selam verdi.

"Benim hayattaki amacım bu mu olacaktı?" diye sordu, masadan uzaklaştı, babasının yanıtını beklemeden odadan çıktı.

Kızının duymayacağına emin olunca, "İnatçı keçi!" dedi Thomas.

"İkisiyle yürüyüşe çıktığımda Borgese pek konuşmadı," dedi Katia.

"Çoğunlukla bir işarettir bu."

"İşaret değildi. Sadece ağzının içinde bir şeyler geveledi ve soğuktan şikâyet etti."

"Bu da çoğunlukla bir işarettir."

Katia gülümsedi. "Buraya tekrar geldiğinde ona ters ters bakmayı düşünüyorum, kısa bir an için bile olsa," dedi.

"Geldiğinde beni sorarsa çalışma odamda olacağım," dedi Thomas da.

Ayağa kalktı.

"Elisabeth zor zamanlar geçirdi," dedi Katia. "Çok fazla dolaştık orada burada. Bütün bu yıllar kayıptı onun için."

"Her şey farklı olsaydı ve biz Münih'te kalsaydık böyle yaşlı bir adamla evlenmezdi," dedi Thomas. "Kendi yaşında birini bulurdu."

Neredeyse Borgese'ye yaşlı adam demesini Katia'nın sorgulamasını umut etmişti, ama karısı bunu hüzünlü bir gerçek olarak kabul etti.

"Sanırım bizim yapacağımız bir şey yok, değil mi?" diye sordu Thomas.

"Hiçbir şey yok."

Thomas yatmaya hazırlanırken Katia onun odasına geldi.

"Söylemediğim bir şey var," dedi.

"Başka bir şey mi var?"

"Hayır. Elisabeth hakkında. Bu yeni durumundan hoşnut olacağına gerçekten inanıyorum."

"Belki de ona ne zaman olursa olsun, fikrini değiştirip yanımıza geri dönerse kucak açacağımızı söylemeliydik."

"Geri dönmeyecek," dedi Katia.

Thomas ona gülümsedi, içini çekti.

"Klaus'tan da bir mektup aldım," dedi Katia.

"Nereden göndermiş?"

"Bana kalırsa yola çıkmadan önce göndermiş. Karmakarışık bir mektup. El yazısının bir kısmı çok zor okunuyordu. Aceleyle yazılmış olmalı. Ama onun için kaygılanıyorum."

"Ben onun yaşındayken sabahları dört saat yazıyor, sonra hafif bir öğle yemeği yiyor, arkasından yürüyüşe çıkıyordum."

"Vatanını yitirdi o."

"Hepimiz vatanımızı yitirdik."

"Geldiğinde dikkatli olmalıyız."

"Erika da mektup yazdı mı?"

"Hayır, sevgilerini yollamış sadece."

"Erika onunla ilgilenir."

Katia ağzını kapayıp çenesini dikleştirdi. Thomas onun bu hareketi babasından öğrendiğini biliyordu.

"Klaus geldiğinde ona karşı çok dikkatli olmalıyız," diye yineledi Katia.

Sonra Thomas'ı nazikçe öptü, iyi geceler diledi ve kendi odasına döndü.

Sabah kahvaltıdan sonra İngilizce deyimsel fiillerin üzerinden geçtiler. Katia her birini bir kâğıt parçasına yazmıştı, kâğıdın arka yüzünde de o fiilin geçtiği bir cümle yazılıydı. Rastgele bir kâğıt seçerek Thomas'ı sınamaya başladı.

"Birine katlanmak," dedi.

"Agnes Meyer'e katlanamıyorum."

"Sırtına geçirmek."

"Yeni paltomu sırtıma geçireceğim."

"Üzerinden geçmek."

"Yeni romanımın üzerinden tekrar geçeceğim."

"Etkisinden kurtulmak."

"Elisabeth'in Borgese'yle evleneceği haberinin etkisinden kurtulamıyorum."

"Vazgeçmek."

"Çok yakında Princeton'dakilere nazik davranmayı vazgeçeceğim."

"Davranmayı değil, davranmaktan!"

"Emin misin?"

Thomas'ın, Princeton'da vizelerle ve yabancılarla ilgilenen büro-

ya gitmesi gerektiği için, doğru binayı bulabilsin diye Katia ona bir kroki çizmişti. Thomas'a birlikte gitmeyi önermiş ama Thomas içinin rahat etmesini, bu meseleleri kendi başına daha iyi halledebileceğini söylemişti. Oraya karısıyla birlikte giden bir Alman yazarın, hele karısı da kendisi de çok aksanlı bir İngilizce konuşuyorlarsa, on yıl önce Nobel Edebiyat Ödülü almış ve tek başına gelen bir yazar kadar sıcak karşılanmayacağı fikrindeydi. Ayrıca Katia'nın kuralları anlamak için ısrarla çabalaması Princeton'daki yetkilileri kızdırabilirdi, Thomas o kişilerin bu konuda hiçbir şey bilmeyen birine daha anlayışlı davranacaklarını hissediyordu.

Katia'nın çizdiği krokiye göre hareket ettiğine emin olsa da kendini yerleşkenin ortasında, Nassau Street'e doğru ilerlerken bulunca tam tersi yönde yürümesi gerektiğini anladı. Randevusuna geç kalacaktı. Bir öğrenciden yardım istedi, çocuk ona üniversitenin spor salonunun ve yüzme havuzunun yanından geçen yokuştan aşağıya yürümesini söyledi.

Açık pencerelerin birinden ansızın bir haykırış ve suya dalan birinin zevkle attığı çığlığın yankılanmasını duyunca, bir gün Klaus'un öğrencilerin bu havuzda çırılçıplak yüzdüğünü anlattığını hatırladı. Hızla yürürken o sahneyi düşündü, genç erkekler gruplar halinde toplanıyorlar, hepsi de sırtlarını kasıyor, kollarını kaldırıyor, dalmaya hazırlanırken bacaklarını hafifçe iki yana açıyordu. Diğerleri de sudan çıkıyor, çıkarken bacaklarındaki ve kalçalarındaki bütün kaslar göze çarpıyordu.

Yaşlıca bir Alman profesörün onların arasında görülmesi yakışık almazdı, ya da bu sahneyi fazlaca düşünmesi. Bununla birlikte yoluna devam ederken kendini suyun içinde hayal etti, bir tur atıyor, dönünce yeni soyunmuş bir grup öğrencinin dalmaya hazırlandıklarını görüyordu.

Çalışma odasında, masasının karşısındaki duvarda Hofmann'ın *Kaynak* isimli tablosu asılıydı, o tabloyu Münih'teki evden kurtarmayı başarmış ve yanına alıp İsviçre'ye getirmişti, sonra da Amerika'ya. Bir

kayalığın üzerinde oturan üç çıplak genç resmedilmişti tabloda, ikisi öne eğilmişlerdi, belden aşağı kısımları olanca iriliğiyle ve kıvrımlarıyla görülüyordu, onların ince uzun bacaklarının güzelliği sabahları Thomas'a enerji verirdi, hatta kahvenin verdiğinden de fazla ve sayfaları cümlelerle doldurmaya çalışırken biraz da teşvik ederdi.

Vize durumuyla ilgili görüşme sırasında siniri bozulursa sakinleşmek için o tablonun görüntüsünü aklına getirecekti, buna karar verdi, bu da yetmezse şu anda yanından geçtiği öğrencileri –tamamıyla giyimli uzun boylu genç Amerikalılardı– gözünün önüne getirecek, onların giyinme odasının kapısında çırılçıplak görünüp yüzme havuzunun kapalı kısmına geçtiklerini hayal edecekti.

Vize bürosunu buldu, kapısını iterek açtı. Resepsiyonda kimse yoktu. Bir süre sonra gidip oturdu. Sonunda bir kadın geldi, Thomas'a baktıktan sonra bir yere telefon etti. Kadının konuşması bitince Thomas ayağa kalkıp resepsiyona yaklaştı.

"Mrs. Finley'le randevum var," dedi.

"Saat kaç için?"

"Korkarım ki on beş dakika geç kaldım. Yolu bulamadım."

"Hâlâ müsait mi bir bakayım."

Kadın onu resepsiyonda bırakıp arka taraftaki bir odaya gitti. Geri gelince Thomas'ı alıp başka bir bekleme odasına götürdü, oturmasını işaret etti.

Thomas geleni gideni seyretti, hiçbiri kendisine dikkat etmiyordu, sonunda elinde bir dosyayla orta yaşlı bir kadın göründü, Thomas'ın adını seslendi, oysa odada ondan başka bekleyen yoktu. Thomas kendini tanıtınca kadın ona arkasından gelmesini işaret etti, bir büroya götürdü, dosyayı gözden geçirdi. Sonra tek kelime etmeden ayağa kalktı, Thomas'ı orada bırakarak odadan çıktı.

Kapı açık olduğundan bir çalışma arkadaşıyla gevezelik eden kadını görebiliyordu, onun Mrs. Finley olduğunu tahmin etti. Katia da kendisiyle birlikte gelse miydi, diye düşündü. Katia Mrs. Finley'e boş boş konuşacağına işini görmesi gerektiğini nasıl söyleyeceğini bilirdi.

Thomas'ın tek yapabildiğiyse gözlerini boşluğa dikmek, Mrs. Finley'in hâlâ içerde gülmeye, konuşmaya devam edip etmediğini ara sıra kontrol etmekti.

Bir saniye aklından oradan sıvışıp çıkmayı, kimseye görünmeden evinin yolunu tutmayı ve buna karşılık Princeton'daki yetkililerin ne yapacağını beklemeyi geçirdi. Ama Başkan'ın ofisinden defalarca telefon edilerek ya vize durumuyla ilgilenmesi ya da artık kendisine ödeme yapılmayacağı, Amerika'daki konumunun tehlikeye gireceği söylenmişti, çünkü vize bürosuna gitmemesi huysuzluktan, çılgınlıktan başka bir şey olmazdı. Böylece Mrs. Finley sabah saatlerinin keyfini çıkarırken Thomas'ın beklemesi gerekiyordu.

Nihayet geri geldi kadın ve Thomas'ın karşısındaki masaya oturdu. Sert hareketlerle dosyayı karıştırmaya başladı.

"Hayır, hayır," dedi. "Anlamsız bu. Burada Alman vatandaşı olduğunuz yazıyor, pasaportunuzda yazılanlara bakınca Çek vatandaşı olduğunuzu görüyorum. Sorun şurada: İki formu da siz imzalamışsınız, ciddi yasal sonuçlar doğurabilir bu durum. Bu dosyayı başka bir bölüme göndermek zorundayım."

"Çek pasaportum var," dedi Thomas.

"Burada da öyle yazıyor."

"Ama Almanya'da doğdum."

"Size nerede doğduğunuzu soran yok ki. Önemli olan hangi ülkenin vatandaşı olduğunuz."

"Alman vatandaşlığından çıkarıldım."

"O ülkelerden buraya gelen o kadar çok kişi var ki," dedi kadın, dosyayı tekrar gözden geçirirken, "ama her şey karmakarışık."

Thomas soğuk soğuk baktı kadına.

"Ve evet, işte burada, karınızın durumunda da aynı karışıklık var. Sanırım o da Çek."

"Benim gibi..."

"Biliyorum," diyerek onun sözünü kesti kadın, "Almanlık konusunu açıklamanıza gerek yok. Çek vatandaşları için hangi kuralların

geçerli olduğunu bilemiyorum. Bu mektupta ise sizin ve karınızın Alman olduğu yazılı."

Dosyanın içinden bir mektup aldı.

"Dediğim gibi Alman vatandaşıydık, ta ki..."

"Ta ki artık olmadığınız tarihe kadar," dedi kadın.

Thomas ayağa kalktı.

"Başka bir randevu ayarlamamız gerekecek," dedi kadın. "Aynı adreste mi olacaksınız?"

"Evet."

"Aynı telefon mu?"

"Evet."

"Bu işin ne kadar süreceğini bilmiyorum. Adresinizi ve telefon numaranızı değiştirmeyin. Kısa süreli ihbarda bulunarak görüşmeye çağırabiliriz sizi."

Kadının ona gidebileceğini söylemesini beklerken Thomas hem soğuk ve gururlu, hem da üzgün ve incinmiş görünmeye çalıştı.

"Bundan sonra Çeksiniz," dedi kadın. "Çek. Çek. Çek. Karınız da aynı durumda. Alman sözcüğünü hiçbir yere yazmayın. En iyisi baştan başlayın, bu formları da çöpe atın. Bakayım yedek form var mı."

Yine odadan çıktı.

Thomas öfkeden zangır zangır titrediğini hissetti.

Kadın geri döndüğünde, "Elbette yokmuş başka form," dedi. "Elbette yok! Talep edeceğim. Sizinle temasta olurum. Ama sizi uyarayım, formları bir kez daha yanlış doldurursanız ve imzalarsanız çok büyük bir sorun yaratırsınız. Göçmenlik bürosu bundan hoşlanmaz. İlk gemiyle Çekoslovakya'ya geri gönderilirsiniz."

Kadına Çekoslovakya'nın bir kara ülkesi olduğunu söyleyecekti ki bu olanların Katia ve Elisabeth'i nasıl da eğlendireceği geldi aklına, hatta çalışma arkadaşlarından bir-ikisini de. Gülmemek için kendini zor tuttu.

"Umarım işin ciddiyetinin farkındasınızdır?"

Thomas başını salladı.

Kadın yine dosyayı gözden geçirmeye koyuldu.

Thomas gitmesi mi kalması mı gerektiğini bilemedi. Beceriksizce kaldı olduğu yerde. Kadın başını kaldırıp Thomas'a bakınca kaşlarını çattı.

Thomas eğilip selamladı onu, bürodan çıktı, eve dönüş yolunda yüzme havuzunun yanından daha ağır adımlarla geçmeyi düşünüyordu. Yüzücülerden birinin sesini ya da suların şıpırtısını duymak bile avutacaktı onu.

Klaus ile Erika'yı bekledikleri gün Thomas Katia'ya hangi trenle geleceklerini sordu.

"Sanırım arabayla geliyorlar," dedi Katia.

"Kendileri mi kullanıyorlar?"

"Bir şoför bulmuşlar."

Çocuklarının savurganlığı gülümsetti Thomas'ı. Paraları olmamasına rağmen toplu taşımaya rağbet edeceklerini zaten sanmamıştı. Erika, Klaus'tan da beter, diye düşündü.

Bahçe yoluna bir arabanın girdiğini duyunca öndeki pencereye gitti ve Katia'nın şoföre nakit parayla ödeme yaptığını gördü. Klaus arabadan ağır ağır indi, sanki acı çekiyordu. Katia ile Erika arabadan bavulları indirirken Klaus hiçbir şey yapmadan kenarda durdu.

Thomas pencereden çekildi, çalışma odasına gitti.

Az sonra Erika kapıyı tıklattı. Elisabeth'in çekingen ve nazik varlığına alışmıştı Thomas, Erika'nın odaya adeta dalması, kapıyı arkasından kapatması ve odadaki koltuğa rahatça yerleşmesi eğlendirdi onu, neredeyse tazeledi.

Erika hemen Thomas'ın yazmakta olduğu kitabı sordu, ilk bölümünü görmek istedi. Thomas kâğıtlarını karıştırırken Erika, Elisabeth'in Borgese'yle nişanlanması konusunu açtı.

"Az önce Elisabeth'e bunu sordum ama bana arkasını dönüp odadan çıktı."

"Kararını vermiş," dedi Thomas.

Kızına bir tomar kâğıt verdi, Erika da sayfalara göz gezdirdi.

"El yazın hiç düzelmemiş. Senin yazdıklarını bir tek ben okuyabiliyorum."

"Knopflar bana bunları daktiloya çekecek birini buldular," dedi babası, "ama korkunç hata yapıyor yazarken."

Erika ilk sayfayı okumaya başlamıştı.

"Sen muhteşem bir yaşlı sihirbazsın. Şimdi ne diyeceğim, biliyor musun?"

"Evet canım, biliyorum."

"Günümüzde geçen bir roman yazmalısın ki geleceği bize anlatabilsin."

"Günümüzü anlamlandıramıyorum. Tam bir karmaşa. Gelecek hakkında hiçbir şey bilmiyorum."

"Karmaşayı yaz."

"Bundan sonra bir tane daha Eski Ahit kitabı yazacağım."

"Münih'teki yıllara, her şeyin Hitler'in yükselişine işaret ettiği ama bunu pek azımızın fark ettiği zamana dair bir roman yazmak için not tutmaya başla. Sen oradaydın."

"Ben çocuklarımın büyümelerini gözlemekle meşguldüm."

"Sevgili babacığım, hiçbirimiz seni fazla görmezdik, yemek saatleri hariç. Başka bir şey yapıyordun herhalde. Neden annemin ailesi hakkında bir roman yazmıyorsun?"

"Onlar hakkında hiçbir bilgim yok."

"Yok, ama gözlerdin onları."

Yemekte, Klaus'un nerede olduğunu sorunca Katia ile Erika tedirgince bakıştılar.

"Kendini iyi hissetmiyor," dedi Katia.

"New York'ta gece geç saatlere kadar dışarıda mı kalıyordu?" diye sordu Thomas.

"Eski arkadaşlarımızla beraberdik," dedi Erika, "yeni bir dergiden söz ediliyor. Ama Klaus iyi değildi."

"*Life* dergisinin muhabiri ve fotoğrafçı gelince daha iyi olacaktır," dedi Katia. "Onlar gelene kadar iyileşmesi gerektiğini biliyor. Bu yüzden biraz dinleniyor."

"Evet, bizim mutlu ve uyumlu ailemiz hakkındaki baş makale için hazırlanıyor," dedi Elisabeth, sesi tatsızdı.

"Hepimiz gülümseyeceğiz," dedi Thomas. "En azından bunu yapabiliriz."

"Borgese Amerikan vatandaşı mı?" diye sordu Erika, Elisabeth'e.

"Evet," dedi Elisabeth.

"Harika. Yıllar önce onunla bir konferansta karşılaşmıştım. Aklıma gelseydi onunla ben evlenirdim," dedi Erika, "sen de Auden'le evlenirdin."

"Ben Auden'le evlenmek istemedim," dedi Elisabeth, sesi ciddiydi.

"Ben de istememiştim," dedi Erika, "ama mutlu ailemizin bir üyesi olarak fotoğrafının çekilmesi için gelecek buraya. Aman Tanrım, bir bilselerdi!"

"Eminim ki herhangi bir aile kadar mutluyuz biz de," dedi Katia.

Erika ile Thomas göz göze gelip belli etmeden güldüler.

Erika'nın eve gelişine memnundu Thomas, ancak sofradaki, sonra da oturma odasındaki huzursuzluğuna bakınca onun yanlarında fazla kalmayacağını anladı. Erika'nın hem onları görmek hem de bir yolculuk ya da bir proje için para istemek amacıyla geldiğini tahmin ediyordu, antifaşist harekete daha yoğun bir şekilde katılmadığı için babasına kendini suçlu hissettirmek amacı da olabilirdi. İstediğini elde edince çıkıp gidecekti. Bir an, keşke Katia ile Elisabeth'i burada, Princeton'un sakinliğinde bırakıp Erika'yla birlikte gidebilseydim diye geçirdi içinden. Kızıyla yolculuk yapmaktan zevk alırdı, onun ışıl ışıl enerjisinin tadını çıkarmaktan, onunla birlikte gece geç saatlere kadar uyanık kalmaktan ve yeni insanlarla tanışmaktan.

Ama bu dürtünün geçici olduğunu biliyordu. Çok geçmeden çalışma odasında tek başına geçireceği son saati, sonra da yalnız yatacağı yatağını özlerdi.

* * *

Gece, çatı katındaki odasında bir mobilyayı deviren, sonra da merdivenden tökezleyerek, beceriksizce inen Klaus herkesi uyandırdı. Katia'nın onu azarlamasını dinledi Thomas. Yatağından ancak Klaus annesine, sonra da araya girmeye çalışan Erika'ya bağırmaya başlayınca çıktı.

"Karnım aç olduğu için aşağıya bir sandviç almaya gidiyorum, hepsi bu," diyordu Klaus. "Neden böyle mesele yaptınız, anlamıyorum."

"Mesele bu döşemelerin çok ince olması ve senin bütün ev halkını uyandırmış olman," dedi Katia.

"Bu evin kötü malzemeyle yapılmış olması benim suçum mu? Ben mi yaptım bunu da?"

"Klaus, git sandviçini al," dedi Erika, sertçe, "sonra sessizce gidip yat."

"Ben zaten buraya gelmek istemiyordum," dedi Klaus. "Çocuk değilim, biliyorsunuz."

"Çocuksun sen, tatlım," dedi Erika, neredeyse kabaydı sesi. "Sen yaramaz bir gençsin. Sessiz ol ve bırak da uyuyalım."

Thomas yatağına döndüyse de uyumadı. Hitler iktidara gelmeseydi Klaus ile Erika nasıl bir durumda olurlardı diye düşündü. İkisinin de yirmi yaşına yaklaştığı bir zamanı hatırladı, savaş bitmişti, biseksüelliklerini gizlemeden, iyi ve kötü anlamda tanınma yolunda doğal yeteneklerini sergilerken, şöhrete kavuşmak için bıkıp usanmadan, hevesle çabalarken içinde yaşadıkları zamanla uyum içindeymiş gibi görünürlerdi.

Münih'teki eve düzenli aralıklarla dönerlerdi, şimdi yaptıkları gibi, hem yorgun hem heyecanlı olurlar, önemli fikirlerle ve bir sonraki serüvenin vereceği zevkle dolup taşarlardı, bu da Thomas'ı kıskandırırdı.

Almanya istikrarlı kalsaydı, böyle farklılıklara ve hareketliliğe uygun ortam sunsaydı, acaba o ikisi başarılı olabilirler miydi diye merak etti. Daha yirmi yaşına varmadan ikisi de Thomas'ın kontrolünden çıkmıştı. Klaus, yazdığı ilk kitapları ve makaleleri yayımladığı o yıllarda babasının varlığının neredeyse farkında değildi, Erika ise ona eski

moda, temkinli, aşırı tutucu ve karamsar biri muamelesi yapıyordu. Klaus büyük hayranlık beslediği amcası Heinrich'le daha fazla zaman geçiriyordu.

İki büyük çocuğunun paraları bittiği için yanına döndüklerini düşünüyordu Thomas, ama belki onlar da kendi dünyaları bütünüyle çökerse sığınabilecekleri bir yer bulunduğunu bilmeye ihtiyaç duyuyorlardı.

Kendi dillerinin konuşulmadığı, vatanları olmayan bir yerde yaşıyorlardı. Amsterdam ve Paris'te işleri kolaydı ama Amerika'da, yeni olmalarının getirdiği değer aşınınca bu ülke onlara kucak açmaya devam etmeyecekti, bundan emindi Thomas. O ikisinin desteklediği özgürlükler, politik görüşlerinin sertliği artık onaylanmıyordu.

Şimdi otuzlu yaşlarındaydı çocukları. Artık onlardan müthiş yetenekli genç Mannlar diye söz edilemiyordu, dünyada önemli bir iz bırakamamış, dünyanın kendilerine pek de hak etmedikleri saygıyı göstermesini bekleyen kişiler olarak görülüyorlardı. Hitler tehlikesi iyice görünür olunca, Klaus ile Erika'nın "Size söylemiştim" yazılı bir bayrak taşımaları hoş karşılanmazdı. Thomas, yakın bir zamanda bu iki eski *Wunderkind*'in[1] söyleyecekleri şeylerle pek ilgilenen kalmayacağına emindi.

Muhabirle fotoğrafçının geleceği gün Auden ile arkadaşı Isherwood'un, söyleşi ve fotoğraf çekiminden önce Princeton'da aileyle birlikte öğle yemeği yemeye davet edilmelerine karar verilmişti. Klaus ve Erika o ikisini arabayla Princeton Junction tren istasyonunda karşılayacaklardı.

Erika eve tek başına döndüğünde babası giriş holündeydi.

"Konuklarımız nerede?" diye sordu Thomas.

"Yüzmeye gittiler," dedi Erika.

---

1 (Alm.) Harika çocuk. (çn)

"Nerede?"

"Princeton'ın havuzunda. Auden ara sıra trenle buraya gelip havuza girdiğini söylüyor, Klaus da biliyormuş havuzu. Mayolarınız yanınızda mı diye sorduğumda yanımızda dediler. Ama Klaus'un mayosunun yanında olmadığına eminim."

"Belki de ödünç alırlar mayoları," dedi Thomas.

"Hiç de hijyenik değil bu."

"Hijyenin, senin kocanın öncelikleri arasındaki yerinin pek üst sıralarda olmadığını anlıyorum. Başka iyi nitelikleri varsa da bunun onların arasında olmadığını biliyorum."

Öğle yemeği hazırlandı ama üç erkek hâlâ dönmemişlerdi. Bir süre Thomas, Katia ve iki kızları masada oturup beklediler, ama az sonra geniş pencereli salona geçtiler.

"*Life*'tan gelenler yemekten hemen sonra burada olacaklar," dedi Katia. "Başkanın bürosundan bir kadın günde iki kez hazırlıklar için arıyor. Klaus ile Auden'in gecikmesi hiç de iyi olmayacak."

"Roosevelt'in ofisinden biriyle mi görüştün?" diye sordu Erika. "Ne kadar heyecan verici!"

"Saçmalama," dedi Katia. "Başkan dediğim, Princeton'ın rektörü. Amerika Birleşik Devletleri'nin başkanından çok daha önemli biri o. Görünüşe bakılırsa üniversite bizim burada kalışımızdan olabildiğince yararlanıp adını duyurmak istiyor."

"Bizi Çekoslovakya'ya geri göndermeden önce," dedi Thomas.

"Gemiyle," diye ekledi Erika.

Klaus nihayet iki konuğuyla birlikte göründüğünde üçü de soluk soluğa ve neredeyse sersemlemiş haldeydiler.

Thomas şairi inceledi, onun Bavyera'nın kırsalında görülen o kızılkahve renkli, ihtiyatlı, sürekli yiyecek dilenen ya da dikkati kendilerine çekmek için usul usul havlayan cılız köpeklere ne kadar benzediğini gördü.

Auden'e gülümseyip elini sıktı, sonra da Auden'in arkadaşı Isherwood'u başıyla selamladı.

"Kusura bakmayın, geç kaldık," dedi Klaus. "Biraz idmana ihtiyacımız vardı."

"Yüzdükten sonra," dedi Isherwood, "tazelendim. Dünyayı sırtlamaya hazırım."

Auden sanki içerideki nesnelerin bazıları yakında ona ait olacakmış gibi odaya göz gezdiriyordu.

"Değişik tiplerde çocuklar görmek harika," dedi.

"Bu dediğin, bir şiirin ilk dizesi olmaya çok uygun," dedi Isherwood. "Bir aleksandrin'in."[1]

"Yo, 'harika'daki vurgulama uygun olmaz," dedi Auden de.

Yemek sırasında Thomas iki İngiliz'in ne kadar rahat göründüklerini fark etti. Herhalde sık sık dışarıda yemeğe gidiyorlar, diye düşündü, ya da yine şu ünlü devlet okullarından birinde olduklarını sanıyorlar. Klaus ise gergin ve sinirliydi, birkaç kez masadan kalktı, Auden'e dönüp antifaşist bir gündeme sahip olacak yeni bir uluslararası edebiyat dergisi planladığını anlatmaya çalıştı.

Virginia Woolf'u, ilk sayıya yazısıyla katkıda bulunmasını isteyecek kadar tanıyıp tanımadığını sordu Auden'e.

"Tanımak mı? Bakire Kraliçeyi mi tanıyorum?" diye sordu Auden.

"İlk sayıda birinci sınıf yazarlar olsun istiyorum."

"Bu durumda," diye araya girdi Isherwood, "Virginia Woolf, İngiltere adresine mektup gönder. Demem o ki, bir başka Virginia Woolf yoktur."

"Bir düşünsenize," dedi Auden, "onun yazdıklarının değişik versiyonlarını bulsaydık haftalık dergiler için? Nereye varırdı?"

"Siz onu beğenmiyor musunuz?" diye sordu Erika.

"Yo, tam tersine, çok beğeniyorum!" dedi Auden, sonra da İngiliz aksanlı, tiz sesli bir kadını taklit etmeye başladı: "Çiçekleri kendisi alacaktı, Mrs. Walloway, çünkü hizmetçisi Letitia'nın yapacağı işler belirlenmiş olacaktı. Ah, evet, öyle olacaktı! Ne biçim bir gün, dalgaların

1 Aleksandrin: Ortaçağ'da Büyük İskender'le ilgili koşukla yazılan destanların ölçüsü. Bu dize türü altı uzun ve kısa heceden oluşur. Üçüncü heceden sonra bir durak bulunur. (çn)

kıvrımları kadar taze, savrularak akan bütün o dalgalar, nemli ve koparılmamış bütün o gereksiz yapraklarıyla tarlalarda serilip yatan kabaklar kadar savrularak akan dalgalar, karanlık, tatlı, geniş, baş döndüren düşeylikleriyle, garip bir sessizlik içinde, tuhaf mırıltılarıyla o tarlalar, yoksa yataylık mı demeliydim, diye düşündü Mrs. Walloway, acemice. Evet, gerçekten hayranım ona."

"Bunu sen mi yazdın, o mu?" diye sordu Elisabeth.

"Haksızlık ediyorum," diye yanıt verdi Auden. "Mrs. Woolf antifaşist bir dergiye çok uygun düşer. Aslında ondan daha uygun düşecek birini bilmiyorum. Bakın, gerçekten hayranım ona."

Klaus çatalıyla bıçağını elinden bırakmıştı, tekrar Auden'in kendisini dinlemesini sağlamaya çalışıyordu. Auden'in Klaus'u ciddiye almadığını anlamıştı Thomas.

"Bence Mrs. Woolf'tan bir deneme yazısı alabilsek harika olurdu. Hem yazı isteyebileceğimiz birkaç genç İngiliz yazar da vardır. Ayrıca uluslararası yazarlar da."

"Evet, uluslararası," dedi Auden.

"New York'ta ve Londra'da eşzamanlı olarak piyasaya verebiliriz."

"Tamamı İngilizce mi olacak?" diye sordu Katia.

"Fransızca baskısını da yapabiliriz," dedi Klaus. "Belki Felemenkçe de. Amsterdam'da arkadaşlarım var."

"Salaklaşma," dedi Auden.

Thomas konuyu değiştirmenin zamanı geldiğini düşündü.

"Princeton'ı biliyor musunuz?" diye sordu Auden'e.

"Yalnızca yüzme havuzunu," dedi Auden. "Havuzu seviyorum."

Thomas kendi sofrasında alaya alınmasına izin verecek değildi.

"Belki *Life*'ın muhabirine yüzme havuzundan söz etmeseniz daha iyi olur. Az sonra gelecek. Bu konuyu açmamak uygun düşer."

Susturmak istercesine süzdü Auden'i.

"Yüzme havuzunda bir sorun mu var?" diye sordu Elisabeth.

"Normal bir yüzme havuzu," dedi Thomas, "Princeton'daki yetkililer haklı olarak onunla gurur duyuyor."

Gözlerini Auden'e dikti, sözlerine karşı çıksın diye meydan okurcasına baktı.

"Muhammed ile ben," diyerek yanındaki Isherwood'u işaret etti Auden, "trendeyken bir şey konuşuyorduk, ben de bu konuyu sormak istedim. Biz üç tane önemli Alman romancı olduğunu düşünüyoruz, Musil, Döblin ve ev sahibimiz. Onlar birbiriyle arkadaş mıdır?"

"Hayır," dedi Erika. "Hepsi birbirinden farklıdır."

"Öyleyse düşmanlar mı?"

Thomas kendisiyle alay ettiklerinden emindi. Gözlerini bahçenin bir noktasına çevirdi.

"Sadece meraktan sorduk," dedi Isherwood.

"Kocamın yüzündeki ifade böyle olduğunda," dedi Katia, "neyi isterseniz merak edebilirsiniz."

"Londra'da Michael'i gördük," diye araya girdi Klaus. "Hitler'den iyiden iyiye nefret etmeye başlamış. Sahici, kişisel bir nefret."

"Öyleyse Hitler'in tarafında değil, öyle mi?"

"Özel bir nedeni mi var?" diye sordu Isherwood, Auden'e bakıp onun onayını arayarak.

"Evet," dedi Klaus. "Çocukluğu boyunca babasından olabildiğince uzakta olmak için ilk fırsatta Amerika'ya gideceğine dair kendi kendine söz vermiş olduğunu anlattı bize, şimdi tam Hitler yüzünden nihayet Amerika'ya gelebilecekken babası çoktan gelmiş buraya. Ve Michael'i limanda bekleyecek."

Klaus boğulurcasına güldü.

Thomas masadakilere sadece Michael'in değil nişanlısının bilet ücretini de ödeyeceğini ve vizelerini halledeceğini söylemek üzereydi, ama bir şey demedi, soğuk bakışlarını masanın öbür ucundaki karısına çevirdi, Klaus başka bir şey anlatmaya başlarken Katia da bıkkınca gözlerini tavana dikmişti.

Yemekten sonra muhabirle fotoğrafçıyı beklerlerken Isherwood Thomas'ın yanına geldi ve Almanca konuşmaya başladı. Thomas bir süre dinledi onu, Isherwood'un Almanca konuşma tarzının İngilizce

öğrenmeye çalışan birine çok uygun geleceğini düşündü. Isherwood İngilizce cümle yapısını alıyor, İngilizce sözcüklerin yerine Almancalarını koyuyor, bu sözcükleri acı çeker gibi telaffuz ediyordu. Boyu kısa olsa da kendine güven açısından bir eksiği yoktu.

Thomas'ın aklına 1933 yılından beri çoğunlukla insanlara rahat rahat kaba davranmadığı geldi. Sürgünde olmanın gündelik angaryalarının bir kısmı bolca gülümsemek ve pek az konuşmaktı. Şimdiyse kaba davranmamak için bir neden göremiyordu. Kendi evindeydi ve bu küçük İngiliz'in saygısızlığına karşılık vermesi gerektiğine inanıyordu.

"Korkarım ki sizi hiç duyamıyorum," dedi ona, Almanca.

"A, işitmenizde sorun mu var?" diye sordu Isherwood.

"Hayır. Hiçbir sorun yok."

Isherwood her bir sözcüğü iyi anlasın diye yavaş yavaş konuştu Thomas.

"Siz ve arkadaşınız, yani damadım ya da her nasıl adlandırılıyorsa o, muhabir ve fotoğrafçı geldiğinde terbiyeli davranabilir misiniz? Normal insanlar gibi davranmaya gayret edebilir misiniz?"

Isherwood şaşırmış göründü.

"Anlatabildim mi?" diye sordu Thomas, İngilizce. Isherwood'un göğsüne usulca dokundu.

Isherwood'un yüzü karardı; hemen ayrıldı Thomas'ın yanından ve Elisabeth'le konuşmaya başladı.

Muhabirle fotoğrafçı geldiğinde hem Isherwood hem Auden'deki değişim Thomas'ı şaşırttı. Artık ne şaka yapıyorlar ne de pis pis sırıtıyorlardı. Sırtlarını dikleştirip durdular. Hatta elbiselerinin kırışıkları bile sanki azalmıştı, kravatları da sanki daha az frapandı. Grup fotoğrafı için bir araya geldiklerinde o iki gencin fotoğraflarının çekilmesine alışık olduklarını ve bu deneyimlerinin tadını çıkardıklarını gördü Thomas. Tanıtımla ilgili bu tür işler onları daha ılımlı, daha durmuş oturmuş, daha az haşarı yapıyordu sanki.

Dergi, bütün ailenin resmi bir fotoğrafı çekilsin istiyordu. Buna

uygun poz verdiler, Auden ile Erika genç bir çift olarak, Klaus ile Elisabeth aileye bağlı ve halinden hoşnut erkek ve kız evlat olarak, Thomas ile Katia da örnek ebeveyn olarak.

Fotoğrafçı yapılan bir şakaya hep birlikte katılmalarını isteyince isteneni yerine getirdiler. Sonra da Thomas'tan ayağa kalkması ve ailenin reisi olarak ortaya geçmesi istendi, Isherwood da girdi fotoğrafa, böylece kanepede üç kişi Thomas'ın sağına, üç kişi de alçak taburelerde sol tarafına oturdu. Hepsine rahat görünmeleri söylendi ve pek çok fotoğrafları çekildi.

Muhabir, Isherwood'un aileyle ne gibi bir bağı olduğunu sorunca Erika ağzının içinden onun ailenin pezevengi olduğunu söyledi.

Thomas'ın çalışma odasında masasının fotoğrafını çektiler, duvarda asılı olan Hofmann'ın çıplak genç erkekleri gösteren tablosuna göz attılarsa da onun hakkında bir şey sormadılar. Thomas'ın sergilemek istediği istikrar ve uyum imgesini bu resim pekiştiremezdi. Bunun yerine Thomas'ın plak koleksiyonunun, bastonlarının, madalyalarının ve aldığı ödüllerin fotoğrafları çekildi.

Thomas muhabire Amerikan vatandaşlığına geçmeye çalıştığını anlatırken fotoğrafçı hem onları dinliyor hem de fotoğraf çekiyordu. Princeton'dan ne kadar hoşlandığını, karısı ve kızıyla birlikte sık sık klasik müzik konserleri için New York'a gittiğini söyledi. Princeton'da düzenlenen edebiyat akşamlarından heyecanla söz etti, öte yandan kendisinin nasıl bir kişisel disiplin sahibi olduğunu ve uzun zamandır bütün sabahı çalışma odasında tek başına kalıp çalışarak geçirme ihtiyacı duyduğunu vurguladı.

Muhabir, onun bugün dünyadaki en önemli antifaşist yazar ve konuşmacı sayıldığını söyleyince itiraz etmedi Thomas, ancak kendi ülkesinin vatandaşlarının pek çoğu tehlikedeyken, pek çok şey risk altındayken başka görevleri olduğunu bilmesine rağmen, Amerika'da aradığı şeyin huzur olduğunu ısrarla belirtti, böylece daha fazla roman ve öykü yazabilecekti. Parti politikasına bulaşmayacağının altını çizdi. En önemli konuda tartışabilmesi, sadece özgürlüğü öneren ve

demokraside ısrarcı olan tezi savunabilmesi için görevi, farklı tezlerin uzağında kalmaktı. Kazanılmaya değer tek tezin, kendisinin önerdiği olduğunu söyledi.

Röportaj bittiğinde, konuşurlarken çalışma odasının kapısını kapalı tuttuğu için memnun oldu Thomas. Kendi kulağına bile kibirli ve kendini beğenmiş gibi gelen konuşmasını Klaus'un da, diğer iki konuğunun da duymalarını istemezdi. Ancak bu haberin Washington, D.C.'de de, Princeton ve New York'ta da okunacağını biliyordu, Washington'da ciddiye alınacağını düşünmesi için nedenleri vardı.

Muhabirin ciddi tavrından hoşlandı. Arkadaşı Isherwood'un kışkırtmasıyla Auden'in yaptığı gibi ve çevresine sürekli sinirli ve aksi bir hava yayan oğlu gibi, her söylediği sözü alay ederek ya da dalga geçerek karşılamayan birinin yanında olmak diriltmişti onu. Sanki Princeton'daki, çoğu ağırbaşlı ve düşünceli, hepsi saygılı olan öğrencilerle konuşur gibiydi. Bu muhabirin yanındayken tetikte olması gerektiğini de hissetmemişti. Sorular kolaydı; tuzak kurulmamıştı. Böylece kendini sağduyulu bir şekilde Amerikalıların kullanımına sunması zor olmamıştı.

Salona döndüklerinde Katia ile Elisabeth'i göremediler. Klaus, Erika, Auden ve Isherwood bir konu hakkında hararetli bir konuşmaya dalmışlardı, Thomas'ı yanında fotoğrafçı ve muhabirle görünce kahkahaları patlattılar. O iki İngiliz New York'a giderlerse çok sevineceğini düşündü Thomas.

Muhabirle fotoğrafçı evden ayrılana kadar onların beklemesi gerekti, çünkü derginin iki adamına, Auden'in görev bilincine sahip bir koca olarak Princeton'da karısının yanında kalacağı söylenmişti, Isherwood da konuktu. Bu mutlu, geniş ailenin birlikte akşam yemeği yemeyi dört gözle beklediklerini, arkasından da belki bazı edebiyat okumaları yapacaklarını söylemişlerdi ısrarla.

Bu yüzden Auden, muhabirle fotoğrafçının gittiklerine emin olana kadar orada kalmalarını fısıldamıştı.

Thomas çalışma odasına giderken koridorda karşılaştığı Katia'ya

kimseye güle güle demesinin gerekmediğini söyledi. Yine de konuklarının evden ayrıldıklarını duyunca ön taraftaki pencerelerden birine gitti, onların arabaya binmelerini izledi. Onları istasyona Erika götürecekti arabayla. Kapıları kapatırlarken, bağırarak vedalaşırlarken bile bir şeye güldüklerini görebiliyordu Thomas. Gülmelerinin nedeninin sadece az önce arasına karıştıkları aile hayatı maskaralığı değil, kendisi, yani ev sahibi de olduğuna inanmak ihtimal dışı değil diye düşündü. Ziyarete gelen kendisi olsaydı o da kendisini gülünç bulabilirdi, öyle düşündü. Durumu kabullenerek çalışma odasına çekildi ve konukları gittiği için oranın sessizliğini her zamankinden daha avutucu buldu.

Aradan bir ay geçip de vize ve göçmen bürosundan bir haber gelmeyince Thomas Katia'ya bu konunun kendisini kaygılandırdığını söyledi.

"Bu konuyla meşgul oluyorum ben," dedi Katia.

"Çekoslovakya'nın deniz kenarında olduğunu sanan kadınla mı konuşuyorsun?"

"Onunla temasa geçmedim. Bizzat rektöre gittim. Gitmeden önce de hazırlık yaptım. Einstein'ı aradım, eski ahbaplığımı tazelemek için. Öğrendim ki, aynı kadın onu da böyle savsaklamış, Einstein destek olunca rektörün bürosuna gittim, hem de haber vermeden, ve Dr. Dodds'la görüşmek istediğimi söyledim. Neden görüşmek istediğimi sorduklarında hem Albert Einstein'ı hem Thomas Mann'ı temsilen acil bir konuda dedim."

"Seni kabul etti mi?"

"Israrla orada olmadığını söylediler. Ben de oturup o gelene kadar beklerim dedim. Birkaç gün olmayacağını söylediler, telefonla arayın onu dedim. Beni bir saat beklettiler, sonunda onları, eğer Rektör Dodds'a kendisiyle görüşmek için beklediğim hemen haber verilmezse hem rektör hem de Princeton Üniversitesi için doğabilecek ağır

sonuçlar hakkında uyardım. Birtakım koşuşturmalardan sonra rektörün asistanlarından biri göründü. Takım elbiseli bu genç adam kendini Mr. Lawrence Stewart olarak tanıttı. Beni alıp bir ofise götürdü, ben de ona ne istediğimi açıkladım."

"'Ne yazık ki,' dedi Mr. Stewart, 'Princeton kurallara bağlı kalmak zorundadır.'"

Yemek masasının öbür ucunda oturan Katia ayağa kalktı, parmağını Thomas'a doğru uzattı ve böylece anlattığı hikâyenin dramatikliğini artırdı, sanki Thomas Mr. Stewart'tı, kendisi de kendinin daha da ürkütücü bir versiyonu.

"'Mr. Stewart,' dedim, 'ben Albert Einstein ve Thomas Mann'ın temsilcisiyim. Onların kim olduğunu biliyor musunuz?'"

"'Evet, Frau Mann.'"

"'Peki, şu sırtınızdakinden daha iyi bir elbiseniz var mı?'"

"'Ne demek istediğinizi anlayamadım.'"

"'Ve iyi bir berberiniz var mı?'"

"'Frau Mann, bunları neden sorduğunuzu anlayamıyorum.'"

"'Anlatayım öyleyse. Eve gidip bundan daha iyi olan elbisenizi giyin ve saçınızı da güzelce kestirin, çünkü *Life* dergisinden bir muhabir ve bir fotoğrafçı, sizin hakkınızda bir yazı hazırlamak ve Albert Einstein ile Thomas Mann'ın Amerika'daki hayatlarını işkenceye çeviren kişi olarak fotoğrafınızı çekmek üzere az sonra Princeton'a gelecekler. Karınız ve çocuklarınız var mı?'"

"'Evet, var.'"

"'O yazıyı gördüklerinde sizinle pek gurur duymayacaklar. Bu fotoğrafçı ve muhabir kısa bir süre önce bize gelmişlerdi, onların geri dönüp size saldırmaları için bir telefon etmem yeterli. Bir telefonuma bakar!'"

"Gerçekten 'saldırmak' mı dedin?" diye sordu Thomas.

"Evet, konuşacaklarımı Einstein'ın sekreteri Miss Bruce'la prova etmiştim."

"Peki sonra ne oldu?"

"Bu Mr. Lawrence Stewart ertesi gün tekrar gelmemi istedi, çalışma arkadaşlarından biri orada olacakmış. Kabul ettim. Ertesi gün oraya gittiğimde öyle kibar davrandılar ki bana. Bundan böyle vize konusundaki sorular bana ve Miss Bruce'a gelecek, biz doğrudan rektörün ofisiyle görüşeceğiz, başkasıyla değil, yakında vatandaşlık için başvuru formları gelecek, senin yapacağın tek şey onları imzalamak. Miss Bruce ve ben bütün ayrıntıları tek tek kontrol ettik. Geçen hafta, beni rektörün ofisine bile davet ettiler, onunla buluşmam için."

"Öyleyse artık mesele kalmadı, değil mi?"

"Tek bir şey var," dedi Katia. "Einstein bütün bu işler yüzünden sabaha kadar uyanık kalmış, ama şimdi çok rahatlamış. Beni kucakladı. Sonra da dedi ki, boşanmayı düşünürsem onu unutmamalıymışım."

"Sana evlenme teklifi mi yaptı?"

"Eh, neredeyse. O sırada Miss Bruce da yanımızda olduğundan açık açık söylemek yerine ima etti. Ama Miss Bruce odadan çıkınca yanıma geldi ve kulağıma bu işi böyle ustalıkla çözdüğüme göre ikimize de uyacak başka bir ayarlama daha yapabiliriz, diye fısıldadı, acaba ne demek istediğini anlıyor muyum diye de sordu. Sonra da gözlerimin içine baktı. Sonra da bana göz kırptı. Onun gerçek bir dahi olduğunu düşünüyorum."

"İhtiyar bir keçi o," dedi Thomas.

"Ben de eve dönerken öyle düşündüm."

"Yemeğe davet etmeliyiz onu. Onunla yine bir arada olmaktan hoşlanacağıma eminim. Madem şu ihtiyar keçi Borgese de ailemize katılacak, bir başka keçiyle daha buluşmamız iyi olabilir, böylece hazırlanmış oluruz."

"Evet, Einstein'ın yalnız olduğunu düşünüyorum. Miss Bruce'u da çağırabiliriz. Edebiyata bayılıyor. Senin *Buddenbrooklar*'ını üç kez okumuş, öyle diyor, seninle tanışmayı çok istiyor. Ama en iyisi beni Einstein'la öyle uzun uzun baş başa bırakma. Çok tatlı biri o. Yine de ailemizin yeterince sorunu var."

"Senin bir bilim adamıyla kaçıp gitmen dışında mı?"

"Nereye gidebilirdik acaba?" diye sordu Katia, sanki dünyaya açılıp geleceğini orada kurmayı düşünürmüş gibi. "Ama belgelerimiz tamamlanana kadar böyle konuları düşünmemeliyiz. Einstein'ın bıyığıyla gözleri hoşuma gitti, ama bana kalırsa saçları karmakarışık. İlk yapacağım iş saçlarını bir şekle sokmasını istemek olurdu."

Thomas'ın yanına gelip yanağından sevgiyle öptü, sonra da odadan çıktı.

11. BÖLÜM
İsveç, 1939

Savaşın patlamasından önceki haftalarda, Thomas, Katia ve Erika'yla birlikte gittiği Hollanda'da, sonra da İsveç'te konferanslar ve röportajlar verdi. Dinleyiciler ve gazeteciler, hatta restoranlardaki garsonlar ve otel çalışanları rahat ve neredeyse keyifliydiler. Gerçi Hitler'in adı manşetlere çıkıyordu ama zaten son on yıldır öyleydi. İlk baştaki kuruntularına rağmen Thomas bu kısa yolculuk için Avrupa'ya geldiklerine memnundu.

Ailesinin her bir üyesinin nerede olduğunu geçirdi aklından. Elisabeth Princeton'da ve güvendeydi, nikâhını bekliyordu, Klaus hâlâ New York'taydı, dergisi için para bulmaya çalışıyordu. Öbür çocuklarının hepsiyle ilgileniliyordu: Michael ile nişanlısı Gret'in Amerika vizeleri vardı; Thomas, Monika ve kocası için de vize alabilmeyi umuyordu. Amerika'ya döndüğünde Golo, Heinrich ve evlendiği Nelly'nin Fransa'dan çıkabilmeleri için belgelerini de sağlamak üzere girişimde bulunacaktı. Evlerini ve tablolarını, değerli çinilerini ve bütün paralarını kaybeden Katia'nın annesiyle babası sonunda Zürih'te güvendeydiler. Katia'nın erkek kardeşleri de Almanya'dan ayrılmışlardı, Klaus İmparatorluk Orkestrası'nda şef olmak üzere Japonya'ya gitmişti. Thomas'a düzenli olarak mektup yazan Klaus Heuser şimdi Hollanda Hindistanı'ndaydı, bir ticaret şirketinde çalışıyordu ve Naziler iktidarda olduğu sürece Almanya'ya dönmeyi düşünmediğini söylüyordu.

İki etkinlik arasında Hollanda'da, Noordwijk sahilinde ağustos güneşinin keyfini çıkardı Thomas, sığ suların ve uzun gelgitlerin zevkine

vardı, *Anna Karenina*'nın yeni bir çevirisine yazdığı önsöz üzerinde çalıştı. Şimdi, İsveç'te, Saltjöbaden'deki bu lüks otelin seyir yerinde, keyif kaçıran tek işaretin güneş batarken denizden karaya esen serin mevsimsel bir rüzgâr olduğunu hissediyordu.

Bir önceki akşam, yemekte Katia ve Thomas, Princeton'dan Los Angeles'a taşınma olasılığını konuşmuşlardı Erika'yla. Princeton'ın kışlarını sert buluyorlardı, ayrıca orada kendilerini her şeyden yalıtılmış hissediyorlardı.

"Ama Los Angeles dünyanın en yalıtılmış yeri!" dedi Erika.

"Oradayken hoşumuza gitmişti bizim," dedi Katia. "Sabahları uyanıp sadece güneş ışığı görme hayali kuruyorum. Oradayken öyle çok yabancı görmüştük ki, bu yüzden pek göze batmayız. Princeton'da insanlar sanki ben şahsen Amerikalıların yaşam tarzını çökertecek bir tehlikeymişim gibi davranıyorlar bana."

"Gerçekten de Alman yazarların ve bestecilerin yaşadığı yere gitmek istiyor musunuz?" diye sordu Erika. "Hem Brecht de orada. Brecht'ten nefret edersin sen."

"Onun girmesini engelleyecek kadar yüksek duvarları olan bir ev bulmayı umuyorum," dedi Thomas. "Ama Almanların seslerini duymaktan rahatsız olmam."

Ağustosun sonu yaklaşırken savaşın patlamak üzere olduğuna inanmıyorlardı; bununla birlikte haberleri yakından takip ediyorlardı. Herkes kahvaltısını kendi odasında yapıyor, sonra alt kata inip yabancı gazetelerin gelmesini bekliyorlardı. Fransızca olanları okumak için zorlansalar da manşetlerde ne yazdığını anlayabiliyorlardı. İngilizce gazeteler genellikle birkaç günlük gecikmeyle geçiyordu ellerine, ama hiçbirinde savaşın çok yakında patlayacağına işaret eden bir şey yoktu.

"Ama kriz var," diyordu Erika. "Gazetelere baksanıza. Kriz var."

"1933 yılından beri var kriz," dedi Katia.

Thomas hep yaptığı gibi sabahları yazıyordu, sonra Erika ve Katia'yla keyifli, uzun bir öğle yemeği yiyor, arkasından da sahilde yürüyüşe çıkıyordu.

Katia odasına gelip savaş çıktığını haber verdi ama Thomas bu haberin doğru olmadığına emindi. Stockholm'da bulunan yayıncısı Bermann'a telefon etti. Katia'nın söylediklerini doğruladı Bermann. O arada Erika da Thomas'ın odasına gelmişti.

"Amerika'ya dönmeliyiz," dedi.

Thomas her an kendilerini İsveç'te kıstırılmış bulabileceklerini anladı.

Otelin mektup kâğıdına, Washington, D.C.'deki Agnes Meyer'e gönderilmek üzere bir telgraf yazdı, kendisine telefon etmesini istedi ondan. Bir telgraf da New York'taki Knopflara hazırladı ve yardımlarını istedi. Telgrafların gönderilmesi için resepsiyonu aradığında yanıt alamadı. Erika onları resepsiyona kendisinin götürebileceğini söyledi, telgraflar gidene kadar da orada bekleyecekti.

Thomas, Bermann'ı tekrar aradı, İsveç hükümetiyle temasa geçmesini ve Thomas'ın Amerika'ya dönmesi için acil yardımlarını istemesini önerdi.

Ancak birkaç saat sonra otel, iki telgrafın da gönderilmek üzere bekleyenlerin arasında durduğunu söyleyince paniğe kapılmaya başladı. Oysa Erika'ya onların gönderildiğini söylemişlerdi. Washington'a telefon etmeyi denediğinde otel uluslararası hatların çöktüğünü bildirdi.

Birkaç kez resepsiyona inerek telgraflarının acilen gönderilmesi gerektiğini ısrarla söyledi. Çok geçmeden lobide pek çok kişi birikti, otel müşterileri resepsiyona gelip kendileriyle ilgilenilmesini istiyorlardı. Otel müdürü onlardan uzakta duruyor, ciddi bir tavırla talimatlar veriyor, elini kaldırıp kendisine otel çalışanlarından başka kimsenin yaklaşmamasını işaret ediyordu. Thomas dışarıda bekleyen otomobillere bavulları ve sandıkları taşıyan endişeli hamalları görüyordu.

Saatler ilerler ve lobideki çılgın hava değişmezken otelin geri kalan kısmında her şey sanki hiçbir değişiklik yokmuş gibi normal seyrinde devam ediyordu. Yemekler saatinde sunuluyordu. Akşam orkestra yemekten önce hafif valsler ve çigan müziği çaldı, yemek sonrasında da romantik parçalar.

Sabah olunca kahvaltısı belirtilen saatte odasına getirildi, yumurta tam istediği gibi pişirilmişti, kahvesi tazeydi, peçetesi düzgünce katlanmıştı, garson tepsiyi pencerenin önündeki masaya dikkatlice, Thomas'ın tuz düzlüklerinin manzarasını görebileceği şekilde yerleştirdi, sonra kibarca eğilip selam verdi, üniforması kusursuz, hareketleri telaşsızdı, sabahın yoğun ışığında sarı saçları neredeyse muhteşem görünüyordu.

Haberleri beklerken öğle ve akşam yemeklerini aynı masada, pencerelere yakın ama orkestranın uzağında yemeye devam ettiler. Yemek salonuna inmeden önce Thomas'ın odasında Katia'yla birlikte başka nerelere telefon edebileceklerini ya da başka kimlere telgraf çekmeyi deneyebileceklerini gözden geçirdiler. Katia otelde Almanca konuşan bir hamal bulmuştu, İsveç gazetelerini Katia için Almancaya çeviriyordu.

"Bütün ülkeler savaşa girecek," dedi Katia. "Avrupa'nın hiçbir yeri güvenli olmayacak."

Katia ile Erika'nın, onları bu yolculuğa çıkardığı için kendisini suçlayıp suçlamadıklarını merak ediyordu Thomas. Hayatın yüzeyi yanıltmıştı onu, o sırada durağan sanmıştı onu. Hitler'in amaçları konusunda başkalarını uyarmıştı, ama bütün işaretlere rağmen savaşın bu kadar çabuk patlayacağını tahmin etmemişti. Kendisi gezintiye çıkmışken ya da kitap okurken ya da yemekten önce Katia ve Erika'yla içkisini yudumlarken üniformalı adamlar önlerinde haritalarla, gözlerinde öldürme hırsıyla nereleri istila edeceklerini planlamışlardı. Amaçlarının ne olduğu bir sır değildi; her şeyi apaçık gösteren röportajlar vermişlerdi, öyle apaçık ki Thomas bir şey olmayacakmış gibi davranmayı becermişti.

Eğer Princeton'a dönmeyi başarırlarsa Thomas ailesinin hâlâ Avrupa'da bulunan üyelerini Atlas Okyanusu'nun o tarafına getirtmek için bütün bağlantılarını kullanacaktı. Onların nasıl ya da nerede yaşayacaklarını ya da ne yapacaklarını ancak Amerika'ya salimen gelmelerinden sonra düşünecekti.

Bermann'ın Stockholm'da bulduğu bir diplomata telefon etti. İsveç'ten çıkması için mümkün olan her yoldan kendisine yardım edi-

leceği sözü verildi. Haber verilir verilmez yola çıkmaya hazır olması söylendi.

Katia, Erika'yla birlikte odasında kalıp telefon gelmesini bekledi. Amerika Birleşik Devletleri vizeleri vardı; tek ihtiyaçları onları Malmö'den götürecek bir uçak, sonra da bir gemide bulabilecekleri bir kamaraydı, İngiltere'deki Southampton'dan kalkacak bir gemi olabilirdi örneğin.

Rahat görünmek için kendini zorlayarak otelin lobisinde durup bekledi Thomas, resepsiyondan uzaklaşmadı, bir telefon ya da bir telgraf gelebilir diye kulaklarını açık tuttu, kapıldığı paniği kimseye sezdirmemesinin şart olduğunun farkındaydı.

Yemekler sırasında Erika'nın eskisinden daha neşeli olduğunu, kafasının planlar ve olasılıklarla dolduğunu fark ediyordu. Katia ile Thomas sessizleşiyor, İngiliz vatandaşı olan Erika ise Londra'ya giderlerse yapacaklarından, bir propaganda birliğine katılabileceğinden ya da muhabir olarak çalışabileceğinden dem vuruyordu.

"Hatta İngiliz ordusuna bile katılabilirim."

"Senin İngiliz ordusuna öylece katılabileceğine emin değilim," dedi Katia.

"Savaş olduğuna göre katılabileceğime eminim."

"İngiliz ordusunda ne yapacaksın ki?" diye sordu Thomas.

"Enformasyon ve dezenformasyonla ilgili bir alanda çalışabilirim," dedi Erika.

Thomas'ın aklına, o güne kadar Erika'nın genellikle gelecekte neler yapabileceğine dair kesin fikirleri olmadığı geldi. Aktrislik günleri sona ermişti; yazar da sayılmazdı. Nazizmin kötülükleri hakkında kitaplar yayımlamış olsa da satışları hiç de iyi olmamıştı bu kitapların, hem de onun komünist olduğundan kuşkulananlar çıkmıştı. Amerika'da topluluk önünde konuşarak geçirdiği günler çok yormuştu onu. Bununla birlikte artık savaş ilan edildiğine göre akıllı genç kadınlara ihtiyaç olacaktı. Erika'nın becerileri –enerjisi, Almanca konuşması, İngilizceye hakimiyeti, demokrasiye bağlılığı, tek başına yaşayışı ve Auden'e

gerçek anlamda pek de bağlı olmayışı– onun aranılır biri olacağını gösteriyordu. Bunun farkına varan Erika'nın gözleri daha da parlıyor, sesi daha gür çıkıyordu.

Gerçekten İsveç'te sıkışıp kalırlarsa başlarına ne gelebileceği üzerinde ancak gecenin geç saatlerinde geniş çaplı düşünebiliyordu Thomas. Eğer Hitler Çekoslovakya'yı bu kadar kolay ele geçirebiliyor ve Polonya'yı istila edebiliyorsa çok geçmeden o ve generalleri gözlerini İskandinav ülkelerine çevirirlerdi. Oraları istila ederlerse de, tutuklanacak ve Almanya'ya geri gönderilecekler listesinin başında yer alırdı Thomas. Hiç kimse de onun adına bu duruma müdahale edemezdi. Adını Amerikan gazetelerinde görüyor, nerede bulunduğu hakkında bilgi verilmesi için Almanlara başvurulduğunu hayal ediyordu. Serbest bırakılması için yazarların dilekçe vereceğini tahmin ediyordu. Kendisi de bu türden dilekçelere imza koymuştu. Amaçları ne kadar yüce olsa da çoğunun hiçbir işe yaramadığını da biliyordu.

Bu durumda İsveç'ten ayrılmaları şarttı. Ancak ya bütün uçaklar doluydu ya da kalkamıyorlardı ya da yer ayırtma konusunda bir bilgi edinilemiyordu. Diplomat, Thomas'ın telefonlarına yanıt vermiyordu. Nobel Ödülü sahibi biri olarak İsveç Akademisine yaptığı başvurular sonuçsuz kalıyordu. Her gün Agnes Meyer'e gönderdiği telgrafların otelden çıktığına bile emin değildi. Knopflar da yanıt vermemişlerdi. Thomas resepsiyona yaklaştığında, orada çalışanlar başlarını kaldırıp bakmıyorlardı bile.

Bir gün, Thomas'ın odasındaki telefon öğle yemeği saatinden önce çalınca Thomas Katia'nın ya da Erika'nın aradığını düşündü, herhalde az sonra yemek yiyeceklerini haber vereceklerdi. İngilizceyi yoğun bir aksanla konuşan bir kadın sesi duyunca ve kadın adını söyleyerek onu sorunca Thomas otelden birinin telefon ettiğini varsaydı, çünkü personel odasının temizlenmesini ya da yatağının yapılmasını isteyip istemediğini sormak için telefon ederdi.

Bu yüzden Washington'dan, parazitsiz bir hattan arayan kişinin Agnes Meyer olduğunu hemen anlayamadı.

"Telgraflarıma neden yanıt vermediğinizi bilmiyorum," diyordu Agnes, karşısındaki kişinin Thomas olduğunu anlayınca Almancaya geçerek.

"Hiçbir telgrafınızı almadım."

"Otelden bana farklı bilgi verdiler."

"Otelde bana hiçbir telgraf verilmedi."

"Çok zor oldu bu iş. Çok zor. Hem buradaki büyükelçilikteki hem de Stockholm'deki yetkililerle uğraşmam gerekti, sonra da İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nın yüksek kademelerindeki değerli bağlantılarımı kullanmak durumunda kaldım. Kocam çok öfkelendi, Avrupa'da ne işiniz olduğunu sorup duruyor."

"Buradan çıkmalıyız."

"Çıkmak mı? Haber geldiği anda kaçmaya hazır olmalısınız. Size bir telefon gelir gelmez sizi Malmö'deki havaalanına götürecek bir araba hazır olacak, oradan Londra'ya uçacaksınız, Southampton'a da kendiniz gitmelisiniz. *SS Washington*'da size bir kamara ayırttım. Denizcilik şirketinin yönetimiyle temas kurdum. Southampton'a varınca parasını ödemeniz gerekecek. Birinci mevkide yeriniz. Ama pek fazla konfor beklemeyin."

"Size minnettarım."

"Amerika'ya ayak basar basmaz gelip beni görün. Beni görmezden gelmeye devam etmeyin."

"Sizi görmezden gelmediğime emin olabilirsiniz. Londra uçuşumuzla ilgili olarak İsveç makamlarından telefon alacak mıyız? Arayacak kişinin adını biliyor musunuz?"

"Bir diplomat buldum. O da bana mutlaka size telefon edileceğini söyledi. Kimin telefon edeceğinin ayrıntılarını filan sorup onu daha fazla rahatsız etmek istemedim."

"Öyleyse ben odamda mı bekleyeyim?"

"Haber geldiği anda gitmeye hazır olun. Söylediğim gibi son derece sinir bozucu bir iş oldu bu."

"Size minnettarız."

"Olmalısınız."

"Kimse bizi aramazsa benim arayabileceğim bir numara ya da isim var mı?"

"Bana güvenmiyor musunuz?"

"Dediğim gibi, minnettarım size."

"Öyleyse eşyanızı toplayın, karınızla kızınıza söyleyin, onlar da toplasınlar. Hiç kimsenin sizi sabırla bekleyeceğini sanmayın. O günler geride kaldı. Onlara vizelerinizin düzgün olduğunu söyledim. Kızınız hâlâ o İngiliz şairle mi evli?"

"Evet, öyle."

"Söyleyin evli kalsın onunla. En azından salimen Amerika'ya gelene kadar."

Thomas bu söze yanıt vermedi. Agnes Meyer'in konuşma tarzı ondan neden uzak durduğunu hatırlattı ona.

"Uçağınızı sakın kaçırmayın," dedi Agnes.

"Kaçırmayız. Karıma hemen haber vereceğim."

"Ve dediğim gibi, gelin beni görün."

"Geleceğim."

Ertesi sabah erkenden bavullarıyla birlikte lobide beklediler, İsveç Dışişleri Bakanlığı'ndan arayan kişi öyle söylemişti. Gelen genç görevli onca bavulu görünce başını olmaz anlamında salladı.

"Bunların ayrıca gönderilmesi gerekir," dedi. "Yanınıza ancak en gerekli eşyanızı almanıza izin verebiliriz."

Katia itiraz edince görevli ona arkasını dönüp Erika'yla konuştu.

"Londra'ya gidecek bu uçağa binecekseniz, bavullarınızı depoda bırakmalısınız. Arabayı bekletemem. Bunu ayarlamanız için on dakikanız var, yoksa uçağı kaçırırsınız."

Bavullarının içini gözden geçirdiler, yolculukta en gerekli olacak şeyleri çıkarıp aldılar. Thomas, Hugo Wolf'un mektuplarının olduğu kitabı, Nietzsche'nin biyografisini ve bütün defterlerini büyükçe bir

evrak çantasına koymuştu zaten. Katia da onun birkaç gömleğini ve iç çamaşırını, kendisinin birkaç elbisesiyle birlikte birkaç ayakkabısını aldı. Görevli onları seyrederken Erika da birkaç kez bavulları yeniden açıp mutlaka gerekli dediği birkaç şeyi aradı. Ancak babası yayıncısının bütün eşyaları arkadan göndereceğine dair güvence verince Erika bavulları kapattı, eline aldığı küçük çantayla ayağa kalktı.

Thomas ve Katia resepsiyona gidip bavullarının depoya konmasını istediler, ama depo odası önceki haftalarda otelden ayrılan müşterilerin bavullarıyla tıka basa dolu olduğundan ne yapılabileceğine karar verilmesi için müdürü beklemeleri gerektiği söylendi. Thomas yüklüce bir para çıkarıp vermek istediğinde resepsiyonda çalışan uzun boylu İsveçli bu şekilde para kabul etmediklerini, Herr Mann'ın kendisine söylendiği gibi müdürü beklemesi gerektiğini hatırlattı.

Bakanlığın gönderdiği görevlinin sabrı taşmak üzereydi.

"Arabaya binmelisiniz," diyordu, "havaalanına gitmeliyiz."

Thomas ona bavullarını lobide öylece bırakamayacaklarını söyledi. Müdürle bu işi konuşmaları gerekiyordu, çünkü personelin otelden ayrılan müşterilerin bavullarını depoya koymak üzere teslim alma yetkisi yoktu.

Katia da Thomas, Erika ve görevli motoru çalışan arabaya gitsinler diye ısrar ediyordu. El çantalarını da almalılardı. Kendisi de gidip müdürü bulacaktı.

Arabada konuşmadan oturdular; görevli genç, Frau Mann hemen gelmezse onu bırakıp gideceklerini söylüyordu. Bir başka uçuşta ona yer bulmaları da hiç kolay olmazdı.

"Annem müdürü arıyor," dedi Erika.

"Anneniz yolculuğu riske atıyor," dedi görevli.

Katia göründü ve öfkeyle bindi arabaya.

"Müdür tabii hep yerindeymiş, bana, 'Bu otelde sizin gibi kalan pek çok kişi var,' dedi. Kocamın Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandığını söyleyince de omuzlarını silkti. İsveç'te böyle insanlar olduğunu hiç bilmezdim. Ona adresimizi ve Bermann'ın adını bıraktım ve eşyamızın

bir tek parçası bile kaybolsa İsveç Kralı'nın onu şahsen sorumlu tutacağını söyledim."

O arada araba hareket etmişti. İsveç Kralı'nın adı geçince Thomas Erika'yı dürttü, ama bunu yaparken ne baktı ona ne de gülümsedi.

Ön tarafta oturan bakanlık görevlisi arkadakilere, "Uçak, yolculuğun bir kısmında Alman toprakları üstünden geçeceğinden alçaktan uçmak zorunda kalacağını size söylemem istendi. Bunun da tehlikesi ve riski var," dedi.

"Neden alçaktan uçacak?" diye sordu Erika.

"Almanların koyduğu bir koşul bu. Dün bir Alman uçağı bu uçağın yanında uçmuş."

"Başka seçeneğimiz var mı?" diye sordu Katia. "Yani uçak başka bir rota izleyebilir mi?"

"Ne yazık ki izleyemez. İsveç'ten şimdi ayrılmak istiyorsanız bu olmaz. Uçak yakıt ikmali için Amsterdam'a inecek, ama uçaktan iniş de olmayacak biniş de.

Uçağa binince Katia pencere yanında oturmak istedi, Thomas ile Erika'ya da koridor kenarı koltuklara oturmalarını söyledi.

"Ben alelade görünümlü, orta yaşlı bir kadınım ve kimsenin ilgisini çekmem," dedi. "Siz de başlarınızı kitaplarınıza gömün ama bunu dikkat çekici şekilde yapmayın."

Uçak doluydu, yolcular ellerindeki eşyaları baş üstü dolaplarına yerleştirmeye çalışıyorlardı. Kadının biri bavulu dolaba sığamıyor diye bağırıyordu. Uçak görevlisiyle tartışmaya başlayınca diğer yolcular kalkışı geciktirdiği için onu uyardılar.

Sonunda kadın abartılı bir hareketle çantasını açtı, bir çift ayakkabıyla bir parfüm şişesi ve bazı giysiler çıkardı, hepsini koltuğun üzerine attı.

"Geri kalanları alın ve canınız ne istiyorsa onu yapın," dedi dramatik bir tavırla. "Eğer isteğiniz buysa ben de bütün yolculuk boyunca sırtımdaki iç çamaşırlarımla kalırım."

"Umarım bu kadın Atlantik ötesine de bizimle aynı uçakla gitmiyordur," dedi Katia.

Daha kapılar kapanmadan uçağın pervaneleri dönmeye başlamıştı bile. Thomas bir gün bile daha kalsalardı çok geç olacağına inanıyordu. Almanların elinde yolcu listesi olup olmadığını sormamışlardı, ama böyle bir listeyi kolaylıkla ellerine geçirebilirlerdi ya da İsveç tarafında Nazilere sempati duyan birinin Thomas'ın uçakta olduğunu söyleyip Almanları uyarması zor olmazdı. Onun yolcular arasında olduğunu bilen görevlilerin sayısı az değildi herhalde.

Uçak Malmö'den ayrıldığında Thomas, eğer dua edecekse tam zamanı olduğunu düşündü. Ama dua etmeyeceği için kitabını okuyacaktı. Londra'ya varana kadar bütün dikkatini vererek okumaya devam edeceğini düşündü.

Sadece bir kez, uçak bir an birden alçalınca ürperdi Thomas. Koltukların arasındaki geçitten uzanıp Erika'nın elini tuttu. Katia'yla göz göze gelince karısı ona başını kaldırmamasını, kitabına dönmesini işaret etti.

Kendisinin yaşadığı korkuyu pek çok kişinin daha yaşamış olduğunu anladı. Onlar bir hükümet yetkilisi tarafından lüks bir otelden alınıp moral verilerek batıya giden bir uçağa götürülecek kadar şanslı değillerdi. Onların başvuracakları kimse yoktu. Thomas onların yaşadığı dehşetin ancak silik bir gölgesini hissediyordu.

Uçak alçalmaya başladı, Erika kalkıp kokpite doğru yürüdü. Thomas onun uçuş görevlisine soru sormasını izledi. Erika az sonra geri gelip Amsterdam'a yaklaştıklarını, Alman hava sahasından uzakta olduklarını söyledi. Uçak Amsterdam havaalanının pistinde bir saatten az kalacaktı.

Londra'daki pasaport kontrolünde sorun çıkmadı, ama gümrüğe geldiklerinde oradaki görevli iki meslektaşını yanına çağırarak Thomas'tan evrak çantasını açmasını istedi. Erika ve Katia konuşmaya başladılarsa da susmaları söylendi. Adamlar önce Thomas'ın iki kitabını incelediler, sayfalarını karıştırdılar, sonra da defterlerine ve el yazısıyla doldurduğu sayfalara tek tek baktılar.

"Kocam yazardır," dedi Katia.

Görevliler Katia'ya aldırmadan aralarında fısıldaştılar, sonra evrak çantasının içindekileri ve Thomas'ın pasaportunu alıp arkadaki bir odaya götürdüler. Mann ailesi orada beklerken giriş salonu boşaldı.

"Yanında sadece bir takım iç çamaşırı olan hanım umarım sonunda mutluluğa kavuşur," dedi Katia.

Thomas Erika'ya baktı, gülüştüler, onların kahkahaları Katia'nın daha da ciddileşmesine neden oldu.

"Önemsiz bir mesele değil bu," dedi. "Bence bu şekilde bir şeylerden yoksun kalması hayat boyu iz bırakacaktır onda."

Üç görevli arkadaki odadan çıktıkları sırada Katia da gülmeye başlamıştı, Thomas ise kendini tutmaya çalışıyordu.

"Beyefendi, bu defterlerde ve sayfalarda ne yazdığını size sormamız gerekiyor."

"Tamamlamaya çalıştığım bir roman var onlarda."

"Almanca mı?"

"Evet, ben Almanca yazarım."

Görevlilerden biri defterin bir sayfasını açtı ve Thomas'tan onu İngilizceye çevirmesini istedi.

"Kızım benden daha iyi çevirir."

"Ama bunu siz yazdınız, öyle değil mi efendim?"

"Evet."

"Öyleyse sizin çevirmenizi istiyoruz."

Thomas yavaş yavaş çevirmeye başladı.

"Anlamı nedir, efendim?"

"Alman şair Goethe hakkında yazdığım bir romandan parça."

"En son ne zaman Almanya'daydınız?"

"1933'te."

"Şimdi nereye gidiyorsunuz?"

"Southampton'a," dedi Katia, "sonra da Amerika'ya. İşte vizelerimiz, biraz daha gecikirsek gemiyi kaçıracağız."

Gümrük görevlileri, Thomas'ın çizdiği, çevresinde aceleyle çizik-

tirilmiş isimler okunan dikdörtgen bir masanın bulunduğu bir odayı gösteren bir kroki bulunca birden tedirgin oldular.

"Romanım için," dedi Thomas. "Goethe'nin evindeki yemek odasının krokisi. Bakın, burada onun adı var, bunlar da masadaki diğer kişiler. On dokuzuncu yüzyılın başındaki bir durum."

"Masada kimlerin olduğunu nereden biliyorsunuz?" diye sordu adamlardan biri.

"Bilmiyorum. Nerede oturduklarını hayal ediyorum, böylece neler konuştuklarını da hayal edebiliyorum."

Görevlilerden biri krokiye baktı, endişeliydi, sanki stratejik bir önemi varmış gibi elinde evirip çevirdi onu.

"Romancı o," dedi arkadaşı.

"Krokiler çizen bir romancı," diye araya girdi ötekisi ve gülümsedi.

"Waterloo'ya bir otobüs var," dedi, amirleri olduğu anlaşılan görevli. "Oradan da Southampton'a giden trene binersiniz."

"Yolculuk için de güzel bir hava," diye ekledi ötekisi, gülümsedi ve onları çıkışa yönlendirdi.

Otobüs İngiltere'nin kırsalından kıvrıla kıvrıla geçerken duyduğu huzur ve otobüsten gördüğü bolluk Thomas'ı şaşırttı. Çevre beklediğinden de yeşil, yollar daha dar, gökyüzü daha mavi, öğle sonrası güneşi daha yoğundu. Uzaklarda bir çiftlik evi gördü. Yolun kenarındaki ya da geçtikleri üç-beş köydeki en mütevazı evlerden bile huzur ve canlılık yayılıyordu etrafa. Hiçbir şey fazla eski ya da yıpranmış görünmüyordu. Londra'ya yaklaşırlarken ise banliyölerin kapladığı alan, sıra sıra kasvetli evler, küçük dükkânlar hayrete düşürdü onu. Bunlar ona nedense Princeton ya da New York'tan daha yabancı geliyordu. Buraya yerleşmek zorunda olmadığı için sevindi. Belki büyük meydanlar, geniş alışveriş caddeleri farklıdır diye düşündü, ama etrafa bakacak zamanları yoktu, Waterloo İstasyonu'na varınca ancak Southampton trenini bulacak kadar vakitleri olacaktı.

Bavulları olmadan yolculuk etmek çok tuhaftı. Bavullarının indirilip trene konulmasını gözlemlemek zorunda kalmadan otobüsten inmelerinde bir özgürlük vardı. Thomas kendi içinde de bir hafiflik hissediyordu, sanki yaz tatili başlarken okuldan çıkmıştı, istasyona girerken Katia ve Erika'nın yüzündeki kararlı ifadeleri görünce Thomas gülümseyemedi, şaka da yapamadı.

Katia ile Erika tren biletlerini alırken onları bekleyen Thomas insanların gaz maskeleri taşıdığını gördü, pek çoğu maskeleri görünür şekilde omuzlarına atmışlardı. İngiltere savaştaydı. Yanından geçenlerin yüzlerinde özgürlüğü ve demokrasiyi gerçekten önemsediklerini gösteren bir işaret bulmak için herkesi inceledi Thomas. Buradaki insanlar, hemen hemen hiç itiraz etmeden, Hitler'e direnmeye, sürekli tehlike içinde yaşamaya karar vermişlerdi.

Gerçek korkunun ne olduğunu yakında öğreneceklerdir, diye düşündü Thomas. Kentleri bombalanacak, evlatları üniformalarıyla öleceklerdi. Onları seyretmekten başka bir şey gelmezdi elinden. Onlara Almanya hakkında bilmedikleri ya da hissetmedikleri hiçbir şey anlatamazdı. Çifte yabancıydı o, Amerika'ya dönen, sürgündeki bir Alman'dı.

Southampton limanındaki büroya gittiklerinde *SS Washington*'ın birkaç gün gecikeceğini öğrendiler. Bir otel bulmaları söylendi. Ilık akşamda yürürlerken martılar onların varlığından korkuya düşmüşçesine tepelerinde çığlık atıyordu; Katia artık Michael ve nişanlısıyla temas kurabileceklerini ve Atlantik'in bu yanına olabildiğince çabuk geçmeleri için onları yüreklendirebileceklerini söyledi, belki Monika ve kocasıyla da konuşabilir, vizelerini alır almaz arkalarından gelmelerini söyleyebilirlerdi.

Sabah, çalışabilmesi için Thomas'ın odasına bir masa koymaları konusunda oteli razı edince, Katia ile Erika sokağa çıkıp Southampton'daki mağazalara gitmeye cesaret ettiler, yeni bavullar ve en azından

yolculuklarında yeterli olacak kadar giysi almayı umuyorlardı. Döndüklerinde, dar merdivenleri çıkarken attıkları kahkahalar Thomas'ın kulağına kadar geldi.

Birkaç bavul almışlardı, bir miktar giysi, iç çamaşırı ve ayakkabı da. Her mağazada mağaza sahibine Almanya'dan kaçtıklarını söylemişti Katia, sadece mağaza sahibi değil, öbür müşteriler de kendilerine çok nazik davranmışlardı. Gelirken gazete de almışlardı, Göring'in barış teklifinde bulunduğunu ama İngiliz hükümetinin bu teklifi hızla reddettiğini anlattılar. Karşılaştıkları herkesin hükümeti desteklediğini söyledi Katia.

"Hatta sokakta kadının biri yanımıza geldi ve son savaşta yaptıkları gibi Almanya'yı yine kurtaracaklarını söyledi. Ne diyeceğimi bilemedim ona, bu yüzden minnettar olduğumuzu söyledim."

Erika'nın odasında paketleri açarlarken yine gülmeye başladılar.

"Bütün elbiselerini kaybeden o zavallı kadını düşündük," dedi Katia, "değiştirecek iç çamaşırı olmadan dolaşıp duruyor dünyada. Onu düşününce gülmemiz geldi, mendil satılan tezgâhta duran çok ciddi görünümlü bir kadın da kendisine güldüğümüzü sandı."

"Polise gidip bizi istenmeyen yabancılar diye şikâyet ederse hiç şaşırmam," dedi Erika.

Tahta bir peçete askısı çıkardı, üzerinde kraliyet ailesinin kabartma resmi vardı.

"Bunu Auden için aldım," dedi. "Neler kaçırdığını görsün diye."

"Bak daha başka neler aldık!" dedi Katia da.

Uzun kollu yün bir fanilayla bir paçalı don çıkardı. Yünün rengi sarımtıraktı.

"Hiç böyle bir şey görmemiştik," dedi Erika. "Ben tam Klaus'a uygun bu deyince yeniden gülmeye başladık."

"Ah, ya İngiliz kadınlarının iç çamaşırları!" dedi Katia.

"Almanlarınkinden bile kötü," diye ekledi Erika. "İç çamaşırlarının bazıları bitlere davetiye çıkarıyor. İngilizler buna nasıl tahammül ediyorlar, bilmem."

* * *

Yemekten sonra *SS Washington*'dan haber var mı diye bakmak üzere üçü birlikte limana gittiler. Geminin iki gün sonra geleceğini ama aşırı dolu olduğunu öğrendiler. Şirket herkesi gemiye bindirmeye gayret edecekti, ama özel kabin diye bir şey yoktu, kadınlarla erkekler ayrı yerlere yerleştirilecekti. Katia, daha fazla para ödeyerek, biri kocasına diğeri kızıyla kendisine olmak üzere iki tane birinci mevki kamara bulup bulamayacaklarını sorduğunda bu türden taleplerin dikkate bile alınmayacağı söylendi.

"Gemide isyan çıkar. Bu bir tahliye, hanımefendi. Amerika'ya gidiş bileti olan herkesi gemiye almaya çalışacağız. Beş-altı günde biter yolculuk. Arzuladığınız birinci mevki imkânların hepsine New York'a varınca kavuşursunuz."

Geminin kalkacağı gün uzun bir kuyruk oldu, ortalık karışıktı, yolcular birbirlerini itiyor, geminin o gün limandan ayrılmayacağı söylentileri duyuluyordu, ayrıca kuyruktaki herkesin de gemiye binemeyebileceği söyleniyordu. Onlar Almanca konuşurken insanlar bakınca birbirleriyle İngilizce konuşmaya çalıştılar, sonunda Thomas yabancı aksanlarının ve dilbilgisi hatalarının daha çok kuşku uyandıracağını düşünmeye başladı. Sıcak bir sabahtı, oturacak yer yoktu. Sinirlenen Erika annesiyle babasının kuyruğa girmeden ilerlemelerine yardımcı olacak bir yetkili bulmak umuduyla kalabalığın arasından ite kaka geçerken, Thomas da Katia'ya dönerek, "Böyle bir hayat sürmek istememiştik, değil mi?" dedi.

"Biz şanslılardanız," dedi karısı. "Talihli olmak buna denir."

Erika telaşla geri geldi, yanında üniformalı iki gemi görevlisi vardı.

"Bu, babam. Kendisi hasta," dedi. "İki saattir ayakta duruyor. Canına mal olabilir."

Adamlar, güçsüz görünmeye çabalayan Thomas'ı incelediler. Çevrelerindekiler de mırıldanıyor, kendilerinin de gemiye yaşlı kimseleri getirdiklerini söylüyorlardı.

"Annemle ben bekleyebiliriz," dedi Erika, yüksek sesle. "Ama babamı gemiye şimdi alabilirseniz."

Thomas dalgın görünüyordu, sanki neler olduğunu pek anlayamıyor gibiydi. Gemi görevlilerinin çok daha yaşlı birini görmeyi beklediklerinin farkındaydı. Adamlar kararsız kalmışlardı.

"Gelin bizimle efendim," dedi sonunda biri, onu nazikçe tutup kalabalığın arasından geçirdiler, kılavuz motorunu beklemesi gerekecekti. Thomas evrak çantasını yanına almıştı.

"Kalbinde sorun varmış, kızı öyle söyledi," diye bağırdı görevlilerden biri. Thomas'ın gemiye götürülmesi için talimat verdiler. Thomas epeyce zorlanarak, verilen talimatlar ve yüreklendirmeler eşliğinde tekneden gemiye geçebildi. Elinden geldiğince onurunu koruyarak bulabildiği ilk yere otururken kendisinden önce de pek çok kişinin gemiye alınmış olduğunu gördü.

Çantasının içini karıştırarak bir defter buldu. Bekleyiş sürerken, ağır ağır kalemini çıkarıp Goethe romanına birkaç paragraf eklemeye başladı, düşünceleri bulunduğu yerin çok ötesine gitmiş, bir gün önce üzerinde çalıştığı cümlelerin ritmini yakalamıştı, şairin ileri yaşlardayken bir genç kıza duyduğu aşka dair bir romanın, kitaplarının Almanya'da tekrar okunacağı günlerde okurları ferahlatabileceğini hayal ediyordu.

Hoparlörlerden anonslar yapılırken ve sırada bekleyen insanlar nihayet gemiye alınmaya başlarken bile çalışmaya devam etti. Bulunduğu yerden ayrılmazsa Katia ile Erika'nın eninde sonunda kendisini bulacaklarının farkındaydı.

Thomas'a birinci mevkide bir kamara verdiler, onu dört kişiyle paylaşacaktı. Thomas'a kamaradaki yatak, ötekilere sadece portatif yataklar ve şilteler verildiğinden adamlar homurdanarak ona duydukları garezi belli ettiler, Thomas'ın Alman olduğunu anlayınca daha da hiddetlendiler. Adamlardan ikisi İngilizdi, sanki Thomas onları anlamayacakmış gibi konuşuyorlardı.

"Bu Almanların kim olduğunu bilen var mı?" diye sordu biri.

"Hitler'den kaçıyorlar," dedi arkadaşı, "yatak verilmiş ona, daha biz nerede olduğumuzu anlamadan memleketine şifreli mesajlar gönderir bu."

"Hemen başka telden çalar bunlar. Son seferinde teslim olduklarında ben oradaydım, görülecek manzaraydı. İçlerinden birine artık Kayzere tekme atmakta özgürsünüz dedim, defalarca tekrarladım bu dediğimi, ama boşuna nefes tüketiyordum. Tek kelime İngilizce bilmiyordu, ya da öyle söyledi. Bunların ne yapacağı bilinmez."

Thomas'ın tek istediği çalışmaktı. Her sabah, Erika ve Katia önce ona oturacak bir yer buluyor, sonra güvertede dolaşmaya çıkıyorlar, önünden geçtikçe de nasıl olduğuna bakıyorlardı. Güneşli bir öğle sonrasında koltuğunu Katia'ya teklif edince neredeyse gücendi karısı, o koltuğu ona yazabilmesi için bulduğunu söyledi, kendisi yatıp güneşlensin diye değil.

Kendi hayatıyla Goethe'nin hayatının birbirine karışması fikri daha önce aklına gelmemişti, ama bir dip akıntısı gibi başından beri vardı mutlaka. Kitabın uzadıkça uzamasının, ona epeyce özen göstermesinin nedeni bu olmalıydı. İmkânsız bir aşkın, yaşlılıkta duyulan arzunun hikâyesiydi. Başını kaldırıp uçsuz bucaksız sulara baktığında aklına isimler, sonra da yüzler geldi – Armin Marten'in yanaklarının kızarması, Willri Timpe'nin çıplaklığı, Paul Ehrenberg'in ısrarla üzerine eğilmesi, Klaus Heuser'in yumuşak dudakları.

Şu anda Paul karşısında dursaydı, hatta Klaus Heuser bu gemide yolcu olarak bulunsaydı ne söylerdi onlara? Akşam yemeğinden sonra, etraflarında pek çok yolcu varken karanlık güvertede dursalardı, gözlerinde nasıl bir mesaj okunurdu? İçini çekti, Klaus Heuser'e sarıldığını düşündü, kalbinin çarptığını, soluklarının hızlandığını hissetti.

Katia ile Erika yaklaştılar; Katia ne düşündüğünü sordu ona.

"Kitabı," dedi. "Bu bölümü kotarıp kotaramayacağımı."

* * *

Yolculuğun son birkaç gününde, geminin kalabalığı gitgide daha da dayanılmaz oldu, yıkanacak su sıkıntısı başladı. Onunla aynı kamarada kalan iki İngilizin çeneleri iyice düştü.

"Karısıyla kızının şu Almanın üstüne nasıl titrediklerini gördün mü?"

"O kızın kız mı erkek mi olduğuna emin olamamıştım. Onun Amerika'ya girmesine izin verirlerse şaşırırım."

Thomas not defterine "üstüne titremek" sözünü not etti, ama anlamını ne Katia söyleyebildi ona ne de Erika.

Gemi rıhtıma yanaştığında Erika kendilerine öncelik verilmesini istemişti. Onlar gemiden inip gümrük binasına yürürlerken bitkin haldeki yolcular Thomas, karısı ve kızı önden yürüyebilsinler diye geride tutuluyorlardı. Thomas onların düşmanca bakışlarını hissetti. Bu bakışlar, devrim sonrasında Münih'teki gecelerini getirdi aklına, Katia'yla birlikte opera binasının merdiveninden inip elinde Katia'nın mink etolü ve Thomas'ın paltosuyla kendilerini bekleyen şoförlerinin yanına giderlerdi. Onlar kapıda göründüğünde dışarıdaki, önü alınamayan enflasyonun yoksullaştırdığı kalabalık onları içten içe öfkelenerek seyrederdi.

Adolf Hitler'in de kolaylıkla Münih'teki o kalabalığın içinde olabileceği defalarca gelmişti aklına. Operaya bilet alma imkânı olmayabilirdi, ama belki de biletini kullanamayacak biri var mı diye bekliyordu orada. Münih'in kışında sokakta beklerken üşümüştü mutlaka. Sonra da Mannların şoförleriyle birlikte geldiklerini görmüştü, öyle hayal ediyordu Thomas, karı koca ikisi de heybetli, mesafeli, vakurdular, şehirdeki konumlarının farkındaydılar, konumları gereği kimilerine başlarını eğerek selam veriyor, kimine birkaç söz ediyorlardı. Wagner'in çaldığı akşamlarda Hitler *Lohengrin*'i ya da *Usta Şarkıcıları* ya da *Parsifal*'i dinlemek için yanıp tutuşmuş olabilirdi. Çok önceden parasını ödeyip bilet almış insanların ya da tiyatroda kendilerine ait locaları olanların operaya geldiklerinde şık kıyafetlerle arabalarından inmelerini seyretmiş, kendisiyse dönüp geceye karışmış olabilirdi.

Thomas bunları düşünerek Katia ve Erika'nın peşinden pasaport kontrolüne doğru ilerledi, bavullarını arkalarından gelen bir hamal taşıyordu. Pasaportları ve vizeleri kontrol edilince bavullarına bakılmadı bile. Knopfların ayarladığı bir araba onları bekliyordu. Bavulları bagaja konar konmaz Erika New York'ta kalacağını, Klaus'u görmek istediğini söyledi. İngiltere artık Almanya'yla savaşa girdiğine göre plan yapmaları gerekiyordu.

"Klaus'un nerede olduğunu biliyor musun?" diye sordu Katia.

"Auden Brooklyn'de. Klaus'un nerede olduğunu bilir o."

Erika New York'ta kalışı için küçük bir bavul hazırlamıştı; eşyasının geri kalanı anne-babasıyla Princeton'a gidebilirdi. Thomas, Erika'nın kendisi için mücadele etmeyi özleyeceğini anladı. Gayretli ve sert Erika'nın yerine onları evde Elisabeth sakince bekleyecekti. Elisabeth'i son kez evde bulacaklarını düşününce Thomas'ın gözleri yaşardı.

"Ağlama," dedi Erika. "Salimen vardık buraya. Almanya'nın üzerinden uçmak hiç hoşuma gitmemişti."

"Klaus'a bize telefon etmesini söyler misin?" diye sordu Katia. "Ya da daha iyisi, kalmaya gelsin. Eğer zamanı varsa."

"Ona o komik sarı iç çamaşırını aldım. Hepimizden sana hediye diyeceğim ona."

Birkaç gün sonra Thomas Trenton'a giden posta trenine bindi, Boston'dan güneye, Washington'a giderken oradaki istasyonda duran hızlı trene aktarma yapacaktı. Agnes Meyer'in gönderdiği araba istasyonun önünde bekliyordu. Bir gün önce Mrs. Meyer, Katia ile Thomas'ı uzunca bir süre kalmak için şehir dışındaki evine mi davet etse yoksa Thomas tek başına Washington'a gelip bir geceliğine kendisiyle kocasının evinde mi mı kalsa diye düşünüp kararsız kalmıştı. Sonunda ikinci seçenekte karar kılmıştı.

"Agnes Meyer, ne zaman bir savaş ya da savaş tehdidi olsa ortaya

çıkan türden biri," dedi Katia. "Ama bu tipler genellikle baş hemşire ya da keskin nişancı olarak çalışırlar."

Thomas bu ziyarette Agnes'e, hem Golo, hem Heinrich ile karısı için nasıl vize edinebileceklerini ve Monika ile kocasının vizelerinin nasıl hızlandırılabileceğini sorması gerekeceğini biliyordu. Kendi durumu hakkında da konuşmak istiyordu onunla, Amerikan vatandaşlığı alabilirse durumunun nasıl düzelebileceğini de soracaktı. Cebinde acil yardıma ihtiyaç duyan Avrupa'daki yazarların bir listesi vardı, bazen sadece mali yardıma ihtiyaç duyuluyordu, ama Almanya, Hollanda'yı ya da Fransa'yı istila ederse aynı zamanda Amerika'ya gelebilmeleri için de desteğe ihtiyaçları olacaktı. Princeton'a döndüğünde, umutsuzluk içindeki Alman sanatçılardan gelmiş pek çok yürek burkan mektup bulmuştu, çoğu Yahudiydi, hepsi de yardım istiyordu. Bazı mektuplar Princeton'a, ona gönderilmişti, bazılarını da Knopf iletmişti. Gönderenlerin hepsi de Thomas'ın onları kurtaracak güce sahip olduğuna inanıyordu.

Aslında neredeyse hiçbir gücü olmadığını kimse bilmiyordu. Roosevelt'le arasındaki ne olduğu pek belli olmayan bağ ve Princeton'daki işi kimseye vize verilmesini sağlayamazdı. Ama Agnes Meyer'le arkadaşlığı bir fark yaratabilirdi. En azından ondan yardım isteyebilirdi, aynı yardımı Roosevelt'ten isteyemeyeceğini hissediyordu. Bu kadını pohpohlaması gerekiyorsa yapardı bunu, onunla zaman geçirmeye razı olur, konuşmalarını İngilizceye çevirmesine izin verir, Agnes ona ne yazması gerektiğini söylerken onu dinlerdi. Hatta o kadının kendisinin yapıtları hakkında bir kitap yazması fikrine sıcak bakabilirdi.

Ama karşılığında, diye karar verdi, Agnes de bugün Thomas'ı dinleyecek ve istenen yardımı sağlayacaktı. Agnes hiçbir zaman hiç kimseyi dinlemediği için onun dikkatle dinlemesini sağlamak hiç kolay olmayacaktı.

Agnes onu geniş salonunda bekliyordu. Konuşmaya başladığında Thomas onun bütün sabahı söyleyeceklerini hazırlamakla geçirdiğini

anladı. Kadının karşısında konuk olarak değil, dinleyici olarak bulunduğunu hissetti.

"Bakın, Amerika'nın savaşa girmesi hakkında konuşmamaya dikkat etmelisiniz. Hiç kimse böyle bir şey duymak istemiyor, hele Amerikalı olmayan birinin ağzından hiç. Umarım bu fikrimi büyük kızınıza ve büyük oğlunuza da aktarırsınız. Nasıl bir yol izleyeceğine Amerika kendisi karar verir. Şimdilik bekleyip gözlemlemeye karar vermiştir, bu yüzden hepimiz de böyle yapmalıyız. Bu arada, Goethe hakkında bir roman burada hoşa gidecektir. Elbette herkes hoşlanmaz. Ben o romanı görmeyi çok isterim, ama umarım berbat etmez onu o kadın, sözüm ona çevirmeniniz olan şu Mrs. Lowe-Porter. Keşke daha önemsiz bir yazarla ilgilense, Hermann Broch olabilir örneğin, ya da Hermann Hesse ya da Hermann Brecht."

"Brecht'in adının Hermann olduğunu sanmıyorum."

"Ben de. Şaka yapmıştım."

"Karım da ben de Erika da Amerika'ya dönmemiz konusundaki yardımlarınız için size minnettarız."

"Şimdi pek fazla bir şey yemeyin, çünkü öğle yemeği yiyeceğiz. Ama badem ezmesi sevdiğinizi biliyorum. Kim sevmez ki? Yine de yemekten önce olmaz. Belki bir tane, biraz da çay."

"Biliyorum, sizden durmadan iyilikte bulunmanızı istediğim için benden bıkmışsınızdır," diye söze başladı Thomas.

"Bağış toplamak şimdi Amerika'daki yeni sanayi," dedi Agnes. "Daha geçen hafta söylüyordum bunu kocama. Bu müze, şu müze, bu komite, şu komite, bu mülteci, şu mülteci. Hepsi de hak ediyor kuşkusuz."

Thomas Agnes'in kocasının da öğle yemeğinde bulunmasını tercih ederdi. Adam kalın kafalı olsa da salonda bulunması Agnes'in dikkatini dağıtırdı, birden lafını kesmesini ya da konuyu böyle birden değiştirmesini biraz zorlaştırırdı.

Agnes kocasının şehir dışında olduğunu, yemekte bulunmayacağını söyleyince Thomas bozuldu, baş başa yemek yiyeceklerdi.

Bütün bir öğle sonrasını Agnes'le ya da onun yakınında geçirmeye

tahammül edemeyecekti. Romanı neredeyse bitmek üzere olduğundan birkaç saat odasında çalışması gerekeceğini söyledi ona.

"Bu ev tam size göre. Hiç kimse rahatsız etmez sizi. Kesin talimat vereceğim ve tam bir sessizlik olacak. Evimizde ünlü bir yazarın kalacağını hizmetkârlar zaten biliyor. Bu sabah hepsini toplayıp söyledim bunu. Çalışmanız gerektiğinde buraya her zaman gelebilirsiniz. Karınıza haber gönderip durumu bildirmeliyim. Burada sizi rahat ettirecek konfor var, gördüğünüz gibi, ve siz tam bir inziva içinde olursunuz. Kocam çoğunlukla geç saatlere kadar çalışır."

Yemekte Thomas kadının üzerinde hiçbir aşama kaydedemedi. Agnes kendi yazmayı düşündüğü kitap hakkında konuşmak istiyordu, Thomas'ın yapıtlarını Alman tarihi ve kültürü bağlamında değerlendirecekti.

"Burada hangi türde olursa olsun Avrupa kültürünü bilen o kadar az insan var ki, bu durumda bir düşünün, Faust ya da Goethe ya da Hansa Birliği hakkında ne kadar az şey biliyorlardır."

Thomas'ın elinden başını sallamaktan, kadının sözlerini kabul etmekten ve ara sıra araya girip temkinli sözler söylemekten başka bir şey gelmedi. Agnes'in vaat ettiği yalnızlığı özlemeye başlamıştı. Agnes bir cümlenin ortasındayken ayağa kalkınca kadının gücenmeyeceğini umdu, daha fazla tahammül edemeyecekti ona. Agnes öğle yemeğinde söylediği her sözü önceden hazırladıysa Thomas da aynı şeyi akşam yemeğinde yapmaya karar verdi.

Geniş merdivenden akşam yemeğine inerken bu evdeki zenginliği, pahalı kumaşları ve ağır mobilyaları, Agnes'in özenle topladığı erken dönem Amerikan tablolarını, halıları, cilalı parkeleri epeyce beğendiğini fark etti ve bir an Agnes'ten neredeyse hoşlandığı geçti aklından. Onun buyurgan tavrı Thomas'a eski Almanya'yı hatırlatıyordu, teyzesini ve büyükannesini, Lübeck'te babasının büyüdüğü evdeki toplantıları. Oradaki kadınların pek az şey üzerinde kontrolü olduğundan ellerinin altındakileri sımsıkı tutarlardı. Hizmetkârlar onlardan korkardı, gözlerini de aşçının üzerinden ayırmazlardı.

Gelecekte, bu savaş sona erince belki, diye düşündü Thomas, Agnes gibi kadınların etkinliği artacaktır. Soylu bir göreve girişirlerken Erika'nın Agnes'e iyi bir arkadaş olacağı geldi aklına. Erika ile Agnes'i birbirlerinin yörüngesinde düşünmek gülümsetti onu. Birlikte bütün dünyayı yönetebilirlerdi.

Akşam yemekte Agnes Meyer'in ne kadar yaman biri olduğuna bir kez daha tanık oldu, konuşmayı sadece kendisini ilgilendiren konulara yöneltiyor ve başka yöne sapılmasına göz yummuyordu. Almanya'dan göç etmiş annesiyle babasından, babasının ne kadar tutucu olduğundan söz etti, Almancadan başka dil konuşmayarak Bronx'taki daracık bir apartman dairesinde nasıl zor bir hayat geçirdiklerini anlattı. Babasının, Agnes'in evlenene kadar evde kalıp ev işleri konusundaki becerilerini iyileştirmesi görüşünde olduğunu söyledi. Eğitimi için Barnard College'e gitmesine karşıymış babası. Agnes de burs için baş vurmuş ve eğitim masraflarını karşılamak için yarım günlük işlerde çalışmıştı. Babasından yardım istememişti.

"Onlara borçlu değildim," dedi Agnes, "dolayısıyla canımın istediğini yapabilirdim. Paris'e gidebilirdim. Bir gazetede çalışabilirdim. Onlara danışmadan evlenebilirdim. Ne istersem yapabilirdim."

Thomas, Agnes'in sözünü kesmeyi, konuyu vizelere getirmeyi başaramayacağını anladı. Acaba ona bir pusula mı yazsam, odasına çekilince verilmesini sağlasam, sabah Princeton'a dönmeden önce de onunla konuşmaya çalışsam mı diye düşündü.

Yemek bitince Agnes, "Belki de yeterince konuşmuşumdur," dedi.

"Genellikle dünyanın en saygıdeğer edebiyat insanıyla birlikte olmam," dedi. "Çoğunlukla Eugene'in arkadaşları gelir, çok sıkıcı adamlardır, karıları kendilerinden de sıkıcıdır. Geçenlerde, onların karılarından oluşan bir grupla kalınca içimden hizmetkârları gönderip hardal gazı aldırmak geldi."

Thomas gülümsedi.

Agnes ayağa kalktı, odanın köşesindeki masaya gitti, elinde bir kalem ve bir dosyayla döndü.

"Dinlemediğimi sanıyorsunuz. Dinliyorum ben. Bugün geldiğinizde size iyilik etmemden söz ediyordunuz."

Thomas başını salladı.

"Oğlunuz Michael nişanlısıyla birlikte Londra'da, Amerika vizeleri var. Sanırım viyola çalıyor oğlunuz, bir Amerikan orkestrasında ona iş bulabileceğimi sanıyorum. Kızınız ve Macar kocası Londra'dalar, onların çok kısa zamanda vizelerini alacaklarına emin olabilirsiniz. Ama oğlunuz Golo İsviçre'de, abinizle ikinci karısı Fransa'da, onların vizeleri yok değil mi?"

"Söylediklerinizin hepsi doğru. Belleğiniz müthiş."

"Golo için vize alabilirim, hiç sorun olmaz. Mali açıdan onun sorumluluğunu üstlendiğinizi belirten bir form doldurup imzalamanız gerekecek. Hepsi bu. Tabii evlenmediği sürece."

"Kendisine ileteceğim bu haberi."

"Abiniz içinse, Warner Brothers'la bir sözleşme yapılmasını sağlayabiliriz. Sözleşme imzalandıktan sonra da vize konusunu ele alırız."

"Warner Brothers ona sözleşme teklif etmeyi kabul etti mi?"

"Abiniz *Mavi Melek*'i yazmadı mı?"

"Filmin temel aldığı romanı yazdı."

"Bu durumda Warner Brothers onu bir kazanç olarak görecektir. En azından bir yıllık bir sözleşme yapacaktır."

"Bunun ayarlanabileceğine emin misiniz?"

"Sözümü tutamadığım oldu mu?"

Kollarını göğsünde kavuşturup halinden hoşnut bir şekilde gülümsedi.

"Benimle salona gelin şimdi, kahvelerimiz oraya getirilecek."

Agnes salondaki kanepede Thomas'ın iyice yakınına oturdu. Dosya kucağındaydı.

"Çek isteyeceğinizi biliyorum. Buraya gelen herkes çek ister. Kimin için olacak?"

"Yardıma ihtiyacı olan pek çok yazar var."

"Hepsine yetecek bir çek imzalayabilirim. Sizin adınıza yazarım, siz de en muhtaç olanlara verirsiniz."

"Bazıları gerçekten tehlikede."

"Bu ziyaretinizde artık daha fazla bir şey istemeyin lütfen. Çeki daha sonra odanıza gönderirim."

"Gerçekten çok minnettarım size."

"Yeni yılda bir konferans turuna çıkmalısınız diye düşünüyorum. Sizin adınıza temaslarda bulunabilirim, ama önemli olan sizin Almanya'ya savaş ilan edilmesi için hükümete çağrı yapmamanız. Yapmamanız gereken şey budur. Amerika savaşa girmedi. İstediğiniz her konuda konuşun, ama Başkan sizin insanları kışkırtmanızı istemiyor. Gelecek yıl yapılacak seçimi kazanmalı. Bu nedenle Amerika'nın savaşa girmesi konusunda bir şey söylememenizi istiyor."

"Başkan mı? Nereden biliyorsunuz bunu?"

"Eugene ve ben onu tanırız. Ve Başkan böyle düşünüyor. Tekrar söylüyorum, lütfen bu konuyu kızınıza da hatırlatır mısınız? Burada insanlar beni sizinle ilişkilendiriyor, kızınızın ağzından çıkan her söz için beni suçluyorlar. Hem de ne sözler çıkıyor! Muazzam laf yapıyor ağzı."

"Kendi fikirleri var onun."

"Kocası olacak o adamı hiç görüyor mu?"

"Kızım New York'ta."

"New York bütün sorunların kaynağıdır. Kocam sık sık böyle der. Burada insanlar kızınızı kınıyorlar, hatta kardeşinden bile fazla kınıyorlar onu."

"İkisi de kendini fikirlerine adamışlardır."

Agnes bıkkınlıkla iç geçirdi.

"Sanırım bunu açıkça gösterdiler."

Kahvesinden bir yudum aldı.

"Anlaştık mı artık?" diye sordu.

* * *

Elisabeth'in kasım ayında yapılan düğününde Thomas'ın davranışı kusursuzdu. Borgese'nin elini sıktı, Princeton'ın kampüsündeki kilisede yapılan törene katılan herkesin gözü önünde gelini öptü.

Tek can sıkıcı olan, düğün vesilesiyle bir şiir yazmış olan Auden'di, Thomas şiiri hemen hemen hiç anlamadı; törenden sonra Auden, Thomas'la birlikte Stockton Sokağı'daki eve yürüyerek dönerken, az önlerinde giden Klaus'u görünce, "Oğulları yazarları utandırır. Herhalde romanlarınızın birindeki bir karakter canlanmış gibi olur. Klaus'u severim, ama kimileri ona 'Bağımlı Klaus' diyorlar, bence çok acımasızca bir şey bu, gerçekten çok acımasızca."

Thomas bu sözlerin anlamını pek çıkaramadı, ama günün geri kalanında Auden'den uzak durdu.

Katia, Elisabeth'e iyi davranması, kalbini kıracak en ufak bir şey söylememesi için Erika'yı uyarmıştı. Erika annesiyle babasına bir arkadaşının Elisabeth'i New York'ta bir adamla yemek yerken gördüğünü ve o adamın evleneceği kişi olduğunu tahmin ettiğini anlatmıştı.

"Mumlar, fısıldaşmalar, romantizm içindelermiş," dedi Erika. "Ama arkadaşım tebrik etmek için yanlarına gittiğinde adamın Hermann Broch'dan başkası olmadığını anlamış. Birlikte görülmekten son derece rahatsız olmuşlar. Belli ki Elisabeth ileri yaştaki göçmen yazarlardan hoşlanıyor. Evde babasının yanında kalsaydı, ki babası o yazarların başta gelenlerindendir, biz de bunca sıkıntıya katlanmazdık."

"Borgese'ye âşık o," demişti Katia. "Arkadaşının kesinlikle yanıldığına eminim."

Noel'de, Elisabeth ile kocasının evin çatı katına yerleştirilmelerini istemişti Thomas, böylece kendi yatak odasının yanındaki koridorda Borgese'yle karşılaşmak zorunda kalmayacaktı.

İlk sabah, yatağında yatarken, Borgese'nin üst kattaki odaların birinde gırtlağını yüksek sesle temizlediğini ve öksürdüğünü duydu, sonra da bir musluğun açıldığını. Yeni evlilere ayrılan banyonun kendi yatak odasının tam üstüne rastladığını anladı. İlk başta sadece musluğun sesi geliyordu yukarıdan, ama sonradan, tuvalete çişini yapan

bir erkeğin yanlış anlamaya yer bırakmayan sesi duyuldu, hem de bol bol, uzun uzun görüyordu işini ve sesi zeminin döşemesinden geçip Thomas'ın kulağına ulaşıyordu.

Böyle çekinmeden davranan Borgese'nin imgesi midesini bulandırdı. Sifonun çekildiğini duyduğunda bile yatak kılığıyla ayakta durup çişini yapan Borgese'nin görüntüsünü aklından çıkaramadı. Kendi oğullarının banyoda hep çok ihtiyatlı davranmış olduklarını düşündü. Görünüşe bakılırsa bu İtalyan varlığını hissettirmeye pek hevesliydi.

Geldiklerinin ikinci sabahında, Thomas çalışma odasındayken Borgese kapıyı tıklattı ve kendi ifadesiyle Thomas'la üç-beş laf etmek için içeri girdi, kadınlar alışverişe gittiği için ne yapacağını bilemediğini de ekledi sözlerine. Çay isteyip istemediğini sordu Thomas'a, Thomas ne yanıt vereceğini bilemedi.

Tam otuz beş yıldır, öğle yemeğinden önceki dört saatte, çalışma odasında asla rahatsız edilmemişti. Şimdiyse bu adam karşısındaki koltuğa oturmuş, çay isteyip istemediğini bir kez daha soruyor, sonra da çalışmasının planladığı gibi ilerleyip ilerlemediğini öğrenmek istiyordu, sanki sorusunun Thomas'ın yazdıklarına yararı olabilirmiş gibi. Thomas bu soruların hiçbirini yanıtlamayınca Borgese masadan bir kitap alıp sayfalarını çevirmeye başladı.

"Sizce Fransa'da ne olacak?" diye sordu Thomas'a.

"Hiçbir fikrim yok," dedi Thomas, kafasını pek kaldırmadan.

"Bence Almanlar istila etmek için ilkbahara ya da yaz başına kadar bekleyecekler. Ama istila edecekler. Bu dediğimi unutmayın. İstila olacak. Ve başaracaklar da."

Thomas sertçe baktı ona.

"Kim söyledi bunu size?" diye sordu.

"Ben öyle hissediyorum," dedi Borgese. "Ama haklı olduğuma eminim."

Thomas, Borgese'nin yüzünü incelerken Elisabeth'in bu adamdan artık gerçekten bıkmış olabileceği geldi aklına. Elisabeth, annesi ve

Erika alışverişten dönseler de bu yaşlı adam çalışma odasından hemen çıkartılabilse, bir daha da oraya dönmemesi söylenebilse dedi içinden.

Noel arifesinde, akşam yemeği için sofra kurulurken Erika'nın holdeki telefonda yüksek sesle Klaus'la konuştuğunu duydu.

"Hemen Penn İstasyonu'na git ve ilk trene bin. Ben Princeton Junction'da seni bekleyeceğim. Hayır, ilk tren! Yanında kimin olduğu umurumda değil. Yemeğe yetişemeyebilirsin, ama hediyeler açılırken burada olmalısın. Senin vereceğin hediyeleri senin adına aldım. Bunu yapacağımı söylemiştim. Hepsi paketlendi. Merak etme. Klaus, hemen dedim!"

Birkaç dakika sonra telefon yine çalınca Erika'nın Klaus'a bir kez daha istasyonda onu karşılayacağını ve yemeğe yetişememekten dolayı canını sıkmamasını söylediğini duydu.

Yemek saati yaklaşırken ve aile hazırlanırken ev sessizliğe bürünmüştü, mutfaktan gelen kokular odalara süzülüyordu. Thomas salona yaklaşırken içerde hareket eden birinin sesini duydu. Katia sırtı ona dönük olarak Noel ağacının yanında duruyordu. Süslemelerin yerlerini yumuşak hareketlerle değiştiriyor, sonra ağacın altına yığılmış hediye paketlerini düzenliyordu. Thomas'ın kendisini seyrettiğinin farkında değildi. Klaus'un yemekten sonra geleceği ve ertesi gün evde olacağı haberinin Katia'nın içini rahatlattığını biliyordu.

Boğazını temizlemeyi ya da herhangi bir ses çıkarmayı düşündü, ama öyle yapmak yerine geri çekilmeye karar verdi, sofraya çağrılana kadar çalışma odasında kalacaktı. Daha sonra, gecenin bitiminde konuşurdu Katia'yla. Sakladığı kaliteli şampanyayı buzdolabına koyacaktı. Gecenin bitiminde, herkes gidip yattıktan sonra ikisi, öyle umuyordu, kadehlerini sessizce birbirlerinin şerefine kaldırırlardı.

12. BÖLÜM
Princeton, 1940

Telefon çaldığında açan olmadı. Katia ile Gret altı haftalık Frido'yu alıp yürüyüşe çıkmışlardı. Michael, Princeton'da üç genç müzisyen bulmuştu, viyolasını alıp onlarla buluşmaya gitmişti. Yemek pişirip temizlik yapan kadın henüz gelmemişti. Telefon çalmaya devam edince Thomas açmak üzere kalktı ama ahizenin yanına gidemeden ses kesildi.

Üniversiteden sık sık arıyorlar, akşam yemeklerine ya da resepsiyonlara davet ediyorlardı. Katia bu tür taleplerle kendine ait bir yolla baş ediyordu. Yakınları olan kişiler arasında sadece New York'taki Klaus'ta, Chicago'daki Elisabeth'te, Washington'daki Agnes Meyer'de ve New York'taki Knopflarda vardı bu telefon numarası. Onlardan biriyse tekrar arayabilir, diye düşündü.

Öğle yemeğine inmeden önce üst katta ayakkabılarını değiştiriyordu ki telefon tekrar çaldı; Katia'nın açtığını duydu. Telefon numarasını en iyi, en üzerinde çalışılmış İngilizcesiyle ağır ağır söylediğini duydu. Bir süre sustu Katia. Sonra Thomas onun soluğu kesilir gibi bir ses çıkardığını, arkasından birkaç kez "Kimsiniz? Bunu nereden biliyorsunuz?" dediğini duydu.

Katia'nın yanına gittiğinde Michael ile Gret'i orada buldu. Bir şey söylemeye çalıştığında Katia elinin tersiyle susturdu onu.

"Nereden arıyorsunuz?" diye sordu telefondaki kişiye.

"O gazetenin adını hiç duymadım, Toronto'da hiç bulunmadım. Almanım ben ve Princeton'da oturuyorum."

Michael almacı onun elinden almak istediyse de annesi ona aldırmadı.

"Evet, kızım Mrs. Lányi'dir, evet, Monika Lányi. Evet, kocası Mr. Jenö Lányi'dir. Daha yavaş konuşabilir misiniz?"

Tekrar soluğu kesilir gibi oldu.

"*City of Benares* mi? Evet, gemi o. Ama salimen yola çıktığına ilişkin haber aldık. Quebec'e gidiyor gemi."

Sabırsızlanarak eliyle uzaklaşmalarını işaret etti yanındakilere.

"Ama biz öyle bir haber almadık. Eğer bir şey olsaydı biri mutlaka bizimle temasa geçerdi."

Karşıdakinin verdiği yanıtı dikkatle dinledi.

"Bana bir şeyi açıkça söylemenizi isteyebilir miyim," dedi sesini yükselterek. "Bilmiyorsanız da söyleyin. Kızım hayatta mı?"

Söylenenleri dikkatle dinledi, başını tamam anlamında salladı. Ciddi bakışlarını Thomas'a çevirdi.

"Kocası hayatta mı?"

Thomas Katia'nın yüz ifadesinin sertleştiğini gördü.

"Emin misiniz?" diye sordu Katia.

Sonra da karşı taraftakine sinirlendi.

"Ne diyorsunuz siz? Yorum yapacak mıyım, öyle mi? Yorum yapacak mıyım diye mi soruyorsunuz? Hayır, bir diyeceğim yok ve hayır, kocamın da bir diyeceği yok. Hayır, kendisi burada değil."

Katia almacı yerine koyarken Thomas karşı taraftaki kişinin konuşmaya devam ettiğini duyabiliyordu.

"Toronto'daki bir gazeteden arıyordu adam," dedi Katia. "Monika hayatta. Gemileri torpillenmiş. Monika uzun süre suda kalmış. Ama kocası ölmüş, Jenö ölmüş."

"Gemi batmış mı?" diye sordu Michael.

"Sence ne olmuş olabilir? Monika'nın bulunduğu gemiyi Almanlar torpillemiş. Bu yolculuğa daha önce çıkmasını sağlamalıydık, daha güvenli olurdu."

"Ama Monika kurtulmuş," dedi Gret.

"Adamın söylediği bu," diye yanıtladı onu Katia. "Ama Jenö boğulmuş. Atlas Okyanusu'nun ortasında. Adam bundan emindi. İsimlerini biliyordu."

"Neden başka kimse telefon etmedi?" diye sordu Michael.

"Çünkü haber çok yeni. Yakında yeniliği kalmaz ve telefonumuz susmak bilmez."

Thomas'ın yanına gitti.

"Böyle bir şeye hazırlıklı olmamamız ne kadar tuhaf," dedi. "Şaşırmamız ne kadar tuhaf."

Hemen Elisabeth'e telefon etmeleri gerektiğini ekledi, başkası haber vermeden durumu ona bildirmelilerdi. Londra'daki Erika'ya telgraf çekmeliler, kız kardeşine yardım için elinden geleni yapmasını söylemelilerdi, öte yandan Monika'nın Kanada'ya mı götürüldüğünü yoksa İngiltere'ye geri mi gönderildiğini bilmiyorlardı.

Klaus konusunda ne yapılacağı sorulduğunda Katia içini çekti. Bir süredir ondan hiç haber alamamışlardı. Klaus'un New York'ta kaldığı otele telefon ettiyse de oradan ayrıldığı söylenmişti ona. Thomas, Auden'in adresi üzerinden ulaşmaya çalışmasını önerdi.

Michael telgrafları çekmek üzere evden çıkınca Thomas ile Katia da biraz hava almak istediler. Elisabeth'e daha sonra haber vereceklerdi.

Tatlı sonbahar havasında üniversitenin arazisinde gezindiler.

"Okyanusun ortasında bulunduğunu gözünün önüne getirsene," dedi Katia, "on iki saat boyunca bir tahta parçasına tutunuyorsun. Kocanın gözlerinin önünde dibe gittiğini ve bir daha su yüzüne çıkmadığını hayal etsene."

"Kanadalı sana bunları mı anlattı?"

"Öyle dedi. Aklımdan hiç çıkaramayacağım. Monika nasıl unutacak ve nasıl toparlayacak kendini?"

"Southampton'dan gemiyle ayrılırken onu da yanımıza almalıydık."

"Amerikan vizesi yoktu ki."

"Gemisi yola çıkınca güvenlikte olacağını varsaymıştım. Gerçekten içim rahatlamıştı."

Katia durdu, başını öne eğdi.

"Ben de öyle hissetmiştim. Ne kadar aptalmışım!"

Sabah Erika'dan yanıt geldi, Monika'nın İskoçya'ya gönderileceğini, onun yerini öğreneceğini, iyi olmasını sağlayacağını söylüyordu. Ayrıca Klaus'un nerede bulunduğunu bilmediğini eklemişti telgrafın altına. Öğle yemeğinden önce Auden'den telgraf geldi, Klaus'a ulaşmaya çalışacağını söylüyordu.

Elisabeth her gün birkaç kez telefon etti, annesi ve babasıyla konuştu.

Telefon ne zaman çalsa hepsi de bir haber almayı bekleyerek kapı eşiklerinde durup kulak veriyorlardı. Monika'nın o gemide olduğu haberi gazetelerde yer almış olsa da Princeton'dan ne arayan olmuştu ne de evlerine gelen. Sanki Mannlar bu sakin üniversite kasabasına savaşı da yanlarında getirmişlerdi.

Akşam yemeğinden önce, oturma odasında toplandıklarında Michael bir şey çalabilir miyim diye sordu onlara. Arnold Schönberg'in bir dörtlüsünden ağır tempolu bir muvmanı viyolayla çalacaktı. Çalmaya başladığında Thomas müziğin çok daha amansız bir sesle yarışan çığlıklara benzediğini düşündü, öyle yoğundu ki dinlemeye katlanamayacaktı.

Birkaç gün sonra Londra'daki Erika'dan bir telgraf geldi: "Monika kendini toparlıyor. İskoçya'da kalacak. Güçsüz. Klaus salimen New York'ta. Üzgün."

"Monika'nın güçsüz, Klaus'un da üzgün olduğunu söylüyor herhalde," dedi Michael.

Bir saat geçmeden ikinci bir telgraf geldi, bu seferki Golo'dandı.

"3 Ekim'de *Nea Hellas* ile Lizbon'dan New York'a geliyorum. Heinrich, Nelly ve Werfellerle birlikte. Varian bir yıldız."

"Werfeller kim?" diye sordu Michael.

"Alma Mahler, Franz Werfel'le evli. Üçüncü kocası," dedi Thomas.

"Harika arkadaşlığı olacaktır," dedi Katia. "Bence Nelly'den daha iyi. Nelly'nin sığınacak başka bir yer bulmasını umuyordum."

"Tahminimce Werfeller buraya gelince gidecekleri bir yer olacaktır," dedi Thomas.

"Ben de öyle tahmin ediyorum," dedi Katia.

"Yıldız Varian da kim?" diye sordu Michael.

"Acil Kurtarma Komitesi'ndeki Varian Fry," dedi Thomas. "Onları ülkeden çıkarmak için her şeyi o yaptı. Son derece olağanüstü bir genç adam. Agnes Meyer bile onun becerikliliğini ve zekâsını övüyor."

Thomas Katia'ya bakınca onun da aynı düşünceleri paylaştığını anladı. Almanlar denizaşırı taşımacılığı yapan gemilere saldırdıkları için, Golo, Heinrich ve Nelly hangi gemiyle gelirlerse gelsinler Almanların kötülüğünü görebilirlerdi. *City of Benares*'in Kanada'ya doğru yol alması fark yaratmıştır, diye düşündü Thomas. Almanların, New York'a giden bir gemiye saldırmaya pek hazırlanmayacaklarını hissediyordu. Ancak Monika'nın bulunduğu geminin batması Atlas Okyanusu'nu daha tehlikeli hale getirmişti. Golo'yla diğerlerinin güvende olmasının aldıracağı derin nefesi onların gerçekten New York limanına varıp gemiden inmeleriyle alabileceklerdi. Monika'nın *City of Benares*'te bulunduğunu Golo'nun duymamış olmasını umdu Thomas.

Golo, Heinrich ve Nelly'yi gemiden alıp Princeton'a getirmeden bir gün önce New York'a gidip Bedford'da kalmaya karar verdiler.

Thomas, oraya öğle saatinde varmak istediğini söylediğinde alışıldık sabah çalışmasından vazgeçmesi Katia'yı şaşırttı.

"Birkaç tane plak almak istiyorum," dedi Thomas.

"Bir şey daha al da beni şaşırt," dedi Katia.

"İpucu ver bana."

"Haydn olabilir," dedi Katia. "Dörtlüleri olabilir ya da piyano parçaları. Hoşuma gider, zararsız parçalar."

"Bunun için mi istiyorsun onları?"

Gülümsedi karısı.

"Bana yazı hatırlatıyorlar."

"Bugün rüzgâr buz gibi geldi bana," dedi Thomas, "daha sıcak bir yerde yaşamanın iyi olacağını düşündüm."

"Michael, Gret ve bebek batı kıyısına taşınıyorlar. Heinrich de Los Angeles'te olacak."

"Ya Nelly?" diye sordu Thomas.

"Nelly'nin adını anma. Onunla aynı çatı altında olma düşüncesi korkutuyor beni."

Bedford'daki öğle yemeğinden sonra Thomas tek başına taksiyle şehir merkezine gitti, şoföre kendisini Altıncı Cadde yakınında indirmesini söyledi, mağazaya kadar olan birkaç sokağı yürüyerek geçecekti. Princeton'da genellikle hep tetikteydi, her yerde kendisini görüp tanıyacaklarının farkındaydı. Buradaysa ona bir Avrupa şehrini hatırlatan dar sokaklarda gözlerini rahatça herkesin üzerinde gezdirebilirdi. Yanından geçtiği kişilerin çoğu dalgın ve meşgul görünse de sonunda kendisine doğru gelen bir genç adam göreceğini, bir an göz göze geleceklerini, gözlerini ona dikip derin derin bakmaktan çekinmeyeceğini, duyduğu ilgiyi gizlemeyeceğini biliyordu.

Sokaktaki ticari yaşamın yoğunluğunda kendine has bir şehvet vardı. Thomas vitrinlerin önünde oyalanabiliyor, ya da hüküm süren telaşlı ortama karışabiliyor, bir kamyonetten bir mağazaya mal taşınırken kenara çekiliyordu. Sokaklardakilerin çoğu erkekti. Thomas onları izlemekten öyle büyük bir zevk aldı ki neredeyse farkına varmadan plakçının önünden geçip gidecekti.

O mağazaya bir önceki gidişinde çok arzuladığı, neredeyse hayal bile edilemeyecek bolluktaki şeylerle çevrili bir çocuk gibi olduğunu hatırladı. Dükkân sahibiyle yardımcısının, ki ikisi de İngilizdi, kendisine göstermiş oldukları yakın ilgi de geldi aklına.

Sokaktayken içinde uyanan arzu, seçebileceği binlerce plağın arasında şimdi kendine bir odak noktası buluyordu.

Kapıyı açtığında bir çıngırak çalmış olsa da bir süre kimse görünmedi. Büyük, kare mekânın tıklım tıklım dolu olduğunu gördü, her tarafta üst üste yığılı plak kutuları vardı. Dükkân sahibi arkadaki odaların birinden, Thomas'ın o dükkâna ilk geldiğinde de sırtında olan aynı bol kesimli gri takım elbiseyle çıkıp geldiğinde iki adam birbirlerine baktılar ama konuşmadılar. Dükkân sahibi Thomas'ın yarı yaşında olmalıydı ama bu aralarındaki bağı zayıflatmadı. Thomas etrafına bakınırken oradaki plakların sayısının daha önceki gelişine göre çok daha fazla olduğuna emin oldu.

"Neden bütün bunlar?" diye sordu, sergilenen malların çokluğunu ima ederek.

"İşimiz hiç bu kadar iyi olmamıştı. Bunun da anlamı Amerika'nın yakında savaşa gireceği. Savaş günleri için plak stokluyor insanlar."

"Neşeli müzikler mi?"

"Hayır, her türlüsünü istiyorlar. Opera komikten ağıtlara kadar."

Thomas adamın bembeyaz yüzündeki dolgun kırmızı dudaklarına baktı. Savaş onu eğlendiriyor gibiydi. Yardımcının nerede olduğunu merak etti.

Dönüp rafların birindeki plakları incelemeye başladı.

"Onlar size olmaz," dedi adam. "Tabii birden swing'e ilgi duymaya başlamadıysanız."

"Swing mi?"

"Faturaları ödememize yardımcı oluyordu ama şimdi artık ayak bağı. Hepsi Bach ayinleri ve çello müziği ve Schubert'in ezgileri. Bir adam var, Hugo Wolf'un bütün şarkı kayıtlarını topluyor. Bir yıl önce burada bir Wolf plağım vardı, üzerinde beş yıllık toz birikmişti."

"Wolf'a hiç ısınamadım."

"Yine de ilginç bir hayatı var. Bestecilerin hayatı yazarlarınkinden daha ilginç. Neden böyle bilemiyorum. Tabii sizinki ilginçse o başka."

Thomas'a, onun kim olduğunu iyi bildiğini hatırlatıyordu.

"Buxtehude?" diye sordu Thomas.

"Onda bir değişiklik yok. Sadece tatsız org müziği. Hiç kimse vokal

müziğin ses kaydını yapmamış. *Membra Jesu Nostri*'nin ortaya çıkmasını beklerdim, ama izi bile yok. Ben de söylemiştim o parçayı."

"Nerede?"

"Durham Katedrali'nde."

Yardımcı göründü.

"Princeton'daki konferanslarınızdan birini dinlemeye giden bir arkadaşım var," dedi yardımcı, selam bile vermeden.

Thomas'ın gözü onun pembe yanaklarına, sarı saçlarına gitti.

"Sanırım tanıştırılmadık," dedi.

"Henry," diye atıldılar dükkân sahibiyle Henry'nin kendisi aynı anda.

"İkinizin adı da mı Henry?"

"Onun adı Adrian," dedi Henry, patronu işaret ederek.

Adı söylendikten sonra patronun bakışları daha alaycılaşmış, daha delici olmuştu.

"Schönberg?"[1] diye sordu Thomas.

"Çok popüler," diye yanıtladı onu Adrian. "Geçen hafta koyu Episkopal yaşlı bir karı-koca gelip *Pelleas ve Melisande* aldılar."

"Lieder[2] olan yeni bir kutu geldi bize, neydi adı?" diye sordu Henry.

"*Gurrelieder*. On dört plak."

"Başka ne var sizde ondan?"

"Epeyce bir şeyler var. Neredeyse popüler hale geldi."

"Satın alacağım plakları otelime gönderebilir misiniz?"

"Ne zaman?"

"Karımla ben yarın sabaha kadar Bedford Oteli'nde kalıyoruz."

"Bugün akşama kadar gönderirim."

"*Samson ve Delilah*'dan bir kontralto arya var."

"*Mon coeur*," dedi Henry, kusursuz bir Fransızca aksanla.

---

1 Arnold Schönberg (1874 –1951) Avusturyalı/Amerikalı besteci, müzik teorisyeni, yazar ve ressam. 20. yüzyılın en etkili bestecilerindendir. Yahudi olduğu için Naziler tarafından hedef gösterilmiş, müziği yasaklanmıştır. 1933'te Amerika'ya göç ederek Amerikan vatandaşlığı almıştır. (çn)

2 (Alm.) Lied: Şarkı (çoğulu: Lieder).

"Evet, o."

"Sadece arya mı, operanın tamamı mı?"

"Sadece arya."

"İyi bir şey buluruz."

"Beethoven'in Opus 132'sinin da bir kaydı var ama çizilmiş. Başkası olsun isterim."

"Opus 131'i de severim," dedi Adrian.

"132'yi istemek için nedenim var."

"Birkaç tane plak var elimde. En iyileri olduğunu düşündüklerimi de katayım mı?"

"Evet, size şimdi bir çek yazabilirim. Belki son dörtlülerinin tamamını, birkaç tane Haydn ve Mozart dörtlüsü ve bir de *Sihirli Flüt*'ü alabilirim. Yüklü miktarda aldığım için sanırım indirim yaparsınız."

"Yüklü miktar bir Alman kavramı mı?" diye sordu Adrian.

Thomas'ın ödemesi gereken miktar üzerinde anlaştıklarında ve çek yazıldığında Adrian kapıya kadar eşlik etti Thomas'a.

"Siz New York'tayken karınız hep yanınızda mıdır?" diye sordu.

"Her zaman değil," dedi Thomas.

Adrian'ın elini sıkarken adamın kızardığını gördü. Kendisininse, yanaklarının kızardığının pek görülemeyeceği kadar yaşlı olduğu geldi aklına, ancak yine de ne kadar etkilendiğini belli edebilmiş olmayı umdu.

Ertesi gün kendilerini limanda bekleyecek iki araba ayarladılar. Ilık bir Ekim günüydü, kalabalıkların arasında yürümeye başladılar. Alma Mahler ve Franz Werfel'i karşılamaya çok sayıda gazeteci gelmemiş olması rahatlattı Thomas'ı. Gustav Mahler'le karısı arasındaki mektupların yer aldığı bir kitap okumaktaydı, Alma'nın o mektuplardaki tavrının son derece ihtiyatsız olduğunu, hiçbir şeyden çekinmediğini görmüştü. New York basınının onun bu tavrıyla karşılaşmamasının daha iyi olacağını hissediyordu.

"Annem onu severdi," dedi Katia, "ama zaten ünlü olan herkesi

severdi. Alma Mahler'in o Nelly ile yolculuk ettiğini düşünemiyorum bile. Ama belki Heinrich ve Golo onların arasını yapmışlardır. Benim hâlâ anlayamadığım o beşinin nasıl bir arada yolculuğa çıktığı."

"Ben de anlamıyorum," dedi Thomas. "Alma ve Franz'la Fransa'da karşılaşmış ve birlikte yola çıkmaya karar vermiş olmalılar."

Birkaç yolcuya *Nea Hellas*'la gelip gelmediğini sorunca geminin bir saat önce demirlemiş olduğunu öğrendiler.

"Alma Mahler'in bavulları yüzünden gecikmişlerdir," dedi Thomas. "Epeyce bavulu vardır onun."

"Ve Nelly, senin yengen," dedi Katia, "gümrükteki görevlilerden birine mutlaka tatsız bir şey söylemiştir."

Kalabalık azalınca, yolcuların çıktığı kapıya yaklaştılar. Sonunda, önde Golo olmak üzere beşi de göründü, Heinrich'in ne kadar yaşlı ve yorgun, Franz Werfel'in de ne kadar canı sıkkın göründüğünü gören Thomas çok şaşırdı. Öte yandan Nelly birinin genç ve delişmen kızına benziyordu.

Alma Mahler ilerleyip Thomas ve Katia'ya sarıldı. Ötekiler de birbirlerine sarılıp öperken, tokalaşırken Golo bir kenarda durdu.

"Tek istediğim, sıcak bir banyo, pembe bir cin ve küçük bir kuyruklu piyanonun yanında bekleyen iyi bir piyano akortçusu," dedi Alma, sanki Thomas ve Katia'ya olduğu kadar bütün çevresine ve hatta New York kentine de hitap ediyordu. "Ama sıcak banyoyla başlayayım. Oteldeki hizmetçi neden küveti doldurmaya başlamadı hâlâ?"

"Size katılmayı çok isterim," dedi Nelly, Alma'nın omzuna dokunarak. "Evet, sıcak bir banyo!"

"Eh, bana katılmayacaksınız. Şuna emin olun: New York'ta kalışımız sırasında ne kadar alışılmadık şey yaşarsak yaşayalım, bana katılmanız bunların arasında olmayacaktır."

Nelly gülümsemeye çabaladı.

"Bıktım artık sizden," diye devam etti Alma. "Hepimizin burasına kadar geldi."

Heinrich'e döndü.

"Söyleyin şu Nelly denen kadına, çekip gitsin. Eminim ki onun gibi biri için New York'ta yapacak çok şey vardır."

Alma, Werfel'in yanına gidip başını ona yasladı, o arada Golo'nun gözlerini kendisine diktiğini gördü Thomas; Alma bir elini Werfel'in boynuna doladı, öteki eliyle eski bir deri evrak çantasını sıkı sıkı tutuyordu. Werfel'e iyice sokulurken memnunlukla mırıl mırıl konuşmaya başladı.

"İnsanın güvende olması ne kadar iyi," dedi.

"Sanırım arabalara gitme vakti geldi," dedi Katia. "İki araba bekliyor bizi. Bavullarınız arkadan gelebilir. Şoförlerden birine gemicilik şirketinde bu işi ayarlamasını söyledik."

"Eşyamız yok ki," dedi Heinrich. "Burada ne görüyorsanız o kadar."

Eski püskü birkaç sandığı işaret etti.

"Her şeyimizi yitirdik," dedi Nelly.

Thomas bavulları inceledikten sonra Nelly'ye bakınca çoraplarının yırtık ve ayakkabılarından birinin topuğunun da yerinden çıkmış olduğunu gördü. Werfel'in ayakkabıları da neredeyse dağılıyordu. Tekrar başını kaldırdığında Golo'nun hâlâ kendisine baktığını gördü, yanına gidip ona sarıldı.

"New York Filarmoni'den bir adam," dedi Alma, "bizi karşılamaya söz vermişti. Bizim için otelde yer ayırttı. Otuz saniye içinde görünmezse, orkestrası Gustav'ın müziğine bir daha çalmamak üzere veda edebilir."

Arabalara doğru ilerlerken üzerinde "Mahler" yazılı bir levha taşıyan bir adam gördüler.

"Benim Mahler," dedi Alma adama. "Eğer daha uygun bir yerde bekleseydiniz göreceğiniz kişi yine ben olacaktım, ama daha keyifli olarak. Bu da, Amerika'nın savaşa girmemesinin daha iyi olacağına beni her zamankinden daha çok ikna ediyor. Katılırsa yardımı değil, zararı dokunur."

Katia, hemen arabalara gitmeleri gerektiğini işaret etti Thomas'a.

Alma Thomas'ın yanında yürüyordu.

"Şu oğlunuzun o buz gibi tavrına ve antisosyal surat asmalarına aldırmayın. Başaracağımızı hiç düşünmüyordu. Öyle serüvenler yaşandı ki."

Thomas'ın koluna girdi.

"Herkes Golo'dan hoşlanıyor," diye devam etti Alma. "Bunu hak edecek bir şey yapmasa da. Konuşmuyor, gülmüyor bile. Ama görünüşe bakılırsa kimse buna aldırmıyor. Gemideki garsonlar sevmişlerdi onu. Sınır muhafızları da hoşlandılar. Hiç tanımayanlar bile hoşlandı. Hatta şu korkunç Nelly bile hoşlanıyor ondan. Umarım artık görmem o kadını. Onun o korkunç hallerinin tamamını düşünmek bir haftamı alır. Heinrich ise öyle duyarlı ki. Ama hepimizin çılgınlık yaptığı anlar vardır. Böylece Heinrich de Nelly'yle evlenmiş. Bana baksanıza, hep Yahudilerle evleniyorum."

Önden yürüyen Katia bu son söyleneni duyunca telaşla arkasına baktı.

Alma gürültülü bir kahkaha attı.

Arabaların yanına varınca Alma ve Werfel en kısa zamanda Princeton'a gelip onları ziyaret etme sözü verdiler. Ötekilerle vedalaşmadan önce Alma Thomas'ı dudaklarından öptü.

Alma'nın bindiği, Filarmoni'nin talihsiz adamının da ön koltukta oturduğu araba yola çıkınca Heinrich, Princeton'a Thomas ve Katia'yla gitmek istediğini söyledi, belki Nelly ve Golo da arkadaki arabayla peşlerinden gelirlerdi.

Holland Tünelinden[1] geçer geçmez, Thomas Heinrich'in neden onlarla yalnız kalmak istediğini anladı.

"Mimi ile Goschi'yi kurtarmak istiyorum," dedi Heinrich.

Heinrich'in kızı Goschi yirmili yaşlarının başında olmalı, diye düşündü Thomas.

---

1 Holland Tüneli, Amerika Birleşik Devletleri'nde Hudson Nehrinin altından geçen ve New York'un Manhattan semtini New Jersey eyaletindeki Jersey City kentine bağlayan tünel. (çn)

"Nerede onlar?" diye sordu.

"Hala Prag'dalar."

"Ne durumdalar?"

"Onlar gibileri gitgide sıkıştırılıyorlar. Mimi Yahudi, benim yüzümden de mimlenecekler. Mimi'den umarsız mesajlar aldım, Nelly'nin bunlardan haberi yok. Bu konuda Varian Fry'la konuştum, o da bana seninle görüşmemi önerdi. Senin nüfuz sahibi olduğunu düşünüyor gibi."

Thomas, abisinin eski karısına ve kızına yardım etmesinin kolay olmayacağını biliyordu.

"Bana onlarla ilgili ayrıntılı bilgi verirsen bazı yerlere aktarabilirim. Ama emin değilim..."

"Bazen," diyerek araya girdi Katia, "her şey çok yavaş oluşur, sonra da hızlanır. Bu yüzden dert etme."

Thomas keşke Katia böyle söylemeseydi diye düşündü. Onun sözü, Mimi ve Goschi için gerçekten bir şey yapılabileceği anlamına geliyordu.

"Mimi'yi son göreli ne kadar oldu?" diye sordu Thomas.

"Bir süre oldu," dedi Heinrich. "Bütün bunların geleceğini on yıl önce bilmeliydim. Başka herkesi uyardım."

"Burada olduğumuz için şanslıyız," dedi Katia.

"Ülke değiştiremeyecek kadar yaşlıyım," dedi Heinrich. "Fransa'da kalamayacak kadar da yaşlıydım. Otelden ayrıldığımızın ertesi günü bizi almaya geldiklerini öğrendik. Bir gün için kaçırdılar bizi ellerinden."

"Fransız polisi mi?"

"Hayır, Almanlar. Bizi doğruca anavatanımıza gönderirlerdi. Sen kitaplarını, küçük romanlarını yazıyorsun, konuşmalar yapıyorsun, sonra da faşistler için altın ödül oluyorsun. En korkuncu Nelly'yi bu işe bulaştırmış ve Mimi ile Goschi'yi terk etmiş olmam."

* * *

Eve varır varmaz Golo'ya Monika'yı anlattılar. Monika'nın gözlerinin önünde boğulan kocasının imgesi Golo'nun aklından çıkmıyordu.

"Sen de öyle bir yolculuğu yeni arkanda bıraktın," dedi Katia. "Monika'ya en iyi sen yazabilirsin. Hepimiz yazdık ona, ama Erika zavallı çocuğun hâlâ uyuyamadığını, sakinleşemediğini ve sürekli ağladığını söylüyor."

"Ben de olsam hep ağlardım," dedi Golo. "Torpillenmek düşüncesi! Aklım almıyor."

Yemekten önce Golo çalışma odasındaki Thomas'ın yanına gitti.

"Amerika savaş ilan edecek mi?" diye sordu.

"Burada savaşa çok karşılar," dedi Thomas. "Belki Londra'nın bombalanması bunu değiştirir, ama emin değilim."

"Katılmalı. Sen tavrını açıkladın mı?"

Thomas tuhaf tuhaf baktı ona.

"Yine mi sessiz kaldın?" diye sordu Golo.

"Uygun zamanı bekliyorum."

Amerikan hükümetini eleştirerek Golo, Heinrich ve Nelly'nin Atlas Okyanusu'nu salimen geçmelerini tehlikeye atmak istemediğini söylemek üzereydi ama Golo'nun bunu zaten fark edeceğini varsaydı.

"Neden kimse Klaus'tan söz etmedi?"

"New York'ta o."

"Neden bizi karşılamaya gelmedi?"

"Bir süredir bizimle teması kesildi. Otelden otele geçiyor. Annen onu bulmaya çalıştı ama başaramadı."

Thomas, yirmi bir yaşına gelen Michael'in kendisinden on yaş büyük Golo'yla ne kadar yakın olduğunu unutmuştu. Golo gelir gelmez ikisi birbirlerinden ayrılmaz oldular, kimseyi gözleri görmüyordu. Gret bebekle yanlarına gelince Golo yengesine sarıldı, sonra da bebeği gururla ve keyifle inceledi. Onu kucağına almak için izin istedi, alınca da küçük Frido'yu sallayıp durdu.

Aile yemekteyken bebek yan odada derin bir uykuya dalmıştı, Gret kendisini dışlanmış hissetmesin diye onunla nazikçe konuşan Golo'yu seyretti Thomas. Düşünceli olan oydu hep, diye düşündü, sorumluluk taşıyan evlat, sanatoryumdan çıkan annesi kendini toparlarken, savaş dolayısıyla kafası meşgul olan babası kitap yazarken, Erika ile Klaus akıllarına eseni yaparken Monika'yla ilgilenen oydu.

"Princeton'ın en iyi yanı," dedi Michael, "babamızın kütüphaneyi kullanabilmesi. Kaç kitap isterse alabiliyor oradan. Almanca stokları iyi."

Katia, ertesi gün öğle yemeğini dışarıda yemeleri için Michael ile Gret'i teşvik etti, Frido'yu ona bırakabilirlerdi. Golo'nun bebeği yatağından almasını da yasakladı.

"Onu kucağıma almazsam nasıl yakından tanıyabileceğim?"

"Baban karşısına oturup gözlerini ona dikmeyi seviyor. Michael ile Gret'i odadan çıkarabilirsek aynen öyle yapıyor."

"Zavallı çocuğu korkutmuyor mu bu yaptığı?"

"Ailenin diğer üyelerinin aksine," dedi Thomas, "Frido çok iyi huylu."

"Onu kucağıma almam için bundan iyi sebep mi olur," diye yanıt verdi Golo.

Eğilip bebeğin karyolasının içine doğru, "Ben Nazilerden kurtarılan amcanım senin," diye fısıldadı.

"Bebeğin yanında o sözcüğü ağzına alma!" dedi Katia.

"Ben ailenin bağrına geri dönen amcanım senin."

Michael, Gret ve bebek New York'tan ayrılana kadar Thomas yeni aldığı plakları ortaya çıkarmadı. Schönberg'in plağı çalarken, müzik Michael'in viyolayla çaldığından daha da etkileyiciydi. Keşke nota kâğıtları da olsaydı diye düşündü, o zaman teknik açıdan da anlayabilirdi müziği. Genellikle, yeni bir şey satın aldığında, Katia odada kalıp dinlerdi, ama bu kez birkaç dakikalığına kapının eşiğinde durdu, sonra mutfağa geri döndü.

Sonraki günlerde, hava yağmurlu, evin içi de gürültülüydü. Nelly

odasında kalmak yerine konuşacak adam arıyordu. Katia'nın Nelly'nin yanında uzun uzadıya kalmaktan kaçınma konusunda gösterdiği beceri eğlendirdi Thomas'ı. Kendisi de Nelly'nin topuk seslerini duyunca çalışma odasından çıkmıyordu; Thomas'ı kesinlikle rahatsız etmemesi konusunda Nelly'yi uyarmıştı Katia. Nelly birkaç kez Golo'nun yanına gidip onun yanından ayırmadığı kitapları karıştırınca Golo kitaplarını alıp çatı katına çıkmıştı.

Bir süre sonra Nelly'nin hizmetkârlarla konuştuğu görüldü.

Franz Werfel telefon edince Thomas onu ve Alma'yı akşam yemeğine davet etti. Onların daveti kabul ettiğini duyan Heinrich, Nelly ve Golo homurdandılar.

"Huzur içinde zaman geçiriyorduk," dedi Golo.

"Hepimiz onlara çok iyi davranmalıyız," dedi Katia.

Alma baştan ayağa beyazlar içindeydi, boynunda da değerli bir inci kolye vardı. Werfel onun arkasından yürüyordu. Thomas'a bakarken yakında sınır dışı edileceğine inanan birine benziyordu.

Daha ilk içkisi gelmeden konuşmaya başlamıştı Alma.

"New York'ta çok hareketli zaman geçirdik. Her gece öyleydi. Öğle yemeği üstüne öğle yemeği. Davet üstüne davet. Biliyorsunuz Viyana'da ilk kocam dolayısıyla tanınırım ben, ama New York'ta kendi işimle, özellikle de şarkılarımla biliniyorum. Tabii herkes tarafından değil ama konuyu bilenler tarafından. Akın akın otelimize geliyorlar. Tatlım bitkin düştü."

Werfel'i işaret etti.

İçkiler geldiğinde ayağa kalktı.

"Çalışma odanızı görmeliyim," dedi Thomas'a. "Benim adamlarımın nerede çalıştıklarını görmek hep hoşuma gider."

Thomas çalışma odasına gitmek için Katia'nın yanından geçerken Katia ona yanındaki kişinin kalitesinden etkilendiğini belli etmek istercesine baktı.

"A, harika bir yer," dedi Alma. "Kapı da sağlama benziyor. Amerikan kapıları genellikle en ucuz ahşaptan yapılır. Sizin de iyi kapılara ihtiyacınız var, Nelly'yi düşünürsek."

Thomas konuyu değiştirmesi gerektiğini hissetti.

"Sizinle ve Mahler'le o ölmeden hemen önce tanışmıştık," dedi Thomas. "Hatırlıyor musunuz bilmem. Münih'te onun Sekizinci Senfoni provalarında bulunmuştum."

"Hatırlıyorum sizi. Daha doğrusu görüyordum sizi. Siz ve karınız Münih'teki operanın demirbaşıydınız. Herkes sizi gösteriyordu. Siz geldiğiniz için kendini şanslı hissediyordu Mahler. Ben bu Sekizinci Senfoni'ye hep Elma Senfonisi derim, çünkü elma ağacı çiçekleri ve elmalı pastayla doludur. Ve bütün o korolarla birlikte bolca tarçın ve şekerle de. O günlerde hiç huzurum yoktu."

"Ben onun dikkat çekici bir eser olduğunu düşünürdüm."

Alma ona yaklaştı, elini tuttu, sonra sırtını kapıya döndü. Heyecanlanmış görünüyordu.

"Ve o sıralarda," diye devam etti Alma, "sizin ve benim uyumlu bir çift olabileceğimiz gelmişti aklıma. Gerçek bir Almanla evlenmek isterdim, sizin gibi dışa dönük biriyle, Gustav ve Werfel gibi durmadan kasvetle geçmişi düşünen biriyle değil. Gropius bile öyleydi, Yahudi olmamasına rağmen. Binlerce yıllık üzüntü insanı çökertebilir sonunda."

Thomas bu fikirlerini New York'ta ulu orta söylememesi için onu belki de uyarması gerektiğini düşündü.

"Ve sizin evinizi idare etmek de isterdim," diye sürdürdü konuşmasını Alma. "Sizin abinizden daha yakışıklı olduğunuzu düşünürdüm. Şimdi bu kadar yakınınızdayken sizinle ilgili duygularım daha da pekişti."

Centilmenlik gereği Thomas'ın da belki buna karşılık vermesi gerekirdi. Bir şey söylemek yerine daha sonra Katia'ya anlatabilmek için Alma'nın ağzından çıkan sözleri aklında tutmaya çalıştı.

Sofrada Alma konudan konuya atlayarak bol bol konuştu.

"Hasta olduğunu söyleyen insanların gerçekten hasta olmaları

gerektiğini düşünüyorum," dedi. "Burnunun üzerinde bir sivilce çıksa Gustav dünyanın sonunun geldiğini sanırdı. Ve sanırım bu kanaatlerinden cesaret alıyordu, çünkü erken öldü. Aslında hastaydı. Ama biz çok şaşırdık, çünkü gerçekten hastalanmadan önce o kadar çok hasta olurdu ki."

Thomas onun Mahler'den bu şekilde söz etmesinin çok tuhaf olduğunu düşündü. Ölümünden otuz yıl sonra büyük bestecilerin mabedindeki yerini almıştı bile. Alma ise ondan evlenmiş olduğu zavallı bir yaratık olarak söz ediyordu. Thomas Alma'nın gözlerindeki ışığı inceledi. Hızlı, cıvıl cıvıl konuşmalarıyla Mahler'in hayatına ışık saçmış olmalıydı.

"Gustav da sizin az önce yaptığınız gibi sessizliğe gömülürdü. Etkili bir sessizlik olurdu bu. Ne düşündüğünü sorduğumda, 'Notaları, sekizlik notaları,' derdi. Siz ne düşünüyorsunuz?"

"Sözcükleri, cümleleri," dedi Thomas.

"Tatlım'la ben sizin ve Katia'nın gelip Los Angeles'te yaşamanızı istiyoruz. Biz oraya yerleşmeye karar verdik. Tatlım senaryolar yazacak, ya da en azından öyle yapmayı düşünüyor. Orada yaşayan herkesin listesini yapıp gözden geçirdik ama Schönbergler dışında konuşabileceğimiz kimse yok."

"Schönbergler nasıl insanlar?" diye sordu Thomas, dikkati Los Angeles'te yaşamayı planlayan Heinrich ile Nelly'nin Alma'nın görüşebileceği kişiler listesinde olmadıkları gerçeğinden başka tarafa çekmek için.

"Baştan aşağı Viyana onlar."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Sadece kendi müziğiyle ilgileniyor Schönberg. Başka hiçbir şeyi umursamıyor. A, kendi soyu hariç. Onu umursuyor, karısı da öyle. Gizli amacı olmayan insanlar, söyledikleri her şey çok ilgi çekici. Viyana bu işte."

Thomas, masanın karşı tarafında oturan Nelly'nin giysisinin askılarından birinin omzundan kaydığını ve sutyeninin bir kısmının görün-

düğünü fark etti. Alma Mahler'in kışkırtıcı konuşmasının ona kaybettiği bir Almanya'yı hatırlattığını düşündüğü sırada Nelly'nin ihtiyatsızlığı dikkatini çekmişti. Alma, Münih kafelerindeki genç bohem kadınlar gibiydi, Nelly ise Atlas Okyanusu'nun bu yanına dükkânlarda ya da barlarda çalışan Alman kadınların havasını getirmişti, cilveli bir havaydı bu ama aynı zamanda biraz da nefret vardı içinde, özentili tavırların çoğunun gerisinde ne olduğunu Nelly'nin görebildiğini akla getiriyordu.

Çocukluğunda farklı yiyecekleri nasıl yemiş olabilirse iki kadının farklı konuşma tarzlarına da o şekilde kulak veriyordu Thomas.

"Kaliforniya güneşinin özlemini çekiyorum," dedi Nelly. "Hepimiz öyle değil miyiz? Los Angeles araba dolu olacak, ben de bayılırım arabalara. İnsanlar Amerika'nın heyecan verici olduğunu söylüyorlar. Princeton'ı görmemişler hiç, başka da bir şey demeyeyim! Geçen hafta gerçekten de içki çekti canım. Sadece bir kadeh değil, barda içki içmek istedi. Bunun için yola koyuldum. Peki ne buldum? Tek bir bar yoktu görünürde. Adamın birine sordum, o da bana Princeton'da bar yok dedi. İnanabiliyor musunuz?"

"Tek başınıza gidip bar mı aradınız?" diye sordu Alma.

"Evet."

"Viyana'da böyle yapan kadınların bir adı vardır."

Nelly ayağa kalktı, ağır adımlarla çıktı odadan, yemeğini bitirmemişti.

"İkinci Viyana Okulu bestecileri[1] arasında," dedi Alma, doğrudan Thomas'a hitap ederek, "en yeteneklisi ve özgünü Webern'dir. Ama elbette Yahudi değil o, dolayısıyla pek kimse ilgilenmiyor."

"Ama opera yazmamış ki," dedi Golo.

"Kimse böyle bir şey istememiş de ondan. Neden istememişler? Çünkü Yahudi değil!"

Katia iki elini de masaya dayadı, sesli sesli iç geçirdi. Heinrich de Werfel de tedirgin görünüyorlardı.

1 İkinci Viyana Okulu: Arnold Schönberg ve öğrencilerinin, özellikle Alban Berg ve Anton Webern'in oluşturduğu bir grup besteci. (ç.n.)

"Karım birkaç kadeh içince," dedi Werfel, "Yahudi ırkı hakkında kötü sözler söylemekten hoşlanır. Amerika'da böyle davranmayacağını umuyordum."

Yandaki odada bir çatırtı duyuldu. Pikabın iğnesi bir metalin üzerine inmişti, pikabın sesi de iyice açılmış olduğundan dayanılmaz bir gürültü kopmuştu. Az sonra, iğne bir plağın üzerine rastgele konulunca bir gıcırtı duyuldu, bir caz parçasının sesi evin içini doldurdu.

Katia, "Kapat şunu," diye bağırdı, Nelly elinde içki kadehiyle yemek odasına girerken.

"Akşamı biraz canlandırmak istedim," dedi Nelly.

Sarsak adımlarla Heinrich'in sandalyesinin arkasına gitti, kollarını onun boynuna doladı.

"Heinri'mi seviyorum," dedi.

Katia yandaki odaya gidip pikabı durdurdu.

"Sanırım karımın yatma vakti geldi," dedi Heinrich.

Zorlukla ayağa kalktı, acı çeker gibiydi, Nelly'nin elinden içkisini aldı, masanın üzerine bıraktı. Sonra onun elini yakaladı, yanağından öptü ve kimseye iyi geceler dilemeden ikisi odadan çıkıp gittiler.

Üst kata çıkarlarken basamaklardaki ayak sesleri duyuluyordu.

"Dediğim gibi," diye devam etti Alma, sanki az önce sözü kesilmiş gibi, "Schumann'a hiç ısınamadım. Senfonilerini sevmiyorum. Piyano müziğini sevmiyorum. Dörtlülerini sevmiyorum. Hele şarkılarını hiç sevmiyorum. Bir besteci hakkında şarkılarına bakarak hüküm verilebileceğine inanıyorum. Kocamın şarkıları mükemmeldi, Schubert'inkiler de öyledir. Fransızların şarkılarından bazılarını da severim. Ve İngilizlerin şarkılarını. Birkaç tane de Rus şarkısı var. Ama Schumann'ınkilerin hiçbirini sevmem."

"Annemle babam onun *Dichterliebe*'sini severlerdi," dedi Katia. "Evimizde sık sık çalınırdı. Tekrar dinlemek isterdim."

Golo söylemeye başladı:

"Tamamen açmış çiçekler
fışkırdı gözyaşlarımdan,
ve iç çekişlerim dönüştü
bülbüllerin korosuna."

"Ah, Heine," dedi Alma, "harika bir şairdi, Schumann'ın onu kullanması çok akıllıcaydı. Ama şarkı bana hitap etmiyor, iç çekişler olsun ya da olmasın. Eğer Los Angeles'te Schumann yoksa, ki öyle olacağını sanıyorum, ben mutlu bir kadın olacağım."

Nelly'nin çaldığı plaktan hiç söz edilmedi. Thomas'ın çağırdığı araba gelince Alma ve Werfel gittiler. Kaliforniya'ya taşınıp onlara yakın bir yerde oturmayı düşüneceklerine dair söz almışlardı Mannlardan.

"Ama unutmayın, Schumann olmasın!" diye seslendi Alma. "Schumann olmasın."

Arabaya girerken onun şarkılarından birinin baş kısmını söylüyordu yüksek sesle.

Golo odasına gitmeye hazırlanırken Katia ona ve Thomas'a kendisiyle birlikte yemek salonuna gelmelerini söyledi. Orada kapıyı kapatırlar, kimse duymadan konuşabilirlerdi.

"Nelly için söyleyecek bir çift lafım var," dedi Katia. "Heinrich Mann'ın eşinin bar arayarak tek başına Princeton sokaklarında dolaştığı duyulursa, ki duyulacak, ailemizin nasıl rezil olacağını düşünemiyorum bile. Pasaklı bir sürtük, bir bar kadını o. Daha da kötüsü bu gece Alma Mahler'in önünde kendini teşhir etti. Alma bizim hakkımızda ne düşünür kim bilir."

"Alma da az değildi," dedi Golo.

"O her zaman her şeyi abartır," dedi Katia. "Ama çok şey de geçti başından."

"İki kocasının ölmesini mi söylüyorsun?"

"Bildiğim kadarıyla Mahler'e bağlıydı," dedi Thomas.

"Evimize tekrar gelmeyi kabul etmesi biraz zaman alacaktır," dedi

Katia. "Onları ağırlamayı öyle istiyorduk ki. Biliyorsun, burada yalnızız, Golo!"

Ertesi sabah Thomas çalışma odasındayken Katia içeri girdi, kapıyı arkasından kapadı. Endişeli görünüyordu. Az önce Heinrich ile Nelly'yi istasyona bırakmıştı, kıyafet almak için New York'a gideceklerdi. Thomas karısının Nelly'nin yaptığı bir şeyi anlatmak için odaya geldiğini tahmin etti.

"Yo, Nelly değil, Golo. Biraz evvel bir fincan çay içtim onunla, öyle şeyler söyledi ki sen de duymalısın. Sabah odasında beklemesini söyledim ona."

Annesiyle babası odaya girdiğinde kitap okumakta olan Golo başını kaldırıp bakmadı, oysa Thomas gelişlerini duyduğuna emindi.

"Bütün bu olayı ben yaratmadım," dedi. "Annem dün gece hakkında ne düşündüğümü sordu, ben de ona olanları anlatmaktan başka çarem olmadığını hissettim."

Golo'nun sesinin tonunun çok daha büyük yaşta birininki, hatta bir din adamınınki gibi olduğunu fark etti Thomas. Golo bir koltukta bacak bacak üstüne atmış oturuyordu, bakışları ciddiydi.

"Bizim Fransa'dan ne şekilde çıktığımızın ayrıntılarını bilmiyorsunuz, çünkü hiçbirimiz o ayrıntıların üzerinden geçmek istemiyor," dedi Golo. "Ama bilmeniz gereken şeyler var. Werfel ve Alma'yla buluştuğumuzda yanlarında yirmi üç bavul vardı. Yirmi üç! Alma, Werfel ve bavulları Lourdes'daymışlar. Alma'nın tek derdi o yirmi üç bavulun başına ne geleceğiydi. Varian Fry ona muhtemelen Pireneler'den yürüyerek geçmek zorunda kalacağını ve olabildiğince kimseye görünmemeye çalışması gerekeceğini söylediğinde Alma bavullarını kimin alacağını sordu ona."

Sözlerine devam etmeden önce gözlerini uzak bir noktaya dikti Golo.

"Frau Mahler'in gemiden inerken yanında taşıdığı bir çantada Bruckner'in Üçüncü Senfoni'sinin özgün notaları ve Beethoven'in bir

zamanlar kocasına verilmiş bir tutam saçı varmış. Saçı ne yapacaktı bilmem, ama Bruckner konusunda neler planladığını biliyorum. Onu Hitler'e satmak istiyordu. Hitler de almak istiyordu. Hitler derken Adolf Hitler'i kastediyorum. Hatta fiyatta bile uyuşmuşlar. Mesele, Alma'nın nakit istemesi ve Paris'teki Alman Büyükelçiliğinin elinde onu tatmin edecek miktarda nakit paranın bulunmamasıydı. Ancak Hitler'e satmaya hazırdı notaları, anlaşılan Hitler'in de Bruckner'in nota kâğıtları konusunda endişesi sürüyor."

"Eminim ki bu, Alma'nın uydurduğu bir masaldır, değil mi?" dedi Thomas.

"Sor ona. Sana yazışmaları gösterir," dedi Golo. "Hiç utanmıyor. Fransa'dan İspanya'ya yaptığı yolculuk sırasında da hiç utanmadı, hiçbirimizin öngöremediği kadar zahmetliydi o yolculuk. Kayalara bile tırmandık. Rehberlerimiz çok gergindi. Daha ne olduğunu anlamadan tutuklanalım diye bizi dolambaçlı yollardan götürmediklerinden hiç emin olamadım. Hepimizin sırtında duruma hiç uygun olmayan kıyafetler vardı, ama Alma baloya gider gibi giyinmişti. Beyaz giysisi, kilometrece uzaktan dalgalandığı görülebilen bir teslim bayrağı gibiydi. Yola çıkar çıkmaz geri dönmek istiyorum diye bağırmaya başladı. Werfel'e hakaretler etti. Yahudiler için söylediği sözler ancak bir Avusturyalının ağzından çıkabilirdi."

Golo susup ikisine baktı. Thomas bir an onun gözyaşlarını tuttuğunu düşündü, ama sonra kendini toparlamış olduğunu gördü.

"Dün gece Alma'yla birlikte olmak berbat bir şeydi," dedi Golo. "Pireneler'i geçerken Nelly olağanüstü nazik ve özenli davrandı. Heinrich'i seviyor o, gerçekten seviyor ve bunu hep gösterdi. Heinrich kendini yürüyemeyecek kadar güçsüz hissettiğinde Nelly onu ayağa kaldırmama ve zaman zaman da taşımama yardım etti. Ona öyle hoş davrandı ki. Dinlenirlerken onu avuttu. Çok zarif, çok sevecen biri o. Gemi yolculuğunda, amcam kamarasında yatıp kadın resimleri yaparken Nelly bana onun Berlin'den Fransa'ya kaçarken kendisini orada bıraktığını anlattı. Heinrich banka hesabındaki paraları alması ve iş-

lerini halletmesi için onu Berlin'de bırakmış, bütün bunlar da Nelly'yi büyük tehlike altına sokmuş. Hatta bir keresinde tutuklanmış bile ve şans eseri kaçıp kurtulmuş, Alma ise bavullarını dert edip duruyordu. Varian Fry sınırdan geçerken bir kısmını yanına aldı, Alma da onları ayrı olarak Barcelona'dan New York'a gönderdi. Bu bavul meselesinde Varian ona inanılmaz sabır gösterdi, bizi kurtarırken de hep çok akıllıca davrandı. Gelecekte bütün dünya bilmeli onun neler yaptığını, ne kadar yürekli olduğunu. Ama şimdi, bu evde, Nelly'nin yaptıklarının da anlaşılmasını, samimiyetinin takdir edilmesini istiyorum. Ona sürtük ya da saçaklı ya da herhangi başka bir şey denmesini istemiyorum. İyi bir kadın o. Bunun bilinmesini istiyorum. Tamam, eskiden barda çalışıyormuş, şimdi sürgünde olduğumuza göre Münih'te yaşarken hayatlarımıza zarar vermiş olan kibrimizi burada da sürdürmeyeceğimize güveniyorum."

Thomas oğlunu yanıtlamayı Katia'ya bırakmaya kararlıydı, ama o sessiz kalınca kendisinin konuşması gerektiğini anladı.

"Nelly'nin çok iyi biri olduğuna eminim. Ve ailemizin bir üyesi," dedi.

"Bunun iyice anlaşılması gerekir," dedi Golo. "Kendisine saygılı davranılmasında ısrarcıyım."

Thomas'ın içinden Golo'ya, sen kimin çatısının altında yaşıyorsun diye sormak geldi. Güvenlikte olmasını kim sağlamıştı? Kitaplıktan kitap alıp okurken kim destek vermişti ona? Ayrıca Münih'teki hayatının ne şekilde zarar görmüş olduğunu sormak da istiyordu.

Bunları sormak yerine buz gibi bakışlarını dikti onun yüzüne, sonra da içinden gelmeyerek gülümsedi. Katia'yı alıp sabah odasından çalışma odasına götürdü. Kapıyı kapadılar, konuşmadan oturdular, sonunda Katia kalkıp çıktı odadan, sabah çalışmasına devam etmesi için Thomas'ı yalnız bıraktı.

13. BÖLÜM
Pacific Palisades, 1941[1]

Monika İngiltere'den Princeton'a geldiğinde onu nasıl avutacaklarını Thomas da Katia da bilemediler. Thomas onu ilk gördüğünde karşısında yıkılmış, dehşete düşmüş, hâlâ acı çeken birini bulacağını düşünmüştü. Monika'yı kendine çekip sarıldı ona. Çektiği işkencenin hayal bile edilemeyecek derecede korkunç ve kaybının çok trajik olduğunu söylemeye hazırlanıyordu. Ama tam konuşacaktı ki Monika, "Bu ev çok büyük," diye bağırdı, "ailemize ait bir başka örnek. Keşke daha küçük bir evimiz olsaydı. Başka insanların evleri gibi. Anne, lütfen daha küçük bir evimiz olabilir mi?"

"Zamanla olur, canım," dedi Katia. "Zamanla olur."

"Sanırım hizmetkârlar da var?" diye sordu Monika. "Dünya savaştayken Mannların hizmetkârları var."

Katia yanıt vermedi.

"Bir mutfağın hayalini kuruyordum. İçi yiyecek dolu bir buzdolabının."

"Yiyeceğimiz olduğuna eminim," dedi Katia.

"Yorgun değil misin?" diye sordu Thomas Monika'ya. Keşke Elisabeth burada olsaydı, diye düşünüyordu, hatta Michael ve Gret. İşe yarayacağı yerde bulunmamak tam da Michael'den beklenen şey, diye geçirdi aklından.

Golo kapıda görününce kız kardeşi hiç yanaşmadı ona.

---

1 Pacific Palisades: Los Angeles yakınında, Santa Monica Dağları ile Pasifik Okyanusu arasında yer alan lüks bir yerleşim bölgesidir. (ç.n.)

"Yaklaşma bana. Bana sarılma," dedi. "Babam az önce yaptı bunu. Sanki ölü bir alabalık kucaklamış gibiydi beni. Kendimi toparlamam yıllar sürecek."

"Atlantik'te torpillenmekten daha mı kötü?" diye sordu Golo.

"Çok daha kötü!" dedi Monika ve acı acı güldü. "Kurtarılmam gerek. Yardım et bana. İtfaiyeyi çağır. Anne, Amerika'da itfaiye var mı?"

"Evet, var," dedi Katia, sakince.

Thomas Princeton'dan ayrılmaya, çıplak ağaçların ve az görünen güneşin olduğu bu dünyayı terk etmeye hazırlanırken, belki de son kez olmak üzere, ev değiştirme fikri onu heyecanlandırıyordu.

Üniversiteden ayrılma kararını bildirince öğle ya da akşam yemekleri için gelen davetlerin sayısı azaldı. Princeton'ın konukseverliğini kabul etmemesi meslektaşları tarafından bir tür ihanet olarak yorumlandı, bu yüzden onu, Almanya'da olanlara dair endişelerinin bu üstün örneğini, evlerinde eskisi kadar sık görmek istemediler. Katia, o kişilerin eşleriyle karşılaştığında kendisinin de aynı şeyleri hissettiğini söyledi.

Amerika'nın vahşi bir bölgesine taşındığının ima edilmesi eğlendiriyordu Thomas'ı. Katia'yla Los Angeles'e gittiklerinde, okyanusa yakın bir ev kiralamanın ya da satın almanın ne kadar ucuza mal olacağını, bahçelerin ne kadar büyük, havanın ne kadar muhteşem olduğunu görmüşlerdi.

O şehir hakkında aldıkları bütün haberler iyiydi. Heinrich ve Nelly kolayca bir ev ve araba kiralamışlardı. Heinrich, film konusundaki fikirlerinden hiçbiriyle ilgilenmeyen Warner Brothers'la sorunlar yaşasa da mektuplarında bazı günler kendini cennete gelmiş gibi hissettiğini yazıyordu.

"Orada bu kadar çok Alman sürgünün bulunması hem bir lütuf olacak bize hem de canımızı sıkacak," diyordu Katia, "ama sorun çıkaranlarla bırak ben uğraşayım."

"Hepsi sorun olacak," diyordu Thomas da.

"Münih'teki komşularımız kadar sorun olmazlar!"

Eugene Meyer'den bir pusula gelmesi Thomas'ı şaşırttı; Meyer, kendisiyle New York'taki Knickerbocker Kulübü'nde buluşmak istediğini, sekreterini arayıp zamanı belirlemesini yazmıştı. Thomas ve Katia, Meyerlerin evindelerken Agnes masanın hâkimi olmuş, Eugene geri planda kalmıştı. Eugene ile Thomas baş başa kalınca da New York ile Princeton ve Washington, D.C. ile New York arasındaki tren saatlerinin tuhaflığını konuşmuşlardı. Bu türden günlük meselelerde bile Eugene'in söyleyecek ilginç bir sözü olmadığını görmüştü Thomas.

Saptanan saatte Knickerbocker Kulübü'ne gitti, pek çok kanepe ve koltuk bulunan, aydınlık, geniş bir salona yönlendirildi. İlk başta salonun boş olduğunu sandı, ama sonra Eugene Meyer'in gözlerden uzak bir köşede tek başına oturduğunu gördü. Ayağa kalkan Eugene alçak sesle konuştu.

"Belki de sizinle Princeton'da görüşmeliydim. Ama orada bizi hemen fark edeceklerini hissettim."

Thomas başıyla bu sözü doğruladı. Az kalsın, kendisi fark edilebilse de Eugene Meyer'i kimsenin fark etmeyeceğini söyleyecekti.

"Sizinle konuşmam istendi," diye başladı Eugene, sonra da yanıt beklercesine sustu.

"Kim istedi bunu sizden?" diye sordu Thomas.

"Bunu söyleyemem."

Thomas bir an, keşke Agnes Meyer burada olsa da kocasına bu kadar ihtiyatlı davranmamasını söylese diye geçirdi içinden.

"Çok nüfuzlu kişilerden söz ettiğimi bilmelisiniz," diye ekledi Eugene Meyer.

Garson çaylarını getirdiğinde konuşmadan beklediler.

"Amerika Birleşik Devletleri'nin nihayetinde savaşa gireceğini bilmenizi istediler. Ama kamuoyu buna karşı, Kongre de karşı. Sesini yükseltenler savaşa girmemeliyiz diyorlar. Bunun anlamı, kamuoyunun daha fazla kışkırtılamayacağı ve Kongre'nin de fazla kuşkulan-

dırılamayacağı, bu yüzden ülkeyi büyük ölçüde mültecilere kapama planı sadece bir tek krize verilen karşılık değil. Daha büyük çaplı bir stratejinin parçası. Bu strateji de zamanı gelince savaşa girmek ve eğer ülke savaştan kaçan mültecilerle dolarsa sertleşecek kamuoyunu kendi taraflarına çekmek. Umutları, Amerika Birleşik Devletleri'nin bir noktada savaşa girmek için kışkırtılması. Bu şekilde gelişmeyebilir, ama plan bu. Bu arada biz, mülteci politikasına karşı ciddi protestolar olmamasını ya da savaşa girilmesi için tiz sesler çıkmamasını istiyoruz."

Eugene konuşurken Thomas o gazetecinin dobra dobra, çekinmeden, sakınmadan, sözlerini süslemeden konuştuğunu gördü. Acaba Eugene, *Washington Post*'taki başmakalelerini de şu andaki monotonluğuyla mı yazdırıyor diye düşündü.

"Olaylar gelişirken sessiz kalmamı mı istiyorsunuz?" diye sordu Thomas.

"Sizin stratejinin bir parçası olmanız isteniyor."

"Neden yapayım ki bunu?"

"Sizi ciddiye alıyorlar. Halkın karşısında konuşuyor, röportaj veriyorsunuz, insanlar sizi dinliyorlar. Sizin halka yaptığınız konuşmaların hiçbirini dinlemedim, ama karım sizin iki şeyi çok açık söylediğinizi anlatıyor. Birincisi, Hitler'i yenmemiz gerektiği. İkincisi de Almanya'da demokrasinin geri getirilmesi gerektiği. Amerikalı dinleyicilere ilham verdiniz. İşte bu yüzden stratejimizin ne olduğunu bilmeniz gerekiyor."

"Bana anlattığınız için teşekkür ederim."

"Yeni bir Almanya'da siz devlet başkanı olabilirsiniz. Bunu size ilk söyleyen ben değilimdir herhalde."

"Ben sadece basit bir yazarım."

"Doğru değil bu. Siz kamuya mal olmuş bir kişisiniz artık. Bunun farkındasınızdır. Siz geleceği temsil ediyorsunuz, hem de hiç kimsenin olmadığı kadar. Brecht'i ya da abinizi aynı ışık altında hayal etmemiz çok zor. Oğlunuzun hakkında da sizin hakkınızda düşünüldüğü gibi düşünüleceğini hiç sanmıyorum."

Thomas gülümsedi.

"Hayır, sanırım öyle düşünülmez."

"Sessiz kalmanız istenmiyor, sadece daha geniş çaplı plan konusunda tetikte olun. Kimse size politikaya karşı çıkmayın demiyor, kimse sizden Amerika'nın savaşa girmesi lehinde konuşmamanızı da istemiyor. Sizden tek istenen ortada bir strateji bulunduğunu bilmeniz."

"Bu mesaj Başkandan mı geliyor?"

"Mr. Roosevelt sizi ve eşinizi tekrar görmek istiyor. Beyaz Saray'da kalmanız konusu görüşülüyor. Sizinle konuşulduğunu bilecek, bu yüzden benim söylediklerimi size tekrarlamasına gerek olmayacak. Bu arada, bildiğiniz gibi, karım kanalıyla yapmış olduğunuz kişisel talepler dikkate alındı ve mümkün olduğu ölçüde yerine getirildi."

"Kardeşim de dahil Alman göçmenler Hollywood'da sorunla karşılaşıyorlar. Sözleşmelerin yenilenmeyeceği söyleniyor. Bu konuda bir şey yapılabilir mi?"

"Washington'u çok zor kontrol edebiliyoruz. Hollywood'da sözümüz geçmiyor."

"Hiç mi?"

"Biraz geçiyor. Karım kardeşinizin Warner Brothers'la sözleşme yapmasını sağlayabildi, yeniliğin getirdiği bir değeri vardı, hem yurtseverceydi, ama bir sözleşmenin yenilenmesini talep edemez. İlk seferinde olağanüstü baskı yapmak zorunda kalmıştı. Bir yıl sonra aynı şeyi yine yapamaz. İş adamı onlar."

"Biraz bahsetseniz? Belki de..."

"Hayır, yapamam. Hiç uygun olmaz."

Thomas ilk kez sertleştiğini gördü Eugene Meyer'in, o güne kadar özenle gizlenmiş bir sertlikti bu. Gazete sahibinin yüzünde gördüğü o pişkin, kontrolcü ve ihtiyatlı ifade neredeyse hoşuna gitti Thomas'ın. Acaba Warner Brothers'tan hiç söz etmeseydim de Mimi ve Goschi'ye yardım edilmesini isteseydim daha mı iyi olurdu diye düşündü. Ama artık çok geçti.

Ayrılmak üzere ayağa kalktıklarında Eugene Thomas'ın yanına iyice yaklaştı.

"Geçenlerde Blanche Knopf D.C.'deydi ve bize akşam yemeğine geldi. Sizin kitaplarınızın özellikle iyi satıldığını söyledi, düzgün getirisi varmış. Bir okuma turu planlanmış, öyle diyor, bir yıllık kazanç sağlayabilirmiş. İşlerinizin böyle iyi gittiğini duymak bizi memnun etti."

Thomas yanıt vermedi ona.

Eugene'den ayrılırken Kaliforniya'ya taşınmaları gerektiğine iyice emin olmuştu. Eğer güç Washington'da ise, oradan ve orada çevrilen bütün o dolaplardan ve buna bağlı, yarım yamalak söylenmiş sözlerden ne kadar uzaklaşırsa kendisi ve ailesi için o kadar iyi olacaktı.

Açıkça ifade etmese de Eugene Meyer, gözlem altında olduğunu anlamasını sağlamıştı, konuşmaları dinleniyor, röportajları inceleniyordu. Roosevelt'i, hakkında bildikleri kadarıyla seviyordu Thomas, ama Eugene Meyer'in onun adını kullanmadan kendisiyle konuşmasını istediği aklına gelince, pek sevemedi Roosevelt'i.

Geçici bir devlet başkanı olma fikri ancak gördüğünde Erika'ya anlatacağı bir hikâye olabilirdi; belki de Erika'nın yaşlı babası göründüğü kadar güvenilmez ve hayalci biri değildi, en azından bazılarının gözünde. Kendisinin yararlı bir devlet başkanı olacağına inananların akıllarında başka fikirlerin de bulunabileceğini düşününce gülümsedi; o fikirlerin tamamı akıllıca olamazdı.

Nakliyecilerin hiç bekletmeden gelmesi, her bir nesneyi nasıl özenle ellerine aldıkları ve Kaliforniya'ya gittiklerinde düzenlerini korumaları için kitaplarını nasıl sistemli ambalajladıkları şaşırttı Thomas'ı. Çalışma masasını odadan çıkarırlarken içinden onlara o masanın Münih'teki evinden gelmiş olduğunu söylemek geldi. Avizeleri paketlenirken de onların Lübeck'ten nasıl getirildiklerinin hikâyesini ekleyebilirdi sözlerine. Ama nakliyeciler hikâye filan dinlemek istemiyorlardı.

Mobilyalar Amerika'nın bir ucundan öbür ucuna gidecekti. Sanki Mannlar içinde hiç yaşamamışlar gibi birkaç saat içinde ev bomboş kaldı.

Los Angeles'e yerleştikten sonra Katia ile Thomas, Santa Monica yakınında, Pacific Palisades'teki satılık bir arsaya bakmaya karar verdiler. Bir ev kiralamışlardı ama şimdi ev yaptırmaya karar vermişlerdi. Mimar olarak Julius Davidson'ı seçtiler, çünkü onun Bel Air'de dönüştürdüğü bir evi görmüşlerdi, daha da ötesi, onun o serinkanlı, becerikli havasından da hoşlanmışlardı. Onlar konuşurken sanki karşısındakiler, üzerinde düşünülmesi gereken bir şey söylemiş gibi, gözlerini sürekli başka tarafa çeviriyordu, sonra da, onlar yanıt beklerken gözlerini duygulanmış gibi uzaklara dikiyordu.

"Mimarımızın iç dünyası pek gizemli," dedi Katia, "ve bu ancak iyiye yorulur."

Thomas ve Katia, Davidson'la birlikte arsayı dolaştılar ve yakında orada yükselecek evi gözlerinin önüne getirdiler. Thomas çalışma odasının, masasıyla kitaplıklarının nerede duracağını hayal etti.

Davidson'ın çok güzel giyinmiş olduğunu fark etmişti, elbiselerini nereden aldığını Katia'ya sordurmak geçti içinden. Bunu yapmak yerine çalışma odasındaki pencerelerin yere kadar olmasını istemediğini hatırlattı Davidson'a.

"Ben loşluk istiyorum," dedi. "Dışarıya bakmak istemiyorum."

Masada yazarmış gibi yaptı.

"Sözünü ettiğiniz şu ankastre pikabı da konuşmak istiyorum sizinle," dedi Thomas. "Yazın ortasında, kışı çağrıştıracak yüksek sesli ve berrak bir oda müziği isterim diye düşündüm."

Davidson'la bütün konuşmalarını Almanca yapmalarına rağmen mimar Amerikalıya benziyordu. Arsayı dolaşma tarzında bile Almanların kararsızlığından ve dikkatinden iz yoktu. Bütün çocukluğunu kırlarda geçirmiş bir adam gibi davranıyordu. Amerikalı olmuştu.

Planlama yasalarını biliyordu, o yasaları Los Angeles köy gibi bir yermiş gibi uygulayanları tanıyordu. Paradan söz ederken de gayet rahat ve kolay konuşuyordu ki hiçbir Alman buna cesaret edemezdi.

Thomas'ın aklına belki kendi çocuklarından birinin de Amerika'yla aynı şekilde kaynaşabileceği geldi, hepsi gözlerinin önünden bir bir geçerken, her biri silinmez bir Cermen ruhuna ve Cermen erdemlerine sahip gibi göründü ona, tabii eğer böyle şeyler hâlâ varsa.

"Adımlayarak ölçene kadar burası bana çok küçük görünüyor," dedi Katia. "Sonra da büyük geliyor."

"Mütevazı bir ev olacak," dedi Davidson. "Ama rahat ve aydınlık olacak. Aileye yeterli büyüklükte."

Sıradağları ve Santa Catalina'yı gören arsada dolaşırlarken bir köşede Thomas'ın gözüne ufak, yapraksız bir ağaç çarptı, çürümekte olan koyu renkli meyveleri üstteki dallardan sarkıyordu. Ne ağacı olduğunu sordu Davidson'a.

"Nar ağacı. Sizin görebildikleriniz kuşların didikleyip içini boşalttığı yükseklerdeki meyveler. Ağaç ilkbahar sonunda sinekkuşlarının yardımıyla çiçeklenecek ve sonra kış başında nar verecek."

Thomas Katia ile Davidson'ın yanından uzaklaştı ve evin arka tarafını inceler gibi yaptı. Lübeck'te, narları genellikle şeker taşıyan kargo gemileri getirirdi; birer birer ince kâğıtlara sarılarak tahta kasalara konmuş olurlardı. Annesi aylarca o meyveyi her yemeğe, salatalara ya da soslara katmanın ya da tatlı olarak sunmanın bir yolunu bulurdu. Sonra da ortadan kaybolurdu narlar. Annesi, gidip araştırmasını söylerdi babasına, ama Lübeck'e tekrar ne zaman nar geleceğini hiç kimse bilemezdi.

Bir narın nasıl yarılacağını bilirdi Thomas, o dolgun, kırmızı taneleri bir kâseye doldururdu. Annesinden bir tek bunu öğrenmiş olsaydı bile yeterlidir diye düşünürdü. Annesi ise bunu yapmayı Brezilya'da, Paraty'deki mutfakta kadınlardan öğrenmişti. İşin püf noktası taneleri

bir kaşıkla çıkarmak değil, zarı geriye, taneleri de usulca ama sıkıca yukarı itmek, onları kuşatan beyaz, etli kütleden kurtarmaktı.

Thomas narın tatlı tadının sindiği, kabuğun kuru iç tarafını severdi, rengini de severdi. Ama şimdi hatırladığı, Brezilya'dan yeni bir parti nar geldiğini duyan annesinin neşesiydi, sesiydi, keyfiydi, vatanından bir parçanın, belki de en iyi parçanın okyanusu aşıp ona ulaşması ve günlerine zevk katacağından emin olmasıydı.

Kaliforniya'ya taşınarak, diye düşündü Thomas, farkında olmadan Julia Mann'ı yaratmış olan havaya yakın yaşamayı seçmişti. Bir an Heinrich'e ağaçtan söz edebileceğini düşündü, kırmızı tanelerle dolu kâseleri onun da hatırlayıp hatırlamadığını anlayabilirdi. Ama yaptırmakta olduğu bu yeni evden fazlaca söz etmekten kaçınmıştı, senaryo yazarlığı sözleşmesinin yenilenmeyeceği nihayet kendisine bildirilmiş olan abisinin karamsarlığını daha da artırmaktan korkmuştu.

Bir palmiye ağacının yanında duran Davidson ile Katia'nın yanına gitmek için çimenlerden geçerken Yunan mitolojisinin bir yerinde narın bir önemi olduğunu hatırladı. Ölümle, yeraltıyla ilgili olduğunu düşündü, ama emin değildi. Kitapları boşaltılır boşaltılmaz ve buradaki çalışma odasında raflara konur konmaz Münih'ten gelmiş bir kitabı bulacaktı, Yunan mitolojisi sözlüğünü. Ev inşa edilene, kendileri gelip yerleşene kadar bekleyecekti, o arada da neredeyse tümüyle unutmuş olduğu meyveyi yıl sonunda yiyeceğini düşünüp keyiflenecekti.

Bir gün öğle yemeğinden sonra, her zamanki gibi biraz kestirdi, kalkınca da bir süre kitap okudu. Saat dörtte Katia arabanın yanında hazırdı. Santa Monica'ya gittiler, sahile bakan patikada yürüdüler, sonra da rıhtıma indiler.

"Çocuklarımızdan ilk bebek sahibi olanın," dedi Katia, "en küçük çocuğumuz olması, ki benim gözümde kendisi hâlâ çocuk, tuhaf geliyor bana. Ama Erika'yı doğurduğumda ben de Michael'in yaşında-

dım, bu yüzden bunu normal saymam gerek. Ama saymıyorum. Acaba bir tek Michael'in mi çocuğu olacak diye düşünüyorum."

"Elisabeth'in olur," dedi Thomas.

"Borgese çocuk sahibi olamayacak kadar yaşlı," dedi Katia.

Durdular, kıvrılarak yükselen dalgalara ve daha öteye, berrak gökyüzü altındaki mavi sulara baktılar. Thomas'ın gözü daha yakındaki bir sahneye gitti. Şort giymiş iki genç erkek sahilde spor yapıyorlardı. Yüzleri denize dönük olduğundan Thomas onların kaslı sırtlarını ve bacaklarını inceleyebiliyordu. Karanlık çökene kadar memnuniyetle kalabilirdi orada.

Gençlerden biri dönünce, Thomas'ın gözüne hassas ve ciddi göründü. Katia hiç konuşmadan yanında dururken o genç erkeği seyretti Thomas, genç adam da sürekli olarak onun olduğu tarafa bakmaya başladı. Thomas inceledi onu – pürüzsüz göğsünü, bacaklarındaki açık renkli tüyleri, kısa sarı saçlarını, mavi gözlerini. Ama genç adamın yüzünde bir anlam da vardı, hatta belki duyarlılığı fazla öne çıkmamış ya da Kaliforniya'da epeyce silinmiş birinin yüzüydü o.

Sonraki günlerde ve gecelerde o genç adamın, Klaus Heuser'in yaptığı gibi, belki kitaplar hakkında, ya da savaş ya da Cermen mirası hakkında konuşmak için çalışma odasına geldiğini hayal etti. Bildiği kadarını anlatırdı ona, kendisinin yazarlığa nasıl da ürkerek başladığını, kitaplarının bazılarını bitirmenin ne kadar uzun sürdüğünü anlatmaya çalışırdı. Ziyaretçisine kendisinin ve başka yazarların birkaç kitabını verir, bu yaptığının o çocuğun yine gelmesini sağlayacağını bilirdi. Thomas onu kapıya kadar geçirir, bahçe yolunda uzaklaşırken arkasından bakardı.

Monika, Michael ve yine bebek bekleyen Gret'in yanında kalmak için Kaliforniya'nın kuzeyine gidince kiraladıkları evdeki hayat sakinleşti. Ama sonra Michael Katia'ya bir mektup yazarak Monika'nın kendilerine sıkıntı verdiğini söyledi. En küçük şey bile çenesinin düşmesine

neden oluyor, sonra da onu susturamıyorlardı. Denizde çektiği işkenceyi anlatmak istemiyor, diye yazmıştı Michael, ama getirdiği siparişlerin bir kısmını yere düşüren bir market çırağından ya da çimenlerinin üzerinden geçen bir köpekten söz etmeyi tercih ediyordu. Monika'nın aile evine dönmesini annesinin anlayışla karşılayacağını umuyordu Michael.

Bir gün Thomas çalışma odasından çıkıp salona giderken Katia, Monika ve Golo'nun şimdi bir yaşında olan Frido'nun fotoğraflarına baktıklarını gördü, onları Monika çekmişti. Michael, Gret ve Frido'yla zaman geçirmeye davet edilmediği için Katia'nın üzüldüğünü biliyordu.

Yeni tabedilmiş fotoğrafları Thomas'a verdiklerinde Thomas Princeton'dan hatırladığı bebeğin sıradan fotoğraflarını göreceğini sanmıştı. Oysa karşısında capcanlı, dikkatini çeken kameraya bakıp eğlenen, korkusuz, neredeyse meydan okuyan bir çocuk buldu. Elisabeth'in, Golo'nun ve Goschi'ninki gibi köşeliydi çenesi, Thomas onun yüzünün kendi baba tarafındaki gibi sağlam yapılı olduğunu gördü, alaycı, muzip bakışlarıysa aynı Katia'ya benziyordu. Thomas'ı asıl şaşırtan Frido'nun ne kadar gelişmiş ve hayata hazır göründüğüydü, yakın ilgi bekleyen bir hali vardı.

"Neden onları davet etmiyoruz kalmaları için?" diye sordu.

"Bu evde yeterli oda yok," dedi Katia.

"Öyleyse neden onlara mektup yazıp yeni evimizdeki ilk konuğun Frido olmasını istediğimizi söylemiyoruz? Ya da belki cazibemizi kullanırız, bakalım bizi davet ederler mi?"

"Annem cazibesini kullandı bile," dedi Monika, "ama işe yaramadı. Frido'yu ziyaret etmesi için davet almadı."

"Korkarım ki doğru bu dediği," dedi Katia. "Ama bu haberi kimseyle paylaşmamasını istedim Monika'dan."

"Sırlardan ya da yalanlardan hoşlanmıyorum," dedi Monika.

"Belki de onları ne kadar az anlatırsan ya da yayarsan o kadar azalır hoşlanmazlığın," oldu Thomas'ın yanıtı.

"Sen kitaplarını yazarken bizim sesimizi çıkarmamamızı mı istiyorsun?" diye sordu Golo. Sesi kinayeli, hatta neredeyse saldırgancaydı.

"Açlık buranın havasını iyileştirmiyor," dedi Thomas. "Bence öğle yemeğinin hepimize yararı olacak."

Boyacılar yeni evde çalışıyorlardı, mobilyalar gelmeye başlamıştı, aralarında mutfak için donanımlı bir Termador ocak da vardı. Erika Londra'dan New York'a uçakla gelmiş, oturdukları kira evinde ailesini ziyaret etmek için trenle Amerika'nın bir yanından öbür yanına geçmişti. Yeni evin perdeleri ve kullanılan renklerle ilgili konuşmalara hiç katılmadı, bunun yerine savaş konusunda epeyce heyecanlıydı.

"Önyargılı olduğumu biliyorum, ama İngiliz kadınları öyle harika, öyle becerikliler ki. Erkekler savaşa gittikleri için ideal bir toplum oldu orası. Genç kadınların bütün dikkatlerini vererek çalıştıkları bir cephane fabrikasına gitmek öyle esinlendiriyor ki insanı. Keşke Amerikalılar bunu görebilseler."

Katia ona New York'ta kaldığı birkaç gün içinde Klaus'u görüp görmediğini sorduğunda Erika omuz silkti.

"Ziyarete gelmeyi planlıyor," dedi.

"Ne kadar kalacak?" diye sordu Katia.

"Ne gidecek başka bir yeri var ne de parası."

"Ona para gönderdim."

"Harcamış."

Thomas Katia'nın, bu konuyu kendisinin, Golo'nun ve Monika'nın yanında daha fazla konuşmamasını Erika'ya işaret ettiğini fark etti.

Daha sonra, çalışma odasında kitap okurken Katia ile Erika geldiler ve içeri girip kapıyı kapattılar.

"Polis gitmiş Klaus'un yanına," dedi Katia.

"Tutuklanmış mı?" diye sordu Thomas.

"Tam olarak öyle bir şey yok," diye araya girdi Erika. "Klaus Amerikan ordusuna katılmak istiyor, Almanya doğumlu olduğu için de

hakkında araştırma yapılıyor. Ve tabii onun morfin bağımlısı ve eşcinsel olduğunu öğrendiler. Her şeyi inkâr etti. Kendisi için aracılık etmeni isteyecek senden."

"Kimin nezdinde?"

"Bana sorma. Sana anlatmadığım bir şey var, anne. Ona sordukları sorulardan biri de ensest hakkındaymış."

"Ensest mi?" diye sordu Katia ve gülmeye başladı. "Peki bu şanslı partnerin eskiden ya da şimdi kim olduğunu düşünüyorlar?"

"Klaus onlara kendisini babasının romanlarındaki karakterlerle karıştırdıklarını söylemiş."

"Evet, babanın ensestle ilgili hikâyesini hatırlıyorum."

"Ve Klaus ile benim ikiz olduğumuzu sanıyorlar," diye ekledi Erika.

"Elbette ki onlara ikiz olmadığınızı söyleyebilir," dedi Katia.

"Görüyorsun," diye ekledi Erika, ayağa kalkıp gözlerini babasına dikerek, "Klaus perişan durumda. İlk fırsatta kaçtım yanından."

"Ama buraya gelmek istiyor, öyle değil mi?" diye sordu Katia.

"O geldiğinde aklımızda tutmamız gereken başka meseleler var," dedi Erika. "Sizin Beyaz Saray'a tekrar gitme ihtimalinden söz etmeseniz iyi olur."

"Neden etmeyelim?" diye sordu Thomas.

"Çünkü Başkana Almanya hakkında tavsiyede bulunacak her gruba katılması gerektiğini hissediyor. Ayrıca senin bir Faust romanı yazmayı planladığın fikrine karşı da, en hafifinden söylersem, çok duyarlı."

"Faust romanı yazmayı planladığımı ona kim söyledi?"

"Ben söyledim," dedi Erika.

"Belki de buranın sakinliği ona iyi gelir," dedi Katia. "Hem Golo o kadar dengeli biri ki Klaus'un üzerinde olumlu etkisi olabilir."

"Golo mu? Dengeli mi?" diye soran Erika bir kahkaha attı.

"Aman aman. O da mı morfin kullanıyor?" diye sordu Katia. "Yoksa ensest mi var?"

"Princeton'dayken tanıştığı bir kütüphaneciye âşık olmuş," dedi Erika.

"Ne hoş değil mi?" dedi Katia. "Princeton'daki kütüphaneciler hep çok nazik davranırlardı. Biz tanıştık mı o kızla?"

"Adamla," dedi Erika.

"Adamla mı?" diye sordu Katia.

"Adamla," diye yineledi Erika.

"Princeton'dan gelen o mektupları sormuştum ona," dedi Katia. "Ama bana iade süresi geçmiş olan kitaplarla ilgili demişti."

Thomas Erika'nın yanaklarının kızardığını fark etti. Bütün o haberleri vermekten zevk alıyordu. İçinden kızına Los Angeles'e sadece annesiyle babasını görmeye gelmediğini, babasından sadece bir yaş küçük ve evli bir erkek olan Bruno Walter'le ilişki yaşadığını bildiğini söylemek geldi.

Bu haberi ona Chicago'daki Elisabeth vermişti. İlk çocuğuna gebe olan en küçük kızını her cumartesi akşamı telefonla aramayı alışkanlık edinmişti. Kural koymuşlardı, telefon görüşmesi on beş dakikayı aşmayacaktı. Elisabeth'in ailenin geri kalanıyla da ilişkisini düzenli olarak sürdürdüğünü anlamıştı Thomas, hatta Klaus'la bile, oysa bildiği kadarıyla polisin onu sorguya çektiğinden Elisabeth'in haberi yoktu.

Los Angeles'le Chicago arasında mesafenin kolaylaştırdığı bir açık yüreklilikle konuşuyorlardı Elisabeth'le. Bununla birlikte Elisabeth pek çok şeyi babasına, Katia'yla paylaşmaması konusunda kesin söz alarak anlatıyordu. Elisabeth düzenli mektup yazdığı annesiyle de sırlarını paylaşıyordu. Böylece Katia çocukları hakkında, Thomas'ın o güne kadar sır sandığı bazı şeyleri öğrendi.

Elisabeth babasına Erika ve Bruno Walter'i anlatınca Thomas önce onun yanıldığını, Erika'nın belki Walter'in kızlarından biriyle ilişkisi olduğunu düşündü, onlarla arkadaştı çünkü.

"Hayır, babalarıyla," dedi Elisabeth.

"Onun erkeklerden hoşlandığını sanmıyordum," dedi Thomas.

"Bruno Walter'den hoşlanıyor. Yaşı sana yakın bir erkekten hoşlanan ikinci kızın o. Gururun okşanmalı!"

"Ya Monika?"

"Şimdiye kadar gerontofili[1] ona bulaşmamış görünüyor."

"Senin evliliğin nasıl?"

"Mükemmel."

"Öyle olmasaydı bana anlatır mıydın?"

"Sana her şeyi anlatırım ama anneme de Erika'ya da bir şey söylemezsen. Annem başarısız bir anne olduğunu düşünür. Üç eşcinsel, ya da iki eşcinsel, bir de biseksüel çocuğu var. Yaşlı adamlarla birlikte olmaktan hoşlanan iki kız evlat. Bir de Monika var."

"Ve Michael," dedi Thomas.

"Evet, normal olan."

"Garazı var."

"Vardır. Ona hiçbir zaman iyi davranmadınız."

"Sen de davranmadın. Erika Bruno Walter'i ne sıklıkla görüyor?"

"İmkânı olduğu ölçüde."

"Karısı biliyor mu?

"Evet. Ama başka kimse bilmiyor."

"Bunun doğruluğundan emin misin? Gerçekten de Erika'nın kadınları tercih ettiğini düşünürdüm."

"Öyle. Ama o ünlü orkestra şefi için bir istisna yaptı."

Thomas Erika'ya dikkatle baktı, ailenin içindeki aklıselimin sesiydi o, onun aşk hayatıyla ilgili bir haber var mı diye sormak geldi içinden. Ama Elisabeth'e ihanet edemezdi. O akşam, Erika'yı şehrin doğu tarafında oturan arkadaşlarını ziyaret edeceğini söyleyerek annesinden arabanın anahtarlarını isterken görünce gülümsedi. Kızının ne kadar şık olduğunun, saçlarını zarif bir topuz şeklinde topladığının farkındaydı.

Kızının arkasından, "O adam seni kollarına alırken beni düşün,"

---

1 Yaşlı kişilere ilgi duymak. (çn)

diye seslenmemek için yerinden kalkıp hemen salondan çıkmak zorunda kaldı. Çalışma odasına girdiğinde kahkahalarını tutamadı.

1941 yılı geçiyordu, Thomas bir konferans turunda yapabileceği yeni bir konuşma üzerinde çalışmaya başladı, bu konuşmasında da diğer konuşmalarındaki gibi inançlı bir idealizm olacaktı ama havası daha sivri dilli, daha kişisel ve daha siyasi olacaktı. Görevinin daha üst düzeyde bir propaganda yaymak olduğu fikri hoşuna gidiyordu, ama tartışmalar Amerika'nın savaşa girme olasılığı üzerinde şiddetlenince Erika ısrarla onun daha açık davranması gerektiğini, bu düşüncesini, fazla ileri gitmeden de olsa, Golo ve Katia'nın da paylaştığını söyledi.

Eylül geldiğinde, Atlas Okyanusu'nda Alman denizaltılarının Amerikan gemilerini batırmalarından sonra Roosevelt neredeyse Almanya'ya karşı bir deniz savaşı ilan edecekken Charles Lindbergh şiddetle saldırdı ona ve İngilizlerin, Yahudilerin ve Roosevelt'in savaş çığırtkanı olduklarını söyledi. Thomas, Lindbergh'in de Roosevelt'in de adlarını ağzına hiç almamaya karar verdi. Ama bir Alman, bir demokrat, Amerika'nın bir dostu ve oradaki özgürlüklerin hayranı olarak şimdi dünyanın gözünün Amerika'nın üzerinde olduğuna inandığını dinleyicilerine hissettirecekti.

Konuşmasını Almanca olarak hazırladı, İngilizceye çevirttirdi, sonra da Katia'nın bulduğu bir genç kadının yardımıyla İngilizce olarak sunmak için çalışmaya başladı, ağır ağır konuşuyor, sözcükleri anlaşılır şekilde telaffuz etmeye çabalıyordu.

İlk birkaç şehirden sonra bazı kurallar koyması gerekti. Tren istasyonunda tantanayla karşılanmayacak, sessizce bir arabaya götürülecek, adı hiçbir yerde görünmeyecekti. İlk başta, kalabalıklar Nobel Ödülü almış birini görmeye gelirler mi diye merak ediyordu, ama giderek dinleyicilerinin siyasi görüş sahibi ve konu hakkında bilgili olduklarını anladı. Her gün gazete okuyorlardı; kitap okuyorlardı.

Avrupa'daki kriz hakkında daha fazla şeyler bilmeleri gerektiğinin bilincindeydiler.

Kasım başında, Chicago'da konuşurken telaffuzunda daha az hata yapmayı başarabildi. Dinleyicilerin sayısı arttıkça sadece demokrasi için değil, kendisi ve diğer Alman sürgünler için de ne çok şeyin risk altında olduğunu anlıyordu. Amerika savaşa girerse bütün Almanların enterne edilmesi istenebilirdi. Thomas kendisinin Hitler'e karşı önemli sayılacak bir muhalefeti, herhangi bir savaşta içtenlikle Amerika'ya sadakat gösterecek büyük bir grubu temsil ettiğini açıkça ifade etmek zorundaydı.

Chicago'da Katia'yla bir otelde kaldılar, konuşmasını yapacağı gün Elisabeth ve Borgese'yle şehir merkezinde yemek yiyecekler, sonra birlikte onların evine gidip Elisabeth'in bebeği Angelica'yı göreceklerdi.

Yemek sırasında Borgese Thomas'a Chicago'da dikkatli davranmasını, Alman karşıtı duygular besleyenlerin çok olduğunu söyledi.

"İnsanlar Hitler'e yapılacak saldırıların bile sözünü duymak istemiyorlar. Onun adını bile duymak istemiyorlar. Sen ona muhalefet edersen kendine dost kazanamazsın ve elbette eğer muhalefet etmezsen de insanlar bütün Almanların bu konuda aynı fikirde olduğunu hissedeceklerdir."

"Sihirbaz'ın ne söylemesi gerektiğini bildiğine eminim," diye araya girdi Elisabeth.

"Sen benden daha çok eminsin," dedi Borgese.

Beşiğinde yatan Angelica ziyaretçilere hiç ilgi göstermedi, sonunda Katia kocaman bir kutu çıkardı ve Angelica'ya onu açmasına yardım edebileceğini işaret etti. Bebek öyle hevesle karşılık verdi ki herkes güldü.

"Ailedeki sabırsızlık ona da geçmiş," dedi Thomas.

"Senin ailendeki, benimkinde yok," dedi Katia.

"Benim ailemde de yoktur," dedi Borgese.

Thomas Borgese'ye baktı, bir an onun ailesinin bu konuyla ne ilgisi olacağını düşündü.

Arabayla otele dönerlerken Thomas Katia'ya baktı.

"Sence çocuk babasından çok annesine mi benzeyecek bundan sonra da?"

"Eminim ki öyle olacak," dedi Katia. "Hepimiz dua edelim de öyle olsun."

Organizatörler almaya gelmeden önce Thomas konuşmasının üzerinden geçti. Telaffuzu zor sözcükleri işaretlemişti, kenarlarına da nasıl okunduklarını yazmıştı. Gitme vakti yaklaşınca kravatının düzgün durduğuna, ayakkabılarının cilalı olduğuna emin olmak için Katia onun odasına geldi.

Dinleyicilerin planlanandan daha kalabalık olduğu konusunda uyardılar Thomas'ı. Herkese yer bulmaya çalışacaklardı.

Dışarıda tam bir karmaşa vardı, uzun kuyruklar oluşmuştu, insanlar birbirini itiyor, bağırıyorlardı. Onu tanıyanlar oldu, tezahürat yapmaya başladılar, sonunda dışarıda bekleyenlerin hepsi katıldı bu tezahürata. Thomas şapkasını kaldırıp salladı, sonra da içeriye girdi.

Açış konuşmasının seyircileri nasıl etkileyebileceğini biliyordu. Önce Iowa'da denemişti bunu, sonra da Indianapolis'te. İlk başta, kısmen kendisine ödenen para yüzünden, kendini sahtekâr gibi hissetmişti. Hiçbir grubu temsil etmiyordu. Dinleyicilerine vaat edeceği bir şey yoktu. Ama tur devam ettikçe kalabalıkların kendisine karşılık verdiğini, bazı sözcükleri kullanırsa ya da Naziler hakkında güçlü fikirler ifade ederse onların bazen sessizleştiğini bazen de duygusallaştığını anladı.

Her zamanki gibi uzun uzun ve coşkuyla takdim edildi. Mikrofondaki adam, yaşayan en büyük edebiyatçının toplananlara hitap edeceğini haykırıyordu. Ve sonra yineledi söylediklerini, bir yandan da sözlerini onaylayarak tezahürat yapmaları için kalabalığa işaret ediyordu. Nihayet Thomas'a bırakıldı mikrofon.

"Bize, bizi ayıran çok şey olduğu söylendi, ama birleştiren bir şey var. Şimdi Amerika'da öyle bir kelime var ki pek çok kelimeyi temsil ediyor. Amerikalıların başarılarının özünde o kelime yatıyor; Amerika'nın dünyadaki etkisinin özünde o

yatıyor. O kelime, 'özgürlük'tür. Özgürlük! Şimdi Almanya'da, özgürlüğün yerini cinayetler aldı, tehditler, kocaman hapishaneler, Yahudi halka saldırılar aldı. Ama bütün fırtınalar nasıl geçerse bu da geçecek, sabah, rüzgâr dindiğinde Almanlar bir kez daha haykıracaklar o kelimeyi, sınır tanımayan, hudut tanımayan kelimeyi. Ve o kelime 'özgürlük' olacak. Şimdi özgürlük diye haykırıyoruz, haykırışımızın duyulacağı bir zaman gelecek, özgürlüğün yeniden hâkim olacağı bir zaman gelecek."

Sustu, kalabalığı gözden geçirdi, çıt çıkmıyordu.

"Ben, korkuyu tanımış ve Amerika'da özgürlüğü aramış pek çok Almandan biriyim. Almanların Hitler'den ve yardakçılarından korkmayı öğrendikleri gibi bütün dünya, özgür dünya da Nazilerden korkmakta haklı. Korku, şiddete ve teröre verilen doğal bir karşılıktır. Ama yakında bizim korkumuz, karşı çıkışımıza dönüşecektir, korkumuzun yerini cesaretimiz, kararlılığımız alacaktır. Çünkü şimdi ikinci bir kelimenin önemi var bizim için, uğruna savaşmaya değer bir kelimenin, Amerikalıları bütün dünyadaki özgür insanlarla birleştiren bir kelimenin. O kelime de 'demokrasi'dir. Demokrasi!"

O kelimeyi bağırarak söyledi, karşılığının hemen tezahürat ve alkışlar olacağını biliyordu.

"Size bizi bekleyen karanlık günlerden, mücadeleden söz etmek için bulunmuyorum burada. Ben size demokrasinin zaferinin yakın olduğunu söylemek için buradayım. İnsan ruhunu temsil etmek için buradayım, insan ruhunun kutsallığını isterken, özgürlüğü isterken, demokrasiyi isterken gururla duruyorum Chicago'da, nehirler nasıl denize doğru akarsa demokrasinin de Almanya'ya öyle döneceğini söylüyorum, çünkü demokrasi ruhumuzda var. Bir armağan değil o, verilecek ya da alınacak bir şey değil. Yiyecek gibi, su gibi gerekli bir şey esenliğimiz için.

"Ben burada sadece yazar olarak, ya da tarihin gördüğü en

gaddar diktatörlükten kaçıp gelmiş bir mülteci olarak durmuyorum, ben karşınızda bir insan olarak duruyorum ve buradaki kadınlara ve erkeklere paylaştığımız haysiyetten söz ediyorum, her birimizin içinde parlayan ışıktan, sahip olduğumuz haklardan, insan olarak uğruna savaştığımız haklardan, hakkımız olan haklardan. Burada duruyorum, çünkü Almanya'ya bu hakların geri geleceğine inanıyorum. Nazilerin sonu gelecektir. Dayanamazlar. Dayanmamalılar. Dayanmayacaklardır."

"Dayanmak" kelimesinin son söylenişinde herkes ayağa fırlamıştı.

Thomas New York'ta kaldığı otelin özel bir odasında Washington'dan onu görmeye gelen Agnes Meyer'le buluştu. Agnes'in hâlâ kendisi ve yapıtları hakkında bir kitap yazmaya niyetli olduğunu biliyordu, ama bu konuyu onunla konuşmayı hiç istemiyordu. Konferanslarını da onunla tartışmayı istemiyordu. Konuşmalarının içeriği ve dinleyicilerin çokluğu etraflıca rapor edilmiş olmalıydı Agnes'e, bu yüzden onun bundan sonraki konuşmalarına neleri ekleyeceği ve neleri çıkaracağı yönünde birtakım görüşleri olacağını tahmin ediyordu. Neyi söylemesi, neyi söylememesi gerektiği hakkında kadından talimat almamaya kararlıydı.

"Kabul ettiğinizi sizden yazılı olarak almam gerekiyor," dedi Agnes, yerlerine oturur oturmaz.

"Kabul ettiğimi mi?"

"Kongre Kütüphanesi'nde Alman edebiyatı danışmanlığı teklif edilecek size, ücreti yılda dört bin sekiz yüz dolar olacak, yılda bir kez vereceğiniz bir konferans için de bin dolar alacaksınız. Her yıl iki hafta Washington'da kalmanız istenecek."

"Nereden çıktı bu?"

"Savaş ilan edildiğinde Amerika'daki Almanlara karşı hareket geçilirse desteklenmemesini sağlamak için kimseye duyurmadan çalışma yürütüyordum. Sizin atamanızın savaş ilan edilmeden önce

yapılması çok önemli. Kongre Kütüphanesinde danışman olan birini yabancı düşman diyerek pek gözaltına alamazlar. Öte yandan o kişinin ayarında başkalarını gözaltına alıp onu almamaları da olmaz. Konferanslarınızla kıyaslanınca ufak çaplı bir iş sayılır bu. Nüfuzlu kişiler konferanslarınızı aklıselimin özü olarak görüyorlar. 'Asil ruhlu ve yardımsever' demişti sizin için."

"Kim söyledi bunu?"

"Aramızda kalsın diye söylendi ama bunu söyleyen en önemli mevkideki kişi olmasaydı ben de size duyurmazdım."

"Öyleyse mektup mu gelecek bana?"

"Evet, ama kabul ettiğinizi şimdi yazılı olarak almalıyım, gidip yazdıralım şunu. Her an savaş çıkabilir, ben de savaş çıkmadan bu yazı yerine ulaşsın istiyorum."

Pearl Harbour baskınının haberi geldiğinde Thomas Los Angeles'te kirayla oturdukları ve yakın bir zamanda çıkacakları evde, yatak odasındaydı. Normal olarak Golo yatak odasına hiç gelmediğinden çok ciddi bir durum olduğunu anladı. Alt katta Katia ile Monika radyonun başındaydılar. Sonraki üç gün boyunca Almanya'ya savaş ilan edilmesini beklediler.

İkinci gece, sofradan kalkacakları sırada Monika laf arasında ölmüş kocası hakkında bir şey söyledi. O âna kadar, gözyaşlarına boğulmadan söz edememişti ondan, ama bu sefer kocasının adını gülümseyerek söyledi.

"Nasıl biriydi?" diye sordu Golo. "Sana uzun zamandır sormak istiyordum bunu, ama hiçbirimiz seni üzmek istemiyorduk."

"Jenö bilim adamıydı," dedi Monika. "Onu bir sabah Floransa'da, hem Uffizi'de hem Pitti'de gördüm. Öğleden sonra Brancacci'ye gittiğimde o da oradaydı. O da beni her seferinde fark etmiş, işte böyle tanıştık."

"İtalyan sanatı üzerine bir şey mi yazıyordu?" diye sordu Golo.

"O konuda çalışıyordu," diye yanıtladı onu Monika. "Bir tablodaki ya da bir heykeldeki en küçük ayrıntıyı bile hatırlardı. Ama bütün bunlar yok oldu artık. Neyi hatırladığının hiçbir önemi kalmadı."

"Keşke onu tanımış olsaydık," dedi Erika.

"Eğer hayatta olsaydı şimdi burada olabilirdi," diye sözlerine devam etti Monika. "Hatta İtalyan heykelleri hakkındaki kitabını bitirmiş olabilirdi. Hepiniz hayran kalırdınız ona."

Monika gözlerini masanın çevresinde gezdirdi, annesiyle babasına, Erika'ya ve Golo'ya baktı.

"Senin yürüyüşe çıktığını görünce Golo," diye devam etti konuşmaya, "Jenö de sana katılabilirdi diye düşünüyorum sık sık, çünkü kitaplardan konuşabilirdiniz. Sihirbaz bile hoşlanırdı Jenö'den."

"Onunla tanışmadığım için çok üzgünüm," dedi Thomas.

Bir an Monika'nın ağlayacağını sandı ama kızı derin bir soluk alıp sesini alçaltarak konuştu.

"O şekilde ölmek onun için nasıl bir şeydi, hayal bile edemiyorum. Ama hayatta kalmak isterdi, bunu biliyorum. Şimdi burada olmayı, Amerika'nın savaşa gireceğini bilmeyi isterdi."

Katia ve Erika Monika'ya sarıldılar, Thomas ve Golo da onları seyrettiler.

"Neden o boğuldu da ben kurtuldum, bilmiyorum. Bunu bana asla hiç kimse açıklayamayacak."

İki ay sonra, Pacific Palisades'e taşındıklarında Klaus New York'tan geldi. Thomas ve Katia onu Union İstasyonu'nda karşıladılar ve yeni evlerine götürdüler, ama Klaus evin farkında değilmiş gibiydi. Katia ona bu evin son sığınakları olduğunu söylediğinde bile bir yanıt vermedi. Kız kardeşi gibi Klaus da otuzlu yaşlarının ortasındaydı şimdi. Ama kız kardeşinin aksine o çok yıpranmış görünüyordu. Saçları seyreliyordu. Gözlerinin feri kalmamıştı.

Ancak asıl değişiklik Erika'nın ona karşı tavrındaydı. Kardeşine

bakamıyordu bile. Sofrada, BBC'ye iş için başvurduğundan ve savaşla ilgili haber yapma planlarından söz ediyordu. Birkaç kez, Klaus savaşa dair görüşünü söylemeye başlayınca Erika ona dönüp sözünü kesti: "Bize soru sor, Klaus," dedi, "bize bir şey anlatma. Monika savaşta kocasını kaybetti. Ben Londra'daydım. Hükümet babanı gayet iyi bilgilendiriyor. Savaş hakkında bilgimiz var. Senin gibi biri, New York'ta sanatçılarla, yazarlarla ve kim bilir başka kimlerle yaşayan biri, bizim bildiklerimizi bilemez. Bu yüzden lütfen bize savaş hakkında bir şey anlatma!"

Ergenliklerinde ve yirmili yaşlarının başlarındayken, tam anlamıyla uçarıyken, Erika ile Klaus ne zaman eve gelseler sofraya hep hâkim olduklarını hatırladı Thomas. Şimdiyse Golo ve Monika susmuşlar, Erika'nın tek başına masaya hâkim olmasını izliyorlardı. Thomas, Klaus'un kardeşine boyun eğdiğini, onun onayını alabilecek fikirler ileri sürdüğünü fark etti. Ama Klaus şimdi kültürün, özellikle edebiyatın savaşta her zamankinden de önemli bir silah olduğuna inandığını açıklamaya başlayınca Erika onun sözünü kesti.

"Bunları daha önce de dinledik, Klaus."

"Çünkü ne kadar söylense yetmez."

"Faşizme karşı en iyi silah, silahtır," dedi Erika. "Gerçek silah."

Babasına baktı, onun doğrulamasını bekliyordu. Thomas ise sözlerine devam etmesi için kızını teşvik etmek istemedi, aynı zamanda onunla tartışmaya girmek niyetinde de değildi.

Erika dışarı çıkacağını, geç saatlere kadar arkadaşlarıyla birlikte olacağını söyledi. Klaus ona giderken kendisini de yakındaki bir yere bırakıp bırakamayacağını sorduğunda Thomas Katia'nın yüzünün kardığını fark etti.

"Bırakabilirim seni," dedi Erika. "Ama eve kendi başına dönmen gerekecek."

"Sen nereye gidiyorsun?" diye sordu Klaus.

"Arkadaşlarımla vakit geçirmeye."

"Hangi arkadaşlar?"

"Senin tanımadığın kişiler."

Bunu söylerken onu başından savdığını belli eden bir ton vardı sesinde. Thomas Klaus'un yüzündeki incinmişliği gördü.

Daha sonra Katia, Thomas'ın odasına geldi.

"Sanki Klaus zaten berbat halde değilmiş gibi," dedi. "Erika hepimizin önünde onu küçük düşürmeye niyetli."

"Nereye gidiyor bunlar?"

"Klaus'un bir arkadaşı yakındaki bir otelde kalıyormuş."

Thomas nedense o arkadaşın uygun biri olmadığını varsaydı. Katia Bruno Walter'le ilgili haberleri kendisiyle paylaşmaktan korkmuyorsa, Erika'nın doğru söylediğine inanıyor demekti. Erika arkadaşlarına gidiyordu. Bir an gözünün önüne Bruno Walter geldi, bir konserin hemen arkasından, Los Angeles'in merkezindeki lüks bir otelin odasında pantolonunu çıkarıp katlayarak bir sandalyenin arkalığına koyuyordu, Erika da sigara içerek onu seyrediyordu. Davidson'ın Walter'le çalışamayacağını anlattığını hatırladı, çünkü Walter ne kadar önemli biriyim diye övünmeden duramıyordu. Nasıl bir ev yaparsanız yapın bu adam beğenmez, demişti Davidson.

Cumartesi günü Elisabeth'e telefon ettiğinde kızı Klaus'un gerçekten de uygunsuz bir sevgilisi olduğunu, onun bir otelde kaldığını ve hem Klaus'un hem de sevgilisinin yüklü giderleri olduğunu, çünkü her ikisinin de sürekli morfin ve başka uyuşturuculara ihtiyaç duyduklarını anlattı.

Thomas ona Bruno Walter ile Erika'yı nasıl gözünün önüne getirdiğinden söz edince Elisabeth onların Walter'in Beverly Hills'teki evinde buluştuklarını söyledi. Elisabeth annesinin daha ayrıntılı bilgiye sahip olduğunu tahmin ediyordu, ama hata edip fazla meraklı görününce annesi bu ayrıntıları açıklamamıştı.

"Katia Erika ile Walter'i biliyor mu?"

"Annemin gözünden hiçbir şey kaçmaz."

"Ya Klaus'un durumunu ve uyuşturucuları biliyor mu?"

"Bana bunları anlatan oydu."

* * *

Savaşın bu ilk aylarında Thomas Agnes Meyer'den gelecek telefonları gerçekten de hevesle bekliyordu. Agnes de ona haber anlatmaktan hoşlanıyordu, sık sık da sadece gazetelerde yayınlanmadan önce öğrendiği bir şeyi bildirmek için arıyordu. Batı sahilindeki Japonların evlerinden çıkartılacağı haberi duyulduğunda Agnes telefon edip bunun olacağını New York'taki görüşmeleri sırasında ima etmiş olduğunu söyledi.

"Ama anlatamayacağım çok şey var," diye ekledi.

"Amerika'daki Almanlara karşı harekete geçileceği hakkında görüşülüyor mu?"

"Önü alındı," dedi Agnes.

Bir sabah, çalışma odasındayken Klaus geldi. Bir önceki hafta gitgide daha da dağınık görünmeye başlamıştı. Yüzü iyice süzülmüş, dişleri de sararmıştı. Hareketleri tedirgin ve kaygılıydı. Söze babasının çalışma odasını ne kadar beğendiğini söyleyerek başladı.

"Ben de hep böyle bir yer isterdim," dedi. "Böyle bir çalışma odası."

Thomas acaba alay mı ediyor diye düşündü. Diğer çocuklarından biri kendisiyle böyle konuşacak olsa sözleri en azından küçümseyici olurdu. Ama belki Klaus öyle değildi. Aralarında en ciddileriydi o.

"Sanırım özgürlüğünün tadını çıkarıyorsun," dedi Thomas.

"Bu sözünü azarlama sayıyorum."

"Yazar olarak çok takdir ediliyorsun. Eğer bir gün yeni bir Almanya olacaksa orada sana ihtiyaç duyulacaktır."

"Ben Amerikan ordusuna katılmak istiyorum," dedi Klaus. "Şu anda kabul edilmemin önünde bazı engeller var. New York'ta hayat hiç kolay değildi. Öyle çok ispiyoncu ve dedikoducu var ki."

"Orduda da hayatın pek kolay olacağını sanmıyorum."

"Ben ciddiyim bu konuda," dedi Klaus. "Annem bana inanmıyor.

Erika bana inanmıyor. Ama bu eve bir dahaki gelişimde sırtımda asker üniforması olacak."

"Sana yardım etmemi mi istiyorsun?"

"Bana inanmanı istiyorum."

"Nasıl engeller olduğunu hayal edebiliyorum."

"Benim gibi adamlara ihtiyaçları olacaktır."

Thomas az daha uyuşturucu bağımlılarına ve eşcinsellere ve annelerinden para isteyenlere mi diye soracaktı, ama Klaus'un ağlamaklı olduğunu gördü. Onu destekleyici bir şeyler söylemesi gerektiğini düşündü.

"Seni Amerikan ordusu üniformasıyla görmek beni gururlandırır ve mutlu eder. Beni daha fazla mutlu edebilecek bir şey olduğunu düşünemiyorum. Burası artık bizim ülkemiz."

Filmlerdeki babalar gibi baktı Klaus'a.

"Becerebileceğime inanıyor musun?" diye sordu Klaus.

"Orduya katılmayı mı?"

"Evet."

"Hayatında önemli düzenlemeler yapman gerekeceğini düşünüyorum. Ama bence hiçbir nedeni..."

Klaus gözlerini ona dikmişti. Thomas duraksadı. Oğlunun yüzünün bembeyaz olduğunu fark etti.

"Dediğim gibi, önemli düzenlemeler," dedi Thomas, Klaus'un gözlerinin içine bakarak.

"Sen de dedikodulara kulak vermişsin," dedi Klaus.

"Nasıl yaşamak istiyorsan öyle yaşıyorsun," diye yanıt verdi Thomas.

"Senin de bu yeni, görkemli evinde yaptığın gibi."

"Öyle. Sana kapısı her zaman açık olan bir ev burası."

"Buradan ayrılırsam gidecek yerim yok."

"Ne istiyorsun?"

"Annem artık bana para ödeyemeyeceğini söyledi."

"Onunla konuşurum. Beni bunun için mi görmeye geldin?"

"Bana inanmanı istemeye geldim."

"Ordunun seni bu bulunduğun durumda kabul etmesi mümkün değil."

"Neymiş bulunduğum durum?"

"Sen söyle."

"Söz veriyorum, beni bir dahaki görüşünde üniformalı olacağım."

"Ordu sana hoşgörü göstermeyecektir, ama ben bu konuda tartışmak istemiyorum. Durum yeterince açık bence."

"Sanırım beni kovuyorsun," dedi Klaus.

Thomas onu yanıtlamadı. Klaus kalktı ve saygısızca çıktı odadan.

Klaus New York'a dönünce, Erika da İngiltere'ye gidince Michael ile Gret kalmaya geldiler, Frido'yu ve yeni doğan bebeklerini de getirdiler, bu bebek de oğlandı. Michael Pacific Palisades'te kaldığı süreyi üç müzisyenle çalışarak geçirecekti, bir dörtlü kurmayı planlıyorlardı.

Thomas, Frido'nun fotoğraflarda görünenden daha da doğal bir sevimliliği olduğunu gördü. Yeni insanlar gördükçe gözleri parlıyor, gülümsüyordu.

Frido gözlerini büyükbabasına dikmişti, önce Thomas'ın gözlüğü, sonra da ona büyük bir ilgiyle bakması, onu güldürmeye çalışarak elleriyle birtakım numaralar yapması şaşırtmıştı çocuğu.

Michael ile Golo'nun bahçede gezintiye çıktıklarını gören Thomas peşlerinden gitti. Babalarının geldiğini duyunca ikisi de kuşkuyla etrafa bakındılar. Durdular, ama ikisi de gülümsemedi.

"Golo Heinrich'in çok berbat bir durumda olduğunu söylüyor," dedi Michael.

"Ne açıdan?"

"Parası kalmamış. İki aylık kira borcu varmış, hem Nelly ile onu evden atmakla tehdit ediyorlarmış."

"Arabası da bozulmuş," diye ekledi Golo, "tamirci de parasını almadıkça tamire başlayamayacağını söylüyormuş."

"Nelly'nin de sağlık sorunları var, ama doktora gidecek parası yok."

"Dün oraya gittiğimde," dedi Golo, "ikisi de çaresiz durumdalardı. Heinrich konuşamıyordu bile."

"Annen biliyor mu?"

"Dün gece anlattım ona."

Katia'nın neden bir şey söylemediğini hemen anladı Thomas. Heinrich'in maddi sorunlarının tek çözümü, ona düzenli bir aylık bağlamaktı, bu da büyük bir taahhüt altına girmek demekti.

"Annenle konuşurum," dedi Thomas.

"Bence uzun vadeli bir çözüme ihtiyaç var," dedi Golo.

"Neye ihtiyaç olduğunu biliyorum," dedi Thomas.

Michael'e döndü.

"Gret bana senin ve arkadaşlarının Beethoven'in Opus 132 no.lu dörtlüsünü çalıştığınızı söyledi. Burada bu parçayı elinizden geldiğince çabuk çalabilirseniz sevinirim. Heinrich'i de davet ederiz. Onun da dinlemek isteyeceğini biliyorum."

"En zor parça bu," dedi Michael. "Hem yeni bir dörtlüyüz biz."

"Zor olduğunu biliyorum. Ama benim için ve annen için özel bir anlamı var."

"Abartma istersen," dedi Michael. "Annem için özel bir anlamı yok."

Thomas Katia'nın adını andığına hemen pişman oldu, Katia Beethoven'in herhangi bir dörtlüsü hakkında hiçbir zaman görüş belirtmemişti. Michael konuşmadan önce kendisi Katia'yı bulmalı ve Opus 132'ye özel bir saygısı olduğunu ısrarla söylemesini istemeliydi.

"Bunu yapıp yapamayacağınıza bakar mısın?" diye sordu Thomas.

"Birlikte çalıştığım ikinci keman İngilizce bilmiyor. Romen."

"Ama notaları okuyabiliyor, değil mi?"

Michael küçümseyerek baktı ona.

"Bir dörtlü prova yaparken epeyce tartışma olur."

"Elinden geleni yap," dedi Thomas.

Thomas iki oğlunun yanından ayrılırken dönüp arkasına baksa ikisinin de kendisine soğuk soğuk baktıklarını göreceğini biliyordu. Otuz iki yaşındaki Golo'ya, Elisabeth'in, otuz yaşından sonra hiç kimsenin annesiyle babasını hiçbir şey için suçlamaya hakkı yoktur dediğini söylemek isterdi. Sonra da yirmi iki yaşındaki Michael'e dönebilir, önünde sekiz yılının daha olduğunu ve bu yılları akıllıca kullanması gerektiğini söyleyebilirdi.

Katia'nın yanına gidince ona yemin ettirdi, Beethoven'in o dörtlüsünü kendi evinde Michael'in kemanından dinlemeye ihtiyaç duyduğunu, bunun için özel nedenleri olduğunu söyleyecekti.

Anlaştıkları üzere dörtlünün çalınacağı gün Heinrich ile Nelly erkenden geldiler. Thomas abisine bir çek göndermişti. İkisinin giyimlerinin de kusursuz olduğunu gördü. Heinrich mecalsizdi, ağır adımlarla yürüyordu, ama elbisesinin ütüsü mükemmeldi, ayakkabıları da pırıl pırıldı. Nelly kırmızı bir elbise, kırmızı ayakkabılar giymişti, sırtında beyaz bir ceket vardı. Çantasıyla şapkası da ceketiyle uyumluydu. Birkaç gün önce ne kadar parasız oldukları kimsenin aklına gelmez, diye düşündü Thomas.

Bir gece önce akşam yemeğinde Nelly konusu açıldığında Katia Nelly'yi evinde hoş karşılayacağını, ama onunla baş başa kalmamayı tercih ettiğini üstüne basa basa söylemişti.

"Eğer kocam ve iki oğlu, kızını söylememe bile gerek yok, iki Mann'ın eşlerinin konuşacakları çok şey vardır diye bizi baş başa bırakırlarsa hepinizin yatak odasına fare salarım."

"Ya ben?" diye sordu Gret. "Ben de bir Mann'ın eşiyim."

"Sen eleştiri dışısın," dedi Katia. "Ama ben Nelly'yle yalnız kalmak istemiyorum. Bu eve adımını attığı andan çıktığı âna kadar bu dediğimin yerine getirilmesi için hepinize güveniyorum."

Golo bahçedeki masada Nelly'yle otururken Thomas ve Heinrich de evin arazisinde dolaştılar. Thomas ona çek gönderirken birkaç dostane

kelime de eklemiş, Heinrich'in maddi durumunu en kısa zamanda konuşmaları gerektiğini yazmıştı. Bunu şimdi kolayca yapabileceğini düşünüyordu. Ama Heinrich ilk bölümünü yazdığı bir romandan söz açınca sanki yeniden Münih'teymiş gibi oldular, ya da birer genç yazar olarak İtalya'da, Heinrich'in özgüveninin hep yerinde olduğu, dünya ve kitaplar hakkındaki engin bilgisi olduğunu göstermeye kendini hazır hissettiği günlerde. Eğer Thomas şimdi ona Faust'un hikâyesini temel alacağı bir roman yazmayı planladığını söyleyecek olsaydı Heinrich bunun defalarca yapılmış olduğunu söylerdi. Thomas kendi romanındaki başkahramanın çağdaş bir besteci olduğunu söyleseydi Heinrich de müzik hakkında yazmanın olanaksız olduğunda ısrar ederdi. Thomas, *Buddenbrooklar* üzerinde çalışırken Heinrich'e ondan fazlaca söz etmemiş olduğunu hatırladı, romanını hafife alan bir tek sözün bile yazdıklarının değerinden kuşku duymasına neden olmasından korkmuştu.

Heinrich Fransa Kralı Dördüncü Henri'yle ilgili romanlarından, onlardan iyi bir film çıkarılacağından söz ederken onu dinledi.

Evin ana girişine doğru yöneldiklerinde Gret'le Frido göründüler, çocuk bütün dikkatini Heinrich'in üzerinde topladı.

"İnsana kuşkulu gözlerle bakmayan bir Mann'la karşılaşmak harika bir şey," dedi Heinrich.

Ötekilerin hiçbiri yanlarında olmadığından Thomas bu lafın kendisini hedef aldığını düşündü. Abisinin, ona bir çek göndermiş olduğu için böyle dediğini tahmin etti. Bundan sonra abisinin geçimini sağlarsa kendisinin daha da fazla sıkıntı çekeceği birden aklına geldi.

Gret bebeği göstermek için Nelly'yi götürünce Heinrich Thomas'a bahçede tekrar dolaşmayı önerdi, Thomas da bu kez para hakkında konuşabileceklerini düşündü.

"Her gece uyanıyorum," dedi Heinrich, "ve Mimi ile Goschi'yi düşünüyorum. Belki güvenliktedir Mimi, bunu öğrenemiyorum. Benim yüzümden alıp götürebilirler onu. Goschi'yi de. Yirmi beş yaşında Goschi, en mutlu olması gereken yaş. Annesi gibi onu da bir cehennem çukurunda bıraktım."

"Onların başına ne geldiği hakkında kesin bir fikrin var mı?"

"Prag'dalar, eğer Almanlar akıllarına eseni yaparlarsa tutuklarlar onları. Biz şimdi mavi bir gökyüzü altında düzgün biçilmiş çimlerin üzerinde geziniyoruz. Yeni evler inşa ediyoruz. Bolluk içinde yaşıyoruz. Ben onları arkada bıraktım, geceleri bana sesleniyorlar. Ne kadar endişeli olduğumu Nelly'yle paylaşmayı göze alamıyorum."

Thomas bu sözün de kendisine yöneltildiğini anladı; düzgün biçilmiş çimler, şu anda üzerine bastıkları çimlerdi, kendi evi bolluk içindeydi. Ama kendini suçlu hissetmesi için abisinin gösterdiği çabalara aldırmamaya karar verdi. Heinrich'e ayrıldığı eşiyle kızının yerini bulma konusunda daha önce gösterilmiş çabaları yoğunlaştırmayı önermeli ve ikisini de Amerika'ya getirtmek için nüfuzunu kullanmayı kabul ettiğini söylemeliydi. Bir an, Heinrich'e aslında şu anda orta Avrupa'dan birini kurtarıp Amerika vizesi sağlamanın neredeyse olanaksız olduğunu söylemek istedi. Ona ümit vermenin çok yanlış olacağını biliyordu, yine de abisine gerçeği söyleyemedi.

"Tekrar tekrar sordum. Bir şey duyarsam sana söylerim. Ve baskı yapmayı da sürdüreceğim."

"Başkana doğrudan sorabilir misin?"

"Hayır," dedi Thomas. "Bunu yapamam."

Abisi bir şey söylemese de bunu bir ihanet olarak gördüğünü açıkça belli etti ona.

"Carla ve Lula bu dünyada kalmayıp gittikleri için şanslıydılar," dedi Heinrich.

Michael'le birlikte çalışan müzisyenlerle yemek yediler, üçü de yakışıklı ve gençti, Thomas onlara duyduğu ilgiyi gizlemek için elinden geleni yaptı. Üçü de aynı tarzda bol giysiler giymişlerdi, saçlarının kesimi de aynıydı, hatta Fransızca konuşan Romen'inki bile. Bir yanında Gret, öbür yanında baş kemancı oturan Thomas gelinine yeterince

kibar davranmak için kendini zorluyordu. Bir süre Frido'dan ve küçük bebekten söz ettiler ama sonra Thomas'ın aklına başka bir konu gelmedi. Kemancıya döndü, genç adam neden özellikle Opus 132'yi istediğini sordu ona.

"Üçüncü muvmanı için," dedi Thomas. "*Neue Kraft fühlend*'in fikrini seviyorum."[1]

"Yeni bir güç mü hissediyorsunuz?"

"Yazmam gereken kitabı düşündüğümde hissediyorum. Ya da hissetmeyi umuyorum."

Yemekten sonra büyük salona geçtiler, Gret bebeği emzireceğini söyleyerek yanlarından ayrıldı, Nelly de kadehini ağzına kadar doldurmak için yemek odasına döndü.

"Heinrich bunun uzun ve bıktırıcı olacağına dair uyarmıştı beni," diye fısıldadı Monika'ya, giderken, Monika da bir kahkaha attı.

Dört genç adam nota sehpalarını yerleştiriyorlardı. Oturunca çalgılarını akort etmeye başladılar, Romen ise önceden akort etmişti çalgısını. Küçük dinleyici topluluğuna sakin bir merakla bakan Romen'den hoşlanmıştı Thomas, ama asıl dikkatini çeken iki Amerikalıydı. Çellistin yüzünün hatları başkemancınınkinden daha yumuşaktı, gözleri de kahverengiydi. Narin güzelliği birkaç yıl içinde solacaktır, diye düşündü Thomas. Başkemancı onun kadar yakışıklı görünmüyordu, yüzü fazla inceydi, saçları da dökülmeye başlamıştı, ama dördü içinde bedeni en güçlü, omuzları en geniş olan oydu.

Müzik başladığında, cüretkârlığı, kederi andıran bir şeyi sessizce akıtması, arkasından mücadeleyi çağrıştıran bir havaya bürünmesi, o mücadelenin hem acı hem de sevinç, müthiş bir sevinç getireceğini ima etmesi çarptı Thomas'ı. Düşünmekten vazgeçmesi gerektiğini biliyordu, müzikte basit bir anlam bulmaya çalışmamalıydı artık, ruhuna girmesine izin vermeliydi, bir daha dinleme fırsat bulamayacakmış gibi kulak vermeliydi o müziğe.

1 Beethoven'in Op. 132 yaylı çalgılar dörtlüsünün üçüncü muvmanı. Anlamı: Yeni güç hissederek. (çn)

Ama çalgıcılara bakmamak, onların ciddiyetini ve dikkatlerini nasıl topladıklarını incelememek zordu. Başkemancının işaretlerine nasıl uyduklarını izledi. Başkemancı ve viyoladaki Michael atışır gibiydiler, birbirlerinden enerji alıyorlardı; müzik sert seslerden yumuşak seslere geçmeye başladı ve sonra bir an durup yeniden hızlandı.

Katia'ya bakınca karısı ona gülümsedi. Onun annesiyle babasının dünyasıydı bu, onlar Münih'teki evlerinde bu türden pek çok oda orkestrası konserine ev sahipliği yapmışlardı. Kaçmak zorunda kaldıkları o eski dünyadan çıkan ailede bir tek Michael'in müziğe yeteneği vardı. Thomas onun sakin ve özenli çalışını izledi, yakışıklı ve özgüvenliydi, viyolanın boğuk sesini iki kemanın daha tatlı sesinin karşısına çıkarırken duygularını belli etmiyordu.

Müzik devam ederken başkemancıyla çellist Amerikanlıklarının bir kısmını üzerlerinden attılar. Daha önce bol bol gösterdikleri sıcakkanlı, erkeksi açıkyürekliliğin yerini kırılganlığın, duyarlılığın aldığını görüyordu Thomas, sonunda neredeyse onlarca yıl öncesinin Almanları ya da Macarları denecek hale geldiler. Belki de bana öyle geliyordur, diye düşündü Thomas, dört çalgının birleşen gücünün sonucudur belki, zaman zaman birbirleriyle sıkı bir bağlantı kuruyorlar, sonra ya susuyorlar ya da solo çalıyorlardı, ama eski bir dönemin hayaletlerinin, bir zamanlar ellerinde çalgılarıyla Avrupa kentlerinin sokaklarında yürümüş, provaya gitmiş hayaletlerin Kaliforniya'nın güneyindeki, Pasifik Okyanusu'na bakan bu yeni evde bulundukları Thomas'ın aklından geçiyordu.

İkinci muvman bitti, Thomas da o andan itibaren daha dikkatli dinleyeceğine, aklının tembel düşüncelere kaymasına izin vermeyeceğine yemin etti. Nelly salondan çıkarken gözünün ona gitmemesine çalıştı. Beethoven'in bu dörtlüsünün kederli, bazen de kasvetli olduğunu hatırlıyordu. Şimdi şaşırtıcı olan şuydu: Alttan alta melankolik bir ton olsa da çalgıların susup yeniden başlama, sonra melodiye girme tarzları müziği çanlı, neşeli kılıyordu. Müzikteki ıstırap her bir notanın içine gömülüydü, ama neredeyse daha güçlü denebilecek bir başka

şey de vardı notalarda, birkaç dakika sonra sanki kendi gücüne şaşırarak ortaya çıkıp Thomas'ı düşünmekten, bunda anlam aramaktan vazgeçirten, sadece müziğe kulak verdiren, çalınan parçayı ruhunun özümsemesini sağlayan bir sese dönüşen inatçı bir güzellik duygusu da vardı.

Katia gözlerini kapamıştı, Heinrich de öyleydi. Golo ve Monika bütün dikkatlerini toplayarak dinliyorlardı müzisyenleri, Monika oturduğu yerde öne eğilmişti. Gösterişli senfonilerden bu dörtlünün ürkütücü yalnızlığına geçmek Beethoven'in kendisinin bile kolay kolay anlayamayacağı bir yolculuk olmuştur, diye düşündü Thomas. Sanki tuhaf, belirsiz, ürkütücü bir bilgi ansızın gün yüzüne çıkmış gibi gelmiştir herhalde.

Thomas aynı şeyi bir yazar olarak yapabilmiş olmayı diledi, kendinin ötesinde bir tarz ya da bağlam bulmuş olsaydı keşke, kökü parlayan, ışıldayan ve görülebilen şeyin içinde olan, ama gerçekler dünyasının tepesinde süzülen, ruhla tözün kaynaşabileceği, ayrılıp tekrar kaynaşabileceği bir yere giren.

Büyük ödün vermişti Thomas. Tertemiz yıkanmış ve tıraş olmuş durumda, takım elbise ve kravatıyla, çevresinde ailesiyle, düşüncelerindeki ve hayata yanıtındaki düzenin aynısı gösterilerek çalışma odasının raflarına düzgünce yerleştirilmiş kitaplarıyla, görkemli evinde otururken rahatlıkla bir iş adamı sanılabilirdi.

Başını eğdi. Bir an aksadı çalgılar; Michael müziğe erken girmişti. Thomas başını kaldırıp baktı, Michael durmuş, başkemancıdan işaret bekliyordu, sonra usulca çalgısına dokundu, çıkan sesin bir tiyatro oyununun arka fonu gibi keman sesinin altında kalmasına dikkat etti. Tam o sırada Gret'in salona girip Nelly'nin yerine oturduğunu gördü Thomas.

Müzisyenlerin hepsi birden dörtlüyü dokunaklı hayallerden çıkarıp şarkıya yakınlaştıran notaları çalmaya hazırlanırken Michael Golo'ya baktı, o da bu bakışa teşekkür edercesine karşılık verdi. Bu bölümdeki zamanlaması mükemmeldi.

Kendi kitaplarında birkaç kez, yapıtının ortaya çıktığı sıradan dünyanın üstüne yükselmiş olduğunu düşündü Thomas. Örneğin *Buddenbrooklar*'da Hanno'nun ölümünde, ya da *Venedik'te Ölüm*'de anlatılan arzunun niteliğinde ya da *Büyülü Dağ*'daki seans sahnelerinde olduğu gibi. Belki başka kitaplarının başka bölümlerinde de vardı bu. Ama öyle olduğunu düşünmüyordu. Kuru mizahın ve toplumun durumunun yazdıklarına egemen olmasına izin vermişti; ihtiyatlı olmazsa, kontrolü elden kaçırırsa başka şeylerin egemen olabileceğinden korkmuştu.

Edebi hayal edebiliyordu, ama tekinsizleşen bir zamanda edep artık bir erdem sayılmıyordu. Hümanizmayı hayal edebiliyordu, ama kalabalıkların iradesini yücelten bir zamanda bu hiç fark yaratmıyordu. İnce ve hassas bir zekâyı hayal edebiliyordu, ama kaba kuvvete saygı gösteren bir zamanda bunun pek anlamı yoktu. Ağır tempolu muvman usulca bitişe yaklaşırken eğer cesaretini toplayabilirse bir kitapta kötülüğe de yer verebileceğini, kendi idrakinin dışındaki karanlığa kapıyı açabileceğini anladı.

Thomas'ın olamadığı iki adam vardı, ikisinin ruhlarını düzgün bir şekilde ortaya çıkarabilirse onlardan bir kitap yapabilirdi. Biri, kendisinin yeteneğine, hırsına sahip olmayan ama aynı duyarlılığı gösteren bir adamdı. Bir Alman demokrasisinde huzur içinde yaşayacak biri. Oda müziğinden, lirik şiirlerden, evindeki sükûnetten, kademeli değişimlerden hoşlanan biri. Vicdanlı bir adam, Almanya barbarlaşsa bile orada kalan, kendi yurdunda sürgün olarak korku dolu bir hayat süren biri.

Ötekisi ihtiyat nedir bilmeyen biriydi, hayal gücü de cinsel iştahı kadar ateşli ve uzlaşmasız biri, kendisini sevenleri mahveden, biçim alan dünya kadar tehlikeli olan, bütün gelenekleri küçümseyen, hoşgörüsüz bir sanat yapmaya çalışan bir adam. İblislerin sürtündüğü bir adam, yeteneği iblislerle yaptığı anlaşmaların sonucu olan adam.

Bu iki adam karşılaşsalardı ne olurdu? Nasıl bir enerji çıkardı ortaya? Nasıl bir kitap olurdu o? Ne tür bir müzik meydana gelirdi?

Yazabileceği kitapları, yaratabileceği karakterleri düşünmekten vazgeçmesi gerektiğini biliyordu. Müziğe bütün dikkatini toplayarak kulak vermesinin dizginleyemeyeceği duygulara, yerine getiremeyeceği amaçlara yol açabileceğini deneyimlerine dayanarak biliyordu. Yeni evlerine taşındıklarından beri, Schubert ya da Brahms'ı dinlerken sık sık romanları ve öyküleri için fikirler oluşuyordu kafasında. Hemen kalkıp çalışma odasına giderken o fikrin sağlam bir şeye dönüşebileceğine emin oluyordu, ama masasına oturup kalemi eline aldığı an fikir dağılıp gidiyordu.

Müzik biraz dengesini bozmuştu. Sevimli marş temposu ve dans temposuyla o kısa muvmanı, sonra da kararlı, zarifçe süzülen son muvmanı dinlerken, hayal ettiği iki adamın, kendisinin iki gölge versiyonunun diğer hayalleri gibi kendisini terk etmeyeceklerini hissetti. Çoktandır düşünü kurduğu şeyin içine yerleşeceklerdi, Faust gibi şeytanla anlaşma yapan bir besteciyi anlatacağı kitabına.

Dörtlü bitmek üzereyken onu dinlemek, başka bir şey yapmamak için kendini zorladı. Ne karakterlere ne de romanlara kaptırmayacaktı kendini! Sadece, ritmini viyolanın ve çellonun tuttuğu, sonra öteki iki müzisyen hiç yokmuş gibi birbirlerinin yörüngesine dalıp çıkan iki kemancının böldüğü müziğin sesi olacaktı. Michael viyolasını kendinden gitgide daha da emin olarak çalmaya başlamıştı, görünüşe bakılırsa çalgısının çıkardığı seslerin, şimdi vahşi bir coşkuyla çalan kemanların yarattığı güçlü duyguların karşısına ağırlığını koyamasa da sadece alttan akmakla yetinmemesine kararlıydı.

Keşke müzik düzene ya da azme olduğu kadar karmaşaya da yer veren duygular uyandırabilse diye düşündü Thomas, çalınan dörtlü romantik bir ruhun kendinden geçmesine ya da başını kederle eğmesine yetecek boşluğu bıraktığına göre Almanları felakete götüren müzik acaba kulağa nasıl gelirdi? Savaş müziği değildi herhalde, marş da değildi. Davullara gerek yoktu. Daha tatlı bir müzik olabilirdi, daha sinsi, daha yumuşak. Almanya'da olup bitene, sadece kasvetli değil, zor anlaşılan, müphem, kulağa ciddiymiş gibi gelen bir müzik

gerekirdi, şu anda Almanya'nın içinde bulunduğu taklit kültüre yol açanın sadece toprak ya da varlık hırsı olmadığı fikrine karşı uyaran bir müziğe. Thomas, kendisini ve kendisi gibilerini biçimlendirmiş olanın, kendi yıkımının tohumlarını taşıyanın bu kültürün ta kendisi olduğunu düşündü. O kültür baskılara karşı savunmasız ve yararsız olduğunu kanıtlamıştı. Ve müzik, romantik müzik, insanlardaki yoğun duyguların salıverilmesini sağlayarak artık gaddarlığa dönüşmüş kaba bir akılsızlığın beslenmesine yardım etmişti.

Müziği dinlerken içinde bulunduğu akıl karışıklığı paniğe benziyordu; müzik onu geride kalan mantıklı ne varsa onlardan sıyırmanın bir yoluydu. Hem aklını karıştırıyor, hem esinlendiriyordu. Onun güvenilmez sesi Thomas'ın çalışabileceği koşulları yaratıyordu. Aralarında şimdi Almanya'da iktidarda olan kişilerin de bulunduğu başkalarındaysa vahşi duygular uyandırıyordu.

Başkemancının yönetiminde hızlanmaya başlayan müzisyenleri dinledi, baş kemancı gülümsüyor, ötekileri peşine takıyor, seslerini yükseltmelerini, yumuşatmalarını, sonra daha da güçlenerek devam etmelerini istiyordu.

Müzisyenler son kısma yaklaşırken Thomas zamanın dışına çıkarılmış olmanın heyecanını hissetti, aynı zamanda da bu olayda aklına dolan düşüncelerin ve fikirlerin bir anlamı olacağına emindi, kendisinin sessiz sedasız yaratmış olduğu bir boşluğu dolduracaklardı. Parça sona ererken, kısacık bir an boyu, ne yapacağını bildiğine emin oldu, o sahneyi görür gibiydi, bestecisi Polling'de bir evdeydi, Thomas'ın annesinin öldüğü yerde; ama sonra ötekilerle birlikte ayağa kalkıp dörtlüyü alkışlarken o sahne silindi, dörtlü hep birlikte eğildi, verdikleri selamın da, tıpkı çalışları gibi önceden prova edildiği belliydi.

14. BÖLÜM
Washington, 1942

Eleanor Roosevelt çevik adımlarla onları bir koridordan geçirdi.

"Bunların bir kısmı benim zevkim değil, ama yeniden dekore etmem için gereksizce para harcamama izin verilmiyor."

Thomas onun kendisinden çok Katia'ya hitaben konuştuğunu fark etti. Başkanın kendisini görebileceği söylenmişti, ama Mrs. Roosevelt böyle bir buluşmadan söz etmediğine göre Thomas iptal edildiği ya da ertelendiği sonucunu çıkardı. O sabah, Rusların Stalingrad'da Almanların Altıncı Ordusuna karşı saldırıya geçtikleri haberi duyulmuştu. Roosevelt bütün dikkatini bu işin sonucuna vermiyor mu acaba diye geçirdi içinden.

Agnes ve Eugene Meyer'in evinde kalıyorlardı, az önce orada kahvaltı etmiş olmalarına rağmen Mrs. Roosevelt'le çay içeceklerdi.

Küçük bir odaya girip oturduklarında, "Güce karşı güç uygulanmalı diyerek bizi uyardığınızda," dedi Eleanor, "keşke hepimiz sizi dinleseydik."

Thomas onun sözünü kesip asla böyle bir uyarıda bulunmadığını söylemek istemedi. Eleanor'un, Hitler'in tehdit oluşturduğu konusunda Thomas ileri görüşlü davranmış gibi yaparak kendisini pohpohlamaya çalıştığını anladı.

"Almanya'ya da aktarılan o yayınları yapmaya devam etmenizi gerçekten istiyoruz," diye devam etti Mrs. Roosevelt. "Siz bir umut ışığı oldunuz. Ben Londra'dayken bu konuşuluyordu. Sizi işin içine

kattıkları için çok seviniyorlar, biz de öyle. Hitler yükselişteyken bile o yayınları yapmayı kabul etmeniz onları fazlasıyla etkilemiş."

Katia Mrs. Roosevelt'e savaş konusundaki çabalara ne derece dahil olduğunu sordu.

"Dikkatli olmalıyım," dedi Eleanor. "Savaş sırasında, görevdeki Başkanı eleştiremezsiniz, ama karısına saldırabilirsiniz. Geride durmak zorundaydım. İngiltere seyahatimin yardımcı olacağını düşündüm. Kralla kraliçeyi sevdim, kendilerini çok adamışlar, ama Churchill'le konuşmak çok zordu. Asıl isteğim olabildiğince çok kişiyle ve birliklerimizle buluşmaktı."

"Çok hayranınız var," dedi Katia.

"Gençlerimizin pek çoğu İngiltere'yi ilk kez görüyor. Umarım yaşamları boyunca unutmazlar."

Eleanor üzüntüyle salladı başını. Thomas onun, bu ancak savaştan sağ çıkanlar için geçerli olacaktır diye eklemekten kaçındığını görebiliyordu.

"Savaşı kazanacağız," diye devam etti Eleanor. "Kazanacağımıza eminim, bedeli ne olursa olsun. Çok yakında bütün dikkatimizi barışı kazanmak üzerine toplamaya başlamalıyız."

Katia'ya baktı, o da gülümseyerek doğruladı bu sözü. Thomas, tam o anda Oval Ofis'te önemli bir şey oluyor mudur diye merak etti, Başkanın onlarla görüşmesine engel olan bir şey.

"Daha önceki buluşmamızda kocanızdan, ondaki büyük hümanizmadan ve kitaplarından öyle etkilendik ki, korkarım ki sizinle pek fazla ilgilenemedik."

Öğrencisiyle konuşan bir öğretmen gibi hitap ediyordu Katia'ya.

"Şimdiyse sizin harika biri olduğunuzu keşfediyorum, gerçekten harikasınız. Dün gece söylediklerinizin hepsini duymak için can atıyorum, ama bizzat sizin ağzınızdan duymak istiyorum, dolaylı olarak Agnes Meyer'den değil."

"Size telefon mu etti?" diye sordu Katia.

"Her gün bir kez telefon ediyor, bense onun telefonlarına haftada bir kez çıkıyorum," dedi Mrs. Roosevelt.

"Evet, kocama da telefon ediyor."

Thomas bir an Mimi ve Goschi için bir şey yapıp yapamayacağını First Lady'ye şimdi sorma fırsatı bulduğunu düşündü. Bunun için geç kalındığına inansa da, sorarsa taze bilgi edinebilirdi, ya da Heinrich'i avutacak rahatlatıcı bir söz duyabilirdi.

Onlardan söz edince Mrs. Roosevelt kaygılanmış göründü.

"Yahudi mi onlar?" diye sordu.

Thomas başıyla doğruladı.

"Haberler iyi değil," dedi Mrs. Roosevelt. "Hiç kimse için iyi değil. Biz bu yüzden..."

Durdu. Sesinde bir tutukluk vardı.

"Yapabileceğim hiçbir şey yok. Üzgünüm. Savaş patlamadan önce elimden geleni yaptım, ama artık daha fazlasını yapamam. Umut etmeliyiz."

Sessizlik sürerken Thomas bu haberi, Eleanor Roosevelt'in Mimi ve Goschi için yapılacak bir şey olmadığını düşündüğünü Heinrich'e söylememenin daha iyi olacağını anladı. Başını önüne eğdi.

Bir akşam önce, Meyerleri ziyaretleri pek iyi başlamamıştı. Onların Crescent Place'teki evleri büyük ve görkemli olsa da duvarlarının bazıları gerçekten inceydi. Yemekten önce Agnes ile kocası arasındaki hararetli tartışmayı Katia da o da duymuşlardı. Mesele, Eugene'in *Washington Post*'ta yayınlanacağına dair güvence vermiş olduğu bir mektuba o günkü gazetede yer verilmemiş olmasıydı.

"Bir gün seni bırakıp gideceğim, o zaman da üzüleceksin!" diye kükredi Agnes defalarca. "Nasıl aptal olduğunu o zaman anlayacaksın!"

"Sanırım Almancadan çeviriyor sözlerini," dedi Katia.

"Heyecanlanınca öyle yapıyor," dedi Thomas.

"Şu anda heyecanlı," dedi Katia.

Yemekte bir senatör de vardı, Thomas ve Katia'yla tanıştırılır tanıştırılmaz Amerika'nın savaşa girmesini kesinlikle desteklemediğini belirtti. Thomas soğuk soğuk gülümseyip omuzlarını silkince ve önemsiz bir kişiyle bu konuda bir tartışmaya girmeyeceğini açıkça belli edince adam suratını astı. Thomas bu siyasetçinin neden davet edildiğini, neden geldiğini anlayamıyordu, ama Washington'da insanın yalnızlık hissedeceğini tahmin etti, özellikle sosyal becerileri az olan, modası geçmiş siyasi görüşlere sahip senatörlerin.

Agnes'in adının Alan Bird olduğunu söyleyerek tanıştırdığı bir başka adam da vardı. Dışişleri Bakanlığında, Alman masasında çalıştığını da ekledi. Adamın açık mavi gözleri, köşeli çenesi, neredeyse asker üniforması kadar düzgün kıyafeti Thomas'ın ilgisini çekmişti ona gözlerini dikip baktığının farkına varınca başını çevirip dikkatini onun karısına yöneltti, ama belli ki gösterdiği ilgi kadını şaşırtmıştı, keşke daha fazla zamanım olsaydı okumak için, dedi kadın, küçük çocuklarla bu çok zor.

Diğer konuklar arasında çok göz alıcı, kendinden emin görünen, yaşlıca bir kadın vardı, birden fazla gazetede köşeyazıları yazan bu kadın, Agnes'in dediğine göre Eleanor Roosevelt'in en sadık destekçilerindendi. Az sonra yanlarına bir şair katıldı, halim selim tavırlı bu şair küçük bir yayınevi için Brecht'in şiirlerini İngilizceye çeviriyordu. Şairin eşi uzun boylu, heybetliydi, atalarının İskandinav olduğu belli oluyordu. Kadın Thomas'a bütün romanlarını okuduğunu, konuşmalarını izlediğini söyledi.

"Siz Avrupa'yı kurtaracaksınız," dedi. "Evet, o kişi siz olacaksınız."

Masanın bir ucunda suratını asmış Eugene Meyer, diğer ucunda amirane tavırlarıyla Agnes Meyer oturuyordu. Kocasıyla kavgasının Agnes'i başka tartışmaları da arzu eder hale soktuğu görülüyordu, daha ilk yemekler gelmeden konuklarını kışkırtmaya koyuldu.

"Hitler'e vaktinden evvel muhalefet eden insanların," dedi, "Almanya'da gerçek ve sağlam söz sahibi olma fırsatını ellerinden kaçırdıkları görüşüne katılmıyor musunuz?"

Thomas Katia'ya baktı ama o başını önüne eğmişti. Thomas da Agnes'i duymamış gibi yapmaya karar verdi, onun sorusuna yanıt veren çıkmayınca da rahatladı.

Agnes'in kendisini Alan Bird konusunda bilgilendirmiş olmasını isterdi Thomas. Adam karşısına strateji gereği oturtulmamış olsa bile böyle bir izlenim veriyordu. Thomas'ı dikkatle, kuşkulu gözlerle izliyordu. Thomas bu gece fikirlerini açıklasın diye Agnes'in kendisini yönlendirmesine izin vermemesinin akıllıca olacağını düşündü. Sessiz kalacak ya da Agnes ne söylerse söylesin eğlenerek ve çekinerek yanıt vermeye gayret edecekti.

"Savaş önlenemez miydi diye sık sık soruyorum kendime," dedi Agnes. "Ve bunu düşünen tek kişi ben değilim. Bulutlar kararacaklarını belli ettiğinde gerçekten gördüm bunu, demek istiyorum."

Senatör garsona işaret ederek bir tabak çorba daha istedi. Peçetesini gömleğinin boynundan içeri sokmuştu. Bir tek kez, yüksek bir ses çıktı ağzından, önemli bir şey söyleyeceği konusunda açık bir uyarıydı bu, sonra ağzına bir kaşık çorba attı. Ağzındakini yutunca başını kaldırıp baktı, masadakiler onun konuşmasını bekliyorlardı.

"Şu son savaşta orada olmamızın bize bir yararı olmadı," dedi. "Şimdi de orada olmanın bize yararı olmayacak. Bizim it dalaşımız değil bu. Bizim kendi mücadelemiz var, özellikle de o korkunç kadınla. Ülkeyi batıracak o."

Dışişleri Bakanlığındaki adam Thomas'a baktı, Thomas ise senatörün Eleanor Roosevelt'i kastettiğini anlamamış gibi görünmeye çabalıyordu.

"İyilikten başka bir şey yapmıyor o," dedi köşe yazarı kadın.

İkinci tabaklar geldiğinde Agnes sofrada tartışma yaratacak başka konular bulmayı denedi, ama birbirlerini iyi tanıdıkları anlaşılan senatör ve köşe yazarı bile tartışmaktan bıkmışlardı. Eugene ise hiç konuşmuyordu. Şair de sessizdi. Karısı birkaç kez, konuşmalar sırasında küçük bir boşluk bulduğunda Thomas'ın kitaplarından birinin adını söylüyor ve neredeyse kendinden geçiyordu.

"Onlar sadece hayatımı değiştirmekle kalmadılar," dedi kadın. "Nasıl yaşayacağımı da öğrettiler bana."

"Savaştan sonra, elbette, "dedi Agnes, "Almanya'da muazzam yatırımlar yapılması gerekecek. İşte Amerika o zaman para harcamak zorunda kalacak, hem de adam akıllı."

"Ben bunun arzu edileceğini ya da mümkün olacağını düşünmüyorum," diye araya girdi Katia.

"Eh, elbette mümkün olacak, arzu da edilecek, buna inanıyorum," oldu Agnes'in yanıtı.

"Evet, ben de aynı görüşteyim," dedi köşe yazarı. "O enkazdan bir şey çıkacak ve ne çıkarsa hepsi, umarım, Amerika'nın yardımıyla olacaktır."

"Yeterince dinledim," dedi senatör. "Benim yaşadığım yerde, bir tek kişi bile ne barış zamanında ne de savaş sırasında Almanlara bir sent bile vermek istemiyor. Bizim savaşımız değil bu. Kazanacağımızın garantisi de yok."

"Ama elbette yeni bir Almanya'nın yaratılması gerekecek," dedi Agnes, senatörün sözlerine aldırmayarak. "Ve yeni bir Almanya'nın ilk başkanı olacak biri de vardır belki aramızda."

"Biz Almanya'nın yeniden inşa edilmesini istemiyoruz," dedi Katia.

"Neden istemiyorsun, canım?" diye sordu Agnes.

"Almanlar Hitler'e oy verdiler," dedi Katia, "ve çevresindeki canilere. Nazileri destekliyor onlar. Gaddarlığı seyrediyorlar. Mesele sadece iktidarda bir grup barbarın olması değil. Bütün ülke barbar, Avusturya da öyle. Ve bu barbarlık yeni bir şey değil. Anti-semitizm yeni değil. Almanya'nın bir parçası."

"Ama ya Goethe, Schiller, Bach, Beethoven?" diye sordu Agnes.

"Beni tiksindiren de bu," dedi Katia. "Nazi liderleri de bizim dinlediğimiz müziği dinliyorlar, aynı tablolara bakıyorlar, aynı şiirleri okuyorlar. Ama bu durum, kendilerinin daha üst bir uygarlığı temsil ettiklerini hissetmelerini sağlıyor. Bunun anlamı, hiç kimsenin onların elinden kurtulamayacağı, hele Yahudilerin hiç."

"Ama elbette ki Yahudiler..." diye söze başladı şair.

"Sakıncası yoksa lütfen bana Yahudilerden söz etmeyin," diye onun sözünü kesti Katia.

"Hiç farkında değildim sizin de..." diye başladı Agnes.

"Değil miydiniz?" diyerek onun da sözünü kesti Katia.

Thomas, yabancıların yanında Katia'nın böyle tepesinin attığını görmemişti hiç. Ne de onun kendi Yahudiliğine herkesin önünde böyle açık açık ve meydan okurcasına sahip çıktığını duymuştu. İngilizcesi her zamankinden daha akıcıydı Katia'nın; dile hâkimiyeti, söyleyeceği şeyi önceden hazırlamış olduğunu getiriyordu akla.

Agnes Katia'ya, Müttefiklerin kazanması halinde mağlup Almanya'ya ne yapılabileceğini sorarken Alan Bird'ün dikkatini Katia'nın üzerinde topladığını gördü Thomas.

"Sindirilmeli," dedi Katia. "Düşüncesi bile ürpertiyor beni."

"Ama Almanya mağlup olursa siz ve kocanız oraya dönmeyecek misiniz?" diye sordu Alan Bird.

"Savaş bizim için hiç bitmeyecek. Biz bir daha asla Almanya'da yaşamayacağız. Boyun eğmiş, sessizce bir kenarda durmuş ya da yapılanlara katılmış Almanlarla bir araya gelme düşüncesi dehşet verici."

"Ama siz de onlar kadar Alman değil misiniz?"

"Bir zamanlar Alman olmuş olabileceğim düşüncesi beni utandırıyor."

"Ama siz hissetmiyor musunuz ki..." diye başladı Agnes.

"Annemle babam için içim sızlıyor. Hissiyatım bu. Sahip oldukları her şey alındı ellerinden. Yoksul kaldılar. Bütün çocukları kaçtı. Babamı İsviçre sınırında çırılçıplak soydular. Ama şanslıydılar, bazı eski arkadaşları onlara yardım ettiler, bunların arasında onları kurtaran varlıklı bir İsviçreli aile de vardı, ama eski arkadaşlarından bazılarının isimleri şimdi en şerefsiz Almanlar arasında sayılıyor."

"Kaçmalarına kim yardım etti?" diye sordu Agnes.

"Winifred Wagner," dedi Katia. "Babam Wagner'in müziğini severdi. O ve annesiyle babası Bayreuth'un ilk hamilerindendi. Şimdi kulağa fantezi gibi gelebilir –Wagner'e para ödeyen Yahudiler– ama

biz böyle yaşardık. Ve o da, Wagner'in gelini de bunu hatırladı. Babam onun yardımını kabul etti. Başka seçeneği yoktu. Bir fırsat çıkacak olsa bile umarım ona teşekkür etmem. Öyle çok şey yaşandı ki, bunu yapamam. O kadından tiksiniyorum."[1]

Katia'nın sesi çok azametliydi, masadaki herkes onun bu halinden etkilenmişti. Katia ile kendisinin Amerika'da Alman olmaya, gelişigüzel kuşku uyandırdıklarının hep farkında olmaya ne kadar alıştıklarını düşündü Thomas. Şimdiyse Katia, daha önce küçümsendiğini hissetmiş olsa da, ihtiyatlı davranmış olsa da hepsini silkip atmıştı. Masadakilerin susmalarına neden olmuştu. Senatör bile Katia'ya bakarken yüzünde Orta Batıya has yumuşak bir saygı ifadesi vardı.

Kaliforniya'ya döndüklerinde Klaus'u askere çağrılmayı beklerken buldular. Onun nihayet orduya kabul edilmiş olması Katia ile Thomas'ı şaşırttı. Kış günleri ılık geçiyordu, onun erkenden kalktığını, bahçede gazeteleri okuduğunu görmek onları sevindiriyordu. Akşamları Klaus gevşemiş oluyor, hiç huysuzluk etmeden Golo ve babasıyla savaşın büyümesini tartışmaya hazır oluyordu.

Yılın başlarında, Lübeck'e 150 ton yangın bombası atılmış, pek çok sivilin ölümüne neden olmuştu. Şehrin ortaçağdan kalma bölgesinin büyük kısmı, katedral ve Marienkirche, Mannların Mengstrasse'deki baba evi de dahil olmak üzere yıkılmıştı.

"Sivil hedeflerin bombalanmasına daha güçlü karşı çıkılmalı," dedi Klaus sofradalarken.

"Lübeckliler, en sadık Nazilerdendiler," dedi Thomas, sakince.

Bu sözü söylemesi, annesiyle babasının ve onların anne-babalarının yürümüş olduğu, belleğine kazınmış olan ve sık sık rüyalarına giren sokakların bir gecede yok olmasının kendisi için ne anlama geldiğini anlatmasından daha kolaydı.

1 Winifred Wagner, Hitler'in yakın arkadaşı ve destekçisiydi. (çn)

"Öyleyse yakarsın onları, öyle mi? Çocuklarını da mı yakarsın?" diye sordu Klaus. "Naziler gibi mi savaşırsın?"

Thomas Mengstrasse'nin gece halini gözlerinin önüne getirdi, ne kadar sakin ve gönençliydi. Keşke Katia araya girip Klaus'u sustursa diye düşündü.

"Onların taktiklerini kullanırsak, o zaman onlardan ne farkımız olur?" diye sordu Klaus.

Thomas çatalıyla bıçağını bıraktı.

"Fark bende," dedi. "Ben oralıyım. O sokaklar benim sokaklarım. Ama durum insanlık dışı oldu ve ben oradan kaçtım. Ne diyeceğimi bilmiyorum, ne hissedeceğimi bilmiyorum. Keşke senin kadar emin olabilseydim."

"Ben de isterdim öyle olmanı," dedi Klaus.

Thomas, Pacific Palisades'teki evin bir hata olduğuna inanıyordu çoğu kez. Bir konuk evin içine girmeden önce bile bahçelere çok fazla para harcandığını görebiliyordu.

Evin kendisi de bir dergiden fırlamış gibiydi, bir vitrindi sanki. En çok da abisinin gözüyle inceleyince huzursuz ediyordu ev onu. Heinrich ile Nelly köhne bir dairede oturuyorlardı. Kullanılmış arabalarını taksitle edinmişlerdi, hem taksitlerini hem de diğer ödemelerini sık sık geciktiriyorlardı. Thomas abisine cep harçlığı veriyordu ama bunun yeterli olmadığını biliyordu. Birkaç kez, bahçede otururlarken Heinrich'in gözlerini büyük yapıya çevirdiğini, etrafa bakındığını fark etmişti. Heinrich'in bir şey söylemesine gerek yoktu. Kardeşinin göze batan konforuyla kendi sefaleti arasındaki mesafe apaçık görünüyordu.

Thomas, Washington'da Agnes Meyer'in evinde gördüğü, pek az konuşan, karısı İskandinav olan şairi, Katia'nın o gece yemek masasında söylediklerini herkese yaymakla suçluyordu. Beyaz Saray'da, Rooseveltlerin bulunduğu bir yemekte bu sözlerin tartışıldığı, aşırı abartı-

larak Thomas'a nakledilmişti. Gelen haberler, Katia'nın Almanya'nın yakılmasına göz yumulmasını, sonra da orasının sebze yetiştirecek hale getirilmesini söylediğiydi. Bütün sanayi bölgelerinin üzerine çimento dökülürse orası Avrupa'nın çiftliği olabilir dediği aktarılıyordu.

Bu anlatılanları duyan Heinrich bile doğru olduğunu düşündü.

Agnes Meyer Thomas'la yazışmaya devam etti, mektuplarının birinde Thomas'ın üç oğlunun da Müttefiklerin safında savaşmaları gerektiğini yazdı. Klaus'un neden hâlâ savaş yüzü görmediğine şaşırıyordu. Golo'nun da propaganda konusunda çalıştığı söylenmişti Agnes'e. Amerika Birleşik Devletleri'nin Mann ailesine ne kadar cömert davrandığı düşünülürse Mannların en azından daha aktif olmaları beklenirdi, diyordu. Thomas ona sert bir yanıt verince Agnes sanki Thomas'ın her zaman gönderdiği pohpohlayıcı mektuplarından birini almış gibi yanıtladı onu ve Alman kuvvetlerinin Stalingrad'daki mağlubiyetinden, Churchill ile Roosevelt'in ancak koşulsuz teslimi kabul edeceklerini duyurmalarından ne kadar memnun olduğunu belirtti.

Hemen arkasından telefonla aradı Agnes, yakında kendisiyle temasa geçecek bir genç adamla görüşmesini istedi. Thomas bu genç adamın adını sorduğunda Agnes bunu açıklayamayacağını, ama genç adamın Mannlarla temasa geçeceğini, Thomas ile Katia'yı birlikte görmesi gerektiğini söyledi, başka kimse olmamalıydı. Onlarla temasa geçince Agnes'in adını verecekti.

Thomas bunun büyük olasılıkla Agnes'in ilginç görünme çabalarından biri olduğunu tahmin etti, bu yüzden üzerinde durmadı. Hatta Katia'ya bundan söz etmedi bile.

Bir hafta sonra, Thomas şekerleme yaparken, Monika ona seslendi. Thomas giyinip alt kata inince Katia'yı çalışma odasının kapısında buldu.

"Bir çocuk geldi. Agnes Meyer'i tanıdığını söylüyor. Kendisini görmeyi kabul etmişiz, öyle diyor."

Yirmi yaşına yakın olduğunu tahmin ettiği delikanlının başında bir kipa vardı. Koridorda dururken gayet serinkanlı görünüyordu. Kendisini salona davet eden Katia'nın peşinden gitti, sonra da Monika'yı işaret etti.

"Mr. ve Mrs. Mann'la yalnız konuşmalıyım."

Bir an, onun bir şey satmak istediğini düşündü Thomas, ama çocuğun ağırbaşlılığı karşısında bu düşünceyi hemen aklından çıkardı.

Monika salondan çıkınca Katia çocuğa su, çay ya da kahve isteyip istemediğini sordu ama çocuk başını hayır anlamında salladı.

"Prensipte içecek kabul etmiyoruz."

Genç adam öyle terbiyeli ve ciddiydi ki Thomas acaba dinle ilgili bir mesele için mi geldi diye merak etti. Almancayı bir Alman gibi konuşuyordu.

"Benim görevim, Avrupa'da başımıza neler geldiğini öğrenmeleri için önde gelen kişileri ziyaret etmektir."

"Bu konuda bazı konuşmalar yaptım," dedi Thomas. "Radyo yayınları da var."

"Konuşmalarınızı okuduk."

"Bir sorun mu var?" diye sordu Katia. "Bilmediğimiz bir şey mi var?"

"Evet, var. Bu yüzden sizinle konuşmaya geldim. Avrupa'daki Yahudilerin tamamıyla yok edilmesini sağlamak için en üst düzeyde mutabık kalınan bir gündem olduğunu artık apaçık biliyoruz."

"Toplama kamplarında mı?" diye sordu Thomas.

"Kamplar bunun için var. İnsanları çalıştırmak ya da hapsetmek için değil. Yok etmek için varlar. Endüstriyel ölçekte katletmek. Gaz kullanıyorlar. Hızlı, etkili ve sessiz. Avrupa'da Yahudi soyundan gelen kim varsa her birini öldürmeyi planlıyorlar. Yetişkinleri de çocukları da istiyorlar. Planları Avrupa'da hiç Yahudi kalmaması."

Bu sözler söylenir söylenmez salonun havası ansızın gerçek dışı oldu. Çepeçevre camlı, bölmeleri cilalı ahşap kaplamalı, mobilyaları tasarıma uygun seçilmiş o geniş, yüksek tavanlı, rahat mekân sözcüklerin anlamını boğar gibiydi.

"Başkanın nasıl güç bir durumda olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu Thomas. "Mültecilerin ülkeye alınmasına çok sert muhalefet ediliyor."

Bunu söyler söylemez kulağa ne kadar acımasız ve saçma geldiğini anladı.

"Başkanla da içinde bulunduğu durumla da ilgilenmiyorum," dedi genç adam. "Zaten mülteciler için artık çok geç. İnsanlar öldü."

"Bizden ne istiyorsunuz?" diye sordu Thomas. Sesinin tonunu yumuşak, kaygılı, nazik tutmaya çalışıyordu.

"Vakti geldiğinde, bunları bilmiş olmanızı istiyoruz. Bilmiyordum diyememenizi istiyoruz."

"Los Angeles'te başka kimleri göreceksiniz?" diye sordu Thomas.

"Bu sizi ilgilendirmez, efendim."

Çocuğun tavrının açıkça kabalaştığını düşündü Thomas.

Böyle önemli haberler iletemeyecek kadar genç görünüyordu.

"Dindar mı yetiştirildiniz?" diye sordu çocuk Katia'ya, nazikçe.

"Hayır. Küçük bir kızken Yahudi olduğumuzu bile bilmiyordum."

"Keşke dindar büyütülseydim, der misiniz?"

"Evet, bazen. Ama babam çevremizdeki insanlardan ayrı yaşamamızı istemiyordu."

"Sinagoga gitmemiş olanlarla gitmişler arasında hiç ayrım yapmıyorlar."

"Bunu biliyorum."

"Gelecekte, eğer bir gelecek varsa, Avrupa'da hiç Yahudi olmayacak. Şabat'ta şehirlerde yürüyeceksiniz ve sadece hayaletler göreceksiniz."

"Biz geri dönmeyeceğiz," dedi Katia.

Çocuk evden ayrılırken bahçeye kadar kendisine eşlik etmesini istedi Katia'dan.

Ertesi sabah, Thomas Başkanın ofisine telefon etti, bizzat Roosevelt'le konuşması gerekmese de önemli bir konuda çok üst düzeyde biriyle konuşmak istediğini açıkça belirtti.

Telefon geldiğinde karşıdaki görevliye genç ziyaretçisinin toplama kampları hakkında anlattıklarını iletti.

"Bana verilen bu bilginin doğru olup olmadığını öğrenmek isterim."

Görevli onu tekrar arayacağını söyledi.

Ertesi gün, Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Adolf Berle aradı, adam önce gayet dostane bir tavırla Thomas'ın ve Katia'nın Amerikan vatandaşlığına başvurularını konuştu. Başkanın sağlığı sorulunca da fazlaca bilgi vermeden yanıtladı Thomas'ı. Berle, ailesini sormaya başlayınca Thomas onun sözünü kesti. Berle'ye toplama kampları meselesini konuşup konuşamayacağını sordu.

"Durum sandığımızdan daha kötü," dedi Berle. "Çok daha kötü. Telefonda iş arkadaşıma anlattığınız durumun artık doğru olduğunu biz de biliyoruz."

"Kaç kişi biliyor bunu?"

"Biliniyor. Yakında herkes öğrenir."

Thomas'ın Almanya'ya yönelik radyo yayınlarını BBC düzenliyordu. İlk başta bir konuşma yazması ve bunu Londra'da Almanca bilen bir sunucunun kaydetmesi istenmişti, ama şimdi bizzat Thomas Los Angeles'te konuşmasını kaydediyordu; kayıt New York'a gönderiliyor, telefon yoluyla Londra'da aktarılıp kaydediliyor, sonra da mikrofonda okunuyordu.

"Sihir gibi sanki," dedi Katia'ya, "ama öyle değil. O güzel İngilizce sözcüklerin sonucu bu – 'organization', 'determination.'"[1]

Almanya'da tek başına kalmış ve korku içindeki birini gözünün önüne getirmeye çalıştı. Bir yerde, karanlık bir evde ya da karanlık bir apartman dairesinde, komşular duymasın diye sesini kısarak dinliyordu radyoyu. Thomas Amerikalılara kem küm ederek İngilizce hitap ederken, Almanlara açıkça Almanca konuşabiliyordu. Mantığın,

1 Organizasyon. Kararlılık. (çn)

hümanizmanın dilini kullanarak herkesin vicdanına, anlayışına hitap edebiliyordu.

"Yapıtları ve kişiliği sizi yönetenler tarafından yasaklanan bir Alman yazar konuşuyor size," diyordu. "Bu yüzden, Amerika'da, kendime bir yuva bulduğum bu büyük ve özgür ülkede bütün gördüklerimi zaman zaman sizlere bildirmem için İngiliz radyosunun bana sunduğu bu fırsata sahip olmak beni sevindiriyor."

Sıradan Almanların boyun eğişleri karşısında duyduğu öfkeyi dizginleyemediği zamanlar oluyordu ve bu boyun eğişin günden güne daha da bağışlanamaz hale geldiğini düşünüyordu.

"Yurttaşım olan insanların insanlığa çektirdikleri o kadar iğrenç, o kadar unutulmaz bir şey ki gelecekte dünyadaki kardeş milletlerin arasında, eşitler arasında eşitler olarak nasıl yaşayacaklarını aklım almıyor."

Dinleyenler arasında, kendisinin bir önceki savaşta takındığı tavrı hatırlayan ve içlerinden karşımızdaki aynı adam olabilir mi diye soran var mı diye meraktaydı, çünkü şimdi Almanya'nın da öteki uluslar gibi bir ulus olduğunda, istisna sayılmadığında, sıradan üstünlüklere ve sıradan hatalara sahip olduğunda ısrar ediyordu.

"Böyle olmalı," dedi. "Almanya, doğası gereği özel değil. Şu anda etrafının düşmanlarla sarılmasının nedeni kendisinin bu düşmanları yaratmış olması. Yahudi halkına karşı giriştiği barbarca hareketler yüzünden Almanya günahlarından arınamayacaktır. Kurtuluşa ermesi için önce mağlup edilmesi gerekiyor."

Eğer Thomas görüşlerini bu kadar köklü bir şekilde değiştirebiliyorsa o zaman bu, yurttaşlarından bazılarını da güttükleri siyaseti yeniden düşünmeleri için yüreklendirmenin bir yolu olabilirdi. Eğer onun aklı başına geliyorsa başkalarının da gelebilirdi.

Kayıt stüdyosunda sesinin ölçülü ve sakin çıkmasına çalıştı. Sesinin ara sıra titremesinin, duygularının ne kadar derin olduğunu dinleyicilerin anlamasına yetmesini umuyordu.

* * *

Aynı yıl, daha sonraki bir tarihte Erika döndüğünde, FBI'dan gelen bir mektubu kendisini bekler buldu, onunla görüşmek, Amerika'da olup 1933'ten önce Almanya'daki antifaşist harekete katılmış kişilerin adlarını öğrenmek istiyorlardı.

Erika onunla görüşmeye gelen iki adamı epeyce sarsmış olmalı dedi Katia, görüşmeden sonra giderlerken verandadan onları seyretmişti. İşlerinin bittiğine pek memnun görünüyorlardı, dedi.

Birkaç gün, Erika öfkeli tavrından sıyrıldı, çektiği işkence hakkında makaleler yazmak ya da konferans ya da röportaj vermek istiyordu ve en ufak bir şeyde sinirleniyordu.

"Ne biçim sorular sordular! Ne kadar da bilgisizdiler! Ne kadar ısrarcıydılar, en ufak bir nezaket bile göstermiyorlardı."

Son cümleyi duyan Thomas ona kadınlarla olan ilişkilerini sorduklarını sezdi.

FBI'ın antetli kâğıdına yazılmış bir mektup gelince neredeyse ferahladı Thomas, bir görüşme için hazır olmasını istiyorlardı ve bu görüşmenin onun evinde yapılması yeğleniyordu. FBI'ın görüşeceği kişilerin listesinde kendisinin de yer alması, Erika'nın seçilip alındığı duygusunu hafifletebilirdi.

"Bana seninle ilgili herhangi bir soru sorarlarsa," dedi Erika'ya, "senin zavallı masum baban olduğumu ve bana hiç kimsenin hiçbir zaman bir şey anlatmadığını söyleyeceğim."

"Seni komünist olmakla suçlayacaklar," dedi Erika.

"Brecht çok sevinir buna."

Buluşma tarihi ayarlanınca ve biri zinde ve hevesli, diğeri daha yaşlı ve asık suratlı iki adam eve gelince Thomas onları çalışma odasına almaya karar verdi. Büyük salonda, FBI ile antifaşizm konusunda görüşme yapılamayacak kadar mantıksız bir Kaliforniya havası vardı. Çalışma odasındaki atmosfer onları saygılı davranmaya yöneltebilirdi.

Üçü de yerlerine oturur oturmaz yaşlı olan duygusuz bir sesle Thomas'a haklarını okudu. Thomas ağır ağır konuşmaları gerekece-

ğini söyledi onlara, ana dili olmayan dilde zorlanarak konuşacağı için bağışlamalarını istedi.

"Biz sizi gayet iyi anlıyoruz," dedi yaşlı adam.

"Ben de sizi anlayabiliyorum."

Sonra adamlar oraya Bertolt Brecht ve müttefikleri hakkında bilgi almaya geldiklerini açık açık söylediler, Thomas da ne söylerse söylesin zor bir durumda kalacağını anladı. Sürgündeki Almanların Batı sahilinde oluşturduğu çevrede Brecht'ten uzak durmak elbette zor olmuştu, öte yandan onun Thomas'tan ve yapıtlarından nefret ettiği de herkesçe biliniyordu. Ziyaretçileri her şeyin aralarında kalacağına dair kesin söz verseler de Thomas bu buluşmanın haberinin dışarıya sızacağından kuşkulanıyordu. Akşam olmadan Brecht'i arayıp böyle bir görüşme yapıldığını ona bildirmeyi düşündü, ya da Brecht'le düzenli temasta olan Heinrich kanalıyla yapabilirdi bunu.

"Mr. Brecht'in komünist olup olmadığını biliyor musunuz?" diye sordu yaşça büyük olan adam.

"Bana açıklamadıkları sürece insanların siyasi tercihlerini bilmem, Mr. Brecht de benimle böyle konuları hiç konuşmadı."

Sorulan sorular karşısında duyduğu öfkenin, konuştuğu İngilizceyi daha özgüvenli ve kusursuz yaptığını anladı.

"First Lady'yi tanıyor musunuz?"

"Başkanı da tanıyorum."

"Onların komünist olmadıklarını söyleyebilir misiniz?"

"Şaşırtıcı olurdu, değil mi?"

"Bu durumda Bertolt Brecht'in komünist olmadığını söyleyebilir misiniz?"

"Şaşırtıcı olurdu."

"Neden şaşırtıcı olurdu?" diye sordu genç olan.

"Komünist olsaydı, kesinlikle komünistlere kucak açan Sovyetler Birliği'ne giderdi, neden komünistlerin hoş karşılanmadığı Amerika Birleşik Devletleri'ne gelsin. Bence gün gibi ortada."

"Onun yazdıklarını okudunuz mu?"

Thomas bir an duraksadı. Brecht'in yapıtlarını bu iki adama kötülemek istemiyordu. Başka sorulara kapı açardı bu.

"Münih'te onun yapıtları bazen sahneye konardı, ama Bavyera'da pek popüler değildi."

"Mr. Brecht bu eve sık sık gelirmiş."

"Bu eve hiç gelmedi. Abimle görüşüyor olabilir ama bizim dünyamızın bir parçası değil o."

"Evet, abinizle samimi olduğunu biliyoruz. Abinizle siz aynı siyasi görüşlere mi sahipsiniz?"

"Aynı siyasi görüşe sahip iki kişi yoktur."

"Amerika Birleşik Devletleri'nde insanların bazıları Demokrattır, diğerleri Cumhuriyetçi."

"Evet, ama her bir konuda aynı görüşe sahip olamazlar."

"Abiniz komünist mi?"

"Hayır."

"Kızınız?"

"Hangisi?"

"Erika."

"O komünist değildir."

"Mr. Brecht'in çalışmalarına aşina olup olmadığınızı tekrar soruyorum."

"Değilim."

"Neden değilsiniz?"

"Ben romancıyım. O ise oyun yazarı ve şair."

"Romancılar oyun ya da şiir okumazlar mı?"

"Onun oyunları ve şiirleri benim zevkime pek uygun değil."

"Neden değil?"

"Bana göre değiller. Büyük hayranlık duyan pek çok kişi var. Belli bir nedeni yok. Tıpkı bazı insanların filmlerden, diğerlerinin beysboldan hoşlanması gibi."

Adamların bakıştıklarını gördü, onları küçük gördüğünü düşündüklerini anladı.

"Bu meseleyi çok ciddiye almanızı istiyoruz," dedi genç olan.

Thomas gülümseyerek başıyla olurladı. Eğer bu durum şimdi Avrupa'nın herhangi bir ülkesinde yaşansaydı korkması için neden olurdu. Burada yapması gereken tek şeyse bu iki adamla bir oyun oynamak, doğru olmadığı aşikâr hiçbir şey anlatmamaya dikkat etmek, adamların zekâlarını aşağılamamak, ama aynı zamanda Brecht'e zarar verebilecek bir şey söylememek ya da birbirlerine olan düşmanlıkları meselesini açıtırmamaktı.

"Geçtiğimiz yıl Mr. Brecht'le kaç kez buluştunuz?"

"Onu bazen Alman kültür topluluklarının toplantılarında görüyorum, ama uzun uzun konuşmuyoruz."

"Neden?"

"Ben sosyal biri değilim. Dikkatimi çalışmalarıma ve aileme veririm. Topluma pek karışmadığımı herkes söyleyebilir size."

"Sizinle Mr. Brecht arasındaki bir konuşmanın, en kısası bile olsa, içeriğini anlatabilir misiniz?"

"Size tuhaf gelebilir ama edebiyat hakkında bile konuşmayız, nerede kalmış siyaset. Havalardan söz edebiliriz. Gerçeği söylüyorum. Gündelik konularda, kibarca konuşuruz. Biz Almanız. Gevezelik doğamızda yok. Biz yazarız. İhtiyatlı olmak doğamızda var."

"Şimdi de ihtiyatlı mısınız?"

"FBI'nın görüştüğü herkes ihtiyatlıdır."

Sorgulama bir saat daha sürdü, Thomas'ın Rooseveltlerle ve Meyerlerle ilişkilerine sanki bunlar kuşku uyandırıyormuş gibi değinildi, Thomas'ın Brecht'le kaç kez buluştuğu ve bir oyun yazarı olarak Brecht hakkında ne düşündüğü çevresinde dönüp dolaşıldı.

Thomas en son gelen soruların en acayipleri olduğunu düşündü.

"'İşçi sınıfı' sözünü kullanırsam, bunun sizin için anlamı nedir," diye sordu genç olan.

"1918 yılında, şehirde bir Sovyet devrimi olduğunda, ben Münih'te yaşıyordum. Enflasyon öncesi dönemdi. O sırada biz şehirde gayet iyi durumdaydık. Daha sonra faşizmden korktuğumuz gibi bu devrimden

de korktuk. Devrim başarılı olamadı ama işçi sınıfı adına yapılmıştı."

"O işçi sınıfı şimdi nerede?"

"Nazilerin yanında."

"Mr. Brecht sizin fikrinizi paylaşır mı?"

"Bunu ona sormalısınız."

"Biz size soruyoruz."

"Bence onun bu mesele üzerindeki görüşleri benimkilerden daha inceliklidir."

Bir akşam, çoğu besteci ya da müzisyen olan Almanların Santa Monica'daki bir toplantısı sırasında Thomas besteci Arnold Schönberg'i gördü, bir süre önce onunla kısaca görüşmüştü. Orada da kısaca ve dostça sohbet ettiler.

Thomas, Schönberg'in bulunacağını düşündüğü etkinliklere katılmaya başladı. Almanca konuşan bütün sanatçılar içinde en önemlisi Schönberg diye düşünüyordu.

Schönberg on iki kromatik ton sistemini icat ederek klasik bestelere atonalite kuramını en açık şekilde yerleştirmişti. Alman müziğini temelden değiştirmişti o.

Thomas ne yakınlaşmak istiyordu onunla ne de yapıtlarını onunla tartışmak. Onu gözlemlemek, onun hakkında izlenim edinmek istiyordu. Daha en başından, ilk karşılaşmalarından itibaren ne yapmakta olduğunu hemen hemen biliyordu.

Romanı için, 1920'lerde Almanya'da yaşayan bir besteci hayal ediyordu, büyük arzusunu gerçekleştirebilmek için karanlık bir güçle anlaşma yapmış bir adamı. Bu besteci hakkında yazacağı kitabı nasıl biçimlendireceğini görüyordu. Anlatıcının adı Zeitblom olacaktı; bu adam bir Alman hümanist ve ünlü bir bestecinin arkadaşı olacaktı. Romanda Zeitblom, gözlemleyen, gören ve inceleyen kişiydi. Romanın öteki kahramanı, dâhi besteci ise karanlık, bilinemeyen, tekinsiz biri olacaktı. Beraberinde yıkım getirecekti, buna sonunda kendi yıkımı da dahil olacaktı. Çevresinde onu tanıyanların ruhları kuruyacaktı.

Kaliforniya'nın nefis göğünün, bahçede kahvaltı edebildiği güzel, ılık sabahların, bolluğun, kusursuz güzelliğin bir araya gelip fikrini değiştirtmediklerini düşünüp gülümsedi. Tam tersine kurşuni gökyüzü, yağmurlu ilkbaharlar, uzun kışlar, Isar Nehri'nin üstündeki eğimli ışık ya da Lübeck'in sert havası öyle sağlam bir duyarlılık oluşturmuşlardı ki bu duyarlılık ne başka bir şeye dönüşebiliyor, hatta ne de cennetteki bu bitimsiz büyüden etkileniyordu. Böylece romanı Almanya'dan ayrılmış olduğuna işaret eden hiçbir iz taşımayacaktı.

Thomas ve Katia haberleri her gün takip ediyorlardı, sabah gazetelerini okuyor, öğlenleri ve akşamları radyo dinliyorlardı; bir başarısızlığın ya da bir zaferin ruhsal durumlarını hemen değiştirebildiğini fark etmişti Thomas. Mihver Devletleri Doğu cephesinde kısa süren bir başarı sağladıklarında umutsuzluğa kapılıyorlar, ama Müttefiklerin Ruhr'da, Berlin ve Hamburg üzerindeki başarılı bombardımanı hakkında haberler gelince savaşın yakında biteceğini hayal etmeye başlıyorlardı.

Çocuklarından gelen mektuplar ve telefonlar da canlarını sıkabiliyor ya da keyiflerini yerine getirebiliyordu. Elisabeth savaşı büyük bir dikkatle izliyordu, özellikle de İtalya cephesindekini. New York'a gitmiş olan Monika'dan gelen telefonlara da eğlenceli denebilirdi, başına gelen talihsizliklerle ve ev sahipleri ve taksi sürücüleriyle olan anlaşmazlıklarıyla dolu oluyordu. Savaştan söz etmemesi bazen onları rahatlatıyordu.

"O kendi küçük savaşını yürütüyor," diyordu Katia.

Michael onlarla temasını sürdürmeye çalışmadığı için Katia Gret'e telefon etmeye başladı, Gret büyükannesiyle konuşması için Frido'nun telefona gelmesine izin veriyordu. Golo Londra'daydı, Amerikan Radyo Televizyon Servisi'nin Almanca bölümünde çalışıyordu. Erika'nın kenarlarını yukarıdan aşağı kargacık burgacık el yazısıyla doldurduğu mektupları ne kadar savruksa Golo'nunkiler o kadar titizlikle yazılmış oluyordu. Klaus ötekiler kadar sık yazmıyordu, bazen mektupları gece

geç saatte yazılmışa benziyordu, pek çok cümlesini de ordu denetçisi siliyordu.

Agnes Meyer telefon ettiğinde, Thomas'a konuşurken çok dikkatli olmasını tembihliyordu, hatta özel hayatında bile. Washington'da Almanya'nın tümüyle mahvedilmesini planlayanlar vardı, bütün sanayi tesislerinin sonsuza kadar kullanılmaz hale getirilmesini sağlayacaklardı, halk da galip gelen müttefiklerin yönetimi altına girecekti. Yakında, diyordu Agnes, buna muhalefet etmesi için Thomas'a ihtiyaç duyulacaktı.

1944'ün Aralık ayında Nelly aşırı dozda hap yuttu. Heinrich onu baygın buldu. Hastaneye giderken ambulansta öldü Nelly. Heinrich onu bulduğunda Nelly'nin huzurlu ve çok güzel göründüğünü söyledi.

Hâlâ Los Angeles'te yaşayan Alman yazarlar cenazesine geldiler, Brecht ve Döblin de onların arasındaydı. Kısa bir tören yapıldı, Heinrich gözyaşlarını silip durdu. Tek başına oradan uzaklaşırken Thomas Katia'ya işaret edince Katia Heinrich'in peşinden gitti ve onu kendi arabalarında Pacific Palisades'e getirdi. Öğle yemeğinden sonra Heinrich kanepede yattı, sonra da onu alıp evine götürdüler.

Nelly'nin ölümünden sonra Heinrich sürekli ondan söz etti; onun ne kadar iyi kalpli olduğunu, hiç kimsenin yapmadığı kadar kendisiyle ilgilendiğini anlattı.

"Amerika'da yaşamayı beceremedi o," diyordu. "Amerika'yla baş edemedi."

Onun elbiselerine dokunmanın, onları koklamanın kendisini avuttuğunu söylüyordu, ona ait hiçbir şeyi atmamıştı. Sabahları çalışıyordu ve sonra, dediğine göre, günün geri kalan kısmını Nelly'yi düşünerek geçiriyordu. Onun ölümünden sonra her şey farklılaştı diyordu.

Thomas ile Katia'ya bir arkadaşından mektup aldığını söyledi, arkadaşı dünyanın bu korkunç döneminde sadece iyi havalandırılan bir mezar dilediğini yazmıştı, bir de başucunda okuma lambası olan

yumuşak bir tabut, üzerine basa basa söylediği üzere anıları olmasını istemiyordu. Heinrich de aynısını hissettiğini söylemişti. Anılar haricinde. Heinrich anılarının kalmasını istiyordu.

Thomas 1945 Mayıs'ının sonunda, Kongre Kütüphanesi'ndeki rolünün gereği olarak "Almanya ve Almanlar" başlıklı bir konferans verecekti. Başkanın da First Lady'nin de konferansta bulunmalarını beklemiyordu ama önceden basılacak konuşmasını okuyacaklarını tahmin ediyordu. Başkanın kafasını hâlâ meşgul eden asıl meselenin Japonya'yı mağlup etmek olduğunu, Avrupa'nın geleceğine dair ayrıntılı düşünmediğini Agnes Meyer'den öğrendiği için Roosevelt'i aklında tutarak yazdı konuşmasını.

Almanya mağlup edilmeli, diye düşünüyordu Thomas, ve işlediği cürümleri de kabullenmeye zorlanmalı. Yönetimde bulunmuş herkes mahkemeye çıkarılmalıydı. Ülke zaten enkaza dönmüştü.

"Naziler Reich'ın tamamının canlı ele geçmemesini garantiye aldılar," diye yazmıştı Thomas, "Almanya ancak parçalanabilir, paramparça olur. Biri kötü biri iyi iki Almanya yok, bir tek Almanya var ve orada da en iyi nitelikler şeytani bir kurnazlıkla yozlaştırılıp kötülüğe dönüştürülmüş. Kötü Almanya, talihsizlikte ve suçta iyi olandır, iyi Almanya da sapkın ve çökertilmiş."

Katia'yla okyanus kıyısında yürüyüşe çıktığı zaman bile içinden Roosevelt'le konuşuyordu, Washington'da karşılaşırlarsa ona ne söyleyeceğini düşünüyordu. Bu yüzden nisanda Roosevelt'in öldüğü haberi gelince Thomas'ın morali bozuldu. Onun dışında hiç kimsenin Müttefikleri, Almanya'ya dengeli yaklaşmaya yöneltebileceğine inanmıyordu. Roosevelt olmayınca Stalin ve Churchill ellerinden gelen kötülüğü yaparlardı. Truman'da Roosevelt'in yeteneklerinden birinin bile bulunduğunu düşünmüyordu.

Bir süre, Washington'da vereceği konferans ölmüş Başkan için bir methiye mi olsa diye düşündü, ama Agnes Meyer bunun ancak

Truman'ın taraftarları arasında kendine düşman yaratacağı konusunda uyardı onu.

Thomas, söylemek istediği şeylerin bu basit kutuplaşmalar zamanında belki de bir şey ifade etmeyecek kadar karmaşık olduğunu düşündü. Suçun Almanların hepsinde olduğunda ısrarcıydı; Alman kültüründe ve Alman dilinde Nazilerin tohumları olduğunu ama bu ikisinde aynı zamanda şimdi oluşturulabilecek yeni bir demokrasinin, tam bir Alman demokrasinin de tohumları bulunduğunu tartışmak istiyordu. Alman ruhunun cisimleşmiş bir hali olarak Martin Luther'i örnek gösteriyordu, o adam özgürlük sembolü olduğu kadar, kendi yıkımlarını kendi içlerinde barındıran öğelerden oluşan karşıtlıklar bütünüydü de. Luther akılcı biriydi, ama konuşmaları sert olabiliyordu. Bir reformist olmasına rağmen 1524'teki Köylü İsyanı'na gösterdiği tepki akıl dışıydı. Nazileri esinlendiren bütün öfke ve budalalık onda da vardı, ama aynı zamanda değişime, akılcı davranmaya, yeni bir Almanya'yı canlandırabilecek türden ilerlemeye karşı istek de vardı.

Luther'in aşırılıkları olsa da, diye yazmıştı Thomas, sağaltıcı zıtlıkları da vardı; Alman halkı Luther örnek alınarak oluştu. Başka türlüsüne inanmış olan varsa ne ülkeyi tanımıştır ne de tarihini.

Konuşmasını gözden geçirirken içini çekti. Washington'da nüfuz sahibiyse bu, Roosevelt'in onu beğenmesine, iyi ve kötü hakkındaki tartışmaların yerini daha pragmatik görüşmelerin alması gereken şu günlerde işe en çok yarayacak, mantıklı bir adam olarak görmesi fikrine dayanıyordu. Roosevelt gittiğine göre, Thomas'ın öne sürmek istediği görüş, yani geçmişi bütün karmaşasıyla hatırlamak, içinde bulunulan zaman hakkında ustalıklı açıklamalarda bulunmaya çalışmak, Roosevelt'in yerini almış olanlar tarafından müphem ve yersiz bulunacaktı.

Thomas Washington'a gitmeye ve sanki bir önemi olacakmış gibi konuşarak meramını anlatmaya karar verdi, ancak bu olayı boş bir gösteri olarak görenin sadece kendisi olmayacağını biliyordu.

* * *

Hitler'in öldüğü ve Almanya'nın nihayet teslim olduğu haberi gelir gelmez Thomas Heinrich'e telefon edip akşam yemeğine gelmesi ve geceyi de onlarda geçirmesi için davet etti. Bu günlerde Heinrich telefonda bitkin gibiydi, sesi güç duyuluyordu. Ama bu kez tartışmak istedi.

"İngilizlerle Amerikalıların ne olduğunu şimdi göreceğiz bakalım," dedi.

"Belki Almanları da görürüz," dedi Thomas da. "Mahkemeler olacaktır."

"Ülkeyi tek bir büyük Amerika yapacaklar. Çocuklara şeker veren askerleri düşününce midem bulanıyor."

"Eğer seçme şansım olsaydı..." diye söze başladı Thomas, sonra sustu.

"Neyle ne arasında?" diye sordu Heinrich. "Hangi şeyler arasında?"

"Vatanımın Amerikalılar ya da Ruslar tarafından kurtarılması arasında..."

"Sen şekeri seçerdin," diyerek onun sözünü kesti Heinrich.

Thomas Katia'ya Heinrich'in onlara katılmak istemediğini anlatınca Katia birkaç gün içinde onu görmeye gideceğini söyledi.

"Şampanyamız var," dedi, "ama çocuklardan birkaçı gelene kadar bekleyebilir diye düşündüm. Hitler'in çöküşünü sıradan bir akşam geçirerek kutlayacağımı hayal ederdim hep. Hitler'in sahip olmamızı hiç istemediği akşamlardan birini yaşayabiliriz."

"Sıradan mı?" diye sordu Thomas. "Bütün olanlardan sonra mı?"

"Sadece tek bir gece," dedi Katia. "Numara yaparız. Hem Domaine Weinbach'ın çok sevdiğimiz Riesling'i var. Biz konuşurken şarabımız soğutuluyor."

15. BÖLÜM
Los Angeles, 1945

Romanın iskeleti artık kafasında şekillenmişti. Anlatıcısı alçakgönüllü Alman hümanist Serenus Zeitblom olacaktı, besteci Adrian Leverkühn'ün çocukluk arkadaşı. Thomas hikâyeyi Zeitblom'a anlattırmanın, romanın zaman zaman kişisel ve duygusal, hem de yanlı olabileceği anlamına geleceğine inanıyordu. Zeitblom içtenlikli ve güvenilir biri olsa da görüşü dardı, çözümleme yeteneği sınırlıydı.

Kaderine terk edilmiş bir Almanya'da yazan Zeitblom, sondaki bölümlere savaşın aslında nasıl ilerlediğini anlatarak başlayacaktı. Thomas'ın kopyasıydı o, ondan daha yumuşak yapıdaydı, ama aynı yıllarda, yani Hitlerli yıllarda yaşıyor, aynı haberleri duyuyordu. Hem yazar hem de kurmacadaki anlatıcı gelecekteki bir zamana karşı tetikteydiler, Almanya'nın yıkılacağı ve yeniden oluşmaya hazır olacağı, üzerinde çalışılan gibi bir kitabın dünyada yer edinebileceği bir zamana. Zeitblom Almanya'nın yenilmesinden korksa da galip gelmesinden daha da çok korkuyordu.

Alman kuvvetlerinin kazanmasına karşıydı, çünkü Hitler'in yükselişine yol açan şey onun temiz ruhunun her noktasını iğrendiriyordu. Eğer faşizm ayakta kalırsa besteci arkadaşının yapıtları karanlığa gömülürdü, bu yeni müziğin üzerine belki yüz yıl sürecek bir yasak konurdu; müzik kendi çağını kaçırır, ancak daha sonraki bir çağda hakkı olan itibara kavuşurdu.

Hitler'in çöküşüne doğru ilerleyen zamanda, her gün haberleri izlerken Zeitblom'un varlığını hissediyordu Thomas. Kendisi gibi

Zeitblom'un da Hitler'in iktidarının sona yaklaştığını anladığını hayal ediyordu. Zeitblom'a, "yıkılmış, hırpalanmış şehirlerimiz olgun erikler gibi düşüyor," diye anlattırıyordu.

Yazarken hayali okurları vardı karşısında, kendi anlatıcısı da bunlardan biriydi. Onlar gizli Almanlardı, yurt içinde sürgünde olanlar, ya da büyük bir yangından sonra küllerinden doğan bir ülkede, geleceğin Almanlarıydılar. Yapıtlarının Almanya'da yasaklandığı 1936 yılından beri yazdığı kitaplarda, onları yazdığı dilde okuyanlar olacağından hiç emin değildi. Gözünün önüne getiremediği bir okur kitlesi için yazılmıştı onlar. Şimdi, gölgelerde yaşayan ya da aydınlığa ancak sonradan çıkabilecek okurlar için çalışırken kırgın ve dingin bir tarzda yazabilir ve birinin kemerli bir mekânı mumlarla aydınlatmasına benzer bir atmosfer yaratabilirdi.

Savaş sona erdiğinde Klaus ve Erika Almanya'dalardı, Klaus askerdi ve ordu dergisi *Stars and Stripes*'ta çalışıyordu, Almanya'nın teslimi-nin ardından Alman şehirlerinin durumu hakkında yazılar yazıyordu, Erika da BBC için mağlup Almanya'nın haberlerini hazırlıyordu. Golo da Almanya'daydı, Frankfurt'ta bir radyo istasyonu kurmayı üstlenmişti. Klaus Münih'ten annesiyle babasına yazdığı mektupta şehrin devasa bir mezarlığa dönüştüğünü bildirdi. Bir zamanlar iyi bildiği sokaklarda yolunu zorlukla bulduğunu söylüyordu. Şehrin koca koca mahalleleri yerle bir olmuştu ya da moloz halindeydi. Ailesinin Poschingerstrasse'deki eski evine ulaşmayı, orada hangi Nazi görevlisi yaşıyorsa onu dışarı atmayı ve eski odasına yerleşmeyi hayal etmişti. Ancak tıklatacağı bir tek kapı bile kalmamıştı yerinde. Ev iskelet halindeydi. Klaus evin savaş sırasında, Ari ırkından bebekler doğurtmak için düzenlenen bir tür genelev gibi kullanıldığını öğrenmişti.

Nuremberg'teki tutukluları hücrelerinde görmesine izin verilen pek az kişiden biriydi Erika. Ziyaretçilerinin kimliği tutuklu Nazilere sonradan açıklanınca içlerinden birkaçının kendisiyle ciddi bir konuş-

ma yapamadıklarına esef ettiklerini duydu Erika. Göring, "Ona her şeyi açıklardım," diye bağırmıştı. "Mann konusu tamamıyla yanlış ele alındı. Ben olsam başka türlü ele alırdım." Bunu babasına haber veren Erika, bir şatoda yaşama fırsatını kaçırdığını söyledi, karısı elmaslar takabilir, Wagner'in müziği ortalığı inletebilirdi.

Ordu kimliğini kullanan Klaus, Mimi ile Goschi'yi bulup bulamayacağına bakmak için Prag'a gitti. Uzun bir arayıştan sonra yerlerini buldu, durumları hakkında amcasına ayrıntılı bir mektup yazdı. Heinrich mektubu göstermek için Thomas ile Katia'nın evine geldi. Klaus'un yazdığına göre Goschi savaş sırasında neredeyse açlıktan ölecekmiş, ama gözaltına alınmamış. Annesiyse birkaç yıl Terezin'de kalmış, hayatta kaldığı için şanslıymış. Felç geçirmiş. Saçlarının büyük kısmı ve pek çok dişi dökülmüş. Zorlukla konuşabiliyormuş ve işitmesinde sorun varmış. Hâlâ hayatta olması mucize gibiymiş. O ve kızı tam bir yokluk içindeymişler.

Klaus annesine yazarak onlara gıda, giysi ve para göndermesini istedi, ama Almanca yazmamalıydı, çünkü Almanca Prag'da pek sevilmiyordu.

Thomas Heinrich'in hâlâ para sıkıntısı çektiğini biliyordu. Aklına abisinin Almanya'ya dönebileceği geldi, özellikle ülkenin doğu tarafı Rusların kontrolü altına girerse. Yol giderini karşılamak üzere ona para vermeyi düşündü. Ama şimdi, Klaus'tan gelen mektubu gören Heinrich omuzlarını çökerterek yürüyüp giderken arkasından baktı Thomas. Mimi'nin başına gelenler için Heinrich kendini suçluyordu.

Klaus'un mektuplarının havasının nasıl da hararetlendiğini fark ediyordu Thomas. Almanya'da savaş devam ederken rahat bir hayat sürmüş oldukları için suçluluk duymayan Franz Lehár ve Richard Strauss ile buluşmalarına dair anlattıkları, Klaus'un neredeyse sinirinin bozulduğunu gösteriyordu. Strauss'a Almanya'dan ayrılmayı hiç düşünüp düşünmediğini sorduğunda Strauss ona seksen tane opera

binası olan bir ülkeden neden gideyim ki diye yanıt vermişti. Klaus bu sözü annesiyle babasına büyük harflerle, peşine pek çok ünlem işareti ekleyerek yazmıştı.

Klaus, herhangi bir pişmanlık duymayan Winifred Wagner'le ordu dergisi için bir röportaj yapmıştı. Kadın ona Hitler'in Avusturyalılara has çekiciliğinden, cömertliğinden ve harika mizah duygusundan söz etmişti. Klaus eve yazdığı mektupta, röportajda aktardığı görüşlerin öfke uyandırabileceğini, ama görünüşe bakılırsa hiç kimsenin farkında olmadığını söyledi.

Stars and Stripes'ta çıkan yazılarından kesikler gönderdi eve. "Eski vatanımda kendimi yabancı hissettim. Eskiden vatandaşım olan kişilerle aramda bir uçurum var. Almanya'da nereye gidersem gideyim melankolik hava ve nostaljik laytmotifler de peşimden geldi. İnsan yurduna tekrar dönemiyor."

Klaus arkadaşlarının başına neler geldiğini öğrenebildi: Pek çoğuna işkence edilmişti, kimileri de öldürülmüştü. İktidarla işbirliği yapan bazı kişilerin nasıl yavaş yavaş nüfuzlu mevkilere geldiklerini gördü. Ailesine yazdığı mektupta, Almanların şimdi içinde bulundukları felaketin, dünyaya hep birlikte yaptıkları şeyin dolaysız ve kaçınılmaz sonucu olduğunu anlamadıklarını vurguluyordu.

"Bütün bunlar bittiğinde bilmem Klaus nasıl yaşayacak," dedi Katia. "Gerçeği söylemekten vazgeçmeyen bir Almana kimsenin ihtiyacı yok."

Savaştan sonraki haftalarda Thomas'ın aklına Ernst Bertram geldi. Bertram şimdi Almanya'da bir yerdeydi. Utanç duymuyorsa bile en azından duyuyormuş gibi görünmesini sağlayacak uygun belirtileri nasıl göstereceğini biliyordur, diye düşündü. Nazileri destekleyen biri olduğu için akademik görevinden hızla uzaklaştırılacağından Nietzsche ve dünyası hakkında bildiklerinin artık pek yararı olmayacaktı. Naziler ünlü yazarların kitaplarını yakarken zevkle izleyen birinin kendini savunması zor olurdu mutlaka.

Bertram olmasa da Hitler başa gelirdi, bütün o cinayetler ve şiddet yine yaşanırdı ama Bertram'ın ve bazı arkadaşlarının desteğinin Hitler'in hareketi için entelektüel safra sağladığına inanıyordu Thomas. Bertram ölmüş birtakım filozoflardan destek alınca ve Almanya hakkında, gelenekleri, kültürü, yazgısı hakkında süslü cümleler kullanınca faşizm hırs ya da nefret ya da iktidara dair olmaktan uzaklaştı.

Camların kırıldığı, sinagogların yakıldığı, Yahudilerin evlerinden sürüklenerek çıkarıldığı, neler yaşanacağı hakkında yanılgıya yer olmadığı yıllarda Thomas bu kültürlü adamın gözlerini başka yana çevirmeyi ya da vicdanını susturmayı nasıl becerdiğini merak etti. Diğer eşcinselleri hapse atan yetkililerin gözüne girmek için hangi yöntemleri kullanmıştı acaba? Her şeyin nasıl sonlanacağını hiç gözünün önüne getirmiş miydi: Enkaza dönüşen şehirler, açlıktan ölen insanlar, Ernst Bertram gibilerinin konuşmalarına bir daha asla izin verilmemesini sağlamak üzere kurulan komiteler?

Birkaç ay sonra Michael ve Gret iki oğullarıyla birlikte bir aylığına Pacific Palisades'e geleceklerini haber verdiklerinde Katia onların gelişini büyük bir özlemle beklediğini söyledi, bu ziyaret evin, Thomas'ın romanına kapanmasıyla, mağlup Almanya'dan gelen haberlerle ve Thomas Mann ile ailesinin vatanlarına dönmeleri ve faşizmin hakkından gelindiğine göre Almanya'nın yeniden yapılanmasına katılmalarını isteyen, gitgide daha ısrarcı olan telefonlarla gerilen atmosferini canlandıracaktı.

Michael ve ailesi gelir gelmez Thomas Frido'yu eğlendirmenin yollarını aramaya başladı. İlk günlerde birkaç kez, genellikle çalışmaya ayırdığı saatlerde çalışma odasından çıkıp küçük çocuğu aradı. Hatta yazarken bile Frido'yu yanına gelmesi için özendirdi, yazmaya ara verip Frido'yu havaya kaldırıyor, anneleri evde yokken kendi çocuklarını eğlendirmek için yaptığı sihirbazlık numaralarının aynısını yapıyor, çocuğa resimler çiziyordu.

Michael babasının yazmakta olduğu kitabı hafife alan şeyler söylüyordu. Bir bestecinin aklının içini babası nasıl bilebilirdi? Huzursuzluk çıkmasın diye Thomas oğlunun müziğin doğası hakkında üstü kapalı bir öfkeyle yönelttiği fikirlerine hoşgörü gösteriyordu. Görünüşe bakılırsa Michael hayatı boyunca üzerinde çalıştığı dalı babasının sahiplenmesine karşı çıkıyordu. Thomas, Frido'ya korkutacakmış gibi kaşlarını çatarak bakıp Michael'in dikkatini başka yere çekmeye çalışıyor, Frido çığlık çığlığa kahkahalar atınca annesi masada terbiyeli ol diye oğlunu uyarıyordu.

"Büyükbabası soytarılık yaparsa çocuk nasıl terbiyeli davranabilir ki?" diye soruyordu Michael de.

Torunu, Almanca konuşan arkadaşları olmadığından, bu dili annesiyle babasından öğrenmişti. Bebek diliyle yetişkin dilinin bir karışımıydı kullandığı, bu da her duyduğumda Thomas'ı keyiflendiriyordu.

Thomas, romandaki anlatıcının yapmacıklı tarzı ve Alman üslubundaki hicivlerle boğuşurken aklının Almancayla dolu olduğunu düşünüyordu. Torununun masum ve özgüvenli gevezeliklerini dinlemeye bayılıyordu. Çocukların uzun uzun konuşmasının teşvik edilmediği kendi çocukluğunu hatırlatmıyordu bu ona, küçük çocuklarının olduğu, çocuklarının onunla konuşmak yerine birbirlerinin sözünü kesmeyi sevdikleri babalık yıllarını da hatırlatmıyordu. Frido'nun ağzından dökülen sözcükler yeniydi ve canlandırıcıydı. Sabahları uyandığında bu çocuğun konuşmasını dinleyeceğini, bütün gün, Frido'nun yatma vakti gelene kadar onu eğlendirmenin yollarını arayacağını düşününce yüzü gülüyordu.

"Erika gelince," dedi Michael, "bütün gün çalışma odanda kalmanı sağlar."

Erika'nın gelmesini beklerken kardeşi Klaus Pringsheim'dan haber aldı Katia, oğluyla birlikte Japonya'dan gelmişti, Erika ile Michael de oradalarken ziyaretlerine gelmek istiyordu.

Katia ziyaretçiler için hazırlık yapmaya girişti, bazı tabloları yeniden astı, ev yapıldığından beri karyolaların altında duran kutuların

yerini değiştirdi. Kırk yıldan fazladır ailesinden uzakta yaşamıştı. Annesiyle babası savaş sırasında İsviçre'de ölmüşlerdi, babası yazgısı olan sürgünlüğü bir türlü benimseyememişti. Erkek kardeşleri sağa sola dağılmışlardı. Münih'teki aile evi Nazi Partisi'ne bir bina yapılması için yıkılmıştı. Klaus'un ziyaretinin beklentisi, Katia'nın, Münih'teki eski hayatı hiçbir zaman geçmişte kalmamış gibi davranmasına yol açmıştı.

Klaus'un arabasının sesini duyunca evin önüne çıktığına pişman oldu Thomas. Klaus'un güzelliğini yitirdiğini gördü, ama alaycılığı yerli yerindeydi. Klaus, o pırıl pırıl, yepyeni binayı, özenle bakımı yapılmış bahçeleri, eşsiz manzarayı gözden geçirirken, beğenmiş gibi yaparak kollarını iki yana açarken, sonra da onun gibi biri için bütün bunların sadece gösteriş olduğunu, pek önemi bulunmadığını ima edercesine omuzlarını silkerken Thomas onu seyretti.

"Demek kuş altın kafesini buldu," dedi Klaus, kız kardeşini kucaklarken.

Oğlu yanında duruyordu, boyu babasından uzundu. Çevresine bakınırken sakinliğini, yansızlığını bozmadı. Tanıştırılırken, herkesin elini sıkmadan önce resmi bir tavırla eğilip selam verdi.

Klaus sadece kız kardeşine hitap ediyordu, ama Erika konuşmaya zorla katılınca onu da kabul etti. Thomas'a bakmamıştı bile.

Çok geçmeden, sofradayken, Thomas'ın günlük düzeniyle alay etmeye başladı. Thomas ise yine sabah boyunca çalışma odasında kalıyor, öğleden sonra yürüyüşe çıkıyor ve şekerleme yapıyor, akşamları da kitap okuyordu, Klaus Pringsheim'dan olabildiğince uzak duruyordu. Birkaç gün sonra, öğle yemeğindelerken Klaus, Thomas'ın ne üzerinde çalıştığının kendisine anlatıldığına değindi.

"Bir besteci hakkında bir roman değil mi? Evet, ben epeyce besteciyle tanıştım ve tabii Mahler'in yanında çalıştım. Bilirsin işte, müziğinin akla getirdiği kadar takıntılı bir tip değildi. İhtiraslıydı ve karısından korkuyordu, ama aslında kötü ruhlu filan değildi."

Thomas onu yanıtlamak için bir neden görmedi. Katia'ya baktığında onun gözlerini ikiz kardeşine hayranlıkla diktiğini gördü.

Ertesi gün, Klaus *Venedik'te Ölüm* konusunu açtı.

"Büyükannem severdi onu, hatta bayılırdı, sonunda annem ona bundan vazgeçmesini, romanı o kadar göklere çıkarmamasını söyledi. Babamsa kitap yayımlandıktan sonra operaya gittiğinde insanların kendisine pis pis baktıklarına inanıyordu. Bu kitap sayesinde epeyce arkadaş edindim, hepsi de ibneydi. Bir yıl kadar şampanyamı başkaları ısmarladı."

Thomas Erika'nın oturduğu yerde gerildiğini gördü.

"O hikâye çok beğenildi," dedi Erika. "Babamın bütün kitapları çok beğenilir."

Erika'nın sesinin ciddiliği, sözlerinin yalınlığı Klaus Pringsheim'ı hazırlıksız yakalamış gibiydi. Erika Nuremberg duruşmalarını ve İngiliz savcının Goethe'den alıntı yaptığını sanırken aslında babasının Goethe hakkındaki romanından alıntı yaptığını anlatırken sabırla dinledi onu. Yemeğin sonuna kadar Klaus bir daha ağzını açmadı.

"Her bölümü bitirdikten sonra yüksek sesle okuyormuşsun," dedi Klaus, ertesi gün akşam yemeği sırasında. "Ben de dinleyenlerin arasında olmayı çok isterim."

Yumuşamış görünüyordu, sanki sözlerinde samimiydi. Ama sonra kız kardeşine döndü.

"Artık yakışıklılığım kalmadığına göre insanları etkilemek için kayınbiraderimin evdeki alışkanlıklarından söz edebilmeliyim."

Thomas Erika'yla göz göze gelince onun içinden de, tıpkı kendisi gibi, Klaus'un suratına bir bardak şarap fırlatmak geldiğini hissetti.

"Belki Japonya'yı konuşabiliriz," dedi Katia. "Sanırım İmparator Tanrı olduğunu düşünüyor. Senin konserlerinden birine geldi mi hiç?"

O hafta cuma günü Thomas'ın romanından okuma yapması ayarlandı. Thomas iki bölüm okuyacaktı, ilkinde amcasının, o yalnız bestecinin hayatına renk katacak Küçük Echo adında bir çocuğun gelişi anlatılıyordu, ikincisinde aynı çocuğun ölümü.

O gün yaklaştıkça Thomas okumaktan korkar oldu. Gerçeklere dayalı baş kısmını okumak kolay olacaktı, küçük çocuğun betimlenmesini, sevimliliğiyle, albenisiyle nasıl hoş karşılandığını okumak da zor olmayacaktı. O çocuğu Frido'dan esinlenerek yarattığını Katia'nın hemen anlayacağını hissediyordu. Daha belirsiz, nereden kaynaklandığını dinleyenlerin anlayamayacağı bir şey seçmiş olmayı arzular gibi oldu.

Kısa süre önce gelmiş olan Golo da dahil, ailenin mutlu bir olayını kutlayacakmış gibi Thomas'ın çevresinde toplandılar. Romandaki bu sahneler üzerinde çalışırken onların ne kadar üzücü ve kişisel olduklarının farkındaydı Thomas. Alman bestecisine, tam da kendisinin sevdiği bir şeyi vermişti: genç, masum bir oğlanı. Ama bestecisi Leverkühn yanına yaklaşanlara ancak zarar verebileceği için oğlanın yazgısı da ölmekti. O kaybın verdiği ıstırabı yazdığı bu bölüm romanın en insani kısmı olacaktı. Leverkühn'ün her şeyin üzerine binen ihtirası için ödediği bedeli gösterecekti. Şeytanla yaptığı anlaşma halk masallarının ve düşlerin alanından çıkıp son derece gerçek bir yere geçecekti.

Okumaya başlarken birkaç kez Katia'ya göz attı; Katia onayladığını gösterircesine gülümsüyordu. Oğlanın öldüğü yere gelince ağır ağır okudu, kendisini dinleyenlerin hiçbirine bakmıyordu. Bütün o ürpertici, ürkütücü dramıyla birlikte hastalığın her evresiyle ilgili çok fazla ayrıntıya girip girmediğini merak ediyordu. Çocuk acılar içindeydi, "Echo iyi olacak, Echo iyi olacak," diye bağırıyordu. Çocuğun o tatlı yüzü tanınmayacak kadar değişmiş, korkunçlaşmıştı, dişlerini gıcırdatmaya başlayınca cin çarpmışa benzedi küçük Echo.

Küçük çocuk ölünce yapması gerekeni yapmış oldu Thomas. Kâğıtları bir kenara bıraktı. Salonda hiç kimse konuşmuyordu. Sonunda Golo yanındaki lambayı yaktı, inler gibi alçak bir ses çıkararak gerindi. Klaus Pringsheim parmaklarını birbirine geçirmiş, gözlerini yere dikmişti. Oğlu yanında bembeyaz yüzüyle oturuyordu. Erika gözlerini uzaklara dikmişti. Katia konuşmuyordu.

Sonra Erika salonun ışıklarını yakmaya gitti. Thomas da ayağa

kalktı. Okumuş olduğu sayfaları inceler gibi yapıyordu; Katia'nın yaklaştığının farkındaydı.

"Bu yüzden mi çocukla arkadaşlık ettin?" diye sordu Katia.

"Frido'yla mı?"

"Evet, başka kiminle olacak ki?"

"Frido'yu seviyorum ben."

"Bir kitapta kullanacak kadar mı?" diye sordu Katia ve kardeşiyle oğluna katılmak için sessizce salonun karşı tarafına gitti.

16. BÖLÜM
Los Angeles, 1948

Elisabeth merakla baktı ona.

"Kızlarım kendilerine gülünmesinden hoşlanmazlar, ikisi de hoşlanmaz."

"Ben sadece Angelica öyledir sanıyordum," dedi Katia.

"Dominica da öyledir," dedi Elisabeth. "Bu yüzden lütfen onları üzmeyin."

Dominica ancak dört yaşında olduğundan, Thomas torunundan sanki yetişkin biriymiş gibi söz edilmesini tuhaf buldu.

Elisabeth ciddi tavırlı iki kızını alıp kalmaya gelmişti, kocası Borgese bir görevle İtalya'ya gitmişti ama bu, anlatılamayacak kadar hassas bir görevdi. İlk öğle yemeğinde Thomas Angelica'nın suyuna buz konmasını istemediğini görünce tanıdığı bütün iyi küçük kızların genellikle buz istediklerini söylemişti.

"Buz sevmeyen küçük kızlar genellikle pek tatlı olmazlar," dedi İngilizce.

Sekiz yaşında olan Angelica bunu duyunca üzüldü, ne kadar mutsuz olduğunu söylemek için annesine döndü. Elisabeth ona mutfağa gitmesini ve yemeğinin bahçede kendi seçeceği bir yere getirilmesini istemesini söyledi.

"Biraz sonra ben de gelirim, her şey yolunda mı diye bakarım."

Babasına sert sert baktı.

"Şaka yapmıştım," dedi Thomas.

"Kendisine küçük kız denmesinden hoşlanmıyor," dedi Elisabeth. "Ya da pek tatlı değilsin denmesinden."

"Ne kadar akıllı bir kız," dedi Erika. "Ben de hiç hoşlanmazdım."

"Sana asla küçük kız demediğimden eminim," dedi Thomas.

"Ya da tatlı değilsin demediğinden," diye ekledi Katia.

Daha sonra, Thomas ile Katia, çalışma odasındayken, kendilerinden uzakta geçirdiği on yılda Elisabeth'e ne olduğunu konuştular. Thomas'ın iki erkek torunuyla ilişkisi tamamıyla şakalaşmalara, onlara takılmalarına dayalıydı, onlara takacağı isimler arar, kandırmak için numaralar yapardı, kız torunlarının kendilerine böyle neşeyle ilgi gösterilmesinden neden hoşlanmadıklarını anlayamıyordu. Şakadan anlamamalarını ve hassas oluşlarını can sıkıcı Borgese ailesinden almış olmalılardı.

Angelica ertesi gün öğle yemeğine haksızlığa uğramış gibi ve bembeyaz bir yüzle geldi, sanki gururu incinmiş bir prensesti. Thomas Erika'nın onun yanındaki sandalyeye geçtiğini gördü.

"Şu ara ne okuyorsun?" diye sordu Erika, kıza.

"Bizim ailemizde durum biraz zor," diye yanıt verdi çocuk, "babamızla İtalyanca, annemizle Almanca konuşuyoruz, kız kardeşimle ben birbirimizle İngilizce konuşuyoruz. Böylece seçim yapabileceğimiz kitapların sayısı epeyce fazla. Şu sıra ben Lewis Carroll'u okuyorum. Beni çok etkiliyor."

Katia ile Thomas yürüyüş yaparlarken, kendi çocukluklarında böyle bir tavrın hem ebeveynler hem de çocukları tarafından doğru bulunmayacağında görüş birliğine vardılar.

"Sence öbür Amerikalı çocuklar da böyle mi davranıyorlardır," diye sordu Katia. "Yoksa bu durumu, Chicago'da Elisabeth ve Borgese mi özellikle yarattılar?"

Ertesi sabah, oturma odasında, Erika yere bir Avrupa haritası serdi, Angelica'ya gitmiş olduğu yerleri gösteriyor, Angelica da düşünerek sorular soruyordu. Dominica bir köşede bebeklerle oynuyor, Elisabeth de oturmuş kitap okuyordu.

"Erika teyze bizi Marina del Rey'deki rıhtıma götürecek," diyen Angelica'nın Almancasında İtalyan aksanının sezildiğini düşündü Thomas.

"İkinizi de mi?" diye sordu Katia.

"Evet, dondurma ve sosisli sandviç yemeye."

"Ama dikkat edin, dondurmanın üzerine hardal konmasın," dedi Thomas ve sonra bu sözünün onların gezmeye gitmesini alaya aldığı, neyi nasıl yiyeceklerini gerçekten bilmediklerini ima ettiği gibi görüleceğini anladı. Hemen geri adım attı.

"Santa Monica'da harika sosisli sandviçler yapıyorlar," dedi.

"Biz de öyle duyduk," dedi Angelica başını haritadan kaldırarak.

Öğle yemeği sırasında, Erika ile iki kız evde yokken, Elisabeth'in Almanya'ya karşı öfkesi Thomas'ı şaşırttı.

"O ülkeyle hiç işim olmasın," dedi Elisabeth. "Ne yaptığıyla ya da yapmadığıyla hiç ilgilenmiyorum. Oraya adımımı atmak da, onu düşünmek de istemiyorum."

Thomas acaba Elisabeth Borgese'yle evlendiğine pişman mı ve bunu ortaya çıkarabilecek bir soru mu bulmaya çalışıyor diye merak etti.

"Senin gençliğini mahvetti diye mi suçluyorsun Almanya'yı?" diye sordu kızına.

"Ne annemle babamı suçluyorum ne de eski ülkemi. Hiç kimseyi suçlamıyorum."

"Annenle babanı ne için suçlayacaktın?" diye sordu Thomas.

"Birincisi, doğru düzgün eğitim almadığım için. İkincisi, sevgi bana hep bir ödül gibi sunulduğu için."

"Neyin ödülü?" diye sordu Katia.

"Sessiz olmamın, sevimli olmamın, iyi bir küçük kız olmamın."

"Erkek kardeşine karşı hiç iyi davranmazdın," dedi Katia.

"Michael hep baş belasıydı!" dedi Elisabeth.

Gülmeye başladı.

"Evlendiğinden beri çok ilişkin oldu mu?" diye sordu Thomas.

Katia'nın soluğunu tuttuğunu duydu. Bu soruyu sormayı göze alması kendisini bile neredeyse dehşete düşürmüştü.

"Bir-iki tane," diyen Elisabeth yine güldü.

"Hermann Broch'la ilişkin oldu mu?"

"Bir ya da iki kez acemice bir şeyler oldu. İlişki denemez. Ama bu, ben evlenmeden önceydi. Onu tanıdığımda eğlenceli biriydi."

"Çok kaba biri olarak tanınır o," dedi Thomas.

"Bana karşı değildi," diye yanıt verdi Elisabeth.

Kızının dişli ve sinirli biri haline geldiğini düşündü Thomas. Keşke yanımızda daha uzun kalabilse, dedi içinden.

Elisabeth alıp açana kadar masanın üzerinde, onun yanında köstebek derisi kaplı bir defter durduğunu fark etmemişti Thomas.

"İkinize de soracağım sorular var, onları not ettim," dedi Elisabeth.

"Eminim vardır," dedi Katia.

"İlk soru. Erika neden burada?"

"Gidecek başka yeri yok," dedi Katia. "Hiçbir yeri yok. Daha önce konuşmalar yapabiliyordu. Ama artık kimse ne Almanya'nın adını duymak istiyor ne de savaşı."

"Ya kocası?"

"Auden mi? Hiçbir zaman gerçekten kocası olmadı ki. Yıllardır görmüyor onu."

"Neden Bruno Walter'le birlikte değil Erika? Bruno'nun karısı öldüğünde Erika onunla evlenebilir diye düşünmüştüm."

"Bruno'nun başka planları var," dedi Katia.

"Ne yapıyor burada Erika?"

"Babanın sekreterliğini yapacak. Ve benim izin verdiğim kadarıyla evi yönetmeme, kararların alınmasına yardım edecek."

"Kendine bir hayat kurması için neden yüreklendirmiyorsunuz onu?"

"Babanın ona ihtiyacı var."

"Sonsuza kadar burada sizin yanınızda kalmak mı niyeti?"

"Öyle görünüyor," dedi Katia.

"Ya Monika nerede?"

"New York'ta," dedi Katia. "Ondan haber almadın mı? Ara sıra bana mektup yazıyor."

Thomas şaşırarak baktı ona. Bunu daha önce duymamıştı.

"Hiçbir kitap olmayan bir yer bulmayı hayal ettiğini söylüyor," dedi Katia. "Bu yüzden şu sırada bizi ziyaret etmeye pek hevesli değil. Ama eminim ki değişecektir bu. Hep öyle olur."

Elisabeth parmağını sorularının olduğu listede aşağıya kaydırdı.

"Onunla neden evlendin?" diye sordu annesine, parmağıyla babasını göstererek.

Katia tereddüt bile etmedi. Yanıtını önceden hazırlamış gibi konuştu.

"Mevcut, geçmiş ve gelecek olasılıklar arasında, baban en az mantık dışı kişiydi," dedi.

"Tek neden bu muydu?"

"Bir neden daha vardı, ama bunlar hassas ve özel meseleler."

"Bir daha sormam."

Katia kahvesinden bir yudum aldı, düşüncelerini toparlar gibi görünüyordu.

"Benim babam çapkının biriydi. Kendine engel olamıyordu. Hangi kadını görse istiyordu. Babanla böyle bir sorunum olmadı."

"Daha fazla şeyler söyleyebilmen için odadan çıkmamı ister misin?" diye sordu Thomas, gülümsüyordu.

"Hayır, sevgilim. Ekleyecek başka bir şeyim yok."

"Neden hâlâ Alma Mahler'le görüşüyorsun?" diye sordu Elisabeth.

"Ah, tuhaf biri o," dedi Katia. "Acımasız. Werfel'in ölümünden beri daha da beter oldu. İçki içiyor, aklında ne varsa söylüyor. Onun hakkında iyi bir şey söyleyemem."

"Yine de görüşüyorsun onunla, değil mi?"

"Görüşüyorum. Onda eski Viyana'dan bir şeyler var. Eski kültürlü Viyana'yı filan kastetmiyorum. O günlerde hayattan nasıl keyif alındığını söylemek istiyorum. Gördüğüm zaman sevmiştim Viyana'nın o halini, şimdi artık yok. Geri de gelmeyecek. Belki Alma sonuncu örneğidir."

"Bir de şu var, Klaus bana mektup yazarak ona sert davrandığınızı söyledi."

"Nereye gideceğini bilmiyor o," dedi Katia.

"Burada istemiyor musunuz onu?"

"Sonsuza kadar maddi destek veremeyiz ona," dedi Katia.

"Ama Erika'ya verebilirsiniz, değil mi?"

"Erika babası için çalışacak. Klaus'un böyle bir şey yaptığını hayal edebiliyor musun?"

"Demek ölçüt bu?"

"Yeter!" dedi Katia. "Klaus konusunda ne yapmam gerektiğini bilmiyorum. Bu konuyu burada kesebilir miyiz?"

"Seni üzmek değil amacım," dedi Elisabeth.

"Bu konuyu burada kesebilir miyiz?" diye tekrarladı annesi.

Klaus Pacific Palisades'e döndüğünde ilk başta öyle zayıf ve sıska, öyle içine kapanık ve takatsizdi ki Erika bile onunla tartışmanın doğru olmayacağına karar verdi. Thomas Klaus'un morfin kullanıp kullanmadığını sorunca Erika, o kadarı belli değil mi dercesine omuz silkti. Belki de, diye düşündü Thomas, Klaus'un özel hayatındaki bir şey onu daha da hayattan koparmıştı. Ama Klaus kişisel yaralarını aklında tutmazdı, bunun yerine edebiyattaki adını kendine dert eder ya da kamusal alandaki olaylara öfkelenirdi. Erika'nın ilk kocası ve savaş sırasında Göring'in gözde oyuncusu olan Gustaf Gründgens'e kafasını takmıştı. Rusların elinde tutsakken serbest bırakılan Gründgens büyük bir hızla ve zaferle sahneye geri dönmüştü. Savaştan sonraki ilk açılış gecesinde sahneye çıkışı ayakta alkışlanmıştı. Klaus'un gittiği oyunda Gründgens tıka basa dolu bir salonda alkışlarla karşılanmıştı.

Thomas oğlunun o sahneyi her dinleyene anlattığını duymuştu. Alman yurttaşlarının kara yazılı Nazi liderlerini ve sloganlarını açıkça desteklemediklerini söylüyordu Klaus, ama pişmanlık konusundaki eksikliklerini Nazi liderlerinin gözdesi olmuş bir oyuncuyu överek gösterebiliyorlardı.

"Gün ışığında yapılamayan şey," diyordu Klaus, "karanlıkta yapılabilir."

Kendisinin Almanya'ya dönüp orada yaşayabileceği düşüncesi bile öfkelendiriyordu onu.

"1933'te, yaptığım bir şey için değil onların yaptığı bir şey için ayrıldım oradan, orada yaşamak için geri dönmeye istekli olmayışım benim kim olduğumla değil onların kim olduğuyla ilgili."

Klaus mükemmel konuşmalar yazan biri olurdu, diye düşündü Thomas, ya da kültür bakanı.

İki ay önce, araba kullanamayan Klaus, Katia'ya Los Angeles'ta yaşamak istediğini yazmıştı, annesiyle babasının evinin yakınındaki küçük bir evde de kalabilirdi. Annesinden böyle bir yer aramasını, fiyatını öğrenmesini istemişti. Ayrıca genç bir şoför de işe almak istiyordu, bu adam hem yemek pişirmeli hem de yakışıklı olmalıydı. Altı ay kalmak istiyordu, öyle yazmıştı, bazen yemek için annesiyle babasının evine gidebilirdi.

Katia öfkelendi. Onu en çok neyin kızdırdığını Thomas anlayamadı, Klaus'un gayet rahat bir şekilde annesiyle babasının kirasını ödeyeceklerine emin olması mı yoksa genç ve yakışıklı bir şoförden söz etmesi mi ya da sadece altı ay kalacağını söylemesi mi. Katia Klaus'a yazarak kendisine bu şekilde destek vermeyeceklerini ve önerisinin tam anlamıyla terbiyesizlik olduğunu söyledi. Thomas onun Klaus'a ilk kez böyle ağır bir mektup yazdığını düşündü.

Şimdi Klaus onların evinde kalıyordu, onun geceleri evin içinde dolaştığını duyuyorlar, kâh uykulu ve sessiz olmasına, kâh sofrada durmaksızın konuşmasına bakarak çeşit çeşit uyuşturucu tükettiğini anlıyorlardı. Çoğu gün tıraş bile olmuyordu, annesi gardırobunda epeyce giysi olduğunu söylemesine rağmen üstünü bile değiştirmiyordu.

Klaus şimdi kırklı yaşlarının başındaydı. Her gün, ya yazabileceği bir kitap ya da bir derginin ısmarlayabileceği bir makale için farklı bir fikir geliyordu aklına. Kâh Baudelaire'in bir biyografisi oluyordu aklına gelen, kâh takma isimle yayımlatacağı, savaş öncesi New

York'undaki eşcinsel yaşama dair bir roman, ya da kendisinin savaş sonrasında Almanya'daki deneyimlerine dair bir makale, arkasından da Amerika'da tren yolculuğunu anlatan uzun bir yazı. Kahvaltıda onlara asla katılmıyordu, hatta bazen öğle yemeği saatinde uyandırmak gerekiyordu onu. Bahçeye, güneşe hiç çıkmıyordu.

"Sabahları erken kalkabilsen," diyordu Katia, "bütün dünyanın okuyacağı bir kitap yazabilirdin."

Thomas Klaus'u tıraş olmuş, saçları taranmış, sırtında ütülü bir takım elbise, beyaz gömlek ve yeni ayakkabılarla, yanında bavuluyla kendisini Union İstasyonu'na götürecek taksiyi beklerken görünce, Katia'nın suçlu halinden Klaus'un New York'a dönebilmesi için ona para verdiğini anladı.

Thomas bir süre karısı ve kızıyla yalnız kaldı. Erika babasının kâğıtlarıyla meşgul olurken, her günkü çalışması hakkında önerilerde bulunurken ve yazışmalarını günü gününe izlerken Katia kocasından uzaklaştı. Şezlongunu ve kitabını alıp bahçenin bir köşesine oturuyordu, ya da bahçıvana yardım ediyordu.

Erika babasının mektuplarıyla ilgilendiği ve programlarını kontrol ettiği için bazen sofrada sadece ikisi birbirleriyle konuşuyor, Katia sessizce oturuyordu. İki kadın arasında açıkça anlaşmazlık çıktığı pek olmuyordu, bununla birlikte bir gün, Golo yanlarındayken, salataya yeterli sos konulmamış diye Erika hoşnutsuzluğunu belirtti, sonra da sebzelerin yine fazla pişirilmiş olduğunda ısrar etti.

"Sanki yeniden Münih'teyiz, o berbat yiyeceklerle," dedi.

"Hangi berbat yiyecekler?" diye sordu Katia.

"Ah, her şeyin tadını bastıran, her şeyi gereğinden fazla pişmiş gibi yapan salçalı et suyu. Ağır! Yenecek gibi değil! Bavyera!"

"O zamanlar hoşuna giderdi."

"Başka şey bilmiyordum ki."

"Sanırım haklısın. Ama terbiye de bilmiyordun, hâlâ da bilmiyorsun," dedi annesi. "Seni nereden edindik diye merak ettiğim çok oluyor."

"Tutkulu bir gece sonunda olduğuna eminim," dedi Erika.

"Senin Bruno Walter'le yaşadıkların gibi!"

Bunu söyler söylemez bembeyaz kesildi Katia ve Golo'ya baktı. Thomas, Golo'nun annesine daha başka bir şey söylememesini işaret ettiğini gördü. Thomas'ın amacı yemeğini olabildiğince çabuk bitirmek ve çalışma odasına çekilmekti. Daha sonra, Katia kapısını tıklatıp günlük yürüyüşe çıkmaya hazır mısın diye sormayınca hiç şaşırmadı. Karısı Golo'yla birlikte arabaya binip gitmişti.

Klaus New York'tan döndüğünde daha da bitkin, daha da darmadağınık görünüyordu. Thomas, Katia ile Erika'nın, Klaus'un dönmesine neyin yol açtığını söylemeyi sonraya bırakmaya karar verdiklerinin farkındaydı.

İlk birkaç gün Klaus odasından çıkmadı, yemekleri bir tepsiyle oraya götürülüyordu.

"Gece vakti evin içinde dolaşmasın diye söz aldım ondan," dedi Katia. "Hepimizin uykuya ihtiyacı var."

"Nesi var onun?" diye sordu Thomas.

"Erika daha iyi biliyor bunu. New York'ta saçma sapan bir partiye gitmiş, polis baskını olmuş, ama ondan önce Klaus bir karışım almış. Adını bilmiyorum, ama insanı hem dibe vurduran hem uçuran bir şeymiş. Klaus şimdi bu dibe vurmanın uzatmalarında."

Klaus akşam yemeklerinde onlara katılmaya başladığında artık çenesi açılmıştı, kolay heyecanlanıyordu, bazen cümlelerini bitiremiyordu bile, ama başkasına da konuşma fırsatı vermek istemiyordu. New York'ta görüşmüş olduğu Monika'nın konusu açılınca canlanıyordu.

"Odasında yemek sakladığı ve faturalarını ödemediği için birkaç otelden atılmış," dedi Klaus. "Biz burada lüks içinde yaşarken hepimizden daha fazla acı çekmiş olan Monika berduşlar gibi dolaşıyor sokaklarda. Onun için bir şey yapılmalı. Bizlerle bağlantısını koparmaması gerektiğini söyledim ona."

Masadakilerin yüzlerine tek tek bakarken deli biri gibi konuşmaktan uzaklaşıp neredeyse sakinleşmişti.

Çok geçmeden San Francisco'dan biri sürekli Klaus'u aramaya başladı.

"Harold arıyor," dedi Katia.

"Winston Churchill bile arasa umurumda değil," dedi Thomas.

Anlaşılan Harold, Klaus'un New York'taki sevgilisiydi, batıya gelmişti ve tam Klaus'un geldiği sırada San Francisco'daki işini kaybetmeyi becermişti. Los Angeles'e gelmek üzere yoldaydı. Telefonları da bunun habercisiydi.

Yemek yerken, Harold'un sarhoş olduğundan, ya da Harold'un başka birini, adı kötüye çıkmış bir genç adamı ayartıp kendisi ve Klaus'la birlikte Los Angeles'in merkezinde bir otel odasına götürdüğünden söz ediliyordu. Sonra Harold tutuklanmıştı, Klaus'un da onun kefaletini ödemesi gerekmişti.

Erika ile annesi bunları tartışırken Thomas çocuklarının her birinin ötekilerin sahip olduğu sorunlar ya da kusurlardan zevk aldığını fark etti. Klaus, Monika'dan söz edebilirken mantıklı görünüyordu. Elisabeth Michael'in huysuzluk etmesinden hoşnuttu, Erika kötü davranınca da neredeyse mırıl mırıl sesler çıkarıyordu. Golo da öyle yapıyordu. Şimdi Erika da annesi gibi Klaus ve Harold için kaygılanıyordu. Klaus'un her gece eve gelmemesi, birbirlerinden uzak duran iki kadının işbirliği yapmasını sağlamıştı. İlk başta, Klaus'un gidişatı ne kadar kötü diye sızlanıyorlardı. Sonra da bütün bunların sonu ne olacak diye dertlendiler. Sonunda, bu krize çözüm önerileri getirdiler, bunların arasında Erika ile Klaus'un birlikte çalışıp *Büyülü Dağ*'ı beyazperdeye uyarlamaları da vardı.

Thomas bunu duyunca Katia'yı bir kenara çekti.

"Bırakalım hayal kursunlar ama biz onların hayallerini beslemeyelim."

"Erika bu fikir konusunda çok iyimser."

"Bırak iyimser olsun."

Katia'ya Erika'yı ancak bu kadar eleştirebilirdi, bunun farkındaydı Thomas.

Harold hapishanenin birinden çıktı ama bir başka suç için yeniden içeri atıldı. Erika Klaus'u arabayla onu görmeye götürdü.

"Çok ilginç birine benziyor," dedi Thomas Katia'ya, "şu Harold. Sanıyorum ki onu öbür damatlarımın ve gelinlerimin hepsine yeğlerim, Bruno Walter, sevgili Gret ve Elisabeth'in evlendiği şu gürültücü İtalyan da dahil, hatta Golo'nun Princeton'da kısa bir süre pek sevdiği kütüphaneci bile."

"Klaus onun çok yakışıklı olduğunu söylüyor," dedi Katia.

Uzun zamandır hiç gülmedikleri gibi güldüler.

"Şimdi tek eksiğimiz Monika," dedi Thomas.

"İtalya'ya gitmesi için para gönderdim ona," dedi Katia. "Oraya gitmek istiyor."

"Çalışmak için mi?"

"Sorma bunu. Monika oraya salimen varınca sana haber veririm. Klaus'u da düşünüyorum. Gerçekten kendisine ait bir dairesi olmalı. Bana bir yer bulduğunu söyledi, fiyatı da makulmüş. Bir araba ve direksiyon dersi almak da istiyor. Parasını ödemeyeceğimizi söylediğimiz her şeyi ödemeyi kabul ettim. Onu gördüğüm anda yumuşuyorum. O da bunu biliyor sanırım. Nefret ettiğim türde bir anneye dönüştüm."

İlk başta, hapisten çıkan Harold, Klaus'un yeni evine yerleşti, ama çok geçmeden yine kargaşaya yol açınca ortadan kayboldu, Klaus'u bir başına bıraktı. Katia ile Erika yine Klaus'a acıdıklarını söyleyince Thomas şaşırıp kaldı.

"İstediği buydu. Yakınımızda bir daire ve bir araba. Tek eksiği, istemiş olduğu şoför. Yalnız şimdi. Her yazarın hayali değil midir yalnız olmak?"

Gece saat birde telefon çaldı, Thomas Katia'nın açtığını duydu. Katia hemen onun odasına geldi.

"Klaus bileklerini kesmiş. Santa Monica Hastanesinde. Doktorlar hayatını kaybetme tehlikesi yok diyorlar. Ben hastaneye gidiyorum. Erika hâlâ uyuyor. Bırak sabaha kadar uyusun."

Katia gideli çok olmamıştı ki Erika gelip babasının kapısını tıklattı.

"Araba yok," dedi. "Annem nerede?"

Sonra da kendi arabasıyla annesinin arkasından hastaneye gitmek için diretti.

Thomas çalışma odasına gitti. Bir an Golo'ya, hatta belki Elisabeth'e telefon etmeyi geçirdi aklından. Tek başına evde oturup haber beklemek yerine bu olayı bir başkasına anlatmak az da olsa avuturdu onu. Ama beklemek, burada tek başına kalmak ve Klaus üst katta uyuyormuş gibi ya da hâlâ New York'taymış gibi davranmak daha kolay olacaktı.

Eğer Klaus ailede birine benziyorsa, o kişi halası Lula'dır, diye düşündü. Lula'da da aynı işlek hayal gücü ve hoşnut olamama niteliği vardı. Sıradan bir gün onun ilgisini çekmezdi, onun yerine, başlangıçta, evlenmenin onun sorunlarını çözeyeceği bir günle ilgilenirdi. Evlendi, sonra da çocukların kendisini mutlu edeceği günleri beklemeye başladı. Kızları doğduğunda, daha büyük bir daireye geçmeyi ya da salonları baştan başa yeniden döşemeyi, ya da tatile çıkmayı planlardı. Lula'nın çocukken bir romanın son kısmının vereceği heyecanı tatmak için orta kısmını atladığını hatırladı.

Klaus da yayımlanmayı, sıkıcı yazma sürecinden daha çok arzuluyordu. Kendini bir şeyin içine katmanın heyecanı Lula'yı olduğu gibi Klaus'u da kendine çekiyordu. Ve heyecan sürdürülemeyince de geriye pek fazla seçenek kalmıyordu.

Thomas çalışma odasında kaldı, oğluyla ilgi düşünceler zihnine girip çıktı, bahçede araba seslerini, Erika ile Katia'nın eve gelişlerini duymayı umuyordu. Hastaneye telefon etmeyi düşündü, ama bir haber varsa kendisini mutlaka arayacaklarını biliyordu.

Geldiklerinde Thomas yatak odasındaydı. Aşağıya indiğinde Klaus'un bileklerindeki kesiklerin çok derin olmadığını, hayatının kurtulduğunu söylediler.

Hastaneden biri yerel bir gazeteyi arayarak Klaus'un intihara kal-

kıştığını haber vermişti. Ulusal ve uluslararası basın da bu haberi kullanınca telefon durmadan çalmış, eski arkadaşları ve meraklı tanıdıkları Klaus'un durumunu sormak için aramışlardı.

Golo kalmaya geldiğinde, annesiyle kız kardeşi, ne zaman telefon çalsa almacı kaldırıp sonra yerine bırakıyor diye azarladılar onu. Klaus'un durumunun iyileştiğine dair haber geldiğinde bile Golo okuduğu kitaptan başını kaldırmadı. Thomas, evde ikisi birlik olabilsinler diye Klaus'un intihara kalkışmasına çok üzüldüğünü Golo'ya söylemeye çalıştığında Golo buz gibi bir sesle yanıtladı onu.

"Annem üzülüyor," dedi.

Thomas çalışma odasına geri döndü. Az sonra Erika kapısını tıklattı, o gün taburcu edilecek olan Klaus'un eve gelmeden önce yüzmeye gitmek istediğini söyledi.

"Havagazını açmış, mutfak pencereleri kendisininkinin hemen yanında olan komşularının, pencere açık olduğu için kokuyu duyacaklarını biliyormuş. Sonra, komşuları gelip kapıyı yumruklarken Klaus kör bir bıçakla bileklerini kesmiş. Yani kuru gürültü!"

Klaus, yeniden ortaya çıkan Harold'la daha fazla zaman geçirebilmek için Santa Monica'da bir otele yerleşti, Katia Harold'un Pacific Palisades'e adım atmasını yasaklamıştı. Thomas Christopher Isherwood'un da aynı otelde kaldığını öğrendi.

"Bu Christopher Isherwood bir zamanlar sana bir koca bulmuş olan aynı adam mı?" diye sordu.

Erika başıyla doğruladı.

"Ne de arsız küçük herifin biriydi! Bir süre sırtına üniforma geçirse ona iyi gelir diye düşünmüştüm sık sık. Dünyanın zorbalıktan onun yardımı olmadan kurtulduğunu varsayabilir miyiz?"

"Savaşa katılmadı o," dedi Erika.

"Harold gibi onu da aforoz edebilir miyiz?"

* * *

Alma Mahler telefon etti.

"Ne kadar endişelendiğinizi biliyorum. Bir ailede intiharlar görülmesi, tıpkı güzellik ya da mavi gözler görülmesi gibidir. Hep vardır. Kız kardeşlerinizin ikisi de! Önceki kuşaklarda da intihar eden oldu mu?"

Thomas olmadığını söyledi.

"Ama elbette o zamanlar kimse konuşmazdı bunları. Babanız nasıl öldü?"

Thomas senatörün doğal nedenlerle öldüğünü söyledi. Konuyu nasıl değiştirebilirim diye düşünüyordu.

"Üvey babam ve üvey kız kardeşim ve kocası Kızıl Ordu'nun Viyana'ya geldiğini duyunca zehir içmişler," dedi Alma.

Thomas onun ailesinde Naziler olduğunu biliyordu, ama Alma onların adını anmamayı öğrenmiş olabilir, diye düşündü.

Alma artık duldu, savaş da sona erdiği için seyahat etmeye başladı, önce New York'a, sonra da Avrupa'ya gitti. Los Angeles'teyken sürgündekilerin arasındaki en önemsiz kişilerle bile temasını sürdürdü. Yeni bir şiiri yayımlanan ya da bir yaylı çalgılar dörtlüsü yazmış olan ya da kaza geçirmiş ya da kavgaya karışmış biri varsa Alma bu haberi hemen yayıyor ya da o kişiyi ziyaret ediyordu.

Alma eskiden Thomas'ın yapıtlarını hep coşkuyla karşılardı, *Doktor Faustus* romanı yayımlandığında onun neden sorun yaratmaya çalıştığını Thomas bir türlü anlayamadı. Kitap üzerinde çalışırken Alma'ya ondan söz etmişti, kocasının ölümünü izleyen yıllarda Alman bestecilerin üzerindeki baskıyı sürgündeki diğerlerinden çok daha iyi anlayabileceğini hissetmişti. Alma çoğunlukla saçma sapan davranır ve saçma fikirler ileri sürerdi ama müzik hakkında epeyce bilgiliydi. Şeytanı bile baştan çıkarabilecek tritonları ve sesleri severdi. Beethoven'in son dönem çalışmalarına hayrandı. Bazen, bulunduğu yerde piyano varsa ve Thomas bir besteden söz ettiyse o melodiyi ezberden çalabilirdi.

Thomas kitabını sır olarak tutmadı, hatta eve gelen konuklara bitirdiği bölümlerden okumalar yaptı. Ancak Arnold Schönberg'in yanında bu roman konusunu hiç gündeme getirmemişti çünkü onu fazla kültürlü ve mesafeli, fazla göz korkutucu buluyordu. Thomas'ın böyle bir kitap yazabilecek kadar müzik bilgisi olmadığını Schönberg'in açıkça söyleyeceğini hissediyordu.

Mültecilerin dünyası kendi başına bir ada gibiydi, çağdaş bir besteci hakkında bir roman yazdığını birinin gidip Schönberg'e söylemiş olabileceğini tahmin ediyordu Thomas. Ama kitap yayımlandığında kimsenin böyle bir şey yapmadığı belli oldu.

Geri dönüp baktığında, romanın bir kopyasını, "Arnold Schönberg için, gerçek besteci için, en iyi dileklerimle" diye bir ithaf yazıp göndermiş olmasına akıllıca denemeyeceğini anlıyordu. "Gerçek besteci" sözü, Mann'ın kahramanı kurmacayken Schönberg'in kendisinin kurmaca değil, gerçek olduğunu belirten bir iltifat olarak alınabilirdi. Öte yandan gerçek kahramanın Schönberg olduğu ve Mann'ın da romanında, şeytanla anlaşma yapan bestecide onun bir versiyonunu yarattığı şeklinde de anlaşılabilirdi.

Roman yayımlandığında Schönberg'in gözleri daha da bozulmuştu, öyle ki yazılanları okuyamadı. Okumak yerine ithaf üzerinde, kitap hakkında duydukları üzerinde düşünüp durdu. Los Angeles'teki insanların romandaki besteci gibi kendisinin de frengili olduğunu düşüneceğine Schönberg'in nasıl inanmaya başladığını ilk başta anlayamadı Thomas. Tek bildiği, Schönberg'in Brentwood Country Mart'ın koridorlarında dolaşırken Alman mültecilerden biriyle karşılaştığı ve o kadına durup dururken hiçbir zührevi hastalığı olmadığını söylediğiydi.

Kadın böyle bir olasılık fikrini bile hayretle karşılarken Schönberg onu ikna etme ihtiyacını neden duyduğunu açıklamıştı. Thomas Mann'ın kitabı yüzünden demişti. Kadın da doğruca Pacific Palisades'e gelmiş ve bestecinin söylediklerini Katia'ya anlatmıştı.

Thomas'ın aklına Schönberg'i yatıştırabilecek, romanın karmaşık bir yaratı olduğunu söyleyecek ve salt romandaki besteci kendisinden

esinlenilerek yaratıldı diye hiçbir okurun Schönberg'in frengili olduğuna inanmayacağına onu ikna edecek kişinin Alma Mahler olabileceği geldi.

Schönberg'in Mart'ta saçma davrandığı konusunda Alma da Thomas'la aynı fikirdeydi; onunla konuşacağını, belki Mannların Schönberg ve karısıyla birlikte akşam yemeğine gelebileceklerini, yemekte harika bir romanın yayımlanmasını kutlayabileceklerini söyledi.

Alma'nın Thomas'a söylemediği şeyse, *Doktor Faustus* yayımlandığından beri birkaç kez Schönberglere telefon ettiği ve besteciyle karısına kitabın içeriğine dair ürkütücü bilgiler verdiğiydi. Bütün bunları Thomas'a Schönberglerin bir arkadaşı anlatmıştı.

Çok basit demişti Alma, Schönberg'e: Thomas Mann'ın bestecisi on iki kromatik ton sistemini icat ediyordu, Schönberg de aynısını yapmıştı; Mann'ın bestecisi frengiliydi, şeytanla anlaşma yapmıştı, böylece insanlar Schönberg'in de aynı özelliklere sahip olduğunu düşünebilirlerdi.

Schönberg bir avukata giderse, Knopfların da kendisini kitabın bütün bölümlerini açıklaması, neyin gerçek neyin uydurma olduğunu özetlemesi için zorlamalarından korkuyordu Thomas. Bu kitabın hangi tuhaf kuytulardan çıktığını göstermenin ne kadar zor olacağını düşününce ürperdi.

Anlaşılması zor içeriğine rağmen *Doktor Faustus* Amerika'da çok satan bir kitap olmuştu. Schönberglerin başvurduğu her avukat bunu dikkate alırdı. Eğer besteci dava açarsa Thomas onun teliften kendine pay isteyeceğine ya da hem telif hem de tazminat isteyeceğine inanıyordu. Bunun sonucunda metin üzerinde yoğun tartışmalar yapılırsa da böyle bir davayı savunmanın bedeli yıkıcı olurdu.

Sabahın erken saatlerinde, yatağında yatarken Thomas kitaptan elde edeceği bütün geliri Arnold Schönberg'e vermesinin emredileceği bir sahneyi görür gibi oluyordu.

Alma ziyarete geldiğinde, Thomas ile Schönberg arasındaki tartışma onu her zamankinden de fazla heyecanlandırıyordu.

"Arnold Schönberg'i anladığını sanmıyorum, öyle değil mi? Onun atonalite çalışması bir numara değil, ya da sadece teknik bir şey değil. Ona ruhani bir şey olarak geliyor."

Thomas'ın şaşkınlığını görünce bir an sustu.

"Schönberg çok dindar bir adam. Bütün kalbiyle inanarak Lüteryen oldu, Yahudi kökenlerine de mutlak bir alçakgönüllülükle ve ciddiye alarak döndü. Müziğini adanmışlık olarak görecek kadar haddini bilmez değil, ama onu materyalizme karşı bir savunma duvarı gibi görüyor. Bu yüzden tekniğinin bir romanda aksesuar olarak kullanıldığını, ne kadar kurmaca olursa olsun şeytanla arasında ilişki olan, yaratıcı güdülerini frenginin coşturduğu bir adamın onu sahiplendiğini görünce hiç memnun kalmıyor."

"Evet," dedi Thomas, "roman yazmak pis bir iş. Besteciler Tanrı'yı ve sözcüklerle ifade edilemeyeni düşünebilirler. Bizimse bir paltodaki düğmeleri hayal etmemiz gerekir."

"Ve Alman bestecilere zührevi hastalıkları vermeyi," diye ekledi Alma.

Geceleri bazen, Katia yatınca ve Erika da evde yoksa Thomas Schönberg'in *Verklärte Nacht*'ını gramofonda çalıyordu ve yazdığı romanla besteciyi kırdığı için pişmanlık duyuyordu. Parça gergin ve sınırlıydı, ama dikkatle yumuşatılmış duygular aradan tabaka tabaka çıkıyordu. Thomas bu parçanın Schönberg on iki kromatik ton sistemini bulmadan önce yazıldığını biliyordu ama onun gelecekte daha da damıtılmış olacak bir üsluba işaret ettiğini görüyordu. Bu konuyu Schönberg'le konuşmuş olabilmeyi arzuluyordu, barışırlarsa belki de bunu yapabilirim diye umuyordu.

Besteciye yozlaşmış biri gibi görünüyor olmalıydı. Bir geminin nasıl safraya ihtiyacı varsa, Thomas'ın da malzemeye ihtiyacı vardı. Onunkisi hilesiz olmayı beceremeyen bir sanattı. Yaylıların hızlanmasını, yakaran tonun yükselip alçalmasını dinlerken keşke farklı türde

bir yazar olsaydım dedi, dünyadaki ayrıntıları pek fazla umursamayan, daha büyük, daha ölümsüz meselelerle daha çok ilgilenen biri olmayı çok isterdi. Artık çok geçti; işini bitirmişti, ya da büyük bir kısmını.

Amerika'daki bu şehrin öte tarafında, gençken bu gösterişli müziği bestelemiş olan adamın yaşaması ne kadar tuhaftı! Thomas, Schönberg'in bu nursuz Kaliforniya gecesinde[1] hâlâ uyanık olduğunu hayal etti. Erken dönemlerdeki özlemlerinin bazıları hâlâ içinde kalmış olmalıydı, böyle yumuşak anlatımların artık mümkün olmaması da onu kederlendiriyordu mutlaka. Thomas, o müziğin uyandırdığı duyguların bazılarını romanında yakalamış olabilmeyi umuyordu, ama sözcükler nota değildi, cümleler de akor değildi.

Erika artık babasının hem şoförü, hem editörüydü, hem de her şeyde onun sözü geçiyordu. Telefonları o açıyor, çekleri o tahsil ediyor, davetleri o yanıtlıyordu. New York'taki Knopflarla uğraşıyor, yayınlarla ilgili her şeyin, en küçük meselenin bile kendisinden geçeceğini Blanche Knopf'a açıkça söylüyordu.

Babasıyla aracısız konuşmasını engelleyerek Agnes Meyer'i öfkelendirmekten de zevk alıyordu.

Bir öğle sonrası telefon çalınca Thomas yaklaşıp açmak üzereyken Erika almacı kalırdı.

"Hayır, olmaz," dediğini duydu kızının. "Babam çalışma odasında. İşine gömülmüş durumda."

Thomas fısıldayarak sordu kimin aradığını, Erika da eliyle telefonu kapatarak arkadaşı olan şu Washington'daki kadın olduğunu söyledi. Thomas onunla konuşmak istediğini işaret edince kızı başını olmaz anlamında salladı.

"Babama mesajınızı verebilirim," dedi Mrs. Meyer'e, "ama çalışırken araya giremem."

---

1 *Verklärte Nacht (Nurlu Gece)*: Arnold Schönberg'in yaylı çalgılar için aynı isimli sekstetine gönderme yapıyor. (çn).

Thomas telefonun yanında durduğundan Agnes'in Erika'yı paylayadığını duyabiliyordu, Erika ise az sonra kadına veda edip almacı yerine koydu.

"Ben elektrik ışığıyım," dedi, "Agnes de bir yarasa. Ben yanınca o uçup gidiyor."

Erika'yla tekrar görüşmek isteyen FBI evlerini arayınca Erika onları kışkırtanın Mrs. Meyer olduğunda ısrar etti.

"İki yıldır beni rahat bırakmışlardı. Neden tekrar aradılar? O sefil Agnes barışsever insanlara savaş açıyor."

"Barışsever insanlar mı?" diye sordu Katia. "Sen misin barışsever?"

Thomas Erika'nın FBI'ye de pek çok kişiye yaptığı gibi öfkelenmesini bekliyordu, oysa kızı kaygıyla başını salladı, gerçekten korkmuş gibiydi.

"Şu vatandaşlık konusunda gerçekten aptallık ettim," dedi. "Savaş sırasında öyle işim vardı ki başvurumun peşini bıraktım. Her an beni ülke dışına çıkarabilirler."

Amerika'dan ayrılmak zorunda kalırsa Erika'nın gidecek hiçbir yeri olmaz, diye düşündü Thomas. İngiliz pasaportu vardı, ama İngiltere'de kimseyi tanımıyordu. Yeni Almanya'da, doğusunda olsun batısında olsun, onun gibi açık sözlülere yer yoktu. Klaus da Fransa'ya geçmişti, Cannes'da sefalet çekiyordu. Thomas, Erika'nın kardeşine mektup yazıp ona destek olmayı düşündüğünü, ama kendini onun gibi kötü durumda bulmak istemediğini anlıyordu. Tek başına ve vatansız kalmak istemiyordu, faşizmle mücadelede amacına hizmet etmişti, başkaca yararı olmazdı.

FBI iki kez geldi evlerine; ikinci görüşmenin neredeyse akşama kadar sürdüğünü gördü Thomas, sadece öğle yemeği için ara vermişlerdi. O akşam, yemek sırasında Erika neler olduğunu açıkladı.

"Seks, seks, seks. Hepsi bu. Keşke onların aklına gelen seksi yaşamış olsaydım. Onlara, 'Siz hiç seks yapmadınız mı?' diye sorduğumda, biri, 'Evlilik dışında hiç yapmadım, ham'fendi,' dedi. Şansı varmış ki onu yelken kulaklarından yakalayıp evden dışarı sürüklemedim ve evli olarak sokakta bırakmadım!"

FBI, Erika'nın kardeşi Klaus'la hiç sağlıklı olmayan ilişkileri bulunduğunu bir kez daha ısrarla söylemişti, daha da tehlikelisi, Erika'nın Auden'le sadece İngiliz vatandaşlığı kazanmak için evlendiğine dair ellerinde sağlam kanıtlar bulunduğunu, hem Erika'nın hem Auden'in tercihleri nedeniyle bunun hiçbir zaman gerçek bir evlilik olmadığını ve olmayacağını ima etmişlerdi.

Gelenlerin, kızının Bruno Walter'le uzun zamandır bir aşk ilişkisi yaşadığından haberleri yok görünüyordu, ancak Thomas bunu söylemenin pek sırası olmadığını düşündü.

"Hepimizi birbirine karıştırmışlar. Klaus'un kitaplarını senin yazdığını sanıyorlar, hepimizin komünist olduğunu da."

"Umarım benim komünist olduğumu düşünmüyorlardır," dedi Katia.

"Senin varlığından bile haberleri yok!" dedi Erika.

Suçlar gibi söylemişti bunu.

Schönberg'le aralarındaki anlaşmazlık unutulmaya başlayınca Thomas Katia ile kendisinin yaşlılık yıllarını Pacific Palisades'te huzur içinde geçirebileceklerini umuyordu. Mültecilerin pek çoğu Almanya'ya dönmüştü, ama Mannların böyle bir planları yoktu. Bununla birlikte Thomas Almanya'yla ilgilenmeme çabalarının anavatanında hoşnutsuzlukla karşılandığının farkına varmaya başlamıştı.

"1933'te oradan ayrılırken hiç kimse itiraz etmemişti," diyordu, "ama şimdi dönmemin görev olduğunu düşünüyorlar. Tuhaf olan da hiç tanımadığım insanlardan hakaret dolu mektuplar alırken tanıdıklarımın hiçbirinden ses çıkmaması."

"Onların günah keçilerine ihtiyaçları var," dedi Erika. "Sen de kolay bir hedefsin. Sana saldırmayan köşeyazıları ya da başyazılar eksik sayılıyor."

"Amerikan basınının beni seninle ve kardeşinle karıştırdığını sa-

nıyorum. Benim sol görüşlü bir kışkırtıcı olduğumu düşünüyorlar. Görünüşe bakılırsa beni bir listeye koymuşlar."

Goethe'nin iki yüzüncü doğum günü o yaza geliyordu, Thomas da Goethe'nin düşünce yapısını çağdaş dünyanın ihtiyaçlarıyla birleştirmeye çalıştığı bir yazıya başladı. Goethe'yi örnek vererek, hem kamusal alanda hem kişisel yaşamda dünyanın her şeyi tek bakış açısından görmekten kaçınması ve artık çeşitli şekillerde düşünmesi gerektiğini telkin edebilmeyi umuyordu. Acımasızca çarpışan ideolojilerin tehdidi altındaki bir dünyaya Goethe'nin örneği yardımcı olabilirdi. Yazarın zihni çok yönlü çalışıyordu, hayal gücü değişime açıktı. Mizah ve ironi onun temel araçlarıydı.

Yazının ilk taslağını okuyan Erika ve Golo Thomas'ın fazla idealist olduğunu, yeterince kuşkulu davranmadığını, Goethe'yi sanki Birleşmiş Milletler'in sözcüsü konumuna getirdiğini düşündüler, ama Thomas azimle devam etti, ancak konuşma haline gelebilmesi için yazının büyük ölçüde kısaltılması gerektiğinde Erika'nın el atmasına izin verdi. Konuşmayı önce Chicago'da, sonra Washington'da yapacaktı. Sonra da uçakla ilk kez Atlas Okyanusu'nu aşarak Londra'ya gidecek ve Oxford'da bir konferans verecekti. Oradan da Göteborg üzerinden Stockholm'a geçecek ve aynı konferansı tekrar sunacaktı.

Almanya'ya gitmesi için bir davet alınca Erika onu geri çevirmesini önerdi.

"Şimdi oraya gitmek istemezsin," dedi. "Henüz erken. Almanya'dan gelecek bütün davetleri reddetmek en iyisi."

"İki yüzüncü yılında Goethe'yi kendi yurdunda onurlandırmak isterim," dedi Thomas. "Ama kolay değil. Kolay olmadığını biliyorum."

"Onun yurdu okurlarının zihinleri," dedi Erika. "O yurdun Almanya olduğunu de pek söyleyemezsin. Buchenwald onun yurdu mu? Oraya Goethe'nin onuru için bile gitmek istemezsin!"

Üzerinde epeyce konuştuktan sonra Thomas ve Katia, eğer Stockholm'a gideceksek Almanya ve İsviçre'ye de gideriz dediler, belki önce Zürih'e, sonra da Goethe'nin doğum yeri olan Frankfurt'a giderlerdi.

Frankfurt Şehri Thomas'a Goethe Ödülü'nü vermek istiyordu. Eğer kabul ederse o zaman başka şehirlere gitmeyi de düşünebilirdi, hatta belki Münih'e bile. Yıkılmış evlerini görme düşüncesi Katia'nın sessizleşmesine yol açtı. Thomas, Doğu Almanya'ya gitme olasılığını karısıyla ya da kızıyla görüşmek bile istemedi.

Mesele, Erika'nın arzusunun aksine, kısa bir ziyaret için bile olsa Almanya'ya gitmeye karar verdiklerini ona nasıl söyleyecekleriydi.

Erika'nın Almanya'nın aleyhinde atıp tutmadığı gün yoktu. Münih'te yayımlanan haftalık bir gazete onu Stalin'in ajanı olmakla suçlayınca Elisabeth'ten bile daha şiddetli saldırmaya başladı Almanya'ya. O haberi Batı Almanya'daki başka gazeteler de bastılar. Yirmi yıl önce olsaydı Erika o gazetelerin yazı işleri müdürlerini şahsen tanırdı ve adını kolayca temize çıkartırdı. Şimdiyse kimseyi tanımıyordu. Onu şaşırtan, bir tek gazetenin bile ona arka çıkmamasıydı ya da ortada onun Stalin'in ajanı olduğu iddiasını destekleyecek hiçbir kanıt bulunmadığını yazmamasıydı.

Akşam yemeğinde Katia ona Avrupa'ya yapacakları ziyarete Almanya'yı da dahil etmeye gerçekten niyetli oldukları haberini verince Erika omuzlarını silkti.

"Siz ikiniz nereye isterseniz oraya gidebilirsiniz. Sizinle İsviçre'ye kadar gelirim. Bavulunuzu ya da gözlüklerinizi kaybederseniz ya da otelin adını unutursanız ya da yağcı meclis üyelerinin yanından salimen geçirilmeye ihtiyaç duyarsanız ben yanınızda olmayacağım."

Erika'nın bunları söylerken annesine bakmayıp gözlerini salonun içinde gezdirmesi daha iyi oldu diye düşündü Thomas. Katia'nın, kızları yerine başkalarının koruması altında vakit geçirebileceklerini düşününce duyduğu memnuniyeti neredeyse dile getirmek üzere olduğunu görebiliyordu.

"Almanya'ya gideceğimizi Heinrich'e söylemezsen sevinirim," dedi Thomas Erika'ya dönerek. "Doğu'daki yetkililerle sürekli temas halinde, bazıları da onun eski arkadaşları. Onunla tartışmak istemiyorum."

"Ama öğrenecektir ve Almanya'da neler söylemeyi planladığını bilmek isteyecektir," dedi Erika.

"Ne hakkında?"

"Ne hakkında olacak? Kendi ülkenin bölünmesi hakkında!"

"Orası şimdi bizim ülkemiz değil," dedi Katia. "Artık değil."

"Öyleyse neden oraya dönüyorsunuz?"

Thomas yolculuk için yapılan hazırlıklardan hoşlandı, birkaç aylığına gittiklerini postacıya bildirmekten, koridora sıralanan bavulları seyretmekten de. Trene binince de, gece olmasını beklemek, Chicago'ya olan yolculukta, görevlilerin kompartımana gelip yataklarını hazırlamasını izlemek keyif verdi ona.

Chicago'da, Angelica'nın yanında şaka yapmaması gerektiğini hatırladı, Borgese'nin İtalya'nın savaş sonrası siyasetinin önemsiz ayrıntıları hakkında çok fazla konuşmamasını umut ediyordu.

Katia'nın Erika ve Elisabeth'le konuşarak birbirlerine düzgün davranmalarını istediği belliydi. Oturma odasında çay içerlerken onların davranışını izledi Katia. Erika yolculuklarından, manzaranın güzelliğinden söz ediyordu.

"Annem yola çıkar çıkmaz uyudu," dedi, "sonra da İngilizce bir kitap okudu."

"Önemsiz bir kitap," dedi Katia. "Ama baban da okudu onu. Adı *Şehir ve Sütun*,[1] genç bir adam hakkında."

"Benim hoşuma gitti," dedi Thomas.

"Senin Goethe dinleyicilerin daha üstün bir şey isterler," dedi Erika.

"Sihirbaz değişik kılıklarda görünür," dedi Elisabeth de.

Katia, Erika'dan yapacakları tura Almanya'yı da dahil etme olasılığından söz etmemesini istemiş olsa da kızının dayanamayacağını görüyordu.

---

1 The City and the Pillar-Gore Vidal. (çn)

"Almanya!" dedi Erika. "Düşünsene!"

"Münih'e mi gideceksiniz?" diye sordu Elisabeth.

"Bilmiyoruz," dedi Thomas. "Kararlaştırılmış bir şey yok."

"Oraya giderseniz, evimizi geri vermelerini isteyebilir misiniz onlardan?" diye sordu Elisabeth. "Savaş biteli dört yıl oldu. En azından bunu yapabilirler."

"Her şeyi yitirdiğimiz fikriyle o kadar uzun zamandır yaşadım ki," dedi Katia, "bir şeyleri geri almayı düşünmek istemiyorum. Çoğu kişi bizim yitirdiğimizden çok daha fazlasını yitirdi."

"Babamın kitaplarının müsveddelerine ne oldu ve bütün mektuplara?" diye sordu Elisabeth.

"Kayboldular," dedi Katia. "Onları avukatımız Heins'a vermiştik, korusun diye. Evi yağmalanmış ya da bombalanmış, ya da hepsini çalmışlardır. Ortaya çıkabilirler, ama artık onları düşünmüyorum."

"Almanya böyle zor durumdayken," dedi Erika, anlamlı anlamlı Elisabeth'e bakarak, "hepimizin en son düşüneceği şey herhalde malımız mülkümüz olmalı."

17. BÖLÜM
Stockholm, 1949

Savaş bitmişti; Thomas savaşı yaşamamıştı. Savaşın sonrasındaki etkilerini bilmiyordu. Bunlara alışması gerekecekti. Stockholm'deki Grand Hôtel'e yerleşmeye ve İsveçliler tarafından ağırlanmaya hazırdı, Katia ile Erika da yanındaki odalarda kalacaklardı. Goethe üzerine konuşmasını Uppsala'da da yapacaktı, sonra da Kopenhag ve Lund'da. Arkasından İsviçre'ye gideceklerdi, orada on yıldan daha uzun bir süredir duymadıkları Almancanın sokaklarda konuşulduğunu duyacaklardı.

Stockholm'deki ilk gününde 1920'dan beri tanıdığı, savaş bitmeden bir yıl önce Hitler'e hazırlanan suikasta karıştığı için tutuklanan Edgar von Uexküll'le şehirde dolaşmayı kabul etti. Rahatça konuşmalarına rağmen aralarında ikisinin de savaşta yaptıkları yüzünden oluşan bir mesafe vardı.

Thomas arkadaşının huzursuzluğunu hissedebiliyordu, en çok da kendisi kesin bir görüş bildirdiğinde onun yüzünde kaygılı bir ifade beliriyordu. Tanıdığı Uexküll dik kafalı, çenebaz, neşeli biriydi, tartışmalardan, heyecanlı sohbetlerden hoşlanırdı. Şimdiyse gazetelerden edinmiş olması gereken birtakım bayağı görüşlere sahipti.

Hitler'e yapılan darbe girişiminin başarısız kalmasının nelere yol açtığını, Uexküll'ün ne kadar korkmuş olması gerektiğini hayal etmekte zorlanıyordu Thomas. Hükümet içindeki bağlantıları sayesinde kurtulmuş olsa da neredeyse yakalanıyordu herhalde.

Şehirde dolaştılar, sonra Thomas Uexküll'den ayrıldı, Katia'yla buluşacağı kafeye gitti.

"Böyle bir seyahat için çok yaşlıyım," dedi Katia. "Saat üçte uyandım, giyindim, çıkıp yürüdüm. Oteldeki personel delirdiğimi düşünmüş olmalı."

Katia ile Thomas otele girdikleri sırada Erika onları lobide bekliyordu. Yüzü asıktı. Selam bile vermedi onlara, hızla yanlarına geldi, sonra da hemen yine uzaklaştı, arkasından gelmelerini işaret etti. İlk başta, Erika konuştuğunda Thomas onu iyi duyamadığını düşündü, ama sözlerini tekrarlamasını isteyince Erika olmaz dercesine başını salladı.

"Bu konuyu burada konuşamam. Ama ölmüş o. Klaus ölmüş. Aşırı dozdan."

Hiç konuşmadan ağır ağır lobiden çıkıp Katia'nın odasına gittiler.

"Ben yatağıma uzanmıştım," dedi Erika. "Yürüyüşe çıkmış da olabilirdim."

"Seni mi aradılar?" diye sordu Katia.

"Kimi aradıklarını bilmiyorum. Telefon benim odama bağlandı."

"Emin misin? Onlar emin miymiş?" diye sordu Katia.

"Evet. Ne gibi hazırlık yapılacağını öğrenmek istediler."

Thomas onu dinlerken acaba yanlış anlamış olabilir mi diye düşündü.

"Hazırlık mı?" diye sordu.

"Cenaze," dedi Erika.

"Haberi şu anda aldık," dedi Katia. "Gerçekten de istiyorlar mı cenaze töreni hakkında karar vermemizi?"

"Ne yapılacağını bilmek istiyorlar," dedi Erika.

Katia parmaklarındaki yüzüklerle oynayıp duruyordu. Bir tanesini çekip çıkarmakta zorlanınca elleri titremeye başladı.

"O yüzüğü neden çıkarmak istiyorsun?" diye sordu Thomas.

"Hangi yüzük?" dedi Katia.

Thomas Erika'ya baktı. Korktukları haber buydu, gelmiş olsa da sanki doğru değildi.

"Sana bir telefon numarası verdiler mi?" diye sordu Thomas.

"Evet," dedi Erika, "işte burada."

"Onlara telefon edip onun Klaus olduğuna, kimliğinin teşhis edildiğine emin olabilir miyiz?"

Katia konuşulanları dinlememiş gibi araya girdi.

"Onun tabutunun çukura indirildiğini görmek istemiyorum," dedi. "Buna tanık olmak istemiyorum."

"Emin olup olmadıklarını defalarca sordum onlara," dedi Erika.

"Onlar da sana cenaze törenini mi sordular?"

"Ben tek başıma gidebilirim," dedi Erika. "Oraya varınca da her şeyi ayarlarım."

"Yalnız gidemezsin," dedi Katia.

Thomas Katia'yı teselli etmeye çalıştı ama karısı ona sırtını döndü.

"Klaus uzun zamandır terk etmekteydi bizi," dedi. "Onunla zaten vedalaşmıştık biz. Ya da ben öyle sandım. Şimdiyse bu olana inanamıyorum."

"Michael'in orkestrası bu civarda," dedi Erika. "Sanırım Nice'te."

"Ara onu," dedi Katia. "Golo'ya da haber sal, Monika'yla bağlantı kurmanın da bir yolunu bulmaya çalışalım. Elisabeth'e ben telefon ederim. Bir an, hangimiz Klaus'la bağlantı kuracak diye düşündüm, ama ölen o. Onu bir daha görmeyeceğimizi düşünmek çok zor. Şimdi bile sesi capcanlı benim için. Yaşıyor o."

Bir an sustu Katia.

"Benim için hâlâ yaşıyor o. Bu olan için çok yaşlıyım ben. Asla inanmayacağım buna."

"Cannes'dan sadece birkaç saat uzaktayız," dedi Erika. "Planlarımızı kolayca değiştirebiliriz."

Bir şey söylemesi gerektiğini işaret ederek baktı Thomas'a.

"Annesi karar vermeli," dedi Thomas.

"Ama sen ne düşünüyorsun?" dedi Erika.

"Bunu Katia'ya da sana da yapmaması gerekirdi diye düşünüyorum."

İkisi de yanıt vermediler, Thomas onların bu sözlerini onaylama-

dıklarını sezdi. Uzayan sessizlikte konuyu gündelik meselelere getirmeye çalıştı. Heinrich'in adını kimsenin ağzına almadığını fark etmişti.

"Birimiz Heinrich'e telefon etmeyelim mi?"

"Ben hiç kimseye telefon etmek istemiyorum," dedi Katia. "Hem cenaze töreninden de söz etmek istemiyorum, Klaus'un ne yapmış ya da yapmamış olması gerektiğinden de."

Bir saat o odada beklediler. Erika sigaraların birini söndürüp birini yaktı, odanın içi duman altı olunca da balkona çıktı. Katia çay getirtti ama getirilen tepsiye bakmadı bile. Telefon çaldı, arayan Golo'ydu. Katia onunla konuşsun diye Erika'ya işaret etti.

"Aşırı dozdan diyorlar ama nasıl bilebilirler bunu? Her zaman uyku ilacı alırdı. Evet, dün. Dün ölmüş. Bizi bulmaya çalışmışlar. Evet annemin ve benim adıma bir pusula bırakmış, yo, başka bir şey yok. Ambülansla hemen hastaneye götürmüşler, ama çok geç kalınmış. Günün birinde çok geç kalınacağını hep biliyordum ben. Hepimiz şoktayız ama hiçbirimiz şaşırmadık..."

"Erika, böyle söyleme!" diye araya girdi Katia.

"İki-üç gün sonra Sihirbaz'ın konuşması var," dedi Erika, Golo'ya, annesine aldırmayarak. "Gidip gitmeyeceğimizi bilmiyorum."

Thomas Golo'nun "Ne?" diye bağırdığını duydu.

Erika almacı annesine uzattı. Katia bir süre karşı tarafı dinledi.

"Ne hissettiğimi söyleme bana, Golo," dedi sonunda. "Ne hissettiğimi bana hiç kimse söylemesin."

Almacı Erika'ya geri verdi, o da babasına işaretle Golo'yla konuşmak isteyip istemediğini sordu. Thomas başını hayır anlamında salladı.

"Daha fazla bir şey öğrenir öğrenmez ararım seni," dedi Erika.

Thomas, bir şey söylemesini beklediklerini biliyordu. Tek yapması gereken, Erika'ya İsveç ve Danimarka'daki organizatörlere kendisinin uçak bulur bulmaz Fransa'ya gideceğini haber vermesini söyle-

mekti. Sonraki günlerde Erika Thomas'ın Almanya'ya yapacağı seyahati de iptal edebilirdi. Cannes'a gidebilirler, Klaus'un öldüğü yeri görebilirler ve sonra tabutun arkasından mezarlığa gidebilirlerdi. Sonra da İsviçre'de sakin bir yere geçebilirler ya da Kaliforniya'ya dönebilirlerdi.

Thomas Katia'yla göz göze geldi. Katia'nın hiçbir şey söylemeyeceği besbelliydi.

Thomas'ın tek düşünebildiği, Klaus'un bir kez daha nasıl kurtarılmış olabileceğiydi.

Daha sonra tekrar bir araya geldiklerinde Erika ne yapılacağına dair bir karar vermeye zorladı onu. Katia'nın isteklerini açıkça söylemesini umut ediyordu Thomas, onunla nasıl konuşması gerektiğini hiç bilmiyordu, onun ne istediğini de. İnsanın biriyle neredeyse yarım asır birlikte olup onun aklından geçenleri okuyamaması çok tuhaf, diye düşündü.

Yemekte Erika, resepsiyondan bilgi aldığını, Paris'e sabah uçağı olduğunu söyledi. Yemeğine elini sürmeyen Katia bardağındaki sudan bir yudum içti ve kızının sözlerini duymamış gibi yaptı.

Lobide Katia, "Sabaha kadar rahatsız edilmek istemiyorum," dedi.

"Cenaze töreni ne olacak?" diye sordu Erika.

"Cenaze töreni onu geri getirecek mi?" diye sordu Katia da.

Erika sabah erkenden babasının odasına telefon ederek annesinin yemek salonunda kahvaltı ettiğini haber verdi. Thomas onlara katıldığında Katia'nın üzerinde en iyi giysisinin olduğunu gördü.

"Bir şey ayarlandı mı?" diye sordu.

"Hiçbir şey," dedi Erika. "Seni bekliyorduk."

Otel görevlilerinden biri Erika'ya bir pusula getirdi, Erika masadan kalkıp uzaklaştı. O yokken Thomas ve Katia hiç konuşmadılar. Erika geri geldiğinde ikisinin arasındaki sandalyeye oturdu.

"Arayan Michael'di," dedi. "Cannes'a gidecek."

"Cenazeye yetişecek mi?" diye sordu Thomas.

"Cenazenin tarihini belirlemedik," diye yanıt verdi Erika.

* * *

Daha sonra, Erika'yı odasında bulamayınca lobiye indi Thomas. Eski koltuklardan birine oturup oteldeki müşterileri seyrederken yıllar önce Saltsjöbaden'deki otelin lobisini, bavulları konusunda otel müdürünü taciz ettiğini, savaş yüzünden kısılıp kalmadan nasıl umarsızca İsveç'ten çıkmaya çalıştıklarını hatırladı. O sırada Klaus ile Erika'nın korunmalarını çoktan güvenceye almıştı. Princeton'a dönünce de öteki çocuklarını birer birer kurtarmaya girişmişti. Ama Klaus'u kurtarmayı başaramamıştı. Zamanı geri döndürmek, kendini Amerika'daki evine döndüğü o yolculukta bulmak için her şeyini verirdi. Geçmişin herhangi bir yerinde olmayı, bu olanları durdurabilmeyi, Klaus'un İsveç'e gitmesi ve Almanya'ya giderken onlara katılması için ısrar etmiş olmayı arzuladı. Annesi rica etseydi Klaus sonunda mutlaka kabul ederdi.

Tam o sırada asansörden çıkan Katia'yı gördü, lobiden geçerek küçük kafeye doğru gidiyordu. Acı çeken biri gibi ağırdı adımları. Thomas'a doğru geliyor ama onu görmüyordu. Thomas'ın aklına belki de Katia'nın dünya yüzünde görmek isteyeceği en son kişinin kendisi olduğu geldi.

Carla intihar ettiğinde Thomas'ı teselli eden annesi vardı. Lula öldüğünde ailesi vardı yanında. Şimdiyse, Katia ve Erika'nın varlığına rağmen yalnızdı. Yardım isteyebileceği kimse yoktu. Katia ve Erika da yalnızdılar. Hiçbiri birbiriyle konuşmak istemiyordu ve ne Thomas ne de Katia Klaus'un cenaze töreniyle ilgili hazırlıkları yapmak istiyordu, bu görevi Erika'nın üstlenmesini de istemiyorlardı.

Odasına dönünce çalışma masasının üzerindeki kâğıt yığınına baktı. Yazdığı son cümleyi tekrar okudu. Ne ekleyebileceğini görmek ona çok doğal geliyordu. Çalışmaya başladı.

Erika kapıyı vurmamıştı. Kızının içeri girdiğini ancak Erika odanın ortasına gelince fark etti Thomas. Erika babasının çalıştığını görünce soluğunu tutup bekledi.

"Üç gün sonra toprağa verilmesini ayarladım," dedi. "Cenaze töreni cuma günü olacak."

"Annene haber verdin mi?"

"Söyledim ama beni duyup duymadığını bilmiyorum."

Erika'dan uçak biletlerini halletmesini istemek için henüz vakti olduğunu biliyordu.

"Sence ne yapmalıyız?" diye sordu.

"Annem yola çıkacak durumda değil."

Erika'ya ona inanmadığını, kontrolü eline daha fazla geçirmek için annesi hakkında böyle şeyler söylemeye başladığını belirtmek istiyordu.

"Ben konuşurum onunla."

Chicago'da saat öğlene yaklaşmış olmalıydı. Erika yanından ayrılınca Thomas Elisabeth'e telefon etti, Klaus'un ölüm haberini annesinden almış olacağını biliyordu.

Cannes'a gitmeyeceklerini söyledi ona.

"Erika'nın kararı mıydı bu?"

"Hayır."

"Annem gitmek istemiyor mu?"

"Emin değilim."

"Öyleyse sen mi verdin bu kararı?"

"Ben hiçbir karar vermedim."

"Biri vermiş."

Telefonu kapatınca, tabutu görmeye, içinde Klaus'un cansız bedeninin yattığını bilerek Cannes sokaklarında onun peşinden gitmeye dayanamayacağımı Elisabeth'e keşke söyleseydim, diye düşündü. Ama bundan da öte, Katia'nın bu yolculuğa çıkmasının, Klaus'u toprağa verdikten sonra mezarlıktan ayrılmasının görüntüsüne tahammül edemeyecekti, hiç kimse teselli edemezdi Katia'yı. Cannes'a gitmemelerinin doğru olmadığını biliyordu Thomas. Elisabeth'le konuşması biraz daha uzasaydı kızı kesinlikle söylerdi bunu. Neredeyse, onun bunu söylemiş olmasını diledi. Keşke farklı bir karar verilseydi, sonra

da bütün bunların hiç yaşanmamış olmasını, Klaus'un öldüğünü bildiren haberin gelmemiş olmasını arzuladı.

Akşam Erika, Monika'yla konuştuğunu söyledi, Michael'le de tekrar görüşmüştü.

"Monika ne dedi?"

"Bilmesen de olur. Napoli'deymiş, Zürih'e gelip bizimle buluşacak. Onsuz yapamayacağımızı düşünüyor."

"Ya Michael?"

"Cenazede bulunacak."

"Lafı böyle dolandırdığım için kusura bakma," dedi Thomas.

"Konferanslarını iptal etmek mi istiyorsun? Neler olduğunu açıklayabilirim onlara."

"Yo, vazgeçmeyeceğim. Konferans vermezsem başka ne yapabilirim bilmiyorum."

"Belki eve dönebilirsin."

"Seçeneklerin biri bu."

"Organizatörlerle konuşayım mı?"

"Hayır, kararlaştırıldığı şekilde devam edeceğim."

O gece, yatmaya hazırlanırken Katia odasına geldi ve eşikte durdu.

"Heinrich'in telefonunu biri benim odama bağladı," dedi. "Araması için bir mesaj bırakılmış ona, nedenini bilmiyormuş, ben de anlattım."

"Özür dilerim. Onunla ben konuşmalıydım."

"Artık ölümü yumuşak bir şey olarak görmeye başladığını söyledi. Ölüler huzur içindeler, dedi. Bir süre daha telefonda kaldı, daha fazla bir şey konuşmadık. Gerek yoktu. Sonra vedalaştık. Telefonu kapatırken ağladığını duydum."

Bir hafta sonra, Kopenhag'da, Thomas Michael'den bir mektup aldı. Mektup odasına getirilmişti. Yemek salonunda verilmemiş olması rahatlattı onu. Katia ve Erika'nın mektubu görmelerini istemezdi.

"Sevgili babacığım," diye yazmıştı Michael, "Klaus'un tabutu mezara indirilirken oradaydım, üzerine toprak atarlarken de onun yüce gönüllü ruhu için bir largo çaldım. Gömüldüğü yerin güzelliği onun ölümünü dayanılmaz kıldı. Hiçbir şey avuntu vermedi, ne masmavi gökyüzü, ne pırıltılı deniz, ne de müzik. Hiçbir şey.

"Sen belki hiç fark etmezdin ama Klaus benden yaşça çok büyük olmasına rağmen bir babanın yerini tutmaya çalışmadı, bunun yerine benim abim olmayı hep başardı, beni dinleyen, kimse ilgilenmezken benimle ilgilenen bir abi oldu. Kendi evinde çoğu zaman fark edilmeden yaşadı. Senin yemek masasında onun görüşlerine nasıl da kabalık edip boş verdiğini hatırlıyorum, sen görüşlerinin önemli olmadığını düşününce onun nasıl incindiğini de.

"Bütün dikkatini kitaplarına verdiğin için dünyanın sana minnettar olduğuna eminim, ama bizler, senin çocukların, sana hiç minnet duymuyoruz, hatta senin yanında bulunan anneme de. Abim toprağa verilirken ikinizin o lüks otelinizde kalmış olmanız inanılır gibi değil. Avrupa'da olduğunuzu Cannes'da kimseye söylemedim. Bana inanmazlardı.

"Sen büyük bir adamsın. İnsaniyetini herkes takdir ediyor ve alkışlıyor. İskandinavya'da da bolca övülmenin zevkini çıkardığına eminim. Pohpohlanmanın verdiği bu duyguları çocuklarının hiçbirinin paylaşmaması büyük olasılıkla senin umurunda değildir. Abimin mezarından uzaklaşırken ona ne kadar üzüldüğümü senin bilmeni istedim."

Thomas mektubu yatağının yanındaki komodinin üzerinde duran bir kitabın altına koydu. Daha sonra onu tekrar okuyacak ve sonra da yırtıp atacaktı. Katia ve Erika böyle bir mektubun gönderildiğini öğrenirlerse ve ona sorarlarsa da hiç almadım diyecekti.

Zürih havaalanında Michael karşıladı onları, huysuz bir suratla gülümsedi babasına, sonra da annesiyle kız kardeşine sarıldı. Arabaya giderlerken Monika'nın kuytu bir köşede beklemiş olduğunu gördüler.

Erika'yı ve annesini görmezden gelip babasının yanına gitti ve gözyaşları içinde ona sarıldı.

"Şimdi gözyaşı dökmenin sırası değil, Monika," dedi annesi.

"Ne zaman sırası gözyaşının?" diye sordu Monika. "Hem buna kim karar veriyor?"

"Ben veriyorum," dedi Erika.

O akşam otelde, Erika ile Michael babalarının Almanya'ya yakında yapacağı ziyaretle ve Doğu Bölgesi'ne olası ziyaretiyle ilgili olarak Alman basınında çıkan haberlerden seçip hazırladıkları kupürleri gösterdiler. Çoğu zehir zemberekti. Özellikle ülkenin zor günlerinde, başkalarının yaptığı gibi Almanya'da kalmadığı için onu eleştiren haberler şaşırttı Thomas'ı.

"Almanya'da kalsaydım şimdi hayatta olmazdım," dedi.

Çok geçmeden Katia da katıldı yanlarına, metin görünüyordu, kaderini kabullenmiş gibiydi, sonra da gözü yaşlı Monika geldi.

"Haydi ama Monika," dedi Katia, "ağlamak yok demiştim sana."

Katia herkesin en terbiyeli tavrını takınması gerektiğini, çünkü Georges Motschan'ın gelmek üzere olduğunu duyurdu. Thomas'ın Motschan'la savaştan önce kısa bir görüşmesi olmuştu, Motschan varlıklı babasının talimatıyla, Katia'nın annesiyle babası İsviçre'ye sığınmak isterlerse onlara yardımcı olmak üzere gelmişti. Katia'nın annesiyle babası Almanya'dan ayrıldıktan sonra da Katia'yla düzenli mektuplaşmış, ailesi İsviçre'de yaşamaya karar verirse onlarla ilgilenmeye hazır olduğunu açıkça söylemişti.

"Çok uygar bir insan," dedi Katia. "Annemle babam ona bayılırlardı."

Georges gelince salonun havası değişti. Garsonlar daha özenli davranmaya başladı, otel müdürü de bütün konukların rahat ettiklerine emin olmak için masaya gelerek kendini takdim etti.

Otuzlu yaşlarının başındaki Georges Motschan uzun boylu ve iyi giyimliydi. Thomas ona, cilalanmış gibi, incelikli oymalar ve telkârilerle bezenmiş zarif bir gümüş nesne gibi demem isabetli olur mu acaba

diye düşündü. Ama Georges konuştuğunda hiç de öyle seçkin ve süslenmiş gibi görünmedi; sesi kalındı, otoriterdi, erkeksiydi. Varlıklı olduğu duruşundan anlaşılıyordu, ama Thomas'ın neredeyse unutmuş olduğu bir şey daha yayıyordu etrafına. Edgar von Uexküll'de de vardı bundan izler ama onda kırık dökükken Motschan'da parlıyorlardı. Kitapların, tabloların ve müziğin Motschan'ın doğal ortamı olduğu besbelliydi, aynı şekilde hizmetini uşaklar görmüş, yemeklerini başkaları pişirmişti. Zor beğenen biriydi, hafif bir kibir de seziliyordu onda. Hatta onun masayı gözden geçirip çayını yudumlayışında bile İsviçrelilerin kuşaktan kuşağa geçen sükûnetinin ve rahatlığının devamı olduğunu görüyordu. Monika'nın bu genç adama nasıl da huşu içinde baktığını görünce Thomas neredeyse kahkahayla gülecekti. Sonra Katia ve Erika'ya baktı: Gözlerini Georges Motschan'a dikmişlerdi.

Georges masanın üzerindeki gazete kupürlerini görünce hepsini gözden geçirdi, sonra omuzlarını silkti.

"Hiç umursamayalım," dedi. "Almanların kötülüğü giderilecek gibi değil."

Sonra da nezaket ziyareti için değil, yardımını sunmak için geldiğini açıkça söyledi.

"Almanya'da ve Doğu Bölgesi'nde karşılaşacağınız sorun, oraya nasıl varacağınız ve nasıl ayrılacağınız. Tren istasyonlarında bekleyemezsiniz. Doğu'da kamu aracında görülemezsiniz. En azından İsviçre yollarında işe yarayan Buick arabam yolculuk için en iyi seçenek olabilir, ben de sizin şoförlüğünüzü yapabilirim. Gerekli olursa üniforma giymeye bile hazırım."

"Bence bu kılığınızla gayet iyi görünüyorsunuz," dedi Katia.

Thomas onun bu genç adamla açıkça flört ettiğini gördü.

Georges'un Thomas ile Katia'yı Eglantine'deki Vulpera'ya götürmesi kararlaştırıldı, orada dinlenebilirlerdi, sonra Georges onları yine alır ve arabasıyla Frankfurt'a, Münih'e ve karar verirlerse Weimar'a götürebilirdi. Erika Amsterdam'a giderdi, Monika İtalya'ya dönerdi, Michael de orkestrasıyla turneye devam ederdi.

Motschan arabayla Vulpera'daki Schweizer Hof'a geldiğinde Thomas'ın içinden ona kendileriyle hiç değilse bir gün kalmak ister mi diye sormak geldi. Almanya ziyaretini onunla görüşmek istiyordu.

"Nasıl karşılanacağımı bilmiyorum. Neden oraya gittiğimi bile bilmiyorum."

"Şunu anlamalısınız ki, kazanamazsınız," dedi Motschan. "Kaliforniya'da kalırsanız sizden nefret edeceklerdir. Ama dönerseniz, öncelikle Kaliforniya'da kalmış olduğunuz için nefret edeceklerdir sizden. Sadece Batı'daki şehirleri ziyaret ederseniz size Amerikan maşası diyeceklerdir. Ama Doğu'ya giderseniz size Komünizm yanlısı diyeceklerdir. Ve herkes sizin bir tapınağı, bir hapishaneyi, bir vahşetin işlendiği yeri ziyaret etmenizi isteyecektir. Sizden başka memnun kalan da olmayacaktır, sizi memnun edecek tek şey de kısa süre içinde Kaliforniya'ya dönebilecek olmanızdır. Savaş bitti, ama düşürdüğü gölge uzun, geride pek çok hınçlı insan bıraktı, ziyaretiniz sırasında bu hınç size yöneltilecektir."

Otele gelince Georges usulca müdürü çağırttı. Thomas onun baş kapı görevlisine büyükçe bir banknot verdiğini gördü. Müdürü Mannlarla tanıştırdıktan ve onunla baş başa bir şeyler konuştuktan sonra Georges gitmeye hazırlandı.

"Adınız otelde kayıtlı değil. Odalarınız benim adıma ayırtıldı. Önemli olan, kimsenin sizi bulamaması. Biri gelip sizi arayacaktır, bir muhabir olabilir. Ama sizi bu otelde bulamayacaktır."

Asansörle çıkarlarken Katia yorgun olduğunu, yemeğini tek başına yemek istediğini söyleseydi Thomas şaşırmazdı. Oysa Katia'nın kapısına geldiklerinde karısı durdu ve baş başa yemek yemelerinin hoş olacağını söyledi.

Thomas odasının balkonundan vadiyi seyrederken Klaus olsaydı babasının Almanya'ya dönüp ilk ziyaretini yapmasıyla ilgilenirdi diye düşündü. Her akşam otelde Katia ve Klaus'la bir içki içmek ne iyi olurdu, Klaus babasının konuşmaları, görevlilerin tutumu ve halkın tepkisi hakkında yorum yapardı. İki bölgeye ayrılmış bu yeni Alman-

ya bir deneydi, Klaus'un yazabileceği türden bir kitabın konusu olabilirdi.

Bazen, bütün bu değişiklikler için çok yaşlı olduğunu düşünüyordu Thomas. Çalışma odasında olmak istiyordu, daha şimdiden yazabileceği bir romanı düşünüyor, onu tamamlayana kadar hayatta kalabilmeyi umuyordu. Bir insan hayatına yetecek kadar Almanya görmüştü. Bu yeni Almanya kendisi ya da oğlu orada olmadan devam etmeliydi yoluna.

Yemek yerlerken Katia Georges'un Rusya'da doğduğunu hatırlattı ona, hem Rusça hem de Almanca, Fransızca ve İngilizce konuşuyordu.

"Ailenin müthiş serveti var."

"O paraların nereden geldiğini hiç bilemedim."

"İlk önce kürkten," dedi Katia. "Bu yüzden Rusya'dalardı. Georges'un bir keresinde anneme anlattığına göre şimdi paradan para kazanıyorlar. Pek çok İsviçreli gibi onun babasının da savaşta işleri iyi gitmiş."

Bir hafta sonra Thomas ile Katia yataklı trenle Zürih'ten Frankfurt'a geçtiler, Motschan da onların bavullarını alıp arabasıyla gitti.

Alman gazetelerine tehdit mektupları gönderilmişti, bu yüzden İsviçre polisi vagonlarına kadar onlara eşlik etti, böylece herkesin dikkatini çektiler. Frankfurt'ta, polis eşliğinde hızla şehrin Kronberg'deki resmi konukevine götürülürken binaların arasındaki boşluklara yığılmış molozları gördüler. Koca koca sokaklar yok olmuştu. Gökyüzü cansız, kasvetli bir gri renkteydi, sanki o da bombalanmıştı ve bütün rengi silinmişti. Yanlarından geçtikleri binalar yerle bir olmuştu; eskiden ofis binalarının olduğu yerlerde şimdi sadece su birikintileri ve kurumuş çamur görülüyordu. Asfaltsız yüzeylerde tek başlarına yürümeye çabalayan insanlar bile terkedilmiş ve perişan görünüyorlardı.

Yarısı yıkılmış binaların görüldüğü bir kavşağa geldiklerinde Thomas Katia'nın elini tuttu. Nedense bu sahne, tamamıyla yıkılmış bir

yerin görüntüsünden daha kesin, daha çarpıcıydı. Camlar patlamış ve çatılar çökmüş olmasına rağmen geriye kalanlar, seyredenlere daha önce orada ne olduğunu hissettiriyordu. Önyüzü tamamıyla yok olmuş bir binayı inceledi Thomas, her kat açıkça ortaya çıkmıştı, sanki her kat ayrı bir tiyatro oyununa titizlikle ayrılmıştı. İlk katta hâlâ duvara takılı duran radyatörleri gördü, savaş öncesindeki işlevlerinin parodisi gibiydiler.

Motschan geldiğinde, bekleyen bütün gazetecilere Thomas'ın ertesi güne kadar röportaj vermeyeceğinin söylenmesini kararlaştırdılar.

O akşamki büyük davette, Thomas rüyadaymış gibi dolaştı ortalıkta. Kendilerini çok eski günlerdeki okumalardan, akşam yemeklerinden ve konferanslardan hatırlayıp hatırlamadığını soranlar oldu. Tek yapabildiği gülümsemek ve Katia'yı yanından ayırmamaktı. Birkaç kez Motschan'a, temas kurduğu Ernst Bertram geldi mi diye sordu. O güne kadar Bertram'la tekrar buluşmayı düşünmemişti, ama bu itiş kakışta, bu karışıklıkta, ona dokunmak için ellerini uzatan ya da dikkatini çekmeye çalışan erkeklerin ve kadınların arasındayken Bertram'ın karşıdan geldiğini görmek isterdi doğrusu.

Sabah basınla konuşurken sorulan bütün sorular onun şimdi Sovyet yönetimi altındaki Doğu Bölgesi'ni ziyaret etme olasılığına yönelikti. Kararını vermediğini söylemesi kimseyi tatmin etmedi. Son bir soruya izin verilince grubun arkalarından bir ses, artık özgür bir ülke olduğuna göre anavatanına kesin dönüş yapmayı düşünüp düşünmediğini sordu.

"Ben bir Amerikan vatandaşıyım," dedi Thomas, "ve evime, Amerika'ya döneceğim. Ama bunun buraya yapacağım son ziyaret olmamasını umuyorum."

O akşam Paulskirche'de Goethe Ödülü'nü alırken Doğu Alman heyetinin ön sırada oturduğunu gördü. Konuşmasının sonunda herkes ayağa kalkıp çılgınca alkışladı. Burada istenmiyorsam bile, diye düşündü, yetkililer bunu örtbas etmenin mükemmel bir yolunu bulmuşlar.

Yemekten sonra konukevine döndüklerinde Motschan bir arkadaşının da orada kaldığını ve yatmadan önce onunla konuşmak istediğini söyledi. Thomas bir an bu arkadaşının Bertram olduğunu sandı. Katia onun adını duyunca o akşam başka hiç kimseyi görmek istemediğini söyledi. Sonra da odasına çekildi.

Thomas Bertram'a ne söyleyebileceğine, söze nasıl başlayacağına hazırladı kendini, Motschan onu alıp neredeyse ofis boyutlarında küçük bir salona götürdüğünde orada bekleyen ve kendisini Amerikan aksanıyla tanıtan adamı ilk bakışta tanıyamadı. Saçları alabros tıraşlı, çenesi köşeliydi.

"Yıllar önce tanışmıştık," dedi adam. "Adım Alan Bird. Washington'da, Eugene ve Agnes Meyer'in verdiği bir yemekte tanışmıştık. Bence çok hararetli bir davetti. Benim dünyamda, efsanevi sayılır. Ben Dışişleri Bakanlığında çalışıyorum."

Thomas onun adını hatırladı, o zaman bile ondan kuşkulanmış olduğunu da.

Bird Thomas'a oturmasını söyledi; Motschan'a da çıkarken kapıyı kapatmasını işaret etti. Onun bu kararlı hali Thomas'ı şaşırtmıştı. Bird'ü aç bir tazıya benzetti. Olabildiğince az konuşmaya karar verdi.

"Benim görevim," dedi Bird, "basit. Amerika Birleşik Devletleri hükümetini temsil ediyorum ve burada size Doğu Bölgesi'ne geçmenizi istemediğimizi söylemek üzere bulunuyorum."

Thomas başını salladı ve gülümsedi.

Bird gidip hızla kapıyı açtı, kapının dışında kimsenin bulunmadığına emin olduktan sonra tekrar kapadı. Thomas'ın yanına döndüğünde İngilizceyi bırakıp akıcı bir Almancayla konuştu, telaffuzunda birkaç ufak hata olmasına rağmen Almancası kusursuzdu. Bir yazıyı okur gibi konuşmaya başladı.

"Bizimle Sovyetler arasındaki ilişkiler kötüye gidiyor. Bu akşamki gibi etkinliklerin ve sizin Münih'i ziyaretinizin bize yararı var. Ama sınırın bir adım ötesine geçerseniz onlar için bir propaganda başarısı sayılır. Bütün dünyada haber olur."

Thomas yine başını salladı.

"Ne dediğimi anladığınızı düşünebilir miyim?"

Thomas yanıt vermedi.

"Bu akşam burada Doğu heyetini gördüm," diye devam etti Bird. "Suratsız bir çete. Bizim açımızdan en iyisi, sabah olunca bir basın toplantısı yapıp Doğu özgür olana kadar, yani serbest seçimler yapılana, basın ve hareket özgürlüğü olana, siyasi görüşleri yüzünden kimse hapse atılmayana kadar oraya gitmeyeceğinizi söylemenizdir."

Thomas hâlâ susuyordu.

"Kabul etmenizi bekliyorum," dedi Bird.

"Ben Amerikan vatandaşıyım," dedi Thomas. "Özgürlüklere inanırım, buna benim kendi ülkemi ziyaret etme özgürlüğüm de dahil."

"Doğu Bölgesi sizin ülkeniz değil."

Thomas kollarını göğsünde kavuşturup gülümsedi.

"Amerikan vatandaşı olmama rağmen ben hâlâ Alman bir yazarım, Alman diline sadığım ki o benim gerçek vatanımdır."

"O dildeki pek çok kelimeyi Doğu'dakiler söyleyemiyor."

"Eğer oraya gidersem ne istersem söylerim. Hiçbir kısıtlama yok."

"Saf olmayın. O sınırın öbür tarafına geçerseniz bütün hareketleriniz kısıtlanacaktır."

"Siz beni kısıtlamaya mı çalışıyorsunuz?"

"Mantıklı olmanız için konuşuyorum. Sizi ve ailenizi faşizmden kurtarmış olan bir ülkeyi temsil ediyorum."

"Goethe burada, Frankfurt'ta doğdu, ama bütün hayatı Weimar'da geçti. Weimar'ın doğuda mı batıda mı olduğu beni ilgilendirmiyor."

"Weimar, Buchenwald demektir. Weimar budur."

"Münih de Dachau mudur? Almanya'nın her kasabası ve şehri böyle lekelenmiş midir? 'Weimar' sözcüğünü geri isteyemez miyim? Goethe'ye aittir diye dilimize geri veremez miyim onu?"

"Buchenwald boş değil. Komünistlerin tutukladıkları kişiler şimdi orada, hem de binlercesi. O toplama kampının yanından gözlerinizi kaçırarak mı geçeceksiniz? Goethe olsa böyle mi yapardı?"

"Goethe hakkında ne biliyorsunuz?"

"Adının Buchenwald'la birlikte anılmasını istemezdi, bunu biliyorum."

Thomas yanıt vermedi.

"Gitmenizi istemiyoruz," diye devam etti Bird. "Eğer gidecek olursanız döndüğünüzde Amerika'nın soğuk bir yer olacağını göreceksiniz."

"Beni tehdit mi ediyorsunuz?" diye sordu Thomas.

Apaçık bir düşmanlıkla bakıştılar.

Bird ayrılırken, "Konuşmanızı dinlemek için Münih'te olacağım," dedi. "Sizi orada görene kadar belki aklınız başınıza gelir."

"Öyleyse beni gözetim altında tutuyorsunuz, öyle mi?"

"Einstein'dan sonra yaşayan en önemli Alman sizsiniz. Sizin ne yaptığınızı bilmezsek görevimizi ihmal etmiş oluruz."

Georges Motschan onları şahane bir özgüvenle Frankfurt'tan Münih'e götürdü. Sesi arka koltuktan açıkça duyulacak kadar gür çıkıyordu.

"Dün gece, Doğu Bloku'ndan gelen o adamların tiplerinden hoşlanmadım. Hapishanede gardiyan olarak bile istemezdim onları."

"Aksanınız bana Davos'u hatırlatıyor," dedi Katia. "Neredeyse sanatoryumu özlettiniz bana."

"Tabii, *Büyülü Dağ*'dan biliyoruz," diye yanıtladı onu Georges, "o klinikler insanları pahalı yoldan öldüren küçük fabrikalardı. Oradan ayrılmakla ikiniz de ne kadar akıllılık ettiniz!"

Tuhaf olan, diye düşündü Thomas, Georges onun kitaplarını sürekli övse de asıl ilgilendiği Katia'ydı; onu etkilemek istiyordu. Dikiz aynasını Katia konuşurken onu görebileceği şekilde ayarlamıştı.

Thomas, Georges'un, en ufak bir şekilde yaltakçılık yapmadan kendini başkalarına sevdirmeyi bildiğini düşündü. Hali tavrı mükemmeldi. Ne kadar konuşacağını, hangi konuları seçeceğini ve nasıl bir üslupla konuşacağını bilir görünüyordu. Thomas onun yanındayken,

kendisinin çekingen bir taşralı olduğunu bilerek burnu havada genç sanatçıların arasında dolaştığı Münih'teki ilk günlerini hatırlıyordu. Dozu özenle ayarlanmış nezaketiyle Georges Motschan Thomas'a kendini sadece taşralı değil, yaşlı ve bilgisiz de hissettiriyordu.

Arabanın arka koltuğunda otururken, Georges'un iyi döşenmiş bir yatak odasında çıplakken, karın camdan giren mavi ve beyaz ışığında nasıl görüneceğini hayal ederek kendini avuttu Thomas.

Georges ertesi sabah Münih'e vardıklarında Thomas ile Katia'ya Poschingerstrasse'deki eve gitmek ister misiniz diye sorunca ikisi de hiç beklemeden istemiyoruz demişlerdi. Georges gülümseyerek onlara Münih'te görmek istediğiniz herhangi bir şey var mı diye sorunca da yine ikisi birden yok dediler.

"Otele gitmek istiyoruz," dedi Katia, "orada kalmak, etkinliğe ve yemeğe katılmak, sabah da buradan ayrılmak istiyoruz."

Şehir merkezindeki yollarda çukurlar vardı, bu yüzden çok yavaş ilerleyebildiler. Hayaleti andıran sokaklardan geçtiler. Hasarsız tek bir bina kalmamıştı, hatta bazıları tamamen yıkılmıştı, tek tük ayakta kalanlar vardı ama hepsinde kocaman boşluklar, parçalanmış camlar ve üstlerine tahta çakılmış kapılar görülüyordu.

Thomas yarı yıkık bir yapıyı işaret etti, önündeki enkazın arasından paslı putreller fırlamıştı. Binayı tanıdığını iddia etti, Schellingstrasse'den geçtiklerini sanıyordu. Katia ise orasının Schellingstrasse olamayacağını söyledi.

"Ben her gün yürürdüm burada. Bu sokakların hepsini tanıyorum."

Ama araba ilerlemeye devam ederken, köşedeki yarı yıkık bir binanın üzerinde Türkenstrasse yazan bir tabela gördüler, bükülmüş su boruları bağırsak gibi sarkıyordu binanın dışına.

"Bu binayı tanımam gerekir," dedi Katia, "ama onun başka bir köşede olduğunu sanıyordum. Şimdi kafam karıştı."

Thomas, Arcisstrasse'ye yaklaştıklarının farkındaydı. Oraya çıkan her sokağın adını biliyordu, ama hiçbirini açık seçik tanıyamıyordu. Ancak Alte Pinakothek'in yanından geçerken yönünü tayin edebildi-

ğine emin oldu. Arcisstrasse'nin köşesine geldiklerinde Katia'nın ailesinin evinin yerini almış Nazi binasını gördü.

"Bizim evimiz buradaydı," dedi Katia. "Buraya isteyerek gelmezdim, ama şimdi gördüğüme memnunum."

Thomas operaya gittikleri geceleri düşündü, o pırıltıyı, o zenginliği. O insanlar şimdi neredelerdi? Nerede yaşıyorlardı, savaştan sağ çıkanlar? Münih yeniden inşa edilecekti; Georges arabayı sürerken yeniden yapılanmanın işaretlerini gördüler. Bu işin ne kadar süreceğini bilemedi Thomas. Tek bildiği kendisinin ömrünün bunu görmeye yetmeyeceğiydi. Klaus'un savaşın bitiminde gördüğü şehir buydu. Yeniden canlanan bir Münih'i görebilseydi Klaus'un ne kadar sevineceğini düşünen Thomas ağlamaklı oldu.

Doğu Almanya'ya geçmeyi düşününce gözlerinin önüne Heinrich'in görüntüsü geldi. Komünist yöneticilerin, abisinin Almanya'ya dönmesini ve Doğu'da yaşamasını hâlâ istediklerini biliyordu. Almanya'nın bölünmesi gibi, görünüşe bakılırsa Mann kardeşler de aynı şekilde bölünmüştü. Thomas Amerika'da güce biat etmiş ve o ülkenin cömertliğinden yararlanmıştı. Elbette ki Batı'ya da sadık olduğu varsayılacaktı. Sol görüşlülüğüne dair sicili kusursuz olan Heinrich Amerika'da ünlenmemişti, kendini bu ülkeye iyilikte bulunmak zorunda hissetmiyordu.

Thomas'ın kararı, Almanya'da nerelere gitmemesi konusunda Amerikalılardan talimat almamaktan yanaydı. Alan Bird'ün, bir basın toplantısı yaparak Doğu'ya adım atmayacağını duyurmasını istediğini biliyordu. Bunu yapmayı reddetse ve kararından kimseye söz etmese bile Amerikalılar kesinlikle sızdırırlardı verdiği kararı. Sonra da Yankee patronlarının Thomas Mann'ın gözünü korkuttuğu lafı dolaşırdı ortalıkta.

Doğu tarafından gelen daveti geri çevirirse abisi de dahil olmak üzere diğer Alman yazarların nefretini kazanacağını biliyordu. Georges'un uyardığı gibi Amerikan maşası diyerek kınarlardı onu. Şimdi iki seçeneği vardı, ya Washington'da nüfuz sahibi olmak ve

Kaliforniya'da rahat yaşamak için onurundan feragat eden bir yazar durumunda saygınlığını yitirecek ya da Amerikalılar ona tam bir nankör ve hain gözüyle bakacaklardı. Nankör ve hain olmak kendisini daha çok memnun edecekti, bunun farkındaydı. Canı isterse Doğu Bölgesi'ne geçecekti.

Ertesi sabah, basın toplantısında yine Doğu'ya yapması önerilen ziyarete odaklandılar. Alan Bird'ün arka sıraların birinde tek başına yayılmış oturduğunu gördü, dirseklerini iki yanındaki koltuklara dayamıştı. Thomas ona gülümsedi, başıyla selamladı. Weimar'a gidecek olursam, dedi gazetecilere, bunu Almanya'nın mutlaka birleşmesi gerektiğini vurgulamak için yapacağım. Alman dili bölgelere ayrılmamıştı, dolayısıyla Almanya'nın her tarafına gitmemesi için bir neden göremiyordu, öyle söyledi.

Basın toplantısının sonunda, kesin niyetinin ne olduğu hakkında bir soru yöneltilince aslında ne yapmaya karar verdiğini açıkladı. Weimar'a gidecekti. Sahne gerisinde onu korumak için bekleyen Georges Motschan'ın eşliğinde salondan çıkmadan önce Alan Bird'e baktı ve tekrar başıyla selamladı onu.

Katia'yla öğle yemeği yediler, Frankfurt'ta da dikkatlerini çeken şey hakkında konuştular, mönü pek şatafatlıydı. Londra'da kaldıkları Savoy'da bile savaş sonrasında her şey karneye bağlandığı için mönü kısıtlıydı. Almanya'da ise böyle bir şeyin olmadığı görülüyordu. Sokaklar bomboştu, buna rağmen yiyecek sağlanmasında bir sıkıntı olmamasını tuhaf buluyordu. Belki de sadece otellerde söz konusuydu bu.

O akşam ziyafetin verileceği salona girerlerken, "Yakın zaman önce kanla yapış yapış olmuş tombul elleri sıkmak zorunda kalacağız," diye fısıldadı Georges'a.

Frankfurt'tayken o rahat ve neşeli havadan o kadar hoşlanmamıştı, ancak burada, kendi şehri olduğu için, bu hava çok rahatsız edici geliyordu ona. Hayallerini süsleyen Almanya'da beklentisi, bunun gibi

bir akşam yemeğine heyecan içinde demokrasiyi yeniden yaratmayı bekleyen yeni bir kuşağın katılmasıydı. Ancak ziyafetin verildiği salondaki herkes onun gözüne orta yaşlı, besili, hem de halinden hoşnut ve pek rahat göründü. İçilen şaraplar ve biralar arttıkça sesler daha da yükseliyor, daha da coşkulu kahkahalar atılıyordu. Çorbanın arkasından balık sunuldu, arkasından da birkaç çeşit et yemeği, ayrıca tabak tabak domuz eti ve rozbif de. Çevresindeki adamların, ki bunlar o sırada Münih'te güç sahibi olan kişilerdi, her bir yemeğin tadına nasıl baktıklarını, karşısında oturan adamın iştahla, bifteğinin üzerine daha fazla sos dökülmesi için seslenmesini seyretti.

Kafasının içinde, Klaus'un yazacağı *Yeni Almanya* isimli kitabı hakkında otelde hararetli hararetli konuştuğunu duyuyordu, o kitapta Klaus bu salondaki atmosferi hakkını vererek anlatırdı. Sağ tarafında oturan Katia, Georges Motschan'la sohbet ediyordu. İkisi de masadakilerle hiç ilgilenmiyor gibiydiler. Thomas'ın solundaki adam, yüksek rütbeli bir memurdu, ilk konuştuklarında ilgisini çeken bir şey söylemediğinden Thomas onunla daha fazla meşgul olmak için bir neden görmedi. Yerinde sessizce oturup önüne peş peşe konan tabaklardaki yemekleri didiklemekle yetindi.

Münih'in eski halini düşündü, genç sanatçıların ve yazarların şehrini, geceleri kafelerdeki heyecanlı tartışmaları, Katia'nın ailesinin şehrini, aşırı ayrıksılığa da yüksek kültüre de aynı derecede açıktı orası. O eski dünyada herkes ünlüydü, gelişigüzel yayımlanan bir dergide şiiri çıkan bir şair de ünlenirdi, ağaç baskı yapmış bir sanatçıyı da sokaklarda insanlar işaret ederlerdi. Münih'te, herkes hakkında söylentiler dolaşırdı; enflasyon yükseldiğinde, hatta para sağlamlığını yitirdiğinde bile sosyal etkinlikleri daha artan, cinselliğinde daha da umursamazlaşan bir metropoldü o.

Bu salonda paranın sağlam olduğunu düşündü Thomas. Tatlı servis edildiğinde ve garsonlar kocaman kaplarda pastaların ve turtaların üzerine dökülecek kremayı getirdiklerinde nerede bulunduğunun birden farkına vardı. Zarif insanların ve soylu toplumsal yapının Münih'i

yoktu karşısında, kaba saba bir Bavyera köyü gelmişti şehre. Salondaki davetliler öyle rahattılar ki, bir süre sonra Thomas'a, yani onur konuğuna ilgi gösteren kalmadı. Kaba kaba gülerken açılan ağızları seyretti, kasıla kasıla yapılan el kol hareketlerini, birbirlerine karşı görgüsüz, laubali tavırlarını. Bunlar ve bunlar gibiler hâkim olacak, diye düşündü. Goethe hakkında istediğini anlatabilirdi, ama gelecek buydu.

Oradan ayrılırken formalitelere uyması için bir neden görmüyordu. Katia'yla birlikte usulca çıkacaklarını işaret etti Motschan'a. Gitmek için ayağa kalktıklarında Alan Bird'ü gördü, yanındaki Amerikan tarzı giyinmiş iki adamla birlikte sanki yollarını kesecekmiş gibi onlara doğru yürüyorlardı.

"O adamı tekrar görmek istemiyorum," dedi Motschan'a.

"Ters yöne gidin," diye fısıldadı Motschan. "Tuvaletlere açılan kapıya doğru hızlı hızlı yürüyün. Orada, yanda bir çıkış kapısı var. Hiç durmayın."

Amerikalılar yaklaşırken Thomas onlara arkasını döndü. Tuvalete gidermiş gibi yaptı. Salondan çıkar çıkmaz Katia ile Motschan da arkasından geldiler, Motschan onları binadan çıkardı.

"Otele yürüyerek gitmemiz daha kolay. Kötü reklam olur diye sizi daha fazla rahatsız etmezler."

Sabah, bavullarının göze batmadan Buick'e götürülmesini ayarladılar, sonra Motschan otelin arka tarafına gidip onları oradan alacaktı. Geceyi Bayreuth'da geçirecek, sonra da Doğu'ya geçeceklerdi.

Bayreuth'da, Goldener Anker Oteli'nde, Motschan otel müdüründen konuklara gereken saygıyı göstermesini istediği için adam defalarca masalarına geldi, başkaca bir arzuları olup olmadığını sordu. Sabah olduğunda, Thomas müdür ortaya çıkmadan oradan ayrılabilmeyi umuyordu, ama adam merdivenin dibinde bekliyordu, kahvaltı salonuna giderlerken onlara eşlik etti, bavulları indirilirken de lobide bekledi.

"Bir tek ricam var," dedi. "Altın Konuk Defteri'ni imzalamanızın bizim için anlamı büyük. Bizi onurlandırmış olursunuz."

Defteri lobide bir kürsünün üzerine koymuştu.

"Her zaman açıkta tutmayız onu," dedi. "Ama bugün bizim için çok özel bir gün."

Müdür sayfayı açtı, Thomas'a bir kalem verdi. Thomas imzalayıp tarih attıktan sonra, önceki sayfaları çevirip baktı ve boş olduklarını gördü. "On altı sayfayı boş bıraktık," dedi müdür, "sürgünde geçirdiğiniz her yıl için bir sayfa."

Thomas sayfaları geriye doğru çevirmeye devam etti, defteri daha önce imzalamış olanların isimlerine geldi, herkese bir sayfa ayrılmıştı. Himmler'in, Göring'in ve Goebbels'in de imzası bulunan sayfaları gördü.

"Seçkin isimlerle birlikte," dedi, ellerini kavuşturmuş, aynı anda hem memnun hem kaygılı görünmeyi beceren müdüre.

Arabada Georges çok öfkeliydi.

"O defteri yaktırmalı onlara. Becerilerinden biri bu. Nasıl kitap yakılacağını biliyorlar."

"Lütfen elinden geldiğince çabuk çıkar beni bu ülkeden," dedi Thomas.

Motschan, hangi sınır kapısından geçeceklerine dair kendisine talimat verilmiş olduğunu açıkladı.

"Eğer bana talimat verildiyse basının da haberi olmuştur," dedi. "Ama dikkat çekmeden geçebileceğimiz bir başka sınır kapısı var."

"Sizce gelip İsviçre'de mi yaşasak?" diye sordu Thomas.

"İkinize de neden böyle özen gösterdiğimi sanıyorsunuz?" diye sordu Motschan, gülerek. "Benim yaptığım, eğer dönerseniz İsviçre'nin sizin için yapacaklarına bir örnek. Ben ulusumu temsil ediyorum, ama biz bu sözcüğü kullanmayız. Ben İsviçre ruhunu temsil ediyorum, ama biz böyle de demeyiz. Belki İsviçre'nin bir edebiyat kantonunu temsil ediyorum diyebilirim, ikinizi aramızda görmek bizim için onurdur."

Sınırda bir grup Rus askeri onları durdurdu, Buick'i görünce paniğe kapıldıkları görülüyordu. Birkaç tanesi arabanın yolunu keserken bir-ikisi de yakındaki bir barakaya koştu. İri yarı ve ötekilerden yaşça

büyük bir Rus askeri barakadan uzanıp baktı, sonra arabanın yanına geldi. Motschan arabadan indi. Thomas arkadaşlarının Rusça konuşmasını duymak için camı indirdi.

Motschan kendinden gayet emin bir tarzda konuşuyordu. Görünüşe bakılırsa Rus askeri Georges'un geri dönüp daha kuzeydeki bir sınır kapısından geçmesini istiyordu. Motschan ise başını iki yana sallıyor, tam karşıyı gösteriyordu, bu kapıyı kullanarak sınırı geçip Weimar'a gitmek istediğini işaret ediyordu.

"Serflik devrinde Rusya herhalde böyleydi," dedi Thomas, genç, hatta çocuk yaştaki askerlerden bazıları öteki camdan laubali bir tavırla onları incelemeye başlayınca.

"Bütün soyluları işte bu yüzden vurdular," oldu Katia'nın yanıtı, Motschan askerlere yoldan çekilmelerini kısaca işaret ederken. Askerlerden biri Georges'a yaklaşıp saldırganca konuşunca genç adam parmağıyla askerin göğsünü dürttü. Sonra arabaya bindi, motoru çalıştırdı.

Bir süre yol aldıktan sonra askerler tarafından tekrar durduruldular, ama bu sefer askerler onlara beş dakika sonra resmi bir hoş geldinle karşılanacaklarını, sonra da hedeflerine resmi bir araç eşliğinde gideceklerini bildirdiler.

Thomas'ın aklına, Avrupa'ya gelmeye karar vermeselerdi Klaus'un intihara kalkışmamış olabileceği geldi. Onu çaresizliğe düşüren, Thomas ile Katia'nın yanına gelecekleri beklentisi olmuştu belki de. Thomas Katia'nın bunu zaten düşünmüş olacağına emindi, belki Erika da düşünmüştü, hatta ötekiler de. Kendisinin bunu anlamasının neden bu kadar uzun sürdüğünü çözemedi.

Alkışlar duydu, sonra da aralarında çocuklar da olmak üzere insanların sokaklarda sıralandıklarını, arabaya el salladıklarını gördü.

Weimar'daki otelde bütün bir katı onlara ayırmışlardı; üniformalı polisler ve takım elbiseli birkaç irikıyım adam tarafından korunuyorlardı. İlk öğle yemeğinde Thomas'ın yanına General Tiulpanov diye biri oturdu, Doğu Berlin'in komutanıydı. General akıcı bir Almanca konu-

şuyordu. Thomas adamın yüzüne bin yıllık Rus tarihinin akıtılmış olduğunu gördü. Generalin sohbeti Rus ve Alman edebiyatıyla sınırlandırmasını ve Puşkin ve Goethe hakkında konuşmasını akıllıca buldu.

Ne kadar geriye giderlerse o kadar emniyette olacaklarına inanıyordu Thomas.

Generale Goethe'nin buradaki yaşamı hakkında bir şey bilip bilmediğini sormak isterdi, şairin esinlendiği toprakların tam üzerinde Buchenwald toplama kampının yaratılmış olması ne kadar tuhaftı.

Ancak generalin aklı o anda başka yerdeydi. Ansızın gülümseyerek gözlerini salonda gezdirirken şaşırtıcı bir sevimliliği vardı, sanki diğer fanilere sadece mutluluk diliyordu. Ayağa kalkınca salona sessizlik hâkim oldu. Gözlerini kapadı ve ezberden okumaya başladı:

Böyle şeyler öğretiyoruz diye
Cezalandırmayın bizi haksız yere,
En içinizde arayın yanıtları
Gerçekten anlamak isterseniz olanları.

General susunca Thomas, yerinden kalkmadan, onun kaldığı yerden yüksek sesle devam etti.

Ve öğrenirsiniz böylece,
Kendinden hoşnut kişi,
Önce kendini korumak ister
Burada da olsa öte dünyada da. [1]

Goethe'nin şiirinin sonuna gelene kadar sırayla okudular. Çılgınca bir alkış koptu. Thomas garsonların bile alkışlara katıldıklarını gördü.

* * *

1 Not: Şiiri Almanca aslından çevirdim. İngilizcesinde yorum farkı vardı. (çn)

O gece, Goethe'den ve insanın özgürlüğünden söz ettiğinde duyulan alkışların ve coşkunun ne anlama geldiğinden emin olamadı. Bir-iki dakika, acaba dinleyiciler Doğu Almanya'ya birinin gelmesinden mutlu oldukları için mi diye düşündü, böylece onları tehdit eden yalnızlık hissi azalmış olabilirdi. Ya da, diye düşündü, alkışlamak için talimat mı almışlardı? Sonra kendini güçlü alkışlara, gülümseyen yüzlere, iltifatlara kaptırdı.

Daha sonra otelde, Katia ve Motschan'ın kendisinin mutluluğunu paylaşmadıklarını anladı.

"O general," dedi Motschan, "ya dünyaya hükmedecek ya da geri çağrılıp vurulacak."

Ertesi gün Georges ve Katia, Thomas'ın bindiği resmi arabayı Buick'le takip ederken, yol boyunca kalabalıklar yine tezahürat yaptılar, Thomas da öbür arabadakilerin bütün bu sıcak ilgiyi dudak bükerek karşıladıklarını gözünün önüne getirince neredeyse keyiflendi. Georges ile Katia'nın, sokaklara dizilenlere böyle hevesle el salladığı ve seyahatin bu ayağında resmi arabayı kabul ettiği için budalalık ettiğini düşündüklerini tahmin ediyordu.

Onlar gibi kendisi de Weimar'ın artık Buchenwald olduğunu ve ne kadar sevimli ve kültürlü olursa olsun generalin de, Alan Bird'ün dediği gibi Nazilerin çok sayıda insanı katlettiği kampta esirleri tuttuğunu biliyordu. Üçü de Goethe'nin pek çok şey hayal ettiğini, ama bunlar arasında Buchenwald'in asla olmadığını da biliyorlardı. Burasını, üzerine çökmüş bu lanetten ne aşk şiirleri kurtarabilirdi, ne doğa ne de insan.

18. BÖLÜM
Los Angeles, 1950

FBI'nin ofisinde kendisi, abisi, Erika ve Klaus'un dosyaları vardı. Kuşkular, söylentiler ve imalarla dolu o dosyalar Amerika'da geçirdikleri yılların kaydı olacaktı. Belki Golo'nun da dosyası vardı, tabii eğer çok fazla kitap okumak Amerika karşıtlığı sayılıyorsa. Hatta Monika hakkında bile dosya olabilirdi, tabii bir yazarın çalışma odasının önünde bağırıp çağırmak olası bir federal suç sayılıyorsa.

Avrupa'da, dosyalar kadar anıların da olduğuna inanıyordu Thomas. Heinrich'in Birinci Dünya Savaşı sırasında ve Münih Devrimi sürerken hangi görüşte olduğunu hatırladılar, Hitler'in yükselişini engellemek isteyen konuşmalarını ve makalelerini, sürgündeyken sol kanadın amaçları için çalışmalarını da.

Almanya'da geçirdiği kısa sürede Thomas dönüşünde Heinrich'e anlatabileceği şeyleri not etmişti, örneğin sokaklarda bayrak sallayan kalabalıkların oraya belki de zorla getirildikleri duygusunu. Ancak Heinrich kardeşinin Almanya yolculuğuyla ilgili bir şey dinlemek istemiyordu. Thomas ne zaman buna değinse Heinrich hemen konuyu değiştiriyordu.

Doğu Almanlar Heinrich'e Alman Sanat ve Edebiyat Ulusal Ödülü'nü verdiler ve Doğu Berlin'de yaşaması için tekrar davet ettiler. Kendisine bir sekreter, bir şoför, konforlu bir daire verilecek, dolgun bir aylık bağlanacaktı. Yeni devlette kitapları zaten iyi satılıyordu bile.

Amerika'da Heinrich'in kitaplarının baskıları bitmişti. Tanınıyorsa bile *Mavi Melek* adıyla filme çekilen kitabın yazarı olarak tanınıyor-

du, ayrıca Thomas Mann'ın abisi olarak. Yeni dairesinde, yemek odası yerine yemeklerini yiyebileceği bir girinti vardı. Heinrich bu duruma hep her şeyin ne kadar kötü olduğunun işareti diyordu. Sol görüşlü olmasına rağmen o hep Lübeckli senatörün oğluydu.

Heinrich Doğu Almanya'nın teklifini kabul etmeye ve Kaliforniya'dan kesin olarak ayrılmaya karar verdi, fazla bir eşyası olmayacağını söyledi Thomas'a, sahip oldukları eşyanın çoğunu Nelly rehine vermişti, Heinrich de onları geri almaya kalkışmamıştı.

Kışın o son günlerinde, ülkeden ayrılışını planlarken Heinrich, Büyük Friedrich[1] hakkında bir oyun yazma olasılığından söz etti, ama sonra, yetmişli yaşlarının sonuna yaklaştığından bu işi kaldıramayacağından kaygılandı. Bununla birlikte, en sevdiği yazarları –Flaubert, Stendhal, Goethe, Fontane– yeniden okurken eski heyecanının bir kısmı geri geldi. Thomas'a bu yazarların kitaplarındaki bazı sahnelerden söz ederken, ikisinin gençken, Palestrina'dayken oldukları gibi hevesli çıkıyordu sesi.

"Ben Berlin'e vardığımda Effi Briest ve Emma Bovary'yi benim için hazır etmelerini şu Komünistlere söyleyebilir misin?" diye sordu Thomas'a. "Bana eşlik edecek iyi şeylere ihtiyacım olacak."

Mimi savaştan sonra Prag'da ölmüştü. Terezin'deki tutukluluğundan sonra kendini toparlayamamıştı. Heinrich bazen onunla geçirdiği mutlu yılları ve Amerika'ya gelirken onu yüzüstü bıraktığına inandığını aklından geçiriyordu. Katia, zavallı Mimi'yi düşünüp ruhu kararan Heinrich'in sıkıntısını ona Nelly hakkında bir şey sorarak nasıl gidereceğini biliyordu. Nelly'nin adını duymak bile diriltiyordu Heinrich'i.

Bir yıl önce ölen kardeşi Viktor'un adı geçince de canlanıyordu Heinrich. Viktor'un karısı alt kademeden bir Naziydi, Viktor da parti çizgisini izlemişti. Heinrich duyduğu nefreti dışa vurmadan duramıyordu.

"Ömrüm boyunca bildiğim bir şeyi kanıtlıyor," diyordu. "Zekâ olan yerde bir de budala vardır. Bizim gibi iki yazar ve iki de hayat

1 Prusya Kralı-1712-1786. Askeri alandaki başarıları ve ülkesinin kalkınması yolundaki çabalarından dolayı Büyük Friedrich adıyla anılır. (çn)

dolu, harika kız kardeş varsa, her zaman ciğeri beş para etmez biri de olur ve o da hep gidip bir Naziyle evlenir."

Thomas ile Katia'yı görmeye gelen Heinrich her zamanki gibi çok şıktı. Eskisine göre hareketleri ağırlaşmıştı, sık sık da suskunlaşıyordu, uyuyakalmış gibi başını öne eğiyor, sonra da iğneleyici ya da zekice bir şey söylüyordu.

"Almanya'ya dönen herkesin bizim sandığımız kadar hoş karşılanmayacağını hissediyorum," dedi. "Hepimiz için baş etmesi zor bir yer olacak. Onların üzerine bomba yağarken bizim güneş banyosu yaptığımızı sanıyorlar. Ölsek daha çok severler bizi."

Gözlerini açtı, Thomas'a bakıp gülümsedi.

Yoksulluğuna, desteğe ihtiyaç duymasına rağmen Heinrich hâlâ eskisi kadar kibirli davranabiliyordu, kendi çalışmalarının önemli ve benimsediği amaçların değerli olduğunda ısrarcıydı. Kendi görüşleri tartışma dışıymış gibi konuşuyordu. Yıllar boyunca Klaus Mann'dan aldığı mektuplardan alıntılar yapmaktan zevk alır görünüyordu, yeğenini ne kadar özlediğini, onun demokrasi uğruna nasıl da yüreklice mücadele verdiğini söylüyordu. Thomas bu sözleri ne kadar iyi niyetle yorumlarsa yorumlasın kulağına yine de sitem gibi geliyordu.

Heinrich Santa Monica'daki evinde, ölmeden bir gece önce Puccini'nin bir operasını dinlemişti. Uykusu sırasında beyin kanaması geçirmiş, bir daha uyanmamıştı.

Heinrich Santa Monica mezarlığında Nelly'nin yanına gömüldü, üç-beş kişilik ailesi ve arkadaşları törende hazır bulundular. Bir dörtlü, Debussy'nin Sol Minör Dörtlüsü'nden ağır muvmanı çaldı.

Mezarlıktan çıkarlarken müziği hâlâ kafasının içinde taşıyan Thomas artık sonuncu kişinin kendisi olduğunun farkındaydı; diğer dördü gitmişti. Heinrich de öldüğüne göre artık kendisini sadece hayaletlerle kıyaslayabilirdi.

* * *

Yıllardır Klaus ile Heinrich'e garip bir şekilde karşı çıkarak yaşamıştı, bunu şimdi anlıyordu. Klaus göçebeydi, nerede yaşayacağını bilememişti; Thomas ise Pacific Palisades'te kalmıştı. Heinrich yoksulluk içinde yaşarken Thomas para kazanmaya devam etmişti. Öteki ikisi sağlam görüşlere sahipken Thomas siyasi açıdan bocalamıştı. Onlar atılgandı, Thomas her şeyi hesaba katardı. Artık ikisi de öldüğüne göre Thomas'ın Erika dışında tartışacağı kimse kalmamıştı. Kızını öyle huysuz buluyordu ki onunla tartışmaya girmeye değmezdi.

Santa Monica sahilinde Katia'yla öğle sonrası yürüyüşüne çıktığında mayolu genç erkeklere yine gözü gidiyordu. Bununla birlikte, yorgunluğunu bahane ederek onlardan birini incelemek için durmak yerine gerçekten yorulduğu için duruyordu. Yine de, eve dönerken o erkeklerin imgelerini de yanında götürüyor, gece olurken de besleyip büyütüyordu. Katia Heinrich'in kâğıtlarının arasında eliyle çizdiği şişman, çıplak kadın resimleri bulduğunda Thomas merakla baktı onlara, tıpkı yarım yüzyıldan daha önce Palestrina'da abisinin masasındaki kâğıtları gizlice karıştırdığında bulduklarına benziyordu bunlar da.

Roman ya da öykü yerine deneme yazılarında dikkatini daha kolay topluyordu, günde birkaç paragraf yazıyor, belleğini tazelemek için okuyordu. Ancak biliyordu ki yakında bir roman için konu bulması gerekecekti ve bu konu ilgisini öyle çekecekti ki sabahları hemen kalkmak isteyecekti.

Weimar ziyaretinden sonra Doğu Alman vatandaşlarından onların namına yetkililer nezdinde aracılık etmesi için başvurular almaya başladı. Genellikle bu mektupları yazar Johannes R. Becher'e iletirdi, 1920'lerde tanıştığı bu adam Doğu Almanya'da iktidarda olanlara yakın biriydi. Heinrich yaşasaydı ve Doğu Alman hükümetinin kadrolu memuru olsaydı acaba ne yapardı diye merak etti. Abisinin uzlaşmasız tavrını Doğu Almanya'da da sürdüreceğini düşünmekten hoşlanıyordu.

Antikomünist bir dergideki "Thomas Mann'ın Ahlaken Yok Olu-

şu" başlıklı bir makalede ona "Amerika'daki Bir Numaralı Komünizm Yanlısı" dendiğini Thomas'a Agnes Meyer haber verdi.

"Seninle bağlantısı olan hepimizden seni savunmamız isteniyor," dedi Agnes.

"Ben Komünizm yanlısı değilim. Komünizmi desteklemiyorum."

"Bunu söylemek yetmiyor. Şimdi Amerika'da kaçamak konuşmaların zamanı değil. Yeni bir savaş var ve bu savaş komünizme karşı."

"Ben komünizme karşıyım."

"Bu yüzden mi Doğu Almanya'ya gittin ve orada ağırlandın?"

Thomas'ın konuşma yapması ihtimali olan bir etkinliğe ev sahipliği yapmak istemeyen Beverly Hills'teki bir otel onu komünist diye niteleyince, soğukkanlı bir mantık adamı olarak tanınmışlığına leke süren Heinrich'i de Klaus'u da suçlayamadı Thomas. Doğu Berlin'de yaşayan Brecht'i de suçlayamadı. Gazetelere mektup yazarak komünist olmadığını söylemenin kendisine yakışmayacağını düşündü. Daha da rahatsız edici olan, Amerika'da sadece ahlaken saygınlığının değil önemli biri olarak sahip olduğu konumun da silinip gittiğini anlamasıydı.

Böylece özgür kaldı. Klaus ve Heinrich yaşasalardı, Amerikalıların hayatında yaygınlaşan gelişmemişliğe saldırırlardı. Şimdi kendisi yapabilirdi bunu, maruz kaldığı saldırılar sertleştikçe o da cesurlaşırdı, W.E.B. Du Bois[1] onuruna verilen bir doğum günü yemeğine giderdi örneğin ve daha sonra Rosenbergleri destekleyen başvuruya imza atardı. Eğer isterse Johannes R. Becher'e doğum gününü kutlayan mesajlar yollardı ve bu yaptığı için Temsilciler Meclisi'nde kınanır, nankörlerin nadiren yemeğe davet edildiği söylenirdi ona.

Katia, arayanın Agnes Meyer olduğunu telefonun sesinin tizliğinden anladığını iddia ederdi. Arayanın Mrs. Meyer olduğuna inanırsa telefonu Erika'nın açmasını isterdi. Erika babasının sesini taklit ederek

---

1 William Edward Burghardt Du Bois (1868-1963), Amerikalı sosyolog. 20. yüzyılın ilk yarısında ABD'de Siyahların protesto hareketinin en önemli önderidir. (çn)

konuşmaya başlar, Agnes'in Thomas'ın takındığı ya da takınamadığı bir siyasi tavırdan uzun uzadıya yakınmasına izin verirdi. Sonra bir kahkaha atıp Agnes'e karşısındaki kişinin aslında onun açıkça nefret ettiği Erika Mann olduğunu söylerdi.

Bunu en son yaptığında Agnes ona, "Sen neden Almanya'ya dönmüyorsun?" demişti.

O akşam, Agnes Meyer'in sesini taklit ederek son derece açık saçık bir monolog sunmuştu Erika, kadının siyasi görüşlerini ve cinsel hayallerini birbirine katmış, Sihirbaz'ın kendisini kollarının arasında sıkı sıkı tutmasını, sihirbaz değneğiyle kendisine zevk vermesini nasıl da istediğini üstüne basa basa söylemişti.

Ama Almanya'ya dönme meselesi ciddiye alınmalıydı. FBI Erika'yı sorgulamak için tekrar geldiğinde sorgulayıcılarının karşısında sabrı tükendi.

"Evet, onlara lezbiyen olduğumu söyledim. Elbette ki lezbiyenim! Nė olduğumu sanıyorlardı? Kraliçe Viktorya da lezbiyendi, öyle dedim onlara, Eleanor Roosevelt de öyleydi, aynı şekilde Mae West de, Doris Day de.[1] Ben Doris Day diyene kadar sakince dinlediler beni, sonra biri, "Bakın, ham'fendi, Doris Day normal bir Amerikalı kadındır," dedi, ben de öyle güldüm ki Doris Day'in normal olduğunu düşünen adam gidip bana su getirdi. O yokken arkadaşı Amerikan vatandaşlığını almam konusunda olumlu görüş bildirmeyeceklerini söyledi, ülkeden çıkarsam da bir daha giremeyecekmişim."

Bir yıl önce olsaydı, Thomas yangına körükle gitmemeye dikkat ederdi, ama hayatında ilk kez kaybedeceği bir şey yoktu. Yaşlanmıştı, ne etkileyeceği biri vardı ne de rekabet edeceği. Almanya'ya dönen ve hayatına orada devam eden bir arkadaşına yazdığı mektupta ölünce kemiklerinin Amerika'nın bu ruhsuz topraklarında kalmasını hiç istemediğini söyledi, ne bir borcu vardı oraya ne de oradakiler kendisini tanıyorlardı, bu mektubun bir Alman gazetesine gösterilmesi de umu-

1 Mae West – (1893-1980) Amerikalı ünlü tiyatro ve sinema sanatçısı. (çn)
Doris Day – (1922-2019) Amerikalı ünlü oyuncu, şarkıcı ve yapımcı. (çn)

runda değildi. Gerçek buydu. Gerçeği ancak yetmiş beş yaşına gelince açık açık söyleyebildiğini düşününce gülümsedi.

Ama şimdi asıl gerçek artık Amerika'da istenmediği ve kendisinin de Amerika'nın benimsediği hiçbir amacı desteklemediğiydi. Amerika'nın içe dönme hususundaki paranoyak tutumuna karşı fikrini açıkça söylemenin kendisini ahlaki açıdan yüceltebileceğini düşünüyordu ama bu tavrı da hayatı boyunca takındığı tavırlardan biri olmaktan öte değildi. Klaus ya da Heinrich de, düşündüklerini açıkça söyleyince, tıpkı kendisi gibi, gece uyanıp kendilerini bir sahtekâr ya da foyası çok geçmeden ortaya çıkacak biri gibi hissettiler mi acaba diye merak etti.

Bu sahtekârlık fikrini, kırk yıl önce yazdığı "Felix Krull" isimli bir öyküde gayet verimli bir şekilde derinlemesine işleyebildiğini hissediyordu. Şimdi bir tema ararken öyküsündeki Krull tipine gitti aklı, Krull bir madrabaz, üçkâğıtçı, serseriydi, ahlaksız yaradılışlı biriydi.

Kendisine insan ruhu hakkında son bir söz söyleme fırsatı verilseydi, bunu komik bir biçimde yapardım diye düşündü; insanlara asla güvenilmeyeceği, onların rüzgârın yönüne göre kendi hikâyelerini tersine çevirebilecekleri, hayatlarının da inandırıcı görünebilmek uğruna hiç bitmeyen, yorucu ve eğlendirici bir çaba olduğu fikrini dramatize ederdi. İnsanlığın katıksız dehasının ve bütün dokunaklığının bunda yattığını hissetti.

Thomas ve Katia Erika'yla birlikte Amerika'dan ayrılıp bir kez daha İsviçre'ye yerleşmeye karar verdiler.

Bu kararlarının Amerikan gazetelerinde ilk sayfa haberi olacağı günler geçmişte kalmıştı, bunun farkındaydı Thomas, eskiden olsa gazeteciler eve koşardı, o da gidiş nedenlerini yüksekten atarak açıklardı onlara. Hatta kalması rica edilirdi, ya da savaş konusundaki çabalara katkısını anlatan makaleler çıkardı. Bir zamanlar bir ağırlığı vardı, bunu anlıyordu. Sahip olduğu önem on yıl sürmüş, sonra azalıp yok olmuştu.

Lübeck'ten Münih'e, oradan İsviçre'ye, Princeton'a, sonra da Kaliforniya'ya gelmiş olan kollu büyük şamdan şimdi tekrar bir sandığa konacak ve İsviçre'ye gönderilecekti; Katia da Georges Motschan'a yazarak Zürih yakınlarında, tercihen göl manzaralı bir ev aradıklarını bildirmişti.

Amerika'dan ayrılmaya kararlı oldukları haberini alan Erika rahatladı, onun FBI'yi tatmin edememesinin bu son büyük ve ani değişimin sorumlusu olduğunu ima eden Katia'ya yanıt bile vermedi.

"Bunu senin için yapıyoruz," dedi Katia, "ama bir değerbilirlik göremiyorum."

"Kalın burada o zaman," dedi Erika, "ama FBI size de gelecektir. Evliliğinizle ilgili sorular soracaklardır, bana sordukları gibi."

"Ben Auden'le evlenmedim," dedi Katia.

Sonra Thomas'a baktı, görünüşe göre o bu konuşmanın gidebileceği yerden korkmuyordu.

"İsviçre'de bizim yanımızda kalman harika olacak," dedi Erika'ya.

Golo da Amerika'dan ayrılmaya karar verdiğinden geride sadece Elisabeth ve Michael kalacaklardı. Katia Elisabeth'e mektup yazıp planlarını bildirince Elisabeth, kızlarını alıp son bir kez Pacific Palisades'e geleceğini söyledi.

Geldiği akşam, yemeğin sonunda Borgese'nin İtalya'da olduğunu söyledi, ölmek üzereydi. Yakında onlar da onun yanında olmak için yola çıkacaklardı. Borgese Amerika'da ölmek istememişti.

Kızlar yatmaya gidince Katia ona, "Peki sen ne yapacaksın?" diye sordu.

"Hayatıma başlayacağım," dedi kızı. "Borgese böyle diyor. Ama nasıl yaşayacağımı bilmiyorum."

"Chicago'da mı kalacaksın?"

"İtalya'da kalabilirim. Kızlar Amerikalı ama aynı zamanda İtalyanlar da."

"Orada ne yapacaksın?" diye tekrar sordu Katia.

"Borgese'siz hayatı hayal bile edemiyorum. Şoktayım. Hepimiz öy-

leyiz. Teşhis gayet açık. Borgese cesur davrandı. Bense kızları o olmadan büyütme cesaretini bulacağıma pek emin değilim."

Katia gidip sarıldı ona. Erika'nın bile gözleri yaşarmıştı.

"Ya bizim telefon görüşmelerimiz?" diye sordu Thomas.

"Onlar olmadan bir hafta dayanamam hiç," diye yanıtladı onu Elisabeth, gülümsüyordu. "Onlar devam edecek. Yoksa ablam Erika'yı ve neler yaptığını sana kim anlatır?"

Bir şey söylesin diye meydan okurcasına baktı Erika'ya.

Kaybedeceğini bildiği için ev de bahçe de çok daha güzel görünüyordu Thomas'ın gözüne. Katia'yla birlikte Elisabeth'le kızlarını Union İstasyonu'nda yolcu ederlerken yön işaretlerinden dükkânlarda sergilenen mallara, personelin içten, rahat tavırlarına, arabalarına dönerlerken yüzlerine çarpan sıcak dalgasına kadar istasyonun her ayrıntısının bir daha geri gelmeyecek bir geçmişe ait olacağını birden anladı.

Birkaç kez içinden Erika ile Golo'ya, Avrupa'ya tek başlarına gitmelerini ve kendi hayatlarını sürdürmelerini önermek geldi, Katia ile kendisinin hayatlarının sonuna kadar burada, nar ağaçlarının çiçek açtığı ve sonra meyve verdiği mavi bir gök altında kalacaklarını söyleyecekti.

Kendine ait özel merdiveni hayalete dönüşene, çalışma odası da içinde bir hayaletin çalışmış olduğu bir yer halini alana kadar odadan odaya dolaştı. *Doktor Faustus* da, içinde kim otururşa otursun sonsuza kadar bu eve musallat olacak bir metin oldu. Bol ışıklı salonda çalınan müziğin orada kalan tınısı, her yıl daha da yakın olacaktı saf sessizliğe, sonunda zaman bitecekti.

Bu odaları, çimenliği, evin arkasındaki tek yüksek palmiye ağacını, bahçedeki araba yolunun girişindeki ortancaları hatırlaması önemli değildi. Onları bir daha görmeyecekti. Yazın kavurucu sıcağı ya da etkileyici gün batımlarını ya da pırıl pırıl sabahları gelecekte başkaları görecekti, Thomas değil. Lübeck'i ve Münih'i kaybetmişti. Şimdi de burasını, Pacific Palisades'i kaybedecekti. Buraya gelmesinin tek nedeni

Nazilerin onu Almanya'dan gitmek zorunda bırakmasıydı, ama buranın havasını zehirleyen bu değildi, Amerikalıların konukseverliğinin buradan ayrılmasına neden olacak şekilde son bulması da değildi.

Thomas'a göre İsviçre'nin, her ne kadar düzenbazların parasını güvencede tutsa da, varlığını sürdürmesinin asıl nedeni yüksek Protestan ahlakına sahip olduğuna dair söylenceydi. Bankaları kapılarını zenginlere açıyor ama ülkenin sınırları muhtaç durumda olanlara genellikle kapatılıyordu. Ülkenin dağları ve gölleri vardı, birkaç tane şehri ve masal kitaplarındakilere benzer epeyce köyü de, ama bunlar ona bir ağırlık sağlamaya yetmezdi. Thomas, İsviçrelilerin zamanlarının çoğunu temizlenmekle geçirdiklerine inanıyordu. Bunu öyle bir şevkle yapıyorlardı ki hijyen tutkuları göllerine ve dağlarına, trenlerinin vagonlarına ve otel odalarına, çikolatalarına ve peynirlerine, hatta banknotlarına kadar yayılıyordu.

İsviçre'yi düşünürken zevkten başka bir şey hissetmediğini itiraf etti Katia'ya. Mülteci hayatlarındaki bu yeni ülkenin, kendisine güvenilemeyen ve her serüvenden sonra, tıpkı İsviçre gibi hayatta kalan bir adamı anlatan bir roman yazmak için mükemmel bir yer olacağında ısrarcıydı. Nasıl ki *Doktor Faustus*'u sadece Amerika'da, kuruluş söylencelerinden biri Faustvari pazarlık olmayan bir ülkede yazabilmişse, şimdi de Felix Krull'u İsviçre'de yaratacaktı, burası Calvin ve Zwingli'ye pek çok atıfta bulunarak özellikle dolandırıcılara ve Krull gibi düzenbazlara karşı vaazlar verilen bir ülkeydi.

Münih'e gidecek olan Golo'dan ayrıldıktan sonra Zürih dışındaki Dolder Grand Hotel'in lobisine girdiklerinde Georges Motschan yine onları bekliyordu. Personeli toplamıştı, müdür öne çıkarak Thomas, Katia ve Erika'ya hoş geldiniz dedi.

İngiliz usulü çay servisi sırasında Thomas karısıyla kızının Motschan'la fısıldaştıklarını gördü, sonunda Erika kıkır kıkır gülmeye başladı.

"Demek gitti, öyle mi? Burada değil mi?"

"Sordum," dedi Motschan. "Bir hafta önce telefon ettim, bugün de tekrar sordum."

"Kaçmış," dedi Katia.

"Siz neden söz ediyorsunuz?" diye sordu Thomas.

"Franzl Westermeier," dedi Erika. Ciddileşmişti.

"Artık burada değil," dedi Motschan.

Üçü de gözlerini bana dikmeseler keşke, diye düşündü Thomas. Ne diyeceğini bilemiyordu. Son iki yıldır Franzl'ı düşündüğünü, ondan ara sıra gelen mektupları onlara göstermemeyi başardığını söyleyemezdi. Franzl'ın Cenevre'de olduğunu biliyordu. Franzl'a mektup yazmış, tanıştıkları otele tekrar geleceği için onu her zamankinden de çok düşündüğünü söylemişti.

"Çok nazik biriydi," dedi Thomas. "Bu gelişimizde onun eksikliğini hissedeceğiz."

Sonra da konuyu değiştirmeye çalıştı. Ama sonraki günlerde Franzl'ın imgesini aklından çıkaramadı.

Garson Franzl'ı ilk kez elinde tepsiyle lobiden geçerken fark etmişti. Thomas'ın yanından geçerken sevimli bir tavırla onu tanıdığını belli etmişti. Daha sonra, Thomas öğle sonrasında çay içerken gelip imza istedi. Sağlam yapılıydı, kahverengi dalgalı saçları, yumuşak bakışlı mavi gözleri ve kusursuz bembeyaz dişleri vardı. Thomas imza attıktan sonra elini garsonun elinin üzerinden birkaç saniye çekmedi, o da bundan hoşlanmış göründü.

Ertesi gün, Thomas lobide ona rastlayınca durdurup adını sordu. Garson adının Franzl Westermeier olduğunu, Münih yakınındaki Tegernsee'den geldiğini söyledi.

"Bavyeralı olduğunu anlamıştım," dedi Thomas ve İsviçre'de kalıp kalmayacağını sordu. Garsonun gülümsemesi tatlı, bakışları dürüsttü. Thomas'a Güney Amerika'ya gitmek istediğini anlatırken ciddileşmişti,

öncesinde de Cenevre'de bir işe girmek istiyordu. Erika gelip kolundan çekince Thomas garsona başıyla selam verdi, o da yanlarından ayrıldı.

"Bir garsonla otel lobisinde, herkesin gözünün önünde flört etmemelisin," dedi Erika.

"Onunla konuşmuş sayılmam bile," oldu Thomas'ın yanıtı.

"Eminim ki böyle düşünen bir tek ben değilim."

Daha sonra Katia odasına geldiğinde, bir şey mi oldu diye sordu.

Önemli bir şey olmadığını söyledi ona, sadece kendisine Bavyera'yı hatırlatan bir garson görmüştü.

"Evet, ben de gördüm onu. Buraya geldiğimizde senin pek iyi görünmediğini söyledi Georges. Ama şimdi çok daha iyi görünüyorsun."

O akşam, Motschan'la yemek yerlerken Franzl ortalarda görünmedi. Thomas, garsonun izinli olduğu akşam ne yapabileceğini, ne giyeceğini, kimlerle birlikte olacağını hayal etmeye çalıştı.

Bir sonraki karşılaşmalarında, garson lobiden geçerken Thomas hızla yolunu kesmişti, onu fazla oyaladığını biliyordu. Erika da Katia da yanında değillerdi, bir şey göremezlerdi, ne var ki Motschan'ın ünlü yazarla ilgilenmeleri için tembihlediği personel mutlaka görmüş olmalıydı. Aynı gün, öğleden sonra bindiği asansörde Franzl'la karşılaştı, ama garsonun kısaca başını salladıktan sonra ona hiç aldırış etmemesi üzdü Thomas'ı.

Oda servisini çağırmasının bir yararı olup olmayacağını düşündü, Franzl'ı gönderebilirlerdi belki. Ama telefon edip çay sipariş edince başka bir garson geldi. Ona nazik davranmaya gayret ettiyse de gelenin Franzl olmaması karşısında üzülmemesi zordu.

Her sabah cinselliği uyarılmış olarak uyanıyordu.

Otelin bahçesinin en dibinde, bir tek masa ve birkaç koltuk bulunan gölgeli bir yer vardı. Katia ve o öğle yemeklerini çoğunlukla orada yiyorlardı. Otelden ayrılmalarından önceki gün Katia, kendisinin terziyle, Erika'nın da dişçiyle randevusu olduğunu söyleyerek ona yemeğini orada tek başına yemesini önerdi.

Masada otururken sessizliği sadece kuşların tiz cıvıltıları bölüyordu. Thomas, masaya yığılıp kalmış durumda bulunmak için iyi bir an olabilir diye düşündü. Sırtında en iyi elbisesi ve kravatıyla, en yeni ayakkabılarıyla bu duruma en uygun kılıkta olduğunu fark edince gülümsedi, sedyeye konulup götürülmesi gerekirse mükemmel görünürdü.

Bir an gözlerini kapadıysa da birinin yaklaştığını duyunca açtı. Gelenin, yüzünde ışıl ışıl bir gülümsemeyle, elinde mönüyle Franzl olduğunu görünce Katia ile Erika'nın ne yapmış olduklarını anladı. Motschan da devreye girmiş olmalıydı. Parayı kimin ödediğini merak etti, karşısında duran garsonun Motschan'ın cömertliğinden yararlanmış olmasını umdu.

"Seni özledim," dedi.

Alçak sesle konuşmuştu, duyarlığının belli olmasını umuyordu.

"Seninle bağlantımı sürdürmek isterim," dedi.

"Mutlu olurum," dedi garson. "Umarım size rahatsızlık vermem."

"Burada kalışımın en iyi tarafı seni tanımam oldu."

"Çok değerli bir konuğumuzsunuz."

Bir an gözleri sevgiyle birbirine kilitlendi.

"Eminim ki karnınız açtır," dedi Franzl, yanakları kızarmıştı. "Bugün harika makarnalarımız var. Burada otelde İtalyan şefimiz tarafından hazırlanıyor. Beyaz şarabımız da Weinbach yöresinden özel bir Riesling. Eşiniz bana bu şarabı sevdiğinizi söyledi. Başlangıç olarak da soğuk çorba ister misiniz?"

"Sen neyi önerirsen onu isterim," dedi Thomas.

Bu konuşmayı izleyen iki saat boyunca garson sürekli gelip gitti, her seferinde biraz kaldı Thomas'ın yanında, annesiyle babasını anlattı, Bavyera Alpleri'ndeki kış aylarından söz ederken ürperdi.

"Kayak yapmayı özlüyorum," dedi. "Ama soğuğu özlemiyorum. Burası da soğuk oluyor ama memleketimdeki kadar değil."

Thomas da ona Kaliforniya'yı anlattı.

"Denizi görmek isterdim," dedi Franzl. "Ve sahilde yürümek. Belki bir gün giderim Kaliforniya'ya."

O anda Thomas, çok yakında otelden ayrılacağı için birden hüzünlendi.

"Başka bir arzunuz var mı, efendim?"

Thomas başını kaldırıp Franzl'a baktı. Kulağa masum bir soru gibi gelmesine rağmen, Thomas'ın neler hissettiğini Franzl biraz sezmiş olmalıydı. Thomas duraksadı, birlikte odasına çıkabileceklerini bir an bile düşündüğü için değil, elde edeceği ancak bu kadar, bu kısa, uydurma samimiyet olarak kalacağı için.

Kendisine hizmet edilen yaşlı bir adamdı o. Sonrasında günlerce, Franzl arkasını döndüğünde bedeninin nasıl göründüğünü geçirecekti aklından, kaslı sırtının beyaz tenini, dolgun kalçalarını, uzun, düzgün bacaklarını hayal edecekti.

"Hayır, başka bir ihtiyacım yok, ama gösterdiğin ilgi için teşekkür ederim," dedi, iyice ciddileşmişti.

"Emrinizde olduğumu unutmayın lütfen," dedi Franzl, Thomas'ın tarzına öykünerek.

Eğilip selam verdi, Franzl kuytudaki o köşeden uzaklaşırken alacalı öğle sonrası ışığında Thomas onun arkasından baktı. Bir süre orada kalacaktı, az önce içinde yer aldığı sahnenin hayatı boyunca bir daha yaşanmayacak bir şey olduğunu biliyordu.

Şimdi, iki yıl sonra, o karşılaşmanın üzerinde düşünürken harcadığı enerji, sahtekâr Felix Krull hakkındaki romanına harcadığından daha fazlaydı. Hâlâ her ânının tadını çıkarıyordu, konuştukları her şeyi düşünüyor, o kısacık sürede aralarında oluşan bağı yeniden kurmaya çalışıyordu. Kendi yaşında bir erkeğin bu kadar güçlü arzular duymasının neredeyse sihir gibi bir şey olduğunu düşündü. Günlüğünün sayfalarını yeniden karıştırdı, oraya ilk gelişinde tuttuğu notu okudu: "Öğle yemeği sırasında beni büyüleyen kişi zaman zaman yakınımdaydı. Dün bize çok güzel hizmet ettiği için ona 5 frank verdim. Teşekkür ederken gözlerindeki gülümseme tarif edemeyeceğim kadar

çekiciydi. Ensemde ağırlık var. Benim hatırım için K. ona yakınlık gösterdi."

Gelecekte günlüğüne bu tür notlar yazması için pek fırsat çıkmayacaktı. Elli yıldan fazladır yaptığı gibi yine sabahlarını romanı üzerinde çalışarak geçirecekti, Franzl kilometrelerce uzakta olacaktı, otelin lobisinden geçişini, zarafetini, gülümsemesini tekrar zihninde canlandırmak Thomas'a hâlâ zevk verse de Franzl'ın anısı dağılıp silinmeye başlamıştı bile.

Motschan'ın Zürih'in güneyinde, Kilchberg'de kendileri için bulduğu evi görür görmez Thomas burasının son evi olacağını anladı. Burada tutunabilirlerse dolaşıp durmaları son bulurdu. Kendisinin ölümünden sonra Katia'nın nerede yaşayabileceği bir süredir onu kaygılandırıyordu. Şimdi mesele hallolmuştu. Ev, yolun yukarısındaydı, gölün üstünden dağları da görüyordu.

Yeni evde, günlük düzen her zamanki gibiydi. İsviçre hakkında beslediği tatsız fikirlerden pişman olmuştu, çünkü köydeki düzen ve uygarlık duygusu, gölün üzerindeki ışığın değişme biçimi ve yoğunlaşan alacakaranlığın dağlardan onlara doğru tatlı tatlı süzülür gibi görünmesi hoşuna gidiyordu.

Romanının kahramanı Felix Krull'u sevmeye başlamıştı, tıpkı bir zamanlar Adrian Leverkühn'ü, Tony Buddenbrook'u ve genç Hanno'yu sevdiği gibi. Okurlar Hanno'nun bir otoportre olduğunu tahmin edebilirlerdi, *Doktor Faustus*'taki besteciyle yazar arasındaki ortak noktaları görebilirlerdi belki ama Thomas'ın kendisini Felix Krull'a ne kadar yakın hissettiğini kimse bilemezdi. Krull'un herkese oynadığı karmaşık oyunlar sadece düzenbazları anlatan romanlardan alınmıyordu, Thomas'ın kendi deneyimlerini ve kendisi için oluşturduğu kimlikleri kullanıp onları mizaha dönüştürmesinin yollarıydı. Krull hilekârdı, yaptığı iş yanına kâr kalan biriydi, olayların kıyısında bekleyip dikkatsiz olanların ceplerinden paralarını çalıyordu.

Kilchberg'teki evi satın aldığı sırada, Katia ile birlikte Zürih'te, arabadan inip avukatın bürosuna yürürlerken Thomas kendi durumunun farkındaydı. Ona kim baksa amacına yönelen, saygın, kusursuz giyimli, yetmişlerindeki birini görürdü. Yanında, evin değerini karşılayacak tutarda banka havalesi belgesi vardı. Altı çocuk babasıydı, evli olduğu kadın, evde bırakılacak demirbaşlar ve garajdaki düzenlemeler konusunda evin sahibiyle yapılan ayrıntılı görüşmelerde yaman biri olduğunu kanıtlamıştı; kendisi incelikli bir üslupla yazılmış pek çok kitabın yazarıydı, uzun cümlelerden ve çokça arasözden korkmayan, Almanların en büyük mabedindeki ünlü isimleri rahatça akıllara getiren biriydi. Her türlü ölçütte büyük bir adamdı. Hatta öz babası bile ürkebilirdi ondan.

Bununla birlikte, avukatın bürosundaki tuvalette tek başınayken kendi yaşlı suratıyla karşı karşıya gelen o adamdan kimse ürkmezdi. Aynadaki görüntüsüne yarı alaycı bakışları, sanki romanındaki Felix Krull gibi yakalanmadığı için sevinmişçesine yüzünde beliren kısa, kurnaz, bilgiç sırıtış şaşırtırdı insanları.

Günlerini, yakışıklı garsonlarla tesadüfen tanışmak için çok daha az fırsat sunan bir evde yaşadığını bilmenin üzüntüsüyle geçirirken Felix Krull'u, serseri kariyerindeki epizotların birinde büyük bir otelde garson yaparak kendi deneyimlerini yeniden hayata döndürdü; görünümüyle ve üniformasıyla gurur duyan bu genç garson, otele gelen konukları karşılarken onları görmekten memnun olduğunu göstermek için hiçbir fırsatı kaçırmıyor, hanımlar otururken sandalyelerini zevkle itiyor, mönüleri ellerine veriyor, kadehlerini dolduruyordu. Hatta Thomas bu yakışıklı kahramanını, otele gelen ve kendisi nasıl Franzl'ın cazibesine kapıldıysa bu garsonun cazibesine kapılan bir İskoç lorduyla bile buluşturuyordu.

Arnold Schönberg'in ayın on üçünde öleceğine inanması gibi, ki öyle de oldu, Thomas da yetmiş beş yaşında öleceğine inanıyordu.

Ölmeyince sonraki günleri bir armağan olarak gördü, sanki zamanın yarı dışında yaşama fırsatı sunulmuştu ona. Çalışma odasında bir kitap ararken Poschingerstrasse'de ya da Princeton'da ya da Pacific Palisades'te sayabilirdi kendini.

Rüzgârın bir an dinmesinin gölün sularını kararttığı, dağlardaki mavi-gri ışığı tazelediği öğle sonlarında acaba gerçekten de Kaliforniya'da ölmüş olabilir miyim ve bu sadece ölümden sonraki bir ara dönem mi diye düşündüğü oluyordu, bir pazarlığın parçası olarak, güçten düşmeden ve artık hayal kuramamaya başlamadan önce Avrupa'yı bir kez daha görecek, bir evi daha olacaktı.

Seksen yaşına geleceğini hiç düşünmemişti. Heinrich yetmiş dokuzuncu doğum gününden kısa süre önce ölmüştü; Viktor öldüğünde elli dokuzundaydı, babası elli bir, annesi yetmiş yaşında ölmüştü. Ama yıllar akıp gitti. Thomas'ın sekseninci doğum gününden önceki on iki ayda Erika kutlamaların nasıl yapılacağına dair heyecanlanıp durdu.

Doğum günlerinin herkesin içinde kutlanmasını küçümseyen yazarlar olduğunu biliyordu, bu türden şeyleri film yıldızlarına bırakırlardı onlar, ama Almanya'dan acımasızca kovulduğu ve Amerika'dan kibarca gönderildiği için son sürgün yerinde herkesin gözünün önünde onurlandırılma olasılığı hoşuna gidiyordu.

O gün kutlama mesajları almaktan keyif duydu, bunlardan biri de, dağ gibi yığılan mektuplarla uğraşmak zorunda kalan Kilchberg Posta Müdürlüğündendi. Amerikalı yayıncısı Alfred Knopf'un doğum günü için Atlas Okyanusu'nun ötesinden uçakla gelmek istemesini mantıklı buldu. Kendisinden sadece bir yaş küçük olan Bruno Walter'in, onun onuruna Zürih'teki Schauspielhaus'ta *Küçük Bir Gece Müziği*'ni çalmak istemesi mutlu etti Thomas'ı. François Mauriac'tan, "Hayatı, eserlerine örnek oldu" diye bir övgü okuyunca aklına Felix Krull geldi ve Mauriac'ın ne kadar az şey bildiğini düşünüp gülümsedi.

Fransa Cumhurbaşkanından ve İsviçre Konfederasyonu Başkanından kutlama mesajları aldığı için aynı şeyi Batı Alman hükümetinden de bekledi ama Adenauer bu işi önemsiz bir bakana havale etti.

Hayatının büyük bir kısmında olduğu gibi yine teşhir edildiğini düşündü, kendisi olarak değil de kendisinin elçisi olarak.

Ancak kutlamaları izleyen günlerde, teni Capri'de güneşten kararan Monika da dahil, halen hayatta olan çocukları Kilchberg'de kalırken, hepsi de kendileri olmakla o kadar meşguldüler ki bazen babalarının farkına varmıyorlardı. Bir gece, ancak erken yatacağını onlara söyleyince ilgi gösterip yanlarında biraz daha kalmasını istediler.

Annesi Erika'yı iki kız kardeşini aşağılamaması ve onlar konuşurken sözlerini bitirmelerine izin vermesi için uyarmış olsa da Erika elinde olmadan Monika'ya durmadan yüzmenin ve güneşlenmenin başka budalalıklara yol açacağını, Elisabeth'e de ısrarla Amerika doğumlu kızlarını, Borgese'nin ölümünden beri yaptığı gibi Fiesole'de tutmasının onları yersiz yurtsuz yapacağını söylemekten kendini alamadı.

"Bir yere ait olmalılar," dedi.

"Bizim gibi olmasınlar mı?" diye sordu Elisabeth.

"En azından biz Alman olduğumuzu biliyoruz. Bir işimize yaramasa da."

Golo ve Michael sakin sakin, hep yaptıkları gibi kitaplar ve müzik hakkında konuşuyorlardı. Thomas yanlarına katılınca ne söylerse söylesin iki oğlunun da büyük bir hevesle karşı çıktıklarını gördü.

Dört torunu ortak paydada buluştular. Onların birbirleriyle mükemmel Amerikan aksanlı İngilizce konuşmalarını, sonra yetişkinlerden biri bir şey sorunca hemen Almancaya geçmelerini seviyordu. Ergenliğin başındaki Frido bebekken olduğu kadar sevimli ve albeniliydi.

Bazı akşamlar, tek eksiğimiz Klaus'un da burada olması, diye düşünüyordu Thomas; üstü-başı dağınık, peş peşe katıldığı edebiyat toplantılarından bitkin düşmüş halde, hem uykusuz hem de faşizmin yerini alan Demir Perde ve Soğuk Savaş'ın Avrupa'sının coşturduğu, orada neler olduğuna dair tartışma başlatmaya hevesli Klaus.

* * *

Thomas ölmekte olduğunu biliyordu. Bacaklarındaki ağrılar artınca ağrı kesici vermesi için önce köydeki doktora gitti. Doktor reçeteyi yazarken Thomas ona yaşlılıkla birlikte gelen romatizmadan daha ciddi bir şey olabilir mi bu diye sordu. Doktorun ona bakarken kararsız kaldığını gördü. Adamın bakışları karanlık, tekinsizdi, o bakışlar aklından çıkmadı.

Ağrıları geçmeyince Motschan tanınmış doktorlara görünmesini ayarladı. Hiç kimse ona şikâyetlerinin yaşamsal tehlikesi olduğunu söylemese de onların teskin edici tavırları Thomas'ı ikna etmedi. Katia ile Erika birlik olup yolculuk gerektiren davetleri kabul etmemesi için çabalayınca Thomas yolunda gitmeyen bir şey olduğunu anladı.

Bir ay önce Lübeck'te yaşanan bir olay doğum günü kutlamalarına ve sonrasında ailesiyle geçirdiği zamana gölge düşürdü. O olay Thomas'ı, doğum günü kutlamaları sürerken bile, anlam veremediği şekilde etkiledi. Kent Özgürlüğü Ödülü'nü almak için Lübeck'e gitmek onu çok sarsmıştı.

Daveti aldığında, onu kabul etmesinin kentle ve babasının vasiyetiyle özel bir hesaplaşma olabileceğini tahmin etmişti. Şimdi bile, onca yıldan sonra bile, aklı hâlâ babasının son arzusuna ve vasiyetine, Heinrich'in ve kendisinin senatörü hayal kırıklığına uğrattığının, gelecekte annelerini de hayal kırıklığına uğratacaklarının ima edilmesine gidiyordu. O vasiyet yazıldıktan sonra iki dünya savaşı yaşanmıştı ama yapılmış adaletsizlik Thomas'ı hâlâ üzüyordu. Yayımlanan kitaplarının durduğu raflara baktı, hem Almancaları hem çevirileri vardı orada, onlara harcadığı çabanın ne kadarının babasını etkilemek için duyduğu dürtüden kaynaklandığını merak etti.

Bombardımanlarla görünümü bozulmuş olsa da o şehri görmek istiyordu. Erika'nın kendileriyle gelmesini tercin etmediğini Katia'ya üstü kapalı söylemişti, belki de kızı evde kalırsa babasını daha etkili yollardan savunabilirdi.

Erika, Lübeck belediye başkanının Thomas ile Katia'nın önce Travemünde'deki Kurhof'ta kalmalarını önerdiğini bildirdi, emirlerine bir de araba verilecekti. Travemünde'nin adı geçince gülümsedi Thomas. Mevsim ancak mayısta başlardı ama hava sahilde yürümelerine izin verecek kadar ılık olurdu.

Yıllar önce annesine eşlik eden kadının adını unutmuştu, ama oteldeki akordu bozuk piyanoyu ve akşamları çalan orkestrayı hatırladı. Bütün bunları zihninde yeniden şekillendirirken havada bir değişim olduğunu hissetti, sanki tam da o sabahların birinde uyanıyordu, önündeki günler bitimsizce uzun görünüyordu, her ânın tadına varacaktı, herhangi bir derdi ya da kuşkusu olmadan yaşayacaktı onları, odada bir nem, hatta sabahın ilk saatlerinin güneşinde soğuk olacaktı ve hemen yakındaki deniz nefes alıp verecekti.

"Sihirbaz uyuyakalmış," dedi Erika.

"Söyle onlara, Travemünde'ye gitmek istiyorum," dedi Thomas.

Zürih'le Lübeck arasındaki yolculukta Thomas'ın bacaklarını çalıştırabilmesi için molalar verdiler, ama trenlere ve arabalara inip binmek, sonra otel odaları Katia'ya söylemek istemediği ölçüde yormuştu onu.

Kentte bombalanan kiliselerin ve binaların onarılması için daha fazla bir şey yapılmamış olması neredeyse utandırıyordu belediye başkanını. Katia ile Mengstrasse'ye doğru yürürlerken Thomas eskiden binaların bulunduğu bomboş arazileri ot bürüdüğünü gördü. O anda ansızın, bombalamanın nasıl bir şey olduğunu, oralarda yaşanan dehşeti hissetti. Sonra da, Lübeck'in bombalanması konusunda Klaus'la yaptığı bir tartışmayı olduğu gibi hatırladı. Klaus hayatta olsaydı onlarla birlikte gelebilirdi ve şehir merkezinin hâlâ harabe halinde olduğunu görebilirdi.

Törende kalabalığa sanki geçmişindeki insanlar burada kendisiyle birlikte olmak için gelmişler gibi baktı – babası, büyükannesi, halası, annesi, Heinrich, kız kardeşleri, Viktor, Willri Timpe ve Armin Martens, matematik öğretmeni Herr Immerthal.

Konuşmasında dönüp dolaşıp aynı yere geldiğinden söz etti, ilk romanının bu şehirde onaylanmadığına değinerek Katharineum'daki öğretmenleri onu şimdi görebilselerdi neler hissederlerdi diye sordu. O beyinsiz çocuğun bunca şeyi nasıl öğrendiğine hayret ederlerdi, dedi. Konuşurken dinleyicilerin kendisinden uzak olduğunu görüyordu, ki o da onlara öyle görünüyor olmalıydı. Ağrıları vardı, belli etmemek için elinden geleni yaptı. Uzun uzun alkışlar başladığında artık ayaklarının üzerinde zor duruyordu.

Daha sonra, Travemünde'deki otele döndüklerinde neredeyse üzgündü, morali bozuktu. Hissettiklerinden daha fazlasını hissetmek istemişti. Hiç de dönüp dolaşıp aynı yere gelmemişti, bunu görüyordu, sadece tökezleyerek ilerlemişti. Okulda anlatılan eğri büğrü kalas parçasıydı. Kentin Özgürlüğü Ödülü verilmesinin kendisine o şehirde kalmadığı için duyacağı pişmanlıktan öte bir şey sunacağını sanarak, Lübeck'i, Kilchberg'in rahat ortamından bakarak hayal etmekle yetinmeyerek nasıl da aptallık etmişti.

Babası hayatta değildi. Şimdi, oğlunun bir kez daha onurlandırıldığını anlatmak için onu bulmaya çalışmanın bir yararı yoktu. Aile mezarlığını ziyaret etmesini teklif eden olmamıştı, o da sorulmadığı için rahatlamıştı. Ama biri ona bombaların Lübeck'in iç organlarına kadar girdiğini söylemişti, kırk yıl Marienkirche'nin orgcusu olan besteci Buxtehude'nin mezarını patlatacak kadar derine girmişlerdi.

Sonradan zararın ne kadar olduğu incelenirken, demişlerdi Thomas'a, bestecinin mezarından geriye hiçbir şey kalmadığını görmüşlerdi. Bu durumun eski şehirdeki pek çok mezarın başına gelip gelmediğini sormuştu, ve evet, şehrin bazı kısımlarının yanıp kül olduğunu anlatmışlardı.

Törenin ertesi günü pazardı. Thomas erken uyandı, arabayla şoförün dışarıda beklediklerini öğrenince Katia'ya dolaşmak için Lübeck'e gittiğini bildiren bir pusula bıraktı. Sabah hava ılıktı, ama kalın takım elbisesini giydiğine memnun oldu, çünkü Lübeck katedralindeki ilk ayine gidebileceğini düşünmüştü, ince kıyafet oraya uygun düşmezdi.

Katedrale vardığında org çalmaya başlamıştı. Kilisenin restore edilmiş olduğunu gördü, ya da belki bombardımanda Marienkirche kadar hasar görmemişti. Bir bankın ucunda dururken yaşlıca bir kadın ona yer açtı, ağırbaşlı ve zarif bir tavırla gülümsedi, Lübeckli kadınların Thomas'ın hatırlayabildiği en eski zamanlardan beri hep yaptıkları gibi. İşte bu gülümsemeyi, diye düşündü Thomas, benim annem asla tam anlamıyla öğrenemedi. Annesi ağzı kulaklarına vararak gülümserdi, bunu gören Lübeckli kadınlar da onu ayıplarlardı.

Verilen kâğıtta müziğin tamamının Buxtehude'nin besteleri olduğu yazılıydı, hem org müziği hem koro müziği. Bir an New York'ta plak aldığı, Buxtehude'nin sadece org müziğinin bulunup koro müziğinin bulunmamasına esef ettiği mağazayı hatırladı.

Ayine ara verildiği sırada, fırfırlı bir yaka takmış olan, kel kafalı, genç papaz yüksek bir platformda durdu. Vaazında, çok yakında herkesin toza dönüşeceğini hatırlatmıştı ve belli ki herkes tatmin olmuştu bu sözlerden. Keşke Katia yanımda olsaydı diye düşündü Thomas, ayinden çıkınca cemaatin hevesle beklediği ve belki de kendilerine toza dönüşme olasılığından daha yakın buldukları öğle yemeğinden bahsedebilirlerdi. Papaz vaazını bitirdiğinde, küçük bir yaylı çalgılar topluluğu eşliğinde bir genç kadın Buxtehude'nin cantatasından bir arya söylemişti. Sesi inceydi, başlarken de gergin görünüyordu, ama melodi güçlenirken onun söyleyişi de güçlenmişti, sonunda notalar o eski, kemerli yapının yüksek noktalarında kalıp yankılanır gibi olmuştu.

Şoföre kendisini beklemesini söyleyip yakındaki kafelerden birinde sıcak çikolata içip badem ezmeli turta yedi.

Hatırladıklarının tuhaf olduğunu düşünüyordu. Willri Timpe. Herr Immerthal. Öte yandan ne yaparsa yapsın pek çok isim gelmemişti aklına. Princeton'dan beri Buxtehude'nin hiçbir plağını çalmadığını biliyordu, ne de adının anıldığını duymuştu.

Kafe dolmaya başlayınca köşede bir masaya oturduğu için memnun oldu, pazar sabahı kalabalığı arasında kimsenin kendisini tanı-

mamasına da sevindi. Aklına bir hikâye geldi, çocukken annesinin sık sık anlattığı bir hikâye olmalıydı. Daha sonra hiç anlatılmamıştı, hele Münih'te hiç. Buxtehude'nın kızına dair bir hikâyeydi bu. Her yıl deniyordu, Händel'in de aralarında olduğu genç orgcular Buxtehude'den mesleğinin sırlarını öğrenmek üzere geldiğinde Buxtehude her birine tek tek, dünyanın en büyük bestecisi olmasına yetecek kadar şey öğreteceği sözünü verirdi, tek şartı o gencin en küçük kızı Anna Margareta'yla evlenmesiydi.

Ama kızı çok güzel ve yetenekli olmasına rağmen gelenlerin hiçbiri bunu kabul etmezdi, çünkü hepsinin kendi yaşadıkları yerde söz verdikleri kızlar olurdu, bu yüzden de bestecinin sırrını öğrenemeden oradan ayrılırlardı.

Sonunda bir damat adayı bulundu, ancak bu aday müzikle hiç ilgilenmiyordu, Buxtehude kendisinin öleceğinden ve sırrını hiç kimsenin öğrenemeyeceğinden korkuyordu. Ama Arnstadt'ta çok genç bir bestecinin kendisinin adını duyduğundan ve o sırrı öğrenmek için Lübeck'e kadar yürüyerek gelmeye karar verdiğinden haberi yoktu.

Thomas hesabı ödedi, kalkıp büyükannesinin evine doğru yürüdü. O anda, hikâyenin sonunu bekleyen iki kız kardeşini görür gibi oldu, ikisi de gecelikleydi, Heinrich'in de onların biraz uzağında oturduğunu görebiliyordu. Annesi hikâye anlatırken hep durup içini çeker, yapacak işleri olduğunu, ertesi gün anlatmaya devam edeceğini söylerdi. Çocuklar annelerine yalvarır, bitirmesini isterlerdi. O da her zaman bitirirdi.

Genç bestecinin adı Johann Sebastian Bach'tı, derdi annesi, yağmura, rüzgâra aldırmadan Lübeck'e yürümüştü. Çoğunlukla kalacak yer bulamıyor, samanlıklarda ya da tarlalarda yatıp uyuyordu. Çoğunlukla karnı açtı. Çok da üşüyordu. Ama kafasına koymuştu. Lübeck'e gidebilirse büyük bir besteci olmasına yardım edecek adamı bulacaktı.

Buxtehude ise umarsızlığa kapılmıştı. Gün geliyor kutsal bilgisinin kendisiyle birlikte mezara gideceğine gerçekten emin oluyordu. Bazı

günler de birinin çıkıp geleceğine yürekten inanıyordu, o zaman o adamı hemen tanıyacağını, alıp kiliseye götüreceğini, sırlarını onunla paylaşacağını hayal ediyordu.

"O adamı nasıl tanıyacak?" diye sorardı Carla.

"O adamın gözlerinde bir ışık olacaktı, ya da sesinde bir özellik," derdi anneleri.

"Peki nasıl emin olacaktı Buxtehude?" diye sorardı Heinrich.

"Bekle! Genç adam daha yolda, hem de kaygılı," diye devam ederdi anneleri.

"Her gün, yol daha da uzamış görünüyordu ona. Yanında çalıştığı adama kısa süreliğine gittiğini söylemişti. Lübeck'in ne kadar uzak olduğunu bilmiyordu. Ancak geri dönmez genç adam. Durmadan yürür, yolda herkese Lübeck'in ne kadar uzakta olduğunu sorar. Ancak Lübeck o kadar uzaktadır ki rastladığı insanların bir kısmı o şehrin adını bile duymamışlardır, geri dönmesini salık verirler. Oysa o dönmemeye kararlıdır, nihayet Lüneberg'a vardığında Lübeck'in pek uzakta olmadığını söylerler ona. Buxtehude'nin ünü Lüneberg'a kadar gelmiştir. Öte yandan, aslında yakışıklı biri olan Bach, yollarda geçirdiği onca zamandan sonra bir serseriye benzemiştir. Kendisi gibi berbat kılıklı bir adamı Buxtehude'nin asla kabul etmeyeceğini bilir. Neyse ki şansı vardır. Bach'ın müşkül durumunu öğrenen Lünebergli bir kadın ona elbise vermeyi teklif eder. Genç adamın gözlerindeki ışığı görmüştür.

"Böylece Bach Lübeck'e varır. Buxtehude'nin nerede olduğunu sorunca Marienkirche'de orgla çalıştığını söylerler. Bach kilisenin içine adım atar atmaz Buxtehude yalnız olmadığını hisseder. Çalmasına ara verip balkondan aşağıya bakar, Bach'ı görür, onun arkasındaki ışığı, Bach'ın yol boyunca yanında taşıdığı ışığı, ruhundaki ışıltıyı görür. Ve sırrını açabileceği kişinin o olduğunu anlar."

"Ama sır neymiş?" diye sorardı Thomas.

"Söylersem gidip yatacağına söz verir misin?"

"Evet."

"Sır, Güzellikti," derdi annesi. "Sırrın adı Güzellikti. Buxtehude Bach'a, müziğine Güzellik katmaktan korkmamasını söyledi. Ve sonra haftalar boyu bunu nasıl yapacağını gösterdi ona."

"Bach o kadına elbiseleri geri vermiş mi?" diye sorardı Thomas.

"Evet, vermiş. Evine dönerken. Ve kadının piyanosunda ona öyle bir melodi çalmış ki kadın onun cennetten geldiğini düşünmüş."

Thomas eski aile evinin, *Buddenbrooklar*'ın evinin bazı pencerelerine kalas çakılı olduğunu gördü. Belediye başkanı binanın tamamının yakında restore edileceğine söz vermişti. Belli ki Lübeck şimdi bu evle gurur duyuyordu, yani bir kitaba can veren evle. Thomas evin önünde dururken, keşke ötekilerden birine de –Heinrich, Lula, Carla, Viktor– Buxtehude ile Bach'ın hikâyesini hatırlıyor musun diye sorabilseydim dedi içinden. Yıllardır hiç aklına gelmeyen o hikâyeyi.

Belki hatırlayacağı başka hikâyeler de vardı, bu evde yaşamış ama artık zamanın dışına çıkmış, Thomas'ın sınırlarını hâlâ net göremediği bir alana doğru gitmiş olan diğerleriyle birlikte dinlediği, çoktan unutulmuş hikâyeler.

Tekrar baktı eve, sonra şehirden yürüyerek geçti, onu Katia'nın beklediği Travemünde'ye geri götürecek arabaya gitti.

Teşekkürler

Bu romanı esinlendiren Thomas Mann'ın yapıtları ve ailesidir. Başka kitaplar da bana yardımcı olmuştur. Bunların arasında: *Thomas Mann: Eros and Literature*, Anthony Heilbut; *Thomas Mann: A Biography*, Ronald Hayman; *Thomas Mann: Life as a Work of Art*, Hermann Kurzke; *Thomas Mann: A Life*, Donald Prater; *Thomas Mann: The Making of an Artist, 1875–1911*, Richard Winston; *The Brothers Mann*, Nigel Hamilton; *Thomas Mann and His Family*, Marcel Reich-Ranicki; *In the Shadow of the Magic Mountain: The Erika and Klaus Mann Story*, Andrea Weiss; *Cursed Legacy: The Tragic Life of Klaus Mann*, Frederic Spotts; *House of Exile: The Lives and Times of Heinrich Mann and Nelly Kroeger-Mann*, Evelyn Juers; *Thomas Mann's War: Literature, Politics, and the World Republic of Letters*, Tobias Boes; *Arnold Schoenberg: The Composer as Jew*, Alexander L. Ringer; *The Doctor Faustus Dossier: Arnold Schoenberg, Thomas Mann, and Their Contemporaries, 1930–1951*, ed. E. Randol Schoenberg; *Hitler's Exiles: Personal Stories of the Flight from Nazi Germany to America*, ed. Mark M. Anderson; *Franklin D. Roosevelt: A Political Life*, Robert Dallek; *Malevolent Muse: The Life of Alma Mahler,* Oliver Hilmes; *Alma Mahler: Muse to Genius*, Karen Monson; *Passionate Spirit: The Life of Alma Mahler*, Cate Haste; *Dreamers: When the Writers Took Power, Germany 1918,* Volker Weidermann; *Munich 1919: Diary of a Revolution*, Victor Klemperer; *Exiled in Paradise*, Anthony Heilbut; *The Second Generation*, Esther McCoy; *Bluebeard's Chamber: Guilt and Confession in Thomas Mann*, Michael Maar; *Bruno Walter: A World*

Elsewhere, Erik Ryding and Rebecca Pechefsky; *The Bitter Taste of Victory: Life, Love, and Art in the Ruins of the Reich*, Lara Feigel; *The Sun and Her Stars: Salka Viertel and Hitler's Exiles in the Golden Age of Hollywood,* Donna Rifkind; *Seven Palms: The Thomas Mann House in Pacific Palisades*, Francis Nenik; *Down a Path of Wonder: Memoirs of Stravinsky, Schoenberg and Other Cultural Figures*, Robert Craft; *Adorno in America*, David Jenemann; *Dieterich Buxtehude: Organist in Lübeck*, Kerala J. Snyder; *German Autumn,* Stig Dagerman, vardır.

Penguin UK'den Mary Mount'a, Scribner New York'tan Nan Graham'a ve ajanım Peter Straus'a kitabıma gösterdikleri ayrıntılı ilgi için müteşekkirim, Holger Pils'e de, Thomas Mann'ın hayatı ve eserleriyle ilgili derin bilgisini benimle paylaştığı için. Ve, her zamanki gibi Angela Rohan'a, Catriona Crowe'a, Hedi El Kholti ve Ed Mulhall'a ve Hanser Verlag Almanya'dan Piero Salabè'ye de teşekkür ederim.

Sadece Alman edebiyatının değil, dünya edebiyatının da en önemli yazarlarından Thomas Mann'ın ve kendisi kadar ünlü ailesinin hayatı anlatılıyor *Sihirbaz*'da. Tóibín, yazarın yaşamını olduğu kadar edebiyata bakışını, siyasi duruşunu, Almanya'da Nasyonal Sosyalizm'in yükselişiyle birlikte ülkesinden kopmasını, mültecilik yıllarındaki duygu dünyasını, kimi inancından vazgeçişini akıcı bir dille, gerçeklerden sapmadan, usta işi dokunuşlarla sunuyor. Thomas Mann, başarılı bir romancıyken, 20. yüzyıl tarihinin çarklarında savaşları, devrimleri, faşizmi, soykırımları, mülteciliği yaşamak zorunda kalan, dünyanın gözlerini diktiği, sözlerini dinlediği bir fikir liderine dönüşen biri olarak beliriyor. Çocukluğundan başlayarak ölümüne kadar bütün hayatı, özel merakları, evliliği, sıra dışı ailesi, birine yakından birine uzaktan tanık olduğu iki dünya savaşının yazarda yarattığı çelişkiler ve çalkantılar geniş açıyla seriliyor okurun önüne. *Sihirbaz* çok önemli bir edebiyatçının dünyasının aynası olduğu kadar değişimin yüzyılıyla duygusal bir hesaplaşma da, merkezinde de dik durmaya çalışan ama bu değişimin rüzgârlarıyla sallanan bir adam yer alıyor. *Sihirbaz*, Mann'ın hayatıyla birlikte yirminci yüzyılın da geniş bir panoraması.

siakitap.com.tr
/sia_kitap
/siakitap
/siakitap

sia

ISBN: 978-625-7266-95-6
9 786257 266956